فتح المجيد على شرح كتاب التوحيد

Bütün Yönleriyle

Tevhîd

Fethu'l-Mecîd alâ Şerhi Kitâbi't-Tevhîd

İmam Muhammed et-Temimi

KARINCA POLEN

بسم الله الرحمن الرحيم

Orjinal Adı

Fethü'l-Mecid Alâ Şerhi Kitâbi't-Tevhid

Tercüme

Heyet

Tashih

Ahmet Mayalı

Mizanpaj

Polen Yayınları

Kapak Tasarımı

Polen Yayınları

Baskı

Ravza Matbaacılık
Davutpaşa cd. Kale iş merkezi No: 51-52
Topkapı / İSTANBUL
Tel: 0212 528 4617

Cilt

Sistem Matbaacılık
Yılanlı ayazma sk. no: 8
Davutpaşa- Topkapı / İSTANBUL
Tel: 0212 482 11 01

Ocak 2019

KARINCA & POLEN YAYINLARI

(Karınca & Polen Yayınları
"Billbao Tekstil Yayıncılık Sanayi ve Tic. Ltd. Şti" kuruluşudur)

Adres ve Telefon

Yakuplu Merkez Mah. 31. Sk. No: 12A
Beylikdüzü / İSTANBUL
(0 212) 875 6514 - 0532 356 4744

www.karincakitap.net
karincakitap@hotmail.com

فتح المجيد على شرح كتاب التوحيد

Bütün Yönleriyle
Tevhîd

İmam Muhammed et-Temimi

Şerh:
Şeyh Süleyman b. Abdullah

GİRİŞ

Hamd, alemlerin Rabbi olan Allah ﷻ içindir. Güzel sonuç takva sahiplerine, düşmanlık ise bid'atçılara, müşriklere, tağutlara ve zalimleredir.

Allah'tan ﷻ başka ibadete layık ilah olmadığına, O'nun ortağı bulunmadığına ve tek olduğuna, öncekilerin de, sonrakilerin de ilahı olduğuna, göklerin ve yerin ayakta tutucusu olduğuna şahitlik ederim. Hz. Muhammed'in ﷺ O'nun kulu, rasûlü, önderimiz ve örneğimiz olduğuna, O'ndan sonra kıyamete kadar gelecek hiçbir nebi bulunmadığına da şahitlik ederim. Allah'ım! Salat ve selamın hepsi Hz. Muhammed'e ﷺ, O'nun temiz ehl-i beytine, ashabına ve kıyamete kadar iyilikle onlara uyanların üzerine olsun.

Bilindiği gibi "Tevhid" kitabı, İmam Muhammed et-Temimi (r.h.) tarafından yazılmıştır. İmam Muhammed et-Temimi (r.h.) Hicri 1115 (Miladi 1703) tarihinde Üyeyne'de doğmuş, Hicri 1206 (Miladi 1791) tarihinde de Der'iyye'de vefat etmiştir. Allah ﷻ kendisine rahmet etsin ve ecrini kat kat versin. Onu ve davetine katılanları bağışlasın. Gerçek şudur ki, İmam Muhammed et-Temimi (r.h.) tevhidi şer'i delillere dayanarak açıklamak ve asrının insanlarına gerçeği katıksız ve net olarak sunmak konusunda yepyeni bir çığır açmıştır. Ömrünü tevhide davetle geçirmiş, İslâm'ı bidat ve hurafelerden arındırmak için var gücüyle çalışmış ve gereğinde de çarpışmıştır. O, döneminde tevhid ehlinin önderi, dinsizlere karşı da bir hüccet olmuş ve birçok topluluk kendisinden yararlanmıştır. O, bidatçilerin yalan ve batıl yakıştırmalarından, karalamalarından uzaktır.

İmam Muhammed et-Temimi'nin (r.h.) gönlü daha henüz yetişme çağında iken Allah ﷻ tarafından hakka açılmıştır. O Allah ﷻ ki hakkı yaymak ve tebliğ etmek için rasûller göndermiş, bu rasûller insanları bütün ibadetleri ihlâslı bir şekilde, yalnız Allah ﷻ için yapmaya ve aynı zamanda müşriklerin savunageldikleri tüm sistem ve rejimleri, tüm batıl öğreti ve öğütleri de reddetmeye davet etmişlerdir.

Allah ﷻ, İmam Muhammed et-Temimi'nin (r.h.) himmetini yüceltmiş, azimetini güçlendirmiş ve böylece onu tevhid davetçisi olmakla, Necid halkını ve onun mesajının ulaşabildiği herkesi de tevhidle şereflendirmiştir. Bu değerli İmam (r.h.), Necid halkını ağaçlara, taşlara ve kabirlere tapınmaktan sakındırıp, putlardan ve tağutlardan uzak durmalarını sağlamaya çalışmıştır. Halkın sihirbaz ve kahinlere, gökteki yıldızlardan çeşitli anlamlar çıkaran müneccimlere (günümüzdeki astrologlar) inanmamaları, onları yalanlamaları ve inkar etmeleri için gayret göstermiş, toplumunu böyle batıl inançlardan sakındırmıştır. Allah ﷻ, şeytanların insanlara öğrettiği bid'at ve dalaletleri onun daveti sayesinde geçersiz kılmış, cihad ibadetini onunla ikame ederek inatçı müşriklerin şüphelerini reddetmiştir. İmam'ın (r.h.) vefatından sonra eserleri İslâm dünyasına yayılmış, onu kötüleyen ve aleyhinde olanlar bile üstünlük ve faziletini kabul etmişler; sadece şeytanın denetiminde olup, iman etmek kendilerine ağır gelenler, inat ve aşırılıkta ısrar edenler onun karşısında yer almışlardır. Bundan sonra Arap Yarımadası, onun davetiyle yeniden bereketlenmiş, sonuç Katade'nin (r.h.) bu ümmetin ilkleri için söylediği gibi olmuştur. O, ilk müslümanlarla ilgili olarak şöyle diyordu:

"Müslümanlar 'La ilahe illallah' deyince bu söz müşriklere oldukça ağır geldi ve buna karşı çıktılar. Allah ﷻ şeytan ve ordusunun etkisinde olan müşriklere fırsat vermedi. Müslümanları kendilerine karşı çıkanlara üstün kılarak kurtuluşa erdirdi. Çünkü, tevhid kelimesi öyle bir kelimeydi ki; kim ona karşı düşmanlık gösterirse sapıtır, kim o sözü söyleyen mü'minlerle savaşmaya yeltenirse yenilirdi. Bu gerçeği Arap Yarımadası halkı çok iyi bilir. Çünkü kısa bir süre içerisinde müslümanlar, insanların topluluklar halinde İslâm'a girmesini sağlamışlardır. Bu kelimeyi gereğince tanımayan ve onu ikrar etmeyen kafirler ise, hep bu kelimenin karşısına çıkmak istemişlerdir."

Allah ﷻ birçok alimin gönlünü İmam Muhammed et-Temimi'nin (r.h.) davetine açmış, onu birbirlerine müjdelemişler ve ona övgüler yağdırmışlardır. Nitekim bunların başında da İmam (r.h.) hakkında şiirlerle övgüler yağdıran, San'a ülkesinin büyük alimlerinden Muhammed b. İsmail gelir. Yine kendisi hakkında övgüler yağdıran değerli alimlerden biri de Ahsa Bölgesi alimlerinden şeyhimiz Ebu Bekir Hüseyin b. Ğanam'dır.

Bu kitabın şerhini, yazarın torunu Şeyh Süleyman b. Abdullah yapmış, güzel ve faydalı açıklamalarda bulunarak, konular hakkında istenilen netliği sağladığı bu kitabına, "Teysirü'l-Azizi'l-Hamid Şerhi Kitabi't-Tevhid" adını vermiştir.

Kitabında: "Şeyhülislâm" sözüyle Ebu Abbas Ahmed b. Abdüsselam b. Teymiyye'yi (r.h.), "el-Hafız" ismi ile de, Ahmed b. Hacer el-Askalani'yi (r.h.) kastetmiştir.

Ancak kitabı okuyup şerhini incelediğimde kimi yerlerde uzun açıklamalar ve gereksiz tekrarlar, kimi yerlerde de eksiklikler gördüm. Bunların giderilmesi amacıyla eseri gözden geçirerek güzel bir hale getirmeye çalıştım. Açıklayıcı bulduğum bazı şeyleri de, yararlı olur ümidiyle kitaba ekledim. Böylece meydana getirmiş olduğum kitaba "Fethü'l-Mecid ala Şerhi Kitabi't-Tevhid" adını koydum.

Allah'tan ﷻ, ilim arayan tüm insanları bu kitaptan yararlandırmasını, bunu rızasına uygun ve samimi bir çalışma olarak kabul etmesini ve kullarını gayretleri neticesinde Naim Cennetine ulaştırmasını dilerim.

İmam Muhammed et-Temimi, yüce kitabımız Kur'ân'a uymuş ve aşağıdaki hadise dayanarak kitabına besmele ile giriş yapmıştır.

"Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla"

Rasûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

"Besmele ile başlanılmayan her iş bereketsizdir."[1]

"Hamd ile başlanmayan her iş bereketsizdir."[2]

"Allah anılmadan başlanılan her iş, bereketsizdir."[3]

"Allah anılmadan başlanılan her iş eksiktir."[4]

Yazar, kitabının kimi nüshalarında sadece besmeleyi yazmakla yetinmiştir. Çünkü bu, Allah'ı ﷻ anmada çok daha açık ve etkindir. Bunun böyle olduğunu hadislerden öğreniyoruz. Rasûlullah da ﷺ mektuplaşmalarında, besmeleyi başta zikrederek, bununla yetinmiştir. Nitekim Rum (Bizans) Hükümdarı Herakliyus'a yazdığı mektupta bunu görmekteyiz.

Elime yazarın kendi el yazması olan bir nüsha geçti. Merhum, burada sadece besmele ile başlamış, bunun ardından Allah'a ﷻ hamd etmiş, sonra da Rasûlullah ﷺ ile ehl-i beytine salat ve selamı yazmıştır. Her işe besmele ile başlamak gerekir.

"Bismillah" kelimesindeki "bi" cer edatı, burada gizli bir fiilin varlığını göstermektedir. Sonradan gelen alimlerin (müteahhirin) tercihine göre, bu fiilin "Bismillah" ifadesinden sonra var sayılması gerekir.

Bu var sayılan kelimenin fiil olmasının sebebi ise, Allah'ın ﷻ adı ile eylem yapmanın fiiller için geçerli olmasıdır.

---

1 İbni Hibban. İbni Salah bu hadis için 'hasen' demiştir.

2 Ebu Davud, Ede: 18, İbni Mace, Nikah: 19

3 Ahmed

4 Darekutni

Yine bu gizli fiilin "Bismillah" kelimesinden sonraya bırakılması, o işe ait olduğunu göstermek, aynı zamanda bir tazim sergilemek, varlık için en uygun olanı ortaya koymaktır. Çünkü kendisiyle başlanılacak olan en önemli şey, öncelikle Allah'ı ﷻ anmak, yani "Besmele" çekmektir.

Allame İbn Kayyim رحمه الله, bu var sayılan fiilin gizlenmesinin birtakım faydaları olduğunu söylemektedir.

Şöyle ki:

1. Her işe öncelikle Allah'ı ﷻ anarak başlamak gerekir.
2. Buradaki fiilin belirsiz olması sebebiyle her iş, söz ve harekete öncelikle besmele ile başlamak sahih olur.

"Bismillah"ın başında yer alan "bi" cer edatına gelince, bu hem "muhasebe" hem de "istiane" içindir. Bu durumda anlam şöyle olmaktadır:

"Allah'ın ﷻ adıyla, Allah'tan ﷻ yardım bekleyerek ve O'nun bereketini isteyerek kitabımı yazmaya başlıyorum."

Ancak Alak sûresinin ilk âyetiyle Hud sûresinin 41. âyetlerindeki fiillerin "Bismillah" kelimesinden önce zikredilmeleri, durumun bu şekilde gerektirmesi sebebiyledir.

"İsm" kelimesi, bir görüşe göre uluvv, yani yücelik mânâsına gelen "sümüv" kelimesinden, diğer bir görüşe göre ise alamet ve işaret mânâsına gelen "vesm" kelimesinden türemiştir. Çünkü herhangi bir şey, eğer tesmiye olunduysa, Allah'ın ﷻ ismi ile yücelir ve O'nun damgasıyla değer kazanır.

"Allah" ismine gelince, Arap dilbilimcilerinden Kisai ve Ferra bu kelimenin aslının "el - İlah" olduğunu söylemişlerdir. Bunlar "İlah" lafzından hemzeyi kaldırarak, buradaki ilk "lam" ile sonraki "lam"ı birleştirirler. Böylece kelime şeddeli ve kalın okunan tek "lam" haline dönüşmüş olur.

Allame İbn Kayyim (r.h.) der ki:

"Doğru olan 'Allah' isminin türemiş olmasıdır. Çünkü bunun aslı "el-İlah"tır. Nitekim Sibeveyh ve pek azı dışında tüm arkadaşları bu görüştedirler. 'Allah' ismi, güzel isimlerin (Esmaü'l-Hüsna) ve yüce sıfatların hepsini kapsar.

"Allah" isminin türeme olduğunu ileri sürenler, bununla bu ismin Allah ﷻ'nun sıfatlarına delalet ettiğini söylemek istemişlerdir ki Allah ismi, O'nun güzel isimlerinden biri olan "el-İlah"tan türemiştir. Bu da Alim, Kadir, Semi, Basir vb. isimlerdendir. Kuşkusuz bu isimler, hem mânâ hem de lafız olarak kök fiillerinden türemişlerdir ve eskiden beri var olan fiillerdir. Biz, türeme ifadesiyle, bunların hem mânâ hem de lafız bakımından kök fiillerine bağlı

bulunduklarını belirtmek istiyoruz; ayrıntının asıldan doğduğu gibi, onlardan doğmuş olduklarını değil. Gramer bilginlerinin kök fiilleri ve kök fiillerinden türeyen kelimeler için, asıl ve ayrıntı isimlerini kullanmaları, bunlardan birinin diğerinden doğduğu anlamına gelmez. Bu sadece, birinin ötekisinin mânâlarını fazlasıyla içerdiğini ifade eder."

Ebu Cafer İbni Cerir Taberi (r.h.) der ki:

"Allah" isminin aslı "el-İlah"tır. Kelimenin baş tarafında yer alan ve ismin "fael fiil"i olan hemze kaldırılmıştır. Hemen onun ardında ikinci "lam" vardır. Bu fazla "lam" harekesizdir. Bu sebeple diğer "lam"ın içine karıştırılarak tek ve şeddeli bir "lam" halini almıştır.

"Allah" isminin yorumuna gelince; bu, Abdullah b. Abbas'tan bize gelen rivayette olduğu gibidir.

Abdullah b. Abbas ﷺ şöyle demiştir:

"Bütün varlıkların, kendisini ilah kabul ederek kulluk ettikleri" mânâsına gelir.

Yine Dahhak (r.h.) ve Abdullah b. Abbas'tan ﷺ gelen rivayette deniyor ki:

"Allah ﷻ tüm yaratıkları üzerinde ulûhiyet ve ubûdiyet sahibidir."

Eğer bir kimse çıkıp da:

"Bu lafzın Fe-i-le, Yef-a-lu kalıbından alındığına dair bir esas var mı ki 'Bu isim, bu fiilin binasındadır' denilebilsin?" diye bir soru yöneltirse, şöyle deriz:

"Araplar'dan böyle bir şeyin işitildiği vaki değildir. Ancak bunu istidlal yoluyla anlıyoruz." Şayet birisi "Uluhiyet'in "ibadet", ilahın da "mabud" mânâsına geldiğini gösteren bir delil var mı?" diye sorarsa ve yine "Bunun Fe-i-le, Yef-a-lu kalıbından geldiğine dair bir delil bulunuyor mu?" derse, "Araplar bunu engel olarak görmemişlerdir." deriz. Onlar, Allah'a ﷻ ibadet etmekle tanınan ve istediğini sadece Allah'tan ﷻ isteyen bir kimse için:

"Teellehe fulan (falan kimse kendini iyice ibadete verdi)" demekte bir sakınca görmemişler ve bu görüşün zıttına bir görüş beyan etmemişlerdir. Nitekim Ru'be b. el-Accac'ın beytinde yer alan "tellüh" de bu mânâda kullanılmıştır. Kuşkusuz "tellüh" de "tefe'ul" babındadır. Bu ise, sülasi olan "E-li-he, Ye-lu-hu" dandır. "Elihe" kelimesi "Allah'a ﷻ ibadet ve kulluk etti." mânâsına gelir.

Bunun aynı zamanda bir de mastarı vardır ki, bu mastara göre Araplar, bu kelimeyi bir ilave yapmaksızın "Fe-i-le", "Yef-a-lu" ölçüsünde de kullanmışlardır. Bunu Süfyan b. Veki'nin rivayetinden öğrenmekteyiz. Veki', bu senedi Abdullah b. Abbas'a (r.a.) kadar götürmüştür. Abdullah b. Abbas (r.a.), A'raf sûresinin 128. âyetini "Ve yezerake ve ilahetek" olarak okumuş ve:

"Allah'a ﷻ ibadet olunur, ancak O başkasına ibadet etmez."

Yine başka bir senedle İbni Abbas'tan (r.a.) şöyle rivayet edilir:

"Fıravun, tapınılan idi; fakat tapan değildi."

Bunun benzerini Mücahid'den (r.h.) de zikretmiş ve sonra şöyle demiştir:

"Gerek İbni Abbas'ın (r.a.) ve gerekse Mücahid'in (r.h.) sözleri "elihe"nin "abede" anlamına geldiğini gösterir, "İlahete" ise bunun kök fiilidir. Nitekim Ebu Said'den (r.a.) merfu olarak gelen hadiste:

"Annesi İsa'yı (a.s.), öğrenim görmesi için hocalara vermiş, hoca kendisine: "Allah'ın adıyla yaz!" deyince İsa (a.s.) ona: "Sen Allah'ın kim olduğunu bilir misin? Allah, ilahlar ilahıdır." demiştir.

Allame İbn Kayyim (r.h.):

"Bu şerefli ismin lafız bakımından on kadar özelliği vardır. Onun manevi özellikleri hakkında Rasûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

"Ben seni, Senin kendi zatını övdüğün gibi övemem."[5]

Müsemması bu adla isimlenen zat için mutlak anlamda olgunluk söz konusuyken, o müsemmaya ait olan ismin özelliklerini nasıl sayabiliriz ki? Her hamd ve övgü, her sena ve mecd, her celal ve kemal, her izzet ve cemal, her hayır ve ihsan, her cömertlik, fadl ve birr (iyilik) O'nun adına ortaya konacaktır. Doğrusu O'nu tanıyan ve gereğini yerine getiren, bununla mutlu olacak, tanımayan ve gereğini bilmeyen de kötü ve mutsuz olacaktır. Bu, yaratma ve emrin sırrıdır. Yaratma O'nundur, kulluk da O'nun içindir. Yaratma, emir, sevap ve ceza ile ilgili her ne varsa, hep O'ndan gelmedir ve sonunda dönüş de O'nadır. Çünkü bu, o ismin gereğidir.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"*... Rabbimiz! Sen bunu boşuna yaratmadın. Seni tenzih ederiz. Bizi ateş azabından koru!..*"[6]

---

5 Ebu Davud, Salat: 148, Vitr: 5; Nesai, Kıyamu'l-Leyl: 51; Tirmizi, Deavat: 75, 112; İbni Mace, Dua: 3, İkamet: 117; Müsned: 1/96, 118, 50

6 Al-i İmran: 3/191

"Er-Rahmanirrahim"

İbni Cerir et-Taberi (r.h.) şöyle diyor:

"Bana Seriyy b. Yahya, Osman b. Züer'in Azremi'den şöyle dinlediğini nakletti:

"Tüm yaratıklara karşı Rahman'dır, sadece mü'minlere karşı Rahim'dir."

Yine Ebu Said el-Hudri'ye ؓ dayandırdığı bir senedinde de, Rasûlullah'ın ﷺ şöyle buyurduğunu nakletmiştir:

"Meryemoğlu İsa (a.s.) şöyle dedi: "Rahman; hem ahiretin hem de bu dünyanın Rahman'ı, merhamet edeni demektir. Rahim de, ahiretin Rahim'i anlamındadır."

İbn Kayyim ؒ der ki:

"Allah" ismi, Allah'ın ﷻ mabud ve ilah edinildiğini gösterir. Çünkü tüm yaratıklar sevgi ve yüceltme ile, ihtiyaç ve sıkıntılarında O'na yönelerek, sadece O'nun ilahlığını kabullenmişlerdir. Bu, Allah'ın Rab oluşunun ve merhametinin, mülk ve hamdinin kemalini içerir. İlah, Rab, Rahman ve mülkün yegane sahibi olmasını gerektirir. Aynı zamanda bu, tüm kemal sıfatlarını da gerekli kılar. Bu isim korku anında söylense, kulun korkusu yok olur; sıkıntı anında söylense, Allah ﷻ kulunun sıkıntısını giderir. Bir tasa, keder ve endişe anında söylendiğinde, Allah ﷻ kulundan keder, tasa ve endişeyi giderir. Kul sıkıntıda iken 'Allah' dese, Allah ﷻ onu bolluğa eriştirir. Zayıf ve güçsüz biri bu ismi söylese, Allah ﷻ ona güç ve kuvvet kazandırır. Aşağılanmış biri söylese Allah ﷻ onu uysal kılar. Yenik düşmüş biri söylese, Allah ﷻ kendisine yardım eder ve onu destekler. Başı sıkışmış biri O'nu çağırsa, Allah ﷻ sıkıntısını önler (İnşallah). Kovulan, yerilen ancak O'na sığınır.

Besmelenin Tarifi

"Allah" ismi öyle bir isimdir ki, sıkıntılar onunla gitmekte, yer ve gök o sayede ayakta durmaktadır. Kitaplar O'nunla indirilmiş, rasûller O'nunla gönderilmiştir. Şeriatlar bu isimle var olmuş, had ve cezalar bu isim sebebiyle uygulanmıştır. Cihad bu isim için ve sadece bu isim adına meşru kılınmıştır. Bu açıdan yaratılanlar iyi ve kötü diye kısımlara ayrılmışlardır. Bu sayede, sabit olan hak ve hakikat ortaya çıkacaktır. Bu isim adına teraziler kurulacak, sırat ortaya konacak, Cennet ve Cehennem pazarı kurulacaktır. Bu isimle yalnızca alemlerin Rabbi olan Allah'a ﷻ ibadet edilecektir. Kabir suali, dirilme ve huzura gitme hep bu isim için olacaktır. Mahkemeler hep O

isim adına yapılacak, problemler hep O isim adına çözülecektir. Dostluk ve düşmanlık O isim için olacaktır. O'nu tanıyan ve kulluk konusunda O'nun hakkını gereği gibi yerine getiren mutlu olacak, O'nu tanımayan ve kulluk konusunda O'nun hakkını gereği gibi yerine getirmeyenler de kötü ve mutsuz olacaklardır. Bu, yaratılışın ve her işin sırrıdır. Dolayısıyla yaratma ancak bu isimle vardır ve yaratıklar da sonunda O'na varacaklardır. Yaratma O'nunla ve O'nun içindir. Yaratan O'dur; emir, sevap ve ceza ile ilgili olarak her ne varsa, hep O'ndan gelmedir ve sonunda dönüş de O'nadır. Çünkü bütün bunlar, o ismin gereğidir.

Çünkü Celal ve Cemal sıfatları sadece "Allah" ismine aittir.

Eylem, güç ve kuvvet, zarar ve yarar vermede tek oluş, vermek ve vermemek etkinliği, kuvvetinin sınırsızlığı, yaratıklarına ait işleri düzene koyması da, "Rab" ismine hastır.

İhsan, cömertlik, iyilik, şefkat, minnet, re'fet ve lütuf sıfatları da "Rahman" isminin gereğidir.

"Rahman", noksan sıfatlardan uzak olan Allah ﷻ sayesinde var olan bir sıfata delalet eder. "Rahim" ise, rahmet olunmuşa aittir. Aşağıdaki âyetler Allah'ın ﷻ bu sıfatlarını ifade etmektedir:

"*... O, mü'minlere karşı oldukça rahimdir (merhametlidir).*"[7]

"*O, onlara karşı çok şefkatli ve çok rahimdir (merhametlidir).*"[8]

Bu sıfat, Kur'ân'da hiçbir zaman: "Rahmanun bihim" olarak yer almamış, her zaman "Rahim" olarak geçmiştir.

Rabbin sahip olduğu isim ve sıfatlar, onun kemal niteliklerini gösterir. Bunların hem özel isim hem de sıfat olmaları bir çelişki arz etmez. Bilindiği gibi "Rahman", Allah'ın ﷻ hem ismi hem de sıfatıdır. Bu kelime, sıfat olması bakımından Allah'ın ﷻ ismine tabidir. Ancak Kur'ân'da ayrıca yer alan bir isim olması yönünden, Allah'ın ﷻ sıfatına tabi değildir. Bu durumda, özel isimdir. Örneğin;

"Rahman, Arş üzerinde istiva etmiştir."[9]

Hamd ve Salâtın Tefsiri

Hamd, Allah içindir. Muhammed'e ﷺ ve ehl-i beytine salat ve selam olsun.

---

7 Ahzab: 33/43
8 Tevbe: 9/117.
9 Ta-Ha: 20/5

"Elhamdulillah" ifadesi, tercih yapılabilen ve isteğe bağlı olan bir iyiliğe karşı, yüceltme ve saygı gayesiyle sözlü bir övgü ifade etmektedir. Bunun aslı kalbe ve dile bağlıdır. Oysa şükür böyle değildir. Şükür; dil, gönül ve organlarla olur. İfade ettiği mânâ ve kapsam bakımından "Hamd" dan daha genel, sebep açısından ise daha özeldir. Çünkü şükür (teşekkür) herhangi bir nimete karşılıktır. Fakat "Hamd" sebep bakımından daha genel, ifade ettiği anlam ve kapsam bakımından ise daha özeldir. Çünkü hamd, hem nimete hem de başka şeylere karşılık olarak yapılır. Bu yüzden hamd ile şükür arasında genellik ve özellik açısından ayırıcı bir nokta bulunmaktadır. Bazen, ikisi de aynı şeyde bulunabilirler, bazen de birinin varlığında diğeri bulunamaz.

"Ve Sallallahu Ala Muhammed'in ve Ala Âlihi ve Sellem" ifadesi, Allah'ın ﷻ, kulu Muhammed'e ﷺ getirdiği salâtların en sahihidir.

Buhârî ؒ, Ebu'l Aliye'den ؒ şöyle rivayet etmiştir: "Allah'ın ﷻ kuluna salatı, onu melekler katında anması ve övmesi şeklindedir."

Nitekim İbn Kayyim'ın ؒ da bu gerçeği "Cilalü'l-Efham" ile "Bedaiü'l-Fevaid" adlı kitaplarında kesin bir dille açıklamıştır.

Ben de şöyle diyorum: Buradaki salat ile, dua etmek kastedilir. Nitekim Ali'den ؓ merfu olarak gelen rivayet şöyledir:

"Melekler, sizden biriniz namazgâhında olduğu sürece 'Allah'ım, ona mağfiret et, Allah'ım, ona merhamet et.' diye salat ederler (dua ederler.)"[10]

"Ve Ala Âlihi" sözüne gelince; bu, dinde ona uyanları ifade etmektedir. İmam Ahmed b. Hanbel (r.h.) ve birçok sahabi böyle söylemişlerdir. Buna göre bu söz, hem sahabeyi, hem de sahabe dışındaki mü'minleri kapsar.

Kitap Kelimesinin Tefsiri:

"Kitap" ketebe, yektubu, kitaben, kitabeten ve ketben'den kök fiildir. Toplanma anlamındadır.

Örneğin; Araplar "Tekettebe beni fulan" dediklerinde, bununla, toplanıp bir araya gelmeyi kastederler. "Ketibe"; "süvariler" anlamındadır. "Kitabet" noktasında konu ele alındığında, mesela "kalemle kitabet" denilince, kelime ve harflerin bir araya toplanması anlatılır. Kitaba "Kitap" adının verilmesi, konulan şeyi içinde toplaması ve bir araya getirmesinden dolayıdır.

10 Buhârî, Ezan: 30, 36. Büyü: 49. Ebu Davud, Salat: 20. Darimi, Salat: 122, Muvatta. Salat: 51, 54. Müsned: 2/312, 486, 502

TEVHİDİN TÜRLERİ:

Tevhid iki çeşittir:

1. Marifet (tanıma) ve ispat anlamında tevhid:

Bu, Allah'ın ﷻ Rab olması, isim ve sıfatları konusundaki tevhiddir.

2. Talep ve kast anlamında tevhid:

Bu da Allah'ın ﷻ ilah olması ve kulluğun O'na has olması anlamındaki tevhiddir.

Allame İbn Kayyim (r.h.) şöyle der:

"Rasûllerin davetinin esasını oluşturan, Allah'ın ﷻ kitaplarıyla kullarına açıkladığı tevhid ikiye ayrılır:

Biri marifet (tanıma) ve ispat noktasındaki tevhid, diğeri de talep ve kast mânâsındaki tevhiddir.

1. Marifet ve ispat konusundaki tevhid; Yüce Rabbin varlığının hakikatinin, sıfatlarının, fiillerinin, isimlerinin, kitaplarının ve dilediği kimselerle konuşmasının ispatını kapsar. Aynı zamanda tüm kaza, kader ve hikmetlerinin bilinmesi, tanınması, varlığının kabulünü de içerir. Bu konuda Kur'ân'da oldukça net açıklamalar mevcuttur. Nitekim bunlar Hadid, Ta-Ha, Secde ve Al-i İmran sûrelerinin başında, Haşr sûresinin sonunda ve İhlas sûresinin tamamında, ayrıca daha birçok sûrede görmek mümkündür.

2. Talep ve kast noktasındaki tevhid ki bu, ilah oluş ve kulluk anlamındaki tevhiddir. Kafirun sûresinin tamamı bu tevhidle ilgilidir.

Ayrıca:

"De ki: 'Ey kitap ehli! Sizinle bizim aramızda müşterek bir söze gelin: Yalnız Allah'a kulluk edelim, O'na hiçbir şeyi eş koşmayalım, Allah'ı bırakıp birbirimizi rab edinmeyelim.' Eğer yüz çevirirlerse, 'Şahit olun ki biz müslümanız!' deyin."[11]

11 Al-i İmran: 3/64

Bu âyetle birlikte Secde sûresinin başı ve sonu, Mü'min sûresinin neredeyse tamamı tevhidin bu türünü kapsar ve buna davet eder.

Kur'ân'ın İçerdiği Konular

Kur'ân yüce Allah'ın ﷻ güzel isimlerinden, fiillerinden ve sözlerinden haber verir ki, buna "İlme ve habere dayalı tevhid" denir.

Bir tek Allah'a ﷻ ibadete çağırır, Allah'tan ﷻ başka ibadet edilen tüm şeyleri terk etmeyi emreder. Buna da "İsteğe bağlı ve tercih yapılabilir tevhid" denir.

Ya da emir ve yasaklar içerir ve Allah'a ﷻ itaati gerekli kılar. Bunlar da tevhidin gerekleri ve onu kemale erdiren şeylerdir.

Ayrıca tevhid ehline ikramdan, dünyada başlarına gelecek olaylardan, ahiretteki ikramdan haber verir. Bu tevhidin mükâfatıdır veya müşriklerle ilgili şeylerden, dünyada bunlara karşı yapılacaklardan, ahirette kendilerini nasıl bir azabın beklediğinden haber verir. Bu da tevhid dairesinin dışına çıkanların göreceği cezadır.

Kur'ân baştan sona tevhid, tevhidin gerekleri, tevhidi yaşayanların mükafatları ile dopdolu olduğu gibi şirk ve müşriklerle ilgili konular, bunların ahiretteki cezalarıyla ilgili hükümlerle de doludur.

Tevhidin Kapsamı

Şeyhülislâm İbni Teymiyye (r.h.) der ki:

"Rasûllerin getirip haber verdikleri tevhid, Allah ﷻ'ın ilahlığını ispat eder. O tektir.

Tevhid; O'nun tek olduğuna, kendisinden başka ibadete layık ilah olmadığına şehadet etmektir.

Sadece O'na kulluk edilir. Yalnız O'na tevekkülde bulunulur. O'ndan başkası veli edinilmez, yalnız O'nun rızası için düşmanlık gösterilir. Bütün ameller yalnızca O'nun için yapılır.

İşte bu, Allah'ın ﷻ kendi zatı için haber verdiği isim ve sıfatların ispatıdır.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"İlahınız tek ilahtır. O'ndan başka ibadete layık ilah yoktur. Rahmandır, Rahimdir."[12]

12 Bakara: 2/163

"... İki ilah edinmeyin! O ancak tek ilahtır. O halde yalnız benden korkun."[13]

"Her kim Allah ile birlikte başka bir ilaha kulluk ederse, -ki bunun için hiçbir delil yoktur- o kimsenin hesabı ancak Rabbinin katındadır. Kafirler kesinlikle kurtuluşa eremezler."[14]

"Senden önce gönderdiğimiz elçilerimize sor! Rahman'dan başka kulluk edilecek ilahlar kılmış mıyız?"[15]

Allah ﷻ, gönderdiği tüm nebilerin, insanları eşi ve ortağı olmayan tek Allah'a ﷻ kulluk etmeye davet ettiklerini bildiriyor.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"İbrahim ve onunla beraber olanlarda sizin için güzel bir örnek vardır. Onlar kavimlerine demişlerdi ki: "Biz sizden ve sizin Allah'tan başka taptıklarınızdan uzağız. Sizi tekfir ettik. Bir tek Allah'a iman etmenize kadar, sizinle bizim aramızda sürekli bir düşmanlık ve öfke belirmiştir."[16]

Müşriklerden haber verirken de şöyle buyuruyor:

"Çünkü onlara: 'Allah'dan başka ibadete layık ilah yoktur' denildiği zaman büyüklük taslarlar: 'Deli bir şair için ilahlarımızı mı bırakacağız?' derlerdi."[17]

Kur'ân-ı Kerim'de buna benzer daha pek çok âyet vardır.

Tevhidin Esası

Tevhidin amacı,kelamcı ve tasavvufçuların zannettiği gibi,sadece Allah'ın ﷻ şu varlık alemini yarattığına inanmak ve bu şekilde soyut anlamda Allah'ı ﷻ Rablığında tevhid etmek değildir. Bu şekilde inananlar, yalnızca bunu delile dayalı olarak ispat ettiklerinde, artık tevhidin tüm amacını ispatladıklarını ve muvahhid olduklarını sanırlar. Bunlar sadece işin bu noktasına şahit olmakla, tevhidin gayesine ulaştıklarını zannederler.

Bir kimse sadece Allah'ın ﷻ layık olduğu sıfatları ikrar edip, O'nu tenzih etmekle muvahhid olmaz.

13 Nahl: 16/51
14 Mü'minun: 23/117
15 Zuhruf: 43/45
16 Mümtehine: 60/4
17 Saffat: 37/35-36

Muvahhid sayılabilmesi için, Allah'dan ﷻ başka ibadete layık ilah olmadığına ve O'nun tek olduğuna şahitlik etmesi, aynı zamanda sadece Allah'a ﷻ kulluk etme konusunda kararlı olması ve O'na şirk koşmaması gerekir.

İlah Kelimesinin Manası

İlah; "me'luh" ve "ma'bud" anlamındadır ve "kulluk / İbadet edilmeye layık olan" demektir.

Şayet ilah "yaratıcı ve icat edici" mânâsında alınır, bu mânânın, ilah vasfının en özel mânâsı olduğuna inanılırsa, o takdirde sadece bunun ispatı ve kabulü amaç edinilmiş olur. Nitekim sıfatçı kelamcılar böyle yapmakta, Ebu Hasan el-Eş'ari ve ona tabi olanların dediğini söylemektedirler. Bunlar, rasûllerin gönderiliş amacını ve tevhidin gerçeğini bilmeyenlerdir.

Arap Müşriklerin Allah Anlayışları

Bilindiği gibi Arap müşrikleri her şeyi yaratanın Allah ﷻ olduğunu kabul etmelerine rağmen müşriktiler.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Onların çoğu, ortak koşmadan Allah'a iman etmezler." (Yusuf: 12/106)

Bu hususta seleften bazıları şöyle demişlerdir:

"Onlara "Gökleri ve yeri kim yarattı?" diye sorarsan "Allah" derler. Fakat yine de Allah'tan ﷻ başkasına ibadet ederler." (İbni Kesir bunu İbni Abbas, Mücahid, Ata ve İkrime'den rivayet etmiştir.)

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"De ki: 'Eğer biliyorsanız (söyleyin bakalım). Yeryüzü ve onda bulunanlar kime aittir?' 'Allah'a aittir' diyecekler. 'Öyleyse siz hiç düşünüp taşınmaz mısınız?' de. 'Yedi göğün Rabbi ve O yüce arşın Rabbi kimdir?' de. 'Allah'tır' diyecekler. 'Öyle ise (O'na karşı gelmekten) sakınmaz mısınız?' de. "Eğer biliyorsanız (söyleyin), her şeyin mülkiyet ve yönetimi elinde olan, her şeyi koruyup kollayan, fakat kendisi korunmayan (buna muhtaç olmayan) kimdir?" diye sor. '(Herşeyin yönetimi) Allah'ındır' diyecekler. De ki: "Öyle ise nasıl olup da aldanıyorsunuz?" (Mü'minun: 23/84-89)

Öyleyse her şeyi yaratanın ve her şeyin Rabbinin Allah ﷻ olduğunu ikrar eden herkes, Allah'a ﷻ kulluk ediyor demek değildir. Çünkü onlar bunu kabul etmekle beraber Allah'tan ﷻ başkasına kulluk ediyor, tağutlara itaat ediyorlar, Allah'tan ﷻ başkasının yoluna davet ediyorlar. O'ndan başkasın-

dan korkuyor ve umut ediyorlar, O'ndan başka veliler ediniyor, O'nun rızası dışında insanlara düşmanlık gösteriyorlar, rasûllerine itaat etmiyor, Allah'ın ﷻ emrettikleri ile emretmiyor ve insanları Allah'ın ﷻ yasaklarından sakındırmıyorlar.

Müşrikler, her şeyi yaratanın Allah ﷻ olduğunu ikrar etmelerine rağmen ortak koştukları şeylerin kendileri için şefaatçi olacağını kabul etmeleri sebebiyle Allah'a ﷻ ortak koşmuş ve müşrik sıfatını hak etmiş olurlar.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Yoksa onlar Allah'tan başkasını şefaatçi mi edindiler? De ki: 'Onlar hiçbir şeye güç yetiremez ve akıl erdiremezlerse de mi (şefaatçi edineceksiniz)?' De ki: "Bütün şefaat Allah'ındır. Göklerin ve yerin hükümranlığı O'nundur..." (Zümer: 39/43-44)

"Onlar Allah'ı bırakıp kendilerine hiçbir fayda ve zarar veremeyecek şeylere tapıyorlar ve 'Bunlar, Allah katında bizim şefaatçilerimizdir' diyorlar. De ki: 'Siz göklerde ve yerde bilmediği bir şeyi mi Allah'a haber veriyorsunuz?' Haşa! O, onların ortak koştukları şeylerden uzak ve yücedir." (Yunus: 10/8)

"And olsun ki ilk defa yarattığımız gibi teker teker bize geleceksiniz ve dünyada size verdiğimiz şeyleri arkanızda bırakacaksınız. Ortaklarımız sandığınız şefaatçilerinizi de yanınızda göremeyeceksiniz. And olsun ki aranız açılmış ve ilah sandığınız şeyler sizden kaybolup gitmiştir." (En'am: 6/94)

"İnsanlardan bazıları Allah'tan başkasını ilah edinirler de onları Allah'ı sever gibi severler..." (Bakara: 2/165)

Bunun içindir ki, bunların peşinden gidenlerin kimisi güneşe, kimisi aya, kimileri de yıldızlara secde ederek müşriklerin yaptığı gibi yapıyorlar. İslâm'a bağlı olduklarını söyledikleri halde, sihir, büyücülük, falcılık, yıldızperestlik, medyumluk, şeytanların ardından gitmek, belli şeyleri (muska) takmak, buhur yapmak gibi davranışlarda bulunuyor, sonra da bu yaptıklarının şirk olmadığını söylüyorlar (Bunlar ileride geniş bir şekilde açıklanacaktır).

Bu kişiler sadece, ortak koştuklarının kendi işlerini düzenlediğine, onları idare ettiğine inanmaları halinde şirke gireceklerini, bunları vasıta kılmanın ise şirk olmadığını zannediyorlar.

İnsanın Yaradılış Gayesi

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Ben cinleri ve insanları, ancak bana ibadet etsinler diye yarattım." (Zariyat: 51/56)

Âyeti, cer harfini değerlendirerek ele aldığımızda, bunun tevhid gerçeğine yönelik olduğunu görürüz. Ancak bunun ilk cümle olması bakımından bir özne (mübteda) olarak merfu olması da caizdir.

İbadet:

Şeyhülislâm İbni Teymiyye (r.h.) der ki:

"İbadet; Allah'ın ﷻ elçileri vasıtasıyla emrettiği şeylere bağlanmak sûretiyle O'na itaatte bulunmaktır." Yine şöyle der:

"İbadet; zahir ve batın anlamda Allah'ın ﷻ sevdiği ve razı olduğu bütün söz ve amelleri kapsayan genel bir kavramdır."

İbn Kayyim (r.a) da şöyle der:

"Bu, aslında on beş temele dayanır. Kim bu on beş temeli tam olarak yaparsa, kulluğun mertebelerini tamamlamış demektir.

İbadet; kalp, dil ve organlarla yapılanlar olmak üzere üçe ayrılır.

Kullukla ilgili hükümler; vacip, müstehab, haram, mekruh ve mubah olmak üzere beştir.

Bunların hepsi kalp, dil ve organlarla ilgilidir."

Kurtubi (r.h.) de şöyle diyor:

"Esas mânâsıyla ibadet; boyun eğme ve yönelme demektir. Şeriatin sorumluluk çağına gelenleri yükümlü tuttuğu görevlere ibadet adı verilmiştir. Çünkü yükümlüler, İslâmi kurallara bağlı olarak bunları işlerler, bunları yaparken de kendilerini küçük (zelil) görerek Allah'a ﷻ kulluk ederler. Yüce Allah ﷻ cinleri ve insanları, sadece kendisine kulluk etsinler ve kendisini tanısınlar diye yaratmıştır. İşte bu, onların yaratılış hikmetidir."

Ben de şöyle diyorum: "Bu, şer'i ve dini hikmettir."

İbni Kesir (r.h.) der ki:

"Allah'a ﷻ ibadet etmek; emrettiği amelleri yapmak, sakıncalı ve yasaklanmış olan amellerden de uzak durmak sûretiyle Allah'a ﷻ itaat etmek demektir. İşte bu, İslâm dininin hakikatidir."

Yine bu âyetin tefsiriyle ilgili olarak der ki: "Allah ﷻ, mahlukatı yalnız kendisine kulluk etmeleri için yaratmıştır. Kim Allah'a ﷻ itaat ederse, mükafatını eksiksiz olarak Allah'tan ﷻ alır. Kim de Allah'a ﷻ karşı gelirse, Allah ﷻ kendisini en ağır şekilde cezalandırır. Allah ﷻ hiçbir varlığa muhtaç değildir. Fakat bütün varlıklar her hal üzere O'na muhtaçtır. Çünkü O, onları yaratan, onlara rızık verendir."

Hz. Ali ؓ söz konusu âyetle ilgili olarak diyor ki:

"Onları ancak bana ibadet etmelerini emretmek ve bana ibadete davet etmek için yarattım."

Mücahid (r.h.) ise şöyle diyor:

"Onları ancak kendilerine emretmem ve sakındırmam için yarattım." Zeccac ile Şeyhülislâm İbni Teymiyye'nin (r.h.) tercihi de bu olmuştur. Der ki: "Nitekim bu gerçeğe şu âyet de delildir:

"İnsan başıboş olarak bırakılacağını mı sanıyor?" (Kıyamet: 75/36)

İmam Şafii (r.h.) de şöyle der: "O emrolunmaz, sakındırılmaz." Nitekim Kur'ân'ın birçok âyetinde:

"Rabbinize ibadet edin.", "Rabbinizden korkun." buyrulmuştur. Böylece Allah ﷻ, hangi şey için yaratılmışlarsa, onlara onu emretmiş, rasûllerini de bu görevle göndermiştir. İşte bu mânâ, âyette kesin olarak belirtilmiştir. Bu, tüm müslümanların anladıkları ve hüccet ortaya koydukları mânâdır.

Bu âyet "Biz hiçbir rasûlü Allah'ın izniyle kendisine itaat olunmasından başka bir gaye ile göndermedik..." (Nisa: 4/64) âyetine benzemektedir. Halbuki gönderilen elçilere bazen itaat edildi, bazen de karşı çıkıldı. Oysa ki Allah ﷻ, onları sadece kendisine ibadet etsinler diye yaratmıştı. Daha sonraları ise bu mânâ, 'bazen ibadet olunur, bazen de olunmaz' biçiminde algılandı. Oysa ki noksan sıfatlardan münezzeh olan Allah ﷻ evveldir ve her şeyi yaratandır.

Nitekim tevatür derecesindeki hadisler de bu mânâya şehadet etmektedir.

Enes b. Malik'ten ؓ, Rasûlullah ﷺ şöyle buyuruyor:

"Allah, Cehennem ehlinden azabı en hafif olana: 'Eğer dünya, dünyada var olan şeyler ve bir o kadarı da bununla birlikte senin olsaydı, sen onları buradan kurtulmak için feda eder miydin?' diye sorar.

Adam: 'Evet' der.

Allah ﷻ şöyle buyurur:

"Sen daha Adem'in sulbünde iken, Ben bundan çok daha hafif olanını; Bana hiçbir şeyi şirk koşmamanı istedim de sen bundan kaçınıp Bana şirk koştun. Seni Cehennem ateşine koyacağım."[18]

Bu müşrik, Allah'ın ﷻ kendisinden istediği şeye karşı çıkarak O'na şirk koşmuştur. Oysa ki Allah ﷻ, ondan hiçbir şeyi kendisine şirk koşmamak kaydıyla tevhid üzere olmasını istemiştir. İşte bu, daha önce de ifade edildiği gibi, şer'i iradedir.

Allah ﷻ şer'i iradeyi açıkladığı gibi, kevni (kaderi) iradeyi de genel ve özel olarak açıklamıştır. Bunların her ikisi de samimi ve ihlâs sahibi itaatkar kimseler için kitapta bir araya getirilmiştir. Ancak kevni (kaderi) irade, isyankar kimseler hakkında tek başına ortaya çıkmış, diğer iradeden ayrılmıştır. Bu gerçeğin çok iyi anlaşılması gerekir ki, laf ebelerinin ve bunları izleyenlerin cehaletlerine aldanılmasın.

Rasûlullah'ın Gönderiliş Gayesi

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"And olsun ki biz her ümmete 'Yalnız Allah'a ibadet edin ve tağuttan sakının.' diye (tebliğ etmesi için) bir rasûl gönderdik. Allah içlerinden kimini doğru yola eriştirdi, kimine de sapıklık hak oldu. Yeryüzünde gezin de yalanlayanların sonlarının nasıl olduğunu görün. " (Nahl: 16/36)

Bu âyette yer alan "tağut" kelimesi; haddi aşmak mânâsına gelen "tuğyan" sözcüğünden türemiştir.

Ömer b. Hattab ؓ şöyle diyor:

"Tağut; şeytan demektir." Ömer ؓ der ki: "Cibt; sihir ve büyü demektir. Tağut da; şeytandır." Hafız (r.h.) der ki: "Tağut şeytandır. Çünkü cahiliyenin sürdürdüğü her türlü şerri kapsar. Örneğin; putperestlik, tağutların huzurunda mahkeme olmak, onlar sayesinde zafer istemek gibi..." Nitekim bunu İbni Cerir (r.h.) de rivayet etmiştir.[19]

Cabir ؓ da şöyle diyor:

"Tağut: Şeytanın kendilerine inip telkinde bulunduğu kahinlerdir."

Yukarıdaki her iki rivayet de İbni Ebu Hatim'den yapılmıştır.

---

18 Buhârî, Enbiya: 1, Rikak: 49, Müslim, Münafikun: 52. Ahmed: 3/127, 129, 218

19 İbni Kesir Tefsiri

İmam Malik (r.h.) tağutu şöyle tanımlamıştır:

"Allah'tan ﷻ başka kendisine kulluk edilen her şey tağuttur."

Ben de derim ki:

"Bu anlatılanlar, tağutun bütününü değil, sadece bazı yönlerini içeren tanımlardır.

En iyi ve en kapsamlı tanımı Allame İbn Kayyim (r.h.) yapmıştır:

"Tağut; kulun kendisi sayesinde haddi aştığı her ma'bud, uyulan her sistem ve itaat olunan her şeydir. Her kavmin ya da toplumun tağutu; Allah ﷻ ve Rasûlü'nden başka kendisine muhakeme olunan, Allah'ın ﷻ dışında kendisine ibadet edilip, körü körüne tabi olunan, insanları Allah'ın ﷻ emirlerinden başka şeylere çağıran, Allah'ın kendisine itaat edilmesini yasakladığı her şeydir. İşte bunlar alemi peşinden sürükleyen tağutlardır. Tağut kapsamına giren şeyler konusunda dikkatle düşünülecek olursa, halkın büyük bir çoğunluğundan Allah ﷻ ve Rasûlüne ﷺ itaatten yüz çevirip tağutlara itaat ettikleri, onlara kul oldukları görülür."

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"And olsun ki biz her ümmete 'Yalnız Allah'a ibadet edin ve tağuttan sakının.' diye (tebliğ etmesi için) bir rasûl gönderdik..." (Nahl: 16/36)

Bu âyette Allah ﷻ, her topluma bir rasûl gönderdiğini ve onlara bir tek Allah'a ﷻ kulluk etmelerini, başka varlıklara kulluk etmekten uzak durup, onları terk etmelerini emrettiğini haber veriyor.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"... O halde kim tağutu inkar edip Allah'a inanırsa, kopmayan, sağlam bir kulpa yapışmıştır..." (Bakara: 2/256)

İşte bu, "La ilahe illallah" kelimesinin mânâsıdır. "Urvetü'l-vuska" yani sağlam kulptan kasıt budur.

Bütün rasûller insanları Allah'a ﷻ ibadet etmeye çağırır, Allah'tan ﷻ başkasına kulluk etmekten sakındırırlar. Allah ﷻ çeşitli dönemlerde insanlara rasûller göndermiştir. Allah ﷻ Ademoğulları arasında şirkin ilk defa baş gösterdiği Nuh kavminden, son rasûl olan Hz. Muhammed'e ﷺ kadar her dönemde, yeryüzüne nebi ve rasûller göndermiştir. Peygamberlerin davetini doğu ve batıda, insan ve cin herkes duymuş, hepsi de Rabbimizin şu âyetinde buyurduğu gerçeğe şahit olmuşlardır:

"Senden önce hiçbir rasûl göndermedik ki ona, 'Benden başka ibadete layık ilah yoktur; şu halde bana kulluk edin' diye vahyetmiş olmayalım." (Enbiya: 21/25)

Allah'ın Dilemesi

Allah ﷻ Nahl sûresi'nin 36. âyetinde, insanları kendisine kulluğa ve tağuttan da kaçınmaya davet ederken, müşriklerin çıkıp "Allah dilemiş olsaydı, biz O'ndan başkasına ibadet etmezdik." demeleri caiz değildir.

Burada Allah'ın ﷻ dilemesi (meşiet), olumsuz anlamda ele alınmış ve yanlış yorumlanmıştır. Çünkü dileme, bir bakıma şirkin ve küfrün bir gerekçesi kabul edilmiştir. Oysa ki Allah ﷻ rasûllerin diliyle onları şirkten sakındırmıştı.

Kevnî anlamdaki dilemeye gelince, onların bu konuda da ellerinde herhangi bir delilleri yoktur. Allah ﷻ Cehennemi ve şeytanlarla kafirlerden oluşan cehennemlikleri yaratmış, fakat kulları için küfre rıza göstermemiştir. Bu konuda apaçık deliller ve kesin hikmet vardır. Ayrıca Allah ﷻ, Rasûllerin gönderilmesinden sonra onların dünyada cezalandırılmalarına ilişkin olarak şöyle buyurmuştur:

"... Allah onlardan bir kısmını doğru yola iletti. Bir kısmı için de sapıklığa düşmek hak oldu..." (Nahl: 16/36)

Bu âyeti iyi düşünmek gerekir! Bu âyet gösteriyor ki, rasûllerin gönderilmesindeki hikmet; ümmetleri sadece Allah'a ﷻ ibadete davet etmek, Allah'tan ﷻ başkasına kulluk etmekten de sakındırmaktır. İşte tüm nebi ve rasûllerin tebliğ ettikleri din budur. Şeriatleri farklı olsa da hepsinin getirdiği din birdir.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"... Her birinize bir şeriat ve yol verdik..." (Maide: 5/48)

Amel İmandandır

Kalp ile tasdikin yanında, organlarla da amel etmek gerektiğine iman etmek gerekir.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Rabbin, yalnız kendisine ibadet etmenizi ve ana babaya güzellikle muamelede bulunmanızı emretti. Eğer ikisinden biri veya her ikisi, senin yanında iken ihtiyarlayacak olurlarsa, onlara karşı 'öf bile deme, onları azarlama. İkisine de hep tatlı söz söyle." (İsra: 17/23)

Âyette yer alan "kada" kelimesi, Mücahid'e (r.h.) göre "vasiyet etti", İbni Abbas'a ﷺ göre ise "emretti" anlamındadır.

La İlahe İllallah'ın Manası

Bu kelimenin mânâsı;

"Yalnızca Allah'a ibadet edin, O'ndan başkasına kullukta bulunmayın." demektir.

İbn Kayyim (r.h.) der ki:

"Sırf red ve inkar, tevhid demek değildir.

Aynı şekilde, red olmaksızın kabul de tek başına geçerli değildir.

Çünkü tevhid, hem reddi ve hem de kabulü içerir.

İşte gerçek anlamda tevhid budur."

Yalnız Allaha İbadet Etmek

"Allah'a ibadet edin, O'na hiçbir şeyi ortak koşmayın. Ana-babaya, yakınlara, yetimlere, düşkünlere, yakın komşuya, uzak komşuya, yanınızdaki arkadaşa, yolcuya ve elinizin altında bulunan kimselere iyilik edin. Allah, kendisini beğenip övünenleri elbette sevmez." (Nisa: 4/36)

İbni Kesir (r.h.) der ki:

"Allah ﷻ bu âyette kullarına, kendisine ibadette bulunmalarını emretmiştir. Çünkü yaratan, rızık veren, bütün yarattıklarına her bakımdan üstün olan sadece O'dur. Dolayısıyla kulların görevi de tevhide sarılıp, Allah'ın ﷻ yaratıklarından hiçbirini O'na ortak koşmamaktır."

Bu âyet, "Hukuk-u Aşere (On Hukuk)" olarak isimlendirilmiştir. Kitabın bazı nüshalarında bu âyet, En'am sûresinin âyetlerine katılmıştır. Hem bu, hem de En'am sûresinin âyetleriyle ilgili olarak İbni Mes'ud'un ﷺ ileri sahifelerdeki sözü münasebetiyle ben bunu başta zikrettim.

"Kurratü'l-Uyûn" adlı eserde deniliyor ki:

"Bu âyet, kulların yaratılış gayesini açıklıyor ki, bu da yalnız Allah'a ﷻ kullukta bulunmaktır. Dikkat edilirse Allah ﷻ, farz kıldığı ibadetleri yasakladığı şirkle beraber zikretmiştir. Bu âyet bize ibadetin sahih olabilmesi ve Allah ﷻ katında kabul edilmesi için kesinlikle şirkten arınmış olması gerektiğini göstermektedir. Çünkü bu olmadan, ibadet sahih olamaz. Bu asıldır. Nitekim Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"... Eğer şirk koşsalardı, kesinlikle tüm yaptıkları ameller boşa giderdi." (En'am: 6/88)

"And olsun ki sana da, senden önceki rasûllere de şu vahyolunmuştur. 'And olsun, eğer Allah'a ortak koşarsan kesinlikle amellerin boşa gider ve kaybedenlerden olursun.' Hayır, yalnız Allah'a kulluk et ve şükredenlerden ol." (Zümer: 39/65-66)

Âyette kendisi için amel edilenin, amel edenden önce zikredilmesi özellik (hasr) ifade eder. Bu durumda âyetin mânâsı şöyle olur:

"Bilakis Allah'a ﷻ kulluk et, O'ndan başkasına değil."

Nitekim Fatiha sûresindeki:

"Ancak Sana ibadet eder ve ancak Senden yardım bekleriz." (Fatiha: 1/5) âyetinde de bu gerçek vurgulanmıştır.

Allah-u Teâlâ, tevhid gerçeğini bizlere şu âyetle bildirmiştir:

"Biz bu Kitab'ı sana hak ile indirdik; öyleyse sen de dini yalnız Allah'a halis kılarak O'na kulluk et." (Zümer: 39/2)

Din; kulluğun kendisi ve yasaklananlardan uzak durmaktır.

Nitekim Allame İbn Kayyim (r.h.) şöyle demiştir:

"Emir ve yasaklar Allah'ın ﷻ dinidir. O'nun ceza ve mükafatı da ikinci alemdedir. Daha önceden de anlatıldığı gibi, bunun temeli ibadette tevhiddir. Sakın bu noktada gafil avlanmayasın."

Dünkü ve Bugünkü Cahiliye

İbni Mes'ud ؓ diyor ki:

"Üzerinde Rasûlullah'ın ﷺ mührü bulunan vasiyetini görmek isteyen şu âyeti okusun:

"De ki: "Gelin size Rabbinizin neleri haram kıldığını söyleyeyim: O'na hiçbir şeyi ortak koşmayın, ana-babaya iyilik edin, rızık endişesiyle çocuklarınızı öldürmeyin (sizin ve onların rızkını veren Biziz), gizli ve açık kötülüklere yaklaşmayın, Allah'ın haram kıldığı canı haksız yere öldürmeyin. İşte Allah size akledesiniz diye bunları emretti. Rüşdlerine erişinceye kadar en güzel şeklin dışında yetimlerin malına yaklaşmayın. Ölçü ve tartıyı doğru yapın. Biz kişiye gücünün yeteceğinden fazlasını yüklemeyiz. Söz söylediğiniz vakit (davalı) akrabanız bile olsa sözünüzde adil olun. Allah'ın ahdini yerine getirin. İşte Allah size hatırlarsanız diye bunları emretti. Şüphesiz bu benim dos-

doğru yolumdur. Şu halde ona uyun. Başka yollara uymayın. Zira o yollar sizi Allah'ın yolundan ayırır. İşte Allah size sakınırsınız diye bunları emretti." (En'am: 6/151-153)[20]

Kurratü'l-Uyûn'da şu ifadeler yer almaktadır:

"Bu ümmetin sonradan gelenlerinin çoğu, haramların en başında yer alan bu şirke bulaşmışlardır. Nitekim Rasûlullah ﷺ gönderilmeden önceki cahiliye halkı böyle bir durumda idi. Tapınaklara, türbelere, ağaçlara, taşlara, tağutlara ve cinlere tapıyorlardı. Bunlar aynı zamanda Lat, Uzza, Menat, Hubel ve daha başka şeylere de tapıyorlardı. Onlar şirki din haline getirmişlerdi. Tevhid inancına davet olunduklarında onu kabul etmekten şiddetle kaçındılar ve aşağıdaki âyetler geldiğinde de, adeta öfkeden çatladılar.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Allah tek olarak anıldığı zaman, ahirete inanmayanların kalpleri nefretle çarpar, ama Allah'tan başka putlar anıldığı zaman hemen yüzleri güler." (Zümer: 39/45)

"Sen, Kur'ân'da Rabbinin birliğini zikrettiğin zaman, onlar gerisin geri dönüp giderler." (İsra: 17/46)

"Onlara, 'Allah'tan başka ibadete layık ilah yoktur' denildiği zaman büyüklük taslarlardı. 'Deli bir şair için ilahlarımızı mı bırakacağız?' derlerdi." (Saffat: 37/35-36)

Müşrikler "La ilahe illallah" kelimesinin mânâsını çok iyi bildiklerinden, bunu söylediklerinde tevhidi kabul edip, içinde bulundukları şirki terk etmeleri gerektiğinin farkındaydılar. O günkü müşrikler tevhidi özellikle bu ümmetin sonra gelenlerinden, hatta sonra gelenlerin ilim sahibi olanlarından bile daha iyi anlıyorlardı. Halbuki bu ilim adamları, kimi hükümlerde ve kelam ilminde dirayetleri olmasına rağmen ibadette tevhidi bilemediler, anlayamadılar... Bu yüzden tevhidin zıddı olan şirke girdiler ve bu şirki insanlara süslü gösterdiler.

Yüce Allah'ın isim ve sıfatlarındaki tevhidi de bilemediler ve bunu inkar ettiler. Aynı şekilde o inkar ettikleri şeyin içinde çırpınıp kaldılar. Bunun için kitaplar yazdılar, kendi inançlarının hak, diğerlerinin de batıl olduğunu ileri sürdüler. İslâm'ın ve gerçek müslümanların garipliklerı giderek arttı. Onların gözünde maruf (iyilik) münkere (kötülüğe) dönüştü. Münker de maruf kabul edilir oldu.

20 Buhârî, Libas: 46, Müslim, Libas: 56, Tirmizi, Libas: 6, İbn Mace, Libas: 39-41

Rasûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

"İslâm garip olarak başladı. Nitekim başladığı gibi garip olarak devam edecektir. Ne mutlu o gariplere..."[21] Yine Rasûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

"Yahudiler yetmiş bir fırkaya, Hristiyanlar da yetmiş iki fırkaya ayrıldılar. Bu ümmet ise yetmiş üç fırkaya ayrılacaktır. Onlardan biri dışında, hepsi cehennemliktir."

Sahabeler:

"O biri kimdir?" diye sordular.

"Benim ve ashabımın yolunda olanlar." buyurdu.[22]

Rasûlullah'ın ﷺ haber verdiği bu durum, Hicri 3. asırdan sonra ortaya çıkmıştır.

Cehalet; yani İslâm dininin aslı olan tevhidi bilmeme giderek yaygınlaştı.

İslâm dini esas olarak, Allah'tan ﷻ başkasına ibadet edilmesini yasaklayıp, ancak O'na ibadet edilmesini meşru kıldığı halde bu esas ölçü bırakıldı. Böylece insanlardan pek çoğunun yaptığı ibadet, şirk ve bid'atlerle karışmış oldu.

Allah-u Teâlâ'ya hamd olsun ki, meseleyi delillerle ortaya koyabilecek kimseleri her zaman var etmiş, onlar toplumlarını basiretle bu gerçeğe davet etmişlerdir. Böylece Allah'ın ﷻ hüccetlerinin geçersiz olmamasını, nebi ve rasûllerine indirmiş olduğu beyyinelerin iptal edilmemesini sağlamışlardır.

Bundan dolayı Allah'a ﷻ hamd olsun.

Yalnızca Allah ﷻ'a İbadet Edip O'na Hiçbir Şeyi Ortak Koşmamak

Âyetle ilgili olarak İbni Kesir (r.h.) der ki:

"Allah-u Teâlâ, nebisi ve rasûlü Muhammed ﷺ'e şöyle buyurmuştur:

"Şu, Allah'tan ﷻ başkasına ibadet eden, Allah'ın kendilerine rızık olarak verdiğini haram kılan müşriklere de ki:

"Gelin, Rabbinizin size neleri yasakladığını gerçek bir şekilde aktarayım. Bir zanna ve kuşkuya dayanarak değil, hakka bağlı kalarak, O'ndan gelen vahye dayanarak ve O'nun katından gelen bir emir olarak size okuyayım:

21 Müslim, İman: 232, Tirmizi, İman: 13, İbn Mace, Fiten: 15, Darimi, Rikak: 42, Ahmed: 1/184, 398, 2/177, 222, 389, 4/73

22 Tirmizi, İman: 18, İbn Mace, Fiten: 17. Bu hadis, birçok kanaldan rivayet edilmiş sahih bir hadistir

" Hiçbir şeyi O'na ortak koşmayın."

Bundan şu anlaşılmaktadır:

"Allah size, kendisine hiçbir şeyi ortak koşmamanızı tavsiye (emr) etti."

Bunun için âyetin sonunda "İşte Rabbiniz size bunu tavsiye etti." buyrulmuştur.

Ben de derim ki, mânâ şöyle olmaktadır:

"Allah size terk etmenizi emrettiği şeyi (şirki) haram kılmıştır."

İbni Kudame de "el-Muğni"de "O'na hiçbir şeyi ortak koşmayın" sözüyle ilgili olarak yedi görüş beyan ediyor. Bunların en güzeli, İbni Kesir'in (r.h.) zikrettiğidir. Hemen şunu da ekliyor:

"Size bunu açıkladı ki, kendisine şirk koşmayasınız."

Bu ikisinden birisinde var sayılan cümle konmamıştır. Bu da: "Vessaküm (size tavsiye etti, emretti)" kelimesidir.

Bunun içindir ki, Rasûlullah ﷺ kendilerine söylenen şey hakkında sorulduğunda Ebu Süfyan Herakl'e şöyle demiştir:

"O diyor ki: 'Allah'a kulluk edin, O'na hiçbir şeyi ortak koşmayın. Atalarınızın söyleyegeldiği şeyleri de terk edin'

İşte bu, Ebu Süfyan ile başkalarının, Rasûlullah'ın ﷺ kendilerine:

"La ilahe illallah deyin, kurtuluşa erin" diye söylediği sözden anladıklarıdır.

Ana-Baba'ya İyilikte Bulunmak

"Ana ve babaya da ihsanda (iyilikte) bulunun." Eşi ve ortağı olmayan Allah ﷻ, sadece kendisine kulluk edilmesini emredip, hemen bunun ardından ana ve babaya da iyilikte bulunulmasını emretmiştir. Nitekim bu gerçek, bir başka âyette de şu şekilde ifade edilmiştir:

"... İşte bunun için 'Bana ve ana-babana şükret' diye tavsiyede bulunmuşuzdur. Dönüş ancak Banadır." (Lokman: 31/14)

"Onlardan biri veya her ikisi senin yanında yaşlanırlarsa, kendilerine 'öf bile deme, onları azarlama."

Ana ve babana kötü bir söz duyurma! Kendilerine "öf" bile deme ve saygısızlık etme! Bu, onları inciten sözlerin en hafif olanıdır. Senden onlara

karşı çirkin bir davranış meydana gelmesin. Onlara karşı bir yanlış yapma! Ata b. Ebi Rebah'ın da dediği gibi, "Ellerin onlara kalkmasın."

Allah ﷻ kişiyi ana ve babasına karşı çirkin ve saygısız davranışlarda bulunmaktan sakındırırken, onlara karşı iyi bir şekilde davranmayı da emretmiştir.

"İkisine de güzel söz söyle."

Yani onlara yumuşaklıkla, güzellikle, edep ve vakarla yaklaş.

"Onlara, merhametten ileri gelen tevazu kanadını indir. Ve 'Rabbim, onların küçükken bana bakıp, beni terbiye ettikleri gibi, sen de onlara merhamet et' de!" (İsra: 17/24)

Yani ana ve babana karşı alçak gönüllü ol, gerek yaşlılıkları sırasında, gerek ölümleri sırasında, onlara karşı görevlerini sakın aksatma!

Ana ve babaya karşı iyi davranma konusunda bir hayli hadis rivayet edilmiştir. Farklı rivayetlerle Enes'ten ؓ ve başkalarından gelen hadisler buna örnektir:

Bir gün Rasûlullah ﷺ minbere çıktı ve üç kez:

'Amin, amin, amin' dedi. Sahabeler:

"Ey Allah'ın Rasûlü! Niçin 'amin' diyordun?" diye sordular. Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

Bana Cebrail geldi de; "Ey Muhammed! Sen, yanında anıldığın halde sana salat getirmeyen kimsenin iki yakası bir araya gelmesin. Sen buna 'amin' de!" dedi. Ben de 'amin' dedim. Sonra:

"Ramazan ayına yetiştiği halde değerini bilmeden Ramazan ayını çıkaran ve mağfiret olunmayan kişinin de iki yakası bir araya gelmesin (burnu üzerinde sürünsün). Buna da 'amin' de!" dedi. Ben de 'amin' dedim. Sonra yine:

"Baba veya anasından birine ya da her ikisine yetiştiği halde onlar sebebiyle Cennete giremeyen kimsenin de iki yakası bir araya gelmesin (burnu üzerinde sürünsün). Buna da 'amin' de! dedi. Ben de 'amin' dedim."[23]

Ebu Hureyre'den ؓ, Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

---

23 Buhârî, Birru'l-Valideyn

"Burnu sürtünsün, yine burnu sürtünsün, tekrar tekrar burnu sürtünsün (iki yakası bir araya gelmesin) o adamın ki, ana ve babasından birisine veya her ikisine yetişir de, onlar sebebiyle Cennete giremez." [24]

Ebu Bekre'den ﷺ, Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Size günahların en büyüğünün ne olduğunu haber vereyim mi?"

Biz de şöyle dedik.

"Elbette ey Allah'ın Rasûlü!

Şöyle buyurdu:

"Allah'a ortak koşmak, ana ve babaya ezada bulunmak."

Kendisi bir yere yaslanmıştı, hemen doğrulup oturdu ve şöyle buyurdu:

"Sizi, yalan uydurmaktan (iftira ve yalancı şahitlikten) sakındırırım."

Bunu o kadar tekrarladı ki, biz 'Keşke sussa' dedik. [25]

Abdullah b. Ömer'den ﷺ Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Rabbinin rızası, ana ve babanın rızasının kazanılmasındadır. O'nun gazabı da, ana ve babanın memnuniyetsizliğindedir."[26]

Said'den ﷺ rivayete göre, Useyd demiştir ki:

"Biz Rasûlullah'ın ﷺ yanında oturuyorduk. Kendisine:

"Beni Seleme'den bir iyilik var mı?" denildi. Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Evet. Onlara hayır duada bulunman ve Allah'tan ﷻ mağfiret olunmalarını istemen, kendilerinin ölümlerinden sonra, önceki sözlerini (yapmak istedikleri şeyleri) yapman. Onların hayatta iken yaptığı sıla-i rahmi, onlar hayatta imiş gibi sürdürmen ve ana-babanın dostlarına ikramda bulunmandır." [27]

Fakirlik Korkusuyla Çocuklarını Öldürmek

Âyette geçen "imlak" kelimesi; "açlık ve fakirlik" anlamındadır. O zamanki müşrikler fakirlik endişesiyle çocuklarını öldürüyorlardı.

24 Müslim, Birr: 9, Tirmizi, Deavat: 110
25 Buhârî, Edeb: 6; Müslim, İman: 1
26 Tirmizi, Birr: 3
27 Ebu Davud, Edeb: 129; İbni Mace, Edeb.

İbni Mes'ud ﷺ diyor ki:

"Ey Allah'ın Rasûlü! Allah ﷻ katında en büyük günah hangisidir?" diye sordum. Şöyle buyurdu:

"Seni yarattığı halde Allah'a ﷻ ortak koşmandır." "Sonra hangisidir?" dedim. Rasûlullah ﷺ:

"Seninle birlikte yer korkusuyla kendi çocuğunu öldürmendir." buyurdu.

"Sonra hangisidir?" dedim.

"Komşunun hanımıyla zina yapmandır." buyurdu.

Daha sonra da şöyle buyurdu:

"Yine onlar ki Allah ile beraber başka bir ilaha yalvarmazlar, Allah'ın haram kıldığı cana haksız yere kıymazlar. Bunları yapan, günahının cezasını görür. Kıyamet gününde de azabı kat kat artırılır ve orada alçalmış olarak sürekli kalır. Ancak tevbe eden, salih ameller işleyenler başka... Allah onların kötülüklerini iyiliklere çevirir. Allah çok bağışlayıcıdır, engin merhamet sahibidir." (Furkan: 25/68-70) [28]

Günahın Açığıda Gizlisi de Yasaktır

"Kötülüklerin açığına da gizlisine de yaklaşmayın."

İbni Atiyye (r.h.) şöyle diyor:

"Bu, kötülük çeşitlerinin tamamını genel anlamıyla yasaklamaktadır. Bunlar da Allah'ın ﷻ yasak kıldıklarıdır. Günahın "açığı" ve "gizlisi" eyleme dönüştürülen iki durumdur. Dolayısıyla bu iki terim, eşyadaki açık ve gizli tüm kısımları içerir."

Haksız Yere Adam Öldürmek

"Ve Allah'ın yasakladığı canı haksız yere öldürmeyin"

İbni Mes'ud'tan ﷺ rivayet edildiğine göre Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Eşhedu en la ilahe illallah ve eşhedu enne Muhammeden Rasûlullah" diyen hiçbir müslümanın kanı helal sayılmaz, ancak şu üç durum bundan müstesnadır: Zina eden dul (evli), haksız yere bir kimseyi öldüren ve cemaati (İslâm birliğini) terk ederek dininden dönen kimse." [29]

28 Buhârî, Diyat: 1, Müslim, İman: 37

29 Buhârî, Diyat: 6; Müslim, Kasame: 25; Ebu Davud, Hudud: 1; Tirmizi, Diyat: 10; Nesai, Tahrim: 5, Kasame: 5

Allah ﷻ Emirlerini Anlamamız İçin Bildirmiştir

"İşte bunlar, Allah'ın size tavsiye (emr) ettikleridir. Umulur ki düşünüp anlarsınız."

İbni Atiyye (r.h.) der ki:

"İşte bunlar" işaret ismi, tüm bu haramlara ve kesin emirlere işaret etmektedir. "Umulur ki düşünüp anlarsınız" ifadesi içinde yer alan "lealle" sebep içindir ve illet bildirir. Dolayısıyla anlam şöyle olmaktadır:

"Allah ﷻ bize bunları emretti ki, onları anlayabilelim ve onların gereklerini de yerine getirelim."

Taberi (r.h.) şöyle diyor:

Âyette öncelikle: "ta'ğilun" (akledersiniz), sonra "tezekkerun" (hatırlarsınız) ve daha sonra da "tettekun" (korunursunuz) zikredilmiştir.

Çünkü insanlar bir şeyi aklettiklerinde onu hatırlarlar, hatırlayınca da korkarlar ve sakınırlar.

Yetim Malına Yaklaşmak

"Rüşdlerine erinceye kadar yetimlerin malına en güzel bir şekilde yaklaşın."

İbni Atiyye (r.h.) bu âyet ile ilgili olarak der ki:

"Bu, tüm tasarruf türlerini içeren genel anlamda bir yaklaşmayı yasaklamaktadır. Çünkü bunda olası kötülüklerin önüne geçme vardır."

Mücahid (r.h.) da şöyle diyor:

"En iyi bir şekilde yaklaşmak" demek, onunla ticareti iyi niyetle yapmak demektir."

Malik (r.h.) ve başkaları şöyle diyorlar:

"Büluğ çağına ermekle birlikte, kendisinde beyinsizliğe yol açabilecek durumların da ortadan kalkmasıdır."

Buna benzer rivayetler Zeyd b. Eslem, Şa'bi, Rabia ve başkalarından da gelmiştir.

Ölçü ve Tartıda Riayet

"Ölçü ve tartıyı doğru yapın."

İbni Kesir (r.h.) şöyle diyor:

"Allah adaleti eksiksiz bir şekilde yerine getirmeyi, alışverişte buna kesinlikle dikkat etmeyi emretmiştir."

İnsan, Gücünün Yettiği İle Sorumlu Tutulmuştur

"Biz kişiye gücünün yeteceğinden fazlasını yüklemeyiz."

Bir kimse hakkı eda etmek için var gücünü kullanmasına rağmen yanılır ve hataya düşerse, artık kendisine herhangi bir günah yoktur.

Adil Olup Hakkı Söylemek

"Akraba bile olsa sözünüzde adil olun."

Bir müslümanın ister yakın, ister uzak akrabalarına karşı olsun, söz ve davranışlarında adaletli olması gerekir.

İmam Ebu Hanife diyor ki:

"Gerek dost gerekse düşman hakkında olsun, sözde adil olmak demek; Rabbinin rızasının ve gazabının bu noktada değişmeyeceği anlamındadır. Aksine kişi, en yakınına karşı da olsa, asla haktan ayrılmamalı, sevdiğine veya yakınına meyledici bir tavır içinde olmamalıdır.

Nitekim şöyle buyrulmuştur:

"... Bir topluluğa duyduğunuz kin, sizi adaletsizliğe sevk etmesin. Adaletli olun! Bu, takvaya daha çok yakışan bir davranıştır." (Maide: 5/8)

Allah ﷻ'a Verilen Sözü Yerine Getirmek

"Allah'ın ahdini (tavsiye ve emrini) yerine getirin."

Bunun yerine getirilmiş olması için, Allah'ın ﷻ emrettiği şeylerde O'na itaat etmek ve yasakladığı şeylerden de uzak durmak gerekir. Aynı zamanda Allah'ın ﷻ Kitabı ve Rasûlü'nün Sünnetiyle amel etmelidir. İşte "Allah'a verilen sözün yerine getirilmesi" böyle olur.

Bir başkası da şunu söylemiştir:

"İşte Allah size, iyice düşünesiniz diye bunları emretti." sözü; bundan öğüt alasınız ve size yasaklanan şeylerden de uzak durasınız demektir."

Allah ﷻ'ın Gösterdiği Dosdoğru Yol

"Şüphesiz bu benim dosdoğru yolumdur. Şu halde ona uyun. Başka yollara uymayın. Zira o yollar sizi Allah'ın yolundan ayırır."

Kurtubi (r.h.) şöyle diyor:

"Bu oldukça önemli bir âyet olup, bir önceki âyete yöneliktir. Çünkü burada hem yasaklama hem de emir verme birlikte yer almış, Allah ﷻ insanları kendi yolundan başka bir yola uymama konusunda uyarmıştır. Nitekim gerek sahih hadisler gerekse selef sözleri bu gerçeği açıklamaktadır. 'Enne' burada nasb edatı olarak gelmiştir."

Bu, Arap filologlarından Ferra ile Kisai'den gelen rivayettir. Aynı zamanda bunun mecrur olması da caizdir.

Âyette yer alan "sırat" kelimesi "yol" demektir. Bununla da İslâm dini kastedilmiştir.

"Müstakim" kelimesi hal olarak nasbolunmuştur. Anlamı da:

"Kendisinde hiçbir eğrilik bulunmayan, doğru ve eksiksiz yol" demektir. İnsanlar bu yoldan başka pek çok yollar uydurmuşlardır. Kim bunlara uymaz da doğru olan yola uyarsa, kurtuluşa erer. Kim de farklı farklı yollara saparsa, o yolların sonunda Cehennem ateşine girer.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Başka yollara uymayın. Zira o yollar sizi Allah'ın yolundan ayırır."

İbni Mes'ud ؓ demiştir ki:

"Rasûlullah ﷺ eliyle bir çizgi çizdi. Sonra da:

"İşte bu, Allah'ın dosdoğru olan yoludur." buyurdu. Daha sonra, önce çizdiği çizginin sağına ve soluna çizgiler çizdi, sonra da şöyle buyurdu:

"İşte bunlar da başka yollardır. Bu yolların her birisinin başında insanları kendisine çağıran bir şeytan vardır. Sonra da: "Şüphesiz bu benim dosdoğru yolumdur. Şu halde ona uyun. Başka yollara uymayın..." mealindeki âyeti okudu." (Ahmed. Nesai, Darimi, İbni Ebu Hatim ve Hakim sahih hadis)

Mücahid de (r.h.):

"Başka yollara uymayın" âyetini; "Bid'atlere ve insan arzusunun ürünü olan yollara uymayın" diye açıklamıştır.

Sırat-ı Müstakim

"Sırat-ı Müstakim" hakkında gayet özlü bir söz söyleyelim.

Bilindiği gibi insanlar, sıfatlar ve sıfatlara yönelik konularda farklı farklı görüşler ortaya atmışlardır.

Allah ﷻ sıfatlar konusunda kullarına doğru yolu göstermiştir. Ancak bu yol onları Allah'a ﷻ ulaştırır. Bu yoldan başka O'na giden yol yoktur. Aksine öteki yolların tümü insanlara kapalıdır.

Sadece Allah'ın (cc.) rasûlleri vasıtasıyla gösterdiği yol bundan müstesnadır.

Allah (cc.) bu yolu, ibadet için kendisine ulaştıran bir yol kılmıştır.

Bu, ibadette Allah'ı ﷻ birlemek, itaatte de rasûllerine uymaktır.

Allah'a ﷻ ibadette kimseyi O'na ortak koşmamak, rasûllerine itaat konusunda da başka kimseyi onlara itaate ortak yapmamaktır.

Yalnızca tevhidi yaşamak ve Rasûlullah'a ﷺ uymaktır.

İşte bütün bunlar şehadet kelimesinin kapsamında yer alan hükümlerdir.

"Sırat-ı Müstakim" ne şekilde yorumlanırsa yorumlansın, hepsi şu esasın içindedir:

Allah'tan (cc.) başka ibadete layık ilah olmadığına ve Muhammed ﷺ'in Allah'ın Rasûlü olduğuna şahitlik...

Bu şahitliğin özelliğine gelince; bu, kalple Allah'ı ﷻ sevmek, O'nun rızasını kazanmak için tüm gayretini ortaya koymaktır. Öyle ki kalpte Allah ﷻ sevgisinden başka bir sevgiye yer ayırmamalı, O'nun rızasını kazanmaktan başka bir şeye fırsat vermemelidir."

Şehadet Kelimeleri

İbn Kayyim (r.h.) devamla der ki:

"Bu şahitliğin ilki:

"Allah'tan başka ibadete layık ilah olmadığı"nı bilmek ve bunu pratik hayatta göstermekle yapılır.

İkincisi de:

"Muhammed'in ﷺ Allah'ın rasûlü olduğuna şehadette bulunmak"la sağlanır.

İşte hidayet ve gerçek din budur. Bu gerçeği bilmek, tanımak ve bununla gereği gibi amel etmek, Allah'ın ﷻ rasûlleriyle gönderdiği bu gerçeği tanımak ve bunun gereklerini yerli yerince ve eksiksiz yapmak gerekir. Doğru olmak şartı ile bu eksen çerçevesinde bunu destekleyici ve açıklayıcı birçok şey söylenebilir."

Sünnete Uymak

Sehl b. Abdullah der ki:

"Size sünnete bağlı kalmanızı tavsiye ederim. Benim tek endişem, birisi Nebi'ye ﷺ uymak gerektiğini söylediğinde, bu kişinin kötülenmesi ve ondan nefret edilip, uzaklaşılmasıdır."

Rasûlullah'ın ﷺ Vasiyeti

(İbni Mes'ud, Abdullah b. Mes'ud b. Gafil b. Habib el-Hüzeli Ebu Abdurrahman'dır. İslâm'da seçkin olan sahabilerdendir. Aynı zamanda Bedir, Hendek ve Bey'atü'r-Rıdvan ehlinden olup ashabın önde gelen alimlerindendir. Hz.Ömer ﷺ kendisini Kûfe valisi yaptı. Hicri 32 yılında vefat etti)

İbni Mes'ud ﷺ diyor ki:

"Üzerinde Rasûlullah'ın ﷺ mührü bulunan vasiyeti görmek isteyen, şu âyetleri okusun:

"De ki: "Gelin, size Rabbinizin neleri haram kıldığını söyleyeyim: O'na hiçbir şeyi ortak koşmayın, ana-babaya iyilik edin... işte bu benim dosdoğru yolumdur..." (En'am: 6/151-153)[30]

Kim, yazılıp mühürlenen ve üzerinde hiçbir değişiklik yapılmayan bir vasiyete bakmak isterse En'am sûresinin 151-153. âyetlerini okusun.

Burada Rasûlullah'ın vasiyeti, yazılan ve bitirilince mühürlenen bir yazıya benzetilmiştir ki, buna ne bir ilave yapılabilir, ne de ondan herhangi bir şey çıkartılabilir. Zira O, ﷺ Allah'ın (cc.) kitabıyla vasiyet etmiştir.

Müslim'in rivayeti de bu şekildedir:

"Doğrusu ben, size bağlı kalmanız halinde asla sapmayacağınız bir şeyi emanet bırakıyorum: Allah'ın kitabı (Kur'ân)..."

Ubade b. Samid'in ﷺ rivayetine göre Rasûlullah ﷺ:

"Hanginiz şu üç âyet üzerine bana bey'at eder?" buyurdu ve En'am sûresinin 151-153. âyetlerini sonuna kadar okudu. Sonra da şöyle buyurdu: "Kim, bunlara uyarsa, onun ecri Allah'a aittir. Kim bunlardan bir şeyi eksik yaparsa, Allah kendisine henüz dünyada iken cezasını yetiştirir. Kimin işini de ahirete ertelerse, artık onun işi Allah'a kalmıştır, dilerse onu cezalandırır, dilerse bağışlar."[31]

"Bu Kitabı sana her şey için bir açıklama, hidayet ve rahmet kaynağı, müslümanlar için de bir müjdeci olarak indirdik." (Nahl: 16/89)

30 Buhârî, Libas: 46; Müslim, Libas: 56; Tirmizi, Libas: 6; İbni Mace, Libas: 39-41

31 İbni Ebu Hatim, Sahih, Muhammed b. Nasr İ'tisam

Allah ﷻ'ın ve Kulların Hakkı

(Muaz b. Cebel b. Amr b. Evs el-Ensari el-Hazreci Ebu Abdurrahman'dır. Ashabın önde gelenlerindendir. Bedir ve sonraki savaşlarda hazır bulunmuştur. Ahkam ve Kur'ân bilgisi bakımından sayılı sahabilerden biridir. Muaz ؓ, H. 18. yılda Şam'da vefat etmiştir. Rasûlullah ﷺ Mekke'de, halka dinlerini öğretmek üzere kendisinin yerine onu bırakmıştı. Allah ﷻ ondan razı olsun. Nebi ﷺ onun hakkında şöyle buyurmuştur: "Muaz, Kıyamet Gününde alimlerden bir adım önde haşrolunacaktır."[32]

Muaz b. Cebel ؓ diyor ki:

"Rasûlullah'ın ﷺ bindiği merkebin terkisinde bulunuyordum. Bana dedi ki:

"Ey Muaz! Allah'ın kulları üzerindeki ve kulların da Allah üzerindeki hakkı nedir, biliyor musun?"

Dedim ki:

"Allah ve Rasûlü daha iyi bilir."

Buyurdular ki:

"Allah'ın kulları üzerindeki hakkı: Yalnız O'na ibadet etmeleri ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmamalarıdır. Kulların Allah üzerindeki hakkı ise, kendisine hiçbir şeyi ortak koşmayan kullarına azap etmemesidir."

Dedim ki:

"Ey Allah'ın Rasûlü! Bunu herkese müjdeleyeyim mi?"

Buyurdu ki:

"Hayır, müjdeleme! Sonra buna güvenirler (salih amelleri terk ederler)."
("Nihay" adlı eserde: "O bir ok atımı önde olacaktır." şeklindedir. Başka bir rivayette: "Bir mil önde olacaktır." Daha başka bir rivayette ise: "Gözün görebildiği bir mesafe kadar önde olacaktır." şeklindedir. Bu üç rivayet, hadisin mânâsını daha iyi ortaya koymaktadır)

Muaz'ın ؓ:

"Rasûlullah'ın ﷺ bindiği merkebin terkisinde bulunuyordum." sözü, bir merkebe iki kişinin binmesinin caiz olduğunu ve Muaz b. Cebel'in ؓ Rasûlullah ﷺ katında seçkin bir yeri olduğunu göstermektedir.

Bir rivayete göre, bu merkebin adı, Ufeyr idi. Onu Rasûlullah'a ﷺ Mısır Meliki Mukavkıs armağan etmişti.

---

32 Hafız İbni Hacer, "El-İsabe"

Rasûlullah'ın ﷺ merkebe binmesi ve Muaz'ı ؓ arkasına alması, onun alçak gönüllülüğünü de gösterir. Çünkü kibirli kimseler böyle yapmazlar.

Öğretmek Amacıyla Soru Sormak

Burada "Allah'ın kulları üzerindeki hakkı nedir, biliyor musun?" sözü ile, söylenmek istenen şeyden önce soru sorulmuştur. Bunun amacı, anlatılmak istenen konunun zihinlerde kalıcı olması ve meselenin öğrenci tarafından daha iyi anlaşılmasıdır.

Yalnızca Allah ﷻ'a İbadet Etmek

"Allah'ın kulları üzerindeki hakkı", Allah'ın ﷻ yaptıkları ve verdikleri bakımından, onlardan beklediği kulluk görevidir.

"Allah'ın kulları üzerindeki hakkı, yalnız O'na ibadet etmeleri ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmamalarıdır" sözü ile, kulların ibadette Allah'ı ﷻ tek olarak tanımaları gerektiği vurgulanmıştır.

Burada, ibadet konusunda Allah'ı ﷻ tek tanımanın ve şirki terk etmenin gerekliliği anlatılmak istenmiştir.

İmam Muhammed et-Temimi'nin:

"Şu gerçeği iyi bilmek gerekir: İbadet, bizzat tevhidin kendisidir. Zaten müşriklere düşmanlık da bundan dolayıdır." sözünün anlamı da budur.

Kudsi hadislerde şu şekilde geçmektedir:

"Ben, cinler ve insanlar, büyük bir haber içindeyiz. Ben yaratıyorum, Benden başkasına ibadet ediliyor. Rızık veren Benim, şükür gören (teşekkür edilen) başkası. Benim hayrım kullara inmeye devam ediyor. Onların kötülükleri de bana yükseliyor. Ben onları hikmetlerimle severken, onlar günahlarla beni kendilerine buğzetmeye sevk ediyorlar." (İbn Asakir)

Allame İbn Kayyim (r.h.) ibadeti şöyle tanımlamıştır:

"Rahman'a ibadet, sonsuz bir sevgiyle ve bir hiç olduğunu bilerek ibadet etmektir."

Allah ﷻ'ın Kullarına Olan Lütfu

"Kulların Allah üzerindeki hakkı" ise Allah'ın ﷻ kendisine hiçbir şeyi ortak koşmayan kullarını mükafatlandırmasıdır.

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur:

"Allah'ın vaadi haktır. Allah vaadinden dönmez..." *(Rum: 30/6)*

Şeyhülislâm İbni Teymiyye (r.h.) der ki:

Allah'a ﷻ itaat eden bir kimsenin ödüllendirilmesi; Allah ﷻ tarafından nimetlendirilmesi ve fazilet sahibi kılınmasıyladır. Yoksa bir yaratığın başka bir yaratığa üstünlük sağlaması şeklinde değildir.

Bazı insanlar hak elde etmek gibi bir şeyin varlığını kabul ederek diyorlar ki:

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur:

"Mü'minlere yardım etmek, bizim üzerimizde bir haktır." (Rum: 30/47)

Ancak, Kitap ve Sünnete uyan müslümanlar şöyle diyorlar: "Allah ﷻ kendisine rahmeti (merhameti) yazdı ve yine kendi nefsine hakkı gerekli kıldı. Bu gerekliliği herhangi bir yaratık koymadı."

Mutezile mezhebi bağlıları ise şu tezi savunuyorlar: "Bu, Allah'ın ﷻ üzerine gereklidir. Çünkü kullar, Allah'ın ﷻ bir etkisi olmaksızın O'na itaat etmişlerdir. Dolayısıyla kullar Allah ﷻ olmaksızın hak elde etmiş oluyorlar." Mutezile mezhebi burada yanılgıya düşmüştür. Aynı şekilde Cebriye, Kaderiye ve onları izleyen Cehmiye mezhepleri de yanılmışlardır (Kaderiye'den maksat, kaderi inkar edenlerdir).

Kurratü'l-Uyûn'da şöyle deniyor:

"Kulların Allah ﷻ üzerindeki hakkı, kendisine şirk koşmayanlara azap etmemesidir. Bu, Mutezile mezhebinin savunduğu gibi, "Allah ﷻ üzerine gerekli" anlamında değildir. Ancak noksan sıfatlardan uzak olan Allah'ın ﷻ, ikram ve ihsan olarak samimi ve ihlâs sahibi mü'minlere yapacağı bir iyiliktir. Bu kimseler önemli gördükleri şeylerde, korku ve umutlarında asla Allah'tan ﷻ başkasına yönelmeyenlerdir.

En iyisini bilen Allah ﷻ'tır

Şirkin Dışında Günah İşleyenler

"Kulların Allah üzerindeki hakkı, kendisine şirk koşmayanlara azap etmemesidir."

Bu ifadede sadece şirk yasağını bildirilmekle yetinilmiştir. Çünkü bu, doğal olarak tevhidi ve ardından da risaletin gerekliliğini ortaya koyar. Çünkü Allah Rasûlü'nü ﷺ yalanlayanlar, bizzat Allah'ı ﷻ yalanlamış olurlar. Allah'ı ﷻ yalanlayanlar ise, müşriktirler.

Bu durum, "Abdest alanın namazı sahihtir" ifadesiyle "Abdesti tüm şartlarına bağlı kalarak alan" kimsenin kastedilmesi gibidir.

Öğrencinin Öğretmen Karşısındaki Edebi

Burada Muaz'ın ﷺ "Allah ve Rasûlü daha iyi bilir" sözü ile, öğrencinin, öğretmen karşısındaki edebi sergilenmektedir. Zira bilmeyen ve bir şeyler soran kimseden beklenen cevap budur. Oysa çoğu kimse böyle yapmamaktadır.

Müslümanları Müjdelemek

Muaz'ın ﷺ:

"Ey Allah'ın Rasûlü! Bunu herkese müjdeleyeyim mi?" ifadesiyle müslümanları sevindirecek müjdeyi duyurmanın güzel oluşu belirtiliyor. Ashabın böyle yaptıkları da anlaşılmış oluyor.

Muaz ﷺ Neden Bu Hadisi Gizledi?

Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Hayır, müjdeleme! Sonra buna güvenirler."

Buna itimat ederek, salih amellerde birbirleriyle yarışmayı bırakırlar.

Bir rivayete göre Muaz ﷺ ölümü sırasında ilmi gizleme günahından korktuğu için bunu haber vermiştir.

Vezir Ebu Muzaffer der ki:

"O bunu, cahil kişiler yanlış yorumlar da, kulluk ve itaati bırakma edepsizliğine düşerler diye gizliyordu. Akıllı ve kavrayış sahibi olan kişilerin ise, bu gibi şeyleri duyduklarında, kulluk ve taatleri daha da artar. İtaatin artması ise, nimetin artmasına sebep olacağından, bu, ancak böyle kimselere açıklanır."

Ashabın çoğunun bu hadisten haberleri yoktu. Çünkü Rasûlullah ﷺ, insanlar buna güvenip de salih amelleri terk etmesinler diye Muaz'dan ﷺ bu hadisi gizli tutmasını istemişti. O da bunu gizlemiş, ancak günahtan kaçındığı için ölümü sırasında haber vermişti.

Geçerli Bir Sebep Olmadan İlmi Gizlemenin Hükmü

Geçerli bir sebep olmasaydı, ilmi gizleme konusundaki ağır tehditten dolayı Muaz ﷺ böyle bir şey yapamazdı. Çünkü Allah ﷻ bu konuda şöyle buyurmuştur:

"*İndirdiğimiz belgeleri ve doğru yolu Kitap ta insanlara açıkladıktan sonra gizleyen kimseler var ya, onlara hem Allah lanet eder, hem de lanet ediciler lanet eder. Ancak tevbe edenler, ıslah olanlar ve gerçeği ortaya koyanlar müstesna. İşte onların tevbesini kabul ederim. Ben, tevbeleri daima kabul eden ve merhamet edenim.*" (Bakara: 2/159-160)

"Allah, kendilerine kitap verilenlerden, 'onu insanlara açıklayacaksınız ve gizlemeyeceksiniz' diye ahit almıştı. Onlar ise onu arkalarına atıp az bir pahaya değiştiler. Alışverişleri ne kötüdür!" (Al-i İmran: 3/187)

Rasûlullah da ﷺ Veda Haccı esnasında okumuş olduğu Veda Hutbesinde şöyle buyurmuştur:

"Burada bulunanlar, bulunmayanlara bunu ulaştırsınlar."

İmam Muhammed et-Temimi'nin "Bu hadisi ikisi tahric ettiler" sözüyle kastettiği Buhârî ve Müslim'dir.[33]

La İlahe İllailah'ın Manası

Nebi ﷺ ile müşrikler arasındaki düşmanlığın sebebi: "La ilahe illallah" kelimesidir.

Bu kelime, biri reddi, diğeri kabulü içeren iki kısımdan oluşur:

1 - "La ilahe" ifadesinde, halkın tapındıkları tüm ilahlara, putlara ve tağutlara red vardır.

2 - "İllallah" ifadesinde ise, Allah'ın ﷻ varlığını ispat ve sadece ona kulluğun kabulü vardır.

Özet:

Bu hadisle yalnız Allah'a ﷻ ibadet edilmesi gereği, Allah'a şirk koşulması halinde hiçbir şeyin fayda sağlamayacağı, ana baba hakkının önemi ve onlara eza vermenin haramlığı ele alınarak, En'am sûresindeki muhkem âyetlerin azameti hakkında uyarıda bulunularak, maslahat gereği ilmi gizli tutmanın caiz olduğu belirtiliyor.

33 Buhârî r.h., İmam Muhammed b. İsmail b. İbrahim b. Berdizbeh el-Cufi'dir. Büyük hadis hafızı ve Sahih, Tarih, Edebü'l-Müfred vb. birçok eserin sahibidir. İmam Ahmed b. Hanbel, Humeydi, Ali b. el-Medini ve onların tabakasındakilerden rivayetlerde bulunmuştur. Ondan da Müslim, Nesai, Tirmizi, Firabri -ki bu Sahih'in ravisidir- vb. rivayet etmiştir. Buhârî, H. 194-256 / M. 810-869 yılları arasında yaşamıştır.
Müslim r.h. ise, Müslim b. Haccac b. Müslim Ebu Hüseyin el-Kuşeyri en-Nişaburi'dir. Sahih, İlel, Vicdan vb. eserlerin sahibidir. Ahmed b. Hanbel, Yahya b. Main, Ebu Hayseme, İbni Ebu Şeybe ve bunların tabakasındakilerden rivayetlerde bulunmuştur. Kendisinden de Tirmizi, İbrahim b. Muhammed b. Süfyan gibileri rivayette bulunmuşlardır. Müslim, H. 204-261 /M. 819-874 yılları arasında yaşamış ve Nişabur'da vefat etmiştir.

Tevhidin Faziletleri

Kurratü'l-Uyûn'da şöyle geçmektedir:

"Burada tevhidden kastedilen; ibadette tevhiddir. Bu da, gerek batıni ve gerekse zahiri mânâda ibadetin her türünde örneğin; dua etmek, kurban kesmek, adak adamak gibi şeylerde Allah'ı ﷻ birlemektir."

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Ey inananlar! İnkarcılar istemese de dini yalnız Allah'a has kılın ve O'na dua (ibadet) edin." (Mü'min: 40/14)

"Sizin için yeri durak, göğü bina kılan, size şekil verip, şeklinizi güzel yapan, sizi temiz şeylerle rızıklandıran, Allah'tır. İşte Rabbiniz olan Allah budur. Alemlerin Rabbi olan Allah ne yücedir." (Mü'min: 40/64)

İmana Zulüm Karıştırmak Ne Demektir?

"İman edip imanlarınıza zulüm karıştırmayanlar... İşte emniyette ve hidayette olanlar, bunlardır." (En'am: 6/82)

Rebi' b. Enes dedi ki:

"İman; Allah ﷻ için yapılan ibadette samimi ve ihlâslı olmaktır." [34]

İbni Kesir (r.h.) der ki:

"İbadetlerinde ihlâsla hareket edenler ve Allah'a ﷻ asla bir şeyi ortak koşmayanlar var ya, işte iman edenler ve hidayet üzere olanlar, bunlardır."

Zeyd b. Eşlem ve İbni İshak da şöyle demişlerdir:

"Bu, Allah'tan ﷻ gelen ve İbrahim (a.s.) ile kavmi arasındaki hükmü ortaya koyan sözdür."

İbni Mes'ud'tan ﷺ şöyle rivayet edilmiştir:

"Bu âyet indiğinde sahabeler dediler ki: "Hangimiz nefsine zulmetmez ki?"

Rasûlullah ﷺ:

"Bu âyet, sizin anladığınız gibi değildir. Sizler, salih kul Lokman'ın: *"... Doğrusu şirk en büyük zulümdür."* (Lokman: 31/13) sözünü işitmediniz mi?" buyurdu." [35]

34 İbni Cerir
35 Buhârî, İman: 23

Abdullah ﷺ dedi ki:

Bu âyet inince:

"Ey Allah'ın Rasûlü! Hangimiz nefsine zulmetmez ki?" dedik.

Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Bu, sizin anladığınız gibi değildir. İmana zulüm karıştırmak demek; imana şirk ve küfür karıştırmak demektir. Siz, Lokman (a.s.)'ın oğluna söylediği şu sözü işitmediniz mi: "Ey oğulcağızım! Allah'a şirk koşma. Çünkü şirk en büyük zulümdür." *(Lokman: 31/13)*

Abdullah ﷺ der ki:

"İman edenler ve imanlarına zulüm karıştırmayanlar..." âyeti inince, bu Rasûlullah'ın ﷺ ashabına ağır geldi ve dediler ki:

"Ey Allah'ın Rasûlü! Hangimiz nefsine zulmetmez ki?"

Bunun üzerine Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Bu, sizin anladığınız gibi değildir. Siz, salih kul Lokman (a.s.)'ın söylediğini işitmediniz mi: "Ey oğulcağızım! Allah'a şirk koşma. Çünkü şirk en büyük zulümdür." *(Lokman: 31/13)* İşte bu âyette yer alan zulümden kasıt; şirktir. [36]

Ömer ﷺ âyetteki zulmü "günah" şeklinde yorumlamıştır. Bu yoruma göre mânâ: "Her türlü azaptan güvencede olmak" şeklindedir.

Hasan ve Kelbi derler ki:

"Bu, onlar için ahirette güvence demektir. Dünyada da hidayet üzeredirler."

Şeyhülislâm İbni Teymiyye (r.h.) der ki:

"Sahabelere bu âyetin ağır gelmesinin sebebi; âyeti, kulun kendi nefsine zulmetmesi şeklinde anlamalarıdır. Rasûlullah da ﷺ onlara şu açıklamayı yapmıştır:

"Bu âyette söz konusu olan zulüm; şirktir. Bu zulmü işleyen kimseler için emniyet ve hidayet yoktur. Emniyet ve hidayet, imanlarına şirk karıştırmayan mü'minler içindir. Kimler imanlarına şirk karıştırmazlarsa, o kimseler iman ve hidayet ehlindendirler. Bunlar, kullar arasında seçkin olan ve şu âyette yer alan kimselerdir.

---

36 Müslim, İman: 56

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Kim zerre kadar iyilik yapmışsa onu(n karşılığını) görür. Kim de zerre kadar kötülük yapmışsa onu(n karşılığını) görür." (Zilzal: 99/7-8)

Ebu Bekir es-Sıddık ؓ, Rasûlullah'a ﷺ:

"Ey Allah'ın Rasûlü! Hangimiz kötülük işlemez ki?" der.

Bunun üzerine Rasûlullah ﷺ şöyle buyuruyor:

"Sen sıkıntı çekmez ve mahzun olmaz mısın? Sana herhangi bir zorluk gelmez mi? İşte bütün bunlarla ecir göreceksiniz."[37]

Burada Rasûlullah ﷺ şu gerçeği vurgulamıştır:

Müslüman bir kimse ölünce Cennete girecektir. Ancak müslüman, dünyada işlediği günahların cezası olarak felaket ve musibetlerle cezalandırılır.

Kim kendini zulümden kurtarırsa, bu kimse tam bir güven ve Allah'tan ﷻ tam bir hidayet üzeredir. Kim de kendi nefsine zulmetmekten kurtulamazsa, onun için de zulmü oranında bir güven ve hidayet vardır. Mü'min mutlaka Cennete girecektir. Eğer Allah ﷻ kendisini Sırat-ı Müstakime iletmişse bunun sonunda varacağı yer, mutlaka Cennettir. Zalim kimselere de kendi nefislerine zulmetmeleri ve imanlarının eksikliği oranında eksik bir güven ve hidayet vardır.

Rasûlullah'ın ﷺ "O ancak şirktir" sözünden maksat;

"Kim şirk işlemezse, onun için tam bir güven ve hidayet vardır" demek değildir. Çünkü Kur'ân ve Sünnet nassları şu gerçeği açıkça bildirmektedir ki; büyük günah işleyen kimseler için korku vardır ve onlar her an için korkuyla karşı karşıyadırlar. Bunlar için tam bir güven ve hidayet yoktur. Oysa ki insanlar güven ve hidayet sebebiyle Sırat-ı Müstakime yöneltilirler. Bu yol, Allah'ın ﷻ kendilerine nimet verip ikramda bulunduğu kimselerin yoludur. Bunlar için herhangi bir azap da yoktur. Aksine bu kimseler için hidayette olmalarının karşılığı vardır. Allah ﷻ onları doğru yola iletmiştir. Yine bu kimseler için Allah'ın ﷻ kendilerine verdiği ve vereceği nimetler vardır. Bu mü'min kimseler için kesinlikle Cennet vardır.

Hadisteki "Zulümden Kasıt Şirktir" Hangi Anlamdadır?

Rasûlullah ﷺ:

"O ancak şirktir." buyurmuştur.

37 Hakim- Müstedrek

O, bu sözüyle sahibini İslâm'dan ve İslâm milletinden çıkaran şirki kastetmiştir. Kim, en büyük günah olan şirki işleyenlerden değilse, işte o kimse müşriklerin hem dünyada hem de ahirette karşı karşıya kalacakları azaptan güvendedir. Şayet Rasûlullah'ın ﷺ kastı, kulun cimriliği ve mala düşkünlüğü gibi, şirk dışında kalan günahlar olsaydı, o zaman "Kul kendi nefsine zulmetti" derdi. Kişi, kimi İslâmi yükümlülükleri yerine getirmekle birlikte bunları da işliyorsa bu, küçük şirktir. Yine Allah'ın ﷻ buğzettiği şeyleri ve buğzettiği kimseleri seven, heva ve hevesini öne geçirerek küçük şirke düşen ve buna benzer diğer çirkin şeylere yönelen kimseler de kendi kusurları ve eksiklikleri oranında güvence ve hidayette olabilirler. Bunun içindir ki, ilk dönem müslümanları (selef) günahları bu türden olan kimselerin durumunu yukarıda ayrıntılı olarak açıkladığımız şekilde değerlendirmişlerdir."

İbn Kayyim da (r.h.):

En'am sûresinin 82. âyeti ile ilgili olarak, sahabeler ile Rasûlullah ﷺ arasındaki konuşmayı anlattıktan sonra şöyle diyor:

"Sahabeler, işin içinden çıkamayınca ve buradaki zulmün ne anlama geldiğini tam olarak anlayamayınca, kişinin kendi nefsine zulmetmesinin de bu hükmün içine girdiğini sanmışlardı. Onlar bu konuyu şöyle anlamışlardı:

"Hangi zulüm çeşidi ile olursa olsun, kim nefsine bir zulümde bulunursa, kendisine Allah'tan ﷻ güven ve hidayet yoktur."

Bunun üzerine Rasûlullah ﷺ onlara şöyle cevap verdi:

"Güven ve hidayeti mutlak anlamda ortadan kaldıran zulüm, şirktir."

Allah'a ﷻ yemin ederim ki, bu cevap hastaya şifa veren, gönülleri serinleten, susuz bir kimsenin susuzluğunu gideren bir cevaptır. Çünkü mutlak anlamdaki zulüm, şirktir. Kullar ise bunu başka bir anlamda kullanır oldular ve konuyu gereği gibi değerlendiremediler."

Şeyhülislâm İbni Teymiyye der ki:

"Mutlak anlamdaki güven ve hidayet, dünya ve ahirette olan güven ve hidayettir, Sırat-ı Müstakime hidayettir. Mutlak anlamdaki zulüm ise, mutlak anlamdaki güven ve hidayeti ortadan kaldıran zulümdür. Fakat her zulüm, mutlak güven ve hidayete engel değildir. Bu noktayı oldukça iyi düşünmek gerekir. Mutlak olan mutlak içindir, hisseli olan da hisse sahibi içindir."

Kurratü'l-Uyûn'da şöyle deniliyor:

Allah ﷻ buyuruyor ki:

"Sonra Kitabı kullarımız arasından seçtiklerimize miras verdik. Onlardan kimi nefsine zulmeder, kimi orta yolda gider, kimi de Allah'ın izniyle hayırlarda öne geçmek için yarışır. İşte büyük fazilet budur." (Fatır: 35/32)

"Kendi nefsine karşı zalimce davranan kimse" hem salih hem de kötü amel işleyerek her ikisini birbirine karıştıran kimsedir. Böylelerinin durumu Allah'ın ﷻ dilemesine kalmıştır. Allah ﷻ, dilerse kendilerini bağışlar, dilerse işledikleri suçlar yüzünden onları cezalandırır. Ancak tevhid ehli oldukları için ebedi olarak Cehennem ateşinde kalmaktan kurtulurlar.

Orta yolda olanlar ise; Allah'ın ﷻ kendilerine farz kıldığı amelleri işleyen ve haramları terk eden kimselerdir. Onlar sadece bununla yetinirler. İşte bunlar kendilerine "Ebrar (İyiler)" denilen kimselerdir.

Hayırlarda öne geçmek için yarış yapan üçüncü grup ise, tam anlamıyla iman ehli olan kimselerdir. Bunlar, ilimleriyle mümkün olduğunca eksiksiz amel eden, tam bir teslimiyet ve doğruluk gösteren ve Allah'a ﷻ gereği gibi itaat edenlerdir.

İşte bu sınıf için tam bir hidayet ve güven vardır. Bunlar dünya ve ahirette tam bir güven ve hidayet içinde olacaklardır. Çünkü tam bir iman, kişiyi yasaklardan alıkoyar. Bu gibi kimseler, cezalandırılacakları şeylerle Rablerine kavuşmazlar.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Eğer siz iman eder ve şükrederseniz Allah size neden azap etsin..." (Nisa: 4/147)

İşte bunlar Şeyhülislâm İbni Teymiyye (r.h.) ve öğrencisi İbn Kayyim'ın (r.h.) âyetle ilgili yorumlarıdır. Bu, bid'at ehli olan Harici, Mutezile ve benzerlerinin değil, Kur'ân ve Sünnete uyan müslümanların ortak görüşüdür. Kur'ân da bunu göstermektedir

Kelime-i Şehadet Üzerine Notlar

Ubade b. Samid'den[38] ؓ rivayet edilmiştir:

Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

38 Ubade b. Samit b. Kays el-Ensari, el-Hazreci, Ebu Velid'dir. Tanınmış Bedir komutanlarından birisiydi. Hicri 34 yılında 72 yaşında iken Remle'de vefat etmiştir. Bir diğer rivayete göre Muaviye dönemine kadar yaşamıştır

"Kim, Allah'tan başka ibadete layık ilah olmadığına, Allah'ın tek olduğuna ve hiçbir ortağı bulunmadığına, Muhammed'in ﷺ O'nun kulu ve rasûlü olduğuna, İsa'nın (a.s.) da O'nun kulu, rasûlü, Meryem'e ilka ettiği kelimesi ve O'ndan bir ruh olduğuna, Cennetin ve Cehennemin hak olduğuna şehadette bulunursa, Allah ﷻ onu bulunduğu hal üzere Cennete koyar." [39]

"Kim Allah'tan başka ibadete layık ilah olmadığına şehadet ederse" sözü:

"Kim bu kelimenin mânâsını tam anlamıyla bilir, kavrar, gerekleriyle amel eder ve bu kelimeye aykırı söz ve amelleri yapmazsa" demektir.

Her iki kelimeye de şehadette bulunulurken, kesinlikle bilgi, iman, amel ve bu kelimelere aykırı hareketlerin olmaması gerekir. Bu konu ile ilgili olarak Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Bil ki, Allah'tan başka ibadete layık ilah yoktur..." (Muhammed: 47/19)

"... Bildikleri halde Hakk'a şahit olanlar." (Zuhruf: 43/86)

Bir kimse bu kelimeleri, anlamını bilmeden, içeriğini tam anlamıyla özümsemeden ve gereğiyle amel etmeden (örneğin; şirkle olan tüm ilgisini kesmeden, söz ve fiilleriyle ihlâslı amelde bulunmadan) söylese, bunun kendisine hiçbir yararı yoktur ve o kimse mü'min değildir.

Yani hem gönül dili hem de söz dili ile gerekeni söylemeksizin ve hem gönül ameli hem de organlara dayalı amel işlemeksizin söylenen sözün, sahibi için hiçbir faydası yoktur."

Kurratü'l-Uyûn'da şöyle deniyor:

"Bu yüce kelime, olumlu ve olumsuz olmak üzere iki hüküm içermektedir. Bu kelimeyi söyleyen bir kimse:

1 - Allah'tan ﷻ başka tüm sahte ilahları, putları ve tağutları "La ilahe" ibaresi ile reddetmektedir.

2 - Aynı zamanda bu kelime, "İllallah" ibaresi ile de sadece Allah'ın ﷻ (sadece ona kulluğun) varlığına işaret etmektedir."

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Allah, melekler ve adaleti ayakta tutan ilim sahipleri, Allah'tan başka ibadete layık ilah olmadığına şahitlik ettiler. Allah'tan başka ibadete layık ilah yoktur. O Aziz'dir, Hakim'dir." (Al-i İmran: 3/18)

---

39 Buhârî, Enbiya: 47, Tefsir: 5/17; Müslim, İman: 46; Tirmizi, Kıyame: 10; Ahmed: 2/436, 5/292

Nice kimseler bu kelimenin anlamını gereğince bilmemeleri yüzünden sapıtmışlardır. Bunlar, bu kelimenin gerçek anlamını değiştirdiler. Allah'tan ﷻ başkasında olmaması gereken özellikleri, Allah'ın ﷻ yaratıklarına, türbelere, tağutlara, ağaçlara, taşlara ve cinlere verdiler. Bütün bunları din haline getirdiler ve Allah'ı ﷻ yaratıklarına benzetenlerden oldular. Aynı zamanda bu batıl ve şirk dolu inançlarının propagandasını yapıp, süslü ve yaldızlı ifadelerle bu inançlarını insanlara tanıtmaya çalıştılar. Allah'ın ﷻ kullarından istediği gerçek tevhid inancını bid'at olarak gördüler ve insanları tevhide çağıran kimseleri reddettiler. Bunlar bu kelimenin anlamını Mekke müşriklerinin anladığı kadar bile anlayamadılar.

Çünkü Kureyş kafirleri bu kelimenin ne anlama geldiğini çok iyi biliyorlardı. Bunun için de bu kelimenin içerdiği her şeyi reddetmişlerdi.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Zira onlar, kendilerine: 'Allah'tan başka ibadete layık ilah yoktur' denildiği zaman, büyüklük taslar ve: 'Deli bir şair için ilahlarımızı mı terk edeceğiz?' derlerdi." (Saffat: 37/35-36)

Bu ümmetin son dönemlerindeki müşrikler de tıpkı ötekiler gibi, bir tek ilah yerine, putlara, tağutlara, kabir ve türbelere tapmaya devam ettiler. Bunların bırakılmasını söyleyen, tevhidi savunarak Allah'a ﷻ davet edenleri de reddettiler.

Kureyş kafirleri, bu kelimeyi, ne anlama geldiğini bile bile inkar ediyorlardı. Günümüz müşrikleri ise bu kelimenin ne anlama geldiğini onlar kadar bilmemektedirler. Buna rağmen inkar ediyorlar ve inkarlarında da diretiyorlar.

Bu kimseler, "La ilahe illallah" demelerine rağmen, başları sıkıştığında Allah'tan ﷻ başkasını yardıma çağırıyorlar, insanları Allah'ın ﷻ yolundan başka yollara davet ediyorlar.

Cahiliye dönemi Arapları, Arap oldukları için Arapçayı iyi bilen kimselerdi. Ayrıca Kur'ân dilinin açık ve net olması sebebiyle bunun ne anlama geldiğini hemen kavrıyor, Kur'ân'ın öngördüğü tevhidi çok iyi biliyorlardı. Günümüz müşriklerine gelince, bunlar arasında ibadette şirk koşmak iyice yaygınlaşmıştır. Bunların inandıkları şeyler de birtakım kimselerin kelamcılar yoluyla cahillerden ve birbirlerinden alıp din haline getirdikleri terimlerden ibarettir.

Örneğin Fahreddin Razi gibi kelamcı ve usul alimi biri, En'am sûresinin 138. âyetini yanlış yorumlayabiliyorsa, ötekiler için konuşmaya bile gerek

yoktur. Artık sıradan alimleri ve ahmakları bir kenara bırakabilirsiniz. Ölülere ya da salih kimselere bel bağlayan, sadece Allah'tan ﷻ istenmesi gereken şeyleri bunlardan isteyen, kabirlerin etrafını tavaf eden, adak adayan, çaput bağlayan kimseler, bunları ilah edinmiş olmuyorlar mı?

Mürcie'nin Görüşünün Batıllığı

İmam Kurtubi (r.h.):

"el-Müfhim ala Sahih-i Müslim" adlı kitabının "İki şehadet kelimesini sadece sözle söylemek yetmez" başlığı altında diyor ki:

"Şehadet kelimeleri kalpten gelerek söylenmelidir."

İşte bu başlık, Mürcie mezhebinin bozukluğuna ve fesadına açıklık getiren bir uyarıdır. Çünkü Mürcie mezhebi "Şehadet kelimesini sadece dil ile söylemek iman için yeterlidir" diyor.

Oysa bu konuyla ilgili olarak gelen hadisler, bu görüşün yanlış olduğunu ortaya koymaktadır. Bu mezhebin bozukluğu ve batıllığı İslâm şeriatini bilenlerce ortada olan bir gerçektir. Çünkü bu yolla onlar bir bakıma münafıklığa geçit veriyor, münafık bir kimse için "Sahih iman sahibidir" hükmünü vermiş oluyorlar.

İşte bu hadiste, "Kim şehadet ederse" sözüyle bu gerçek dile getiriliyor. Çünkü şahitliğin kabul edilebilir olması için kesin bilgi, doğruluk ve ihlâs gereklidir."

Önemli Bir Hadis

"Kim, Allah'tan başka ibadete layık ilah olmadığına, Allah'ın tek olduğuna ve hiçbir ortağı bulunmadığına, Muhammed'in ﷺ O'nun kulu ve rasûlü olduğuna, İsa'nın (a.s.) da O'nun kulu, rasûlü, Meryem'e ilka ettiği kelimesi ve O'ndan bir ruh olduğuna, Cennetin ve Cehennemin hak olduğuna şehadette bulunursa, Allah ﷻ onu bulunduğu hal üzere Cennete koyar."

İmam Nevevi (r.h.) der ki:

"Bu, büyük bir hadistir. İslâm akaidindeki yeri de oldukça önemlidir. Çünkü bu hadis, pek çok hükmü aynı anda içine almakta ve akaidin tüm hususlarını kapsamaktadır. Rasûlullah ﷺ bu hadislerinde; küfür ehlini ve farklı inançta olanları İslâm'dan ve İslâm toplumundan dışlamış oluyor. Rasûlullah ﷺ, İslâm ile çelişen, İslâm'a karşı olan herkese ve her inanca bu kelimelerle İslâm'ın dışında olduklarını bildirmiş oluyor."

"La ilahe illallah" kelimesi; "Allah'tan ﷻ başka ibadet edilmeye layık kimse yoktur" mânâsına gelir. Bu ifade, Kur'ân'ın birçok yerinde olanca açıklığı ile vurgulanmıştır. Ayrıca ileride Buhârî'nin (r.h.) sözlerinde de açıkça görülecektir.

Hafız İbni Hacer (r.h.) şöyle der:

"Bir tek" sözü, kabulü kesinleştirmek,

"Ortağı yoktur" ifadesi de reddi kesinleştirmek içindir."

Nitekim Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Senden önce hiçbir peygamber göndermedik ki ona: 'Benden başka ibadete layık ilah yoktur, Bana ibadet edin.' diye vahyetmiş olmayalım." (Enbiya: 21/25)

"İlahınız bir tek ilahtır. Rahman ve Rahim olan O ilahtan başka ilah yoktur." (Bakara: 2/163)

"Ad kavmine de kardeşleri Hud'u gönderdik. Dedi ki: Ey kavmim! Allah'a ibadet edin. Sizin O'ndan başka ilahınız yoktur..." (A'raf: 7/65)

Kavmi ise, Hud'a (a.s.) şöyle cevap verdiler:

"Sen bize sadece Allah'a ibadet etmemiz ve babalarımızın ibadet etmiş olduklarını terk etmemiz için mi geldin?.." (A'raf: 7/70)

"Hak olan yalnız Allah'tır. O'nun yerine yalvardıkları ise batıldır. Allah çok yüce ve çok büyüktür." (Hacc: 22/62)

Bütün bu âyetler, Allah'ın ﷻ dışındaki tüm ilahları reddetmektedir. Kişi sadece Allah'a ﷻ ibadet edecektir. Çünkü ibadet bir tek olan, eşi ve ortağı olmayan zat'a yapılır. Nitekim Kur'ân baştan sona dek bunu bildirir, bunun kesinliğini vurgular ve insanları bu yola iletmek için mesaj verir.

İbadet, kalbin sevgiyle eğilerek, korku ve umut içerisinde ibadet edilen varlığa yönelmesini gerektirir. Buna layık olan da sadece ve sadece Allah'tır.

Nitekim bu konuda ve daha önceki konularda yer alan delillerde bu gerçek dile getirilmişti. Kim bu anlatılanlardan herhangi birisini Allah'tan ﷻ başkasına yaparsa, o kimse, o şeyi Allah'a ﷻ eş koşmuş olur. Böyle olunca da, sözünün ve amelinin kendisine hiçbir faydası olmaz.

Alimlerin Tevhid Kelimesi Hakkındaki Görüşleri

Vezir Ebu Muzaffer, "el-İfsah" adlı eserinde der ki:

"La ilahe illallah" kelimesine şehadette bulunmak, her şeyden önce şahitlikte bulunan kimsenin "La ilahe illallah" kelimesinin ne demek olduğunu bilmesi ile mümkün olur.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Bil ki Allah'tan başka ibadete layık ilah yoktur..." (Muhammed: 47/19)

"İlla" istisna edatından sonra gelen "Allah" ismi, şu gerçeği dile getirmektedir:

İlahlık asla Allah'tan ﷻ başkasına ait değildir. Noksan sıfatlardan münezzeh olan Allah'tan ﷻ başkası bu konuda hak sahibi olamaz."

Devamla diyor ki:

"Burada yararlanılması ve insanların bilmesi gereken şey şudur:

Bu kelime tağutu inkar etmeyi ve Allah'a ﷻ imanı kapsar. Eğer bir kimse Allah'tan ﷻ başkalarının ilahlığını reddeder de, ilahlığı yalnız noksan sıfatlardan münezzeh olan Allah'a ﷻ verirse, o kişi tağutları inkar edip, Allah'a ﷻ iman edenlerden olmuş olur."

İbn Kayyim (r.h.), "el-Bedayi" isimli eserinde bu konu ile ilgili güzel açıklamalar getirmiştir.

Ebu Abdullah el-Kurtubi (r.h.), tefsirinde diyor ki:

"La ilahe illallah, 'O'ndan başka ibadet edilmeye layık kimse yoktur' demektir."

Zemahşeri de şöyle diyor:

"İlah; adam ve at (kısrak) kelimeleri gibi cins isimdir. Bu nedenle bu sözcük ister hak, ister batıl olsun, kendisine ibadet edilen herkese ve her şeye ad olabilir. Ancak daha sonraları bu isim, sadece gerçek anlamda hak mabud olan Allah ﷻ için kullanılır olmuştur."

Şeyhülislâm İbni Teymiyye (r.h.) der ki:

"İlah; itaat olunan ve kendisine ibadet edilen demektir. Çünkü "ilah", "me'luh" demektir.

Me'luh ise; "kendisine ibadet olunmaya layık" demektir.

Birtakım özelliklere de sahiptir ki, sahip bulunduğu bu özellikler sebebiyle kendisine ibadet olunmaya hak kazanmıştır. Bu da onu sonsuz bir şekilde sevmeyi ve onun karşısında içtenlikle eğilmeyi gerektirir.

Çünkü "ilah", sevilen ve ibadet edilen varlıktır. Gönüller sevgiyle kendisine kullukta bulunur, ona boyun eğer, onun için alçalır, ondan korkar, ondan ümitvar olur. Şiddet ve sıkıntı anlarında ona yönelir. Tüm önemli işlerinde ona dua eder, zorluk ve darlık durumlarında sadece ona tevekkülde bulunur, onu anmakla huzura erer ve mutlu olur. Onun sevgisiyle teskin olur. İşte bütün bunlar sadece Allah ﷻ için yapılır.

"La ilahe illallah" kelimesi, sözlerin en doğru olanıdır. Bunun ehli olanlar "Ehlullah" ve "Hizbullah"tır. Bunu inkara kalkışanlar ise, Allah'ın ﷻ düşmanı, O'nun gazap ettiği ve intikam alacağı kimselerdir. Eğer bir kimsede bu konuda sağlıklı bir bilgi olursa, artık her konu sıhhate kavuşur. Ancak kul bunu gereği gibi yerine getirmezse, bilgilerinde ve amellerinde bozukluk var demektir."

İbn Kayyim (r.h.) der ki:

"İlah" kendisine itaat edilip, asla isyan edilmeyendir. Onun heybeti ve azameti büyüktür. O kendisine saygı, sevgi, korku ve umutla bağlanılandır. Kendisine tevvekkül edilen, kendisinden istenilen ve dua ile yardıma çağrılandır.

İşte bütün bunlar ancak Allah ﷻ için geçerlidir. Allah'tan ﷻ başkasının bu konularda hiçbir hak ve yetkisi yoktur.

Kim, bir yaratığı Aziz ve Celil olan Allah'a ﷻ şirk koşar, ilahlığa gölge düşürürse, işte bu kimse Allah'tan ﷻ başka bir varlığa bağlanmış ve ona kulluk etmiş olur."

El-Buakaî (r.h.) der ki:

"La ilahe illallah" kelimesi büyük bir reddi içermektedir. Bu kelime en yüce Melik (el-Melik'ul-A'zam) olan Allah'tan ﷻ başkalarının ilahlığını reddeder.

"La ilahe illallah" demek: "el-Melik'ul-A'zam" En büyük yönetici, hüküm koyucu) olan Allah'ın dışında hakkıyla kulluk ve itaat edilmeye yaraşır gerçek ma'bud kesinlikle yoktur" demektir.

Doğrusu bu, kişiyi kıyametteki büyük korkulardan kurtaracak olan en büyük hatırlatmadır. Bu, eğer faydalı olursa bilgi halini alır. Ancak faydalı olabilmesi için de, bununla amel etmek gerekir. Aksi halde bu durum cehaletten başka bir şey değildir."

Tayyibi der ki:

"İlah" kelimesi, "fial (fialun)" vezninde olup, "mef'ul" yani "me'luh" demektir. Örneğin; kitabın, mektub (yazılmış) anlamına gelmesi gibi... Kelime "elihe" den, "ilaheten" şeklindedir. Yani: "ubide" den "ibadeten" gibi.

Bu tanımlar alimlerin sözlerinde çokça geçmektedir ve bunlarda tam bir görüş birliği vardır.

"La ilahe illallah" kelimesi, Allah'tan ﷻ başka tüm ilahları reddediyor. Sadece ve sadece Allah'ın ﷻ varlığını kabul ediyor.

İşte bu, rasûllerin kendisine davet ettiği Kur'ân'ın da baştan sona ele aldığı tevhid gerçeğidir. Nitekim Allah ﷻ cinlerden haber verirken şöyle buyurmaktadır:

"De ki Cinlerden bir grubun Kur'ân'ı dinlediği bana vahyolundu. Onlar şöyle demişlerdir: "Biz, doğru yola ileten hayret verici bir Kur'ân dinledik ve ona iman ettik. Artık Rabbimize hiçbir şeyi ortak koşmayacağız." (Cin: 72/1-2)

La İlahe İllallah'ın Şartları

"La İlahe illallah" kelimesinin söyleyen kimseye fayda verebilmesi için, bu kelimenin içerdiği mânânın olumlu ve olumsuz yönlerinin açık bir şekilde bilinmesi gerekir. Bilmenin yanında kişi buna iman etmeli, kabullenmeli ve gereğiyle de amel etmelidir. İşte ancak bu durumda bu kelime kendisine fayda sağlayabilir.

Kim de bu kelimeyi gerçekten ne anlama geldiğini bilmeden, inanmadan ve gereğiyle de amel etmeden söylerse, kendisi için hiçbir yararı yoktur.

Daha önceki sayfalarda geçtiği gibi, alimler bu kelimenin hangi anlamları içerdiğini bilmeden söyleyen kimselerin durumu ile ilgili olarak "açık bir cahillik", böyle bir kimsenin kendisi için de "kara cahil" demişlerdir. Bu kelimeyi, içerdiği mânâyı bilmeden söylemek ancak ve ancak sahibinin aleyhinde bir delil olur. Başka bir şeye yaramaz!

Hadiste geçen "Vahdehu la şerike leh" sözü ise, anlatıma kesinlik ve mutlaklık kazandırmakta, ayrıca bu kelimenin içeriğini açıklamaktadır. Kaldı ki Allah ﷻ, Kur'ân-ı Kerim'de nebi ve rasûllere itaat ile ilgili anlatımlarda bu gerçeği ayrıntılı olarak açıklamıştır.

Günümüz Müşriklerinin Şirki Daha Şiddetlidir

İçler acısı durumlarını ve ne koyu bir cehalete kurban gittiklerini bilmeyen kabirperestlere yazıklar olsun! Bu davranışları ile "İhlas Kelimesi" de denilen, "La ilahe illallah'a ters düşmeleri ne büyük bir zulümdür!

Mekkeli müşrikler ve benzerleri, hem sözle hem de mânâ olarak "La ilahe illallah" kelimesini inkar ettiler ve söylemediler. Günümüz müşrikleri ise, bu kelimeyi sözlü olarak kabullenip söylüyorlar, fakat anlam bakımından reddediyorlar.

Bu insanlar, bu kelimeyi söylemekle birlikte sevgi, ta'zim, korku, umut, tevekkül, dua ve daha nice nice ibadet türlerini başkaları için yapmak sûretiyle Allah'tan ﷻ başkalarını ilah ediniyorlar. Böylece bunların şirkleri Mekke müşriklerinin şirklerini bile geçiyor. Arap müşrikleri başları sıkışınca, hemen samimi olarak Allah'a ﷻ dua ederlerdi. Çünkü onlar, kendilerindeki sıkıntıyı yakın zamanda ve en hızlı bir şekilde Allah'ın ﷻ gidereceğine inanıyorlardı. Onlar bollukta ve huzur içinde iken Allah'a ﷻ şirk koşuyorlar, başları sıkışınca sadece O'na yöneliyorlardı. Nitekim Allah ﷻ şöyle buyurmuştur:

"Gemiye bindikleri zaman, dini yalnızca Allah'a has kılarak O'na yalvarırlar; fakat Allah, onları karaya çıkarıp kurtarınca, hemen O'na şirk koşarlar." (Ankebut: 29/65)

Günümüz müşrikleri ise Allah'ı ﷻ tanıma ve tevhidi bilme konusunda Arap müşriklerinden ve daha önceki müşriklerden çok daha cahildirler.

Kurratü'l-Uyûn'da deniliyor ki:

"Sonradan gelenler "İlah" kelimesinin ne anlama geldiğini bilmiyorlar. Bu kelimeyi "yaratmada ve icrada gücü yetme" demek olan Rububiyet anlamında kabul ederek, sadece Allah ﷻ için samimi anlamda ibadeti bir kenara bırakıp tevhidi inkar ediyorlar. Bu da onların cehaletidir. Halbuki Allah ﷻ şöyle buyurmuştur:

"... Bu itibarla dini Allah'a has kılarak O'na ibadet et." (Zümer: 39/2)

İyiliği Emir ve Kötülükten Sakındırmak

Muhyiddin en-Nevevi (r.h.) der ki:

"Şunu iyice bilmelisin ki, iyiliği emretmek ve kötülüklerden sakındırmak konusu, zamanla insanlar için önemini yitirmiştir. Günümüzde bu görevi yapan çok az insan kalmıştır. Halbuki emir, iş ve hüküm bu görev ile ayakta durur. Kötülüklerin artmasıyla iyi ve kötü işler birbirine karışmış oldu."

Nevevi (r.h.):

"Günümüzde" ifadesiyle Hicri 5. ve 6. asırları kastetmiştir. Bu durumda 10. asır ve sonrası için neler neler söylenebilir?

Kulluk

"Ve enne Muhammeden abduhu ve rasûluh" kısmına gelince; burada yer alan, "abd (kul)" kelimesi, ibadet eden "memluk" anlamındadır. Yani o kimse, Allah'ın ﷻ memlukudur, mülküdür. Ubudiyet, yani kulluk onun özelliğidir. Çünkü Allah ﷻ şöyle buyurmuştur:

"Allah kuluna kafi değil midir?" (Zümer: 39/26)

Kul, Allah'a ibadet edip tebliğ görevini üstlenmesiyle üstünlük kazanır. Rasûlullah ﷺ, bu iki şerefli özelliği de en mükemmel şekliyle üzerinde bulundurması sebebiyle yaratılanların en üstünüdür.

Muhammed Rasûlullah'ın Anlamı

Rasûlullah'ın ﷺ ümmeti olduğunu iddia edenlerden pek çoğu, gerek söz ve gerekse fiilleriyle aşırılığa sapmakta, ona tabi olmayı terk ederek, onun getirdiği hükümler konusunda farklı görüşler itimat ederek haberlerin ve hükümlerin tevilinde de aşırılığa giderek hataya düşmektedirler. Zira hepsinin asıl amacı, delili aslından başka bir anlama yorumlamaktır.

Oysa ki "Muhammed Allah'ın rasûlüdür" şeklindeki şehadet, ona iman etmeyi, onun getirdiklerini doğru olarak kabullenmeyi, emrettiklerinde kendisine itaat etmeyi, yasakladıklarından da uzak durmayı gerektirir. Ayrıca onun tarafından gelen emir ve yasakları tazimle karşılayıp içtenlikle yerine getirmeyi, kim olursa olsun asla bir başkasının sözünü Rasûlullah'ın ﷺ sözünün önüne geçirmemeyi gerektirir.

Kurratü'l-Uyûn'da denilir ki:

"Rasûlullah'ın ﷺ sözü asla başkasının sözüyle karşılaştırılmamalıdır. Çünkü başkasının yanılması her zaman için söz konusudur ve bu olağandır. Oysa ki Allah ﷻ, Nebisi'ni bundan korumuştur. Ona itaat etmemizi, onu örnek edinmemizi emretmiş, itaat etmememiz halinde de bizi tehdit etmiştir.

"Allah ve Rasûlü bir şeye hükmettikleri zaman, mü'min erkek ve mü'min kadınların kendi işlerinde başka bir şeyi seçme hakları yoktur..." (Ahzab: 33/36)

"... O'nun emrine muhalefet edenler, başlarına bir belanın gelmesinden, yahut acı bir azaba uğramaktan sakınsınlar." (Nur: 24/63)

İmam Ahmed (r.h.) der ki:

“Fitne nedir, bilir misin? Fitne; şirktir. Kimi zaman kişinin kalbine bir şey gelir de bunu (hakkı) reddeder, sonunda helak olur.”

Aşırıya kaçma; uyma ve terk etme konusunda olabileceği gibi, insanların sözlerinin Rasûlullah'ın ﷺ sözünün önüne geçirilmesi durumunda da olur. Alimlerin sözleri bile olsa, eğer âyet ve hadislerin önüne geçiriliyorsa aşırılık ve sapma söz konusudur.

Günümüzde ve daha önceden yaşanılan gerçekler, buraya kadar anlattıklarımıza tamamen zıttır. Özellikle de kendilerini ilmiyle kadı ve müftü sınıfından tanıtanlar, bu gerçeklere muhalefet etmişlerdir. Allah ﷻ yardımcımız olsun.

Darimi (r.h.) “Sünen” adlı eserinde Abdullah b. Selam'dan ؓ rivayet ediyor. İbni Selam şöyle diyordu:

“Doğrusu biz, Rasûlullah'ın ﷺ sıfatını kitabımızda şu şekilde görüyorduk:

“Biz seni ümmiler için bir şahit, bir müjdeci, bir uyarıcı ve sığınak olarak gönderdik. Sen benim kulum ve rasûlümsün. Seni “Mütevekkil” diye adlandırdım. Sen anlayışsız ve katı değilsin. Sokaklara düşüp haykıran da değilsin. Kötülüğe kötülükle karşılık vermezsin. Bağışlar ve yanlışları görmezden gelirsin. Senin ruhunu, yoldan sapmış olan kavimlerin “Allah'tan başka ibadete layık ilah yoktur” deyip doğru yolu kabul edecekleri zamana kadar almayacağım. Senin sayende kör gözler, sağır kulaklar ve kilitli kalpler açılacaktır.”

Ata b.Yesar der ki:

“Ebu Vakid el-Leysi İbni Selam'ın söylediklerinin aynısını Ka'b'dan dinlediğini bana söylemiştir.”[40]

İsa (a.s.) Hakkında

“İsa, Allah'ın kulu ve rasûlüdür” sözü Hristiyanların (haşa) “İsa Allah'tır” ya da “Allah'ın oğludur” şeklindeki sözlerinin aksine, İsa'nın (a.s.) Allah'ın ﷻ kulu ve rasûlü olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca Hristiyanların “O, üçün üçüncüsüdür” şeklindeki inançlarının da zıttınadır. Allah ﷻ onların söyledikleri sözlerden yüce ve münezzehtir.

---

40 Darimi'nin rivayetinin sonu Ka'b'dan gelen rivayette: “Onun niteliklerinin Tevrat'ta yazılı olduğunu bulduk.” şeklindedir

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Allah, kesinlikle bir çocuk edinmemiştir ve O'nunla beraber hiçbir ilah olmamıştır..." (Mü'minun: 23/91)

Bu sebeple İsa'nın (a.s.) Allah'ın ﷻ kulu ve rasûlü olduğunu bilip, buna inanmak ve şehadette bulunmak gerekir.

Kurratü'l-Uyûn'da denilir ki:

"Burada inanılması gereken hakkın nasıl olduğu açıklanmıştır. Muhkem âyetlerde de Hristiyanların küfrünü gösteren gerçekler yer almaktadır. Buna göre Hristiyanlar üç grupturlar.

Bunlardan bir grup: "İsa Allah'ın kendisidir",

İkinci grup: "İsa Allah'ın oğludur",

Üçüncü grup ise: "İsa üçün üçüncüsüdür" derler.

Bununla, İsa (a.s.) ile annesi Meryem'i kastetmektedirler.

Allah ﷻ, kitabı Kur'ân'da hakkı açıklamış ve tüm batılları yok ederek şöyle buyurmuştur:

"Ey Kitap ehli! Dininizde Allah'ın koyduğu sınıra tecavüz etmeyin ve Allah hakkında ancak hakkı söyleyin. Meryemoğlu İsa Mesih, sadece Allah'ın rasûlü, Meryem'e ulaştırdığı (ilka ettiği) kelimesi ve kendisinden bir ruhtur. Allah'a ve Rasûlü'ne iman edin. (İlah) "Üçtür" demeyin. Kendi hayrınıza olmak üzere (bu teslis/üçleme safsatasından) vazgeçin. Zira Allah bir tek ilahtır. O, bir oğul sahibi olmaktan münezzehtir. Göklerde ve yerde olan her şey O'nundur. Vekil olarak Allah yeter." (Nisa: 4/171)

Gerek bu âyet ve gerekse bundan sonraki âyetler işte bu gerçekleri dile getirmektedirler. Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Allah'ın Meryemoğlu Mesih olduğunu söyleyenler, kesinlikle küfre girmişlerdir..." (Maide: 5/72)

Bu gerçekler Maide sûresinin birçok âyetinde sık sık tekrarlanmış ve Rabbimiz tarafından gerekli tüm açıklamalar yapılmıştır. Nitekim Allah ﷻ, rasûlü İsa'nın (a.s.) bunları kendisinin izniyle henüz beşikte iken, konuşarak insanlara haber verdiğini zikretmiştir."

Bilindiği gibi Allah ﷻ, İsa'yı (a.s.) babasız olarak bir anneden yaratmıştır. Nitekim Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"İsa'nın durumu, Adem'in durumu gibidir. Allah Adem'i de topraktan yaratmış, sonra ona 'Ol' demiş, o da hemen oluvermişti." (Al-İmran: 3/59)

Dolayısıyla İsa (a.s.) ne Rab'dır, ne de ilah... Allah ﷻ, müşriklerin şirk koştukları şeylerden uzak ve münezzehtir. Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Meryem çocuğu gösterdi. 'Biz beşikteki çocukla nasıl konuşabiliriz ki?' dediler. Çocuk: 'Şüphesiz ben Allah'ın kuluyum. Bana kitap verdi ve beni peygamber yaptı. Nerede olursam olayım, beni mübarek kıldı. Yaşadığım sürece namaz kılmamı, zekat vermemi ve anneme iyi davranmamı emretti. Beni bedbaht bir zorba kılmadı: Doğduğum günde, öleceğim günde ve dirileceğim günde bana selam olsun' dedi. İşte hakkında kuşkuya düştükleri Meryemoğlu İsa, gerçek söze göre budur. Allah çocuk edinmez. O, münezzehtir. Bir işin olmasına hükmederse ona ancak 'Ol der, o da olur. "Doğrusu Allah benim de, sizin de Rabbinizdir. O'na ibadet edin; işte doğru yol budur." *(Meryem: 19/29-36)*

Kurratü'l-Uyûn'da denilir ki:

"Allah ﷻ Sırat-ı Mustakim'i açıklayarak, bu yola girenlerin kurtulacağını, bundan ayrılanların da helak olacağını bildirmiştir.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"İsa'nın durumu, Adem'in durumu gibidir. Allah, Adem'i topraktan yaratmış, sonra ona 'Ol' demiş, o da hemen oluvermişti. Bu hak Rabbinden gelmiştir. O halde kuşkulananlardan olma." *(Al-i İmran: 3/59-60)*

Allah ﷻ doğru yolu açık ve net olarak belirtmiş, tevhid için hakkı ortaya koymuş, müşrikler istemeseler de batılı iptal etmiştir.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Mesih, Allah'a kul olmaktan asla çekinmemiştir. En yakın melekler de öyle. Zaten kim, Allah'a kulluk etmekten çekinir ve büyüklük taslarsa, bilsin ki Allah Kıyamet Günü onların hepsini huzurunda toplayacaktır." *(Nisa: 4/172)*

Mü'min bir kimse, Yahudilerin iddia ettikleri:

"İsa, (haşa) zina ürünü bir çocuktur!" şeklindeki düşmanca saldırıları ve saçmalıkları reddeder. Çünkü Yahudiler İsa'nın da (a.s.) düşmanıdırlar. Allah ﷻ onlara lanet etsin. Bir kimsenin, Yahudi ve Hristiyanların İsa (a.s.) hakkındaki düşüncelerini ve onların diğer açık küfürlerini bildiği halde, onlar-

la bağlarını kesmedikçe müslüman olabilmesi ya da müslüman kalabilmesi mümkün değildir. Bir kimsenin müslüman olabilmesi için, onların söyledikleri reddederek, İsa'nın (a.s.) Allah'ın ﷻ kulu ve rasûlü olduğuna da iman etmesi gerekir.

Cehmiyye'nin Kur'ân'ın Mahluk Olduğu İddiası

İmam Ahmed b. Hanbel de (r.h.) Cehmiye'ye reddiye konusunda şöyle der:

"Allah'ın ﷻ, Meryem'e ilka ettiği "kün (ol)" kelimesi ile İsa (a.s.) oluverdi. İsa (a.s.) Allah'ın "ol" emriyle yaratılmış olmasına rağmen gerek Hristiyanlar gerekse Cehmiye, İsa (a.s.) konusunda Allah'a ﷻ yalan isnat etmişlerdir."

(Ahmed b. Hanbel (r.h.), "Cehmiye'ye Red" adıyla kaleme aldığı eserinin 20. sayfasında şu ifadelere yer veriyor:

"Cehmiye şöyle dedi:

"Biz Kur'ân'da bir âyet bulduk. Bu âyet, Kur'ân'ın mahluk olduğuna delalet etmektedir. Biz de kendilerine:

"Bu hangi âyettir?" diye sorduk. Şöyle dediler:

"Allah'ın ﷻ:

"Meryem oğlu İsa Allah'ın rasûlü ve Allah'ın Meryem'e ilka ettiği kelimesidir." (Nisa: 4/171) âyetidir. İsa da (a.s.) mahluktur.")

İsa'nın (a.s.) Kelime ve Ruh Oluşu

"Allah'ın Meryem'e ilka ettiği kelimesidir." hadisi hakkında, İbni Kesir (r.h.) der ki:

"Allah ﷻ İsa'yı öyle bir kelimeyle yarattı ki, o kelime ile Cebrail'i (a.s.) Meryem'e (a.s.) gönderdi. Sonra Cebrail (a.s.) ona Allah'ın ﷻ izniyle ruhunu üfledi. Allah'ın ﷻ izniyle İsa (a.s.) oluverdi. İsa (a.s.), "Kün (ol)!" denildiğinde, hemen oluveren bir kelimeden yaratılmıştır. Allah'ın ﷻ Meryem'e (a.s.) gönderdiği ruh, Cebrail'dir (a.s.)."

"Ondan bir ruh" ibaresi hakkında Übeyy b. Ka'b der ki:

"İsa (a.s.), Allah'ın ﷻ yarattığı ve "... Ben sizin Rabbiniz değil miyim? Evet, dediler..." (A'raf: 7/172) âyetiyle kendilerinden söz aldığı ruhlardan bir ruhtur. Allah ﷻ o ruhu, Meryem'e gönderdi ve o da ona girdi."[41]

41 Abd b. Humeyd. Abdullah b. Ahmed, İbni Cerir, İbni Ebu Hatim

Hafız İbni Hacer el-Askalani (r.h.) der ki:

"Allah'ın ﷻ "Ondan bir ruh" diye nitelendirmesi "Ondan olan bir ruh." mânâsına gelir. Nitekim Allah ﷻ şöyle buyurmaktadır:

"O, göklerde ve yerde bulunan şeylerin hepsini sizin emrinize amade kılmıştır..." (Casiye: 45/13)

Âyetin mânâsı şöyledir: Her şeyi Allah ﷻ yaratmıştır. Nitekim başka âyetlerde de anlatıldığı gibi, tüm bu eşyalar Allah'tandır ﷻ. O'nun yaratması, kudreti, var etmesi ve hikmeti sayesinde emre amade olmuşlardır."

"Ondan bir ruh" ifadesinin anlamı şöyledir: "O da diğer Ademoğulları gibi, yaratılmıştır. Çünkü Allah ﷻ diğerleri için şöyle buyurmuştur:

"Onu şekillendirdiğimde, ruhumdan ona üfledim." Yine başka bir âyette de "O'nun yaratılması da tıpkı Adem'in yaratılması gibidir... " (Al-i İmran: 3/59) buyrulmuştur.

İsa'nın (a.s.) ruhu da, Allah'ın ﷻ yarattığı bu ruhlardan bir ruhtur. İbni Cerir, Vehb b. Münebbih'in şöyle dediğini bize rivayet eder:

"Cebrail (a.s.), Meryem'in elbisesini yeninden üfledi. Bu üfleme, ta rahme ulaşıncaya dek sürdü ve Meryem böylece İsa'ya (a.s.) hamile kaldı."

İbni Cureyc ise şöyle diyor.

"Diyorlar ki, onun elbisesinin koluna üfledi." Evet, Cebrail üfledi, Allah da ﷻ onu "Ol!" emriyle yarattı. O da oluverdi. Nitekim Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"... Onu tamamladığım ve ruhumdan ona üflediğim zaman..." (Hicr: 15/29)

Kendisinden başka yaratan ve yine kendisi dışında ibadet edilmeye layık ilah olmayan yüce Allah'ı ﷻ, tüm eksik sıfatlardan ve kafirlerin nitelendirmelerinden tenzih ederim.

Yahudi ve Hristiyanlara Reddiye

Kimi Hristiyan bilginleri, bazı İslâm alimlerine Allah'ın ﷻ "Ondan bir ruh" kavli hakkında sorular yöneltmişlerdi. Alimler cevap olarak onlara şöyle demişlerdi:

"Bu, yalnızca İsa'ya (a.s.) ait bir özellik değildir. Tüm yaratıklar da bu hükme tabidirler. Çünkü Allah ﷻ şöyle buyurmuştur:

"O, göklerde ve yerde ne varsa hepsini emrinize amade kılmıştır..." (Casiye: 45/13)

Yani yaratmak ve var etmekle bunu yapmıştır. İsa da (a.s.) öteki yaratıklar gibi yaratılmıştır. Bu hadiste Allah'ın ﷻ, nebi ve rasûllerin düşmanları olan Yahudilere reddiye vardır.

Gerek Yahudiler, gerekse Hristiyanlar birbirleriyle çelişki içerisindedirler. Yahudiler İsa'nın (a.s.) zina ürünü olduğunu ileri sürerler. Allah ﷻ onların hepsine lanet etsin. Allah ﷻ kitabında onları yalanlamış, sözlerini geçersiz kılmıştır. Tıpkı sapık Hristiyanlarınkini geçersiz kıldığı gibi...

Hristiyanlar da Yahudiler de İsa (a.s.) hakkında aşırı giderek sapık fikirler ürettiler. Her iki grup da haktan ve doğru yoldan uzaklaşmışlardır. Allah ﷻ kitabının birçok yerinde onlara uyarılarda bulunmuş, doğruyu açıklayarak, İsa'nın (a.s.) beş büyük elçiden biri olduğunu bildirmiştir. Rasûlullah ﷺ:

"Rasûllerden ulu'l-azm olanların sabrettikleri gibi sen de sabret!" buyurarak onların sabrettikleri gibi sabretmesini emretmiştir.

Onlar tüm rasûllerin en fazilelileri, Rasûlullah da ﷺ onların en faziletlisidir. Onlara, diğer nebi ve rasûllere, onları en iyi şekilde izleyenlere Kıyamate kadar salat ve selam olsun.

Şeyhülislâm İbni Teymiyye (r.h.) der ki:

İsa'nın (a.s.) Allah'a ﷻ nispet edilmesi iki kısımdır:

Birincisi: Yaratması ve icat etmesi bakımındandır. Bu, tüm yaratıklar için geçerlidir. "Allah'ın ﷻ göğü", "Allah'ın ﷻ arzı" ifadelerinde olduğu gibi. Bu nedenle tüm yaratılanlar Allah'ın ﷻ kulları, tüm mallar da Allah'ın ﷻ malıdır.

İkincisi: Kendisine ait olan anlam yönüyle Allah'a ﷻ nispet edilmesidir. O'nun sevdiği, emrettiği ve razı olduğu şeyler gibi... Mesela Beytullah'ın, orada ibadet yapılması yönüyle Allah'a ﷻ nispet edilip de başkasına nispet olunmaması gibi... Aynı şekilde, humus ve ganimet malları için "Allah ﷻ ve Rasûlü'nün malı" denmesi gibi.

İşte bu yönüyle, "Allah'ın ﷻ kulları" denilince; O'na ibadette bulunanlar, emrine itaat edenler kastedilmektedir. İşte bu nispet türü, Allah'ın ﷻ ilahlığını, şeriatini ve dinini içerir. Diğeri ise, rububiyetini ve yaratmasını kapsar."

Cennet ve Cehennem Haktır

"Cennet de Cehennem de haktır."

Bunu yüce Allah ﷻ bize kitabında haber vermiştir. Allah ﷻ Cenneti takva sahibi mü'min ve muttaki kulları için hazırlamıştır. Nitekim Allah ﷻ Cennet hakkında şöyle buyuruyor:

"Ey insanlar! Rabbinizden bir mağfirete ve genişliği gök ve yerin genişliği gibi olup, Allah'a ve Rasûlüne iman eden kimseler için hazırlanmış olan Cennete kavuşmak için yarış edin. Bu Allah'ın dilediği kimseye verdiği bir lütuftur. Allah büyük lütuf sahibidir." (Hadid: 57/21)

Allah ﷻ Cehennem hakkında da şöyle buyuruyor:

"... Kafirler için hazırlanmış, yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten sakının." (Bakara: 2/24)

Bu iki âyet ve konu ile ilgili diğer âyetlerde, Cennetin de Cehennemin de Allah ﷻ tarafından yaratılmış olduğu açıklanıyor. Oysa ki bid'atçılar bunun aksini savunuyorlar.

Kurratü'l-Uyûn'da şöyle deniliyor:

"Cennete ve Cehenneme inanmayanlar hem Kur'ân'ı hem de rasûlleri inkar etmiş olurlar. Çünkü Allah ﷻ Cenneti ve oradaki ebedi nimetleri açıklamış ve buranın takva sahiplerinin yurdu olduğunu bildirmiştir.

Aynı şekilde Cehennem ateşini ve onda bulunan azabı da açıklamış, bunu kafir ve müşrikler için hazırladığını bildirmiştir."

Yukarıda geçen her iki âyette de ahirete iman konusu yer almaktadır.

Tevhid Ehli Mutlaka Cennete Girecektir

"Allah onu işlemekte olduğu amel sebebiyle Cennete koyar."

Bu cümle, şart cümlesinin cevabıdır. Bir başka rivayette de şöyle buyrulmuştur:

"Allah bu kimseyi Cennetin sekiz kapısından dilediğinden Cennete koyar."

Hafız İbni Hacer el-Askalani (r.h.) der ki:

"Üzerinde bulunduğu amele göre" sözünün anlamı şudur:

Salih amel üzere ise buna göre, eğer fesat üzere ise ona göre işlem görür. Çünkü tevhid ehli mutlaka Cennete girecektir. Ayrıca, "Üzerinde bulunduğu amele göre" ifadesinin bir başka anlamı da; herkesi amellerine göre derecelendirip Cennet ehlini Cennete koymasıdır."

İhlas

(Utban b. Malik b. Amr b. Aclan el-Ensari. Salim b. Avf oğullarındandır. Tanınmış bir sahabidir. Muaviye döneminde vefat etmiştir)

Utban b. Malik'ten ﷺ Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Allah ﷻ kendisinin rızasını isteyerek 'La ilahe illallah' diyen kimseye Cehennemi haram kıldı." [42]

Kurratü'l-Uyûn'da denilir ki:

"Sadece konu başlığına uygun olan "Kim La İlahe İllallah derse" sözünü alarak hadisi kısa geçmiştir. Bu kelimenin delalet ettiği gerçek mânâ ihlâsı içermekte ve şirki reddetmektedir. Bilindiği gibi sıdk ve ihlâs birbirinden ayrılamazlar. Biri olmazsa diğeri de olmaz. Eğer kişi ihlâslı değilse, müşriktir. Sadık (dürüst) değilse, münafıktır. İhlaslı olan biri, kimsenin Allah'tan ﷻ başka ilahlığa layık olmadığını içtenlikle söyler. İşte bu tevhid, İslâm'ın temelidir. Bunu İbrahim Halil (a.s.) ve oğlu İsmail (a.s.) en güzel şekilde şöyle dile getirmişlerdir:

"Rabbimiz! İkimizi de sana teslim olan müslümanlardan eyle ve zürriyetimizden de sana teslim olan müslüman bir ümmet yetiştirir!.." (Bakara: 2/128)

"Ben bir muvahhid olarak yüzümü, gökleri ve yeri yaratan Allah'a yönelttim. Ben asla müşriklerden değilim' demişti." (En'am: 6/79)

Âyette geçen:

"Hanif" kelimesi; şirki terk eden, müşrik kimselerle bağlarını koparan, onlara düşmanlık gösteren, gizli ve açık her durumda amellerini Allah ﷻ adına ihlâsla yapan" demektir.

Nitekim Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Kim muhsin olarak kendisini Allah'a teslim ederse, en sağlam kulpa yapışmış olur..." (Lokman: 31/22)

42 Buhârî, Rikak: 6, İstitabe: 9, Müslim, İman: 47, Tirmizi, İman: 17, Ahmed: 4/44

Âyette geçen "Yüzünü muhsin olarak Allah'a teslim ederse." sözünden kasıt, içinde şirk barındırmayan, nifaka yer vermeyen tam bir ihlâstır. İşte bu ve benzeri âyetlerin anlamlarının bu şekilde olduğunda ümmet arasında görüş birliği vardır. Bu, "La ilahe illallah" sözüyle söylenmek istenen mânâdır. Bunun içindir ki, Allah ﷻ:

"En sağlam kulpa yapışmıştır." buyurmuştur.

Bu müjde, bu kelimeyi söyledikleri halde Allah ﷻ'tan başkasını çağırıp dua eden ve Allah'tan ﷻ başkalarından medet bekleyen, hiçbir yarar ve zarar vermeyen kimseler için ağlayanları içermez. Ne acıdır ki bugün toplumun çoğu böyledir. Çünkü bu kimseler her ne kadar bu kelimeyi söylemekte iseler de, bununla çelişen işleri buna karıştırmışlardır. Bu kelime, bunun ne anlama geldiğini, ve neleri kabul ettiğini bilerek söyleyen kimseden başkasına asla fayda vermez. Bunun mânâsını gereğince bilmeyen kimse, bu kelimeyi ne kadar söylese de kendisine hiçbir yarar sağlamaz.

Rasûlulllah'ın ﷺ hadislerinde bunu "Şüpheye yer bırakmaksızın" sözüyle kaydetmesi, bu kelimenin bilerek ve yakin anlamında söylenmesi gerektiğini gösterir. Hadisteki "Kalbinden samimiyetle ve doğrulukla" ifadesi de bunu destekler. Nitekim söyleyen kimse, söylediğinde dürüst değilse, yine hiçbir fayda görmez. Zira münafıklar kalplerinde olmayanı dilleriyle söylerler. Müşrikler de böyledir. Çünkü bunlar da ihlâsla çelişen şirki işlemektedirler. Halbuki, "La ilahe illallah" sözünün fayda verebilmesi için, Allah ﷻ için ihlâslı olmak, Allah'ın ﷻ eşi ve ortağı olmadığına gönülden şahitlik etmek gerekir. Böyle olmayınca: "La ilahe illallah" sözü nasıl yarar sağlasın ki?

İbrahim (a.s.) babasına ve kavmine demişti ki:

"Beni yaratan hariç, sizin Allah'tan başka ibadet ettiklerinizden uzağım. Çünkü beni doğru yola iletecek olan O'dur. Bu sözü, ardından gelecek olanlara bir miras olarak bıraktı..." (Zuhruf: 43/26-28)

İbrahim (a.s.) bu sözleri asıl mânâsında kullanarak; şirkten uzaklaşıp, ortağı bulunmayan ve tek olan Allah'a ﷻ katıksız olarak kulluk etmeyi kastetmiştir. Kim bunu, ihlâslı olarak söylemezse yalan söylemiş, ihlâsı reddederek şirki kabul etmiş olur.

İşte bu anlattıklarımız, üçüncü asırdan sonra ümmetin çoğunluğunun içinde bulunduğu durumu yansıtır. Bu durumun sebebi de, söyledikleri kelimelerin anlamlarını bilememek, hevaya uyarak rasûllerin gönderiliş amacı olan tevhide ve şeriata uymayı bir kenara itmek ve hakkı kabul etmemektir.

Yakin (Şeksiz Şüphesiz İman)

Katade şöyle diyor:

"Bize Enes b. Malik ﷺ anlattı. Rasûlullah ﷺ bineği üzerinde idi ve arkasında da Muaz ﷺ bulunuyordu. Bu sırada şöyle buyurdu:

"Ey Muaz!"

Muaz da ﷺ: "Buyur, emret ey Allah'ın Rasûlü! dedi.

Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Ey Muaz!"

Muaz da ﷺ: "Buyur, saadetler dilerim ey Allah'ın Rasûlü!" dedi.

Rasûlullah ﷺ yine: "Ey Muaz!" dedi.

Muaz da ﷺ: "Buyur, saadetler dilerim Ey Allah'ın Rasûlü!" dedi.

Sonra Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Kim gönülden gelerek Allah'tan başka ibadete layık ilah olmadığına, Muhammed'in ﷺ de Allah'ın rasûlü olduğuna şehadette bulunursa, Allah o kimseye Cehennem ateşini haram kılar."

Muaz ﷺ:

"Ey Allah'ın Rasûlü! Bunu halka müjdeleyeyim mi?" dedi.

Rasûlullah ﷺ:

"O takdirde buna güvenerek tembellik gösterirler." buyurdu. Muaz ﷺ, ölümü esnasında gizli kalacağı ve günahkar olacağı korkusu ile bunu insanlara açıkladı."

Mutemir, babasının kendisine Enes'in şöyle dediğini haber verdiğini anlattı:

"Bana, Nebi'nin ﷺ Muaz b. Cebel'e ﷺ:

"Kim hiçbir şeyi şirk koşmaksızın Allah'a kavuşursa, Cennete girer." buyurduğu, onun da: "Halka müdeleyeyim mi?" diye sorduğu, Rasûlullah'ın da ﷺ cevap olarak:

"Hayır! Ben onların buna güvenerek tembellik edeceklerinden korkarım." buyurduğu anlatıldı. [43]

---

43 Buhâri, Cihad: 46; Müslim, İman: 49

Ben de derim ki: Tüm bu anlatılanlardan anlaşılan şu ki, "Allah'tan ﷻ başka ibadete layık ilah olmadığına şehadette bulunma" ifadesinin anlamı, kesinlikle şirkin terkini kapsamaktadır. Dolayısıyla bu kelimeyi söyleyen kimsenin doğruluğa, samimiyet ve ihlâsa dikkat etmesi gerekir.

Şeyhülislâm İbni Teymiyye (r.h.) ve başkaları der ki:

"Bu ve benzeri hadislerde şehadet eden kimse için "Anlatılan ve bilgi verilen esaslar çerçevesinde inanır, söyler ve böylece vefat ederse" denilmektedir. Nitekim hadiste:

"Kalbinden samimiyetle, hiçbir şüpheye yer vermeksizin, doğruluk ve yakin ile söylerse" diye kayda bağlanması bu gerçeği dile getirir. Çünkü gerçek ve hakiki anlamdaki tevhid; kişinin tüm benliğiyle kendini Allah'a ﷻ vermesidir. Kim Allah'tan ﷻ başka ilah olmadığına içtenlikle ve samimi bir şekilde şehadette bulunursa, bu kimse Cennete girecektir. Çünkü ihlâs, insanın içtenlikle, kalpten gelerek ve günahlarına nasuh tevbesiyle tevbe ederek Allah'a ﷻ yönelmesidir. Eğer kul, bu hal üzere vefat ederse, bu dereceye erişmiş olur. Çünkü tevatür derecesindeki hadisler bize şu gerçeği bildiriyor: "La ilahe illallah" diyen ve kalbinde bir arpa tanesi ağırlığında, bir hardal tanesi ağırlığında ve nihayet zerre ağırlığında iyilik bulunan kimse Cehennem ateşinden çıkacaktır."

Yine tevatüre varan bilgilere göre, "La ilahe illallah" diyen günahkarlar (Allah c.c. mağfiret etmezse) önce Cehenneme girecek, sonra oradan çıkacaklardır. Tevatür derecesine varan bir başka bilgi de, Allah'ın ﷻ, ademoğlunda var olan secde izine Cehennem ateşini haram kılmış olmasıdır. Bunlar da Allah ﷻ için namaz kılıp secde ediyorlar. Yine tevatüre varan bilgilere göre, Allah ﷻ: "La ilahe illallah" diyen (ve bunun gerekleriyle amel eden) bir kimseye Cehennem ateşini haram kılmıştır.

Kim Allah'tan ﷻ başka ibadete layık ilah olmadığına ve Muhammed'in de ﷺ O'nun kulu ve rasûlü olduğuna şehadette bulunursa, bu kelime ile çok ağır şartları kabul etmiş olduğunu mutlaka bilmek zorundadır. Çünkü çoğu kimse bunu söylediği halde ihlâsı bilmemekte, bu kelimeyi sadece bir taklit ve gelenek olarak söylemektedirler. Zira imanın tadı bunların gönüllerine yerleşmemiştir. Çoğu da ölüm anında fitneye maruz kalmaktadırlar. Bu gibi kimselerin yaptıkları şeylerin çoğu sadece taklitten ve delilsiz olarak körükörüne birtakım insanlara uymaktan ibarettir. Bu kimseler yüce Allah'ın ﷻ şu âyetinde ifade edilen kimseler gibidirler:

"... Biz atalarımızı bir din üzere bulduk ve doğrusu biz onların izine uymaktayız." (Zuhruf: 43/23)

Bu durumda hadisler arasında asla bir çelişki yoktur. Çünkü bu kimse bunu ihlâs ve yakin ile söyler ve herhangi bir günahta ısrarlı olmazsa, bu durumda ihlâsının ve yakininin kemali, Allah'ın ﷻ o kimseye, her şeyden daha sevgili olmasını sağlar. Çünkü böyle bir durumda, kalbinden Allah'ın ﷻ haram kıldığı şeylere karşı bir istek ve aynı şekilde Allah'ın ﷻ emirlerine karşı da bir hoşnutsuzluk söz konusu olmaz. İşte kendisine, önceden işlediği günahları olsa da, Cehennem ateşinin haram kılındığı kimse budur. Çünkü artık ihlâs, bu anlamda bir tevbe, bir muhabbet ve bir yakin söz konusudur. Durum böyle olunca, gecenin gündüzü ortadan kaldırdığı gibi bu kimseden günahlar silinir. Eğer bu kelimeyi gereği gibi söyler, anlamını bilir, büyük şirk ve gizli şirke bulaşmaz, herhangi bir günahta da ısrarlı olmazsa, bu kimseye mağfiret olunur ve Cehennem ateşi kendisine haram kılınır.

Bir kimse bu kelimeyi ihlâslı bir şekilde söyler, şirki terk edip bu kelimeyle çelişecek şeyleri yapmazsa, bu hayır karşısında bütün kötülükleri silinir ve o kimsenin vücudu Cehennem ateşine haram kılınır. Ancak bu kimsenin Cennetteki derecesi, işlediği günahlar oranında eksilir. Günahları iyiliklerine baskın gelen ve günahta ısrarlı olan kimseye gelince, bunun durumu farklıdır. Eğer bir kimse bu hal üzere ölmüşse artık onun için Cehennem gerekli olur.

İhlaslı kimse için korkulacak durum iyiliklerini geçip imanını azaltacak kadar günah işlemesidir. Bu kimse tevhid kelimesini günahlarının tümüne engel olacak şekilde ihlâslı ve yakin anlamda söylemezse, bu kimsenin sonunda hem büyük hem de küçük şirke düşmesinden korkulur. Büyük şirkten kurtulsa bile, küçük şirkten eser kalır. Buna bir de işlediği günahlar eklenirse, bu günahlar sebebiyle terazide günah tarafı ağır gelerek kişinin imanını ve yakinini zaafa uğratırlar. Sonunda "La ilahe illallah" sözü zayıflar ve kalpteki samimiyet ve ihlâs da yok olur. Bu fiillerine rağmen bu kelimeyi söyleyen kimse, adeta bununla eğlenen veya uyuklama halinde söyleyen ya da Kur'ân âyetlerini okurken sesinin güzelliğini duyan fakat bundan hiçbir zevk ve haz almayan kimse gibidir. Çünkü bu kimse, bu kelimeyi doğru ve yakin anlamda söylememekte, aksine söylemesinin hemen ardından günah işlemektedir. Bu kimsenin o kadar çok günahı vardır ki, bu günahlar onun Cennete girmesine engel oluşturur. Çünkü günahlar artınca, dile tevhid kelimesini söylemek ağır gelir. Bundan sonra kalp de kararır ve salih ameli hoş görmez olur. Kur'ân dinlemek işine gelmez. Allah'tan ﷻ başkasının anılmasıyla adeta mutlu olur. Batıl ile huzur bulur, kötü ve fısk sözleri tatlı bulur. Hak ehli olan kimselerle bir arada bulunmak istemez. Bu gibiler, tevhid kelimesini söylerken dilleriyle söylerler fakat kalplerine indirmezler. Söyledikleri hep ağızda kalır. Kesinlikle doğruluk ve samimiyetle bunu amele dönüştürmezler.

Hasan-ı Basri (r.h.) der ki:

"İman, süsten ve temenniden ibaret değildir. Ancak iman; kalplerde yerleşen ve amellerle doğrulanıp desteklenendir. Kim hayır söyleyip, hayır amel işlemezse, iman iddiası ondan kabul olunmaz."

Bera b. Abdullah el-Üzeni der ki:

"Ebu Bekir ؓ diğer sahabeleri, namazının ve orucunun çokluğu ile geçmedi. Ancak kalbinde yerleşen bir şeyle geçti."

Bir kimse "La ilahe illallah" der ve gereğiyle amel etmezse, bu sözü söylemesine rağmen günah işlerse, bu söz ondan kabul olunmaz. İşlenen günahlar, sahibinin doğruluğunu ve yakinini zayıflatır. Bu da o kimsenin iyiliklerinin hafif, kötülüklerinin de ağır basmasına neden olur. Ancak samimi ve yakin anlamda, doğrulukla bu kelimeyi söyleyenler bundan müstesnadır.

Bu gerçeği İbn Kayyim, İbni Receb el-Hanbeli ve daha birçok alim zikretmişlerdir.

Şeyhülislâm İbni Teymiyye der ki:

"Hadiste şu konuda bir delil vardır:

Kişinin inanmadan, sadece sözle tevhid kelimesini söylemesi yeterli değildir. Burada aynı zamanda tevhid ehli mü'minler için Cehennem ateşinin haramlığı da yer alır. Amel sadece Allah rızası için, ihlâslı, şeriatta öngörülen ve Rasûlullah'ın ﷺ diliyle ifade olunan şekilde olmadıkça sahibine hiçbir yarar sağlamaz."

Amel İmandandır

Kurtubi, "Tezkire" adlı eserinde der ki:

'İmandandır' kısmına gelince; hadisteki bu ifade 'imanla ilgili amellerdendir' demektir. Bu da, organlarla işlenen ameller anlamındadır. Burada salih amellerin imandan olduğuna işaret vardır. Çünkü buradaki "iman" ifadesinden kastedilen, bizim söylediğimizdir. Yoksa salt bir iman demek değildir.

La İlahe İllallah Zikrinin En Üstün Oluşu

Ebu Said el-Hudri'den[44] ؓ Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Musa, Allah'a şöyle yalvardı:

44 Ebu Said'in r.a. adı, Sa'd b. Malik b. Sinan b. Ubeyd el-ensari el-Hazreci'dir. Kendisi ve babası değerli iki sahabedirler. Ebu Said r.a. Uhud Savaşı sırasında henüz küçüktü. Ancak kendisi Uhud'dan sonraki olaylara tanıktır. Medine'de Hicri 63, 64 veya 65 yılında vefat etmiştir. Bir diğer rivayete göre ise Hicri 74 yılında ölmüştür

"Ey Rabbim! Bana öyle bir şey öğret ki, onunla seni anayım ve sana duada bulunayım.

Allah ﷻ şöyle buyurdu:

"Ey Musa! 'La ilahe illallah' de!"

O da:

"Bütün kulların bunu söylüyorlar." dedi.

Allah ﷻ şöyle buyurdu:

"Ey Musa! Eğer yedi gök ve yedi yer içindekilerle beraber terazinin bir kefesine konsa, 'La ilahe illallah' kelimesi de diğer kefeye konsa, 'La ilahe illallah' kelimesi ağır gelir."[45]

Musa (a.s.) "Seni zikredeyim" sözü ile "Bu söz ile senden dilekte bulunayım" demek istemiştir.

"Ey Musa! 'La ilahe illallah' de" Bu söz ile zikreden kimse, bu kelimenin tamamını söyler. Sadece "Allah" lafzıyla yetinmez ya da sadece "Hu (O)" zamiriyle de yetinmez. Çünkü bu, bid'at ve sapıklıktır ve ancak sapık ve cahil sofilerin yoludur.

Kurratü'l-Uyûn'da denilir ki:

"La ilahe illallah" kelimesinde yer alan "La" genel anlamda cinsi red için olan "La"dır. Ancak bundan istisna kılınan hariç. Haberi de öznedir. Takdiri ise şöyledir: "La ilahe illallah".

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Keza Hak olan Allah'tır. O'nun yerine ilah olarak yalvardıkları ise batıldır. Allah, çok yüce ve çok büyüktür." *(Hac: 22/62)*

Allah'ın ﷻ ilahlığı haktır, asıldır. Bunun dışındaki tüm ilahlıklar ve ilahlar bu âyette ve benzerlerinde görüldüğü gibi batıldırlar.

İşte bu tevhid kelimesi büyük bir kelimedir.

Bu, "Urvetu'l-Vuska" denilen kopmaz bir iptir.

Kelime-i takva ve Kelime-i İhlas'tır.

Gökler ve yer bu sayede ayakta kalabilmektedirler.

---

45 Hakim, Müstedrek: 1/528, Heysemi, el-Mecma: 10/82, Beğavi, Şerhu's-Sünne 5/54-55, İbn Hibban, Mevarid, Zikir: 2324, Nesai, Amelü'l-yevm ve'l-leyl: 834, 1141

Sünnet ve farzların tamam ve kabul olabilmesi için önce bu kelimeyi söylemek öngörülmüştür.

Bunun hakim olması için kılıçlar kınından çekilmiş ve cihad farz kılınmıştır.

Böylece kullardan kimin itaatkar ve kimin asi olduğu ortaya çıkar.

Kim bu kelimeyi doğru, samimi ve ihlâs ile kabullenerek, bu kelimeye ve gerektirdiklerine sevgi besleyerek, Allah'ın ﷻ emirlerine boyun eğerek söylerse ve gerekleriyle amel ederse, Allah ﷻ o kimseyi üzerinde bulunduğu amel sayesinde Cennete sokar."

"Tüm kulların bunu söylüyorlar" sözüne gelince:

Bu sözün anlamı:

"Ben kulların arasında bir ayrıcalık istiyorum, sırf benim söyleyeceğim ve bana ait olacak bir şey istiyorum" demektir.

Bir başka rivayette ise: "... 'La ilahe illallah' de!" O da şöyle dedi:

"Ey Rabbim! Senden başka ibadete layık ilah yoktur, ancak Sen varsın. Ancak ben, ona ait olacak bir şey istiyordum." şeklinde geçmektedir.

Oysa ki insanların -hatta alemin tümünün- kaçınılmaz bir zorunluluk olarak, sınırsız bir şekilde "La ilahe illallah" kelimesine ihtiyaçları vardır. Çünkü bu, mevcut zikirlerin en çok söyleneni, en kolay elde olunanı ve anlam bakımından da en büyük ve en kapsamlı olanıdır. Halbuki toplumun cahil kesimi bunu bırakıyorlar da, bunun yerine kendilerince başka başka bid'ata ve şirke varan dualar uydurup söylüyorlar. Üstelik onların söylediklerinin hiçbirisi Kitap ve Sünnette yer almamaktadır.

Allah ﷻ Semadadır

"Yedi gök ve Allah'tan ﷻ başka o yedi göğü mamur hale getirenler, yedi arz ve ondakilerin tümü mizanın bir kefesine, "La ilahe illallah" kelimesi de diğer kefesine konsa, "La ilahe illallah" kelimesinin bulunduğu kefe ağır gelir."

Kurratü'l-Uyûn'da şöyle deniyor:

"Yani göklerde ve yerdekilerin tamamı. "Benden başka" sözüyle ise, Allah ﷻ göklerde bulunanlardan yüce zatını istisna etti. Çünkü O, yüceler yücesi ve mukaddestir. Nitekim Allah ﷻ şöyle buyurur.-

"*... O çok yüce ve çok büyüktür.*" (*Bakara: 2/255*)

Kahretme, kadir olma ve zatı yönüyle büyüktür. Çünkü bu üç vasıf da Allah'a ﷻ aittir. Bu vasıflar, Allah'ın ﷻ kemaline delalet eder.

Nitekim Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"... Sonra Arş'a istiva eden Rahman..." (Furkan: 25/59)

"Rahman Arş'a istiva etmiştir." (Ta-Ha: 20/5)

Bu âyet Kur'ân'ın yedi yerinde geçmektedir.

La İlahe İllallah Kime Fayda Verir?

"La ilahe illallah" kelimesi Allah'tan ﷻ başka tüm varlıkların ilahlığını reddeder. Bunu yalnızca Allah ﷻ hakkında sabit ve geçerli kılar.

Ancak bu kelimenin terazi kefesinde ağır basması için, Kitap ve Sünnette öngörülen ve açıklanan şartların yerine getirilmesi gerekir. Bu vaad, böyle yapan kimseler için geçerlidir.

Allah ﷻ, Tevbe sûresi ve daha başka sûrelerde, bu kelimeyi söyleyip de, bu kelimeden fayda sağlamayan ve bu kelimenin kendilerine hiçbir fayda getirmediği kimselerin vasıflarını açıklamıştır.

Örneğin Kitap Ehli ile münafıkların durumu böyledir. Bunların sayıları ve çeşitleri öylesine çoktur ki, bu kelime için şart olarak ileri sürülen ölçülere uymadıklarından, kalpleriyle sözleri ve davranışları ayrı ayrı olduğundan, tevhid kelimesinin bunlara dünyada ve ahirette hiçbir yararı yoktur.

Kimileri de, bu kelimenin ne anlama geldiğini bilmeden,

- Nelere delalet ettiğini öğrenmeden,
- Şirkin bu kelime ile reddedildiğini,
- Müşriklerle ilgi ve alakanın kesilmesinin zorunluluğunu düşünmeden,
- Allah ﷻ için ihlâsa, doğruluğa sarılmadan bu kelimeyi söylemekte,
- İlim ve amel noktasında bu kelimeye uymaya davet edenleri kabul etmeyerek davet olundukları bu gerçeğe sırt çevirmekte,
- Bu kelimenin gerektirdiği gibi amel etmeyip, Allah'a ﷻ boyun eğmemektedirler.

Eskiden olduğu gibi bugün de bu tip insanlar sayı itibarıyla oldukça fazladır.

Kimileri de, bu kelimeyi sevmeyi, bununla amel etmeyi yasaklarlar. Bu yasaklayış da sırf kalbindeki büyüklük, kibir, heva ve heves sebebiyledir. Bu ve benzeri nedenler bu kelimenin gereğinin yerine getirilmesine engel olur.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"De ki: "Babalarınız, oğullarınız, kardeşleriniz, eşleriniz, akrabalarınız, elde ettiğiniz mallar, durgun gitmesinden korktuğunuz ticaret, hoşunuza giden evler size Allah'tan, Rasûlü'nden ve Allah yolunda savaşmaktan daha sevgili ise, Allah'ın emri gelene kadar bekleyin. Allah fasık kimseleri doğru yola eriştirmez." (Tevbe: 9/24)

Samimi ve ihlâslı iman ehline gelince;

Onlar bu kelimenin gereklerini yerine getirirler. Onlarda bu kelimenin istediği tüm özellikler vardır.

Onlar bilgi, yakin, doğruluk, ihlâs, sevgi, kabul etme, teslim olma, boyun eğme gibi tüm özellikleri taşırlar. Aynı zamanda sadece onun için düşmanlık gösterir, onun için velayet gösterirler. Onun için severler ve onun için buğzederler.

Allah ﷻ bunlar için Cennetini hazırlamış ve onları Cehennem ateşinden kurtarmıştır. Bağış ve mağfiret bunlar içindir. Allah ﷻ bu gerçeği Tevbe sûresinin birçok yerinde ve başka sûrelerde zikretmiştir.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"İyilik yarışında önceliği kazanan muhacirler ve ensar ile, onlara güzelce uyanlardan Allah razı olmuştur, onlar da Allah'tan razıdırlar. Allah onlara, içinde ebedi kalacakları, içlerinden ırmaklar akan Cennetler hazırlamıştır. İşte büyük kurtuluş budur." (Tevbe: 9/100)

İşte bunlar ve bunlara uyanlar, gerçekten "La ilahe illallah" ehli olanlardır. Ayrıca bu âyetten başka daha birçok âyetlerde Allah ﷻ bu gibi kişileri övmüş, ebedi hayat olan ahirette kendileri için neler hazırladığını bildirmiştir.

Kullar Rablerini sevmede, tevhid noktasında, O'na itaatle amel etmede, yasaklardan kaçmada, Allah'ın ﷻ sevdiklerini tercih etmede aynı derecede değildirler. Yine Allah'ın ﷻ hoşlanmadığı, razı olmadığı şeyleri terk etme noktasında umut ile korku arasında yaşarlarken farklı durumlar sergilemektedirler. Halk da bu kimselere durumlarına, söz ve amellerine, niyetlerine, aynı zamanda yaptıkları şeylerdeki zıtlık ve haktan uzaklık-yakınlık durumlarına göre itibarda bulunur. Böylece kimlerin aldanan, kibirli kimseler olduğu gerçeği de ortaya çıkar. Nitekim Nebi'den ﷺ gelen hadiste bu gerçek dile getirilmiştir.

Rasûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

"Akıllı kimse, nefsini küçük görerek ölüm ötesi için çalışandır. Aciz kimse de, nefsinin hevasına uyarak, hep kuruntularla işi Allah'a bırakandır."[46]

Abdullah b. Amr'dan, Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Ölümü esnasında Nuh (a.s.) oğluna: "Sana 'La ilahe illallah' demeyi emrediyorum. Çünkü yedi gök ve yedi yer terazinin bir kefesine, 'La ilahe illallah' kelimesi de öteki kefesine konsa, 'La ilahe illallah' hepsinden ağır basar. Eğer yedi gök ve yedi yer kapalı bir halka olsalar, 'La ilahe illallah' kelimesi onları parçalar" dedi. [47]

Mizan ve Kefe

"Kefe" terazinin bir tarafıdır. Ağır basması ise, sözü söyleyen kimsenin şirkin her türünü reddetmesi sebebiyledir. Bir tek Allah'a ﷻ tevhid anlamında bağlandığı içindir ki, bu, amellerin en faziletlisidir. Bu aynı zamanda dinin ve imanın da esasıdır. Kim bu kelimeyi ihlâs ile söyler, yakin anlamında bağlanır, bunun gerektirdiği gibi amel eder, herhangi bir kusurlu davranış içine girmez, Allah'ın ﷻ haklarını yerine getirir, yaşantısında istikamet üzere olursa, işte böyle bir iyiliğe hiçbir şey denk olamaz, onun karşısında hiçbir şey ağır basmaz. Nitekim Allah ﷻ buyuruyor:

"Doğrusu 'Rabbimiz Allah'tır' deyip sonra da istikamette olanlar için korku yoktur ve onlar üzülmeyeceklerdir." (Ahkaf: 46/13)

Hadisin de ifade ettiği gibi, "La ilahe illallah" kelimesi zikirlerin en faziletlisidir. Abdullah b. Amr'dan merfu olarak gelen:

"Duaların en hayırlısı, Arefe Gününün duası, benim ve benden önceki elçilerin söyledikleri sözlerin en hayırlısı: 'La ilahe illallahu vahdehu la şerike leh, Lehü'l-mülkü ve lehü'l-hamdü ve hüve ala külli şey'in kadir' duasıdır."[48]

"Kıyamet Gününde ümmetimden bir adam, halkın önüne çağrılır. Kendisine ait doksan dokuz sicil defteri açılır. Her bir defterin uzunluğu gözün görebildiği noktaya kadar varır. Sonra kendisine sorulur:

"Bunlardan kabul etmediğin bir şey var mı? Yoksa bizim hafaza meleklerimiz sana zulümde mi bulundular?"

---

46 Tirmizi, Kıyamet: 26

47 Tirmizi, Deavat: 8

48 Tirmizi, Deavat: 8

Adam:

Hayır, ey Rabbim!" der.

Kendisine:

"Senin bir mazeretin veya yaptığın bir iyilik var mı?" diye sorulur. Adamı bir korku alır ve "Hayır!" der.

Bunun üzerine kendisine denir ki:

"Tam aksine senin bizim katımızda bir iyiliğin vardır. Bugün senin aleyhinde bir zulüm söz konusu değildir."

Bir kağıt parçası çıkarılır. Bunda:

"Eşhedü en la ilahe illallah ve eşhedü enne Muhammeden Abdühü ve Rasûlüh" yazılıdır.

Adam:

"Ey Rabbim! Bu defterlerin yanında bu küçücük kağıt parçasının ne önemi olabilir ki?" der. Kendisine:

"Sen zulme uğratılmayacaksın" denir. Bunun üzerine tüm günah defterleri terazinin bir kefesine, şehadet kelimesi bulunan kağıt parçası da öteki kefesine konur. Böylece içinde şehadet kelimesi bulunan ve "Bitake" denilen o kağıt tüm defterlere ağır basar, defterlerin bulunduğu kefe havada kalır." hadisi bunu göstermektedir.[49]

Niyetin Amel Üzerindeki Etkisi

İbn Kayyim (r.h.) der ki:

"Ameller şekillerine, sûretlerine ve sayılarına göre değil, ancak kalpte var olan niyete göre değer kazanırlar. Nitekim farklı niyetlerle işlenen ameller, gökle yer arasındaki mesafe kadar farklılık gösterir. Oysa işlenen amel aynıdır."

49 Hadisi Tirmizi hasen olarak rivayet etmiştir. Ayrıca Nesai, İbni Hibban ve Hakim de rivayet etmişlerdir. Müslim'in şartına göre de hadis sahihtir. Zehebi de "Telhis" adlı kitabında bunun sahih olduğunu belirtmiştir.
İbni Hibban; Muhammed b. Hibban b. Ahmed b. Hibban b. Muaz, Ebu Hatim et-Temimi el-Büsti'dir. Hadis hafızı olup; es-Sahih, et-Tarih, ed-Duafa, es-Sukat ve benzeri birçok eserleri bulunmaktadır. Hakim, kendisiyle ilgili olarak der ki: İbni Hibban, Fıkıh, Dil, Hadis ve vaaz kaynağı bir kimseydi. Önde gelen, üstün zeka sahibi ilim adamlarındandır. Büst şehrinde H. 354 / M. 965 yılında vefat etmiştir.
Hakim; Muhammed b. Abdullah b. Muhammed en-Nişaburi, Ebu Abdullah olup, hadis hafızıdır. İbni Beyyi' diye tanınmıştı. H. 321 / M. 933 yılında dünyaya gelmiştir. "Müstedrek", "Nişabur Tarihi" ve benzeri birçok eser yazmıştır. H. 405 / M. 1014 yılında vefat etmiştir

Devamla der ki:

"Bir kez "Bitake" hadisini düşünün. Bu, terazinin bir kefesine konuyor da, karşı kefedeki doksan dokuz deftere baskın geliyor. Oysa her günah defterinin boyu, gözün görebildiği noktaya kadar uzanmaktadır. Buna rağmen "Bitake" yani kağıt parçası çok daha ağır basıyor ve defterlerin bulunduğu kefe adeta havada kalıyor. Böylece adam azaptan kurtuluyor. Şurası bilinen bir gerçektir ki, her muvahhit için böyle bir "Bitake" vardır. Çoğu da günahları yüzünden Cehenneme girer."

Şirk Koşmamanın Mükafatı

Enes ﷺ; Enes b. Malik b. Nadr el-Ensari, el-Hazreci olup, on yıl Rasûlullah ﷺ'e hizmet etmiştir. Rasûlullah ﷺ onun için şöyle dua etmiştir: "Allah'ım! Onun malını artır, çocuklarını çoğalt ve kendisini Cennete sok." Yüz yıldan fazla yaşamıştır. Hicri 72 veya 73 (M. 691 veya 692) yılında vefat etmiştir)

Enes'ten ﷺ Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Allah ﷻ buyurdu ki: "Ey ademoğlu! Eğer sen bana şirk koşmaksızın yeryüzü dolusu hatayla gelsen, ben de sana o kadar mağfiretle gelirim."[50] Kurratü'l-Uyûn'da deniliyor ki:

"Bu hadiste 'La ilahe illallah' kelimesinin mânâsı açıklanmaktadır. Çünkü bu, tüm yaratıklara üstün gelen ve tüm günahları silen bir kelimedir. Şirki terk etmek, tevhidin tam olmasını sağlar. Çünkü tevhidi gerçekleştiren bir kimse kesinlikle şirke teslim olmaz. Aynı zamanda tevhidin gereklerini de eksiksiz olarak yerine getirir. Zira: Hiçbir malın ve oğulların fayda vermediği, sadece Allah'a ﷻ selim kalple gelenlerin müstesna tutulduğu o günde kurtulacak olanlar, bu yüce kelimenin gereklerini yerine getirenlerdir."

"Eğer bana yeryüzü dolusu günahla gelirsen" ifadesi, yeryüzü dolusu veya yaklaşık onun kadar anlamındadır.

"Sonra da hiçbir şeyi şirk koşmaksızın bana kavuşursan" sözü ise, büyük tehdit içeren bir şart cümlesidir. Çünkü bağışlanmanın elde edilebilmesi bu şarta bağlıdır. Bu da şirkin her türünden kurtulmak, ister büyük ister küçük, tüm şirklerden arınmakla mümkündür. Bu ise selim bir kalbe bağlıdır.

Nitekim Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

---

50 Müslim, Zikir: 22, Tirmizi, Deavat: 98, İbn Mace, Edeb: 58, Ahmed: 5/147-148. Tirmizi; Muhammed b. İsa b. Serve b. Musa b. Dahhak es-Sülemi Ebu İsa olup, Camius-Sünen sahibidir. Hadis hafızlarındandır. Âma idi. Kuteybe, Hammad ve Buhârî gibi zatlardan rivayetlerde bulunmuştur. H. 279 / M. 892 yılında vefat etmiştir

"O gün selim kalple Allah'a gelenler dışında, kimseye ne bir mal ne de oğullar fayda vermez." (Şuara: 26/89)

İbni Receb (r.h.) der ki:

"Kim tevhide bağlı olduğu halde yeryüzü dolusu hatalarla Allah'a ﷻ gelse, Allah ﷻ da, onu yeryüzü dolusu bağışlama ile karşılar."

Tevhidin Kazandırdığı

Eğer kulun tevhid inancı tam ise, kalbi ve diliyle bunun şartlarını yerine getiriyor, organlarıyla da gerekli amelleri yapıyorsa veya ölümü sırasında kalbi ve diliyle bunun şartlarını yerine getirirse, bu hali, onun geçmişte işlediği tüm günahlarını örter ve o kişinin Cehenneme girmesini önler.

Kim tevhid kelimesini bu anlamda gerçekleştirir, kalbiyle bunu kanıtlar, Allah'tan ﷻ başka her şeyi kalbinden atar, sevgiyle Allah'a ﷻ tazim ve kullukta bulunur, sadece O'ndan korkar ve O'na tevekkül ederse, denizdeki köpükler kadar bile olsa tüm günahları silinir.

Diliyle 'La İlahe İllallah' Diyen Herkes Cennete Girer mi?

Birçok kimse: "'La ilahe illallah' diyen Cennete girer" hadisini yanlış yorumlayarak, bu sözü sadece dil ile tekrar etmenin kişiyi Cehennem ateşinden kurtaracağını ve Cennete girmesi için yeterli olacağını sanıyorlar. Oysa durum hiç de öyle değildir. Bunlar hadisi gereğince anlayıp kavrayamayan kimselerdir. Çünkü "La ilahe illallah" sözünü anlamadıkları gibi, bu sözle nelerin amaçlandığını da düşünmemektedirler.

Aslında bu hadisin mânâsı şöyledir:

"Allah'tan ﷻ başka kendisine kulluk edilen tüm mabud ve ilahlardan uzak durmak ve onlarla olan tüm bağları koparmak, bunun yanında Allah'ın ﷻ emrettiği bütün ibadet çeşitlerini sadece Allah ﷻ için yapmak gerekir. Kişi bunları sadece Allah'ın ﷻ rızası için yapmalıdır. Kim de bu kelimenin gereklerini yerine getirmez ya da bir kısmını yapmakla beraber Allah'tan ﷻ başka şeylere de (mesela, velilere ve salihlere) ibadet eder, onlar adına adak adar ve benzeri şirkleri işlerse, işte bu kimse yaptığı tüm güzel amelleri yıkmış, tüm ecrini gidermiş ve bu kelimeyle çelişmiş olur. Artık onun davasının kendisine hiçbir yararı olmaz.

Eğer bu kelimeyi sadece sözle söylemek yeterli olsaydı, Rasûlullah ﷺ'e karşı olan, onunla savaşan ve ona düşmanlık yapan kimseler de bu sözü söylerlerdi.Oysa ki Allah ﷻ:

"Bil ki: Allah'tan başka ibadete layık ilah yoktur." ve "Bildikleri halde Hakka şahitlik edenler müstesna" buyurmuştur.

Kim buna uymaz ve gereği ile amel etmezse, söylediği sözün kendisine hiçbir yararı yoktur. Kim, Allah'tan ﷻ başka herhangi bir şeye ibadet ederse, bu kimse ya bu kelimenin anlamını bilmeyen bir cahildir, ya da iman iddiasında bulunan bir yalancıdır. Bunlar gerçekten aldanmış, amelleri ve dünya hayatındaki gayretleri boşa çıkmış kimselerdir. Ne var ki bunlar iyi şeyler yaptıklarını ve şirklerine rağmen Allah'a ﷻ yaklaşacaklarını zannetmektedirler."

Hadisin mânâsı ile ilgili olarak Allame İbn Kayyim der ki:

"Gerçek ve samimi tevhid ehlinden başka hiçbir kimse için bağışlanma yoktur. Eğer kişi, O'na hiçbir şeyi ortak koşmamak şartıyla yeryüzü dolusu hatayla Allah'a ﷻ kavuşsa, Allah ﷻ ona yeryüzü dolusu bağışlama ile karşılık verir. Ancak tevhid konusunda eksiklikleri bulunanlar için böyle bir vaad ve bağışlama söz konusu değildir. Tevhid dendiğinde, kendisine hiçbir şirkin bulaşmadığı bir tevhid inancı anlaşılmaktadır. Böyle bir tevhidi inanca sahip olan kimsenin işlediği günahlar, akidesine zarar vermez. Çünkü o kimse akide olarak Allah ﷻ sevgisini, Allah ﷻ için gerekli olan itaat ve tazimi, O'ndan korkmayı, O'ndan ümit etmeyi, sadece O'na bağlanmayı elde etmiştir. Kısaca; tevhid inancına sahip bir kimse, yeryüzü dolusu hata ile de gelse, kurtulur. Çünkü pislik bütünde değil, parçadadır ve geçicidir. Onu giderecek şey ise oldukça güçlüdür."

Bu hadiste ayrıca tevhide şahitlikte bulunanların sevabının çokluğu da gündeme getirilmiş ve Allah'ın ﷻ kereminin cömertliği ve rahmetinin bolluğu bildirilmiştir.

Büyük Günah İşleyenin Durumu

Bu hadiste aynı zamanda Haricilere de bir reddiye vardır. Çünkü onlar, müslümanları işledikleri büyük günahlar yüzünden tekfir etmişlerdir.

Bu hadis, "Günah sahibi bir kimse iki menzil (Cennet ve Cehennem) arasında bir menzildedir." (el-menziletü beynel-menzileteyn) görüşünü savunan Mutezile'ye de bir cevap niteliğindedir. Onlar küfür anlamında olmayan fasıklığı böyle değerlendirirler. Bunlar için, "Onlar ne mü'min ne de kafirdir." derler, "Cehenneme giren, ebedi olarak cehennemliktir." fikrini savunurlar.

Ehli Sünnet, bu gibi fasıkları tekfir etmez; fakat mutlak anlamda imanlı olduklarını da söylemez. Ancak şöyle der:

"Onlar isyankar mü'minlerdir veya imanıyla mü'min, işlediği günah sebebiyle fasıktır." Kitap, Sünnet ve icma da bunu göstermektedir ve bu ümmetin selefinin görüş birliği bu yöndedir.

Abdullah b. Mes'ud'dan ؓ rivayet edilmiştir:

"Rasûlullah ﷺ Mirac'a çıkarıldığı zaman, Sidre-i Münteha'ya ulaştı. Orada kendisine üç şey verildi: Beş vakit namaz, Bakara sûresinin son iki âyeti ve ümmetinden hiçbir şeyi Allah'a ﷻ şirk koşmayan kimsenin bağışlanmış olacağı müjdesi." [51]

İbni Kesir (r.h.) tefsirinde der ki:

"İmam Ahmed, Tirmizi, İbni Mace ve Nesai Enes b. Malik'ten rivayet etmişlerdir:

Rasûlullah ﷺ:

"... *O takva ve mağfiret ehlidir.*" (Müddessir: 74/56) âyetini okudu ve dedi ki:

"Rabbiniz şöyle buyurdu: "Ben, kendisinden korkulmaya ehil olanım. Benimle birlikte başka bir ilah edinilmesin. Kim benimle birlikte başka bir ilah edinmekten sakınırsa, o kimse kendisini mağfiret etmeme hak kazanmıştır."[52]

Şimdi Ubade b. Samit'in ؓ hadisinde yer alan beş maddeyi bir düşün. Eğer bunlarla Utban hadisinde yer alan hüküm bir araya getirilirse, bu durumda "La ilahe illallah" kelimesinin ne anlama geldiği ve aldananların da kimler olduğu anlaşılmış olur.

Yine burada, nebilerin, "La ilahe illallah" kelimesinin üstünlüğünü bilme ve insanlara aktarma noktasında uyarıya ihtiyaçları vardır. Uyarı, tüm yaratıklar için gereklidir. Oysa birçok kimse bu kelimeyi söyleyip durdukları halde, bu söz onların Kıyametteki terazilerinde hafif kalır.

Burada sıfatların ispatı da yer almaktadır. Eğer Enes ve Utban'ın ؓ rivayet ettikleri:

"Kim Allah'ın rızasını dileyerek 'La ilahe illallah' derse, Allah, ona Cehennemi haram kılar." hadisi bilinirse, bu durumda şirki terk etmenin sadece sözlü bir ifade olmadığı ve olamayacağı da anlaşılmış olur.

---

51 Müslim, İman: 279; Tirmizi, Tefsir sûre: 53; Nesai, Salat: 1

52 Tirmizi Tefsiru'l-Kur'ân: 70, İbn Mace Zühd: 35

Hesapsız Olarak Cennete Girecekler

"Kim tevhidi gerçekleştirirse, hesapsız Cennete girecektir" sözü ile, azap olunmaksızın Cennete girecek kimseler kastedilmiştir.

Bunun gerçekleşebilmesi, ihlâslı olmaya ve kişinin günah, şirk vb. gibi yasaklardan arınmış olmasına bağlıdır.

İbrahim (a.s.) Tek Kişilik Bir Ümmetti

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Şüphesiz İbrahim, Allah'a boyun eğen ve O'na yönelen bir önderdi; müşriklerden değildi." (Nahl: 16/120)

İbrahim (a.s.), tevhidin gerçekleşmiş olması için gerekli olan bu vasıflarla vasıflandırılmıştır.

Kurratü'l Uyun'da denilir ki:

"Ümmet için tevhidin pratik hayatta gerçekleşmesi oldukça önemlidir. Çünkü kendilerini ihlâslı olarak Allah'a ﷻ adamış olanlar ve Allah'ın ﷻ, kendisine seçtiği seçkin kullar için böyle bir durum söz konusu olmasa bile avam için bu gereklidir.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"And olsun ki, kadın, Yusuf'a karşı istekli idi. Rabbinden bir işaret görmeseydi, Yusuf da onu isteyecekti. İşte ondan kötülüğü ve fenalığı böylece engelledik. Doğrusu o bizim çok samimi kullarımızdandı." (Yusuf: 12/24)

Âyette geçen: "*Samimi kullarımızdan*" ifadesiyle belirtilen kimselerin sayıları bu ümmetin ilk dönemlerinde oldukça çoktu. Fakat son zamanlarda sayıları oldukça azaldı. Bunlar Allah ﷻ katında yüce bir yere sahiptirler. Allah ﷻ İbrahim Halil (a.s.) hakkında şöyle buyuruyor:

"Güneşi doğarken görünce: 'İşte bu benim Rabbimdir, çünkü bu daha büyük' dedi. Güneş batınca: 'Ey kavmim! Doğrusu ben ortak koştuklarınızdan uzağım. Şüphesiz ben doğruya yönelerek yüzümü, gökleri ve yeri yaratana çevirdim ve ben puta tapanlardan değilim.' dedi." (En'am: 6/78/79)

Bu âyetin açıklaması şöyledir:

"Dinimde ihlâslı ve samimi oldum. İbadetimi de sadece gökleri ve yeri yaratan Allah ﷻ için yaptım. Şirkten ve şirk şüphesi olan her şeyden arınmış olarak Allah'a ﷻ yöneldim ve tevhide bağlı kaldım. İşte bunun içindir ki İbrahim (a.s.), "Ben müşriklerden değilim" demiştir. Bu âyetin benzerleri Kur'ân'da pek çoktur.

Muhsin

"Din bakımından kim muhsin olarak kendisini Allah'a teslim eden ve İbrahim'in dinine uyandan daha iyi olabilir? Allah İbrahim'i dost edinmişti." (Nisa: 4/125)

"İyilik yaparak kendisini Allah'a teslim eden kimse, şüphesiz en sağlam kulpa sarılmış olur. İşlerin sonucu Allah'a aittir." (Lokman: 31/22)

İbni Kesir (r.h.) âyetle ilgili olarak diyor ki:

"Allah ﷻ, kendisine ihlâslı olarak amelde bulunan, emirlerine boyun eğip, şeriatine uyanlardan haber veriyor. "Muhsin olarak" sözüyle; amellerinde emrolunanlara uyup, yasaklandıkları şeyleri terk ederek O'na yönelenler anlatılıyor.

Bu önemli âyet bize; ihlâsın kemal derecesine ulaşmasının, şirkin terk edilmesi ve müşriklerle olan bağların koparılmasıyla mümkün olacağını bildiriyor. Nitekim bundan önceki bölümde bu konulara yer verilmişti."

Tevhidin Gerçekleşmesindeki Gaye

Birincisi:

İmam olmaktır. Yani kendisinin iman ve hayır için önder ve örnek kabul edilmesidir. Bunun elde edilmesi de, kişinin sabır makamına ulaşması ve yakin bir iman kazanması ile mümkün olur. Çünkü bu ikisi sayesinde dinde imamete ulaşılır.

İkincisi:

"Kanken" kelimesi, kunuttan alınmadır ki bu; "devamlı bir itaat" anlamındadır. Namaz kılan bir kimse, kıyamını, rükusunu veya secdelerini uzatırsa kanittir (itaatkardır). Nitekim:

"Geceleyin secde ederek ve ayakta durarak boyun büken, Ahiretten çekinen, Rabbinin rahmetini dileyen kimse, küfreden kimse gibi olur mu? De ki: 'Bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?' Doğrusu ancak akıl sahipleri öğüt alırlar." (Zümer: 39/9)

Üçüncüsü:

Hanif olmaktır.

İbn Kayyim şöyle der:

"Hanif; Allah'a ﷻ yönelen ve Allah'tan ﷻ başkasından yüz çeviren kimse demektir.

Dördüncüsü:

"O müşriklerden değildi." ifadesinde anlatılmak istenen; ihlâs ve tam bir sadakat sahibi olmaktır.

İbrahim'in (a.s.) Özellikleri

Allame İbn Kayyim (r.h):

"Miftahu Daru's-Saade fil Vech" adlı eserinin 147. sayfasında, "İlmin Fazileti" başlığı altında der ki:

"Doğrusu Allah ﷻ, dostu olan İbrahim'i (a.s.):

"Gerçekten İbrahim bir ümmet idi." sözüyle övmüştür. Bu övgü dört şekildedir:

1. Allah ﷻ, âyette önce konuya "ümmettir" ifadesiyle girdi. Bunun anlamı; "kendisine uyulan, peşinden gidilen örnek kimse" demektir.

İbni Mes'ud da ؓ bunu; "Hayrı öğreten kimse" olarak açıklamıştır. "Ümmet" kelimesi; Arapça dil kurallarına göre "fu'letun" vezninde bir kelimedir. Bu da "iftial" kalıbından gelmiştir, tıpkı "kudvetun" gibi. Kudvetun; kendisine iktida olunan, uyulan anlamındadır. Ancak "ümmet" kelimesiyle "imam" kelimesi arasında iki yönden fark vardır:

a) - İmam; bilinçli veya bilinçsiz olarak kendisine uyulan, insanların arkasından gittiği herhangi bir kişi demektir.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Eyke halkı da zalim kişilerdi. Bu yüzden onlardan da intikam aldık. Her ikisi de (Sedum ve Eyke şehirleri) görülüp tanınan bir yol (imam) üzerinde durmaktadır." *(Hicr: 15/78-79)*

Bu âyette "imam" kelimesi açık ve net, gireni saptırmayan yol, anlamındadır.

Ancak "ümmet" kelimesine yol adı verilemez, ya da yola "ümmet" denemez.

b) - "Ümmet" kelimesinde anlam bakımından fazlalık vardır. Çünkü bu kelime ilim ve amel açısından tüm kemal sıfatları birleştirmektedir. Bu, ilim ve amel bakımından tek bir fert olarak kalmak demektir. Çünkü bu kimse tüm güzel özellikleri kendisinde topladığı için başkaları ile arasında belirgin bir fark vardır, ya da bu özellikler onun dışında başka bir kimsede yoktur. İşte "Ümmet" kelimesi, tüm bu anlamları akla getirir. Çünkü kelime içinde geçen ve ötre ile okunan "mim" harfi, çıkış yeri ve tekrarı bakımından bunu

gerektirir. Nitekim "mim" şeddeli olduğundan dolayı mudaaftır, bu da ötreyi gösterir. Zaten bunun baş tarafı da ötrelidir. "Mim" harfi okunurken, dudak yumulur.

Hadiste şöyle buyrulmuştur:

"Doğrusu Zeyd b. Amr b. Nüfeyl Kıyamet Gününde tek bir ümmet olarak diriltilecektir."[53]

2. "Kaniten" kelimesidir. İbni Mes'ud رضي الله عنه:

" 'el-Kanit' kelimesi; 'itaatkar kimse' anlamındadır" der. "Kunut" kelimesi birtakım şeyler olarak yorumlanır ki, sonuç bakımından hepsi de devamlı itaat anlamındadırlar.

3. Âyette geçen "Hanifen" kelimesidir. Hanif; Allah'a ﷻ yönelen kimse demektir.

4. "Şakiren li en umih" ifadesidir. Nimetlere şükretmek, üç esasa dayanır:

- Nimetleri ikrar etmek,
- Sürekli bu nimeti vereni anmak ve
- Nimeti verenin rızasını kazanmak için çalışmak.

Kul, bu üçünü yerine getirmedikçe şükretmiş olmaz.

Allah ﷻ, dostu İbrahim'i (a.s.) dört özellikle övmektedir. Bu dört özelliğin hepsi de ilme ve amele dayanır ve bunların gereğiyle amelde bulunmak da bunun içinde yer alır. Bir de bu ilmi öğrenmek ve yaymak gerekir. Kemal, ilimle ve bu ilmin gerekleriyle amel etmekle, bir de davet etmeyi içeren eylem ve tavırla kazanılır."

Kurratü'l-Uyûn'da ise şöyle denmiştir:

"İbni Kesir (r.h.) demiştir ki:

"Allah ﷻ, kulu, rasûlü ve dostu olan İbrahim'i (a.s.) öncelikle müşriklerden, Yahudilerden ve Hristiyanlardan ayırmış, onlarla hiçbir alakasının olmadığını, müşriklerden ayrı bir ümmet olduğunu bildirmiş, kendisini uyulan bir imam kılmıştır. Kanit kimse huşû sahibi ve itaatkar olandır. İbrahim (a.s.) bilerek ve inanarak şirkin her türünü bırakıp Allah'a ﷻ yönelmiş ve tevhide bağlı kalmıştır. İşte bu bakımdan kendisi için: "İbrahim müşriklerden olmadı" buyrulmuştur."

53 Ahmed: 1/189-190, Hakim: 3/439-440

Mücahid de şöyle der:

"İbrahim bir ümmet idi" demek; "tek başına iman etmiş biriydi" demektir. Çünkü o iman ettiği zaman, tüm insanlar kafirdirler."

Ben de derim ki: Her iki görüş de haktır. Mücahid'in (r.h.) dediği -en iyisini Allah ﷻ bilir- İbrahim'in (a.s.) davetinin ve nübüvvetinin ilk dönemlerinde idi. Allah da ﷻ onun müşriklerden olmadığını bildirmiş ve onu bu niteliği ile övmüştür.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Kitapta İbrahim'e dair anlattıklarımızı da an. Şüphesiz o dosdoğru bir elçi idi. Babasına şöyle demişti: "Babacığım! İşitmeyen, görmeyen ve sana hiçbir faydası olmayan şeylere niçin tapıyorsun?" (Meryem: 19/41-42)

Meryem sûresinin (43'ten 60'a kadar olan) âyetleri de bunu göstermektedir.

İbrahim (a.s.) davetine başladığı sırada yeryüzünde ondan başka bir müslüman yoktu. Hadis de bu gerçeği dile getirmiştir. En doğrusunu Allah ﷻ bilir.

Şirkten Pratik Olarak Uzaklaşmak Gerekir

"O müşriklerden değildi."

Sözü, onun kalp, dil ve hareketleriyle müşriklerden olmadığını belirtmektedir. Çünkü İbrahim (a.s.), halkının üzerinde bulunduğu şirki reddetmiş, Allah'a ﷻ ibadet konusunda kesinlikle şirke yer olmadığını insanlara bildirmiş, putları kırmış, Allah'ın ﷻ rızası için başına gelenlere sabretmiştir.

İşte bu, tevhidin gerçekleşmesi, dinin esası ve başıdır.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Rabbi ona: 'Tesim ol' buyurduğunda, 'Alemlerin Rabbine teslim oldum' demişti." (Bakara: 2/131)

Görüyoruz ki "La ilahe illallah" diyen ve müslüman olduğunu iddia eden kimselerin çoğunluğu, ibadet konusunda Allah'a ﷻ şirk koşuyorlar. Fayda ve zarar getirmeyen ölülerden, gaybi kimselerden, tağutlar, cinler ve daha nicelerinden dua ile bir şeyler istiyor ve bekliyorlar. İnsanları bir tek Allah'a ﷻ ibadete, O'nun dışındakilere kulluğu terke çağıranları reddediyor ve onları hoş karşılamıyorlar. Müşriklere bel bağlıyor, onları seviyor ve onlara dostluk gösteriyorlar. Müşriklerden korkuyor ve onlardan ümitvar oluyorlar. Tevhide davet edenleri de bid'atçı ve sapık olarak kabul ediyorlar. Tevhide

göre hareket edip şirki reddeden ve müşriklere buğzedenlere karşı sert tavır takınıyorlar. Kimileri de tevhidi bilinmesi gereken bir ilim olarak kabul etmiyor, bilgisizlikleri ve cehaletleri yüzünden bu inanca yönelmiyorlar. Allah ﷻ yardımcımız olsun.

Mümtehine sûresinin 4. âyeti İbrahim'in de (a.s.) diğer peygamber kardeşleri gibi Allah'ın ﷻ dini üzere olduğunu gösteriyor.

İbni Cerir (r.h.) bunları söyleyerek onun şöyle dediğini belirtir:

"*... Onlar kavimlerine demişlerdi ki: "Biz sizden ve sizin Allah'tan başka ibadet ettiğiniz şeylerden uzağız. Sizi tekfir ediyoruz. Siz, bir olan Allah'a iman edinceye kadar bizimle sizin aranızda ebedi bir kin ve düşmanlık vardır.*" *(Mümtehine: 60/4)*

Bu konuda İbrahim (a.s.) kendisine uyulacak güzel bir örnek olarak gösteriliyor ve şöyle buyruluyor:

"İbrahim'in babasına söylediği: 'Senin için Allah'tan bağışlanma dileyeceğim. Fakat Allah'tan sana gelecek bir şeyi savmaya gücüm yetmez' sözü dışında, İbrahim ve onunla beraber olanlarda, sizin için uyulacak güzel bir örnek vardır."

Allah ﷻ, yine dostu İbrahim'den (a.s.) söz ederek, onun, babasına şöyle dediğini bildiriyor:

"*Sizi Allah'tan başka taptıklarınızla bırakıp çekilir, Rabbime yalvarırım. Rabbime yalvarışımda mahrum kalmayacağımı umarım, İbrahim onları Allah'tan başka taptıklarıyla başbaşa bırakıp çekilince ona İshak ve Yakub'u verdik ve her birini peygamber yaptık.*" *(Meryem: 19/48-49)*

Tevhidi gerçekleştirmek; şirkten uzaklaşmak, müşriklerle ilişkileri kesmek, onlardan ayrılmak ve onlara düşmanlık gösterip buğzetmekle mümkün olur.

Bu yola giren bir kimsenin daha yolun başında "bu yoldan gidenler azdır" diyerek endişeye kapılmaması gerekir.

Mü'minlerin Özellikleri

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"*Rablerinin korkusundan titreyenler, Rablerinin âyetlerine iman edenler, Rablerine şirk koşmayanlar. Rablerine dönecekleri için kalpleri ürpererek, vermeleri gerekeni verenler, işte iyilik konusunda yarış edenler ve öne geçenler bunlardır.*" *(Mü'minun: 23/57-61)*

Kurratü'l - Uyun'da denilir ki:

"İbni Kesir (r.h.) dedi ki:

"Onlar sadece Allah'tan ﷻ korkarlar. Allah'ın ﷻ başlarına bir şey getirmesinden endişe duyarlar."

Hasan-ı Basri şöyle der:

"Mü'min, kendisinde ihsan ve Allah'tan korkma, münafık ise, kendisinde kötülük ve güvensizlik bulundurandır."

"Onlar, Rabblerinin âyetlerine iman ederler."

Onlar Allah'ın ﷻ şer'i ve kevni âyetlerine inanırlar. Çünkü Allah ﷻ Meryem'den bahsederek şöyle buyurmuştur:

"Mahremlerini korumuş olan İmran kızı Meryem de bir örnektir. Ona ruhumuzdan üflemiştik. (O) Rabbinin sözlerini ve kitaplarını tasdik etmişti ve bize gönülden itaat edenlerdendi." (Tahrim: 66/12)

Yani Meryem öylesine iman etmişti ki, olan olayların sadece Allah'ın ﷻ kudret ve kazası gereği olduğunu biliyor ve kabulleniyordu.

İbni Kesir (r.h.) der ki:

"Onlar Rabblerine şirk koşmazlar" demek, Allah ﷻ ile birlikte başkalarına ibadet etmezler, aksine Allah'ı ﷻ birlerler ve Allah'ın ﷻ tek olduğuna, Samet olduğuna, O'ndan başka ibadete layık ilah olmadığına iman ederler. Onun bir eş, çocuk ve dengi olmaktan da münezzeh olduğunu bilirler."

Kurratü'l - Uyun'da deniliyor ki:

"Şirki terk etmek, tevhidin kemalini, Allah'ı ﷻ hakiki anlamda tanımayı, sevmeyi, tevhidin gereklerini kabul etmeyi ve tevhide daveti kapsar.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Gök gürlemesi hamdı ile, melekler de korkularından O'nu tesbih ederler. Onlar pek kuvvetli olan Allah hakkında çekişirken, O yıldırımları gönderir de onlarla dilediğini çarpar." (Ra'd: 13/13)

İşte bu âyet kemal anlamdaki tevhidin hakikatini içermektedir."

Cennete Hesapsız Girecek Mü'minlerin Özellikleri

Husayn b. Abdurrahman[54] şöyle dedi:

(Said b. Cübeyr (r.h), İbni Abbas'ın ؓ ashabının en değerlilerinden imam ve fakih bir zattır. Âişe ؓ ve Ebu Musa'dan ؓ mürsel rivayetlerde bulunmuştur. Kendisi Kufelidir. Beni Esed'in mevlasıdır. Henüz elli yaşına gelmeden Haccac'ın önünde (H. 95 / M. 713)'te öldürülmüştür)

"Said b. Cübeyr ile beraberdim. Bize:

"Dün gece kayan yıldızı hanginiz gördü?" diye sordu.

"Ben gördüm. O esnada namazda değildim, bir şey soktuğu için kalkmıştım." dedim.

"Peki ne yaptın?" dedi.

"Dualarla korunmaya çalıştım." dedim.

"Neden öyle yaptın?" diye sordu.

"Şa'bi[55] bize bu hususta bir haber nakletmişti de ondan." dedim.

"Nedir o haber?" diye sordu.

"Bize, Büreyde b. Hasib'in[56], 'nazardan ve zararlı haşerelerden başka şeyler için dua ile korunma (rukye) yapılmaz' dediğini nakletti." dedim. Said b. Cübeyr şu cevabı verdi:

"Öğrendiğini tatbik eden elbette yüce bir insandır. İbni Abbas'ın bize naklettiği hadiste de Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Bana bütün ümmetler gösterildi. Bazı nebiler birkaç cemaat ile beraber, bazıları da yanında bir ümmeti bile olmaksızın önümden geçmeye başladılar. En sonunda uzaktan büyük bir karartı gösterildi. 'Bu karartı nedir? Bu benim ümmetim midir?' diye sordum. 'Bu, Musa'nın kavmidir.' diye cevap verildi. Sonra bana 'Ufka bak' denildi. Bakınca ufku dolduran büyük bir karartı gördüm. Sonra bana 'Gök ufuklarının şurasına ve bu tarafına da bak!' denildi. Bir de ne göreyim. Büyük bir karartı baştan başa ufku kaplamıştı. Bana: 'Bu

---

54 Husayn b. Abdurrahman es-Sülemi el-Harisi, Ebu Hüzeyl el-Kufi'dir. Tebe-i tabiindendir. H. 136 / M. 713'te vefat etmiştir. Bu sırada 93 yaşında bulunuyordu.

55 Şa'bi; Amir b. Şurahil Hemedani'dir. Ömer'in hilafeti döneminde doğmuştur. Tabiinin sikalarından ve fakihlerindendir. Kendilerinden dinlememekle birlikte Ömer, Ali ve İbni Mes'ud'dan, Ebu Hureyre, Âişe, Cerir, İbni Abbas ve daha nicelerinden rivayetlerde bulunmuştur. Şa'bi, hıfz bakımından oldukça güçlü ve titiz biriydi. H. 103 / M. 721 yılında vefat etmiştir

56 Büreyde b. Hasib b. Haris. Tanınmış sahabidir. H. 63 / M. 682 yılında ölmüştür.

senin ümmetindir. Bunlardan yetmiş bin kişi hesaba çekilmeksizin Cennete girecektir.' denildi."

Sonra Rasûlullah ﷺ kalkıp evine girdi. Orada bulunanlar, bunların kimler olabilecekleri hususunda konuşmaya başladılar, bir kısmı:

"Olsa olsa bunlar Allah'ın Rasûlü ile beraber bulunan ilk müslümanlardır." dediler. Bir kısmı da bunların, İslâm üzere doğup da Allah'a ﷻ hiç şirk koşmadan ölen kimseler olabileceklerini söylediler ve daha pek çok görüş ortaya attılar. Rasûlullah ﷺ geri dönünce onu durumdan haberdar ettiler. Rasûlullah ﷺ:

"Onlar, rukye yapmayanlar, şifanın (Allah'tan olduğuna inanıp) dağlamaktan olduğuna inanmayanlar, uğursuzluğa inanmayanlar ve her hususta yalnız Allah'a tevekkül edenlerdir." buyurdu.

Bu esnada Ukkaşe b. Mihsan ayağa kalktı ve Rasûlullah'a ﷺ:

"Beni onlardan biri kılması için Allah'a dua et" dedi. Rasûlullah ﷺ:

"Sen onlardansın." cevabını verdi.

Bir adam daha kalktı.

"Beni de onlardan kılması için Allah'a dua et." dedi.

Rasûlullah ﷺ:

"Ukkaşe senden önce davrandı." cevabını verdi.[57]

Sahabeler Riyadan Uzak Durmaya Çalışırlardı

Said b. Cübeyr'in:

"Dün geceki kayan yıldızı gördünüz mü?" sorusuna "Ben gördüm. O esnada namazda değildim" diye cevap veren Husayn'dır.

Husayn yanındakilerin onun gece namazı kılmak için kalktığını zannetmelerinden endişe duymuştur. O esnada namazda değildim diyerek böylece yapmış olduğu ibadeti gizli tutmaya çalışmıştır. Bu da selefin üstünlüğünü ve ihlâsa olan düşkünlüğünü, riyadan uzaklaşmış olduğunu göstermektedir. Çünkü onlar yapmadıkları bir şeyi, halka yapmış gibi göstermekten kaçınmışlardır.

Yapılan İşin Caiz Olup Olmadığına Dair Delil İstenmesi

"Bir şey soktuğu için kalkmıştım" sözü, beni zehirli bir hayvan veya akrep soktu anlamındadır. Husayn bundan dualarla korunmaya çalışmıştır.

Said b. Cübeyr'in Husayn'a "Neden öyle yaptın?" diye sorması, yapılan işin caiz olup olmadığına delil istemenin gerekliliğini bildirir.

57 Buhârî, Tıbb: 42; Müslim, İmam 371

Caiz Olan Rukye

Husayn, Said b. Cübeyr'in sorusuna:

"Şa'bi bize bu hususta bir haber nakletmişti de ondan." diye cevap verdi, Said b. Cübeyr:

"Nedir o haber?" diye sordu. Husayn:

"Bize Burüyde b. el-Hasıb'ın:

"Nazardan ve zararlı haşerelerden başka şeyler için dua ile korunma (rukye) yapılmaz." dediğini nakletti." dedi.

Hattabi (r.h.) bu hadisi şöyle yorumlamıştır:

"Göz değmesi, akrep, yılan vb. zehirli hayvanların insanı sokması durumunda rukyeden daha şifa verici bir şey yoktur. Çünkü Rasûlullah ﷺ hem rukye yapar hem de kendisi için rukye yaptırırdı."

Kişinin Bildiği İle Amel Etmesinin Gerekliliği

Said b. Cübeyr (r.h.) şöyle der:

"Öğrendiğini uygulayan kimse elbette yüce bir insandır."

Her kim kendisine gelen ilimden bir şeyler öğrenmiş ve bununla amel etmişse, gayet güzel yapmıştır. Fakat bilgisiz olduğu halde körü körüne taklit eden kimsenin durumu, ilmi ile amel eden kimsenin durumu gibi değildir. Bildiğiyle amel etmeyen kimseye gelince; bunun yaptığı da haramdır."

Kurratü'l-Uyûn adlı kitapta şöyle denilmektedir:

"Burada ilmin ve ilim ehliyle birlikte olmanın üstünlüğü anlatılmaktadır. Bir delile dayanmadan amel eden ve fetva veren kimselerin Allah ﷻ katında hiçbir mazeretleri yoktur."

İbni Abdilberr (r.h.):

Bir başkasını taklit eden kimsenin ilim ehlinden sayılmayacağı konusunda alimler arasında görüş birliği olduğunu söylemiştir.

Said b. Cübeyr'in:

"Bize İbni Abbas[58] ؓ rivayet etti" sözü ile, Abdullah b. Abbas b. Abdülmuttalib kastedilmiştir.

58 İbn Abbas Rasûlullah s.a.v.'in amcasının oğludur. Rasûlullah s.a.v. onun için şöyle dua etmiştir: "Allah'ım! Onu dinde fakih kıl ve ona Kur'ân'ın tefsirini öğret." Buhârî, Fadailu Ashab'ın Nebi: 26, Tirmizi, Menakıb: 90 İbn Abbas r.a., H: 68 / M. 687 yılında Taif'te vefat etmiştir. Buhârî r.h. "Camiu's-sahih" adlı eserinin birçok yerinde kendisinden rivayetlerde bulunmuştur.

Bu hadiste, selef alimlerinin ilim bakımından üstünlükleri anlatılmaktadır.

İsra Olayı Ne Zaman Gerçekleşti ?

"Bana bütün ümmetler gösterildi"

Bir başka rivayette Rasûlullah ﷺ şöyle buyurur:

"Bu gece İsra gecesi idi."[59]

Hafız İbni Hacer (r.h.) der ki:

"Eğer bu rivayet doğru ise, İsra (gece yürüyüşü) olayının birkaç kez gerçekleştiği görüşü güç kazanır. Dolayısıyla bu olay aynı zamanda Medine'de de gerçekleşmiştir.

Bana göre bu konuda biraz düşünmek gerekir.

Kurratü'l-Uyûn adlı kitapta şöyle geçmektedir:

"İsra olayının ne zaman gerçekleştiğini ancak Allah ﷻ bilir."

Allah ﷻ'ın Rızasını Kazanmanın Yolu

Kurratü'l-Uyûn adlı kitapta denilmektedir ki:

"Allah'ın ﷻ rızasını kazanmak, ancak nebilere uymakla mümkün olur. Kim Allah'a ﷻ, nebi ve rasûllerine iman eder, onların tebliğ ettiği dine bağlanırsa kurtulur. Bu, eşi ve ortağı olmayan Allah'a ﷻ ibadet etmeyi ve O'ndan başkasına ibadeti terk etmeyi, Allah'ın ﷻ emrettiklerini yapmayı ve nehyettiklerinden de uzak durmayı gerektirir.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"(Nuh) dedi ki: "Ey kavmim! Muhakkak ben size (gönderilmiş) apaçık bir uyarıcıyım. Allah'a kulluk edin, O'ndan korkun ve bana itaat edin." (Nuh: 71/2-3)

Allah'a ﷻ ibadet; yalnız Allah'a ﷻ itaat etmek, O'nun ﷻ emrettiklerine bağlanmak, yasakladıklarından uzak durmak ve Rasûlullah'a ﷺ itaat etmekle mümkün olur. İşte din budur: Allah'tan ﷻ başkasına ibadet etmemek...

Allah'tan ﷻ başkalarını şeriatın öngördüğü ve öğütlediği ölçüler içerisinde terk etmek...

Heva ve hevesleri Rasûlullah'a ﷺ itaatin önüne geçirmemek."

59 Tirmizi, Kıyamet: 14

Çoğunluk Hakkın Ölçüsü mü?

"Bazı nebiler birkaç cemaati ile beraber, bazıları da yanında bir kişi bile olmaksızın önümden geçmeye başladılar."

Hadiste geçen "birkaç cemaat" ifadesi ile on kişiden daha az sayıda bir topluluk kastedilmiştir.

Bu ifadelerde, çoğunluğu baz alıp, hakkın ölçüsü olarak görenlere açık bir reddiye vardır.

Kurratü'l-Uyûn adlı kitapta şunlar yer almaktadır:

"Allah'ın ﷻ gönderdiği nebilerden öyleleri vardır ki, kavmi içerisinde kendisine tabi olan bir tek kelime bile bulunmamıştır.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"And olsun, senden önce geçmiş topluluklara da elçiler gönderdik. Onlara herhangi bir elçi gelmeye görsün, mutlaka onunla alay ederlerdi." (Hicr: 15/10-11)

Bu âyet gösteriyor ki, ümmetler içinde hidayete eren ve kurtulan kimselerin sayısı oldukça azdır. Çoğu kimsenin heva ve hevesleri baskın gelmiş, kendilerine gelen rasûllere isyan etmiş ve sonunda helak olmuşlardır.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Yeryüzündekilerin çoğuna itaat edersen seni Allah'ın yolundan saptırırlar. Onlar ancak zanna uyar ve sadece tahminde bulunurlar." (En'am: 6/116)

"İşte kasabalıların haberlerini sana anlatıyoruz. And olsun ki, rasûlleri onlara belgeler getirdi. Fakat onlar önceden yalanladıklarına iman edecek kimseler değillerdi. Allah kafirlerin kalplerini böylece kapatıp mühürler." (A'raf: 7/101)

"De ki: "Yeryüzünde dolaşın da daha önceden müşrik olanlardan çoğunun akıbetinin nasıl olduğuna bir bakın." (Rum: 30/42)

Kur'ân'da buna benzer âyetler oldukça çoktur. Gerçek olan şudur ki, kurtuluşa eren kimseler, çok az da olsalar en büyük cemaattirler. Çünkü Allah ﷻ katında değeri yüce olanlar bunlardır. Sayıları az da olsa, bu böyledir. Müslüman asla çokluğa aldanmaz ve bundan şiddetle sakınır. Hatta kimi zaman çoğunluk olan tarafın arasında kendilerinin ilim sahibi olduğunu söyleyen kimseler de bulunabilir. İlim sahibi diye ya da sadece ilim sahibi gibi gözüktükleri için bunlara aldanmamalıdır. Çünkü onlar cahil ve sapıkların din edindikleri şeyleri din edinmiş, Allah ﷻ ve Rasûlünün ﷺ buyruklarını bir tarafa bırakmışlardır."

"En sonunda uzaktan büyük bir karartı gösterildi." Bu söz ile uzaktan görülen bir topluluk kastedilmiştir. "Bu karartı nedir, benim ümmetim midir?" diye sordum."

Ufukta beliren kişilerin sadece şekilleri görüldüğü için böyle bir ifade kullanılmıştır. Müslim'in Sahih'inde ise "Fakat ben ufka bakıyordum" şeklinde geçmektedir. Ancak İmam Muhammed et-Temimi (r.h.) bunu belirtmemiştir. Belki de ondan sonra kitabın aslından ya da kopyasından bu ibare çıkarılmış olabilir. Allah ﷻ en iyisini bilendir.

Musa (a.s.) ve Kavminin Fazileti

"Bu, Musa ve kavmidir" denildi sözü ile Musa b. İmran Kelimurrahman kastedilmiştir. Kavmi de İsrailoğullarından ona tabi olan kimselerdir.

Kurratü'l-Uyûn adlı kitapta şunlar yer almaktadır:

"Burada, Musa'ya (a.s.) uyanların üstünlüğü anlatılmıştır. Bunlar Musa'ya (a.s.), Allah'ın ﷻ gönderdiği diğer rasûllere ve Allah'ın ﷻ indirdiği kitaplara iman eden kimselerdir.

İsrailoğulları parçalanmadan önce sayıları oldukça fazlaydı ve içlerinden birçok nebi çıkmıştı. Daha sonra aralarında fitneler, ihtilaflar ve tefrikalar baş gösterdi. Bu hadis, Musa'ya (a.s.) uyanların sayı bakımından çok olduklarını göstermektedir.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"... Onları alemlere üstün kıldık." *(Casiye: 45/16)*

Bu âyet "Onları kendi dönemlerindekilere üstün kıldık" anlamındadır. Çünkü onların zamanında ve onlardan önce Allah'ı ﷻ ve Allah'ın ﷻ nizamını reddedenler sayı bakımından oldukça fazlaydılar, hem de sayılamayacak kadar fazla...

Calut ve Buhtü'n-Nasr taraftarları gibi... Allah ﷻ, İsrailoğullarını imanları sebebiyle alemlere üstün kılmıştı. Böylece onlar kendi dönemlerinde yaşayan insanların en faziletlileri ve en üstünleri olmuşlardı. Daha sonraları, Bakara sûresi ve başka sûrelerde yer alan haberlerde görüldüğü gibi, isyan eden ve Allah'ın ﷻ dininden çıkan kimseler oldular. Allah ﷻ bunları, Muhammed ﷺ dönemindeki Yahudilere delil göstermek için açıklamıştır. Onların ihtilafa düşmelerinden sonraki durumlarıyla ilgili olarak Allah'ın ﷻ haber verdiği şeyleri çok iyi düşünmek gerekir."

Kıyamet Gününde Hesapsız Olarak Cennete Girecek Kimseler

"Sonra bana 'Ufka bak' denildi. Bakınca ufku dolduran büyük bir karartı gördüm. Sonra bana 'Gök ufuklarının şurasına ve bu tarafına da bak!' denildi. Bir de ne göreyim. Büyük bir karartı baştan başa ufku kaplamıştı. Bana: 'Bu, senin ümmetindir. Bunlardan yetmiş bin kişi hesaba çekilmeksizin Cennete girecektir.' denildi."

Bunlar tevhide bağlı kaldıkları için sorgusuz ve hesapsız olarak Cennete gireceklerdir.

İbni Fudayl'ın rivayetinde ise;

"Şu görülen ümmetin arasından yetmiş bin kişi Cennete girecektir." şeklindedir.

Buhârî ve Müslim'in Ebu Hureyre'den rivayet ettikleri hadiste ise şöyledir:

"Onların yüzleri, ayın ondördüncü gecesindeki dolunay gibi parlak olacaktır." [60]

İmam Ahmed (r.h.) ve Beyhaki'nin (r.h.) Ebu Hureyre'den ﷺ rivayet ettikleri hadiste de şu ifadeler yer almaktadır:

"Rabbimden bu sayıyı artırmasını istedim. Rabbim de her bine karşılık yetmiş bin olarak benim için onların sayısını artırdı."

Hafız İbni Hacer el-Askalani (r.h.): "Bu hadisin senedi sahihtir." demiştir.

Muhammed Ümmetinin Fazileti

Kurratü'l-Uyûn adlı kitapta şunlar yer almaktadır:

"Bu hadiste, İslâm ümmetinin fazileti ve üstünlüğü anlatılmaktadır. Çünkü en kalabalık ümmet Rasûlullah'ın ﷺ ümmeti olacaktır. Bunların sayıları raşid halifeler ve onlardan sonraki dönemlerde oldukça artmıştı. Hemen hemen tüm köy, kasaba, şehir ve kırsal kesimler müslümanlarla doluydu. Aralarında alimler de vardı ve bu alimler çeşitli ilim dallarında pek çok yararlılıklar göstermişlerdi. Bu ümmet, hicretin üçüncü asrına kadar Kur'ân ve Sünnet üzere yaşamlarını sürdürdüler. Ne yazık ki daha sonraki dönemlerde onların sayıları giderek azaldı.

60 Buhârî, Rikak: 50; Müslim, İman: 94

Üstadımız (r.h.) "Mesail" adlı eserinde, bu ümmetle ilgili olarak der ki:

"Burada gerek egemenlik gerekse içerik açısından fazilet ve üstünlükten söz ediliyor. "Egemenlik" denince, sayı bakımından çokluk anlaşılır. "İçerik" ise, taşıdıkları nitelik yönünden üstün olmaları demektir."

İslâmi Kanunlarda Müzakere Etmek

"Sonra Rasûlullah ﷺ kalkıp evine girdi. Orada bulunanlar, bunların kimler olabilecekleri hususunda konuşmaya başladılar. Bir kısmı: Olsa olsa bunlar Allah'ın Rasûlü ile beraber bulunan ilk müslümanlardır." dediler. Bir kısmı da bunların, İslâm üzere doğup da Allah'a şirk koşmadan ölen kimseler olabileceklerini söylediler. Daha pek çok görüş ortaya atıldı. Rasûlullah ﷺ geri dönünce onu durumdan haberdar ettiler."

Burada insanları faydalandırmak ve hakkı açıklamak amacı ile şer'i nasslar hakkında tartışma ve müzareke etmenin serbest olduğuna işaret vardır. Selef alimleri ilmi birikimleri ile bu sonuca varmışlardır. Ancak onlar böyle bir sonucu elde etmenin, ancak kişinin bildiklerini pratik hayatına aktarması ile mümkün olabileceğini söylemişlerdir. Buradan da onların iyililik ve hayır konusunda ne kadar istekli ve gayretli oldukları anlaşılır.

Kurratü'l-Uyûn adlı kitapta şu ifadeler yer alır:

"Bu hadiste aynı zamanda ashabın -Allah ﷻ kendilerinden razı olsun- kendi aralarında ilim müzakeresine giriştikleri, Rasûlullah'ın ﷺ kendilerine anlattığı şeyi güzel bir şekilde anlamak ve bununla amel etmek için tüm gayretlerini sarfettikleri anlatılmaktadır.

Hakkında Açık Delil Bulunmayan Konularda İçtihatta Bulunmak

Bu hadis aynı zamanda hakkında açık delil bulunmayan konularda içtihatta bulunmanın caiz olduğuna dair de bir delildir. Çünkü ashap, burada kendi kişisel içtihatlarına dayanarak görüşlerini açıklamış, Rasûlullah ﷺ de onların yaptıklarını hoş karşılamıştır. Fakat bir müçtehit, ilmi birikimi ve takvası ne kadar fazla olursa olsun, şer'i bir delile dayanmadan sadece nefsinin doğru gördüğü şekilde içtihatta bulunamaz, böyle bir içtihatla amel etmek asla caiz değildir."

Rukye Hakkında

Nebi'ye ﷺ rukye hakkında sorulunca, şöyle buyurmuştur:

"Sizden her kim kardeşine faydalı olmak isterse, ona faydalı olsun."[61]

Avf b. Malik'ten ؓ Rasûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

"Şirk olmadığı müddetçe, rukyede hiçbir sakınca yoktur."[62]

"Cebrail (a.s.) Rasûlullah'a ﷺ, Rasûlullah ﷺ de ashabına rukye yapmıştır."

Buhârî'nin (r.h.) Âişe'den ؓ rivayet ettiğine göre: Cebrail (a.s.), büyü sebebiyle Rasûlullah'a ﷺ rukye yapmıştır.[63]

Buhârî (r.h.) ve başkalarının rivayetlerine göre, Rasûlullah'tan ﷺ rivayet edilen rukye ile ilgili haberlerin çoğu Âişe'ye ؓ bir kısmı da Enes, İbni Mes'ud ve daha başka sahabelerin rivayetlerine dayanmaktadır.

İbni Teymiyye (r.h.) şöyle demiştir:

"Rukye yapan kişi ile kendisine rukye yapılan kişi arasındaki fark şudur: Kendisine rukye yapılan kişi, kalbiyle Allah'tan ﷻ başkasına yönelen ve Allah'tan ﷻ başkasından medet bekleyendir. Rukye yapan ise, ihsan üzere hareket eden bir kimsedir."

Tevekkül Etmenin Üstünlüğü

Yine der ki: "(Cennete hesapsız olarak girecek olan) yetmiş bin kişi"den kastedilen, tamamen tevekkül üzere olan kimselerdir. Onlar, başkalarından rukye veya dağlama için istekte bulunmazlar. Nitekim İbn Kayyim el-Cezvi (r.h.) de böyle demiştir."

Kurratü'l-Uyûn adlı kitapta da şu ifadeler yer alır:

"Rasûlullah'ın ﷺ bu müjdesine layık olanlar; Allah'a ﷻ hiçbir şeyi ortak koşmayan, ihtiyaçlarını başka birilerine götürüp de onlardan rukye veya buna benzer şeyler istemeyen kimselerdir. Şifa için olsa bile dağlamayı terk edenlerdir. İşte bunu başarabilen kimselerin Allah'a ﷻ karşı tevekkülleri tam ve eksiksizdir. Onlar işlerini Allah'a ﷻ bırakmışlardır. Onlar Allah'ın ﷻ hüküm verdiği ve kazası gereği icra ettiği hadiselerde kalplerini asla Allah'tan ﷻ baş-

61 Müslim, Selam: 60-61
62 Müslim, Selam: 64; Ebu Davud, Tıbb: 18
63 Buhârî, Tıbb: 47; 49-50

kasına bağlamazlar. Sadece Allah'ı ﷻ arzular ve yalnızca O'ndan korkarlar. Başlarına gelen her şeyi "Bu kesinlikle Allah'ın ﷻ takdiri ve dilemesi sonucudur." diyerek karşılarlar. Sıkıntılarının giderilmesi hususunda yalnızca Allah'a ﷻ yalvarırlar. Sadece O'na sığınır ve sadece O'ndan istekte bulunurlar.

Allah ﷻ Yakup (a.s.) hakkında şöyle buyurmuştur:

"Ben acımı ve üzüntümü sadece Allah'a şikayet ederim..." (Yusuf: 12/86)

Onlar kendilerini dağlamaları için başkalarından bir yardım da beklemezler. Rukye için yaratıklara başvurmadıkları gibi dağlama için de başvurmazlar. Allah'ın ﷻ kendileri için dilediği kazaya teslim olurlar ve sonunda ecir alacakları için başlarına gelen imtihandan da haz duyarlar."

Ben de derim ki:

"Bu konuyu yukarıda anlatılanların ötesinde daha genel bir anlamda değerlendirmek gerekir. Çünkü kişinin kendisini dağlaması (ve dağlatması) caizdir. Nitekim Cabir b. Abdullah'tan ؓ gelen rivayete göre "Nebi ﷺ Übeyy b. Ka'b'a bir doktor gönderir. O da hastanın bir damarını keser ve daha sonra o damarı dağlardı." [64]

Enes'ten ؓ gelen rivayet de şöyledir:

"Enes ؓ Rasûlullah ﷺ hayattayken Zatülcenb hastalığı sebebiyle kendisine dağlama yapardı." [65]

Enes'ten ؓ rivayet edildiğine göre "Rasûlullah ﷺ, yüzünde ve bedeninde bulunan bir kızarıklık sebebiyle Esad b. Zürare'yi ؓ dağlamıştır."[66]

İbni Abbas'tan ؓ Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Şifa üç şeydedir: Bal şerbeti, hacamat (kan aldırma) ve ateşle dağlama. Ben ümmetimi ateşle dağlamaktan sakındırırım."[67]

Bu hadisin farklı bir rivayetinde de şöyle buyrulmuştur:

---

64 Tirmizi, Siyer: 28

65 Buhârî, Tıbb: 26. Zatülcenb; akciğer zarı iltihabıdır. Günümüzde akciğer veremi olarak adlandırılmaktadır. en-Nihaye adlı eserde bu konuya şöyle bir açıklama getirilmiştir. Zatülcenb: akciğerde oluşan büyük bir çıbandır. Bu çıban giderek çevreye yayılır ve böylece insanın ciğerini tümüyle sarar. Çoğu zaman bu hastalığa yakalananlar kurtulamazlar. Buna verem diyenler de olmuştur

66 Tirmizi, Tıbb: 11

67 Buhârî, Tıbb: 3

"Ben dağlanmayı istemem (sevmem)."[68]

Dağlamayla İlgili Hadislerden Çıkan Hükümler

İbn Kayyim (r.h.) der ki:

"Dağlama" ile ilgili hadisler dört ayrı hususu içerir:

a. Dağlama yapmak.

b. Dağlamayı sevmemek ve istememek.

c. Dağlama işini terk eden kimsenin övülmesi.

d. Bundan sakındırmak.

Bütün bu hükümler arasında hiçbir çelişki yoktur.

Bir kimsenin hastalık sebebiyle kendisine ya da başkasına dağlama yapması caizdir. Rasûlullah'ın ﷺ bunu sevmemesi ya da bunu terk eden kimseyi övmesi, bu amelin yasak olduğunu değil, Rasûlullah'ın ﷺ bundan hoşlanmadığını ve terkinin, yapılmasından daha güzel olduğunu gösterir.

Dağlamadan sakındırma konusuna gelince, bu da kişinin bu konuda tercih hakkına sahip olması sebebiyle, rahatsızlığın fazla şiddetli olmadığı durumlarda dağlamayı terk etmeye teşvik eder."

Uğursuzluk

"Uğursuzluğa inanmayanlar"

Yani; kuşların veya diğer bazı hayvanların uğurlu veya uğursuz olduğuna inanıp, bunlara bakarak işlerini düzenlemesinler.

Bu konu ile ilgili geniş açıklama ilgili bölümde ayrıntılı olarak anlatılacaktır.

Tevekkül

"Rablerine tevekkül ederler"

İşte bu ifade buraya kadar anlatılanların özüdür ve tüm eylemler için Allah'a ﷻ tam bir tevekkülü içerir. Samimiyet ve dürüstlükle O'na sığınmayı ve O'na dayanıp güvenmeyi gerektirir. Sevgi, korku, ümit etmek, rab ve ilah olarak Allah'tan ﷻ razı olmak, O'nun kaza ve kaderine boyun eğmek vb. Çünkü bu, tevhidin gerçekleşmesinin son aşamasıdır. Tüm değerli ve yüksek makamlar tevekkül sayesinde elde edilir.

68 Buhârî, Tıbb: 4; 17

Ancak hadisten, başvurulması caiz ve uygun olan sebeplere başvurulamayacağı şeklinde bir anlam çıkarılmamalıdır. Çünkü meşru sebeplere başvurmak gayet normal ve gerekli bir şeydir. Hiç kimsenin bundan kaçması doğru değildir. Aksine böyle yapmak bizzat tevekkülün kendisidir. Tevekkül, en büyük sebebe başvurmak demektir.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"... Kim Allah'a tevekkül ederse Allah O'na yeter..." (Talak: 65/3)

Tedavide hoşnutsuz bir durum meydana getirmeyecek sebeplere sarılmak ve bunlar yoluyla tedavi olmak sakıncalı olmayıp, aynı zamanda tevekküle de engel değildir. Bu nedenle meşru olan bir tedavi yönteminin terki doğru olmaz.

Ebu Hureyre'den رضي الله عنه Rasûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

"Allah şifasını vermediği bir hastalık indirmemiştir. Nerede bir hastalık varsa, mutlaka şifası da vardır. Bunu bilenler bilir, bilmeyenler de bilmez." [69]

Üsame b. Serik'ten Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Ey Allah'ın kulları, tedavi olun. Çünkü Allah bir hastalık vermişse mutlaka şifasını da vermiştir. Ancak bir hastalık müstesna." Kendisine:

"O nedir?" diye sordular. "Yaşlılıktır." buyurdu. [70]

İbn Kayyim (r.h.) der ki:

"Bu hadisler sebepleri içerdiği gibi aynı zamanda sebeplere başvurmayı reddedenlerin iddialarını da geçersiz kılar ve tedavi olma konusunda açık bir emir içerir. Tedavi olmanın tevekkülle çelişmediğini de ispat eder. Tıpkı acıkan ve susayan kimsenin açlığını ve susuzluğunu gidermek için yiyip içmesi, sıcak ve soğuktan korunmak isteyen kimsenin ona göre giyinmesi gibi... Aç olan bir kimse "Ben açım; ama karnımı doyurmayayım da Allah'a ﷻ tevekkül edeyim" diyemeyeceği gibi, susayan bir kimse de "Su içmeyeyim" diyemez. Ya da soğuktan donacak halde olan bir kimse, tevekkülü bahane ederek kendisini donmaya terk edemez. Bütün bunlar yanlış davranışlardır.

Tevhidin gerçekleşmesi için Allah'ın ﷻ koyduğu meşru sebeplere sarılmak gerekir. Bunları tümüyle reddetmek bizzat tevekkülün ruhuna aykırıdır. Tevekkülün gerçek anlamı, kişinin dini ve dünyası konusunda kendisine

69 Buhârî, Tıbb: 1; Müslim, Selam: 26
70 Ahmed

faydalı olacak şeylerin meydana gelmesi için kalbiyle Allah'a ﷻ dayanması ve yalnızca O'na itimat etmesi demektir. Bu konuda sebeplere sarılmak da gerekecektir. Aksi takdirde hikmet ve şeriat bir kenara bırakılmış olur. Kul, hiçbir zaman acizliğini tevekkül, tevekkülü de acizlik gibi gösteremez; kulun böyle bir davranışta bulunma yetkisi yoktur. Çünkü bu, akideyi ilgilendiren bir konuda dini tahrif etmek demektir.

Tedavi Olmanın Hükmü

Alimler:

"Tedavi mubah mıdır, değil midir, terk edilmesi mi daha iyidir yoksa uygulanması mı, tedavi olmak müstehap mı, vacip mi?" gibi konularda görüş ayrılığına düşmüşler ve farklı kanaatler ortaya koymuşlardır.

Hanefi mezhebine göre neredeyse tedavinin vacip olduğu sonucuna varılır.

Malikilere göre yapılması veya yapılmaması arasında fark yoktur.

İmam Malik şöyle der:

"Tedavi olmakta bir sakınca olmadığı gibi, tedaviyi terk etmekte de bir sakınca yoktur."

Şeyhülislâm İbni Teymiyye ise şöyle der:

"Müçtehitlerin çoğunluğuna göre bu, vacip değildir. Ancak Şafiilerle Ahmed'in ashabından çok az sayıda kişi bunu vacip kabul ettiler."

Ukkaşe'nin [71] ؓ Dua Talebi ve Rasûlullah'ın ﷺ Ukkaşe'yi ؓ Müjdelemesi

Ukkaşe b. Mihsan dedi ki:

"Ey Allah'ın Rasûlü! Dua et de ben de onlardan olayım." Rasûlullah ﷺ: "Sen onlardansın." buyurdu.

Buhârî'de geçen farklı bir rivayet ise şöyledir:

"Allah'ım! Onu onlardan kıl." diye dua etti.

Bu olay, takva bakımından kendisinden üstün olan kimselerden dua etmesini istemenin caiz olduğuna dair bir delildir.

71 Ukkaşe b. Mihsan b. Hürsan el-Esedi; Beni Esed b. Huzeyme'dendir. İslâm'ı ilk kabul edenlerden ve sahabelerin seçkinlerindendir. Hicret etmiş ve Bedir'de savaşmıştır. 633 yılında Halid b. Velid komutasında mürtetlere karşı savaşırken şehit düşmüştür

Diriden Dua Etmesini İstemek Caizdir

Kurratü'l-Uyûn adlı kitapta şöyle denir:

"Kişinin, yaşayan bir kimseden kendisi için dua etmesini istemesi caizdir. Ancak o kimsenin ölümünden sonra böyle bir şey caiz olmaz. Bir kimse herhangi bir ölüden veya yanında olmayan bir kimseden bir şey isterse ya da herhangi bir kimseden yalnız Allah'tan ﷻ istenebilecek olan bir şey isterse, Allah'a ﷻ ortak koşmuş olur. Yalnız Allah'ın ﷻ yapabileceği bir şeyi O'ndan başkasından istemek şirktir.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"O halde bile bile Allah'a ortak koşmayın." (Bakara: 2/22)

O, sizin Rabbiniz, sizin ve sizden öncekilerin yaratıcısı, size gizli ve açık birçok nimetler sunandır. O'ndan başkasına yönelmeyin. İbadeti tüm çeşitleriyle ve samimi bir şekilde sadece Allah'a ﷻ yapın. Az ya da çok, bir şey isteyeceğiniz zaman sadece O'ndan isteyin."

Rasûlullah'ın ﷺ Ukkaşe'yi ؓ Müjdelemesi ve Tekrar Soru Sorulmasını Önlemesi

Rasûlullah ﷺ Ukkaşe'ye:

"Sen onlardansın." cevabını verdi.

Rasûlullah'ın ﷺ bu müjdesi, o kimsenin imanını, takvasını ve cihad konusundaki azmini ve aşkını çok iyi bilmesindendir. Kendisini şehit eden Tuleyha daha sonra müslüman olmuş ve Kadisiye Savaşında Sa'd b. Ebu Vakkas ile birlikte İranlılara karşı savaşmış, meşhur Cisr (köprü) olayında o da şehit düşmüştür.

Nitekim başka bir hadiste şöyle buyrulmuştur:

"Allah, Bedir ehlini kesinlikle bilir. Bu bakımdan Allah şöyle buyurdu: Dilediğinizi işleyin, kesinlikle sizi bağışladım."[72]

"Sonra başka biri kalktı."

Bu kişinin adından söz edilmiyor. Bunun adını öğrenmemize de gerek yoktur.

Kurratü'l-Uyûn'da şöyle deniyor:

"Doğrusu Rasûlullah ﷺ bu kapıyı kapatmak istemiştir. Çünkü bu yol bir kez açıldı mı, insanlar peşpeşe bu yola başvurmaya kalkışırlar, hatta ehil olmayanlar bile bu işe kalkışabilirler. Bu davranış aynı zamanda da bir kınamadır.

72 Ebu Davud, Sünnet: 6

"Bunu istemekte Ukkaşe seni geçti."

Kurtubi der ki:

"Bu ikinci kişide, Ukkaşe'de olan özellikler bulunmuyordu. İşte bunun için Rasûlullah ﷺ onun talebine cevap vermedi. Eğer böyle bir şey yapmış olsaydı orada bulunanların tümü bunu ister, böylece iş uzayıp giderdi. İşte bunun için Rasûlullah ﷺ bu kapıyı kapatmak istemiştir."

Allah ﷻ'ın Bağışlamayacağı Günah (Şirk)

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Allah kendisine şirk koşulmasını asla bağışlamaz. Bundan başkasını ise dilediğine bağışlar." (Nisa: 4/48-116)

İbni Kesir (r.h.) der ki:

"Kendisine şirk koşulmasını bağışlamaz." kavli, Allah ﷻ müşrik olarak huzuruna gelen bir kulunu bağışlamaz, demektir. Bunun dışındakileri ise bağışlar."

Bu âyetten de anlaşıldığı gibi, günahların en büyüğü şirktir. Allah ﷻ bize, tevbe edilmediği takdirde şirki asla bağışlamayacağını, bunun dışındaki günahları ise dilediği kimseler için bağışlayacağını bildirmiştir. Yüce Allah ﷻ günahkar olarak huzuruna geleni dilerse bağışlar, dilerse ona azap eder. Allah'ın ﷻ şirki affetmemesi, müslümanların şirk işlemekten korkmaları ve şirke düşmekten şiddetle sakınmaları gerektiğini göstermektedir. Çünkü şirk en çirkin eylem, Allah'ın ﷻ bağışlamadığı bir günah ve zulümlerin en büyüğüdür.

Şirk;

- Alemlerin Rabbi olan Allah'ı ﷻ -haşa- eksik tanımak,
- Yalnız Allah'a ﷻ ait olan bir hak ya da yetkiyi başkasına vermek ve
- Allah'ın ﷻ gösterdiği yoldan başka bir yola sapmaktır.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"... Böyle olmasına rağmen o küfredenler, yine de başkalarını Rablerine denk tutuyorlar." (En'am: 6/1)

Şirk;

- Hem yaratma hem de emretme konusunda Allah'a ﷻ ortak koşmaktır.

- Allah'a ﷻ karşı büyük bir inatçılıktır ve itaat konusunda büyüklenmektir.

- O'na boyun eğmemek,

- O'nun emirlerinin gereğini yerine getirmemektir.

Oysa ki dünyanın düzene kavuşması, Allah'ın ﷻ emirlerine bağlanmakla mümkündür.

Nitekim Rasûlullah ﷺ de şöyle buyurmuştur:

"Yeryüzünde Allah diyen bir kimse kalmayıncaya kadar Kıyamet kopmaz."[73]

Şirk; Yaratılanı yaratana benzetmektir.

Yaratılanı, fayda ve zarar verme ya da ihsan etme veya etmeme gibi yaratana ait özelliklerle donatıp, yaratana ortak kılmaktır.

Halbuki Allah ﷻ dua, korkma, ümit etme, tevekkül etme ve bunun gibi bütün ibadet türlerinin sadece kendisine yapılmasını istemektedir. Kim, bu sayılanlardan bir tanesini dahi yaratılmışlardan birine yaparsa o varlığı, yaratıcı olan Allah'a ﷻ benzetmiş, kendisine bile zarar ya da yarar sağlama gücüne sahip olmayan, öldürme, yaşatma ve diriltmeye gücü yetmeyen bir kimseyi, Allah'a ﷻ ortak koşmuş olur.

Hamdın tümü Allah ﷻ içindir. Yaratma O'nun işidir. Mülkün tümü o'nundur. Her iş sonunda O'na döner. Hayrın tümü O'nun elindedir. Tüm işleri idare eden O'dur. Allah'ın ﷻ dilediği olur, dilemediği ise olmaz. O'na engel olabilecek hiçbir şey yoktur. Eğer O, bir kimseye bir rahmet kapısı açarsa, onu engelleyecek yoktur. Eğer o bir şeyi tutarsa, artık onun önünü hiçbir kimse açamaz. Çünkü O, Aziz ve Hakim olan Allah'tır ﷻ.

Şirk koşmak;

- Fakir, aciz ve elinden hiçbir iş gelmeyen bir kimsenin, her şeye gücü yeten ve her şeyden müstağni olan Allah'a ﷻ benzetilmesidir.

İlahlığın özelliklerinden olan kemal sıfatların tümü yalnızca Allah'a ﷻ mahsustur.

İbadet Yalnızca Allah ﷻ'ın Hakkıdır

Bütün ibadet çeşitlerinin sadece Allah'a ﷻ yapılması gerekir. Çünkü yüceltme, korku, dua, ümitvar olma vb. bütün ibadet çeşitlerinin kendisine yapılacağı mutlak sûrette kemal sıfatlara sahip yegane varlık O'dur. Tevekkül ve

73 Müslim, İman: 99; Tirmizi, Fiten: 35

tevbe O'na yapılır. Yardım yalnızca O'ndan beklenir. Yalnız O'na karşı boyun eğilir. En çok sevgi duyulan da sadece O'dur.

Bütün bunların sadece Allah'a ﷻ yapılmasının gerekliliği, hem akıl, hem şeriat hem de fıtrat açısından kaçınılmazdır. Yani akıl, şeriat ve fıtrat açısından bu özelliklerin Allah'a ﷻ has kılınması, kullar üzerine vacip, Allah'tan ﷻ başkasına yapılması ise imkansızdır. Kim bu sayılanlardan birini Allah'tan ﷻ başkasına yaparsa, onu hiçbir dengi ve benzeri olmayan Allah'a ﷻ benzetmiş olur. Doğrusu böylesi bir benzetme, benzetmelerin en çirkini ve en batılıdır. İşte bu nedenle Allah'a ﷻ şirk koşan kimseler bağışlanmazlar. Oysa ki Allah ﷻ kendi zatına merhameti yazmıştır. Buna rağmen huzuruna şirkle gelenleri bağışlamayacaktır. İşte İbn Kayyim'ın (r.h.) sözlerinin anlamı da budur.

Haricilere ve Mutezile'ye Reddiye

Âyette, günah işlemeleri sebebiyle mü'minleri tekfir eden ve:

"Büyük günah işleyen kimseler ebedi cehennemliktir." diyen Haricilere ve büyük günah işleyen kimseyi mü'min de kafir de saymayan Mutezile ekolüne reddiye vardır.

"Bunun dışındakileri dilediğine bağışlar."

Bu âyeti "tevbe edeni bağışlar" diye yorumlamak doğru değildir. Çünkü tevbe eden bir kimse zaten bağışlanmıştır.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"De ki: "Ey nefislerine zulmedip de aşırı giden kullarım! Allah'ın rahmetinden ümidinizi kesmeyin. Doğrusu Allah günahların hepsini bağışlar. Çünkü O, bağışlayıcıdır, merhametlidir." (Zümer: 39/53)

Bu âyetteki hüküm, genel ve mutlaktır. Çünkü bu âyette kastedilen kimseler, tevbe eden kimselerdir. Oysa yukarıdaki âyet özeldir ve şarta bağlı değildir. Orada söz konusu olan kimseler, tevbe etmeyenlerdir. İşte Şeyhülislâm İbni Teymiyye'nin (r.h.) sözlerinin özeti budur:

Kurratü'l-Uyûn'da denir ki:

İmam Nevevi (r.h.) şöyle demiştir:

"Müşriklerin Cehennem ateşine girmeleri genel mânâdadır. Müşrikler oraya girecekler ve orada ebedi olarak kalacaklardır. Bu hususta Yahudi ve Hristiyanlar gibi ehli kitaptan olan kimselerle diğerleri arasında ya da sırf inatçılık edip küfürde direnenlerle ötekiler arasında bir fark yoktur.

Allah'a ﷻ şirk koşmadan ölen kimsenin Cennete gireceği kesindir. Ancak bu kimse büyük günah işleyerek bunda ısrar etmiş ve bu hal üzere ölmüşse, Allah ﷻ dilerse kendisini bağışlayıp Cennete koyar, dilerse önce azap eder ve sonra Cennete koyar."

Ben de derim ki:

"Bu, Ehl-i Sünnet'in görüşüdür. Çünkü Allah ﷻ, müşrik olanları bağışlamayacağını ve onların ebedi cehennemlik olduklarını kesinlikle bildirmiş ve bunun için herhangi bir sınırlandırma getirmemiştir. Daha sonra âyette:

"Bunun dışında kalanlara dilediklerini bağışlar" buyurarak özelleştirme yaparak şirkin dışındakileri bundan ayırmıştır. Çünkü şirkten kurtuluş yoktur. Kişi ölmeden önce tevbe etmedikçe şirkten asla kurtulamaz."

İbrahim'in (a.s.) Duası

"İbrahim şöyle demişti: "Rabbim! Bu şehri güvenli kıl. Beni ve oğullarımı putlara tapmaktan uzak tut." (İbrahim: 14/35)

Bu âyet şu anlamdadır:

"Beni ve oğullarımı putlara tapanlar olmaktan uzak kıl, bizimle onların arasını uzaklaştır."

Allah ﷻ, halili İbrahim'in (a.s.) duasını kabul etmiş ve onları putlara ibadet etmekten uzak tutmuştur.

İbrahim (a.s.) ve Muhammed Halilullah

Halil kelimesi muhabbet kelimesinden daha özeldir. Bunun için Allah ﷻ bunu iki halile -İbrahim (a.s.) ile Muhammed'e ﷺ- tahsis etmiştir.

Rasûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

"Eğer bir kimseyi halil (dost) edinseydim, kesinlikle Ebu Bekir'i halil edinirdim. Allah beni kendisine halil edindi." [74]

Vesen, Sanem

Taberi'nin Mücahid'den naklettiğine göre, âyette geçen "esnam" kelimesi, "sanem" kelimesinin çoğuludur.

Sanem; yontularak ve şekil verilerek yapılan put demektir.

Vesen ise; herhangi bir şekilde ortaya konan bir put anlamındadır.

74 Buhârî, Ashabın Faziletleri: 4

İbrahim (a.s.) kavmine şöyle demişti:

"Ey putperestler! Siz Allah'ı bırakıp, sadece birtakım putlara tapıyor ve aslı olmayan sözler uyduruyorsunuz. Allah'tan başka taptıklarınızın size rızık vermeye güçleri yetmez. Artık rızkı Allah katında arayın. O'na ibadet edin ve O'na şükredin. Siz O'na döneceksiniz." (Ankebut: 29/17)

Kimi zaman saneme "vesen" adı da verilmiştir. Çünkü âyette "evsan" ifadesi geçmektedir. Ancak, putlar için vesen kelimesi sanem kelimesine göre daha genel anlamda kullanılmaktadır. Bu görüş daha güçlüdür. Bunun için esnam "evsan"dır. Nitekim bu anlamda kabirler de evsan olarak kabul edilmiştir.

Kimse Şirke Düşmekten Emin Olamaz

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Rabbim! Onlar (putlar) insanlardan bir çoğunu saptırdılar. Artık kim bana uyarsa o bendendir. Kim de bana karşı gelirse (onun yaptıklarına karşı) şüphesiz ki Sen çok bağışlayan ve çok merhamet edensin." (İbrahim: 14/36)

Bu her dönemde olabilecek bir durumdur. Halkın çoğu putlara taparak sapıtırlar ve böylece Allah'ın ﷻ bağışlaması dışında kalırlar. Gerçekten böyle bir durumdan korkmak ve sakınmak gerekir.

İbrahim et-Teymi diyor ki:

"İbrahim'den (a.s.) sonra kim beladan (imtihandan) güvende olabilir ki?"[75]

Kimse kendisini şirke düşme tehlikesinden emin göremez. Ancak bu konuda ilmi olanlar, Allah'a ﷻ bağlılıklarında samimi ve ihlâslı olanlar ve tevhid gerçeğini gereği gibi kavrayanlar, (Allah'ın izniyle) böyle bir şirke düşmekten kurtulabilirler.

Kurratü'l-Uyûn'da şunlar anlatılır:

"Allah'ın tek bir ümmet kıldığı ve haniflerin imamı olan İbrahim (a.s.), Allah ﷻ tarafından birtakım kelimelerle imtihan edilmiş ve onları tamamlamıştı. Bunun için İbrahim (a.s.) hakkında şöyle buyrulmuştur:

"... ve Allah'a verdiği sözü yerine getiren İbrahim..." (Necm: 53/37)

75 İbni Cerir, İbni Ebu Hatim

Allah ﷻ, İbrahim'e (a.s.), oğlunu kesmesini emretmiş, o da Rabbinin emrine sarılmıştı. Putları kırıp parçalamış, müşriklere karşı çok şiddetli bir tavır sergilemişti. Yine de 'şirke düşerim' diye çok korkardı. Çünkü şirke düşmek; putlara ibadet etmek, putlara kul-köle olmaktır. O, Allah'tan ﷻ başkasına ibadet edilmeyeceğini gayet iyi biliyordu. Bu da Allah'ın ﷻ hidayet etmesine bağlıdır. Böyle bir şeyi başarmak, kişinin kendi güç ve kuvveti dâhilinde değildir.

Şirk öyle bir şeydir ki, hiç kimse bu açıdan kendisinden emin olamaz. Nice keskin zekâlılar bile bundan kurtulamamışlardır.

İnsanlar birçok putlar edindiler ve onlara tapınır oldular. İbrahim Halil'in (a.s.) kendisi ve oğulları adına duyduğu en büyük endişe bu idi. Ne acıdır ki, o altın çağdan sonra ümmetin çoğunluğu şirke düştü. Birçok kabirler yaparak onlara ibadeti din haline getirdiler. Bu kabirler evsan ve esnam türünden putlar ve tapınaklar haline getirildi, Nuh kavminin putları ve Lat, Uzza, Menat gibi Araplara ait putlar gibi oldu. Bu toplumun hali, putperest Araplarla diğer putperest toplumlara ne kadar da benziyor. Bunlar en çok da Uluhiyyet konusunda şirke düşüyorlar.

İbrahim Halil (a.s.), kendisi ve çocukları için ciddi bir şekilde endişe duymasına sebep olan şeyi şöyle zikretmektedir:

"İbrahim şöyle demişti: "Rabbiml Bu şehri güvenli kıl. Beni ve oğullarımı putlara tapmaktan uzak tut." (İbrahim: 14/35)

Çünkü insanlar hak yoldan sapmışlar ve putperest olmuşlardı. İnsanlar ne zaman Kur'ân üzerinde düşünürse, halkın durumunu ve içine düştüğü bu büyük şirki kavrarlar. Bütün rasûllerin gönderiliş gayesi de insanları bu şirkten sakındırmak, böyle bir şirke düşenleri ilahi azap ile tehdit edip uyarmak ve tevhid ehli olan kimseler için de büyük bir sevabın söz konusu olduğunu herkese haber vermektir.

Kur'ân'a sırt çevirenler helak olup gitmişlerdir. Allah'ın ﷻ emrettiklerini yapmayan ve yasakladıklarından kaçınmayanlar Allah ﷻ tarafından gereken cezaya çarptırılmışlardır.

Allah'tan ﷻ, huzuruna tevhid ile çıkmayı, İslâm'da sebatı ve doğru istikamet üzere olmayı isteriz. Buna gücü yeten, sadece O'dur. Çünkü güç, kuvvet ve kudret sadece yüce ve azamet sahibi olan Allah'ındır ﷻ.

Allah ﷻ, İsa'nın (a.s.) şöyle diyeceğini haber vermiştir:

"Eğer onlara azap edersen, şüphesiz onlar senin kullarındır. Yok eğer onları bağışlarsan, elbette güçlü ve hüküm sahibi olansın." (Maide: 5/118)

Bu sözle Rasûlullah'ın ﷺ ümmetine merhameti, şefkati ve acıması belirtilmiştir. Rasûlullah ﷺ nerede bir hayır varsa onu ümmetine göstermiş ve emretmiştir. Nerede bir şer ve kötülük varsa, onu da ümmetine haber vermiş, açıklamış ve ondan sakındırmıştır.

Rasûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

"Allah'ın gönderdiği her rasûlün ümmetine hayrı göstermesi ve onlara bilmeleri gereken iyiliği öğretmesi bir haktır." (Hadisi bu lafızla mevcut kaynaklarda bulamadım)

Şirkten Emin Olunur mu?

Güçlü imanlarına ve ilimlerine rağmen ashap gizli şirke düşmekten hayli endişe duyuyorlardı. O halde ilim ve imanca onlardan oldukça geride olanların, özellikle de günümüz alimlerinin (!) bundan çok daha fazla korkup, endişe duymaları gerekir.

Çünkü bunlar "La ilahe illallah" kelimesinin Allah'tan ﷻ başka tüm ilahları, putları ve tağutları reddetmek anlamına geldiğini bile bilmiyorlar.

Kurratü'l-Uyûn'da denir ki:

"Rasûlullah ﷺ ibadette Allah'ı ﷻ birlemelerine, yalnız O'na yönelmelerine, Allah'a ﷻ gereği gibi itaat etmelerine ve kafirlerle cihad etmelerine rağmen ashabı adına bu kadar endişe duyuyorsa, ilim ve amelce onlardan çok daha gerilerde olan kimseler nasıl endişe etmezler? Şirke düşmekten nasıl emin olabilirler? Oysa ki ashab, Rasûlullah'ın ﷺ kendilerini neye davet ettiğini biliyorlardı. İhlasın, şirkten ve müşriklerden uzak kalmanın ne anlama geldiğinin farkındaydılar. Buna rağmen her bakımdan onlardan çok gerilerde olan kimseler neden hiçbir endişe duymuyorlar?

Bu Ümmetten Büyük Şirke Düşecek Olanlar

Rasûlullah'ın ﷺ ümmetinden büyük şirke düşenler olacaktır.

Sevban'ın ؓ rivayet ettiği hadiste Rasûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

"Nihayet ümmetimden bazı kabileler müşriklere katılacaklardır. Hatta ümmetimden kimi topluluklar putlara tapacaklardır."[77]

Rasûlullah'ın ﷺ haber verdiği şey gerçekleşmiş ve bu bela tüm İslâm beldelerini sarmıştır. Muhkem âyetlere, yasaklama ve tehdit ifade eden şer'i nasslara rağmen, şirk özelliği taşıyan eylemler din edinilmiştir.

77 Ebu Davud Fiten: 1, Tirmizi Fiten: 9, Ahmed: 4/123, 5/278, 284

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"And olsun ki, 'Allah ancak Meryemoğlu Mesih'tir.' diyenler kafir oldular. Oysa Mesih: 'Ey İsrailoğulları! Benim Rabbim ve sizin Rabbiniz olan Allah'a kulluk edin; kim Allah'a ortak koşarsa muhakkak Allah ona Cenneti haram eder, varacağı yer ateştir, zulmedenlerin yardımcıları yoktur.' dedi." (Maide: 5/72)

"... Kim Allah'ın yasaklarına saygı gösterirse bu Rabbi katında kendi iyiliğinedir. (Haram olduğu) Size bildirilenlerden başka hayvanlar size helal kılınmıştır. Pis putlardan ve yalan sözden sakının. Allah'a yönelin ve O'na ortak koşmayın. Allah'a ortak koşan kimse, gökten düşüp de kuşların kaptığı veya rüzgarın savurarak bir uçuruma attığı şeye benzer." (Hacc: 22/30-31)

Eğer bu âyetler kişinin gözünü açmamış ve kendisini şirk koşmaktan uzaklaştırmamışsa, bundan sonra o kimse için yapılacak bir şey yoktur.

Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Şirk, karıncanın kıpırtısından daha gizlidir."

Ebu Bekir ؓ:

"Ey Allah'ın Rasûlü! Şirk, Allah'tan ﷻ başkasına ibadet etmek ve Allah ﷻ ile birlikte başkasını çağırmak değil midir?" diye sordu.

Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Anası kendisini kaybedesi! Sizin içinizde şirk, karıncanın hareketinden daha sessizdir."

Müşriklerin Ahiretteki Durumu

İbni Mes'ud'dan ؓ rivayet edilmiştir. Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Kim Allah'a şirk koşarak ölürse Cehenneme girer."[78]

Kurratü'l-Uyûn'da deniliyor ki:

"Bu hadiste şirkten korkutma hükmü yer almaktadır. Nidd; denk, eş, benzer demektir. Kim bir ölüyü veya uzakta olan birilerini (gaibi) çağırır, ondan ümitvar olur, ondan korkar ve ondan istekte bulunursa bu, Allah'ın ﷻ asla bağışlamayacağı bir şirktir."

Allah ﷻ bunların şefaatçi edinilmesini haram kılmış ve bunu yapanları da şiddetle uyarmıştır. Çünkü bu ihlâsa aykırıdır.

78 Buhârî, Eyman: 19; Tefsir: 2/22, Ahmed: 1/27, 402, 462-464

İhlas Nedir?

İhlas, kulun korkup endişe ettiği her şeyde yüzü ve gönlüyle Allah'a ﷻ yönelmesi, O'ndan ümitvar olması, O'nunla yakınlık temin etmeyi beklemesi ve bunu din edinmesidir.

Bilinen bir gerçektir ki, kişi şefaatçiye yönelince ondan ister, böylece yüzünü ve kalbini Allah'tan ﷻ başkasına çevirir, bu ise ihlâsa aykırıdır. Bu konuda daha ayrıntılı açıklama şefaat bölümünde gelecektir.

Nidd Nedir?

İbn Kayyim (r.h.) şöyle der:

"Nidd; şebih yani benzer anlamındadır. 'Falan kişi filan kişinin niddidir.' denilince filan kişinin misli, dengi ve benzeri kastedilir. Çoğulu "endat"tır.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"O, sizin için yeryüzünü bir döşek, gökyüzünü bir bina kıldı. Gökten yağmur indirerek bununla sizin için ürünler çıkardı. Öyleyse bile bile Allah'a eşler koşmayın." (Bakara: 2/21)

"Kim Allah'a şirk koşarak ölürse" sözü ile ibadette Allah'a ﷻ eş ve denk tutmak kastedilmiştir. Dolayısıyla kişi denk tuttuğu şeye dua eder ve ondan medet bekler de, sonunda Cehenneme girer.

Nidd'in Çeşitleri

Nidd (denk ve eş tutma) iki çeşittir:

1. İbadet çeşitlerinin hepsinde veya bir kısmında Allah'a ﷻ eş ve denk tutmak. İşte bu, büyük şirktir.

2. Küçük şirk türünden olanlar:

Mesela; "Allah ve sen istersen, Allah ve sen olmasaydın" türünden sözler ve basit dahi olsa gösteriş.

Adamın biri Rasûlullah'a ﷺ:

"Allah ﷻ ve sen dilersen..." deyince, Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Sen beni Allah'a denk mi tutuyorsun? Öyle deme, sadece Allah dilerse de."[79]

---

79 İbn Mace Keffaret: 2, 13, Nesai Amelü'l-Yevm ve'l-leyl: 988, Buhârî Edebü'l-müfred: 787, Ahmed: 1/214, 247, 283. Elbani Ehadisü's-sahiha: 139

Hadiste, Allah'tan ﷻ başkasını çağırmanın ve ona dua etmenin şirk olduğu bildirilmiştir. Mesela, ölülerden şefaat beklemek gibi... Şefaat, yalnızca Allah'ın ﷻ elinde olan bir husustur. Bu hususta başkasının elinde hiçbir şey yoktur.

Allah ﷻ, tevhid ehlinden olup ihlâs üzere ölen kimselerden büyük günah işleyenler için şefaat edilmesine izin verecektir. Şefaat bölümünde bu konu ayrıntılı olarak anlatılmıştır.

Allah ﷻ'a Şirk Koşanın Ahiretteki Durumu

Cabir ﷺ'den[80] Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Kim, hiçbir şeyi şirk koşmadığı halde Allah'a kavuşursa Cennete girer. Kim de O'na bir şeyi şirk koşmuş olarak kavuşursa Cehenneme girer."[81]

Kurtubi der ki:

"Ne yaratmada ne de ibadette Allah'a ﷻ şirk koşmazsa...

Ehli Sünnet'in üzerinde ittifak ettiği husus şudur:

Bir kimse Allah'a ﷻ hiçbir şeyi şirk koşmaksızın vefat ederse, daha önce günahları sebebi ile birtakım sıkıntılar ve azap görse de sonunda mutlaka Cennete girecektir. Fakat şirk üzere ölen bir kimse, kesinlikle Cennete giremez ve Allah'ın ﷻ rahmetine erişemez. Ebedi olarak ateşte kalır, azabı ve cezası sürekli olur."

Nevevi de şöyle der:

"Müşrikler ateşe girecek ve orada ebedi kalacaklardır. Bu hususta Kitap Ehli olan Yahudi ve Hristiyanlarla putperest ve kafirler arasında fark yoktur. Bize göre inatçı kafirle, inatçı olmayan kafir arasında da bir ayrım yoktur. Yine İslâm'a muhalefet edenle, ona bağlandığı halde sonradan kafir olan kimseler arasında da bir ayrım yoktur. Hepsi de ebedi cehennemliktirler. Ancak Cehennemdeki yerleri ve konumları farklı olabilir. Çünkü Allah ﷻ kimseye zerre ağırlığınca zulmetmez.

Allah'a ﷻ şirk koşmaksızın ölen kimse, kesinlikle Cennete girecektir. Böyle biri büyük günah işlemiş ve bu halde ısrarlı iken ölmüş olsa bile, tevhid ehli olarak ölmesi sebebiyle durumu Allah'ın ﷻ dilemesine kalmıştır. Eğer

---

80 Cabir b. Abdullah b. Amr b. Haram el-Ensari es-Sülemi'dir. Kendisi ve babası -Allah c.c. ikisinden de razı olsun- büyük sahabilerdendir. Babasının meşhur menkıbeleri vardır. Sonradan gözleri âmâ olmuştur. Medine'de H. 70 / M. 689 yılından sonra vefat etmiştir. Öldüğü sırada 94 yaşında bulunuyordu

81 Buhârî, Cenaiz: 9; Müslim, İman: 150-153; Tirmizi, İman: 18

Allah ﷻ bağışlarsa, azap görmeden Cennete girer, bağışlamazsa azap görür, sonra Cennete girer."

Bazı alimler de şöyle derler:

"Cennete girmek için sadece şirki reddetmek yeterlidir. Çünkü bu, tevhidin gereğidir ve aynı zamanda risaleti kabul etmeyi de içerir. Zira rasûlleri inkar eden ve yalanlayan kimse Allah'ı ﷻ da yalanlamış olur. Allah'ı ﷻ yalanlayan da müşriktir. Bu, şuna benzer:

"Abdest alıp namaz kılan kimsenin namazı sahihtir." demek, "Diğer şartlarıyla birlikte abdest şartını da yerine getiren" demektir. Bir kimse imanın tüm gerekleri üzerinde bulunduğu halde -özet anlamdakiler özet, ayrıntılı olanlar da ayrıntılı- ölürse, mü'min olması sebebiyle Cennete girer. Yani imanın tadı ve hazzı kalbine yerleşmişse, bunun gereği olan salih amellerin ve iyi ahlakın sahibiyse Cennete girer. Yoksa nice iman iddiası ile ortaya çıkanlar vardır ki, iman taşıdığına dair hiçbir belge yoktur."

"La İlahe İllallah"a Davet Etmek

İmam Muhammed et-Temimi, tevhidi ve tevhidin faziletlerini, tevhide aykırı davranmaktan sakınılması gerektiğini anlattıktan sonra, insanları "La ilahe illallah"a çağırmanın gerekliliği üzerinde durmuştur. Çünkü bir kimsenin sadece tevhidi ve onun faziletlerini bilmesi yeterli değildir, bununla birlikte hikmet ve en güzel öğütlerle insanları tevhide çağırması da gerekir. Çünkü bu yol, rasûllerin ve güzellikle onlara uyan kimselerin yoludur.

Nitekim Hasan Basri (r.h.):

"Doğrusu Allah'a çağıran, salih ameller işleyen ve "Ben müslümanlardanım" diyen kimseden daha güzel sözlü kim vardır?" (Fussilet: 41/33) âyetini okuduğunda şöyle demiştir:

"İşte Allah'ın ﷻ sevgilisi olan kimse...

İşte Allah'ın ﷻ velisi olan kimse...

İşte Allah'ın ﷻ en seçkin kulu...

İşte Allah ﷻ'ın en hayırlı kulu...

İşte yeryüzünde insanların Allah'a ﷻ en sevgilisi olan kişi...

Yüce Allah ﷻ böyle bir kişinin duasını kabul eder. Çünkü bu kimse insanları Allah'ın ﷻ dinine çağırmakta, Allah'ın ﷻ çağrısına uyma konusunda salih ameller işlemektedir. Bu kimse müslüman olmuş ve hiç çekinmeden bunu itiraf etmiştir. İşte bu, Allah'ın ﷻ yeryüzündeki halifesidir."

İbn Kesir şöyle der:

"Hasan Basri (r.h.) yukarıdaki sözlerle şunu söylemek istemiştir:

"Allah'ı ﷻ sevme, O'na ibadet ve itaat etme konusunda doğruluk ve samimiyet esastır. Bu da doğal olarak beraberinde insanları bu davaya davet etmeyi ve bu uğurda cihad etmeyi gerektirir. Çünkü Allah'ı ﷻ seven bir kimse, O'nun ﷻ sevdiklerini sever ve hoşlanmadığı ve sevmediği şeylerden de uzak durur, onlardan hoşlanmaz ve onları sevmez. Sonuçta böyle bir kimse, tüm insanların da kendisiyle birlikte Allah ﷻ sevgisinde birleşmelerini ister."

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"De ki: "Benim yolum budur. Ben ve bana uyanlar, bilerek insanları Allah'a davet ederiz. Allah'ı (bütün noksan sıfatlardan) tenzih ederiz. Ben Allah'a ortak koşanlardan değilim." (Yusuf: 12/108)

Ebu Cafer İbn Cerir diyor ki:

"Allah ﷻ, Nebisi Muhammed'e ﷺ adeta şöyle buyurmuştur:

"Ey Muhammed! Benim, insanları kendisine çağırdığım yol, tevhiddir. Tevhid; başka hiçbir ilah ve puta değil, yalnızca Allah'a ibadette bulunmak ve bunda ihlâslı olmaktır. Yalnızca O'na itaat etmek ve günahların küçüğünü de büyüğünü de terk etmektir. İşte bu yol, benim yolumdur. Benim davetim budur, ben yarattığım insanları bir tek Allah'a ﷻ kulluk etmeye çağırıyorum. O'nun hiçbir ortağı yoktur. Ben bu daveti basiretle ve yakin anlamdaki bir bilgi ile yapıyorum. Aynı şekilde bu basiret üzere yapılan daveti, benim gönderdiğim dine göre yaşayan, beni tasdik eden ve bana iman eden müslümanlar da yapıyorlar."

Muhammed ﷺ ve müslümanlar da adeta şöyle söylüyorlar:

"Allah'ı ﷻ takdis ve tenzih ederim. O'nun mülkünde ve hükmünde hiçbir ortağı yoktur. O'ndan başka kendisine kulluk edilmeye layık bir ilah tanımaktan O'nu tenzih ederim. Ben müşriklerden uzağım ve onlardan değilim. Ne ben onlardanım, ne de onlar bendendir."

Menazil şerhinde deniliyor ki:

"Allah ﷻ davetçinin davetini delillendirmek sûretiyle ilmin en üst derecesine ulaşmasını istiyor. İşte bu, basirettir. Bu tıpkı bilinen bir şeyin kalbe nispet edilmesi gibidir. Bu öyle bir özelliktir ki, öteki ümmetler göz önünde bulundurulduğunda bu özellik adeta sahabeye özgü kılınmıştır. Bu da ilim adamlığının en üst derecesine ulaşmaktır."

Allah ﷻ Yoluna Basiretle Davet

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"De ki: 'İşte benim yolum budur. Ben ve bana uyanlar, basiretle Allah'a davet ederiz." (Yusuf: 12/108)

Burada Rasûlullah'ın ﷺ ağzından "Ben basiretle Allah'a davet ediyorum" denilmektedir.

Gerek "Ben ve bana uyanlar basiret üzereyiz." anlamında, gerekse "Ben, bana uyanlarla birlikte Allah ﷻ'a basiretle davet ediyorum." anlamında olsun, her iki yoruma göre de bu âyet, bize şu gerçeği bildirmektedir:

Rasûlullah'ın ﷺ ashabı basiret üzeredirler ve onlar Allah ﷻ'a davet görevini gereği gibi yerine getirmişlerdir. Dolayısıyla kim bu özelliğe sahip değilse, onlar gerçek anlamda Rasûlullah'a ﷺ uyan kimseler değildirler. Her ne kadar "Biz ona uyanlardanız" diyerek kendilerini Rasûlullah'ın ﷺ dinine nisbet etseler de, onlar bu esas üzere değildirler."

Burada birkaç uyarı yer almaktadır. Bunlardan biri, ihlâslı olma uyarısıdır. Çünkü birçokları hakka davet ediyormuş gibi görünmelerine rağmen, aslında davet ettikleri kişileri kendi nefislerine çağırmaktadırlar.

Ayrıca, farzları yerine getirme konusunda basiret üzere olma uyarısı vardır. Tevhidin en güzeli, Allah'ı ﷻ tenzih etmek, O'nun yüce za'tını eksikliklerden beri kılmaktır. Çünkü şirk koşmak çok çirkin bir olaydır ve bir bakıma Yüce Allah'a ﷻ isim, sıfat, fiil ve yetkileri konusunda dil uzatmaktır. Müslüman olan bir kimse, müşriklerden uzak durmalıdır.

Davet Mertebeleri

İbn Kayyim (r.h.) diyor ki:

"(Ey Muhammed!) Rabbinin yoluna hikmetle, güzel öğütle çağır. Onlarla en güzel şekilde tartış; doğrusu Rabbin, kendi yolundan sapanları daha iyi bilir. O, doğru yolda olanları da en iyi bilir." (Nahl: 16/125)

Noksan sıfatlardan münezzeh olan Allah ﷻ, bu âyette davet mertebelerinden söz ediyor ve bu mertebelerin davete muhatap olanların mertebelerine göre üç mertebe olduğunu belirtiyor. Bunlar:

1. Davetçi olan kimse hakka talip olmalı, hakkı sevmeli ve davet yaptığı insanlara etki edebilecek durumda olmalıdır. Kendisine davet yapılan kimse de hikmet ve güzel öğütten anlayan bir kimse olmalıdır. Böyle olmayan bir kimse ile öğütleşmeye ve tartışmaya hiç gerek yoktur.

2. Kendisine davet yapılacak olan kimse, cehaletinden dolayı şirk içerisinde olup, hakkı öğrendiğinde hemen kabul ederek, yaşamını doğru yol üzerinde devam ettirecek olan bir kimse olmalıdır. İşte bu konumda olan birisi de öğüt yoluyla teşvik edilmeye, azap ile korkutulmaya muhtaçtır.

3. Kendisine davet yapılacak olan kimse bu davaya karşı ve inatçı biri ise kendisiyle en güzel şekilde tartışılması gerekir. Yapılan karşılıklı tartışmalar sonucunda bu kimse eğer üzerinde bulunduğu yoldan döner de hakka teslim olursa, davetçi amacına ulaşmıştır. Fakat üzerinde bulunduğu yolu bırakıp hakka dönmezse, bu kimseye mümkün olduğunca güzel öğüt verilir. Anlatılanların tümünü kabul etmemesi durumunda ise cellada havale edilir."

Muaz'ın Yemen'e Gönderilmesi

İbni Abbas'tan ﷺ şöyle rivayet edilmiştir. Rasûlullah ﷺ Muaz ﷺ'ı Yemen'e vali olarak gönderirken ona şöyle dedi:

"Sen ehli kitaptan olan bir topluluğa gidiyorsun. Yapacağın ilk iş, onları 'La ilahe illallah'a davet etmek olsun. Eğer bunu kabul ederlerse, onlara Allah ﷻ'ın kendilerine bir gün ve gecede beş vakit namazı farz kıldığını bildir. Bunu da kabul ettikleri taktirde onlara, Allah ﷻ'ın kendilerine zenginlerden alınıp fakirlere verilmek üzere zekatı farz kıldığını bildir. Bu hususta da sana itaat ettikleri taktirde (zekat toplarken) malların en iyilerini haksız yere almaktan sakın ve mazlumun bedduasından kork. Çünkü onunla Allah arasında engel yoktur."[82]

Muaz ﷺ Yemen'e Ne Zaman Gönderildi?

Hafız İbn Hacer ﷺ diyor ki:

"Muaz ﷺ'ın Yemen'e gönderilmesi, Rasûlullah'ın ﷺ Veda haccından önceydi."

Bazı rivayetlerde ise, Muaz'ın ﷺ Yemen'e gönderilmesinin Rasûlullah ﷺ döneminde olup, Ebu Bekir'in ﷺ hilafetine kadar orada kaldığı bildirilmektedir. Ebu Bekir'in ﷺ hilafeti döneminde Yemen'den dönen Muaz ﷺ daha sonra Şam'a gitmiş ve orada vefat etmiştir."

Muaz'ın Fazileti

Şeyhülislâm İbn Teymiyye (r.h.) diyor ki:

" Muaz'ın ﷺ Yemen'e gönderilmesi, onun faziletine, tebliğciliğine, iyi bir fakih, ince anlayış ve kavrayış sahibi bir kimse olduğuna, dahası iyi bir mu-allim ve hakim olduğuna delildir."

82 Buhârî Zekat: 1, Müslim İman: 29, Ebu Davud Zekat: 5, Tirmizi Zekat: 6, Nesai Zekat: 46, İbn Mace Zekat: 1, Ahmet: 1/232-233

Tebliğcinin Hazırlıklı ve Dikkatli Olması Gerekir

"Sen kitap ehlinden olan bir kavme gidiyorsun."

Kurtubi (r.h.) der ki:

"Kitap ehli olan bir kavim" sözüyle kastedilenler Yahudi ve Hristiyanlardır. Yemen'de bunların sayıları, müşrik Arapların sayısından çok daha fazlaydı. Bu yüzden Rasûlullah ﷺ Muaz'a ؓ onlarla olan tartışmalarında hazırlıklı olmasını ve dikkatli davranmasını tenbih etmişti."

İnsanlar İlk Önce 'La İlahe İllallah'a' Davet Edilir

"Onları ilk davet edeceğin şey, Allah'tan başka ibadete layık ilah olmadığına şehadet etmek olsun."

Hafız İbn Hacer (r.h.) diyor ki:

"Bu tıpkı bir vasiyet ve tavsiye gibidir. Bununla tüm dikkatlerin o noktaya çevrilmesi arzulanmıştır."

Müşriklerin Allah İnancı Nasıldı?

Kurratü'l-Uyûn adlı kitapta şöyle denilir:

"Yemenliler 'La ilahe illallah' kelimesini söylüyorlar, fakat mânâsını anlamıyor; bütün ibadetlerin ihlâsla bir tek Allah ﷻ için yapılması gerektiğini ve Allah ﷻ'tan başkasına ibadet ve kulluğu terk etmeleri gerektiğini bilmiyorlardı. Onlar 'La ilahe illallah' diyorlardı ama, bu kelimenin içeriğini bilmediklerinden dolayı söylemiş oldukları bu söz kendilerine hiçbir yarar sağlamıyordu. Onların bu durumu, tıpkı bu ümmetin son dönemlerinde yaşayan kimselerin haline benziyordu. Çünkü son zamanlarda yaşayan ve müslüman geçinen kimseler de bu sözü söylemekle birlikte ölülere, gaiblere, tağutlara, türbe ve zaviyelere tapınmaktan uzak kalmadıklarından, Yüce Allah'a ﷻ şirk koşma durumuna düşmüşlerdir. Onlar gerek inanış biçimleriyle ve gerekse söz ve davranışları ile bu kelimenin reddettiği şeyleri yapıyor ve şirkten sakınmıyorlar. Aynı zamanda ihlâs kelimesini okuyan bir kimsenin asla yapmaması gereken işlerden de hiç uzak kalmıyorlar. Çünkü onlara göre bu kelime; yaratıcı olarak sadece Allah'ı ﷻ kabul etmek mânâsına geliyor ve bunu söylemekle müslüman olduklarını sanıyorlar.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"De ki: 'Biliyorsanız söyleyin, yer ve onda bulunanlar kimindir?' 'Allah'ındır' diyecekler. 'Öyleyse ders almaz mısınız?' de. 'Yedi göğün Rabbi ve yüce Arşın Rabbi kimdir?' de. 'Allah'tır diyecekler. 'Öyleyse O'na karşı gelmekten sakınmaz mısınız?' de. 'Biliyorsanız söyleyin, her şeyin mülkiye-

ti elinde olan, himaye eden, fakat himayeye muhtaç olmayan kimdir?' de. 'Allah'tır' diyecekler. 'Öyleyse nasıl aldanıyorsunuz?' de. Hayır; biz onlara gerçeği getirdik ama, onlar yalanladılar." (Mü'minun: 23/84-90)*

"Gökten ve yerden size rızık veren kimdir? Kulak ve gözlerin sahibi kimdir? Diriyi ölüden çıkaran, ölüyü de diriden çıkaran kimdir? Her işi düzenleyen kimdir?" (diye sorsan) Onlar: 'Allah'tır!' diyecekler. "O halde O'na karşı gelmekten sakınmaz mısınız?" de." (Yunus: 10/31)

Kur'ân'da bunun gibi pek çok âyet vardır. İşte bu anlamdaki tevhidi hangi dönemde yaşamış olursa olsun, bütün müşrikler kabul ediyorlardı. Muhammed'in ﷺ kendilerine gönderildiği cahiliye toplumu da bunu ikrar ediyordu. Buna rağmen onlar sadece bu kabulleri ile İslâm'a girmiş olmuyorlardı. Çünkü onlar bu kelimenin rububiyete delalet eden anlamını kabul ediyor, uluhiyet ve hakimiyete delalet eden anlamını kabul etmiyorlardı. Oysa tevhid inancı ibadet ve kulluk konusunda Allah ﷻ için ihlâslı olmayı, şirkten uzak durmayı ve tağutları reddetmeyi gerektirir.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"De ki: 'Ey Kitap Ehli! Ancak Allah'a kulluk etmek, O'na hiçbir şeyi ortak koşmamak, Allah'ı bırakıp birbirimizi rab olarak benimsememek üzere bizimle sizin aranızda müşterek bir söze gelin.' Eğer yüz çevirirlerse: 'Bizim müslüman olduğumuza şahitlik edin' deyin." (Al-i İmran: 3/64)

"Allah'ı bırakıp taptığınız, sizin ve babalarınızın adlandırdığı putlardan başka bir şey değildir. Allah onların doğru olduğuna dair hiçbir delil indirmemiştir. Hüküm vermek ancak Allah'a aittir, kendisinden başkasına değil, O'na kulluk etmenizi emretmiştir. İşte dosdoğru din budur; fakat insanların çoğu bilmezler." (Yusuf: 12/40)

"Allah katından, kaçınılması mümkün olmayan, insanların fırka fırka olacağı o günün gelmesinden önce, kendini dosdoğru dine yönelt." (Rum: 30/43)

"Onlara: 'Yalnız Allah çağrıldığı zaman inat ederdiniz de, O'na eş koşulunca inanırdınız. Bugün hüküm, yüce Allah'ındır.' denilir." (Mü'min: 40/12)

"Biz sana Kitabı gerçekle indirdik. Öyle ise dini Allah için halis kılarak O'na kulluk et. Dikkat edin, halis din Allah'ındır. Allah'ı bırakıp da O'ndan başka dostlar edinenler-. 'Onlara, bizi Allah'a yaklaştırsınlar diye ibadet ediyoruz.' derler. Doğrusu Allah ayrılığa düştükleri şeylerde hüküm verecektir. Allah şüphesiz yalancı ve inkarcı kimseyi doğru yola eriştirmez." (Zümer: 39/2-3)

Tevhidi açıklayan bu ve benzeri âyetler Kur'ân'da oldukça fazladır. Biz inşaallah bunlardan bir kısmını aktaracağız.

'La İlahe İllallah'a Şehadetin Manası

"Allah'ı birleyinceye kadar..."

Bu ibare, Buhârî'nin Sahih'inde "Tevhid" bölümünde geçmektedir.

İmam Muhammed et-Temimi (r.h.) burada bu rivayete değinmekle La ilahe illallah kelimesine şehadette bulunmanın anlamına dikkat çekmek istemiştir. Çünkü ibadette Allah'ı ﷻ birlemek ve O'nun dışındakileri terk etmek gerekmektedir.

Bir rivayette ise bu ibare:

"Kendilerini çağıracağın ilk şey, Allah'a ibadet etmeleridir" şeklindedir. Bu da tağutu reddetmeyi ve Allah'a ﷻ imanı içerir.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Dinde zorlama yoktur. Artık hak ile batıl iyice ayrılmıştır. Tağutu inkar edip Allah'a iman eden bir kimse, kopmak bilmeyen sağlam bir kulpa sarılmıştır. Allah işitendir, bilendir." (Bakara: 2/256)

Âyette geçen "Urvetu'l vuska" "La ilahe illallah"tır. Buhârî'deki rivayet ise:

"Onları, Allah'tan başka ibadete layık ilah olmadığına ve benim de Allah'ın rasûlü olduğuma şehadette bulunmaya çağır." şeklindedir.

'La İlahe İllallah'ın Şartları

Şehadetin geçerli olabilmesi için mutlaka şu yedi şartın bir arada yerine getirilmesi gerekir. Bu yedi şartı gereği gibi yerine getirmeyenler, "La ilahe illallah" kelimesini dilleriyle ne kadar söylerlerse söylesinler, kendilerine hiçbir yarar getirmez. Bu yedi şart şunlardır:

1. İlim ile çelişen cehalete son vermek,
2. Hiçbir şüpheye yer bırakmayan yakin iman,
3. Reddi içinde barındırmayan kabul,
4. Terke yer vermeyen bağlılık ve boyun eğiş,
5. Şirki barındırmayan ihlâs,
6. Yalana yer vermeyen dürüstlük,
7. Allah ﷻ sevgisine engel olan şeylerin terki.

Tevhid Nedir?

Tevhid, hiçbir ortağı olmayan yüce Allah'ı ﷻ tek olarak bilip, O'na ibadette ihlâslı olmak, O'nun dışında insanların kulluk ettikleri şeyleri de terk etmektir. İlk yapılması gereken iş budur. Bu yüzden tüm rasûller (a.s.) kavimlerini buna çağırmışlar ve "Allah'a ibadet edin. Sizin için O'ndan başka ilah yoktur." demişlerdir.

Nuh (a.s.) da: "Allah'tan başkasına ibadet etmemenizi... isterim" demiştir. Bu söz "La ilahe illallah" kelimesinin anlamını içermektedir.

Kurratü'l-Uyûn adlı kitapta deniliyor ki:

"Kelamcılar ve onları izleyenler şöyle derler: "Kul üzerine ilk gereken şey, bakma ve delillendirme yoluyla Allah'ı ﷻ bilip tanımaktır. Bu, Allah'ın ﷻ kullarını üzerinde yarattığı fıtri bir durumdur. Bu açıdan, ümmetlerini ibadete tevhide çağırırlarken rasûllerin: "Yalnızca Allah'a ibadet ve kullukta bulunun." diye başlamaları doğaldır.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Senden önce gönderdiğimiz her elçiye: "Benden başka ibadete layık ilah yoktur, bana kulluk edin." diye vahyetmişizdir." (Enbiya: 21/25)

"Onların rasûlleri: 'Gökleri ve yeri yaratan, günahlarınızı bağışlamaya çağıran ve bir süreye kadar sizi erteleyen Allah'tan mı şüphe ediyorsunuz?' dediler. Onlar da: 'Siz de sadece bizim gibi birer insansınız. Bizi babalarımızın taptıklarından alıkoymak istiyorsunuz. Öyleyse bize apaçık bir delil getirmelisiniz.' dediler." (İbrahim: 14/10)

İbn Kesir (r.h.) der ki:

Birincisi: "O'nun varlığında bir şüphe var mı?" Çünkü fıtrat, varlığıyla buna tanıktır ve aynı zamanda bunu ikrar etmek zorundadır. Bozulmamış selim bir fıtrat, bu gerçeği zorunlu olarak itiraf eder.

İkincisi: "O'nun ilahlığında ve kendisine ibadetin gerekliliğinde ve bir tek ilah olması noktasında bir şüphe var mı?" Oysa O, tüm varlıkları yaratandır. Sadece, eşi ve ortağı olmayan Allah kendisine ihlâslı olarak ibadet edilmeye layıktır.

İnsanlardan kimileri Yüce Allah'ın ﷻ yaratıcı oluşunu ikrar ve itiraf etmekle birlikte, Allah'la ﷻ kendileri arasında birtakım aracı ve vasıtalar ediniyorlar ve bunların kendilerini Allah'a ﷻ daha fazla yaklaştıracağını zannediyorlar."

Bu ikinci ihtimal, zaten birinciyi de kapsıyor. İkrime, Mücahid ve Amir diyorlar ki:

"Arap müşrikleri dahil herkes, göklerin, yerin ve bu ikisi arasında bulunanları yaratanın Allah ﷻ olduğunu bilirler."

İkrime şöyle demiştir:

"Gökleri ve yeri kim yarattı diye sorarsan, 'Allah'tır' diye cevap verirler."

İşte bu, onların imanıdır ve onlar bu iman ve ikrarlarına rağmen yüce Allah'tan ﷻ başkalarına kullukta bulunurlar."

Önceden de belirtildiği gibi:

Tevhid kelimesi, Kitap ve Sünnete dayalı ağır şartlarla kayıtlıdır.

Örneğin;

- İlim,
- Yakin,
- İhlas,
- Doğruluk,
- Muhabbet,
- Kabul ve bağlılık,
- Allah'tan ﷻ başka, insanların kendilerine kulluk yapageldikleri tüm batıl mabutları red...

İşte tüm bu şartlar yerine getirildiği taktirde bu kelime, söyleyen kişiye fayda verir. Değilse yararlı olmaz.

İnsanlar bu kelimeyi bilmede ve bu kelimenin gerektirdikleri ile amel etmede farklı farklı durumlardadırlar. Bu kelimenin insanlardan kimisi için yararlı olup, kimisi için de hiçbir yarar getirmediği gerçeği gözardı edilmemelidir."

Şehadet Kelimesini Bilmenin Zorunluluğu

Şeyhülislâm İbni Teymiyye (r.h.) der ki:

"Rasûlullah'ın tebliğ ettiği dinde öncelikle ve zorunlu olarak bilinmesi gereken konu, şehadet kelimesidir. Çünkü kafir bu kelime ile müslüman, düşman bu kelime ile dost olur. Bir kimsenin malı ve canı bu kelime ile mubah ya da haram olur.

Bir kimse, eğer bu kelimeyi kalbinin derinliklerinden gelerek söylemişse, imana girmiş ve mü'min olmuştur. Eğer kalbinde bir şey bulunmadığı halde sadece diliyle söylemişse, bu kişiye zahire göre müslüman muamelesi yapılır, fakat hakikatte o kişi münafıktır ve Allah ﷻ katında kafir olarak, hatta kafirlerden de daha kötü bir ceza ve konum ile yargılanır. Eğer bir kimse gücü yettiği halde bu kelimeyi bile bile söylemezse, tüm müslümanların ittifakı ile hem zahir ve hem de batın anlamda kafirdir. Bu ümmetin ilk döneminde yaşayan müslümanların, müçtehit imamların ve alimlerin çoğunluğunun ortak görüşü budur."

İlim Sahibi Olmak Kişiyi Müslüman Kılmayabilir

Buradan anlıyoruz ki;

Bir kimse alim olduğu halde "La ilahe illallah" kelimesinin ne anlama geldiğini bilmeyebilir veya bildiği halde bununla amel etmeyebilir.

Çünkü bir kimse dini ilimleri, dünyevi birtakım menfaatler elde etmek için ezberlemiş ve bu sebeple ilim sahibi olmuş olabilir. Fakat bu öğrendikleriyle gönlüne akideden ve iman esaslarından hiçbir şey yerleşmemiş, bunları sadece insanlar kendisine "ne alim adammış" desinler diye ve dünyalık elde etmek için öğrendiğinden bu bilgilerle sahih bir akide sahibi olamamıştır.

Günümüzde yaşayan ve halkın pek çoğunun kendilerine itibar ettiği alimlerin durumu işte böyledir.

Allah ﷻ kendilerini ıslah etsin.

İmandan Sonra Namaz ve Zekat Gelir

"Eğer bunda sana itaat ederlerse kendilerine Allah'ın günde beş vakit namazı farz kıldığını bildir."

Söylediklerine şehadet edip itirazsız boyun eğerlerse, onlara Allah'ın ﷻ kendileri üzerine beş vakit namazı farz kıldığını bildir.

Burada, şehadet kelimesinden sonra namazın emredilmesi, bunun en büyük ve en önemli farz olduğunu göstermektedir.

Nevevi (r.h.) diyor ki:

"Müşriklerden, ancak İslâm'ı kabul etmelerinden sonra farzları yerine getirmeleri istenir. Bu nedenle onlar imandan önce bu farzlara muhatap değildirler. Doğru olan şudur ki, kafirler şeriatımızın emir ve yasaklar ile alakalı ayrıntılarına muhatap değildirler."

"Kendilerine bildir ki, Allah, zenginlerden alınıp fakirlere verilmek üzere onlara sadakayı (zekat) da farz kılmıştır."

Kurratü'l-Uyûn adlı kitapta şöyle deniyor:

"Zekat, ancak Allah'ı ﷻ tevhid ölçülerine göre birleyenlere, şart ve rükünlerine bağlı kalınarak, vacipleri yerine getirilerek kılınan namaz ile birlikte fayda sağlar. Zekat, Allah'ın ﷻ Kitabında namazla birlikte yer almıştır.

Yüce Allah'ın ﷻ şu âyeti bu gerçeğe işaret eder:

"Oysa onlar doğruya yönelip, dini yalnız Allah'a has kılarak O'na kulluk etmek, namazı kılmak ve zekatı vermekle emrolunmuşlardı. İşte dosdoğru din budur." (Beyyine: 98/5)

İşte bu hususları yerine getiren bir kimse, davetçinin davet esnasındaki becerisinin de katkısıyla diğer emirleri de yerine getirir ve yasaklardan kaçınır.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Hürmetli aylar çıkınca, müşrikleri bulduğunuz yerde öldürün. Onları yakalayıp hapsedin; her gözetleme yerinde onları bekleyin. Eğer tevbe eder, namaz kılar ve zekat verirlerse yollarını serbest bırakın. Doğrusu Allah bağışlar ve merhamet eder." (Tevbe: 9/5)

Enes ؓ bu âyetle ilgili olarak der ki:

"Onların tevbeleri; putları bir tarafa bırakmaları, Rablerine ibadet etmeleri, namaz kılmaları ve zekat vermeleriyle sahih olur."

İbn Mes'ud ؓ da merfu olarak şöyle der:

"Namaz kılmak ve zekat vermekle emrolunduk. Zekatı vermeyen bir kimsenin namazı da yoktur."

Zekat Öncelikle Kime Verilir?

Bu hadis, zekatın namazdan sonraki en önemli farz olduğunu ve zenginlerden alınıp fakirlere verilmesi gerektiğini açıklıyor. Rasûlullah'ın ﷺ burada özellikle fakirler sınıfını belirtmesi, fakirlerin, zekattan hak sahibi olma bakımından kendilerine zekat verilebilecek olan sekiz sınıf içerisinde diğerlerine üstünlükleri sebebiyledir.

Zekatı Kimler Toplar?

İslâm toplumunda zekatları toplayıp yerlerine ulaştırmayı üstlenen kimse imamdır. Bu işi ya bizzat kendisi yapar veya vekili olan kişiye yaptırır. Malın da fakirin hakkı olan zekatı vermek istemeyen kimseden zekat zorla alınır.

Zekat Kimlere Verilir?

Zengin olan kimseye ve kalpleri İslâm'a ısındırılacak olanların dışındaki kafirlere zekat verilmez. Küçük çocuğun ve delinin de malından zekat verilir. Hadisin genel ifadesine göre alimlerin çoğunun görüşü böyledir.

Fakir kelimesi, eğer nasslarda sözel bakımından tekil olarak gelirse, bu ifade miskinleri de, başkalarını da kapsar.

Nitekim Şeyhülislâm İbn Teymiyye'nin (r.h.) görüşü böyledir.

Hangi Mallardan Zekat Verilir?

Yukarıdaki hadisten anlaşıldığına göre, zekatın tek sınıf maldan çıkarılması caizdir.

İmam Malik (r.h.) ve İmam Ahmed'in (r.h.) mezhebi böyledir.

"Halkın en değerli mallarından uzak durmanı tavsiye ederim."

Malların ve hayvanların en değerlisi; en güzeli ve değer bakımından en fazla para edenidir.

Hadiste, zekat toplayan kimsenin zekat alırken halkın gözdesi durumundaki mallarını almasının haramlığı belirtilmiştir. Mal sahibine de en kötü malını zekat olarak ayırması haram kılınmıştır. Ancak orta halli mallardan zekat çıkarabilir. Eğer mal sahibi en değerli malını veriyor ve bu hususta bir endişe duymuyorsa bu caizdir ve mal sahibinin takvasındandır.

Kurratü'l-Uyûn adlı kitapta deniliyor ki:

"Burada, Allah ﷻ ve Rasûlünün ﷺ zekat hususunda meşru kıldıkları ve şeriat olarak öngördükleri ölçülerde sınırı aşmama uyarısı vardır. Malın orta olanının alınması söz konusudur. Çünkü kişi bunu gönül rahatlığı içerisinde ve sahih bir niyetle verebilir. Meşru olanın üzerinde yapılan hiçbir işte hayır yoktur. İşte bu, üzerinde dikkatle düşünülmesi gereken bir konudur."

Zekat Vermeyenlerin Cezası

Ömer ؓ Ebu Bekir'in ؓ zekat vermemekte direnenlere karşı savaşma konusunda kararlılığını ve azmini görünce şöyle demişti:

"Halka nasıl savaş açarsın ki?", Rasûlullah ﷺ şöyle buyurmuşlardır:

"İnsanlarla, 'La ilahe illallah' deyinceye kadar savaşmakla emrolundum. Bunu söyledikleri taktirde canlarını ve mallarını güvence altına almışlardır."

Bunun üzerine Ebu Bekir ؓ şöyle karşılık verdi:

"Zekat, malın hakkıdır. Allah'a ﷻ yemin ederim ki, onlar bir oğlak dahi olsa, Rasûlullah'a ﷺ verdikleri zekatı bana vermek istemezlerse, onları bundan engellemek için kesinlikle kendileriyle savaşırım."[83]

Mazlumun Bedduasından Sakınmak

"Mazlumun bedduasından sakın."

Bu hadis gösteriyor ki, zekat toplamakla görevli olan kişi, zekatları topladığı sırada, halkın mallarından meşru olanın üzerinde bir fazlalık alırsa, malını aldığı kimseye karşı zalim konumuna düşer. Oysa ezilen ve zulme uğrayan kimselerin duası makbuldür. Mazlumun duasının kabulü için mazlumun ahı ile Allah ﷻ arasında hiçbir engel yoktur.

Zekat toplayan memur, üstlenmiş olduğu bu görevi yerine getirirken adaletli davranmalıdır. Meşru olandan fazlasını alarak, halkın üzerinde zulüm yapmamalı veya alınması gerekenden daha azını alarak da fakirin hakkına zulmetmemelidir. Adil olmalı ve her iki tarafa da zulmetme konusunda Allah'tan ﷻ korkarak adaleti gözetmelidir."

Bu hadisten çıkarılan derslerden biri de şudur: Rasûlullah ﷺ zekat toplayan memurlara şöyle demek istemiştir:

"Kendinle mazlumun duası arasında, adalet zırhını kalkan yap ve böylece zulmetmekten uzak dur. Ancak bu şekilde dünya ve ahirette tüm tehlikelerden korunman mümkün olur."

Bu hadiste aynı zamanda tüm zulüm çeşitlerini bırakmaya yönelik bir ikaz vardır.

"Çünkü o dua ile Allah arasında, duanın kabulüne engel hiçbir şey yoktur.

Haber-i Ehad'ın Delil Oluşu

Burada bir tek kişi kanalıyla gelen haberin kabul edilebilir olduğuna ve bununla amel edilebileceğine delil vardır.

Hadiste zekat toplamaları için memurlar görevlendirilebileceği belirtilmiştir. İmam bunu bizzat kendisi yapabileceği gibi, aynı zamanda zekat memurları ve valiler aracılığı ile de öğüt vererek, insanları uyarabilir. Onlara Yüce Allah'tan ﷻ korkmalarını emreder, gerekli bilgileri öğretir, zulümden onları sakındırır ve böylesi kötü amellerin sonucunu onlara haber verir.

83 Buhârî: İtisam: 2; Zekat: 1; Istitabe: 3; Müslim, İman: 32,35; Ebu Davud, Zekat: 1; Nesai, Zekat: 3; Tirmizi, İman: 1

İslâmi Eğitim Metodu

Eğitim konusunda işe en önemli olandan başlanır; eğitim ve öğretim çalışmaları önem sırasına göre yürütülür.

Bu Hadiste Neden Oruç, Hac ve Diğer İbadetler Zikredilmemiştir?

Hadiste oruç ve hac ibadetlerinden söz edilmemiş olması, alimler arasında tartışma konusu olmuştur.

Şeyhülislâm İbn Teymiyye (r.h.) şöyle der:

"Kimileri derler ki: 'Bazı raviler hadisi özet halinde rivayet ettiler.' Oysa durum, onların söyledikleri gibi değildir. Çünkü böyle bir husus, ravilere bir bakıma tan etmek ve dil uzatmaktır. Çünkü bu rivayet, diğer rivayetler arasında bir tek hadiste gelmiş olan şeklidir.

Mesela Abdulkays heyeti hadisinde olduğu gibi, kimileri orucu zikretmişler, kimileri de zikretmemişlerdir.

İbn Abbas'tan ﷺ şöyle rivayet edilmiştir:

"Abdulkays Rasûlullah'a ﷺ bir heyet gönderdi. Rasûlullah ﷺ:

"Kim bunlar?" dedi.

"Rebia oğullarından" dediler.

Şöyle buyurdu:

"Ey heyet! Bir pişmanlığa ve ezilmişliğe uğramadan geldiniz, hoş geldiniz." Dediler ki:

"Ey Allah'ın Rasûlü! Bizimle senin aranda Mudar kabilesinin kafirleri bulunuyor. Biz haram aylar dışında sana ulaşamıyoruz. Bizim için öyle kesin bir hüküm koy ki, gittikten sonra onu kendimize şiar edinelim ve onu emredelim de onun sebebiyle Cennete girelim."

Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Size dört şey emrediyor ve sizi dört şeyden de sakındırıyorum. Bir tek Allah'a iman etmenizi emrediyorum. Allah'a imanın ne demek olduğunu biliyor musunuz? Allah'tan başka ibadete layık ilah olmadığına, Muhammed'in Allah'ın Rasûlü olduğuna şehadette bulunmak, namaz kılmak, zekat vermek ve Ramazan ayında oruç tutmaktır. Bir de ganimetin beşte birini vermektir."[84]

84 Buhârî: İman: 21, Müslim İman: 17, Ebu Davud Eşribe: 7, Nesai İman: 25, Tirmizi İman: 5, Müsned: 3/23

Abdulkays heyeti Rasûlullah'a hicretin 9. yılında gelmişlerdi. Bu olay üzerinde biraz düşünmek gerekir. En doğrusu, bunların Mekke'nin fethinden önce heyet göndermiş olmalarıdır. Çünkü: "Bizimle sizin aranızda kafir Mudar kabilesi var" ifadesini kullanmışlardır. Bilindiği gibi Mekke halkı, Mudar kafirlerinin başı ve yönetenleri durumunda idi. Bu kabile, Mekke'nin fethi yılında İslâm'ı kabul etmişti. Bu da hicretin sekizinci yılıdır. Hafız İbn Kesir, el-Bidaye adlı tarih kitabında bunu isbat etmiştir. Olayın akışından bu sonuç çıkarılmaktadır."

Birinci Cevap:

Bu durum, farzların geliş durumuna göre böyle olmuştur. Çünkü ilk ve en önemli farz, şehadet kelimesini söylemektir. Bundan sonra ise namaz gelir. Müslümanlar henüz vahyin ilk zamanlarında namaz kılmakla emrolunmuşlardı. Bu bakımdan haccın farz oluşu burada belirtilmemiştir. Nitekim başka hadislere de bakıldığı zaman bu gerçek görülebilir. Farzların geliş durumlarına göre ilk hadislerde yer almayan farzlar daha sonraki hadislerde yer almışlardır.

İkinci Cevap:

Rasûlullah ﷺ tebliğ çalışmalarında her konuyu yerine, durumuna ve zamanına göre anlatır. Mesela bazen öyle farzlar anlatılmıştır ki, bu farzları yerine getirmeyenler hakkında savaş yapılması kararı vardır. Namaz ve zekat gibi... Bazen de zekat vermek durumunda olmayan kimseler için, sadece namaz ile oruçtan söz edilmiştir. Bazen de hadislerde hem namaz, hem zekat hem de oruç birlikte işlenmiştir.

Yukarıdaki hadisin Rasûlullah ﷺ tarafından söylenme zamanı ya haccın farz kılınmasından öncedir veya buna muhatap olan kimselere hac farz değildir.

Namaz ve zekat meselesine gelince, bu iki ibadete ait hükümler diğer farzların hükmü gibi değildir. İşte bunun içindir ki yüce Allah ﷻ Kitabında bu iki farzı yerine getirmeyenler hakkında savaş emri vermiştir. Çünkü bu ibadetler, açıktan yapılması gereken ibadetlerdir.

Oysa oruç ibadeti böyle değildir. Bu tıpkı abdest ve cünüplükten temizlenme ibadeti gibi, insanın dış alemini değil, iç dünyasını ilgilendiren bir ibadettir. Zira bir kimsenin abdestsizliğini ve cünüplüğünü gizlemesi mümkün olduğu gibi, oruca niyetlenmeyip, orucu gizliden gizliye yemesi de mümkün

olabilir. Bu nedenle bir kimse ancak gözle görülen ve yapılmadığı taktirde kendisiyle savaşılması emredilen amellerin işlenmesiyle müslüman kabul edilir. İşte bu bakımdan, oruçtan söz edilmeksizin sadece namaz ve zekat gündeme getirilmiştir. Hac da farz bir ibadettir ve bunun farz oluşu, oruçtan sonradır. Namaz ve zekatın farz oluşu Tevbe sûresi'nin 5. ve 11. âyetlerinde yer almaktadır.

Muaz'ın ؓ Yemen'e gönderileceği sırada, onunla ilgili hükümleri bildiren hadiste oruç geçmemektedir. Çünkü bu farz, diğer farzlara bağlıdır ve o hükümlerin içinde zaten yer almaktadır. Hacc ibadetinin zikredilmemesine gelince; bunun farziyeti genel olmayıp, hacca gücü yeten ve Beytullah'a varmaya yol bulabilen kimse için özeldir ve ömürde sadece bir kez olmak kaydıyla şartlarını üzerinde bulunduran zenginlere farzdır."

Ali'nin ؓ, Hayber'i Fethetmesi

Sehl b. Sa'd ؓ şöyle rivayet etti:

"Hayber Günü Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Yarın sancağı, Allah'ı ve Rasûlünü seven, Allah ve Rasûlü tarafından sevilen bir kimseye vereceğim. Allah onun vesilesiyle bize fethi nasip edecek."

Ashabı kiram, o geceyi sancağın kime verileceğini merak ederek geçirdiler. Sabah olunca Rasûlullah ﷺ:

"Ebu Talib'in oğlu Ali nerededir?" diye sordu.

"Gözlerinden rahatsız," dediler ve gidip Ali'yi ؓ Rasûlullah'ın ﷺ huzuruna getirdiler.

Rasûlullah ﷺ, Ali'nin ؓ gözleri için dua etti. Gözleri sanki hiç hasta olmamış gibi, derhal şifa buldu. Sonra sancağı ona verdi ve şöyle buyurdu:

"Onların yurtlarına telaşa meydan vermeden var. Önce, onları İslâm'a davet et. Onlara Allah'ın kendileri üzerindeki haklarını bildir. Yemin ederim ki, senin vasıtanla bir kimsenin hidayete ermesi, senin için kırmızı develerden daha hayırlıdır."[85]

85 Buhârî, Cihad: 102, 121, 143, Fedailu's-Sahabe: 9, Müslim, Fedailu's-Sahabe: 34; Tirmizi, Menakıb: 20; Ahmed: 5/333. Sehl b. Sa'd İbn Malik b. Halid, Ensardan ve Hazrec kabilesindendir. Künyesi Ebul Abbas'tır. Kendisi ve babası tanınmış sahabelerdendir. Yaşı yüzün üzerinde iken (H. 88 / M. 706) da vefat etmiştir.

Seleme b. Ekva diyor ki:

"Hayber gününde Hz. Ali ﷺ Rasûlullah'tan ﷺ geride kalmıştı. Çünkü gözleri rahatsızdı. Ben de Rasûlullah'tan ﷺ geride kalmıştım. Bu sırada Ali ﷺ çıkageldi, Rasûlullah'a ﷺ yetişti. Ertesi sabah, fethin kazanılacağı akşam, Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Yarın Allah'ın ve Rasûlünün kendisini sevdiği birisine sancağı vereceğim -ya da sancağı alacaktır-."

Ya da şöyle buyurmuştu:

"Allah'ı ve Rasûlünü seven bir kimsenin eliyle Allah fethi nasip edecektir."

Bir de baktık ki Ali ﷺ ile birlikteyiz. Halbuki biz onu beklemiyorduk. Sahabeler dediler ki:

"İşte Ali! Rasûlullah ﷺ sancağı kendisine verdi ve Allah ﷻ onun eliyle fethi nasip etti."

Rasûlullah'ın ﷺ Bayrağı

Hadisler arasında birbirine yakın ifadeler vardır. Kimisinde "bayrak", kimisinde ise "sancak" ifadeleri geçmektedir.

İbn Abbas'tan ﷺ rivayet edildiğine göre, Rasûllullah'ın ﷺ bayrağı siyah, sancağı da beyaz idi.[86]

Büreyde'den nakledilen benzer bir rivayet daha bulunmaktadır.[87]

Ebu Hureyre'den rivayet edildiğine göre, bu bayrak veya sancak üzerinde "La ilahe illallah Muhammeden Rasûlullah" yazılıdır.[88]

Hz. Ali'nin ﷺ Üstünlüğü

" Allah'ı ve Rasûlünü sever, Allah ve Rasûlü de kendisini sever."

Bu hadis, bize Ali'nin ﷺ değerini ve üstünlüğünü göstermektedir.

Şeyhülislâm İbn Teymiyye ﷺ şöyle diyor:

"Bu nitelik sadece Ali'ye ﷺ veya imamlara ait değildir. Çünkü Allah ﷻ ve Rasûlü takva sahibi olan herkesi severler ve takva sahipleri de onları severler.

86 Ahmed, Tirmizi
87 Taberi
88 İbn Adiyy

Bu hadis, bu övgüye layık olmayan idarecilerle, görevlerinde nankörlük ve fasıklık yapan, küfre giren kimseler aleyhinde en güzel bir delildir. Örnek olarak Haricileri gösterebiliriz. Ancak böyle bir örneklendirme, Şia'nın görüşüne göre doğru değildir. Çünkü Şia arasında "Sahabenin faziletine ilişkin olarak gelen hadisler, onların irtidatlarından önce idi" şeklinde bir görüş hakimdir. Hariciler de aynı görüşü Hz. Ali hakkında söylemişlerdir. Fakat onların bu görüşleri batıl ve geçersizdir. Çünkü Allah ve Rasûlü kafir olarak öldükleri bilinen kimseler hakkında böylesine mutlak anlamda ve açık bir övgüde bulunmazlar."

Bu hadisten "sevgi" sıfatının boyutlarını öğreniyoruz.

Kurratü'l - Uyun adlı kitapta deniliyor ki:

"Kendisine sancak verilen Hz. Ali bu övgüye layıktır. O, Hayber halkını İslâm'a davet etmiş, onların bu daveti reddetmeleri üzerine de onlara karşı yiğitçe savaşmıştır. Burada aynı zamanda savaştan önce İslâm'a davetin meşruluğuna da işaret vardır."

Hayırda Yarışmak

Halk (sahabe) geceyi hep 'bu kişi kim olacak' düşüncesiyle geçirdiler."

Burada sahabenin hayır ve iyilik husussundaki titizlikleri, ilim ve iman noktasındaki yüce mertebeleri görülüyor.

"Sabahleyin... gittiler."

Müslim'de yer alan ve Ebu Hureyre'den gelen bir rivayette Ömer: "Emir olmayı o gün istediğim gibi hiçbir zaman istemedim." demiştir.

Rasûlullah'ın Belirli Sahabeler Hakkındaki Şehadeti

Şeyhülislâm İbn Teymiyye der ki:

"Bu hadis, Rasûlullah'ın ('s.a.v.) Ali'nin imanına batın ve zahir anlamında şehadetini içermekte, Ali'nin Allah ve Rasûlüne karşı olan dostluğunu kanıtlamakta ve mü'minlerin de onu veli edinmelerinin gerekliliğini vurgulamaktadır. Çünkü Rasûlullah adeta nokta tayini gibi belirli bir kimse hakkında tanıklıkta veya onun için hayır duasında bulunursa, tüm müslümanlar da böylesi bir şahitliğin ve iyi bir duanın kendileri için de yapılmasını isterler. Nitekim Rasûlullah birçok sahabesi hakkında böylesi şahitliklerde ve hayır dualarda bulunmuştur. Örneğin Sabit b. Kays'ın cennetlik olduğuna ilişkin şehadeti gibi. Rasûlullah uzunca bir hadislerinde: "O, Cennet ehlindendir" buyurmuştur. Çünkü bu sahabi:

"Ey iman edenler! Seslerinizi Rasûlün sesi üstünde yükseltmeyin, birbirinizle yüksek sesle konuştuğunuz gibi, onunla da öyle yüksek sesle konuşmayın; yoksa siz hiç farkında olmadan, amelleriniz boşa gider." (Hucurat: 49/2) âyeti inince, sesinin kaba ve yüksek olması nedeniyle evinde üzüntüyle oturmaya başlamış ve şöye demişti: "Rasûlullah'ın ﷺ sesinin üstünde sesini yükselten kişi benim. [89]

Sa'd b. Ebi Vakkas'tan ؓ rivayete göre demiştir ki:

"Rasûlullah'tan ﷺ yeryüzünde gezenler hakkında Abdullah b. Selam'dan başkası için 'Cennet ehlindendir' dediğini işitmedim." [90]

Rasûlullah ﷺ bu ikisinden başka sahabileri için de cennetlik olduklarına ilişkin şehadetlerde bulunmuştur. Örneğin Abdullah isimli içki içen bir sahabisi hakkında, O'nun Allah ve Rasûlünü çok sevdiği şeklindeki amelini zikrederek, şahsına yönelik tezkiye içerikli şehadetleri de bu türdendir.

Ömer ؓ demiştir ki:

"Abdullah adında bir kimse vardı. Lakabı da eşekti. Kendisi yaptığı şakalarla Rasûlullah'ı ﷺ güldürürdü. Fırsat buldukça da içki içen bir kimseydi. İçki içtiği tesbit edildikçe kendisine değnek cezası verilirdi. Günlerden bir gün yine böyle bir durum olduğunda sahabeler kendisine lanet okudular. Bunun üzerine Rasûllullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Ona lanet okumayın. Çünkü o Allah'ı ve Rasûlünü çok sever." [91]

Liderin Fertlerle İlgilenmesi

"Ebu Taliboğlu Ali nerede?"

Burada, devlet başkanının ya da bir cemaatin kendi bağlılarını sorması ve onların durumları hakkında bilgi toplamasına delil vardır.

Hayber'de Hz. Ali'nin ؓ Göz Rahatsızlığı ve Rasûlullah'ın ﷺ Onu Tedavi Etmesi

"O, gözlerinden şikayetçidir." denildi. Ali'nin ؓ gözleri iltihaplanmıştı.

Müslim'in Sa'd b. Ebu Vakkas'tan ؓ rivayetine göre, Rasûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

---

89 Ahmed: 3/137. Müslim, İman: 187
90 Buhârî Menakibu'l-ensar: 19; Müslim, Fedailu's-Sahabe: 17
91 İbn Sa'd, Tabakatü'l Kübra: 3/2/56

"Bana Ali'yi çağırın."

Ali ؓ kendisine gözleri rahatsız şekilde getirildi. Rivayeti bize aktaran başka bir nüshada da yazarın kendi yazısıyla: "O, gözlerinden rahatsızdır" denildi ve kendisine biri gönderildi." şeklinde bir ibare bulunmaktadır.

Yine Müslim'in İyas b. Seleme b. Ekve' yoluyla, Ekve'nin babasından rivayeti şöyledir:

"Beni Ali'ye gönderdi, gözleri rahatsız olduğundan dolayı ona yol göstererek kendisini getirdim."

Rasûlullah ﷺ, onun için dua etti, sanki gözlerinde hiç acı ve rahatsızlık yokmuş gibi iyileşti.

Kurratü'l-Uyûn adlı kitapta şöyle denilmektedir:

"Bu olay Rasûlullah'ın ﷺ duasının kabulü ile olmuştur. Rasûlullah ﷺ Allah'a dua etti, Allah ﷻ da onun ﷺ duasını kabul etti. Bu durum aynı zamanda Rasûlullah'ın ﷺ Allah'ın ﷻ elçisi oluşunun da bir belgesidir ve bütün bunlar yüce Allah'ın ﷻ izni ile olmuştur. Çünkü sadece O, zarar ve yarar verip vermeme gücüne sahiptir. O'ndan başka ne bir ilah ne de bir Rab vardır."

Taberani'de yer alan Hz. Ali ؓ ile ilgili bir hadiste de şöyle denir:

"Rasûlullah ﷺ, bana sancağı / bayrağı verdiği andan itibaren ne bir göz ağrısı ne de bir baş ağrısı kaldı."

Sonra Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Onların yurtlarına telaşa meydan vermeden var. Önce onları İslâm'a davet et. Onlara Allah'ın kendileri üzerindeki haklarını bildir. Yemin ederim ki, senin aracılığınla bir kimsenin hidayete ermesi, senin için kırmızı develerden daha hayırlıdır."

Kadere İman

"Bayrağı / sancağı ona verdi."

Burada kadere iman vardır. Çünkü rahatsızlık sebebiyle buna güç yetiremeyecek durumdaki bir kimsenin bu işe ehil görülmesi ve "bunu ben yapayım" diye can atanların ise bundan mahrum bırakılması, çok ilginç ve anlamlıdır.

Sebeplere Sarılmak Tevekküle Aykırı Değildir

Bu hadisten şunu da anlıyoruz ki; ister mubah, ister vacip ve isterse müstehap bir amel olsun, bunlarla ilgili sebeplere sarılmak, tevekküle aykırı değildir.

Savaş Adabı

"Onların yurtlarına telaşa meydan vermeden var."

Bu sözle, savaş sırasında telaşın bir yana bırakılması, gereksiz seslerin çıkarılmaması istenerek, edebin korunması öğütlenmiştir.

Hadisteki bu direktif, imam ya da devlet başkanının, emrindeki valilere, komutanlara herhangi bir zaafa meydan vermeksizin ve savaşa katılan kimselerin azimlerini kırmaksızın çeşitli emirler verebileceğini gösteriyor.

Nitekim: "Önce onları İslâm'a davet et" gerçeği bize bunu açıklamaktadır. Burada şehadet kelimesini söyleyip, bunun gereklerinden olan ibadeti bir tek Allah ﷻ için yapmaya ve bunda ihlâslı olmaya, Rasûlullah'a ﷺ itaat konusunda samimi olmaya öncelik vermiştir.

Kurratü'l-Uyûn adlı kitapta şöyle denilmektedir:

"Müslümanların görevi, kafirlerle cihad ederlerken halkı İslâm'a davet ederek, İslâm'a girmelerini sağlamaktır. Halkın yönetimini üstlenmiş olanların görevi de bu esasa dayanmalı, amaç ve niyetleri bu olmalıdır."

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"De ki: "Ey Kitap Ehli, bizimle sizin aranızda ortak (olan) bir kelimeye (tevhide) gelin. Allah'tan başkasına kulluk etmeyelim, O'na hiçbir şeyi ortak koşmayalım ve Allah'ı bırakıp bir kısmımız (diğer) bir kısmımızı rabler edinmeyelim.' Eğer yine yüz çevirirlerse, deyin ki: "Şahid olun, biz gerçekten müslümanlarız." (Al-i İmran: 3/64)

İslâm Nedir?

İbn Teymiyye (r.h.) diyor ki:

" İslâm; Allah'a teslim olmak, tevazu ile eğilerek O'na karşı kulluk görevini yerine getirmektir.

İslâm dini, Allah'ın ﷻ razı olduğu ve rasûllerini kendisiyle gönderdiği dindir ki, bu dinin aslı, bir tek olan Allah'a ﷻ teslim olmaya dayanır.

İslâm'ın aslı ve özü kalptedir. İslâm sadece Allah ﷻ karşısında tevazu ile eğilmek, O'ndan başka tüm batıl ilahları terk etmektir. Bir kimse hem Allah'a ﷻ hem de başkalarına kullukta bulunursa, kulluk ve ibadetinde büyüklenir, kibir gösterirse müslüman olamaz. Aslında İslâm, ameldir. Yani Allah'a ﷻ kulluk konusunda hem kalp hem de organlarla gerekenleri yapmaktır.

İmanın aslı, kalbin tasdiki, ikrarı ve tanımasıdır. Bu da kalbin eylemidir. Çünkü imanın yeri kalptir."

Görüldüğü gibi İslâm'ın temeli tevhid, yani ibadette şirki bırakmaktır. Çünkü tüm rasûllerin ortak daveti budur. Tevhid ile Allah'a ﷻ teslimiyet kastedilir. Bu da Allah'ın ﷻ kendilerine emrettiği şeyde O'na itaat etmeyi, elçileriyle gönderdiklerine itaat etmeyi gerektirir.

Nitekim Allah ﷻ ilk Rasûl olarak gönderdiği Nuh'tan (a.s.) söz ederek şöyle buyurur:

"Allah'a kulluk edin, O'ndan korkun ve O'na itaat edin." (Nuh: 71/3)

Savaştan Önce Kafirleri İslâm'a Davet Etmek

Hadiste, savaşa başlamadan önce davette bulunmak gerektiğine delil vardır. Kendilerine tebliğ ulaşmamış olan kimselere İslâm davetini ulaştırmak vaciptir. Ancak karşı tarafa daha önce davet ulaşmışsa, kendileriyle hemen savaşmak da caizdir. Nitekim Rasûlullah ﷺ Mustalik kabilesine, onlar gafil bulundukları bir sırada baskında bulunmuştur.

Buhârî der ki:

"İbn İshak, Beni Mustalik gazvesinin hicretin altıncı yılında, Musa b. Ukbe de dördüncü yılında olduğunu söylemiştir."

Numan b. Raşid, Zühri'den bildiriyor:

"Beni Mustalik tam gaflette bulundukları bir sırada Rasûlullah ﷺ ansızın üzerlerine baskın yaptı, bu esnada hayvanları su içmekteydi. Onlardan savaşanlar öldürüldü, çocukları da esir alındı. O gün Haris kızı Cüveyriye'nin babası ve kabilenin lideri olan Haris b. Dırar müslümanlar aleyhine güç toplayıp, savaşa hazırlanıyordu. İşte bu olay üzerine Rasûlullah ﷺ onlara ani baskınla gitti. Birçoklarını da esir aldı. Haris b. Dırar ise müslüman oldu."

Amel İmandandır

"Onlara Allah'ın kendileri üzerindeki haklarını bildir."

Kurratü'l-Uyûn adlı kitapta deniliyor ki:

"Burada, 'La ilahe illallah' kelimesinin emir ve şeriat olarak içerdiği hükümler yer almakta, Eş'ari mezhebi bağlılarının ve Mürcie ekolünün savun-

duğu görüşün aksine, amellerin imandan olduğuna dair delil bulunmaktadır. Bu mezheplere göre ameller değil, sözler imandandır ve iman sadece kalp ile tastikten ibarettir. Onlar bu görüşleri savunarak Kitap ve Sünnetin delalet ettiği açık gerçekleri arkalarına atmışlardır. Çünkü yüce Allah'ın ﷻ emrettiği ve kullarından istediği şey; salih ameller işleyip, fasık amellerden de kaçınmaktır.

Müşriklere, İslâm'daki hakları kendilerine bildirildikten sonra, eğer davetçinin dinine uyar ve teklifini kabul ederlerse, mutlak yapmaları gereken namaz, zekat gibi Allah'ın onlar üzerindeki hakları bildirilir.

Nitekim Ebu Hureyre ؓ hadisi bunu belirtir:

"Eğer bunu yaparlarsa, benden canlarını ve mallarını güvence altına almış olurlar."[92]

Sahabeler Şirke Hiç Rıza Göstermemişlerdir

Bu hadiste müşriklere de cevap verilmiştir. Çünkü geçmişte ve günümüzde yaşayan müşrikler, veli olarak kabul ettikleri kimselerin kerametlerini, onların faziletlerine delil olarak gösteriyorlar. Oysa mü'minlerin emiri Ali ؓ, kendisinde görülen kerametler hiçbir kimseye nasip olmayacak kadar fazla olan biriyken, bu noktada kendisi hakkında aşırı gidenleri ateşle cezalandırmıştır. Çünkü günümüz müşriklerinin yaptıkları gibi, o dönemde de Ali ؓ hakkında çok aşırı giden kimseler vardı. Bunun üzerine Ali ؓ, sahabeler arasında bu gibi şeylerle mücadele hususunda en ağır cezalarla onlara karşı üzerine düşen tepkiyi gösterdi. Çünkü Ali ؓ şirkten uzaktı. Kendisini Yüce Allah'a ﷻ ortak koşanları ateşle cezalandırdı.

Örneğin Yahudi Abdullah b. Sebe ve taraftarlarını cezalandırdığı gibi... Bu hadise Buhârî'nin Sahih'inde ayrıntılı olarak anlatılmıştır.

Ömer b. Hattab ؓ da Ali ؓ gibi muttaki bir sahabi idi ve şirkten ve şirke götüren sebeplerden kesinlikle uzaktı. En çok keramet sahibi kişilerde görülen olağanüstü haller, giderek onların tevhid inancını pekiştirdi, müşriklere karşı en şiddetli şekilde karşı koyan kimseler oldular.

Nasıl ki mucizeler, peygamberlerin müşriklere, putperestlere ve benzeri batıl inanç sahibi kimselere karşı olan mücadelelerinde kendilerine güç vermişse, sahabenin kerametleri de aynen onlara bu anlamda güç kazandırdı. Onlar insanları tevhide davette ellerinden geleni yerine getirdiler.

92 Buhârî, İman: 18; Müslim, İman: 34, 36

Tıpkı Rasûlullah'ın ﷺ, kavminin durumunu Allah'a ﷻ havale etmesi gibi...

Allah ﷻ müşriklerin bağışlanmayacağını ve bu konuda hiçbir tartışmanın geçerli olmadığını:

"Ona ne önünden ne de ardından hiçbir batıl girmez. O, hikmet sahibi ve hamda layık olan Allah tarafından indirilmiştir." (Fussilet: 41/42) buyurduğu kitabında bize bildirmiştir.

Sapık ve Batıl İnançlar

Birçok insan, kendilerine "veli" denen insanlardan oluşan dört kutup ve bunların başında da kendisine "Gavs" denilen başka bir kutup sayesinde dünyanın tüm işlerinin idare edildiğine; öldürme, diriltme, fayda ve zarar verme, rızıklandırma gibi Allah'a ﷻ ait en belirgin hak, yetki ve özelliklerin bunların tasarrufunda olduğuna inanmaktadır.

Bu sapık inançlara, Şa'rani'nin kitaplarında, Şeyh Debbağ'ın "el-İbriz" inde, Ticaniye tarikatına ait kitaplarda ve diğer saptırıcıların kitaplarında çokça rastlamak mümkündür. Bu kitaplarda Ebu Cehil ve onun gibilerinin bile aklına gelemeyecek çeşitli şirkler bulunmaktadır. Zira Ebu Cehil ve onun gibilerin facirlikleri bile bu kadar değildi.

Gizli Şirk

Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Sizin için en çok korktuğum şey küçük şirktir."

"Küçük şirk nedir?" diye sordular.

"Riyadır." buyurdu.

Allah ﷻ, insanları hesaba çekeceği ve onları amellerine göre ödüllendirip cezalandıracağı gün şöyle buyurur:

"Dünyadayken kendilerine gösteriş yaptığınız kimselere gidin bakın, onların katında bir ceza veya mükafat bulacak mısınız?"[76]

"Sizin için en çok korktuğum şey..."

---

76 Yazarın şirkle ilgili olarak kısaca sunduğu ve kaynağını belirtmediği bu hadis: Ahmed, Taberani ve Beyhaki'den rivayet edilmiştir. Hadisin lafzı Ahmed'e aittir. Münziri diyor ki: "Mahmud b. Lebid Rasûlullah'ı s.a.v. görmüştür. Hadisi O'ndan duyduğu ise kanaatince sahih değildir." İbni Ebu Hatim Buhârî'nin şöyle dediğini zikretmiştir: "Onun sohbeti sahabiliği olmuştur. İbni Abdilberr ile Hafız İbni Hacer da bunu tercih etmişlerdir. Sahih isnatlarla Taberani Mahmud b. Lebid'den o da Rafi b. Hadic'den rivayet etmiştir. Mahmud, H. 96 veya 97 / M. 714 veya 715 yılında 99 yaşında vefat etmiştir

Ne yazık ki bugün bazı şeytani haller, şeytanın oyuncağı durumundaki kimseleri şaşırtmış, bu haller onlara Rablerini anmayı unutturmuştur. Cahiller hakikati anlamadıklarından, hak ile batılı, tevhid ile şirki birbirine karıştırır olmuşlardır. Çünkü Hak ile batılı gereği gibi birbirinden ayırtedemeyenlerin aldanması çok kolaydır.

Allah ﷻ, rasûlü Muhammed'e ﷺ şöyle buyurmuştur:

"Şu halde, sana vahyedilene sımsıkı tutun; çünkü sen dosdoğru bir yol üzerindesin." (Zuhruf: 43/43)

İşte bütün bu sebeplerden dolayı herkesin Kur'ân üzerinde iyice düşünmesi gerekir. Çünkü Sırat-ı Müstakim (doğru yol) sadece budur. Böyle olması durumunda müslüman, şeytanın yaldızlayıp sunduklarına iltifat etmez, dönüp onlara bakmaz. Oysa şeytan daha önce de bu ümmet içerisinden birçoklarını yoldan çıkarmıştır.

Yapılan Ameller Şeriata Uygun Olmalıdır

Hadisten şunu da öğrenmekteyiz:

Farzlar eda edilirken, bunun, şeriatın öngördüğü ölçüler içerisinde olması gerekir. Müslümanlara, Allah'ın ﷻ helal ve haram konusunda açıklamış olduğu sınırları aşmamaları ve bu husustaki yasaklara uymaları emredilmiştir. Çünkü bu, imanın bir gereğidir.

Helal, Allah ﷻ'ın yapılmasına izin verdiği, serbest bıraktığıdır.

Haram da, Allah ﷻ'ın yasakladığı ve yapılmasını istemediği şeydir.

Din, Allah ﷻ'ın şeriat olarak koyduğudur.

Kişi aslı tevhid ve ihlâs olan İslâm'a bağlanır, ona göre üzerine düşeni yapar, Allah ﷻ'ın helal kıldıklarını helal kılar ve haram kıldıklarını da haram kılarsa, bu ölçülere göre emreder ve cihadını bu yolda sürdürürse, bu kimse, üzerine düşen görevi yerine getirmiş olur. Başarı Allah'tandır."

İmam Tebliğ İçin Uzak Yerlere Davetçi Gönderir

Hadisten, İmamın Allah'a ﷻ davet için ehil olan tebliğcileri ihtiyaç durumunda uzak yerlere gönderebileceğini öğreniyoruz. Çünkü gerek Rasûlullah ﷺ ve gerekse Raşid Halifeler bunu yapmışlardır.

Ömer b. Hattab'dan ؓ Rasûlullah'ın ﷺ bir hutbesinde şöyle dediği rivayet olunmuştur:

"Dikkat edin! Valilerimi sizi tokatlamaları ve mallarınızı almaları için size göndermiyorum. Ancak onları, size dininizi ve gitmeniz gereken yolları öğretmeleri için gönderiyorum."[93]

Bir Kimsenin Hidayet Bulmasına Vesile Olmak

"Yemin ederim ki, senin aracılığınla bir kimsenin hidayete ermesi, senin için kırmızı develerden daha hayırlıdır."

Rasûlullah ﷺ burada, o günün şartlarına göre en değerli mal varlığı ile karşısındakilere örnek vermek istemiştir.

Nevevi (r.h.) diyor ki:

"Ahiretle ilgili şeylerin, dünya ile ilgili şeylere benzetilmesi, meseleyi daha iyi anlatmak ve muhataba kavratmak içindir. Yoksa işin aslında, ahiretteki bir zerre, dünyadan ve dünya içindeki her şeyden çok daha hayırlıdır."

Hadiste, bir kimsenin bir insanın hidayete ermesine vesile olmasının büyük bir fazilet ve eşsiz bir kazanç olduğu gerçeği bildiriliyor.

Ayrıca hadisten, verilen bir haber üzerine gerektiğinde yemin verdirilebileceği, fetva istenebileceği, bu konuda karşıdan herhangi bir istek ve teklif olmasa bile bunun yapılmasının caiz olduğu sonucu çıkarılıyor.

---

93 Ahmed

LA İLAHE İLLALLAH'IN MANASI

Giriş

Kitabımızın başında Kur'ân ve Sünnet'ten "La ilahe illallah" kelimesinin ve tevhidin açıklaması:

"Rabbin, ondan başkasına kulluk etmemenizi ve ana babaya iyilikle davranmayı emretti. Şayet onlardan biri veya ikisi senin yanında yaşlılık vaktine ulaşırsa, onlara: 'Öf bile deme ve onları azarlama, onlara güzel söz söyle." *(İsra: 17/23)* âyeti ve benzeri birçok âyetle yapılmıştı. Burada tekrar açıklama ve yorum yapmanın anlamı nedir?

Gerek önceki sayfalarda sunulan âyet ve hadisler, gerekse bu bölümde sunacağımız delillerle, ihlâs kelimesi dediğimiz tevhid kelimesini en güzel şekilde anlamak için bu konuyu yeniden ele alacağız.

Örneğin; ibadette tevhid konusunda, nebi ve salihlere bel bağlayıp, onlardan istekte bulunarak Allah'a ﷻ ortak koşanlara, onlardan ihtiyaçlarının giderilmesini isteyenlere, bu yaptıkları amellerin batıl ve Allah ﷻ katında geçersiz olduğuna ve kendilerinin de bu ameller sebebiyle müşrik olduklarına dair deliller sunacağız.

Allah ﷻ'Tan Başkasına Dua Etmek

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"De ki: "Onun dışında (ilah olarak) öne sürdüklerinizi çağırın, onlar sizden ne bir zararı uzaklaştırabilirler, ne de (onu yararınıza) dönüştürebilirler." *(İsra: 17/56)*

Tefsir alimlerinin çoğuna göre bu âyet, İsa Mesih (a.s.) ile annesine, Uzeyr'e (a.s.) ve meleklere tapan kimseler hakkında nazil olmuştur. Burada Allah ﷻ onların bu yaptıklarını kesin bir dille yasaklayarak, tevhide aykırı hareket eden kimseleri tehdit etmiştir.

Allah'tan ﷻ başkasından istekte bulunmak şirktir. Böyle bir amel "La ilahe illallah" diyerek yüce Allah'a ﷻ şehadette bulunan kimsenin şahitliğiyle çelişir ve tevhidi bozar. Çünkü ihlâs kelimesi de denilen bu kelime, böyle bir batıl ameli, yani şirki reddetmektedir. Zira Allah'tan ﷻ başkasına dua ederek, ondan herhangi bir şey istemek, onu ilahlaştırmak ve ona ibadet etmek anlamına gelir.

Rasûlullah ﷺ bu konu ile ilgili bir hadislerinde şöyle buyurmuşlardır:

"Dua ibadetin özüdür (aslıdır)."[94]

İbn Kesir (r.h.) der ki:

"Burada Allah ﷻ, Rasûlü'ne ﷺ adeta şöyle buyuruyor:

"Ey Muhammed! Allah'tan ﷻ başkasına kullukta bulunan o müşriklere söyle! Onlara de ki:

"Siz müşrikler Allah'ı ﷻ bırakıp da rağbet ettiğiniz, Allah'tan ﷻ başka ilah olduğunu ileri sürdüğünüz şeyleri, putları, tağutları, Allah'a ﷻ koştuğunuz ortakları ve benzeri bütün ilahları çağırın. Bunlar sizden hiçbir sıkıntıyı kaldıramayacakları gibi, hiçbir şekilde fayda sağlama gücüne de sahip değildirler."

Burada anlatılmak istenen tevhidi gerçek şudur:

Bütün bu özelliklere sahip ve bütün bunları yapabilme gücüne malik olan, sadece Allah'tır ﷻ, O'nun hiçbir ortağı yoktur, yaratma ve emretme O'na aittir.

Bu âyette açıkça belirtildiği gibi, kendisine dua edilen varlık, ona dua ederek bir şeyler isteyen kişiye hiçbir zarar veremediği gibi, hiçbir fayda da sağlayamaz. Çünkü isteyen de acizdir, kendisinden istenilen de. Hatta kendisinden istekte bulunulan kimse bir elçi veya melek de olsa durum yine aynıdır. Bu âyet, Allah'tan ﷻ başkasına dua eden, onlardan bir şeyler isteyen müşriklerin bu tür inançlarının tümüyle batıl ve asılsız olduğunu ortaya koymaktadır. Aynı zamanda tevhidi, yani "La ilahe illallah" kelimesinin anlamını da çok güzel bir şekilde açıklamaktadır.

Allah'tan ﷻ Başkasını Vesile Edinmek

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"O yakarıp durdukları da Rablerine yaklaşmak için vesile ararlar. O'nun rahmetini umar ve azabından korkarlar. Zira Rabbinin azabı gerçekten korkulmaya değerdir." (İsra: 17/57)

---

94 Tirmizi, Deavat: 1

Kurratü'l-Uyûn adlı kitapta bu âyet ile ilgili olarak şunlar yazılıdır:

"Sadece Allah'tan ﷻ istenilmesi gereken şeyleri O'ndan ﷻ başkalarından isteyen şirk ehlinin yolları kesinlikle batıldır. Çünkü onlar kendilerine hiçbir zarar ve yarar sağlamayacak olan varlıklara bel bağlamaktadırlar. Hatta bu kimseler, Mesih İsa (a.s.), onun annesi ve Uzeyir (a.s.) gibi elçilere, salihlere ve meleklere de dua edip yakarsalar, bunlar kendilerinden dua ile istekte bulunan kimseler için hiçbir şeyi değiştirebilme gücüne sahip değildirler.

Mesih İsa (a.s.), onun annesi Meryem (a.s.) ve Uzeyir (a.s.) gibi salih kimselerin dini tevhiddir. Buna rağmen âyette belirtildiği gibi insanlardan bazıları Rablerine yönelirken bunları vesile kılmak istiyorlar. Oysa ki bu müşriklerin dua edip yakardıkları içinde derece ve mertebe yönünden Allah'a ﷻ en yakın olanları bile, Allah'a ﷻ itaat etmek sûretiyle O'na daha yakın olabilmek için meşru vesile ve yol aramaktadırlar. Onlar kendileri için Allah'ın ﷻ rahmetini diler, azabından korkarlar.

İbn Abbas (r.a.) âyetle ilgili olarak şöyle der:

"Müşrikler 'Biz meleklere, Mesih'e ve Uzeyr'e ibadet ediyoruz' derler. Oysa melekler, Mesih ve İsa, kendileri için Allah'a ﷻ dua eden kimselerdir."

Buhârî, bu âyet hakkında İbni Mes'ud'dan şöyle rivayet etmiştir:

"İnsanlardan bazıları cinlerden birtakım kimselere ibadet ediyorlardı, cinler müslüman oldular, onlar ise kafir olarak kaldılar."

Farklı bir rivayet de şöyledir:

"İnsanlardan bazı kimseler, cinlerden birtakım kimselere ibadet ediyorlardı. Cinler müslüman oldular. Fakat onlar, cinlerin batıl dinine yapıştılar."

İbn Mes'ud'un kavli, sarılınması gereken meşru vesilenin İslâm olduğunu göstermektedir.

Bu âyetle ilgili olarak Süddi, İbn Abbas'tan rivayetle şunu bildirir:

"Bu âyette söz konusu edilen kimseler İsa, annesi ve Uzeyr'dir."

İbn Abbas bu âyetle ilgili olarak şöyle der:

"Bunlar; İsa, Uzeyr, güneş ve aydır."

Mücahid de:

"Bunlar İsa, Uzeyr ve meleklerdir." demiştir. "Rahmetini umarlar ve azabından korkarlar."

İbadet, korku ve ümit bir arada olmaksızın tamam olmaz. Herhangi bir kimse ister ibadet amacıyla Allah'a ﷻ dua ederek çağrıda bulunsun, isterse medet beklemek için çağrıda bulunsun, kesinlikle kalbinde korku ve ümidi bir arada taşımalıdır.

İbn Teymiyye (r.h.) der ki:

"Tefsir bilginlerine ait bütün bu görüşler haktır ve doğrudur. Çünkü âyet ister meleklerden olsun, ister cinlerden ve insanlardan olsun, mabud edinilenlere ibadet edenlerin tümünü kapsar. İlk dönem müslümanlarının yaptıkları tefsirlerde "Bu âyette murad olunan, bir bakıma örneklemedir." denilmiştir. Örneğin, bir tercümanın kendisine "Hubz'un anlamı nedir?" diye soran bir kimseye, karşısında duran bir hamuru göstermesi gibi... Hamuru göstererek "İşte, budur" der. Burada tercüman hamura işaret ederken onun türüne, çeşidine işaret etmektedir, yoksa ekmeğin kendisine değil."

Âyeti tefsir eden imamların amacı, âyetin kapsamından olan herhangi bir şey üzerinde özelleştirme yapmak değildir. Çünkü bu âyet, Allah'tan ﷻ başkasını dua ile çağıranların ve kendilerine dua edilenlerin tümünü kapsar, âyet bu anlamda geneldir. Çünkü dua yoluyla kendisinden bir şeyler istenen ve kendisine dua edilen kimseler de Allah'a ﷻ vesile aramakta, O'nun rahmetini ümit etmekte ve azabından korkmaktadırlar. Bu anlamda âyet, nebilerden, salihlerden ya da bir başkasından ister "imdat" ifadesiyle ister başka bir ifade ile bir şeyler bekleyen ve isteyenlerin tümünü, ölüleri, gaibleri vb. olanların hepsini kapsar. Melek ve cinlere dua ederek onlardan bir şeyler beklemek de bu kapsamdadır. Bu âyette Allah ﷻ onlara yalvarıp yakarmaktan şiddetle sakındırmaktadır. Çünkü bunlar kendilerine dua ile istimdat edenlerden herhangi bir zararı kaldırma veya onlara herhangi bir fayda sağlama gücüne sahip değillerdir. Onların insanlara isabet eden musibetlerin hiçbirisini ortadan kaldıracak imkanları olmadığı gibi, insanların hal ve durumlarını bir başka hal ve durumla da değiştiremezler. Bu bakımdan âyette geçen "tahvil" kelimesi belirsizlik ifadesi ile gelmiştir. Arap dili kurallarına göre buna "nekra" denir.

Kim salihlerden, nebilerden ya da bunlardan başkalarından, herhangi bir ölü veya yanında olmayan, uzakta ve sesini işitemeyecek konumda olan bir kişiden kendisine yardım etmesini isterse, bu şekilde onları dua ile çağırırsa veya meleklere bu anlamda da dua ederse, o kişi sadece Allah'a ﷻ ait olan bir özellik ve yetkiyi, Allah'tan ﷻ istemesi gereken bir şeyi Allah'tan ﷻ başkalarından istediği için Allah'a ﷻ şirk koşmuş ve müşrik olmuştur.

Bu âyet, Allah'tan ﷻ başkalarına dua ettiği ve yalvarıp yakardığı halde: "Ben Allah'a ﷻ şirk koşmuyorum. Çünkü şirk koşmak putlara tapmaktır." diyen ve şirki sadece putlara tapmak olarak algılayan cahillere açık bir reddiye olma özelliği taşımaktadır.

Mü'minler Allah'tan ﷻ başka hiçbir kimseden ümitvar olmazlar ve sadece Allah'tan ﷻ korkarlar. İşte tevhid dini budur.

Tevhid inancı, bağlılarını şirkten şiddetle sakındırmaktadır. Mü'minlerin sadece Allah'ın ﷻ rahmet ve merhametini beklemeleri, bu noktada aşırı istekli bulunmaları, bununla birlikte Allah'ın ﷻ azabına müstehak olacak amellerden de uzak durmaları gerekmektedir.

Allah'tan ﷻ başkalarını Allah ﷻ ile kendisi arasında aracı kılan kimselerin durumları farklıdır. Çünkü o müşrikler sadece Allah'tan ﷻ istemeleri gereken şeyleri Allah'tan ﷻ başkalarından istiyorlar ve sadece Allah'a ﷻ yapılması gereken duayı Allah'tan ﷻ başkalarına yapıyorlar. Böylece açık bir şirk içine düşmüş oluyorlar. Oysa onlar şirkten sakındırılmışlardı.

Ölüden Yardım İstemek Şirktir

Müşrikler, salih gördükleri kimselerden, kabirde yatanlardan istekte bulunuyor, onlara dua ediyor, onlardan yardım bekliyorlar. İhtiyaçlarını Allah'tan ﷻ isteyecekleri yerde ölülerden istiyor, Allah'ın ﷻ bunlara tasarruf yetkisi verdiğine inanıyorlar. Oysa bu salihlerin bizzat kendileri Allah'a ﷻ ve Allah'ın ﷻ rahmetine muhtaçtırlar. Şimdi bunlar kendileri için bile hiçbir şekilde zarar ve yarar verme gücüne sahip değillerken, nasıl olur da başkaları için yarar veya zarar sağlayabilirler?

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Eğer onları çağırırsanız, sizin çağırmanızı işitmezler, işitseler bile size cevap veremezler. Kıyamet Günü ise onlar, sizin (onları Allah'a) ortak koşmanızı tanımazlar. (Bu gerçeği) Sana her şeyden haberi olan Allah gibi (hiç kimse) haber veremez." (Fatır: 35/14)

"İnsanlar bir araya getirildiği zaman, (onların Allah'tan başka taptıkları) onlara düşman kesilirler ve (kendilerine ibadet etmelerini de) tanımazlar." (Ahkaf: 46/6)

İnsanlardan kimileri, şirkin sadece putlara tapmak anlamına geldiğini ve sadece putlara tapan kimsenin müşrik olacağını zannediyorlar. Oysa âyette, Allah'la ﷻ birlikte nebilere, salihlere, meleklere ve bunlardan başkalarına

dua eden kimselerin de müşrik kapsamına girdikleri açıkça ifade edilmektedir. Ölülerden ve gaip kimselerden medet beklemek, onlara dua etmek, herhangi bir yarar ve zarar verme gücüne sahip olmayan kimselerden istekte bulunmak da, bir daha işlenmemek üzere tevbe edilmediği sürece bağışlanmayan büyük şirk türünden amellerdir ve ihlâs kelimesiyle çelişmektedir.

Tevhidin ve "La ilahe illallah" kelimesinin ne anlama geldiğini anlayabilmek, ancak şer'i deliller üzerinde çok iyi düşünmekle mümkün olur. Kul, Allah'tan ﷻ yardım isteyerek şirkten ve şirke sebep olabilecek amellerden korunur.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"De ki: Allah'tan başka ilah olduğunu sandıklarınızı çağırın, sizin bir sıkıntınızı gidermeye ve onu değiştirmeye güçleri yetmez." (İsra: 17/56)

Âyet, meleklere, Mesih İsa'ya (a.s.) ve onun annesine ibadet (dua) edenlerle ilgili olarak inmiştir.

Ayrıca Allah ﷻ bu müşriklerin, Allah'a ﷻ dua eden ve kullukta bulunan müslümanlara muhalefet ettiklerini de açıklamıştır.

Allah ﷻ'a Yaklaşmak İçin Meşru Vesile Aramak

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"O yakarıp durdukları da Rablerine yaklaşmak için vesile ararlar. O'nun rahmetini umar ve azabından korkarlar. Zira Rabbinin azabı gerçekten korkulmaya değerdir." (İsra: 17/57)

Bu âyette yalnızca dua ve itaatleriyle Allah'tan ﷻ vesile arayan kimseler anlatılmaktadır. Allah ﷻ için en büyük vesile, tüm nebi ve rasûllerin tebliğ ettiği, yaratılanları bu gaye uğruna yarattığı tevhiddir.

Allah'a ﷻ tevessül, Allah ﷻ'ın isimleri ve sıfatlarıyla yapılır.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"En güzel isimler Allah'ındır. O'na o isimlerle dua edin. O'nun isimleri konusunda eğriliğe sapanları bırakın. Onlar elbette yaptıklarının cezasını göreceklerdir." (A'raf: 7/180)

Bu konu dualarla ilgili olarak gelen hadis rivayetlerinde de geçmektedir.

Rasûlullah ﷺ şöyle yakarırdı:

"Allah'ım! Senden isterim. Çünkü hamd senin içindir. Mennan olan senden başka ilah da yoktur. Ey göklerin ve yerin örneksiz yaratanı, ey Celal ve kerem sahibi Allah'ım!"[95]

"Allah'ım, senden başka ibadete layık ilah yoktur, yalnız sen varsın, senden isterim. Sen doğmamış, doğurmamış, hiçbir dengi ve eşi olmayansın, Samed'sin"[96]

İşte bu ve benzeri, salih amel olma özelliği taşıyan sahih dua ve yönelişler, içerisinde şirk barındırmayan dua ve yönelişlerdir. Allah'a ﷻ tevessül, Allah'ın ﷻ razı ve hoşnut olduğu amellerle yapılır, yoksa Allah'ın ﷻ hoşlanmadığı şirk ve şirk içerikli şeylerle değil. Çünkü Allah'ın ﷻ bizzat kendisi, kendi yüce zatını tenzih ederek şöyle buyurmuştur:

"Allah, onların ortak koştukları şeylerden münezzehtir."

"Allah'ı tenzih ederim, ben müşriklerden değilim."

Katade diyor ki:

"Allah'a itaat ederek O'na yaklaşmak, O'nun razı olacağı amellerle mümkün olur.

Allah ﷻ'tan Başkalarını Şefaatçi Edinmek

Allah ﷻ, O'ndan ﷻ başkalarını Allah ﷻ ile kendisi arasında şefaatçi edinenlerin bu yaptıklarını inkar ederek şöyle buyuruyor:

"Onlar, Allah'ı bırakarak, kendilerine fayda da zarar da veremeyen şeylere taparlar ve: 'Bunlar Allah katında şefaatçilerimizdir' derler. De ki: 'Göklerde ve yerde Allah'ın bilmediği bir şeyi mi O'na haber veriyorsunuz?' Allah, onların ortak koşmalarından münezzeh ve yücedir." (Yunus: 10/18)

Kur'ân'da bu konuyla ilgili olarak yukarıdaki âyete benzer pek çok âyet vardır. Bu âyetlerde kulların Allah'a ﷻ ihlâslı olarak ibadet etmeleri, O'ndan başkasıyla ilgilerini kesmeleri emredilmekte, böyle yapmazlarsa bu yaptıklarının cezasının oldukça ağır olacağı bildirilmektedir. Nitekim Allah'ın ﷻ Kur'ân-ı Kerim'de ve Rasûlullah'ın ﷺ hadislerinde bize anlattığı kadarı ile önceki toplumlardan kendilerine gelen elçileri yalanlayanların başlarına gelen büyük felaketler de bilinmektedir.

95 Nesei, 3:52; İbn-i Mace, Davat: 9; el-Heysemi, Mevariduz-Zam'eni, 2382
96 İbn-i Mace, Deavat: 9

Nuh'un (a.s.) Kavmi

İşte Nuh'un (a.s.) kavmi...

Ad, Semud ve benzeri kavimlerin durumu...

Bunlar Allah'a ﷻ itaat ve kulluk konusunda kendilerine emredilenlere isyan etmişler, tevhidi bırakıp şirki tercih etmişlerdi.

Onlar Nuh'a (a.s.) şöyle diyorlardı:

"Kavminin inkarcılarından ileri gelenler: 'Senin ancak kendimiz gibi bir insan olduğunu görüyoruz. Daha başlangıçta iken, sana bizim ayak takımı dışında hiç kimsenin uyduğunu görmüyoruz. Sizin bizden bir üstünlüğünüz de yoktur. Biz sizi sadece yalancı sanıyoruz' dediler." (Hud: 11/27)

Hud'un (a.s.) Kavmi

Hud'un (a.s.) kavmi ona şöyle dediler:

"Ey Hud! Sen bize bir belge getirmeden, senin sözünden ötürü ilahlarımızı terk etmeyiz ve sana inanmayız." (Hud: 11/53)

Salih'in (a.s.) Kavmi

Salih'in (a.s.) kavminin ileri gelenleri ona şöyle demişlerdi:

"Ey Salih! Sen bundan önce, aramızda kendisinden iyilik beklenir bir kimseydin. Şimdi bizi babalarımızın taptıklarına tapmaktan sakındırıyorsun? Doğrusu bizi çağırdığın şeyden şüphe ve endişe içindeyiz." dediler." (Hud: 11/62)

Şuayb'ın (a.s.) Kavmi

Şuayb'a (a.s.) ise kavmi şöyle diyordu:

"Ey Şuayb! Babalarımızın taptığını bırakmamızı emreden veya mallarımızı istediğimiz gibi kullanmamızı yasaklayan, senin namazın mıdır? Oysa sen doğrusu aklı başında, yumuşak huylu birisin." dediler." (Hud: 11/87)

Allah'ın ﷻ, Kitabında anlattığı bu gerçekler üzerinde çok iyi düşünmek gerekir. Rasûller kavimlerini hep Allah'a ﷻ davet etmişler ve onların bu davetlerini kabul etmeyenlerin başına çeşitli felaketler gelmiştir. Allah ﷻ, Kıyamet Gününde de onlara azap edecektir.

İbn Mes'ud'dan rivayet edildiğine göre:

"İnsanlardan birtakım kimseler, cinlerden bazılarına ibadet ediyorlardı. Cinler müslüman oldu, bunlar ise onların dinlerine bağlandılar."

Yukarıdaki âyet, Allah ﷻ ile beraber herhangi bir veliye dua edenlerin aleyhine delildir.

Şeyhülislâm İbn Teymiyye diyor ki:

"Bütün bu görüşler haktır. Çünkü âyet, yaratıklardan kendilerine ilah ve mabud edinenleri kınamaktadır. Onların Allah'tan ﷻ başka edindikleri bu ilah ve mabutlar ister melek, ister cin ve ister insan olsun, fark etmez."

İbn Kayyim, bu âyette üç makamdan söz edildiğini söylemektedir:

1. Allah ﷻ'a yaklaşmayı ve yakın olmayı istemek, bunun yollarını aramak, O'nun sevgisini kazanmaya çalışmak.

2. Allah'a ﷻ salih amellerle tevessül etmek.

3. Allah'ın ﷻ rahmetini ümit etmek ve azabından korkmak.

İşte gerçek tevhid ve gerçek İslâm dini budur.

Behz b. Hakim'in dedesi, Nebi'ye ﷺ şöyle demiştir:

"Ey Allah'ın Rasûlü! Vallahi sana gelmeye şu parmaklarım sayısınca yemin etmişim. İşte geldim. Seni Hak ile gönderen Allah ﷻ adına söyler misin, Allah ﷻ seni ne ile gönderdi?"

Rasûlullah ﷺ:

"İslâm" diye buyurdu.

"İslâm nedir?" dedi.

Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Kalbini Allah'a teslim edecek ve yüzünü de Allah'a döndüreceksin, farz olan namazları kılacak ve farz olan zekatı da vereceksin." (Ahmed)

Ebu Hureyre'den Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Yolcu yolunu şaşırmamak için bu işaretlere dikkat etmelidir. İslâm'da, tıpkı yoldaki (trafik) işaretler gibi levhalar ve dikili taşlar vardır. İşte bu işaretler şunlardır:

"Allah'a ibadet ve kullukta bulunacaksın. Hiçbir şeyi O'na ortak koşmayacaksın. Namazı kılacaksın, zekatı vereceksin, Ramazan ayı orucunu tutacaksın, iyiliği emredecek, kötülüklerden de men edeceksin."[97]

97 Hakim, Müstedrek: 1/21; Ebu Naim, Hilyetü'l Evliya: 5/217

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Kim muhsin olarak yüzünü Allah'a teslim ederse, kopmayan, sağlam bir kulpa yapışmıştır. Bütün işlerin sonu Allah'a varır." (Lokman: 31/22)

Hep Baki Kalacak Olan Kelime

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"İbrahim, babasına ve kavmine demişti ki: "Beni yaratan hariç, sizin taptıklarınızdan uzağım. Beni doğru yola eriştirecek olan odur." Bunu ardında (n gelecekler arasında sabit) kalacak bir söz olarak bıraktı ki (insanlar Allah'a) dönsünler." (Zuhruf: 43/26-28)

"Kelime-i Bakiye", "La ilahe illallah" kelimesidir.

İkrime, Mücahid, Dahhak, Süddi, Katade ve daha başkaları bu âyette geçen "Kelime-i Bakiye" ifadesinin "La ilahe illallah" kelimesi olduğunu söylemişlerdir. Bu kelime, İbrahim (a.s.) zamanından günümüze dek baki kalan bir kelime olarak devam edegelmektedir ve Allah'ın ﷻ izni ile Kıyamete kadar da baki kalacaktır.

İbn Kesir bu âyet hakkında der ki:

"Âyette yer alan "kelime"den kasıt; eşi ve ortağı olmayan bir tek Allah ﷻ'a ibadet edip, bunun dışındaki tüm putları ve tağutları reddetmektir. Bu da "La ilahe illallah" ifadesinin içerdiği mânâdır."

Allah ﷻ bu kelimeyi onun soyu içinde baki kılarak, onlardan, bu kelime konusunda hidayet üzere olan babaları İbrahim'i (a.s.) örnek almalarını istemiştir.

İkrime, Mücahid, Dahhak, Katade, Süddi ve daha başka imamlar, âyette söz konusu edilen "Baki kalacak kelime"nin "La ilahe illallah" kelimesi olduğunu söylemişlerdir. Dolayısıyla İbrahim'in (a.s.) soyundan tevhid davasını sürekli devam ettirecek kimseler bulunacaktır."

"La ilahe illallah" ın anlamı, ihlâs ile Allah'a ﷻ ibadet ederek tevhidi gerçekleştirmek ve Allah'tan ﷻ başkalarıyla ilgi ve bağı kesmektir.

Bu kelimeyi kabullenen bir kimse, Allah'tan ﷻ başka kendilerine tapınılan tüm batıl ilahları, insanlar üzerinde hüküm koymaya ve otorite olmaya yeltenen tüm tağutları, yıldızları, heykelleri, şekillendirilmiş putları, özellikle de Nuh (a.s.) kavminin şekillendirdiği putları; Vehdi, Süva'yı, Yeğus'u, Yeuk'u ve Nesr'i, akla gelen ve gelmeyen tüm putları, insanların Allah'ı ﷻ

bırakıp da kendilerine taptıkları tüm varlıkları, müşriklerin saygıda kusur etmedikleri ve putlaştırdıkları liderleri, önderleri reddetmiş olmaktadır.

Yukarıdaki âyette İbrahim (a.s.), kendisini yaratan Allah'tan ﷻ başka, insanların kendisine kulluk ettikleri tüm mabutları reddetmektedir. Çünkü Allah ﷻ, bir tektir, eşi ve ortağı yoktur. İşte bu, ihlâs kelimesinin ifade ettiği mânâdır.

Yine İbn Kesir (r.h.) bu âyetle ilgili olarak şöyle der:

"Âyet Haniflerin imamı, Allah'ın kulu, rasûlü ve halili, kendisinden sonraki elçilerin babası İbrahim'den (a.s.) haber veriyor. İbrahim (a.s.) putlara taptıklarından dolayı babasından ve kavminden uzaklaşarak onlara şöyle demiştir:

"Beni yaratan hariç, sizin taptıklarınızdan uzağım. Beni doğru yola eriştirecek olan odur." Ve bunu belki insanlar Allah'a dönerler diye ardında kalıcı bir kelime olarak bıraktı." (Zuhruf: 43/26-28)

İbrahim (a.s.)'in bu yüce kelimeyi nasıl anlayıp yorumladığını çok iyi düşünmek gerekir.

İşte İbrahim'in (a.s.) kendisinden sonrakilere bıraktığı bu kelime ya da söz; bir tek olan Allah'a ﷻ ibadet ve O'ndan başkalarını reddir. Bu ise "La ilahe illallah" kelimesidir. İbrahim'in (a.s.) soyundan gelip, kendisine uyan kimseler için Allah ﷻ, bunu kalıcı bir kelime kılmıştır. Belki daha sonra onun soyundan gelenler böylece hakka dönerler. Allah ﷻ'ın hidayeti kendilerine ulaşır da gerçeği bulurlar...

İbrahim (a.s.) Kavmini Tevhid'e Çağırıyordu

"La ilahe illallah" kelimesi incelendiğinde, bu mübarek kelime ile âyette geçen:

"Beni yaratan hariç, sizin taptıklarınızdan uzağım." ifadesinin içeriğinde tam bir uyum olduğu görülür. Çünkü her iki ibare de iki ayrı içerikten oluşmaktadır: Red ve kabul.

Tevhid kelimesinde yer alan red bölümü; "La ilahe" ifadesidir.

Âyette İbrahim'in (a.s.) ağzından ifade edilen red bölümü ise; "Şüphesiz ben, sizin taptıklarınızdan uzağım." sözüdür.

Tevhid kelimesinde yer alan kabul bölümü; "İllallah" ifadesi,

Âyette İbrahim'in (a.s.) sözü olarak geçen kabul bölümü ise; "Ancak beni yaratan hariç" ifadesidir.

Şehadet kelimesini söyleyen bir kimse, bu gerçek üzerinde çok iyi düşünmeli, ilim ve amel noktasında şehadetin gereklerini en iyi şekilde yerine getirmelidir.

Kurratü'l-Uyûn adlı kitapta da yukarıdaki açıklamaların doğrulandığını görmekteyiz:

"Bu âyette red anlamındaki ifade:

"Ben sizin taptıklarınızdan uzağım." Kabul anlamındaki ifade ise:

"Ancak beni yaratana kulluk ederim." ifadesidir. Dikkat edilirse İbrahim (a.s.) bu ifadeleri, ibadet ve kulluğu sadece Allah'a ﷻ ait kılmış ve insanların O'ndan başka taptıkları şeylerden uzak olduğunu açıkça ve hiç çekinmeden bildirmiştir. Bu âyet, tevhid kelimesi için çok güzel bir yorumdur."

Allah ﷻ bu âyette, şehadet kelimesinin gereği olan dostluk ve düşmanlık kavramlarını açıklamıştır.

İbadet Sadece Allah ﷻ İçin Olmalıdır

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Bu böyledir. Çünkü Allah, hakkın ta kendisidir. O'ndan başka taptıkları ise şüphesiz batılın ta kendisidir. Gerçekten Allah yücedir, büyüktür." (Hac: 22/62)

Herhangi bir ibadetin Allah ﷻ'tan başkasının rızası için yapılması batıldır ve sahibine, tevbe edilmediği taktirde bağışlanmayacak olan şirkten başka bir şey kazandırmayacaktır.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Sonra onlara: 'Sizin şirk koştuklarınız nerede?' denilecektir." (Mü'min: 40/73)

Allah ﷻ'tan Başka Rab'ler Edinmek

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Onlar, Allah'ı bırakıp bilginlerini ve rahiplerini rabler edindiler ve Meryemoğlu Mesih'i de... Oysa onlar, tek olan Allah'a ibadet etmekten başka bir şeyle emrolunmamışlardı. O'ndan başka ibadete layık ilah yoktur. O, bunların şirk koştukları şeylerden yücedir." (Tevbe: 9/31)

Bu âyette geçen "ahbar" kelimesi, "alimler" demektir, "ruhban" kelimesi ise "abitler" anlamındadır.

Süddi der ki:

"Onlar insanlara öğüt vermek istediler, fakat bunu yaparken Allah'ın ﷻ Kitabını arkalarına attılar. Bunun için Allah ﷻ Tevbe 31. âyetini indirdi."

Âyetin muhatap aldığı kimseler, alim ve abit kabul ettikleri insanların söylediklerine kayıtsız-şartsız uydukları ve bu konuda:

"Allah ﷻ ne diyor?" diye hiç önemsemedikleri için Allah'tan ﷻ başkasına ibadet etmiş oldular. Çünkü onlar Allah'ın ﷻ helal kıldığını haram, haram kıldığını da helal kılma konusunda onlara itaat ediyor ve onları Allah'tan ﷻ başka rabler ediniyorlardı. Oysa ki insanlar üzerine kanun koymak, helal ve haram ölçülerini belirlemek, sadece Allah'a ﷻ aittir. İbadet de sadece Rab olmaya layık olan Allah'a ﷻ yapılır.

Helal, Allah'ın ﷻ helal kıldığı,

Haram da Allah'ın ﷻ haram kıldığıdır.

Din ise, Allah'ın ﷻ şeriat olarak gönderdiğidir.

İbn Teymiyye (r.h.), bu âyetle ilgili olarak der ki:

"Âyette, alimlerini ve rahiplerini rabler edindikleri bildirilen kimseler, Allah'ın ﷻ haram kıldığını helal, helal kıldığını da haram kıldıklarında onlara itaat ettiler. Bu, iki şekilde olmuştur:

1. Alim ve rahiplerin Allah'ın ﷻ dinini değiştirdiklerini bilerek, onların din adına yaptıkları değişikliklerde onlara tabi oldular. Böylece Allah'ın ﷻ haram kıldığını helal, helal kıldığını da haram bildiler. "Büyükler nederse doğrudur" gibi mantıklarla bu ölçüleri belirleme yetkisini alim ve rahiplerine verdiler. Halbuki aslında gerçeğin böyle olmadığını çok iyi biliyorlardı. Onlar böyle yapmakla rasûllerin getirdiği dine aykırı davranmış oldular. Bile bile böyle yaptıklarından dolayı da küfre girdiler. Gerçi bunlar alim ve rahiplerine yönelerek, onlara doğru namaz kılıp secde etmiyorlardı ama, yine de bu yaptıklarıyla müşrik olmuşlardı. Çünkü bir kimse bile bile Allah'ın ﷻ dinine aykırı olan bir hususta bir başkasına uyarsa müşrik olur.

2. Harama haram ve helale helal olarak inanmadaki itikatları sabit olmasına rağmen günah ve isyan konusunda başkalarına uydular. Bunlar da tıpkı kendilerine uydukları kimseler gibi günahkardırlar.

Rasûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

"İtaat ancak maruftadır." [98]

98 Buhârî: 9/79; Müslim, İmarat: 39, 40

Bu âyet açıkça şunu göstermektedir ki:

Her kim haramı helal, helali de haram kılma konusunda Kitap ve Sünnete sırt çevirir, bu konuda Allah ﷻ ve Rasûlünden ﷺ başkasına itaat ederse, bu şekilde Allah ﷻ'ın kendilerine izin vermediği konularda onlara uyarsa, onları rab ve ilah edinerek Allah ﷻ'a ortak kılmış olur. Bu da Allah ﷻ'ın indirdiği tevhid dinine aykırı, tevhid kelimesinin içeriğine zıttır. Çünkü ilah; kendisine kulluk edilen varlık anlamındadır. Allah'tan ﷻ başkalarına itaat ve kulluk etmek ise şirktir, kendisine itaat ve kulluk edilen varlıkları Allah'tan ﷻ başka rabler edinmek demektir.

Görüldüğü gibi, yasama konusunda Allah'tan ﷻ başkalarına itaat edilmesi, Allah'tan ﷻ başkasına ibadet olarak kabul edilmiş, kendilerine itaat edilen kimselerin de rab edinilmiş olacağı açıklanmıştır. Ne acıdır ki, bu ümmet içerisinde de böyleleri vardır. Bu, en büyük şirk olup, tevhidle çelişmektedir ve "La ilahe illallah" kelimesinin içeriğine terstir.

Bu âyet bize; şehadet kelimesinin, Allah'tan ﷻ başkalarını rab edinme gibi bir eğilimi tümüyle reddetmeyi gerektirdiğini gösteriyor. Çünkü "La ilahe illallah" kelimesi, şirki red ve bunun zıttı olan tevhidi kabul etmek anlamını taşımaktadır.

Melekleri ve Nebileri Rab Edinmek

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"O, melekleri ve nebileri rabler edinmenizi emretmez. Siz müslüman olduktan sonra size küfrü mü emredecek?" (Al-i İmran: 3/80)

İnsanlar kimi zaman nebi ve melekleri Allah'a ﷻ ortak koşar duruma düştükleri için bu âyette özellikle nebilerle melekler üzerinde durulmuştur. Melek ya da nebi bile olsa, herhangi bir yaratığın Allah'a ﷻ ortak koşulması ya da Allah'a ﷻ ait hak, yetki ve sıfatların herhangi bir yaratığa verilmesi şirktir.

İnsanların Allah'tan ﷻ başka taptıkları tüm şeyler onların rabbi ve mabududur.

Allah'a ﷻ ve Allah'ın ﷻ yasalarına rağmen, kendisine her itaat olunan varlık puttur, tağuttur.

Her kim, Allah'ın ﷻ şeriat olarak indirdiğinin ve Rasûlünün ﷺ gösterdiğinin dışında bir kimseye mutlak olarak itaat eder ve tabi olursa, o, itaat eden ve tabi olan kişinin rabbi ve mabudu olmuş olur.

Allah ﷻ'ın İzin Vermediği Konularda Yasamada Bulunmak

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Üzerine Allah'ın ismi anılmayan şeyi yemeyin, çünkü bu, yoldan çıkmaktır. Gerçekten, şeytanlar sizinle mücadele etmeleri için dostlarına vesvese verirler. Onlara itaat ederseniz şüphesiz siz de müşriklerden olursunuz." (En'am: 6/121)

"Yoksa onların birtakım ortakları mı var da, Allah'ın izin vermediği şeyleri dinde kendilerine şeriat kıldılar? Eğer kesin ayrıma ilişkin verilmiş bir söz olmasaydı, elbette aralarında hüküm verilirdi. Gerçekten zalimler için acı bir azap vardır." (Şura: 42/21)

Bu âyetler anlam bakımından hep birbirlerini destekler mahiyettedir.

Müçtehit, İçtihatında Mazur mudur?

Helal olan bir şeye haram, haram olan bir şeye de helal diyen bir müçtehit, eğer amacı, yanından hüküm uydurmak olmayıp, Rasûllere tabi olmaksa, fakat o konuda hakkı bilemiyorsa ve hak kendisine gizli kalmışsa, Allah ﷻ korkusunu da taşıyorsa, içine düştüğü yanlış veya yaptığı hata yüzünden sorgulanmaz. Aksine Rabbine itaat etmesi ve Allah ﷻ katından gelen nasslar arasında araması nedeniyle, yaptığından dolayı Allah ﷻ ona sevap bile verir.

Ancak bu kimse, yaptığı içtihadın Allah ﷻ ve Rasûlünden ﷺ gelenlere aykırı olduğunu öğrenir ve hatasında ısrar eder de, Allah ﷻ ve Rasûlü'nün ﷺ sözüne dönmezse, şirke girer. Allah ﷻ böyle bir kimseyi kınamıştır. Özellikle de böyle bir kimse şer'i konularda heva ve hevesine uyan bir kimse ise, yaptığı içtihadın Allah ﷻ ve Rasûlünden gelenlere muhalif olduğunu bile bile yapıyorsa, işte bu şirktir. Bu kişi yaptığından dolayı cezalandırılır. Alimler de o kimsenin gerçek yüzünün ve içtihadının batıl olduğunun öğrenilmesi durumunda, kendisini taklit etmenin caiz olmayıp, küfür olduğu konusunda ittifak etmişlerdir.

Taklit'in Hükmü

Bir müçtehidin istinbat ettiği delillere uyan bir kimse, ayrıntıları ile hakkı öğrenmekten aciz ise, kapasitesi sadece müçtehidinin getirdiği delillerle amel etmeye yetiyorsa, amacı müçtehidin şahsına değil de, getirdiği şer'i delillere uymaksa, bu kimse ecir alır ve bundan dolayı hesaba çekilmez. Çünkü böyle bir kimsenin durumu, kıbleyi araştırmada hataya düşen kimsenin durumu gibidir.

Allah ﷻ'tan Başkalarını Sevgi'de Allah ﷻ'a Eş ve Denk Tutmak

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"İnsanlar içinde öyleleri vardır ki, Allah'tan başka varlıkları O'na eş tutarlar ve onları Allah'ı sever gibi severler, iman sahiplerinin Allah'a olan sevgileri ise daha kuvvetlidir. Zulmedenler azabı gördüklerinde tüm kuvvetin Allah'a ait olduğunu ve Allah'ın azabının çok şiddetli olduğunu anlayacaklarını keşke bilselerdi." (Bakara: 2/165)

Bu âyette Allah ﷻ'tan başkasına tapınan ve onları yüce Allah'a ﷻ eş ve denk tutan müşriklerin, kendi ilahlarını tıpkı Allah'ı ﷻ severcesine yoğun bir sevgi ve bağlılıkla sevdikleri ifade edilmektedir.

Onlar Allah'tan ﷻ başkalarına dua ve rağbet ediyor, Allah'tan ﷻ başkalarına umut bağlıyor, bir şey isteyecekleri zaman bunu O'ndan ﷻ başkalarından istiyorlar. İhtiyaçlarının giderilmesini, sıkıntılarının ortadan kaldırılmasını güçsüz ve fani yaratıklardan bekliyorlar. Türbelere, kabirlere, tağutlara ve pis putlara tapanların durumu işte böyledir. Bunlar Allah ﷻ'ı seviyor olsalar ve böyle görünseler bile, bununla birlikte Allah'a ﷻ eş koştukları ortaklara olan sevgilerinden de vazgeçmiyorlar, onları adeta Allah'ı ﷻ severcesine seviyorlar.

Gerçek şu ki; bunlar aslında Allah'ı ﷻ sevmiyorlar. Çünkü Allah'ı ﷻ sevmek, ancak O'nu isim ve sıfatları ile tanımaya bağlıdır. Gerçekten Allah'ı ﷻ seven bir kimsenin, Allah'tan ﷻ başkasını O'na ortak kabul etmesi mümkün değildir.

Müşriklerin Allah'a ﷻ koştukları ortakları sevmeleri, Allah'a ﷻ karşı duymaları gereken sevgi gibidir. Allah'a ﷻ olan sevgileri, aslında yüceltmeden ve korkudan kaynaklanan bir sevgidir.

Her sevgi ibadet demek değildir. Böyle olmadığı için her sevginin yüceltme ve korku merkezli olması da gerekmez. Bundan dolayıdır ki, âyette:

"Allah sevgisi gibi" denilmiş, "Onların Allah için olan sevgileri gibi" denilmiştir. Çünkü onlar aynı zamanda Allah'a ﷻ koştukları ortaklarını büyük bir saygıyla sever, onlardan çok korkar ve onlara bağlanırlar. Allah'a ﷻ koştukları ortaklar adına kurban keser, en değerli varlıklarını bu yolda verir ve harcarlar. Çünkü onlar Allah'a ﷻ koştukları bu ortaklardan kendilerine yardım etmelerini istemekte, sıkıntı ve dertlerini gidermelerini beklemektedirler.

Hatta o müşrikler, Allah'a ﷻ koştukları bu ortaklar tarafından ekinlerinin yakılacağı, çocuklarının zarar göreceği, can ve mallarının telef edileceği, çeşitli felaket ve musibetlere uğratılacakları inancı içerisindedirler. Halbuki onlar, Allah'tan ﷻ bile böylesine korkup ümitvar olmazlar. Çünkü onlar puthanelerindeki bekçilerden, alim ve şeyh kabul ettikleri soytarılardan ve kocakarı masallarından pek çok uydurma ve yalan yanlış hikayeler dinlemişlerdir. Onlar böylece davalarını uydurma hikayeler ve efsaneler aracılığı ile desteklemek isterler. Onları dinleyen ve dinini bilmeyen kimseler de onlara kanıp, inanırlar ve sapıklıkta kalırlar. Sonra da şirk üzerinde iken canları çıkar.

Bu kimseler Allah ﷻ'a koştukları ortaklardan korktukları kadar Allah ﷻ'tan korkmamakta ve o ortaklardan beklenti içinde oldukları kadar Allah ﷻ'tan beklememektedirler.

Bu söylediklerimiz sadece kuru ve asılsız bir iddia değil, ne yazık ki geçmişte yaşanan ve günümüzde de halen yaşanmakta olan pratik ve gözle görülür bir gerçektir.

O müşrikler Allah'a ﷻ koştukları bu ortaklar adına, kabirlerde yatan ölüler ve türbeler adına öylesine cömert davranırlar ki, bunlar uğruna harcadıklarının çok azını dahi Allah ﷻ için vermezler ya da ana babaya iyilik, yakınların ziyareti, yoksul olan komşularını ya da yaşadığı bölgedeki fakirleri doyurmak için harcamazlar. Bu özellik ne yazık ki, türbecilerin ve ölülerden medet bekleyen kimselerin hepsinde bariz bir şekilde mevcuttur. Bunların durumlarını yakından inceleyen ve onların yaptıklarının içyüzüne vakıf olan bir kimse Kur'ân'da geçen müşriklerle ilgili âyetleri onlara uyarlamakta ve onların cahiliye müşriklerinden olduklarını tespit etmekte asla zorlanmaz.

Her kim tevhid kelimesini bu anlamda öğrenirse, ihlâslı davranır ve şirk ile alakasını keserse, o zaman gerçekleri görebilir. Çünkü her şey zıttıyla öğrenilir. Şirkin küçüğünün öğrenilmesi, tevhide aykırı olan en büyük şirkin öğrenilmesinden geçer. Küçük şirk, tevhidin kemaline aykırıdır.

Şirkten sakınan bir kimse gerçekten muvahhit olmuştur. Ayrıca insanları şirke götüren yolların da tespit edilip kapatılması gerekir. Ancak bu şekilde şirkten korunmak mümkün olur. Şirkten sakınmak, tevhidin ve ihlâsın bir gereğidir.

Aynı zamanda tevhidin delillerinin bilinmesi, Allah ﷻ'ın isim ve sıfatlarının ispatı, yüce Allah ﷻ'ın layık olmadığı şeylerden tenzih edilmesi de şarttır. Allah ﷻ'ın kemal sıfatlarını ve Rububiyetinin delillerini gereğince bilerek onlara iman eden bir kimse gerçekten kurtulmuştur. İbadet yalnızca O'na yapılır. İşte tevhid ve şehadet kelimesinin anlamı ve içeriği

Sevgi Konusunda Tevhid ve Şirk

"Allah sevgisi gibi" ifadesi, "Allah ﷻ için olan sevgileri gibi" mânâsında değildir. Buradaki mânâ: "Onları tıpkı kendisinden başka ilah olmayan Allah'a ﷻ karşı olması gereken sevgi cinsinden bir sevgi ile severler." şeklindedir. Yine de en iyisini Allah ﷻ bilir."

Buna, ibadet sevgisi de denir. Çünkü aşırı sevgi, aşırı saygıyı ve boyun eğmeyi gerektirir. İşte bu öylesi bir sevgidir ki, dua, sığınma ve yakarış bundan doğar, sıkıntıların ve dertlerin yok edilme isteği bundan kaynaklanır. Mü'minlerin, tüm sevgilerini bu anlamda Allah'a ﷻ vermeleri ve O'na karşı aşırı bir sevgiyle bağlılık göstermeleri gerekir. Oysa ki müşrikler bu sevgiyi sadece yüce Allah'a ﷻ ortak koştukları velilere gösterirler. Ne yazık ve ne acıdır ki, onlar Allah'tan ﷻ korkmazlar.

Kurratü'l-Uyûn'da deniliyor ki:

"Âyette geçen "endad" kelimesi; emsal ve denkler, nezirler, eşler anlamına gelmektedir. İbn Kesir ve başka müfessirlerin söyledikleri budur.

Her kim ki, sadece Allah'a ﷻ yapılması gereken herhangi bir ibadet çeşidini Allah'tan ﷻ başkası için yaparsa, ona rağbet eder ve ondan korkarsa, o kimse onu Allah'a ﷻ eş kılmış, denk tutmuş olur. Çünkü sadece Allah'ın ﷻ layık olduğu bir şeye bir başkasını ortak kılmıştır."

İbn Kayyim (r.h.) der ki:

"Allah'a ﷻ ibadette, Allah'tan ﷻ başka hiç kimseye pay yoktur. Sevenin tevhidi; kalbinde bulunan sevginin tümünü, sevgisinin hiçbir parçasını asla bir başkasına ayırmaksızın, sevdiği varlığa vermesidir. İşte bu sevgi, o kulun salih amel sahibi bir kimse olduğunu, Allah'ın ﷻ kendisine sunduğu nimetlere ehil olduğunu ve gözbebeği konumunda bulunduğunu gösterir. Böyle bir kimsenin gönlünde sadece Allah ﷻ ve Rasûlünün ﷺ sevgisi olur. Allah ﷻ ve Rasûlü ﷺ o kimse için herkesten ve her şeyden daha fazla sevimli olur ki, işte bu kimse imanın tadını tatmış bir kimsedir.

Bir kimse, hiç kimseyi Allah'ı ﷻ sevdiği gibi sevmemeli, yalnızca Allah'ı ﷻ sevmelidir.

Allah'tan ﷻ başkalarını Allah ﷻ gibi sevenler, "La ilahe illallah" deyip, namaz kılsalar, oruç tutsalar da Allah'tan ﷻ başkalarına olan sevgi ve ibadetleri sebebiyle Allah ﷻ'a ortak koşmuş ve müşrik olmuşlardır. Onların Allah'a ﷻ ortaklar edinmeleri ve onları adeta Allah'ı ﷻ sever gibi sevmeleri, kendilerinin bütün salih amellerini geçersiz ve anlamsız kılar. Çünkü müşrik olan

bir kimsenin yaptığı amel makbul değildir. Bu gibi kimseler "La ilahe illallah" deseler bile, bu kelimenin kapsadığı diğer iman ve amel esaslarını terk etmiş olmalarından dolayı müşrik sayılırlar.

Müşrik olan bir kimse, "La ilahe illallah" kelimesinin gerçek anlamını bilmemekte ya da bildiği halde bu kelimenin anlam ve içeriğini kabul etmemekte direnen bir kimsedir. Bu kelimenin anlamını bilmeyen ya da bildiği halde kabul etmemekte direnen bir kimsenin sevgide bir başkasını Allah'a ﷻ ortak koşması kaçınılmazdır. İşte bu, bildiğiyle bağdaşmayan cehalettir. Bu kişi söylediği bu kelime ile, şirk olma özelliği taşıyan davranışları terk etmemekte, bu kelimenin içeriği olarak kabul etmesi gereken şeyleri kabul etmemektedir. Eğer bu müşrik, bu kelimenin anlamını gereği gibi bilseydi ve bu kelimenin neleri ifade ettiğini kavrayabilseydi, kesinlikle şirk ve küfür olma özelliği taşıyan söz ve davranışları reddederdi.

Ebu Cafer b. Cerir:

"O'nun için ortaklar ediniyorlar" âyetinde bildirilen, insanların Allah'a ﷻ karşı koştukları bu ortakların, Allah'a ﷻ karşı gelme konusunda kendilerine itaat olunan ve O'na denk tutulan kimseler olduklarını söylemektedir.

Mücahid (r.h.) şöyle diyor:

"Onları Allah'ı sever gibi severler" âyetindeki ifade; "İsim, sıfat ve fiillerinde Allah'a ﷻ "benzer eşler ve denkler edinirler" anlamındadır. Yani iman edenlerin Allah'a ﷻ karşı olan sevgileri ne kadar fazla ise, kafirlerin de putlarına olan sevgileri o derece fazladır."

Tevhid ve şehadet kelimesinin tefsiri mahiyetinde olan aşağıdaki âyeti kerimede yüce Allah kafirlerle ilgili olarak şöyle buyuruyor:

"Onlar ateşten çıkacak değillerdir." *(Bakara: 2/167)*

Onlar Allah'a ﷻ ortak edindikleri şeyleri tıpkı Allah'ı ﷻ sever gibi severler. Bu da gösteriyor ki, bunlar Allah'ı ﷻ büyük bir saygıyla seviyorlar, fakat yine de İslâm'a girmiş olmuyorlar. Peki durum böyle olduğuna göre, Allah'a ﷻ denk tuttuklarını Allah'tan ﷻ daha çok sevenler için ne buyrulur?

Başka bir varlığı sevgi konusunda Allah'a ﷻ ortak koşan bir kimsenin bu yaptığı, ibadette Allah'a ﷻ şirk koşmaktır. İşte bu, Allah'ın ﷻ bağışlamadığı bir şirk çeşididir.

Çünkü Allah ﷻ bunlar için:

"Onlar ateşten çıkacak değillerdir." *(Bakara: 2/167)* buyurmuştur.

Kim sadece Allah'ı ﷻ sever ve sevdiğini de Allah ﷻ için severse bu kimse muhlistir, samimidir. Allah'ı ﷻ severken Allah ﷻ ile birlikte başkasını da severse bu da müşriktir.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Ey insanlar, sizi ve sizden öncekileri yaratan Rabbinize kulluk edin ki sakınasınız. O, sizin için yeryüzünü bir döşek, gökyüzünü de bir bina kıldı ve gökten su indirerek onunla sizin için ürünler çıkardı. Öyleyse bile bile Allah'a eşler koşmayın." (Bakara: 2/21-22)

Tevhid ve şehadet kelimeleri şirki bütün çeşitleriyle reddederek, bütün ibadetlerin yalnız Allah'a ﷻ yapılması gerektiğini ikrar eder.

"La ilahe illallah" kelimesi şirkin her çeşidini reddetmekte, sevgi ve muhabbetin yalnızca Allah ﷻ için olması gerektiğini bildirmektedir. İşte bu, tevhid kelimesinin mutabakat anlamında ifade ettiği mânâdır. Bu kelimenin ne mânâya geldiğinin kesinlikle bilinmesi, buna inanılması, zahir ve batın anlamda bu kelimenin gereklerine göre amel edilmesi gerekir.

Şeyhülislâm İbn Teymiyye (r.h.) şöyle der:

"Kim ihtiyaç ve sıkıntılarını Allah'tan ﷻ başkasına arz ederse, bir süre sonra ihtiyaçlarını arz ettiği o kimseyi sevmeye başlar. Bu da, o kimsenin, aslında ihtiyaçlarını kendisine arz ettiği kimseyi sevdiğini gösterir."

İbn Kayyim (r.h.) der ki:

"Sevgilinin tevhidi, onu birkaç sevgili sahibi kılmamalıdır. Yani Allah'a ﷻ ibadette başkasını ortak etmemelidir.

Sevgide tevhid, kalpten Allah'tan ﷻ başkalarına duyulan tüm sevgileri çıkarıp atmak, sevgiyi sadece Allah'a ﷻ tahsis etmek ve Allah'tan ﷻ başka hiçbir varlığın sevgisine yer vermemekle sağlanır. Bu tür sevgi çeşidi, aşk diye de adlandırılabilir. Artık kul bundan böyle kalbinde bir başka sevgiye yer vermez. Bu durumda Allah ﷻ ve Rasûlü ﷺ kişinin kendisine her şeyden daha önde gelir. Böyle bir kişinin başkalarını sevmedeki ölçüsü, öncelikle Allah ﷻ sevgisi ile bağlantılıdır. O yalnızca Allah'ı ﷻ sever, başkalarını da sadece ve sadece Allah ﷻ için sever.

Nitekim Rasûlullah ﷺ bir hadiste şöyle buyurmuştur:

"Kimde şu üç özellik bulunursa, imanın tadını tatmış olur.

- Allah ve Rasûlünün kendisi için her şeyden daha sevgili olması,

Fakat, dini konularda bir başkasını taklit eden, bunu da sadece hevasına uyarak yapan bir kimse, müçtehidin getirdiği delillerle isabet edip etmediğini hesaba katmadan ya da bunu önemsemeden, eli ve diliyle ona arka çıkıyorsa, işte bu kimse cahiliye ehlindendir. Kendisine bağlı olduğu müçtehit içtihadında isabetli olsa bile, böyle bir kimsenin ameli, salih ve sahih olmaz. Eğer uyduğu kimse hatalı ise, bu durumda da günahkar olur.

Delilsiz hareket eden bir kimse, isabet etse bile hatalıdır. Hata ederse, bu defa Cehennemdeki yerine hazırlanmalıdır. Aslında bu gibi kimseler zekat vermeyi ve yardımlaşmayı engelleyen kimseler gibidirler. Bunlar hakkında büyük bir tehdit vardır. Yine bunlar paraya, pula, altına ve gümüşe, kumaşa kul olan kimseler türündendir. Eğer böyleleri dünyalığı seviyorlarsa, bu mal, onları Allah'a ﷻ ibadetten alıkoyar, Allah'a ﷻ itaatten uzaklaştırır. Bu gibi kimseler küçük şirk içindedirler. Bunlar için, işledikleri amellerin oranına göre tehdit söz konusudur.

Rasûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

"Riyanın azı da şirktir."[99]

Bu konu, mutlak anlamda küfür ve şirktir. Kitabın başka bir bölümünde ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

Gerçeği Açıklamaktan Aciz Bir Kimsenin Sorumluluk Derecesi Nedir?

Araştırma gücüne sahip olan bir kimse için taklit caiz midir, değil midir?

Bir kimse eğer bildiği ve öğrendiği gerçeği açıklamaktan aciz ise, böyle bir kimsenin durumu, Hristiyanların arasında yaşayıp da İslâm'ın hak din olduğunu bilen bir kişinin durumuna benzer. Bu kimse, gücü yettiğince hakkı açıklamaya çalışmalı, aciz kaldığı durumların affı için Allah'a ﷻ yalvarmalıdır. Bu gibi kimseler Necaşi ve benzerleri gibidirler.

Böyle kimseler hakkında Allah ﷻ şöyle buyurmaktadır:

"Şüphesiz, Kitap Ehlinden öyleleri vardır ki, Allah'a, size indirilene ve kendilerine indirilene -Allah'a derin saygı gösterenler olarak-inanırlar. Allah'ın âyetlerini birkaç paraya satmazlar. İşte bunların Rableri katında ecirleri vardır. Şüphesiz Allah, hesabı çok çabuk görendir." (Al-i İmran: 3/199)

"Rasûl, indirileni (Kur'ân'ı) dinlediklerinde hakkı tanıdıklarından dolayı gözlerinin yaşlarla dolup taştığını görürsün. Derler ki: "Rabbimiz, inandık, bizi şahitlerle birlikte yaz." (Maide: 5/83)

---

99 İbn Mace, Fiten: 16; Hilyetü'l Evliya: 1/5

"Musa'nın kavminden, hakka ileten ve onunla adaletli davranan bir topluluk vardır." (A'raf: 7/159)

İnsanların Çoğuna Uyacak Olursak Sapıtırız

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Yeryüzünde olanların çoğunluğuna uyacak olursan, seni Allah'ın yolundan şaşırtıp, saptırırlar. Onlar ancak zanna uyarlar ve ancak zan ve tahminle yalan söylerler." (En'am: 6/116)

"Şüphesiz Rabbin, kendi yolundan sapanları daha iyi bilir. O, dosdoğru yolda olanları daha iyi bilendir." (En'am: 6/117)

Bu âyetler üzerinde az da olsa düşünen bir kimse, "La ilahe illallah" sözünün ne anlama geldiğini bilir ve tevhidi anlar. Halbuki günümüzde ilim sahibi olduklarını söyleyen kimselerin dahi çoğu, bu anlamdaki tevhidi inkar konumuna düşmüşlerdir. Nitekim bu ümmetten de, daha öncekilerden de böyle itikadî yanlışlara düşen kimseler olagelmiştir.

Hicretin üçüncü asrından sonra artık cehalet alabildiğince yaygınlaşmış, insanlar Ehl-i Beyt'in kabirleri hakkında aşırılıklara ve taşkınlıklara düşmüşlerdir. Ehli Beyt'e ait kabirlerin ve daha başka kabirlerin üzerine binalar, mescitler ve türbeler yapmışlardır. Bu dönemlerde yaşayan insanlar arasında tevhide aykırı pek çok amel yaygınlaşmış, kendilerini müslüman zanneden kimseler şirk karanlığında yollarını kaybederek fitneye uğramışlardır. Onlar ölülere ibadet ve tazim etmekteydiler. Pek çok kimse böylesi bir yanlışın içerisine düşmüştü. O dönemlerde iyilik ile kötülük birbirine karıştırılmış; hayır şer gibi, şer de hayır gibi algılanır olmuştu. Bid'at sünnet gibi, sünnet de bid'at gibi kabul görüyordu. Küçükler böyle bir ortamda yetişip büyüyor, yetişkinler de böyle bir ortamda yaşlanıyor ve ölüyorlardı.

Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"İslâm, garip olarak başladı, yine başladığı gibi garipliğe dönecektir. İnsanların fesada uğradıkları bir zamanda salih olanlara ve insanları ıslah edenlere ne mutlu!"[100]

Başka bir rivayette de bu hadis:

"İnsanların ifsat ettiklerini ıslah edenlere ne mutlu!" şeklinde gelmiştir.

100 Müslim, İmam 232; Tirmizi, İmam 13; İbn Mace, Fiten: 15; Darimi Rikak: 43; Ahmed: 1/184, 398, 4/73, 2/389

- Sevdiğini yalnızca Allah için sevmesi, kızdığına yalnızca Allah için kızması.

- Ateşe atılmaktan hoşlanmadığı gibi, Allah kendisini kurtardıktan sonra tekrar küfre girmekten öylece sakınması.[101]

Allah'ın Rasûlünü sevmek, Allah'ı ﷻ sevmektir. Kişinin sevgisi eğer Allah ﷻ içinse, bu meşru olan sevgidir. Eğer muhabbeti Allah'tan ﷻ başkası içinse, bu, kişinin Allah'a ﷻ olan sevgisini eksiltir ve başkasına olan sevgisini artırır. Böyle bir sevgi de, kişinin sevgilisine karşı olan tüm olumsuz hallere göz yummasını beraberinde getirir. İşte bu da küfürdür. Küfür adeta ateşe atılmak kadar veya ondan daha çok kendisinden rahatsız olunması gereken bir şeydir. Bir kimsedeki sevgi, en yüce sevgi olan Allah ﷻ sevgisi ise, o kişi buna göre değer kazanır. Bir kimse, Allah'a ﷻ imanı kendi nefsine tercih etme noktasında küfürle ateşe atılma arasında tercih yapmak zorunda bırakılsa, ateşe atılmaya razı olmalı da yine de küfrü tercih etmemelidir. Çünkü Allah'a ﷻ iman, o kişinin nefsinden, canından, malından ve kısacası her şeyden önce gelir. İşte bu türden bir sevgi, aşıkların sevgililerine karşı beslediklerinden de öte, çok üstün ve çok yüce bir sevgidir. Bunun bir benzeri yoktur. Bu sevgi sınırsız bir şekilde yüceltmeyi, bağlılığı ve itaati gerektirir. Onun bir yaratığa karşı beslenen sevgiyle kıyaslanması bile düşünülemez. Bir kul böylesi bir özel sevgiyle birlikte, bir başkasına da Allah ﷻ sevgisinin önüne geçecek bir sevgi gösterirse, bu kimse müşriktir ve bağışlanmayan bir şirkin içindedir.

Allah ﷻ böylelerinden yücedir, münezzehtir. Böyle kimseler cezalandırılmaya ve rahmetten uzaklaştırılmaya elbette layıktırlar."

Küfre davet edenler, Ademoğullarının liderleri ve şeyhleridir. Bunlar insanları aldatarak yoldan çıkarırlar. Tıpkı tarikatçıların yaptıkları gibi... Çünkü bunlar müritlerine ve bağlılarına Allah'a ﷻ şirk koşmayı süslü göstermişler, küfrü süsleyerek insanlara sunmuşlardır.

Tarikatçıların şeytani telkinlerinin temeli şudur:

Onlar çeşitli saygı türleriyle, korku ve yönelme ile müritlerin şeyhlere tapmaları sistemini icat etmişlerdir.

Onlar, şeyhlerin müritlerinin kalplerinden geçenleri bildiğine, müritlerinin hiç haberi olmadan onların kalplerine girip çıktığına inanırlar.

Onlara göre müritler Allah'ı ﷻ zikirden önce şeyhlerini kalplerinde hazır tutmalıdırlar. Körü körüne tazim ve saygı ile şeyhlerine yönelirler. Allah ﷻ

101 Buhârî, İman: 13; Beğavi, Şerhus-Sünne: 1/49, Kadı İyaz, Eş-Şufa: 2/44

ile kendileri arasında şeyhlerini aracı kılarlar. Onlara rabıta yaparlar. Onlar ölümlerinden sonra Allah'ın ﷻ salih kullarını ilah edinirler, onların kabirlerini de tapınak haline dönüştürürler. Oysa o salihler ne böyle bir şey istemişlerdir ne de bu yapılanlardan hoşnutturlar.

Örneğin, Hz. Hüseyin ؓ, kardeşleri, babası ve oğulları gibi...

Mısır'da İmam Şafii gibi...

Bağdat'ta Ebu Hanife ve Abdulkadir Geylani gibi ve daha niceleri...

Bunların hepsi Kıyamet Gününde bu anlamda kendilerine yaklaşanlardan uzaklaşacaklardır."

Tasavvufçuların adaplarını içeren kitaplarında bu konularla ilgili çok çeşitli hurafelere rastlanır. Tarikatçılara göre bu davranışlar müritler ile şeyhleri arasında kesinlikle bağlı kalınması gereken sözleşme maddeleridir. Bu türden küfür, şirk ve sapıklıkların pek çoğunu Şa'rani'nin kitaplarında ve diğer tasavvufi içerikli kitaplarda bulmak mümkündür.

Müşriklerin ve Onların Uyduklarının Ahiretteki Durumları

Allah ﷻ zalimleri, müşrikleri ve kendilerine yazık edenleri tehdit ederek şöyle buyuruyor:

"İnsanlar içinde, Allah'tan başkasını eş ve ortak tutanlar vardır." (Bakara: 2/165)

Bununla ilgili olarak tefsirciler şöyle demişlerdir:

"Eğer azabı açıktan görürlerse, bu taktirde tüm kuvvetin sadece Allah'ın ﷻ olduğunu kesinlikle bileceklerdir. Hüküm, bir tek olan, şeriki olmayan Allah'ındır ﷻ. Her şey O'nun kahrı, galebesi ve sultası altındadır. Çünkü Allah ﷻ, azabı şiddetli olandır.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Artık o gün, hiç kimse bir başkasını Allah'ın vereceği azap gibi azaplandıramaz. Onun vuracağı bağı da hiç kimse vuramaz." (Fecr: 89/25-26)

Eğer müşrikler orada başlarına gelecek olan acıyı ve feci durumları bilmiş, küfür ve şirkleri yüzünden uğrayacakları kötü sonucu anlayabilmiş olsalardı, hiç vakit kaybetmeden içinde bulundukları sapıklıkları bırakırlardı.

Allah ﷻ bu âyetiyle, müşriklerin dost ve yardımcılarıyla birlikte işledikleri küfürlerinden haber vererek kendilerine uyulanların kendilerine uyanlardan nasıl uzaklaşacaklarını haber veriyor:

"Öyle ki (O gün) kendilerine tabi olunanlar, kendilerine tabi olanlardan uzaklaşıp kaçmışlardır. (Artık) onlar azabı görmüşlerdir ve aralarındaki bütün bağlar (ve ilişkiler) da parçalanıp kopmuştur." (Bakara: 2/166)

İbn Kesir (r.h.) der ki:

"Bu âyette Allah ﷻ, müşriklerin dünya ve ahiretteki sonlarını zikrediyor. Çünkü bunlar, Allah'a ﷻ denkler tutuyor, Allah ﷻ ile birlikte onlara ibadet ediyor ve onları Allah'ı ﷻ sever gibi seviyorlardı. Oysa Allah ﷻ, kendisinden başka ilah olmayandır, zıttı, dengi, eşi ve ortağı yoktur.

Müşriklerin dünyada iken kendilerine taptıkları varlıklar, ahirette onlardan uzaklaşacaklar ve kendilerine tapanlara şöyle diyeceklerdir:

"(Azap) Söz(ü) üzerlerine hak olanlar derler ki: "Rabbimiz, işte bizim azdırıp saptırdıklarımız bunlardır. Kendimiz azıp saptığımız gibi, onları da azdırıp saptırdık. Şimdi ise onlardan uzak olduğumuzu sana arz ederiz. Onlar bize tapıyor değillerdi." (Kasas: 28/63)

"Derler ki: "Sen yücesin. Bizim velimiz onlar değil sensin. Hayır, onlar cinlere tapıyorlardı ve çoğu onlara iman etmişlerdi." (Sebe: 34/41)

Bu âyette görüldüğü gibi cinler, kendilerine tapanlardan uzaklaşacaklar, onların dünyada iken kendilerine yaptıkları ibadetlerden hoşnutsuzluklarını ifade edeceklerdir.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Allah'ı bırakıp, Kıyamet Gününe kadar kendisine icabet etmeyecek şeylere tapandan daha sapık kimdir? Oysa onlar, bunların tapmalarından habersizdirler. İnsanlar haşrolundukları zaman (Allah'tan başka taptıkları) onlara düşman kesilirler ve (kendilerine) ibadet etmelerini de tanımazlar." (Ahkaf: 46/5-6)

"Uyanlar, şöyle dediler: "Ah keşke bir daha dünyaya gitmemiz mümkün olsaydı da, şimdi onların bizden uzak durdukları gibi biz de onlardan uzak dursaydık!" Böylece Allah, onlara işledikleri bütün fiilleri hasretler (pişmanlık ve üzüntü kaynağı) olarak gösterecektir ve onlar, ateşten çıkacak değildirler." (Bakara: 2/167-168)

İbn Kesir, Kasas sûresindeki âyetin tefsirinde der ki:

"Haklarında azap kesinleşmiş bulunan azılı kimseler, küfür davetçileri ve tağutlar, Kıyamet Günü azabı gördüklerinde:

“Ey Rabbimiz!” diye feryat ederler. Âyette de belirtildiği gibi, bunlar kendilerinin dünyada iken kulluk yaptıkları batıl ilahları tarafından aldatıldıklarını bilecekler ve anlayacaklardır. Dünyada iken, müşriklerin kendilerine kulluk ettikleri o batıl ilahlar, onların kendilerine yaptıkları ibadetleri inkar edecekler ve kendilerine tapanlardan uzaklaşacaklardır.”

Sadece Mü'minlerde Bulunan Üç Özellik

Rasûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

“Üç özellik vardır ki, bunlar kimde bulunursa, imanın tadına ulaşmıştır:

Allah ve Rasûlünü her şeyden daha çok sevmek,

Sevdiğini Allah için sevmek, kızdığına da Allah ﷻ için kızmak.

Ateşe atılmaktan nasıl hoşlanmıyorsa, aynı şekilde tekrar küfre girmekten de öylesine rahatsız olmak.”

Allah'ın ﷻ Rasûlünü sevmek, Allah'ı ﷻ sevmekten ileri gelir. Allah'ı ﷻ seven bir kişi, onun elçisini de sever.

Bir kişiye duyulan sevgi eğer Allah ﷻ rızası içinse, bu sevgi Allah ﷻ için duyulan bir sevgidir. Eğer sevgi Allah'tan ﷻ başkası içinse, bu sevgi Allah ﷻ sevgisini azaltır, Allah'tan ﷻ başkasına olan bağlılığı artırır.

Küfre dönmeyi istemek, adeta ateşe girmeyi istemek veya ondan daha da kötü olan bir şeydir ki, hiçbir müslüman böyle bir şeye asla rıza göstermez. Eğer kişinin Allah sevgisi her şeyden daha fazla ise, elbette küfürden adeta ateşten kaçarcasına kaçar. Normalde bir kişi, kendi canına olandan daha üstün bir sevgi taşımazken, böyle bir kimse küfürle ateşe atılma arasında bir tercih yapmak zorunda bırakılırsa, kesinlikle ateşe atılmayı ister de, yine küfre girmeyi istemez. İşte bu hal, imanın kişinin kendi nefsinden daha önce geldiğinin bir göstergesidir. Bu sevgi, aşıkların sevgililerine karşı gösterdikleri sevginin çok çok üstünde bir sevgidir. Hatta bu sevginin bir benzeri yoktur.

Tıpkı gönlünü bir kimseye kaptıranın bir benzerinin olmaması gibi. Bu öyle bir sevgidir ki, sevgili için canı, malı, çocukları, kısacası her şeyi feda etmeyi gerektirir. Bu, öylesi bir sevgidir ki, sonsuz bir baş eğmeyi, bağlılığı ve yüceltmeyi beraberinde getirir. İşte bu sevginin bu anlamda bir yaratığa ait kılınması düşünülemez. Bu bakımdan kim Allah ﷻ ile başkası arasında bir şirket (ortaklık) kurarsa, bu asla bağışlanması mümkün olmayan büyük bir şirk olur.

Mü'minlerin Allah Sevgisi

"*... Oysa iman edenlerin Allah'a olan sevgileri çok daha fazladır...*" (Bakara: 2/165)

İman edenler, Allah'a ﷻ ortak koşanların, koştukları ortaklara karşı olan sevgilerinden çok daha fazla bir sevgi ve saygı ile Allah'a ﷻ bağlıdırlar. Çünkü mü'minlerin Rablerine olan sevgileri herhangi bir yaratığın sevgisine benzemez. Onlar, Allah'a ﷻ olan sevgilerinde ihlâs ve samimiyet sahibidirler. Yalnızca Allah'ı ﷻ ve Allah'ı ﷻ sevenleri severler, yaptıkları tüm amelleri de ihlâslı bir şekilde sadece Allah ﷻ için yaparlar. Allah'tan ﷻ başka, insanların tapageldikleri tüm şeyleri reddederler. Çünkü onlar "La ilahe illallah" kelimesinin ne anlama geldiğini bilirler ve hayatlarını bu kelimenin içeriğine uygun düşecek şekilde düzenlerler.

"*... İman edenlerin sevgisi...*" (Bakara: 2/165)

Bunlar, Allah'ı ﷻ sevmeleri, O'nu tam anlamıyla tanımaları, tazimleri ve tevhide olan bağlılıkları açısından, hiçbir şeyi Allah'a ﷻ ortak koşmazlar. Aksine sadece Allah'a ﷻ kulluk eder ve yalnız O'na tevekkülde bulunurlar. Tüm işlerinde de sadece O'na sığınırlar.

En Büyük Günah

Abdullah b. Mes'ud diyor ki:

"Rasûlullah ﷺ'a: "Ey Allah'ın Rasûlü! Hangi günah daha büyüktür?" dedim. Şöyle buyurdu:

"Seni yarattığı halde, Allah'a denk tutmandır." [102]

Sadece Dil İle "La İlahe İllallah" Demek İman Etmiş Olmak İçin Yeterli Değildir

Ebu Malik'ten Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Kim La ilahe illallah der ve Allah'tan başka kendisine kulluk edilenleri reddederse, malı ve canı haram olur. Hesabı ise Allah'a aittir." [103]

Bu hadiste Rasûlullah ﷺ can ve mal güvenliğini iki temel esasa bağlamaktadır:

1. Bilerek ve yakin mânâsıyla tevhid kelimesini söylemek.
2. Allah'tan ﷻ başka kendisine kulluk edilen her şeyi reddetmek.

---

102 Buhârî, Tefsir 4; Müslim, İman: 37
103 Müslim, İman: 23; Ahmed: 3/472, 6/394

Gerek tevhid kelimesini dil ile söylemek ve gerekse Allah'tan ﷻ başka kendisine kulluk edilen sahte ilahları reddetmek sadece kuru sözlerle olmaz. Hem söz hem de salih amelin bir arada olması, kişinin pratik hayatıyla Allah'a ﷻ iman ettiğini, putları, tağutları ve sahte yeryüzü ilahlarını da reddettiğini ispatlaması gerekir.

Kurratü'l Uyun adlı kitapta bu konu ile ilgili olarak şu açıklama vardır:

"Tevhidin gerçekleşmesi konusunda bu iki esasa bağlı kalınmadıkça can ve mal güvenliği olmaz. Bir kimse sadece tevhid kelimesini söyler de, Allah'tan ﷻ başka kendisine kulluk edilen sahte yeryüzü ilahlarını bırakmaz ve onlardan vazgeçmezse yine can ve mal güvenliği olmaz. Çünkü bu kimse şirki ve küfrü terk etmemiştir. Dolayısıyla sadece sözle "La ilahe illallah" demekle iş bitmez. Bu husus üzerinde iyi düşünmek gerekir."

Tağutu Tekfir Etmek

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Dinde zorlama yoktur. Artık hak ile batıl birbirinden ayrılmıştır. Tağutu tekfir edip, Allah'a iman eden bir kimse, kopmak bilmeyen sağlam kulpa sarılmıştır. Allah işitendir, bilendir." (Bakara: 2/256)

İşte bu âyet, tevhid kelimesini çok güzel şekilde açıklayan bir âyettir. Sadece tevhidin mânâsını bilmek ya da dille ikrar etmek yeterli değildir. İnsanları sadece Allah'a ﷻ çağırmakla da iş bitmez. Bunun yanında Allah'tan ﷻ başkalarına tapınmayı ve kulluğu reddetmek de gerekir. Bir kimse ancak bu şekilde can ve mal güvenliğini elde etmiş olur. Eğer bir kimse bu kelimenin içeriği konusunda kuşku duyar ya da anlamı konusunda tereddüt ederse ve onun bu tereddüt ve şüpheleri insanlar tarafından açık bir şekilde bilinirse, malı ve canı helal olur. İşte tevhidin aslına ilişkin bu hükümlerin iyice bilinmesi gerekir.

Müşriklerle Savaşmak

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Fitne kalmayıncaya ve din tamamen Allah'ın oluncaya kadar onlarla savaşın. Şayet vazgeçecek olurlarsa şüphesiz, Allah yaptıklarını görendir." (Enfal 8/39)

"Haram aylar çıkınca müşrikleri bulduğunuz yerde öldürün. Onları tutuklayın, kuşatın ve onların bütün geçit yerlerini kesin. Eğer tevbe edip namaz kılarlarsa ve zekatı verirlerse yollarını açıverin. Gerçekten Allah bağışlayandır, esirgeyendir." (Tevbe: 9/5)

Bu âyette şirkten tevbe edinceye, Allah ﷻ için amellerinde ihlâslı olup, namaz kılıncaya ve zekat verinceye dek müşriklerle savaş emredilmiştir. Eğer onlar kendilerine yapılan bu tekliflerden herhangi birisinden kaçınırlarsa, kendileriyle savaşılır. Bu konuda ümmet arasında görüş birliği vardır.

Ebu Hureyre'den Rasûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

"İnsanlarla 'La ilahe illallah' diye şehadet getirinceye, bana ve benim getirdiklerime iman edinceye kadar savaşmakla emrolundum. Eğer onlar bunu yaparlarsa, canlarını ve mallarını benden güvence altına almış olurlar, hesapları ise Allah'adır."[104]

Abdullah b. Ömer'den gelen rivayet de şöyledir:

"İnsanlarla, Allah'tan başka ibadete layık ilah olmadığına ve Muhammed'in Allah'ın elçisi olduğuna şehadet edecekleri, namaz kılacakları ve zekat verecekleri zamana kadar savaşmakla emrolundum. Eğer onlar bu söylenenleri yaparlarsa, canlarını ve mallarını benden korumuş olurlar. Hesapları da Allah'adır."[105]

İşte bu iki hadis, Enfal sûresinin 8. ve Tevbe sûresinin 5. âyetlerini tefsir etmektedir.

Alimlerin ittifakına göre "La ilahe illallah" dediği halde bunun içeriğine iman etmeyen ve gerekleriyle amel etmeyen kimselerle savaşılır ve bu savaş, onlar küfrü ve tağutu reddedinceye, Allah'a ﷻ ve Allah'tan ﷻ gelenlere iman edinceye kadar devam eder.

Ebu Süleyman el-Hattabi (r.h.) der ki:

"İnsanlarla 'La ilahe illallah' deyinceye kadar savaşmakla emrolundum" hadisinde geçen kimseler, putperestler ve diğer müşriklerdir. Ehl-i Kitap'tan olanlar değildir. Çünkü kitap ehli "La ilahe illallah" diyorlar.

Kadi İyad da şöyle diyor:

"Sadece "La ilahe illallah" diyen kimseler can ve mal güvencesini temin ederler. Bu, Arap müşrikleri ve putperestler için böyledir. Bunların dışında kalan kimselere gelince, bunların dokunulmazlıkları, can ve mal güvenlikleri, sadece "La ilahe illallah" kelimesini söylemeleriyle değildir. Çünkü onlar bu kelimenin içeriğine aykırı ameller işledikleri halde bu kelimeyi söylemektedirler."

104 Müslim, İman: 67; Tirmizi, İman: 10; Nesai, İman: 3
105 Buhârî, İman: 18; Müslim, İman: 34, 36

Nevevi de şöyle diyor:

"Bir kimsenin şehadet kelimeleri ile birlikte Rasûlullah'ın ﷺ tüm getirdiklerine iman etmesi gerekir. Nitekim başka bir rivayette de şöyle buyrulmuştur:

"Bana ve benim getirdiklerime iman edinceye kadar..."

Kimlerle Savaş Yapılır?

İbn Teymiyye (r.h.) Tatarlarla yapılan savaş ile ilgili olarak şöyle demiştir:

"İslâm şeriatına bağlı kalmaya engel olan tüm gruplarla, bu kavim ve bunların benzerleriyle, onlar İslâm şeriatına teslim ve tabi oluncaya kadar savaşmak farzdır.

Bu kimselerin tevhid ve şehadet kelimelerini söylemiş olmaları, hatta bazı şer'i hükümleri yerine getiriyor olmaları yeterli değildir.

Nitekim Ebu Bekir ؓ ve beraberindeki sahabeler, zekat vermek istemeyenlere karşı savaş açmışlardır. Kendilerinden sonra da alimler bu konuda ittifak etmişlerdir.

Herhangi bir grup, cemaat, topluluk oruç tutmaz veya haccetmez ya da bu farzları yerine getirmek istemezse, can ve mal güvenliğini yitirir.

Aynı şekilde kumarın, içkinin haramlığını kabul etmezlerse, kendileriyle evlenilmesi haram olan kadınlarla evlenmeye kalkarlarsa, kafirlerle cihadtan kaçarlarsa veya benzeri farz ve vacip olan hükümlerden yüz çevirirlerse yine can ve mal güvenliklerini yitirmiş olurlar.

Kim de Allah'ın ﷻ haram kıldıklarını helal görür, helal kıldıklarını haram sayarsa, bu amelleri sebebi ile tekfir edilir. Bu gibi kimseler müslüman alimler katında bağiler gibi değildirler. Aksine bunlar İslâm'dan çıkmış kimselerdir. Buraya kadar anlattıklarım hususunda alimler arasında hiçbir ihtilaf yoktur. Bildiğim kadarıyla gerçek olan budur."

İbn Teymiyye'nin (r.h.) bir başka vesile ile verdiği bir fetvası da şöyledir:

"İki şehadet kelimesini diliyle söylese bile, İslâm'ın açık ve tevatüren sabit yasaklarından herhangi birini, Allah'ın ﷻ şeriat kıldığı herhangi bir şeriatı inkar edip, ona karşı gelen bir kimse, bu ümmetin görüş birliği ile kafirdir.

Selef alimlerinin belirttiği gibi, söz ile söylenen iki şehadet kelimesinin eylem ile ispat edilmesi ve pratik hayatta uygulanması gerekir.

Allah'ın ﷻ farz kıldığı namazı kılmayan, orucu tutmayan, hacca gitmeyen, sabah namazının iki rekat sünnetini terk eden -çünkü tevatürle sabittir- kimselerle tıpkı İslâm'ın açık ve tevatürle sabit şeriatlarından herhangi birini inkar eden kimselere karşı kıyam edildiği gibi kıyam edilir ve tevbe edinceye kadar kendileriyle savaşılır."

Dünya Hayatında Hüküm Zahire Göredir

"Hesapları Allah'a kalmıştır."

Onların sadece dilleriyle şehadet getirmelerinin hesabını Allah ﷻ üstlenmiştir. Eğer söylediklerinde dürüst ve samimi iseler, Allah ﷻ kendilerini Cennetleriyle mükafatlandıracaktır. Eğer onlar bu sözü söylerken münafıklık yapıyorlarsa, Allah ﷻ kendilerine en acıklı azap ile azap edecektir.

Dünyadaki konumlarına gelince; dünyadaki hüküm ve ilişkilerin belirlenmesindeki davranış şekli, görünürdeki duruma göre belirlenir. Bir kimse görünürde tevhide bağlı hareket ediyor ve İslâm şeriatına aykırı davranmıyorsa, tevhidi ilkelerle çelişen bir tavır sergilemiyorsa, o kimseye dokunmamak vaciptir.

HALKA VEYA KURDELA TAKMAK

Allah ﷻ'tan Başkası, İnsanlara Fayda veya Zarar Veremez

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"And olsun ki, onlara 'Gökleri ve yeri kim yarattı' diye soracak olsan, elbette 'Allah' diyecekler. De ki: "Söyleyin bakalım; eğer Allah bana bir zarar vermek istese, Allah'ı bırakıp da taptıklarınız onun zararını giderebilirler mi? Ya da bana bir rahmet vermeyi istese, O'nun rahmetini önleyebilecekler mi?" De ki: "Allah bana yeter, tevekkül edecek olanlar O'na tevekkül etsinler." (Zümer: 39/38)

İbn Kesir (r.h.) diyor ki:

"Allah ﷻ'tan başkasının hiçbir şeye gücü yetmez. Allah ﷻ kendisine tevekkül eden kişiye elbette yeter. Tevekkül edenler, ancak O'na dayanıp güvenmelidirler. O'ndan başka dayanılacak, güvenilecek ve tevekkül edilecek bir başkası yoktur.

Hud (a.s.), kavminin kendisine karşı söylediklerine şu şekilde cevap vermişti:

"(Hud'un kavmi ona şöyle dediler:) 'Biz, bazı ilahlarımız seni çok kötü çarpmıştır, demekten başka bir söz söylemeyiz.' (Hud) Dedi ki: 'Allah'ı şahit tutarım, siz de şahitler olun ki, gerçekten ben sizin şirk koştuklarınızdan uzağım. O'nun dışındakilerden artık siz bana, toplu olarak dilediğiniz tuzağı kurun, sonra bana süre de tanımayın. Ben gerçekten benim de Rabbim, sizin de Rabbiniz olan Allah'a tevekkül ettim. O'nun alnından yakalayıp denetlemediği hiçbir canlı yoktur. Muhakkak benim Rabbim dosdoğru bir yol üzerindedir." (Hud: 11/54-56)

Mukatil, Zümer: 39/38 âyetiyle ilgili olarak şöyle diyor:

"Nebi ﷺ onlara sordu da, sükut ettiler. Yani onlar buna inanmıyorlardı."

Kurratü'l-Uyûn adlı kitapta şöyle denilmektedir:

"Müşriklerin Allah'tan ﷻ başka ibadet ettikleri ve kendilerine dua ettikleri varlıklar, Allah'ın ﷻ kulları için dilediği herhangi bir zararı önleyemezler ve indireceği rahmetin de önüne geçemezler.

Müşriklerin İlahlarının Batıllığı

Kurratü'l-Uyûn adlı kitapta şöyle denilmektedir:

Allah ﷻ, kendi zatı hakkında İbrahim'le (a.s.) çekişen kimseden haber vererek şöyle buyurmaktadır:

"Allah kendisine mülk verdi diye, Rabbi hakkında İbrahim'le tartışmaya giren kimseyi görmedin mi? Hani İbrahim: "Benim Rabbim diriltir ve öldürür" demişti. O da: "Ben de öldürür ve diriltirim" demişti. İbrahim: "Şüphe yok ki, Allah güneşi doğudan getirir, hadi sen de onu batıdan getir" deyince, o kafir böylece afallayıp kalmıştı. Allah, zalimler topluluğuna hidayet etmez." (Bakara: 2/258)

Böylece Allah ﷻ, müşrikler aleyhine hüccetini ortaya koyarak, onların şirklerini iptal etmiş, bu konuda örnekler vererek, ibadet noktasında başkalarını Allah'a ﷻ denk tutmanın doğru olmadığını bildirmiştir. Bu türden örnekler Kur'ân'da oldukça çoktur.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Ey insanlar! Bir örnek verildi; şimdi onu dinleyin. Sizin, Allah'ın dışında dua edip çağırdıklarınız -hepsi bunun için bir araya gelseler dahi- gerçekten bir sinek bile yaratamazlar. Eğer sinek onlardan bir şey alıp kapacak olsa, bunu da ondan geri alamazlar. İsteyen de güçsüz, istenen de." (Hacc: 22/73)

"Allah'tan başka veliler edinenlerin durumu, kendisine ev yapan örümceğin durumuna benzer. Gerçek şu ki, evlerin en dayanaksız olanı örümceklerin evidir. Bir bilselerdi. Allah, onların kendisi dışında hangi şeyi çağırdıklarını şüphesiz bilir. O Azizdir, Hakimdir. İşte örnekler! Biz bunları insanlara veriyoruz. Ancak bilen kimselerden başkası bunlara akıl erdiremez." (Ankebut: 29/41-43)

"Onların Allah'tan başka yakardıkları hiçbir şey yaratamazlar, üstelik kendileri yaratılmışlardır. Onlar ölüdürler, diri değillerdir ve ne zaman dirileceklerinin farkında da değiller." (Nahl: 16/20-21)

Tevhid ve Kader

İmad b. Kesir (r.h.) son âyetle ilgili olarak şöyle söylemektedir:

"Abdullah İbn Mes'ud ﷺ'dan Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Sen Allah'ı koru ki, Allah da seni korusun. Sen Allah'ın haklarını gözet ki, O'nu karşında bulasın. Sen O'nu bolluk döneminde tanı ki, O da seni sıkıntı döneminde tanısın. Bir şey isteyeceğin zaman sadece Allah'tan iste. Yardım beklediğin zaman sadece Allah'tan yardım bekle.

Bil ki, eğer insanlar sana bir zarar vermek için bir araya gelseler, o zararı Allah sana yazmamışsa, onlar asla sana zarar veremezler. Eğer insanlar sana bir fayda sağlamak isteseler, o faydayı Allah sana yazmamışsa, onlar sana hiçbir fayda sağlayamazlar.

Sayfalar dürüldü ve kalemler kaldırıldı. Yakin içinde Allah'a şükürle amel etmeye devam et. Şunu iyice bil ki, hoşlanmadığın bir şeye sabretmekte pek çok hayırlar vardır. Çünkü yardım sabırladır, rahata kavuşmak da sıkıntıdan sonradır. Çünkü her zorlukla birlikte bir kolaylık vardır." [106]

Müşrikler putlara taparlarken onları Allah ﷻ ile kendi aralarında aracı ve şefaatçi kabul ediyorlardı. Yoksa onların sıkıntılarını giderdiğine veya darda kalan bir kimsenin yardımına yetiştiğine inanmıyorlardı. Çünkü o müşrikler bütün bunlara yalnızca Allah'ın ﷻ gücünün yettiğini ve bu gibi işlerin sadece O'nun kudreti dahilinde olduğunu biliyorlardı.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Nimet olarak size ulaşan ne varsa Allah'tandır. Sonra size bir zarar dokunduğunda ancak O'na yalvarırsınız. Nihayet O sizden zararı kaldırdığında ise, içinizden bir grup Rablerine ortak koşuverirler." (Nahl: 16/ 53-54)

Bu ve benzeri âyetler bize; bir yarar sağlamak veya bir zararı önlemek için Allah'tan başkasına yönelmenin batıl olduğunu bildirmektedir. Çünkü böyle bir yönelme, Allah'a ﷻ şirk koşmak mânâsına gelir.

Allah ﷻ, müşrikleri, Allah'tan ﷻ başkasına yönelmekle nitelendirmiştir. Oysa rağbet yalnızca Allah'a ﷻ olmalı, kullar sadece O'na yönelmeli ve O'na tevekkül etmelidirler. Tüm ibadet çeşitleri yalnızca Allah'a ﷻ yapılmalı, O'ndan başkasına yapılmamalıdır. Kitap ve Sünnete göre, bu ümmetin ilk döneminde yaşayan müslümanların ve müçtehit alimlerin görüşleri de bu şekildedir."

---

106 İbn Ebi Hatim

Fayda Sağlamak Ya da Zararı Gidermek İçin Takı Takmak Şirktir

İmran b. Husayn ﷺ (İmran b. Husayn Hayber senesinde müslüman olan bir sahabidir. Basra'da hicri 52'de ölmüştür) şöyle rivayet ediyor:

"Rasûlullah ﷺ, bileğine sarı halka takmış olan bir adam gördü. O'na:

"Bu nedir?" diye sordu. Adam:

"Uğurdur. Bana cesaret verir ve kuvvetimi artırır." dedi. Rasûlullah ﷺ ona şöyle buyurdu:

"Hemen çıkart at. O senin ancak aczini artırır. Şayet sen o üzerindeyken ölseydin asla kurtuluşa eremezdin." [107]

İmam Ahmed (r.h.), çağının imamı, fıkıh ve hadiste en bilgini, en çok vera sahibi ve Sünnete de en fazla bağlı olan bir imamdır. Ahmed b. Hanbel, Bağdat'ta hicretin 164. yılında Rebiul Evvel ayında doğmuştur. Ahmed, İmam Malik'in öldüğü (H.79) tarihte ilim öğrenimine başlamıştır. Kendisi Mekke, Basra, Küfe, Bağdat, Yemen ve benzeri birçok yerde, Hüseyni, Cerir b. Abdulhamid, Süfyan b. Uyeyne ve Muhammed b. İdris eş-Şafii gibi zatlardan ilim almıştır. İki oğlu Salih ve Abdullah, kendisinden hadisler rivayet etmişlerdir. Buhârî, Müslim, Ebu Davud vb. zatlar da ondan çeşitli rivayetler yapmışlardır. Ali b. Medeni ve Yahya b. Main de İmam Ahmed (r.h.)'in çağdaşlarındandır. Rebiulevvel ayında cuma günü 241'de 77 yaşında vefat etmiştir)

"Eğer bu üzerinde iken ölürsen, ona havale edilirsin." (Sahih-i İbn Hibban. Hakim ve Zehebi bu hadis için sahih dediler)

Ebu Saade İbnu'l Esir (544/606) şöyle diyor:

"Vahine, insanın omuzunda ve elin tamamında bulunan bir damardır ki, bundan rukye yapılır."

Başka bir ifadeye göre de, pazuda bulunan bir hastalıktır ki, sadece erkeklerde olur, kadınlarda olmaz.

Cahil toplumların demir ve benzeri şeylerden kendilerine ve çocuklarına taktıkları halhal türünden takılar ve benzerleri de böyledir. Çünkü o cahiller bu gibi takıların çocuğu öteki kardeşleri gibi erken ölümden kurtaracağına inanırlardı. Bereket amaçlı ya da basur hastalığından korunmak için gümüş

107 İbn Mace, Tıbb: 39; Ahmed, 4/445; İbn Hibban, Mevarid: 1410-1411.

yüzük takmak da böyledir. Taşları bulunan bir takım yüzüklerin cinlerden korunmak niyetiyle takılması da bu türdendir. Müşrikler, bu takıları taktıklarında acı, ıstırap, elem ve kederlerin gideceğine inanırlardı.

Rasûlullah ﷺ ümmetini bu gibi batıl inançlardan sakındırmıştır. Çünkü bu takıları takan kimseler bunlardan fayda ummaları ve bunların rahatsızlıklarını önlediğine inanmaları sebebiyle Allah ﷻ'a şirk koşmaktadırlar.

Müşrik bir kimse, kalbinde taşıdığı batıl inancı sebebiyle Kıyamet gününde yargılanacaktır. Çünkü o müşrik, kalbini kendisine hiçbir yarar ve zarar getirmeyen bir şeye bağlamıştır.

Sıradan sarı bir bakır halkadan fayda ve zarar beklemenin hükmü bu olursa, ya türbe, kabir ve çağırdığı zaman kendisini asla işitme imkanı olmayan gaiplerden fayda ve zarar beklemenin hükmü ne olur? Bu konuyu iyice düşünmek gerekir."

"Hemen çıkart at. O senin ancak aczini artırır."

Rasûlullah ﷺ bu hadislerinde bu kişinin takmış olduğu takının hiçbir yarar ve zarar getirmediğini bildirmiştir. Bu türden olan tüm yasaklamalar, genellikle insana hiçbir fayda getiremeyeceğinden dolayıdır. Çünkü böylesi batıl inançlar, insanın ruh ve itikad dünyası için bir yıkımdır, tahribattır.

Şirkten Sakınmak

Kurratü'l-Uyûn adlı kitapta şöyle deniyor:

"Hadiste temime takmanın şirk olduğu açıkça belirtilmiştir. Çünkü bunu takan kimse, kendisinden bir zararı defetme ya da bir yarar sağlama niyeti taşımaktadır. Bu ise ihlâs ve tevhid kelimesine ve daha önce zikredilen âyete aykırıdır."

Gerçek anlamda tevhid inancı; küçük de olsa, büyük de olsa şirkin her çeşidinden sakınmakla elde edilir ve korunur.

Saadet asrında bile kimi sahabeler böylesi bir yanlışa düşebiliyorlarsa, ilim ve amel yönünden onlardan çok çok gerilerde olan kimseler daha kolay ve daha çabuk şirke düşebilirler. Üstelik bu kimselerin imanı, sahabenin imanı kadar da değildir. Tevhid ve şirk konuları ile ilgili tüm ayrıntılar âyet ve hadislerde açıkça belirtilmiştir.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Allah, gerçekten kendisinden başka ibadete layık ilah olmadığına, adaleti ayakta tutarak şahitlik etti. Melekler ve ilim sahipleri de (şahitlik ettiler). O'ndan başka ibadete layık ilah yoktur. O, Aziz ve Hakim'dir." (Al-i İmran: 3/18)

Nazar Boncuğu vb. Şeyler Takmanın Şirk Olmasının Sebebi

Ukbe b. Amir (Ukbe b. Amir meşhur, fakih ve faziletli bir sahabidir. Muaviye adına üç yıl Mısır'da valilik yapmış, yaklaşık altmış yaşlarında vefat etmiştir)

Rasûlullah'ın ﷺ şöyle dua ettiğini haber verir:

"Kim uğur getirsin diye bir şey takınırsa, Allah ona uğur getirmesin. Kim kendisini korusun diye bir şey takınırsa Allah onu korumasın."

Başka bir rivayette de şöyle buyurmuştur:

"Kim uğur getirsin, işi rastgitsin diye bir şey takarsa, şirk koşmuş olur." [108]

Ukbe b. Amir diyor ki:

"Rasûlullah'a ﷺ bir heyet geldi. Rasûlullah ﷺ bunlardan dokuz kişinin biatını kabul etti. Sadece birinden elini çekti. Bunun üzerine:

"Ey Allah'ın Rasûlü! Dokuzuyla biatta bulundunuz da diğerinin biatını niçin almadınız?" denildi. Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Onda takı (temime) var."

Sonra onu eline alıp parçaladı, daha sonra o kişinin biatini kabul etti ve buyurdu ki:

"Kim temime takarsa, şirk koşmuştur."[109]

Takı ve mavi boncuk takmanın herhangi bir yarar ve zarar getirmesi mümkün değildir. Fayda ve zarar verecek olan, sadece Allah ﷻ'tır.

Ebu Saade İbn Esir der ki:

"Temaim" kelimesi, "temime" kelimesinin çoğuludur. Arapların göz değmesi ve benzeri durumlardan korunmak için takındıkları boncuklar bu türdendir. İslâm bunları tevhid inancını bozdukları ve şirk vesilesi oldukları için yasaklamıştır.

108 Tirmizi, Tıbb: 24

109 Ahmed: 4/310; Hakim: 4/417; İbn Hibban Mevarid: 1413; Elbani Ahadisu's-Sahiha: 492

Müşrikler, eza ve sıkıntıları önleyenin Allah ﷻ olduğuna inanmıyorlar, kader olarak belirlenen ve yazılan şeylerin bu gibi işleri önlediğine inanıyorlardı. İşte nazar boncuğu vb. şeyleri takmanın şirk olmasının sebebi budur.

Hadiste bu gibi şeyleri takanlara beddua etmenin caiz olduğu anlaşılmaktadır.

Şifa İçin İp Bağlamak Cahiliye Adetlerindendir

(Huzeyfe b. Yeman ؓ ilk müslümanlardan olan meşhur bir sahabidir ve Rasûlullah'ın ﷺ sırdaşıdır. Babası da sahabi olan Huzeyfe, Ali'nin ؓ hilafetinin ilk yıllarında, hicretin 36. yılında vefat etmiştir.

Rasûlullah ﷺ Tebük seferi dönüşünde Huzeyfe'yi ؓ yanına almıştı. Münafıklar gizlendikleri bir gedikte Rasûlullah'ın ﷺ bineğiyle birlikte oradan geçeceği bir sırada onu ürkütüp, böylece Rasûlullah'ı bineğinden düşürerek ortadan kaldırmak istiyorlardı. Allah ﷻ, onların gizlendikleri yeri Rasûlü'ne isimleriyle birlikte tek tek bildirdi. Rasûlullah ﷺ onların bulunduğu yerin yakınlarına geldiğinde kendilerine adlarıyla tek tek seslendi. Daha sonra Huzeyfe'den ؓ bu isimleri saklı tutmasını istedi. Çünkü bir fitne çıksın istemiyordu.

Huzeyfe'de ؓ din konusunda gizli tutulan bir sır yoktu. Bu durum sapık tasavvufçuların ileri sürdükleri gibi değildir. Çünkü İslâm açıklık dinidir, onda hiçbir gizlilik yoktur. Asıl gizlilik Hristiyanlıkta, kiliselerde, onların keşiş ve rahiplerindedir.)

Huzeyfe ؓ, kendisini zararlı hayvanlardan (veya sıtmadan) koruması için koluna renkli kurdela bağlayan bir adam görünce, kurdelayı kopardı ve şu âyeti kerimeyi okudu:

"Onların çoğu şirk koşmadan Allah'a inanmazlar." (Yusuf: 12/106)

Huzeyfe ؓ bir hastayı ziyarete gitti ve hastanın pazusuna dokundu. Baktı ki bileğinde bir ip var:

"Bu nedir?" diye sordu. O:

"Bununla bana rukye yapıldı" dedi. Huzeyfe ؓ hemen o ipi kopardı ve şöyle dedi:

"Bu senin üzerinde iken ölseydin, senin cenaze namazını kılmazdım." [110]

---

110 İbn Ebu Hatim. İbn Ebu Hatim Ebu Muhammed Abdurrahman, hicretin 327. yılında vefat etmiştir.

Cahiller mavi boncuk, ip ve benzeri şeyleri; sıtma vb. rahatsızlıkları önlemek amacıyla takarlardı.

Bu batıl inançlar, halen cahil halk kesimleri arasında yaygındır. Bunların öyle batıl inançları vardır ki, kimisi Cuma günleri, adı Muhammed olan kimselerin ellerine ip bağlar, kimisi ipin uzunluğunu Kabe kapısı ölçüsünde tutarak adı Muhammed olan kırk kişiye kırk düğüm yaptırır. Her bir düğümde bir ihlâs okuturlar. Bu düğümlerin çeşitli hastalıklara iyi geldiğine inanırlar. Onlardan kimisi yedi çeşit zahire alır ve bir keseye doldururlar, kesenin içine zahirelerle birlikte bebek göbeği vb. gibi şeyleri de koyarlar. İşte bu türden işler adı müslüman (!) olan birçok kesim arasında oldukça yaygındır. Bunlar Yüce Allah'a ﷻ karşı büyük şirk suçunu işleyen cahillerdir. Doğrusu onların bu davranışları, sağırlığın, dilsizliğin ve körlüğün en son sınırıdır. La havle ve la kuvvete illa billah!

İslâm bizi bu tür batıl inançlardan sakındırmıştır. Eğer bir kişi böyle batıl yönelişleri kendisi için başvurulması gereken sebeplerden biri olarak görüyorsa, bilmelidir ki bu sebeplerin meşruluğuna dair Allah ﷻ hiçbir delil indirmemiştir. Ancak Allah ﷻ tarafından mubah kılınan vesilelerin caizliği söz konusudur. Bu meşru sebeplere de kesin olarak güvenmemek gerekir. Sonuç ve şifa sadece Allah ﷻ'tan beklenmelidir.

Cahiliye Adetlerine Karşı Mü'minin Tavrı

Nazar boncuğu, ip vb. şeyler takmak, tılsım yapmak ve benzerleri genelde cahillerin yapageldikleri işlerdendir ve şirktir. Bu tür eylemlerin kesinlikle reddedilmesi, söz, tavır ve davranışlarla mutlaka bunlara karşı konulması gerekmektedir. Bu takıları takan ve bu batıl inançlarını pratiğe aktaran kimseler karşı çıksalar ve izin vermeseler bile onlara karşı koymak gerekir.

Huzeyfe'nin 12/105 ﵁ âyetini okuması, muhatabı olan kişinin eyleminin şirk olduğunu göstermektedir. Burada, büyük şirk hakkında delil gösterilen âyetlerin, aynı zamanda küçük şirk hakkında da geçerli olduğu belirtilmektedir. Çünkü âyet, şirk diye adlandırılan tüm amelleri hükmü içine almaktadır. Daha önce bu âyetle ilgili geniş açıklamalar geçmişti. Sahabenin bu tür olaylar karşısındaki açıklamaları ve hassasiyetleri, onların tevhid konusundaki titizliğini göstermekte ve tevhidin kemalini bozan davranışlardan sakınma konusundaki gayretlerini ortaya koymaktadır.

Kurratü'l-Uyûn adlı kitapta deniliyor ki:

"Eğer o altın dönemde bu türden durumlar olabiliyorsa, onlardan çok daha farklı dönemlerde yaşayan insanların bu olaylardan daha büyük ve daha tehlikeli durumlara düşmelerine kim bir güvence verebilir?

Günümüzde, cehalet sebebiyle Arap müşriklerini ve başka cahili sistemleri bile geride bırakacak derecede büyük bir tehlike içine girilmiştir. Hatta çağımızda birçok bilginler bile büyük şirk içine düşmüşlerdir. Oysa sahabe, şirkin küçüğünün bile karşısına dikiliyordu. Bunlarsa büyük şirkin içinde olan kimselere bile karşı durmuyorlar. Büyük şirke karşı çıkmayı bidat kabul ediyor, sapıklık olarak değerlendiriyorlar. Nitekim nebi ve rasûllerin kavimlerinin durumları da böyle idi. Nebi ve rasûller, tevhidi ve bunda ihlâsı tebliğ ederlerken, onlar aksini yapıyorlardı. Nebi ve rasûller onları şirkten sakındırdıkları halde bunlar aksini işliyorlardı. Nitekim rasûllerin sonuncusu Muhammed ﷺ de tıpkı kendisinden önceki rasûller gibi bu görevle gönderilmişti. Ancak sonradan gelenler onun davetinin aksini yaptılar ve nehyolundukları şirke arka çıkarak, tevhidi inkar ettiler."

Müşrikler Kendisine Çağırıldıkları Tevhidin Anlamını Biliyorlardı

Rasûlullah ﷺ Kureyşlilere:

"La ilahe illallah deyin, kurtuluşa eresiniz" diye buyurduğunda, onlar bu çağrının anlamını ve mahiyetini biliyor, bu çağrı ile neyin amaçlandığını anlıyorlardı. Zaten bildikleri ve anladıkları için tevhidi kabule yanaşmıyorlardı.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"*İlahları tek bir ilah mı yaptı? Doğrusu bu şaşırtıcı bir şeydir. Onlardan önde gelen bir grup: "Yürüyün, ilahlarınıza karşı (bağlılıkta) kararlı olun; çünkü asıl istenen budur." diye çekip gitti.*" *(Sad: 38/5-6)*

"*(Cehennemin) İçinde onlar şöyle çığlık atarlar: "Rabbimiz, bizi çıkar, yaptığımızdan başka salih bir amelde bulunalım." "Size orada (dünyada) öğüt alabilecek olan bir kimsenin öğüt alabileceği kadar ömür vermedik mi? Sizi uyaran da gelmişti. Öyleyse tadın (azabı), artık zalimler için bir yardımcı yoktur.*" *(Fatır: 35/37)*

Herakliyus Ebu Süfyan'a, Nebi ﷺ hakkında:

"Size ne emrediyor?" diye sorduğunda, Ebu Süfyan dedi ki:

"Bir tek Allah ﷻ'a ibadet etmemizi, O'na hiçbir şeyi eş koşmamamızı, atalarımızın söylediği batıl sözleri bırakmayı, namaz kılmamızı, sadaka vermemizi, iffetli olmamızı ve akraba ziyaretinde bulunup yakınları gözetmemizi emrediyor."[111]

---

111 Buhârî, Bedii'l-Vahy: 1; İman: 17; Şehade: 18; Cihad: 11; Cizye: 13; Edeb: 8; Ahkam: 40; Müslim, Cihad: 73; Tirmizi, İsti'zan: 24.

MUSKA VE NAZARLIKLAR

Muska Ve Nazarlıklar

Ebu Beşir el-Ensari (Ebu Beşir'in adı Kays b. Ubey'dir. Hendek savaşında bulunmuş bir sahabidir. Hicretin 60. yılından sonra vefat etmiştir.) şöyle rivayet etmiştir:

"Rasûlullah ﷺ ile bir yolculuğunda beraberdim. Gördüğü her hayvanın boynunda bulunan nazarlık, boncuk vb. ne bulursa koparması için bir elçi gönderdi."[112]

"Veter" yay ve yay kirişi demektir. Cahiliye döneminde bu eskiyince, bunu başkasıyla değiştirirler ve onu da devenin boynuna takarlardı. Böylece bunun deveden nazarı önleyeceğine inanırlardı.

"Kilade" ise gerdanlık, boyunluk anlamlarına gelir. Kadınların süs olarak boyunlarına taktıkları şeye de "kılade" denir.

Günümüzde kimileri nazarı önlemek amacıyla arabalarına maymun sûreti vb. şeyler takıyorlar. Hatta kimi evlerde ve yerlerde de at ya da eşek kafası asıyorlar. Kimileri de evlerine nazarı önlemek için buğday başakları asıyor. Bütün bu gibi eylemler cahiliye geleneklerindendir. Bu adetler insanı büyük şirke götürür. Çünkü bazı kimseler gerçekten bunların zarar ve yarar getirmede etkin olduğuna inanmaktadırlar ki bu, oldukça tehlikelidir."

Beğavi, "Şerhu's-Sunne" adlı kitabında diyor ki:

"Malik, Rasûlullah'ın ﷺ emrini, "Gerdanlıkları, göz ve nazar değmesi için takılan takıları kesip attı" diye yorumlamıştır. Çünkü halk, bunların kendilerini nazardan ve başka zararlardan koruduklarına inanıyordu. Bundan dolayı Rasûlullah ﷺ böyle amellerden ümmetini sakındırdı. Çünkü bunlar hiçbir zaman Allah'ın ﷻ emri ve takdiriyle ilgili bir şeyi değiştirmeye güç yetiremezler."

---

112 Buhârî, Cihad: 139; Ebu Davud, Cihad: 45; Ahmed, 5/216, Muvatta Sıfatu'n-Nebiyy: 39.

Ebu Ubeyd der ki:

"İnsanlar, develerine nazar değmesin diye eski ok ve yay kirişlerini takarlardı. Rasûlullah ﷺ bunu yasakladı. Çünkü bu takılarla kesinlikle Allah'ın ﷻ emrinin önüne geçilemez. Nitekim İbnu'l-Cevzi ve benzerleri de böyle söylemişlerdir."

Hafız İbn Hacer (r.h.) diyor ki:

"Ukbe b. Amir tarafından rivayet edilen ve Ebu Davud'un Sünen'inde yer alan hadis bunu teyid etmektedir. Çünkü o hadiste de belirtildiği gibi, bu takılar nazar değmesi endişesiyle takılıyordu."

Ruk'a, Temaim ve Tevle Takmanın Hükmü

Abdullah b. Mes'ud'dan ؓ Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Ruk'a, temaim ve tevle şirklerdendir."

Abdullah b. Mes'ud'un ؓ hanımı Zeyneb demiştir ki:

"Abdullah boynumda bir ip gördü ve:

"Nedir bu?" dedi.

"Benim için okunmuş ve rukye yapılmış bir iptir" dedim. Abdullah onu hemen aldı ve kopardı. Sonra da şöyle dedi:

"Siz Abdullah ailesi, kesinlikle şirkten uzaksınız. Çünkü ben Rasûlullah'ın ﷺ şöyle söylediğini işittim:

"Ruk'a, temaim ve tevle, şirklerdendir."

Abdullah b. Mes'ud'un ؓ hanımı Zeyneb demiştir ki:

"Bir kadın yanımıza hasta olarak geldi. Bizim de uzunca bir sergimiz vardı. Abdullah geldiği zaman öksürür ve seslenerek içeri girerdi. Yine bir gün Abdullah geldi. Kadın onun sesini duyunca ondan gizlendi. Abdullah, yanımda oturdu ve elini bana değdirince, ipe dokundu.

"Bu nedir?" dedi. Ben de:

"Bu, sıtma nedeniyle bana yapılan bir rukyedir." dedim. Hemen onu çekip kopardı ve attı. Sonra da:

"Abdullah'ın ailesi şirkten müstağni olarak sabahladı." dedi ve:

"Ruk'a, temaim ve tevle, şirklerdendir" hadisini okudu. [113]

---

113 Ebu Davud, Tıbb: 17; İbn Mace, Tıbb: 39; Ahmed: 1/381, Hakim: 4/217; Elbani Ehadisu's-Sahiha: 331.

Abdullah'ın ﵁ hanımı diyor ki:

"Gözlerim seyiriyor, falanca Yahudiye gidip kendisine rukye yaptırdığımda da seyirme duruyor." Bunun üzerine Abdullah dedi ki:

"Bu, şeytanın işidir, eliyle dürtüyor. Senin şöyle söylemen yeterlidir. Tıpkı Rasûlullah ﷺ'in dediği gibi:

"Ey insanların Rabbi! Sıkıntıyı gider. Şifa ver, çünkü sen şifa verensin. Senin şifan dışında bir şifa yoktur. Öyle bir şifa isterim ki, kendisinden sonra tekrar hastalık olmayan bir şifa." [114]

Muhammed et-Temimi diyor ki:

"Ruk'a; muska diye adlandırılan şeydir. Rasûlullah ﷺ, sıtma ve nazardan korunmak için Allah ﷻ'ın isim, sıfat ve âyetleriyle ya da Rasûlullah'tan ﷺ gelen ve içeriğinde şirk ve bidat bulunmayan sahih dualarla yapılan muskalara izin vermiştir. Ancak Allah'tan ﷻ değil de, takılan şeylerden yardım beklenirse bu şirk olur."

Âişe'den ﵂ rivayet edilen bir hadiste Rasûlullah ﷺ nazar ve humma için ruk'a yapmaya izin vermiştir.[115]

Avf b. Malik ﵁ rivayet ediyor:

"Biz cahiliye döneminde rukye yapardık. Rasûlullah'a ﷺ:

"Ey Allah'ın Rasülü! Bu tedavi için ne buyurursunuz?" dedik. Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Rukye yönteminizi hele bir anlatın bana. Rukye şirk olmadıkça, onda bir sakınca yoktur." [116]

Bu konudaki hadisler bir hayli çoktur.

Hattabi (r.h.) diyor ki:

"Rasûlullah ﷺ hem rukye yaptı, hem de kendisine rukye yaptırdı."

Bunu hem caiz gördü hem de emretti. Eğer rukye Kur'ân ile, Allah ﷻ'ın isimleriyle oluyorsa böyle bir rukye hem mubahtır hem de emredilen bir şeydir. Fakat hoş olmayan ve rahatsızlık verici olan, Arap dilinden başka bir dilden alıntı yapılan rukyedir. Böyle bir rukyenin içeriğindeki sözler çoğu zaman küfür veya şirk olabilir.

---

114 İbn Mace, Tıbb: 39; Hakim, 4/217; Hakim

115 Ebu Davud, Tıbb: 17; Tirmizi, Tıbb

116 Müslim, Selam: 64; Ebu Davud, Tıbb: 18.

Cahiliye inançları böyleydi. Onlar bu türden şeyler yaparlardı. Bu yaptıklarının kendilerinden bela ve musibetleri önlediğine inanırlardı."

Anlamı Bilinmeyen Dualar

İbn Teymiyye (r.h.) şöyle diyor:

"Bilinmeyen bir isim ile dua edilemeyeceği gibi, o isim adına rukye de yapılamaz. Eğer ismin anlamı biliniyorsa, Arapçanın dışında bir dua yaptığı için böyle bir dua mekruh olur. Ancak Arapçayı henüz bilmeyen kimse için buna ruhsat verilmiştir. Fakat prensip olarak Arapçanın dışında yabancı kelimeleri kullanmak, İslâm dinine aykırıdır.

Bunu genelde tarikatçılar ve sufiler yaparlar. Virdlerinde böyle şeyler söylerler. Mesela; "Gerkden, Gerdden, Asbavat, Ehyen, Şerahiyen, Celcelut" gibi Allah'ı ﷻ zikir adıyla asılsız şeyler söylerler. Bunların hiçbirisinin İslâm ile ilgisi yoktur. Çünkü İslâm Arapça olarak gelmiştir.

İşte bu ve benzeri şeyler gösteriyor ki, sufi tarikatlerinin temeli Yahudi, Hint, İran ve Mecusilere ait bir tuzaktır. Bununla müslümanlara tuzak kuruyorlar, onların darmadağın hale gelmesini sağlıyorlar. Asıl amaçları İslâm'ın güç ve devletini engellemek oluyor."

Rukyenin Caiz Olma Şartları

Suyuti (r.h.) diyor ki:

"İslâm alimleri şu üç şartın gerçekleştirilmesi durumunda rukyenin caiz olduğunu söylemektedirler:

1 - Allah'ın ﷻ kelamı, isim ve sıfatlarıyla olmalı,

2 - Arapça ve bilinen anlamlarla olmalı.

3 - Asıl takdir ve şifanın Allah ﷻ'tan olduğuna kesin olarak ve şüphe etmeden inanılmalı ve onlara bel bağlanmamalı."

Muhammed et-Temimi diyor ki:

"Temime" nazardan korunmak için çocuklara takılan halhal, mavi boncuk ve kemik türünden şeylerdir. Bu kelimenin çoğul şekli "Temaim" olarak gelir.

Gerçekte musibet ve zararları önleyici olan sadece Allah ﷻ'tır .

Eziyet ve sıkıntı veren her şey ancak Allah c.c.)'ın isimleri ve sıfatlarıyla önlenebilir.

Muska Takmanın Hükmü

Sahabe, Tabiin ve daha sonrakiler, muska takmanın hükmü konusunda görüş ayrılığına düşmüşlerdir.

Abdullah b. Amr b. As, Ebu Ca'fer ve İmam Ahmed'in bir görüşüne göre:

"Eğer takılan muska, Kur'ân'dan, Allah'ın ﷻ isim ve sıfatlarından olursa caizdir."

Bu Âişe'nin ﵂ rivayetinin zahir olan anlamıdır. Onlar "Temime"yi hadiste geçen ifadeye, yani içeriği şirk olana yorumlamışlardır.

İbn Mes'ud ve arkadaşları, İbn Abbas, Huzeyfe, Ukbe b. Amir, İbn Akim, tabiinden bir grup, Ahmed ve arkadaşlarının bir diğer görüşüne göre ise caiz değildir.

Sonraki alimlerin çoğu da bu görüşü tercih etmişlerdir. Bunlar delil olarak yukarıdaki hadislerin genel hükmünü alırlar.

Abdullah b Amr'ın rivayeti bu şekliyle zayıftır. Çünkü muska takmanın caiz olduğuna delalet etmemektedir. Burada İbn Amr, küçük çocukları korumak için levhaya yazardı, yoksa temimeye değil. Çünkü temime, kağıda yazılır, levhaya değil! Durum her ne olursa olsun, bu, Abdullah b. Amr'ın bireysel bir işidir. Buna bakarak Rasûlullah'ın ﷺ hadisi ve büyük sahabelerin ameli terk edilemez. Çünkü onlar Abdullah b. Amr ﵁ gibi yapmamışlardır.

Şirkin Her Türünden Kaçınmak Gerekir

Kurratü'l-Uyûn adlı kitapta şöyle deniyor:

"İnsanları farkında olmadan şirke sokan bu gibi şeyler bilinmelidir. Zira Rasûlullah ﷺ ve ashabı bunu nehyetmişlerdir. Çünkü onlar "La ilahe illallah" kelimesinin neleri reddetmek ve neleri kabul etmek anlamına geldiğini en iyi bilen kimselerdi.

Oysa günümüzde iş tamamen çığırından çıkmış, şirk ve küfür tehlikesi her tarafa yayılmıştır. Şirk olan eylemleri kim bilir ve öğrenirse, dinini korumuş olur; her kim küçük şirklerden sakınırsa büyük şirke yakalanmamış olur. Çünkü Rasûlullah ﷺ, küçük ve büyük şirkin her türünden ümmetini sakındırmıştır."

Bu anlatılanlar, üç yönden doğrudur.

1 - Muska hakkında genel anlamda bir sakındırma vardır ve bu genel sakındırmayı özel kılan herhangi bir delil yoktur.

2 - Bu uygulamayla kötülüklerin önüne geçilecektir. Çünkü böyle yapılmadığı takdirde sonuçta çok büyük yanlışlar ortaya çıkabilir.

3 - Bir kişi, üzerinde muska taşıyorsa, onu taşırken kesinlikle şu noktalara dikkat etmelidir. Tuvalet ve temizlenme sırasında onların korunması için gereken özeni göstermelidir. Eğer gereken özen gösterilmezse, Allah'ın ﷻ âyetleriyle ve Rasûlullah'ın ﷺ getirdiğiyle alay edilmiş olur. Bu ise Allah ve Rasûlü'ne savaş açmaktır.

Temime takmak küçük şirktir ve cahiliyeye benzemektir. Bu, duruma göre büyük şirk de olabilir. Çünkü "Bu nazarı veya cinlerin zararını önlemektedir" diye inanılırsa tehlike büyük şirke kadar gider. Allah ﷻ bunları bir sebep kılmamış, aksine yasaklamıştır. Yasakladığını da Rasûlü'nün diliyle bize bildirmiştir. Eğer birileri bunları alay etmek maksadıyla takıyorsa, hiç şüphe yok ki bu küfürdür, mürted olma sebebidir.

Çünkü Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Onlara soracak olursan: "And olsun ki biz eğlenip, oynuyorduk." derler. De ki: "Allah'la, âyetleriyle, Rasûlüyle mi alay ediyorsunuz.? Özür beyan etmeyin, iman ettikten sonra küfre girdiniz." (Tevbe: 9/65-66)

Ancak bildiğimiz bir gerçek ve şimdiye dek gördüğümüz şudur ki, hiçbir kimse Kur'ân ve Sünnetle alay etmek için bunları üzerinde taşımaz ve takmaz. Kesinlikle bundan bir yarar beklediği veya bereket istediği için üzerinde bulundurur. Bu husus gayet açıktır.

Bu konudaki hadisler, ilk dönem müslümanlarının yaşantısı ve İslâm'ın garipliği iyice düşünülmelidir. Öyle bir gariplik dönemi ki, kabirler ve türbeler mescid haline dönüştürülmüş...

Gönüller Allah'a ﷻ değil de buralara yönelmiş...

Allah'a ﷻ yapılması gereken dualar bunlara yapılıyor ve insanlar Allah'a ﷻ rağbet edip, Allah'tan ﷻ korkacakları yerde buralara rağbet ediyor ve buralarda yatan ölülerden korkuyorlar.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Allah'tan başka, sana yararı ve zararı olmayana tapma. Eğer sen (bunun aksini) yapacak olursan, bu durumda gerçekten zulmedenlerden olursun" Allah sana bir zarar dokunduracak olursa, O'ndan başka bunu senden kaldıracak yoktur. Kullarından dilediğine bundan isabet ettirir. O, bağışlayandır, esirgeyendir." (Yunus: 10/106-107)

Bu türden âyetler Kur'ân'da oldukça fazladır.

Tevle Nedir?

Muhammed et-Temimi "Tevle"nin, bir hanımı kocasına ve bir erkeği de hanımına bağlamak için yapılan şey olduğunu söyler."

Sahabeler İbn Mes'ud'a:

"Ey Ebu Abdurrahman! Şu rukye ve temimenin ne olduğunu biliyoruz da, tevle nedir?" diye sordular. İbn Mes'ud şöyle dedi:

"Kadınların kocalarına bağlanması için yapılan şeydir."

Hafız (r.h.) diyor ki:

"Tevle, kadının kocasının sevgisini kazanmak için bu sevgiyi sağlayan şey, yani bir tür büyüdür."

Kadınlar için böyle bir şey yapanların çoğu müslüman olduklarını iddia ederler. Onlar Kur'ân'dan ve Allah'ın ﷻ isimlerinden yazdıkları şeylerle dinsizlik ve ilhadı işlemektedirler. Çünkü onlar bu yaptıklarını tıpkı Yahudilerin sistemine göre belli çizgiler ve tılsımlarla, hatlar ve şekillerle, özel kalemlerle hazırlarlar. Yaptıkları şeylere birtakım cahili dua ve gelenekleri de katarlar. Onlar bu yaptıklarını Hz. Süleyman'ın mührüne benzetirler. Çünkü onun mülkünün ve saltanatının sırrı burada yatıyordu. Böyle bir iddia ile ortaya çıkan Yahudiler, Süleyman'ın (a.s.) da -haşa- kafirliğine inanıyorlardı. Çünkü onun bir mucize eseri olarak değil de, bir büyü gücüyle cinleri egemenliği altına aldığını ileri sürüyorlardı. İşte o müşrikler, bu deccalca Yahudi düzmeceleriyle temime ve tevle yaparlar, birtakım harflerin ve isimlerin sırlarını bildiğini söylerler, birtakım aletler ve buhurlar aracılığıyla büyüye ilişkin özellikler elde ederler, ki bunların çoğu şeytanın kendilerine yaptığı telkinlerdir. Onlar açıkça sihir yapmaktadırlar. Bütün bunlar büyük küfürdür."

Allah ﷻ'tan Başkasından Fayda ve Zarar Beklemek Şirktir

Abdullah b. Akim'den (Abdullah b. Akim, Haccac döneminde vefat etmiştir.)

Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Kim kendisini zarardan koruması için bir şey takarsa, Allah o kimsenin korunmasını taktığı şeye bırakır."[117]

Bir kişi, üzerine takmış olduğu takıya ya kalben bağlıdır ya da eylem olarak bağlıdır. Allah ﷻ da böyle bir kimseyi taktığı o takıya havale eder.

117 Tirmizi, Tıbb: 34; Nesai, Tahrim: 19; Ahmed: 4/211, 310-311, Elbani Daifu'l-Cami: 5714.

Ancak kim yaptığı şeylerde Allah'a ﷻ bağlanır, ihtiyaçlarını O'ndan ister, O'na sığınır ve işini Allah'a ﷻ havale ederse, Allah ﷻ ona yeter, her uzağı onun için yakın eder ve her zoru da o.kimse için kolaylaştırır. Kim de Allah ﷻ'tan başkasına bağlanır, onun görüşüyle huzura erer; devasını, şifasını ve rahatsızlıklarının giderilmesini ondan beklerse Allah ﷻ da onu o kendisine bağlanıp yöneldiği sahte ilahı ile baş başa bırakır ve rezil eder. Bu, deliller ve deneylerle bilinen, açık bir gerçektir.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Gökleri ve yeri hak olmak üzere yarattı ve size düzenli bir biçim verdi; sûretlerinizi de güzel yaptı. Dönüş O'nadır." (Talak: 65/3)

Kurratü'l-Uyûn adlı kitapta şöyle denilmektedir:

"Takı takınmak önce kalple olur, bundan da söz ve eylem doğar. Takı takan kişi, kalbini Allah ﷻ'tan başkasına yönlendirmiş, yarar ve zararın Allah ﷻ'tan başkasından geldiğine inanmıştır. Bütün bunlar daha önce de anlatılmıştı.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Hayır, kim (güzel davranış ve) iyilikte bulunarak kendisini Allah'a teslim ederse, artık onun Rabbi katında ecri vardır. Onlar için korku yoktur ve onlar mahzun da olmayacaklardır." (Bakara: 2/112)

Eğer şirk, küçük şirk ise, bu tevhide ve tevhidin kemaline aykırıdır. Eğer kabirlerde yatanlara, türbelere, tağutlara bağlılık anlamında bir tapınış ise, bu da büyük şirktir ve Allah ﷻ'ı inkar anlamında küfürdür, İslâm dininden çıkmaktır. Bu bakımdan böyle bir kimsenin ne sözü ve ne de ameli geçerli değildir."

Ata el-Horasani şöyle diyor:

"Beytullah'ı ziyaret ettiğim bir sırada Vehb b. Münebbih'le karşılaştım. Kendisine:

"Bana öyle bir hadis öğret ki, burada onu senden öğreneyim, fakat kısa olsun" dedim. Bana şöyle söyledi:

"Allah ﷻ Davud (a.s.)'a vahyetti: "Ey Davud! İzzet ve azametim hakkı için, kullarımdan herhangi bir kulum kulluk ve itaat konusunda yaratıklarımdan yüz çevirir ve sadece bana bağlanırsa, ben de onun bu niyetinin doğruluğunu bilirsem, yedi gök ve içindekiler, yedi yer ve içindekiler kendisine tuzak kursalar da, mutlaka o kuluma onlar arasından bir çıkış yolu oluşturu-

"Kim bıyıklarından almazsa, bizden değildir."[119]

Yine Rasûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

"Müşriklere muhalefet edin. Bıyıkları kısaltın, sakalları da uzatın."[120]

Bu hadis gereklilik ifade etmektedir.

İbn Hazm, "Bunun farz olduğu konusunda icma vardır" diye zikrediyor. Böylece kesin yasaklama ortaya çıkmış oluyor.

Muska ve Nazarlık Takmak Yasaktır

Takı yasaklanmıştır. Kişinin kendi boynuna veya hayvanın boynuna bu anlamda bir şey takması yasak olunca, ihtiyaçlarını ve sıkıntılarını gidermesini ölülerden isteyen ve umutlarını onlara bağlayanlar hakkında ne düşünülür ki?

Muska ve Nazarlık Koparıp Atmanın Fazileti

Said b. Cubeyr ؓ diyor ki:

"Kim bir insanın üzerindeki muskayı (nazarlık ve benzerlerini) koparıp atarsa köle azad etmiş kadar sevap kazanır."

Burada muska, nazarlık ve benzeri şeyleri parçalamanın fazileti belirtiliyor. Çünkü bunları takmak şirktir.

Kurratü'l-Uyûn adlı kitapta deniliyor ki:

"Temime takmak konusunda yasaklama kesindir. Bunu koparmak ve atmak teşvik edilmiştir, çünkü bu, şirktir. Son dönemlerde İslâm'ın garipliği düşünülürse bu gerçek daha iyi anlaşılır."

Muskayı Caiz Görmeyen Sahabeler

Ebu İmran İbrahim b. Yezid en-Neha'i (İbrahim b. Yezid en-Nahai, Kufelidir. Künyesi Ebu İmran'dır, sikadır. Fukahanın büyüklerindendir. Mizzi, onun Hz. Âişe'nin huzuruna girdiğini söyler, ondan rivayeti duyulmamıştır. Hicretin 96. yılında yaklaşık elli yaşındayken vefat etmiştir.) şöyle diyor:

"Sahabe, Kur'ân âyetlerinden olsun veya olmasın, muska, nazarlık vb. şeylerin hiçbirinden hoşlanmayıp bunları mekruh görürlerdi." (Veki)

---

119 Tirmizi, Edeb: 16; Nesai, Taharet: 13.
120 Buhârî, Libas: 64-65; Müslim, Taharet: 53.

Bununla Abdullah b. Mes'ud ﷺ'un ashabı amaçlanmıştır. Örneğin Alkame, Esved, Übeyy, Vail, Haris b. Süveyd gibi tabiinin önde gelenleri...

Nitekim Iraki ve başkaları bunu belirtmişlerdir.

Temizlenme Adabı

Hadiste ayrıca hayvan tersi ve kemikleriyle istinca yapmak (küçük ve büyük tuvaletten temizlenmek) da yasaklanmıştır.

İbn Mes'ud'dan ﷺ Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Hayvan tersi ve kemikle istinca etmeyin; çünkü bunlar, cin kardeşlerinizin azığıdır."[121]

Bu hadise göre, böyle şeylerle istinca yapmak caiz değildir.

İmam Ahmed (r.h.)'in de zahir görüşü budur.

Ebu Hureyre'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah ﷺ, kemik ve hayvan tersiyle istincayı yasaklamış ve:

"Bu ikisi temizleyici değildir." buyurmuştur. [122]

Kur'ân'ın İndiriliş Gayesi

Allah ﷻ Kur'ân'ı, hak ile batılı birbirinden ayırd etmek için insanlara bir hidayet ve gönüllere şifa olsun diye indirmiştir. Zalimler için Kur'ân, sadece ziyan ve hüsran getirir. Takva sahipleri için bir hatırlatmadır. Kafirler için ise bir nedamettir ve yakin anlamında bir haktır.

Yoksa Kur'ân muska edinilsin, temime yapılsın diye indirilmedi veya istismarcı insanlar bunu kendileri için bir ekmek vesilesi yapsınlar, az bir dünyalık için satsınlar diye de indirilmedi. Bugün kabirlerde ölülere Kur'ân okuyanlar gerçekte Kur'ân'ın saygınlığını ortadan kaldırıyorlar. Bu durum Kur'ân ahkamıyla amel etmeyi terk eden tağutların da hoşuna gidiyor. Öylesine hoşuna gidiyor ki onlar böyle icraatları teşvik ediyorlar.

121 Müslim, Salat: 150; Tirmizi, Tefsir, Ahkaf; Ebu Davud, Taharet: 42.
122 İbn Huzeyme, Dare Kutni

AĞAÇ, TAŞ VB. ŞEYLERİ KUTSAL SAYMAK

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Gördünüz mü Lat ve Uzza'yı ve üçüncü put olan Menat'ı? Erkek sizin; dişi O'nun mu? Eğer böyleyse, bu çarpık bir paylaşma... Bu sizin ve atalarınızın isimlendirdiği isimlerden başkası değildir. Allah, onlarla ilgili hiçbir delil indirmemiştir. Onlar, yalnızca zanna ve nefislerinin istek ve tutku olarak arzu ettiklerine uyuyorlar. Oysa and olsun, onlara Rablerinden yol gösterici gelmiştir." (Necm: 53/19-23)

Bu âyetlerde geçen putlardan Lat, Sakif kabilesinin; Uzza putu Kureyş ile Beni Kinane'nin, Menat, Beni Hilal'in putlarıdır.

Lat

A'meş, Lat'ın, ilah isminden ve Uzza'nın da Aziz isminden alınma olduğunu söyler.

İbn Cerir:

Onlar Lat adını, Allah adından türettiler de, "Lat Allah ﷻ'ın yüce isminin müennes (dişil) şeklidir" dediler. Haşa Allah ﷻ böyle bir şeyden yüce ve münezzehtir. Uzza'nın da Aziz'den türediğini söylemişlerdir.

İbn Kesir der ki:

Lat, süslü ve beyaz bir kayadır. Üzerinde bir ev vardır. Bu ev, Taif şehrindedir. Bu evin perdesi, perdedan ve hizmetçileri vardır. Taiflilerce bu evin etrafı çok büyük bir avluyla çevrilmiştir. Bu puta tapanlar Sakifliler ve onlara tabi olanlardır. Bunlar öteki Araplara karşı bu putlarıyla övünürlerdi.

İbn Hişam diyor ki:

"Rasûlullah ﷺ Mugire b. Şube'yi buraya gönderdi. O, bu putu yıktı ve ateşte yaktı"

rum. Yine izzet ve azametim için belirteyim ki, kullarımdan herhangi bir kul benden başkasına sığınır, itaat ve kulluk noktasında benden yüz çevirir ve benden başkalarına sığınırsa ve ben de onun niyetini bilirsem, onun elinden göklerdeki tüm sebepleri alırım, ayaklarının altından toprağı kaydırırım, sonra da hangi vadide helak olursa olsun, ona hiç önem vermem."

İlmi İnsanlara Aktarmanın Gerekliliği

Ruveyfi ﷺ'den Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Ey Ruveyfi! Belki hayat senin için uzun sürer. İnsanlara şunu haber ver: Kim sakalını büküp kıvırırsa, muska veya nazarlık takarsa, hayvan tersi veya kemikle istinca ederse, Muhammed o kimseden uzaktır."[118]

Ebu Zer'e İbn Iraki, Sünen-i Ebu Davud'un şerhinde şöyle diyor:

"Bu hadiste kişinin bildiğini öğretmesinin önemi anlatılıyor. Bu, sadece Ruveyfi'ye özgü de değildir. Kim, bir ilim ve bilgi sahibiyse, insanların da buna ihtiyacı varsa, bunu onlara bildirmesi vaciptir. Eğer bu bilgiyi ondan başkaları da biliyorsa, bu takdirde farz-ı kifayedir. Aksi takdirde farz-ı ayındır."

Sakal ve Bıyık İle İlgili Meseleler

"Kim sakalını büküp kıvırırsa..."

Bu konu iki şekilde ele alınmıştır.

1- İnsanlar savaşta böyle yaparlardı. Kimi acemler bunu süs olarak, örük şeklinde, büyüklenmek için yaparlardı.

2- Sakalı kıvırcık ve dalgalı yapmak için böyle yaparlardı. Bu, aslında kadınlara ait bir haldir.

Ebu Zer'e İbn Iraki der ki:

"Birincisi, sakalı namazda iken düğümlemek, örük yapmak mânâsına yorumlanmıştır. Nitekim Muhammed b. Rebi'nin rivayeti de buna delalet ediyor. Çünkü orada:

"Namazda sakalını düğüm yapan" geçiyor. Bu bakımdan Zeyd b. Erkam'ın rivayetine göre Rasûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

118 Ebu Davud, Taharet: 20; Nesai, Zinet: 12; Ahmed: 4/108-109; Elbani Sahihu'l-Cami: 7787. Burada mucizevi olarak Ruveyfi'nin çok yaşaması da belirtiliyor. Kendisi hicretin 56. yılına kadar yaşamıştır, Ensar'dandır.

İbn Abbas şöyle demiştir:

"Adamın biri hacılar için bulamaç yemeği yapardı. Bu adamın ölümünden sonra insanlar onun kabrinin üzerinde ibadet eder oldular.

Buhârî'nin rivayetine göre:

"Adamın biri, bir kayanın hemen yanıbaşında kavut çorbası yapar ve yağ satardı. İnsanlar da gelip o kayanın üzerinde ondan istekte bulunurlardı. Adam ölünce de Sakif kabilesi bu kavut çorbası satan kimseye saygı olsun diye onun kabrine tapınır oldular.

Mücahid'den de benzer bir rivayet gelmiştir:

"Adam ölünce ona tapınır oldular."

Bu farklı görüşler arasında aslında hiçbir çelişki yoktur. Çünkü insanlar bu kimseyi ilahlaştırdılar, o kabre ve o kayaya tazim için ibadet ettiler. İşte bu gibi insanlar kabirler üzerine türbeler ve benzeri yapıtlar inşa ettiler ve buraları tapınak haline getirdiler. Bu da gösteriyor ki, cahiliye döneminde insanlar salih insanların kabirlerine ve putlara tapınıyorlardı.

Uzza

İbn Cerir, Uzza putu ile ilgili olarak der ki:

"Bu put, Mekke ile Taif şehri arasında bulunan bir ağaç idi. Bu ağacın da hurmalıklardan örtüleri ve yapıları vardı. Kureyş kabilesinden olanlar bu ağaca son derece saygı gösterirlerdi.

Nitekim Ebu Süfyan, Uhud savaşında şöyle sesleniyordu:

"Bizim Uzzamız var, sizin ise yoktur."

Rasûlullah ﷺ de ona şöyle buyuruyordu:

"Onlara şöyle seslenin: Allah bizim mevlamızdır, oysa sizin mevlanız yoktur." [123]

Rasûlullah ﷺ Mekke'yi fethedince, Halid b. Velid'i Nahle denen yere gönderdi. Çünkü Uzza putu orada bulunuyordu. Bu put üç ayak üzerinde dikilmişti. Ayakları kesildi, dolayısıyla bu sütunlar ve ayaklar üzerinde duran bina da yıkılmış oldu. Daha sonra dönüp Rasûlullah ﷺ'a geldi, durumu kendisine haber verdi.

---

123 Buhârî, Megazi: 17, 9, 20; Cihad: 164; Ebu Davud, Cihad: 116.

Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Geri dön, çünkü sen hiçbir şey yapmadın."

Halid tekrar gittiği yere dönünce, bakar ki putun muhafızları onu dağda gizlemeye çalışıyorlar ve şöyle sesleniyorlar:

"Uzza! Uzza!"

Halid oraya doğru gitti, bir de baktı ki saçı başı dağınık çıplak bir kadın, başına toprak serpiyor. Hemen kılıçla üzerine atıldı ve orada onu öldürdü. Sonra dönüp Rasûlullah'a ﷺ geldi, olanı biteni haber verdi. Rasûlullah ﷺ bunun üzerine dedi ki:

"İşte Uzza odur." [124]

İşte bu ve buna benzer daha büyük şirkler günümüzde aynen mezarlık ve türbelerin yanlarında işlenmektedir.

Menat

İbn Hişam, Menat adlı putun Huzeyl ve Huza kabilelerine ait bir put olduğunu söyler.

Menat, Kadit yanında Müşellel denilen yerde Mekke ile Medine şehri arasında bulunuyordu. Huzaa, Evs ve Hazrec kabileleri bu puta önem veriyorlar ve Hac yapmak amacıyla bu putu ziyarete geliyorlardı.

Menat adlı bu putun isminin Yüce Allah ﷻ'ın "Mennan" isminden alınma olduğu iddia edilmiştir.

Başka bir rivayete göre, bu putun yanında çok kurban kesildiğinden dolayı, "akıtılan" anlamında bu ad verilmiştir.

Rasûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

"O, Mekke ile Medine şehri arasında bulunan bir puttur." [125]

İbn Hişam der ki:

"Rasûlullah ﷺ, Fetih yılında Ali ؓ'yi bu putun olduğu yere gönderdi, o da bu putu yıktı."

Müşrikler Allah ﷻ'a iftira Ediyorlar

"Şu ilahları gördün mü, onlar bir yarar veya zarar verir mi ki, Allah'a ortak koşulmuş olsun? Erkek sizin, dişi Allah'ın, öyle mi?"

124 İbn Sad: 2/146
125 Buhârî, Tefsir: 288

İbn Kesir bu âyet hakkında der ki:

"Allah çocuk edindi" diyorsunuz, Allah'ın çocuğunu dişi, kendiniz için de erkek tercih ediyorsunuz, öyle mi? O halde bu haksız bir taksim, yani bir zulümdür, batıl bir şeydir. Nasıl oluyor da Rabbiniz adına böyle bir taksim yaparsınız ?. Çünkü böyle bir bölüşme, yaratılanlar arasında olsaydı, bu zulüm ve haksızlık olmaz mıydı?

Siz kendinizi kız çocuklarından tenzih ederken, bunu Allah hakkında reva görüyorsunuz?

Sizin zannettiğiniz ve uydurduğunuz tüm bu sapıklıklar tamamen sizin kuruntularınızdır. Çünkü siz sadece zanna uymaktasınız. Bir de geçmiş atalarınızın boş sözlerine aldanıyorsunuz.

Oysa ki Allah ﷻ, onları karanlıklardan aydınlığa çıkartmak için, kesin hüccet olan ve kendilerine gerçekleri ulaştıran Rasûller gönderdi. Buna rağmen onlar Rasûllerin getirdiklerine tabi olmadılar ve onlara itaat etmediler.

Burada geçen "Zan" kelimesinden amaç, müşriklerin kendi velilerine karşı olan zanlarıdır."

Müşriklerin Batıl İnançları

Müşriklerin kendi itikadlarına göre o veliler, onların dualarını işitir ve dualarına karşılık verir. Oysa onların bununla ilgili hiçbir delilleri ve belgeleri yoktur. O veliler kendilerine dua edenleri duymaz ve onların çağrılarına cevap veremezler. Türbedarların ve oralarda hizmet verenlerin kendi kazançlarında bir eksilme olmaması için sürdürdükleri batıl adetlerdir, bunlar.

Cahillerin Allah ﷻ'ı bırakıp böyle olmadık şeyleri kendilerine veli edinme inançları çok yaygındır. Meşru sebeplere sarılmaksızın ihtiyaçlarını kendi heva ve istekleri doğrultusunda kolayca ve yorulmadan elde etmek istiyorlar. Onlar kendi hevalarına uyarak ölülere saygı gösteriyorlar, bir ölüden ötekine gidip geliyor ve böylece şirk içerisinde ömürlerini tüketiyorlar. Onlar isteklerini bir ölüden elde edemeyince hemen bir öteki ölüye başvururlar. Çünkü gittikleri yeni velinin makam ve bereket yönünden daha üstün olduğunu zannederler. Oysa bunlar sadece kendi heva ve heveslerinin boş zanlarına uymaktadırlar. Onların velileri ve salihleri sevme iddiaları da tamamen boş ve asılsız iddialardır."

Burada konu başlığının âyetlerle uygunluk sağlaması, bu putperestlerin bunlara saygı göstermeleri, onlara dua etmeleri, yardım istemeleri, istedikle-

rini vereceklerine ilişkin olarak bunlara güvenmeleri, bunlardan bir bereketin gelebileceğine inanmalarındandır.

Onlar bereket ve şefaati Allah ﷻ'tan başkalarından bekliyorlar. Lat gibi daha önce yaşamış ve ölmüş salihlerin kabirlerinden teberrükte bulunuyorlar. Uzza ve Menat gibi ağaçlardan beklenti içinde oluyorlar. İşte bütün bunlar puta tapan müşriklerin eylemlerindendir. Kim böyle yaparsa, bir kabir, taş veya ağaç hakkında doğru olmayan bir itikada sahip bulunursa, bunlar da tıpkı müşrikler gibi putperesttirler.

Müşrikler Uzza ve Menat ile teberrükte bulunurlarken bunlar sadece birer taş oldukları için bunu yapıyor değiller. Onlar bunlardan bereket bekliyorlar. Çünkü onların inançlarına göre, veli diye kabul ettikleri bir kadın burada bulunuyormuş ve ölünce bunun yanına gömülmüş. Sonunda da buna Menafin adını vermişlerdir. Tıpkı günümüzde bazı kimselerin Hüseyin ؓ'in ve Zeyneb ؓ'in kabri başına giderek diktikleri bakırlar gibi... Onlar salihler hakkında böyle aslı olmayan bid'atlar ihdas etmişler ve halen de bu bid'atlarını sürdürmektedirler. Çünkü cahiliye inançlarına göre onlar bununla teberrükte bulunuyorlar."

Zat-ı Envat Hadisi

Ebu Vakid el-Leysi (Ebu Vakid, Haris b. Avf sahabidir. 85 yaşında iken h. 68 de vefat etmiştir.) diyor ki:

Rasûlullah ﷺ ile birlikte Huneyn seferine çıktık. Biz küfür ve şirk aleminden henüz yeni ayrılmıştık. Müşriklerin "Zatı Envat" dedikleri ve kutsal saydıkları bir ağaçları vardı. Silahlarını o ağacın altında kuşanırlar, ona ibadet ederlerdi. Böyle ulu bir ağacın altından geçiyorduk. Rasûlullah ﷺ'a:

"Ey Allah'ın Rasûlü! Bize de onların Zatı Envat'ı gibi bir ağaç tayin et." dedik. Rasûlullah ﷺ:

" Allahu Ekber! Yine aynı yol. Yemin ederim ki, İsrailoğullarının Musa'ya "Ey Musa! Bunların ilahları gibi bize de bir ilah yap" dedikleri gibi diyorsunuz. Şüphe yok ki siz, sizden önceki kavimlerin yolundan yürüyeceksiniz" cevabını verdi. [126]

Sahabelerin Teklifi

Daha önce müslüman olanlar, bu sahabelerin bilmediği bu gerçekleri biliyorlardı. Çünkü bir kimse kalben alışık olduğu bir batıldan henüz yeni

126 Ahmed: 5/218, Tirmizi Fiten: 18

dönünce, kalbinde en azından eski itikadına ait kalıntılar kalır. Müşriklerin bu tür yerlerde ibadet etmeleri, sırf onlara teberrük ve onları yüceltme anlamı taşır. Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Hani babasına ve kavmine demişti ki: "Sizin, karşılarında bel büküp eğilmekte olduğunuz bu temsili heykeller nedir?" (Enbiya: 21/52)

Bu âyette onların yüceltme niteliğindeki ibadetleri anlatılmaktadır. Teberrük, o yerlerde kalıp takılmaktır. İşte ağaç ve benzeri şeylere onlar böyle tapınırlardı.

Ebu Saade diyor ki:

"Onların Zat-ı Envat gibi bir şey istemeleri, bunun arzulanan ve Allah ﷻ katında sevilen bir şey olduğunu sanmalarındandır. Onlar bununla Allah ﷻ'a yakınlaşmayı istemektedirler. Çünkü onlar böyle sanmasalardı, kesinlikle Allah Rasûlü'ne muhalefet etmeyi akıllarına getirmezlerdi. Onlar bunun farkında olan kimselerdi."

Hayret ve Tenzih Amaçlı Tekbir Getirmek

Allah Rasûlü'nün tekbir getirmesi veya tesbih söylemesi, Allah ﷻ'ı yüceltme ve noksanlıklardan tenzih içindir.

Şirkin hangi türü olursa olsun, Allah'ı ﷻ bundan beri kılmak içindir. Çünkü Allah ﷻ'tan başkasından istekte bulunulmaz ve O'ndan başkasına yönelinmez.

Bu gibi hayret ve şaşkınlık durumlarında Rasûlullah ﷺ Allah ﷻ'ı tenzih için tekbir ve tesbih getirirdi.

Rasûlullah ﷺ, Allah ﷻ'ın layık olmadığı bir şeyle yad edilmesine asla rıza göstermezdi.

Şirkten Sakınma

Rasûlullah ﷺ sahabesinin yanlış isteklerini İsrailoğullarının yanlış sözlerine benzetmiştir. Çünkü her ikisinde de Allah ﷻ'tan başkasının ilah edinilmesi söz konusudur. İsim değişse de sonuç birdir. Burada şirkten korkma vardır. Çünkü insan, herhangi bir şeyin kendisini Allah ﷻ'a yaklaştırdığını sanabilir.

Bununla birlikte o istediği şey, rahmet bakımından Allah ﷻ'a oldukça uzak ve Allah ﷻ'ın gazabını da insanın üzerine çeken bir şey olabilir. Kişi bu gerçeği göremez.

ALLAH ﷻ'TAN BAŞKASI ADINA KURBAN KESMEK

Allah ﷻ'tan Başkası Adına Kurban Kesmek

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"De ki: "Namazım, kestiğim kurban, hayatım ve ölümüm, alemlerin Rabbi olan Allah içindir." (En'am: 6/163)

Namazın Önemi

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"De ki: "Namazım, kestiğim kurban, hayatım ve ölümüm alemlerin Rabbi olan Allah içindir." (En'am: 6/163)

Kurratü'l-Uyûn'da şöyle denmektedir:

"Bu âyette geçen "salati" kelimesi, farz olsun, nafile olsun ve bizzat namazın kendisi olsun, bütün ibadet türlerini kapsar. İçerisinde talep ve istek bulunan istek mânâsındaki duayı da; içinde hamd, sena, tesbih, rüku, sücud ve benzeri şeyler yer alan ibadet anlamındaki duayı da içerir. Namaz her iki çeşit duayı da kapsadığından, lügat ve şeriat açısından dua demektir ve bu ikisinin bir arada bulunmasına da namaz denir."

"Salat" kelimesi "es-sılatu" kelimesinden alınmıştır. Buluşma ve lütuf anlamındadır. Gerçekten de bu sayede Allah ﷻ, habibi Muhammed'i ﷺ kendisine kavuşturmuş ve ona lütufta bulunmuştur. Bu büyük vuslat (buluşma) Mi'rac gecesinde olmuştur. Bu buluşma, kulu ile Rabbi arasındaki en güçlü buluşma ve kavuşmadır. Hadislerde de belirtildiği gibi Rasûlullah ﷺ burada Rabbine münacaatta bulunmuştur. Bu bakımdan namaz, Rasûlullah ﷺ'ın gözünün nuru olmuş, kendisi her sıkıntıya düştüğünde çıkışı namaz kılarak Rabbine yakarmakta bulmuştur. Zira namaz, müslüman ile kafiri ayırt eden bir özelliktir. Namazı terk eden bir kimsenin Allah'a ﷻ imanında ve sevgisinde bir eksiklik var demektir. Böyle bir kimse ne kadar uğraşıp didinse de kendisiyle Rabbi arasında bir bağ yoktur."

İbadetler İhlaslı Bir Şekilde, Allah için Yapılmalıdır

İbn Kesir diyor ki:

"Allah ﷻ, rasûlüne, Allah'tan başkasına ibadet eden ve kurban kesen müşriklere, ibadetini, namazını ve kurbanını ihlâslı bir şekilde, sadece Allah için yaptığını söylemesini emretmektedir. Çünkü müşrikler putlara tapıyor ve onlara kurban kesiyorlardı. Allah ﷻ da, onlara muhalefet etmeyi ve onların yapageldikleri şeylerden uzak durmayı, niyet, azim ve gayretle, ihlâs ve samimiyetle Allah'a yönelmeyi emrediyor."

Nusuk

Mücahid, Sevri, Süddi, Dahhak ve Said b. Cubeyr'e göre, âyette geçen "nusuki" kelimesi, kestiğim kurbanım mânâsına gelmektedir.

Nusuk, Hac ve Umre'de kurban kesmektir.

Hayat ve Ölüm

"Hayatım ve ölümüm" sağlığımda yaptıklarım ve üzerinde öldüğüm iman ve salih amel, hepsi halis anlamda alemlerin Rabbi olan Allah ﷻ rızası içindir. O'nun ortağı yoktur ve ben ihlâslı olmakla emrolundum.

Müslümanların İlki

"Ve ben müslümanların ilkiyim." Yani bu ümmetteki müslümanların ilkiyim. Çünkü her peygamberin müslüman olması ümmetinden öncedir.

İbn Kesir diyor ki:

"Rasûlullah'tan ﷺ önceki tüm nebi ve rasûllerin daveti İslâm, yani tek olan, eşi ve ortağı bulunmayan Allah'a ibadet idi. Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Biz hiçbir rasûl göndermedik ki ona 'Benden başka ibadete layık ilah yoktur. Yalnız bana ibadet edin' diye vahyetmiş olmayalım." (Enbiya: 21/25)

Bu mânâdaki âyetler bir hayli çoktur."

Bütün İbadetler Yalnız Allah ﷻ İçin Olmalıdır

Allah ﷻ, kullarından, ibadetler yoluyla kendisine karşı kulluklarını yerine getirmelerini ve bunu, namaz vb. ibadetlerle yerine getirdikleri gibi, kurban kesmekle de gerçekleştirmelerini istiyor ve kullarına, ibadetin hangi çeşidi olursa olsun, hepsini ihlâslı bir şekilde Allah ﷻ için yapmalarını, Allah ile birlikte başka bir varlığa ibadet etmemelerini emrediyor. Zira kul, kurban kesmek veya başka bir ibadet çeşidini Allah'tan başkası adına yaparsa, bu yaptığıyla Allah'a ibadette şirk koşmuş olur.

"Alemlerin Rabbi olan Allah içindir" ifadesi, bütün ibadetlerin yalnız Allah ﷻ için olması gerektiğini açıkça ortaya koymaktadır.

İbadetleri Allah ﷻ'tan Başkasına Yapmak Şirktir

"O'nun hiçbir ortağı yoktur."

Kurratü'l-Uyûn adlı kitapta şöyle deniyor:

"Bu âyet, kulun batıni ve zahiri mânâdaki söz, davranış ve amellerinin yalnızca Allah'a yönelik ve Allah ﷻ için olması gerektiğini bildirmektedir. Her ne olursa olsun, herhangi bir ibadeti Allah'tan başkası adına yapmak asla caiz değildir. Kim böyle yanlış bir yola saparsa, kesinlikle Allah'ın yasaklamış olduğu şirke bulaşmış olur.

Şirkten ve Müşriklerden Uzak Olmak

"Ben müşriklerden değilim."

Kur'ân, baştan sona bu mânâdaki tevhidi; yani şirki reddetme ve ondan uzak durma mânâsına gelen ibadette tevhidi ve müşriklerden ayrılmak, onlardan olmamak gerektiğini bildirir."

Namaz Kılmanın ve Kurban Kesmenin Önemi

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Rabbin için namaz kıl ve kurban kes!" (Kevser: 108/2)

İbn Teymiyye bununla ilgili olarak der ki:

"Allah ﷻ, namaz kılmak ve kurban kesmek ibadetlerinin her ikisini de beraber yapmayı emretmektedir. Çünkü her ikisi de yakınlık ve tevazuya, ihtiyaç içinde olmaya, hüsnü zanna, kesin ve yakin mânâda kuvvetli bir imana delalet eder. Aynı zamanda, kalbin huzurla Allah'a bağlılığını ve onun imanlı kullarına hazırladığı şeyleri gösterir.

Burada tamamen kibir ehlinin aksi bir durum vardır. Allah'a (haşa) ihtiyaçları olmadığını sanan kibirli ve şımarık kimseler namaz kılmazlar, fakir ve yoksul düşerim endişesiyle kurban kesmezler. Bu bakımdan âyette "De ki: 'Namazım ve ibadetlerim ..." diye belirtilmiştir.

Âyette yer alan "nusuk" Allah'ın rızasını kazanmak için Allah adına kesilen kurban demektir. Namaz ve kurban ibadetleri kişiyi Allah'a yaklaştıran en önemli iki ibadettir. Kevser sûresinde bu, kelimenin başında "fe" harfi ile getirilmiştir ve sebep ifade etmektedir. Buradaki sebep, Allah'ın verdiği Kevserden dolayı Allah'a şükredilmesi gereğidir.

Günümüz Cahiliyesinin Şirkleri

Acı olan şudur ki, günümüzde alim geçinenlerin çoğu kabirci kimselerle aynı safta yer almaktadır. Onlar bu konuda aşırı gidiyorlar. Ne var ki, bu yaptıkları ile iyilik yaptıklarını da sanıyorlar. Oysa ki yaptıkları şey eğer tevbe etmezlerse bağışlanamayacak büyük bir günah olan şirkten başka bir şey değildir.

İbn Ebu Şame, "Kitabu'l-Bide-i ve'l-Havadis" adlı eserinde şöyle der:

Şeytan'ın sıradan cahil insanlar için allayıp pulladığı şeylerden olan, birtakım duvarlara ve direklere bir şeyler asmak, bazı belli yerlerde kandiller yakmak gibi batıl inançlar hemen her ülkede bulunmaktadır.

Örneğin; adam rüyasında filan yerde çok salih bir velinin olduğunu görür veya duyar. Hemen oraya gider, üzerinde yıkıntı halinde bir duvar varsa düzeltir, direkler diker. Tevhid başta olmak üzere Allah ﷻ'ın farz kıldığı birçok hükümleri zayi etmek adına da olsa bu gibi şeyleri yapar. Giderek bu gibi yerlere kalplerinde öylesine bir saygı ve tazim yeri ayırırlar ki, hastaları için şifayı ve ihtiyaçlarını birtakım adaklar yoluyla buralardan beklerler. Birtakım ağaçları, duvarları, virane yerleri ve taşları böylesine kutsallaştırırlar.

Mesela; Şam'da bu türden çok yer vardır. Toma kapısı dışında yer alan Uveynetul Huma, Küçük kapının içinde yer alan direk, aynı yerde Nasr Kapısı dışında lanetli ağaç gibi şeyler hep bu türdendir. Allah ﷻ bunların tümünün kökünden sökülüp yok edilmesini nasip etsin. Doğrusu bu gibi şeyler ne kadar da Zatı Envat olayına benzerlik göstermektedir. Dahası, onlar bu yaptıklarıyla Allah ﷻ'a yaklaştıklarını da sanmaktadırlar."

Nitekim bu tür rüyada görülen kabirlere Mısır'da da çok sık rastlanılıyor. Mesela; Hüseyin ؓ'le Zeyneb ؓ'e ilişkin kabirler, "Erbain" yani kırklar diye adlandırılan kabirlerin çoğu bu türden şeylerdir. Bunların hepsi ilk cahiliye dönemindeki batıl inançlardır.

"Bir veli kırk tane bedende teşekkül eder." inancı da böyledir. Nitekim Mısır'da insanları böylesi şirke ve sapıklığa düşüren nice kabirler, ağaçlar ve taşlar vardır. Herhangi bir kimseye ait bir kabir birden fazla yerde var kabul edilir. Yüce Allah ﷻ'tan bu ülkeyi bu tür şirklerden bir an önce arındırmasını dileriz. Nitekim bu gibi şeyler Hicaz bölgesinde çok yaygındır.

İbn Kayyim (r.h.) da tıpkı Ebu Şame'nin anlattıklarına benzer şeyler zikretmiştir. Der ki:

"Müşrikler Allah ﷻ'tan başka ne kadar çok şeyi kendilerine put ediniyorlar. Örneğin, "Şu ağaç, şu taş veya şu pınar, adakları kabul eder" diye inanıyorlar. Buralarda Allah ﷻ'tan başkasına olan ibadetlerin makbuliyetinden söz ediyorlar. Çünkü adak öyle bir ibadettir ki, adayan kimse bu sayede istediğini elde etmeye yaklaşır. Bu konu yeri gelince "Allah'ım, benim kabrimi tapınılan bir tapınak yapma" hadisi bölümünde ayrıntılı olarak anlatılacaktır.

Burada birtakım dersler de vardır. Bilindiği gibi ağaçlara, taşlara teberrük amaçlı bağlanmak, bunlar yanında ibadette bulunmak, bunlara kurban kesmek şirktir. Bu bakımdan cahil halk kesimindeki insanlara ve sapıklara aldanmamak gerekir. Şirk yalnızca başka ümmetlere ait bir hastalık değildir, bu ümmet için de söz konusudur. Nitekim sahabeden bazıları bile iyi niyetlerle Rasûlullah ﷺ'den böyle bir istekte bulunabilmişlerdir. Rasûlullah ﷺ onlara gerçeği açıklamış ve onlara İsrailoğullarının şu ifadelerini hatırlatmıştı:

" Allahu Ekber! Yine aynı yol. Yemin ederim ki, İsrailoğullarının Musa'ya "Ey Musa ! Bunların ilahları gibi bize de bir ilah yap" dedikleri gibi diyorsunuz. Şüphe yok ki siz, sizden önceki kavimlerin yolundan yürüyeceksiniz"

İsimler Değişse de Şirk Şirktir

Sahabeler bile yanlışlıkla böylesi bir istekte bulunurlarsa, ilim, fazilet ve değer bakımından onların kat kat gerilerinde olan kimseler, Rasûlullah ﷺ'in açıkladığı gerçeklerden habersiz olmaları sebebiyle ve cehaletin de galebe çalmasıyla, böylesi şirklerin içine niçin düşmesinler?

Bu konuda Rasûlullah ﷺ tarafından verilen hüküm, isimlere göre değil, istenilen şeyin içeriğine göredir. Bu bakımdan Rasûlullah ﷺ onların isteklerini tıpkı İsrailoğullarının isteklerine benzetti. Buna Zatı Envat demiş olmalarına bakmadı. Müşrik, her zaman müşriktir. O, bunu nasıl adlandırırsa adlandırsın, aslından bir şey değiştiremez. Mesela ölülere bel bağlayıp da onlara yalvarıp-yakaranların, saygı ve sevgi gösterenlerin ve benzerlerinin durumları gibi... Çünkü bu, şirktir. Onlar buna ne türden bir ad verirlerse versinler, konunun içeriğini değiştirmezler. Diğer benzer şeyler de buna kıyaslanabilir.

Yahudi ve Hristiyanların Yoluna Uymamak Gerekir

"Yine aynı yol."

Bu öncekilerin, Yahudilerle Hristiyanların yoludur. Burada aynı zamanda nübüvvete ilişkin bir de mucize içerikli haber vardır. Çünkü Rasûlullah ﷺ'in haber verdiği her şey olmuştur ve olmaktadır.

Hadiste, cahiliye müşriklerinin ve kitap ehli müşriklerin üzerinde bulundukları şirklerden sakındırma ifadeleri yer almaktadır. Ancak İslâm şeriatinin izin verdiği şeyler bundan müstesnadır.

Salihlerin Geride Bıraktıkları Eşyaları İle Teberrük Caiz Değildir, Bid'at'tır

Kimi kendini bilmezlerin "Salihlerin geriye bıraktıkları eserleriyle teberrük caizdir" demeleri, çirkin bir bid'at'tır. Bunu birkaç yönden şöylece belirtebiliriz:

1- İlk sahabiler ve ondan sonra gelenler böyle bir şeyi yapmıyorlardı. Ne Rasûlullah ﷺ hayatta iken ve ne de onun ölümünden sonra müslümanlar böyle bir yanlış yaptılar. Eğer böyle bir şeyi yapmakta herhangi bir hayır olsaydı, hiç şüphe yok ki bizden önce onlar bu iş için yarışırlardı.

2- Rasûlullah ﷺ henüz hayatta iken sahabenin en faziletlilerinden olan Ebu Bekir ؓ, Ömer ؓ, Osman ve Ali'nin ؓ cennetlik oldukları müjdelerini vermiş, sahabeden ve tabiinden hiçbiri bu değerli sahabeler hakkında herhangi bir aşırılığa gitmiş değillerdir. Yine tabiin döneminde de ilim ve takva bakımından üstün olan, kendileri için örnek edinilen kimseler hakkında böyle bir tavır sergilenmemiştir. Kaldı ki bu ümmetten hiçbir kimse Rasûlullah ﷺ ile asla kıyaslanamaz. Rasûlullah ﷺ'ın hayatta iken kendisine özgü birçok halleri vardı ki, hiçbir kimse bu konuda ona denk olamaz.

Bedenî ibadetlerin en önemlisi namaz, malî ibadetlerin en önemlisi ise kurbandır. Kul, namaz sebebiyle elde ettiği şeyleri, başka bir ibadetle elde edemez. Bu gerçeği kalpleri olanlar bilirler. Kurban kesmek iman ve ihlâsa dayanmadır. Rasûlullah ﷺ çok çok namaz kılar ve Allah için kurban keserdi."

Namazın Kapsadığı İbadet Çeşitleri

Namaz; dua, tekbir, tesbih, Kur'ân okumak, "Semi Allahu limen hamideh" demek, senada bulunmak, kıyam, rüku, secde, itidal, Allah rızası için ikamet, Allah'a yöneliş, kalbiyle kendini Allah'a vermek vb. birçok ibadet çeşidini kapsar.

İşte bütün bu ibadet çeşitlerinden herhangi birini Allah'tan ﷻ başkası için yapmak asla caiz değildir. Allah'tan başkasına kurban kesmek de böyledir.

Allah ﷻ'ın Lanet Ettiği Kimseler

Ebu Tufeyl, Ali'ye [127] ؓ şöyle dedi:

"Rasûlullah ﷺ'ın gizlice sana bildirdiği bir şeyi bize haber ver." O da şöyle söyledi:

"Rasûlullah ﷺ bana halktan gizli tuttuğu bir şey söylememiştir. Fakat onun şöyle dediğini dinlemiştim:

"Allah, kendisinden başkası için kurban kesene, ana babasına lanet edene, suçlu kimseyi koruyana, arazi ve tarlaların sınır işaretlerini değiştirene lanet etmiştir." [128]

Lanet: Rahmet ve merhametten ve bunun umulduğu yerlerden uzak bulunmaktır. Lain ve Melun ise lanetlenmeyi hak eden kimse, ya da aleyhinde dua yapılan kimse demektir.

Ebu's-Saadat: Lanetin aslı, Allah'tan uzaklaştırmak ve kovmaktır. Kullara yönelik olunca, onlardan da sövgü ve beddua anlamınadır.

İbn Teymiyye de şöyle der:

---

127 Ebu Hasan Haşimi, Ali b. Ebu Talib, mü'minlerin emiri, Rasûlullah'ın s.a.v. amcasının oğlu ve kızı Fatıma'nın kocası, yani peygamberimizin damadıdır, ilk müslüman olanlardandır. Bedir ve Rıdvan biatında bulunmuştur. Cennetle müjdelenen on sahabeden biridir. Raşit halifelerin dördüncüsüdür. Hakkında hayli menkıbeler vardır. H. 40 senesinde Ramazan ayında bir harici olan İbn Mülcem tarafından şehit edilmiştir.

128 Müslim, Edahi: 43-45; Nesai, Dahaya: 34.

"Allah ﷻ, lanete layık olana sözle lanet eder. Nitekim dua ve övgüye layık olana da övgüde bulunur. Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Gerçekten Allah, kafirleri lanetlemiş ve onlar için çılgın bir ateş hazırlamıştır." (Ahzab: 34/64)

"Lanete uğratılmışlar olarak nerede ele geçirilseler yakalanırlar ve sürekli öldürülürler." (Ahzab: 34/61)

Kur'ân, Allah'ın ﷻ kelamıdır. Bunu Cebrail'e vahyetmiş, o da bunu Allah'ın ﷻ rasûlü Muhammed'e ﷺ tebliğ etmiştir. Salat bahsinde geleceği gibi, Cebrail (a.s.) bunu vefatından önce Rasûlullah'tan dinlemiştir.

Salat, daha önce de belirtildiği gibi Allah'ın ﷻ senası demektir. Allah ﷻ, kuluna mükafat ve ödül veren, sevap kazandırandır. Kitap ve Sünnet bunu göstermektedir. Ümmetin selefi de bu yoldadır.'"

Allah ﷻ'tan Başkası Adına Adanan, Kesilen Hayvanların ve Yiyeceklerin Durumu

"Allah ﷻ'tan başkası adına kesmek"

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"O size ölüyü (leşi), kanı, domuz etini ve Allah'tan başkası adına kesilmiş olan (hayvan)ı kesin olarak haram kıldı. Fakat kim kaçınılmaz olarak muhtaç kalırsa, taşkınlık yapmamak ve haddi aşmamak şartıyla (ölmeyecek oranda yiyebilir), ona bir günah yoktur. Gerçekten Allah bağışlayandır, esirgeyendir." (Bakara: 2/173)

"Ölü eti, kan, domuz eti, Allah'tan başkası adına kesilen, boğulmuş, vurulmuş, yüksek bir yerden düşmüş, boynuzlanmış, yırtıcı hayvan tarafından yenmiş (henüz canlı iken yetişip) kestikleriniz hariç, dikili taşlar üzerine boğazlanan (hayvanlar) ve fal oklarıyla kısmet aramanız size haram kılındı. Bunlar fısktır. Bugün inkara sapanlar sizin dininizden umut kesmişlerdir. Onlardan korkmayın, benden korkun. Bugün sizin dininizi kemale erdirdim, üzerinizdeki nimetimi tamamladım ve size din olarak İslâm'dan razı oldum. Kim şiddetli bir açlıkta kaçınılmaz bir ihtiyaçla karşı karşıya kalırsa (bu haram saydıklarımızdan zaruret miktarınca yiyebilir) Çünkü Allah bağışlayandır, esirgeyendir." (Maide: 5/3)

"De ki: 'Bana vahyolunanlar içinde, ölü eti, dökülen kan, domuz eti -ki bu gerçekten murdardır- ya da Allah'tan başkası adına kesilmiş bir fısk dı-

şında, haram kılınmış bir şey bulunmuyor. Kim kaçınılmaz bir ihtiyaçla karşı karşıya kalırsa -saldırmamak ve haddi aşmamak şartıyla- (bu sayılanlardan ölmeyecek kadar yiyebilir) şüphesiz senin Rabbin bağışlayandır, esirgeyendir." (En'am: 6/145)

"O size ancak ölüyü, kanı, domuz etini ve Allah'tan başkası adına kesilmiş olan (hayvan)'ı haram kıldı. Fakat kim mecbur kalırsa, saldırmamak ve sınırı aşmamak üzere yiyebilir. Çünkü gerçekten Allah bağışlayandır, esirgeyendir." (Nahl: 16/115)

İhlal kelimesi, sesi yükseltmek ve bildirmek anlamındadır. Amaç, Allah'tan ﷻ başkası adına kesileni, yani bu şeyin Allah'tan ﷻ başkasına adandığını ilan etmektir. Böyle bir ilan ister kesimden önce olsun, ister olmasın değişen bir şey olmaz. Mesela kişinin keseceği kurban için, "Bu koyun filan hanım efendinin veya falan bayın Allah'tan ﷻ başkası adına kestiğidir." diye bildirilmesidir. İnsanlar da bunu duyunca bunun Allah'tan ﷻ başkası adına kesildiğini bilirler. Hatta kurbanı kesen kimse, kesim sırasında Allah'ın ﷻ adıyla kesmiş olsa da değişen bir şey yoktur. Çünkü bu sözde besmele boş bir ifadeden ibarettir. Asıl muteber ve önemli olan, kesilen amaç, yani hangi şey ve gaye için kesildiğidir.

Allah'tan ﷻ başkası adına kesilen kurban dışında verilen yemek, içecek ve benzeri tüm adaklar, türbe, kabir ve tağutlar adına verilip dağıtılan yemekler, Allah'tan başkası adına veya onun bereketi için yapılan şeyler de bu türdendir.

Ancak burada şu noktaya dikkat çekmek isterim:

Eğer kabir, türbe ve benzeri yerlerde yapılan ve dağıtılan yemekler gerçekten Allah'tan ﷻ başkası adına yapılıyor ve dağıtılıyorsa, söylenenler doğrudur. Çünkü ne tür bir ibadet çeşidi ile olursa olsun, herhangi bir nebiye, rasûle veya başka birine ibadet ederek yardım beklemek kesinlikle caiz değildir.

Allah'tan ﷻ başkası adına; ölüler, nebiler, veliler, başka varlıklar, putlar ve benzeri şeyler adına dağıtılan yiyecek, içecek, para ve benzeri şeyler, bunlardan korkulduğu için veya bunlardan bir şey elde etmek amacıyla yapılıyorsa, kuşkusuz caiz değildir. Çünkü bu tür bir davranış Allah'tan ﷻ başkasına ibadet etmek kavramı içerisinde yer alır. Halbuki ibadet Allah ﷻ ve Rasûlünün emrettiği şekilde yapıldığında geçerli olur.

Putlar İçin Bırakılan Malları Almak Caizdir

Sahipleri tarafından putların huzuruna bırakılan yiyecek, içecek ve canlı hayvanları almak ve bunlardan faydalanmak caizdir. Çünkü bunlar sahibinin kendilerinden vazgeçip elinden çıkardığı ve insanların kendilerinden yararlandıkları şeylerdendir. Ayrıca bunlar leş hükmünde de değillerdir. Dolayısıyla bunlar, alanlar için mubahtırlar. Bunları almakta bir sakınca yoktur. Tıpkı sahipleri tarafından terk edilip de isteyen herkesin alabileceği mallar gibi...

Örneğin çiftçiler tarafından fakir ve yoksul kimseler için başkalarına bırakılan ekinler ve ağaçta bırakılan bir kısım hurmalar gibi...

Rasûlullah'ın ﷺ Lat'ın hazinelerinde bulunan malları alması, bunun kanıtıdır. Hatta Rasûlullah ﷺ oradan alınan bu mallardan Urve b. Mes'ud, Sakafi'nin borcunu karşılamış, bu mânâda Lat'a (Günümüzde de tağut ve heykellere) sunulan hediyeleri, oradan alabilme gücüne sahip olanların almalarında bir sakınca görmemiştir.

Putlara Mal Bırakanları Uyarmak Gerekir

Cahil ve müşriklerin böyle yerlere bir şeyler getirip bıraktıklarını gören kimselerin onları uyararak bu yaptıklarının şirk olduğunu bildirmeleri gerekir. Çünkü ses çıkarılmaması halinde, karşıdaki insan bu amelinin caiz olduğu kanısına vararak, bu gibi şeyler aracılığıyla Allah'a ﷻ yaklaşma sağlanabileceği şeklinde yanlış bir inanca sahip olabilir. İşte, gören kimsenin burada susmaması ve bu tür bir eylem içinde olanı uyarması gerekir. Çünkü şirk en büyük günahtır ve reddedilmesi gerekir. Böyle yapanlar hemen uyarılır ve gerekirse kendilerine engel olunur.

Fakat herhangi bir kimseyi bırakırken görmediği, maddi değere haiz birtakım şeyler varsa onları oradan alıp götürmesinde kendisi için hiçbir sakınca yoktur.

Müşriklerin Kestiği Leş Hükmündedir

Ancak buralara getirilen şeyler pişirilmiş et, kesilmiş bir hayvan, iç yağı ve çorba gibi şeylerse, bunlar haramdır. Çünkü müşriklerin kestikleri veya bu gibi şeyler adına kesilenler leş hükmündedir. Bu leşin içinde yer aldığı yiyecekler de bu açıdan haramdırlar.

Eğer getirilip bırakılan şey, canlı bir hayvansa veya nakit türünden bir şeyse ya da bunlar adına kesilmiş hayvanların et ve yağlarından yapılan bir şey türünden değilse, bunların buradan alınmasında bir sakınca yoktur. Mesela oraya bırakılan ekmek vb. şeyler alınabilir. Çünkü buna müşriklere ait leş karıştırılmamıştır. Dolayısıyla bunu alıp götüren için bu tür şeyler helaldir.

Para ve nakitlerin durumu da böyledir. (Mesela türbelere atılan paralar, bırakılan giysiler vb. şeyler herhangi bir müslüman tarafından buradan alınabilir ve kullanılabilir, bu, mubahtır ve bir bakıma ganimettir.)"

Allah ﷻ'tan Başkası Adına Kesilenler

Eğer kurban Allah'tan ﷻ başkası adına kesiliyorsa, kesen veya kestiren kimse, bu niyet ve maksatla kesmişse, ister bunu şu niyetle kestim diye sözle söylemiş olsun, ister söylemesin, bir değişiklik söz konusu değildir. Mesela "Mesih adına kestim" veya buna benzer bir ifade kullansın veya kullanmasın, Allah'tan başkası için olması sebebiyle bu yaptığı kesinlikle haramdır ve haramlığı da açıkça ortadadır. Bizlerin sırf Allah'a ﷻ yaklaşmak niyetiyle kestiklerimiz, sadece yeme niyetiyle kestiklerimizden daha da güzeldir.

"Mesih adına" veya "Zühre adına" diyerek kesilen bir hayvan kesinlikle haramdır. Buradaki haramlık, Mesih için veya Zühre için denmesindendir veya sırf bu şekilde niyetlenilmesindendir. Zira Allah'tan ﷻ başkasına ibadet, en büyük küfürdür. Hatta bu, Allah'tan ﷻ başkasından yardım beklemekten de büyük bir küfürdür.

Buna göre bir kimsenin, Allah'tan ﷻ başkası adına, ona yaklaşmak niyetiyle kurban kesmesi çok büyük haram, hatta en büyük şirktir. Çünkü Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Kim Allah'a şirk koşarsa, Allah ona Cenneti haram kılmıştır ve onun barınağı Cehennem ateşidir. Zalimler için hiçbir yar ve yardımcı yoktur." (Maide: 5/72)

Kestikleriyle asıl amaçları yıldızlara ve benzeri şeylere yaklaşmak olduğu halde, bu ümmet içindeki kimi münafıkların yapmakta oldukları gibi yaparak kesim sırasında "Bismillah" diyen mürtedlerin, hangi şekilde olursa olsun kestikleri mubah değildir.

(Bunlar birtakım muskalar, temimeler, tılsımlar yapanlar ve yazanlardır. Çünkü bunlar yaptıkları bu şeylerle cumartesi gününde veya başka bir günde şöyle veya böyle bir uğurlu saat veya an belirlerler. O saatte o denileni yapar ve kesimlerini gerçekleştirirler, falan yıldızın doğuşu sırasında buhurlarını tüttürürler, onu da belirlenen yerde yerine getirirler. Bu gibi uygulamalar acıdır ama İslâm beldelerinde (!) -Allah ﷻ sayılarını artırmasın - oldukça fazladır. Genelde halk bu gibi kimseleri salih ve takva sahibi zanneder. Oysaki bunlar müşrik ve mürtettirler. Hep akılları bulandırırlar, müfsittirler. Yap-

tıkları büyü, tılsım ve muskalarla halkı aldatırlarken Allah'ın ﷻ âyetlerini de oyun ve eğlence edinirler. Allah'tan ﷻ başkası adına yerine getirdikleri bu türden ibadet ve kurbanları insanlara Allah'a ﷻ yaklaşmak diye yuttururlar. Aman Allah'ım! İslâm ne kadar da garipleşmiştir. Biz Allah'a ﷻ aitiz ve O'na döneceğiz.")

Zira kesilen şeyde (hayvanda) iki engel vardır:

Bu iki engelden birincisi, Allah ﷻ'tan başkası adına kesilmiş olması.

İkincisi de kesen kişinin mürted olmasıdır.

Eski cahiliye döneminde Mekkeliler, cinler adına bu tür kurbanlar keserlerdi. Rasûlullah ﷺ, cinler adına kurban kesimini yasaklamıştır.

Zemahşeri diyor ki:

"Müşrikler bir ev satın aldıklarında, bir ev bina ettiklerinde ya da bir ayin şekli çıkarmak istediklerinde, kendilerine cinlerden bir tehlike dokunmasın diye kurban keserler ve kestikleri şeyleri de buna izafe ederlerdi."

Devlet Başkanı İçin Kesilen Hayvanın Hükmü

İbrahim Merzevi diyor ki:

"Bir devlet başkanının gelişi sebebiyle kesilen kurban da haramdır. Çünkü bununla sırf o devlet başkanına bir yakınlık elde etmek amaçlanmıştır. Bu bakımdan Buhara alimleri bunun haram olduğuna fetva vermişlerdir. Çünkü bunlar da Allah'tan ﷻ başkası adına kesilmiş olmaktadır."

Ana Babaya Eziyet Etmenin Hükmü

"...ana-babasına lanet edene..."

Rasûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

"Kişinin ana-babasına sövmesi, büyük günahlardandır." Sahabeler bunun üzerine:

"Ey Allah'ın ﷻ Rasûlü! Hiç adam ana ve babasına söver mi?" dediklerinde şöyle buyurmuştur:

"Evet, adam, başka birinin babasına söver, o da onun babasına söver, kişi başkasının anasına söver ve o da onun anasına söver." [129]

---

129 Buhârî, Edeb: 4; Müslim, İman: 146; Tirmizi, Birr: 4; Ebu Davud, Edeb: 129.

Suçlu Kimseyi Korumanın Hükmü

"...Suçlu kimseyi koruyana..."

Allah ﷻ yaratılmışlardan herhangi birine sığınan kimseye de lanet etmiştir. Çünkü sığınılması gereken, yalnızca Allah'tır ﷻ. Mesela bir kimse bir caniye arka çıksa, ona sığınaklık ve yataklık etse ve hasmından dolayı onu savunsa, bu yaptıklarında haksız olması nedeniyle lanete uğrar.

İbn Kayyim der ki:

"Bu türden büyük günahlar, kişinin ve sığınılan kimsenin durumuna göre değişir. Durum ne kadar önemliyse, günah da o oranda büyüktür."

Arazilerin Sınır Taşlarını Değiştirmenin Hükmü

"...arazi ve tarlaların sınır taşlarını değiştirenlere...

Belli yerlere girilmesinde sakınca ve tehlike görülerek dikilmiş işaretleri veya kişilerin yollarını gösteren benzeri işaretleri imha etmek ya da yerlerini değiştirmek o bölgedeki kimselere zulmetmektir. Çünkü bunları değiştirmek, yollarını şaşırmalarına neden olur.

Rasûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

"Kim yeryüzünde bir karışlık da olsa bir zulüm yapsa, Allah Kıyamet Gününde o kimsenin boynuna o yerden yedi kat ağırlığında ağırlık geçirir." [130]

Lanet Etmenin Hükmü

Bu hadisten, herhangi bir kimseyi belirtmeksizin, genel anlamda zalimlere lanet okumanın caiz olduğunu öğrenmekteyiz.

Bilinen bir fasık kimsenin lanetlenip lanetlenmeyeceği hususunda ise iki görüş vardır:

İbni Cevzi ve benzerlerinin görüşüne göre caizdir.

Ebu Bekir Abdulaziz ve Şeyhülislâm'a göre ise caiz değildir.

Allah ﷻ'tan Başkası Adına Bir Sinek Dahi Takdim Etmek Şirktir

Tarık b. Şihab'dan (r.a)[131] Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Bir sinek yüzünden, adamın biri Cennete, diğeri de Cehenneme girdi." Sahabeler:

130 Buhârî, Mezalim: 13.
131 Tarık b. Şihab Ebu Abdullah. Rasûlullah'ı s.a.v. görmüş, kendisinden bir şey işitmemiştir. İbn Hibban'ın belirttiğine göre, H. 83 yılında vefat etmiştir.

"Bu nasıl oldu, ey Allah'ın ﷻ Rasûlü?" dediler. Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"İkisi beraber bir şehre uğradılar. Bu şehir halkının, oradan her geçenin mutlaka kurban takdim etmesi gereken bir putları vardı. Birine:

"Bir kurban takdim et!" dediler.

"Takdim edecek hiçbir şeyim yok ki" dedi. Onlar:

"Hiç değilse bir sinek takdim et!" dediler. O da bir sinek takdim etti, yolunu açıp serbest bıraktılar. Bundan dolayı Cehenneme girdi. Diğerine:

"Sen de takdim et!" dediler. O:

"Allah'tan ﷻ başka hiçbir şeye sinek dahi takdim etmem." dedi. Boynunu vurdular, bu yüzden o da Cennete girdi."[132]

Sahabelerin bir sinek yüzünden nasıl Cennete girilir tarzındaki hayretleri üzerine, Rasûlullah ﷺ küçücük bir şey yüzünden Cennet ve büyük mükafatlar elde edilebileceğini, aynı şekilde küçük bir şey yüzünden Cehenneme girilebileceğini bildirmiştir.

"İman edenler ve imanlarına zulüm karıştırmayanlar, işte güvenlik onlar içindir ve onlar hidayete ermişlerdir." (En'am: 6/82)

Bu âyette de belirtildiği gibi, şirkin sonucu kesin ateştir.

Kurratü'l-Uyûn'da şöyle deniyor:

"Çünkü bu kimse kalbin niyetiyle Allah'tan ﷻ başkasına yönelmiş, yaptığı amelle de onun önünde eğilmiş ve böylece Cehenneme girmek kendisine vacip olmuştur. Burada şu hadisin de hatırdan uzak tutulmaması gerekir:

"Kim şirk koşmaksızın Allah'a kavuşursa Cennete girer ve kim de şirk koşarak Allah'ın huzuruna çıkarsa ateşe girer." [133]

Çünkü deve, sığır ve koyun gibi hayvanlar Allah'tan ﷻ başkasına örneğin bir ölü, bir ğaib, tağut, türbe, ağaç, taş vb. şeyler için kurban edilsin diye beslenip semirtilmiyordu. Ne yazık ki bu ümmetin sonlarına doğru, içlerinden bu mânâda kurban kesmeyi en faziletli amellerden kabul eden müşriklerin sayısı artmaya başlamıştır. Hatta kimisi bunlara aşırı bağlılıklarından ve korkularından dolayı bu türden kurbanlarla yetinmektedirler. Cehalet ve felaket ne kadar da yaygınlık kazanmıştır."

---

132 Ahmed, Kitabu'z-Zühd s: 15.

133 Buhârî, Cenaiz: 9; Müslim, İman: 150-153.

Şirke Düşmekten Korkmak

Hadiste şirke düşmekten önemle kaçınma uyarısı yer almaktadır. Çünkü kişi hiç farkında olmadan, sonucu Cehennem ateşi olabilecek bir şirk içine girebilir.

Hangi Niyetle Olursa Olsun Allah ﷻ'tan Başkasına Kurban Kesmek Şirktir

Hadiste, adamın sırf putçuların şerrinden korunmak maksadıyla, istemeyerek yaptığı bir şey sebebiyle ateşe girdiği belirtilmektedir.

Bu adam önceleri müslüman idi. Çünkü böyle olmasaydı, kendisi hakkında, "Bir sinek yüzünden Cehenneme girdi." denmezdi.

Tevhidin ve İhlasın Önemi

Diğerinin Allah ﷻ'tan başka hiçbir şeye sinek dahi takdim etmemesi tevhidin ve hlasın faziletini ve önemini açıklamaktadır.

İşte bu hususlardan hiçbirisi asla gözardı edilmemelidir.

ALLAH ﷻ'TAN BAŞKASI İÇİN KURBAN KESİLEN YERLERDE, ALLAH ﷻ ADINA KURBAN KESMEK

Mescid-i Dırar ve Küba Mescidi

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Sen bunun (böyle bir mescidin) içinde hiçbir zaman durma. Daha ilk gününden takva temeli üzerine kurulan mescit, senin bunda (namaza ve diğer işlere) durman daha uygundur. Onda, arınmayı içten arzulayan adamlar vardır. Allah arınanları sever." (Tevbe: 9/108)

Tefsircilerin yorumuna göre, Allah ﷻ, Rasûlünü Mescid-i Dırar'a gitmekten nehyetmiştir. Doğal olarak ümmeti de bu yasağa muhataptır. Âyetin devamında ise Allah ﷻ, ilk gününden beri temeli takva üzere atılan Küba mescidinde namaz kılmaya teşvikte bulunmuştur. Bu, Allah'a ﷻ ve Rasûlüne itaat ve mü'minlerin tek bir kelime altında toplanmaları demektir. İslâma ve müslümanlara karşı daha iyi davranmayı ve buna göre hareket etmeyi gerektirmektedir.

Rasûlullah ﷺ şöyle buyuruyor:

"Küba Mescidi'nde kılınan bir (nafile) namaz bir umre gibidir." [134]

"Rasûlullah ﷺ gerek binitli gerekse yaya olarak Küba mescidini ziyaret ederdi."[135]

Gayet açıkça belirtildiği gibi âyette söz konusu olan mescit, Küba mescididir. Bunu İbn Abbas, Urve, Atıyye, Şa'bi, Hasan ve benzeri birçok kimseler söylemişlerdir.

"Onda, arınmayı içten arzulayan adamlar vardır." âyeti ile Rasûlullah'ın ﷺ mescidi kastedilmiştir. Çünkü Ebu Said hadisi bunu göstermektedir. Zira takva üzere tesis olunan mescitle ilgili olarak iki kişi tartışıyorlardı.

---

134 Nesai, Mesacid: 9.

135 Buhâri, Fazlu's-Salat: 3, 4; İ'tizam: 16; Müslim, Hacc: 516; Muvatta, Salat: 71; Nesai, Mesacid: 9; Ebu Davud, Menasik: 99.

Bunlardan biri, "Temeli takva üzere tesis olunan ilk mescit Küba mescididir" derken,

İkincisi ise, "Bu, Rasûlullah'ın ﷺ mescididir" demişti.

İşte bunun üzerine Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"O, benim şu mescidimdir." 136

Bu görüş Abdullah b. Ömer, Zeyd b. Sabit ve başkalarının görüşüdür.

İbn Kesir diyor ki:

"Doğru olanı budur." Ancak âyetle hadis arasında herhangi bir çelişki yoktur. Eğer temeli takva üzere ilk atılan mescid Küba mescidi ise, bu takdirde Rasûlullah'ın mescidi hayli hayli takva üzere bina olunan bir mescittir. Oysa Dırar mescidi böyle değildir. Çünkü bu mescidin temeli, Allah'a ﷻ isyan üzere atılmıştır.

Nitekim Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Sen bunun (böyle bir mescidin) içinde hiçbir zaman durma. Daha ilk gününden takva temeli üzerine kurulan mescid, senin bunda (namaza ve diğer işlere) durman daha uygundur. Onda, arınmayı içten arzulayan adamlar vardır. Allah arınanları sever." (Tevbe: 9/108)

İşte bütün bu gerekçeler sebebiyle Allah ﷻ peygamberini burada namaza durmaktan nehyetmiştir. Dırar mescidini yapanlar, Rasûlullah ﷺ henüz Tebük seferine çıkmadan önce kendisine ﷺ gelerek, ondan kendi mescitlerinde namaz kılmasını istemişlerdi. Çünkü iddia ettiklerine göre bu mescidi zayıflara, güçsüzlere, geceleyin mescide gelemeyecek derecede rahatsız olanlara, kış gecelerinde zor durumda bulunanlara yapmışlardı. Onların bu isteği üzerine Rasûlulah ﷺ şöyle buyurdu:

"Biz, şu anda bir yolculuk üzereyiz. Allah'ın izniyle geri döndüğümüzde kılarız."

Rasûlullah ﷺ Tebük'ten Medine'ye dönerken, Medine'ye bir günlük veya buna yakın bir mesafe kaldığı sırada bu mescidin durumuyla ilgili olarak kendisine Allah'tan ﷻ vahiy geldi. Rasûlullah ﷺ hemen birtakım kimseler gönderdi ve kendisi henüz Medine'ye gelmeden burayı yıktırdı.(Hazreç'li fasık Ebu Amir, Uhud gazvesinden sonra Herakliyus'a giderek ondan Rasûlullah'a ﷺ saldırmak üzere askeri yardım istemiş, o da kendisine böyle bir vaad vermiş ve ona gereken itinayı göster-

136 Müslim, Hacc: 514, Tirmizi, Tefsir Tevbe, Nesai, Mesacid: 8.

mişti. Yardım vaadini yerine getirmek için hemen kendi kavminden bir grup kimseyi münafıklara destek olmaları amacıyla gönderdi. Büyük bir orduyla gelip Rasûlullah'a ﷺ karşı savaşacağını, onu yenerek kendince layık olduğu yere göndereceğini de sözlerine eklemişti. Hemen adamlarına emir verdi, bunlar için Medine'de bir sığınak yapılmasını isteyerek, gelen adamların burada gizleneceklerini, Rasûlullah'ın gelmesini gözetleyeceklerini ve ansızın bir baskınla orada müslümanların ve Allah Rasûlünün hesabını göreceklerini belirten bir mektup yazdırdı. Onlar da Medine'de Dırar adı verilen mescidi yaptılar. Rasûlullah ﷺ bunu yıktırdı. Salim b. Avf, Amir b. Adiyoğulları ve Malik b. Duhşum bu mescidi yakıp yıktılar.")

Konu başlığının âyetle münasebetine gelince, eğer bir yerde Allah'tan ﷻ başkası adına kesim yapılıyorsa, orada Allah ﷻ için kurban kesmekten kaçınmak vaciptir. Çünkü bu mescit Allah'a ﷻ isyan edilmek üzere bina edilmiştir. İşte bu bakımdan burası gazap ve azap yeri olmuştur. Allah ﷻ için burada namaz kılınamaz. İşte bu, doğru ve sahih olan bir kıyastır. Aşağıda gelecek olan Sabit b. Dahhak hadisi de bu görüşü teyid etmektedir.

Ahmed b. Hanbel bu âyetle ilgili olarak Uveym b. Said Ensari'den şöyle rivayet etmektedir:

"Nebi ﷺ Küba mescidine geldi ve şöyle buyurdu:

"Allah, sizin bu mescidiniz sebebiyle temizlik konusunda size senada bulundu. Nedir sizin bu yaptığınız temizlik?"

Şöyle cevap verdiler:

"Vallahi, ey Allah'ın Rasûlü! Bizim bildiğimiz bir şey yok. Bizim bazı Yahudi komşularımız var, onları su ile temizlenir bulduk. Biz de onların taharetlendiği gibi su ile temizlenir olduk." [137]

Allah ﷻ'ın Muhabbet Sıfatı

"Allah temizlenenleri sever."

Ebu Aliye diyor ki:

"Su ile temizlik yapmak gerçekten güzeldir. Ancak onlar günahlardan temizlenip arınıyorlardı."

Burada, Allah ﷻ'in, Eşarilerle benzerlerinin kabul etmedikleri muhabbet sıfatının ispatı da yer almaktadır.

---

137 İbn Kesir Tefsiri, 3/456, İbn Ebu Hatim, Darekutni, Hakim

İbadet Edilecek Yerin Özelliği

Sabit b. Dahhak (Sabit b. Dahhak İbn Halife el-Eşheli, sahabidir. Hicri 64 yılında vefat etti.) diyor ki:

"Bir adam Mekke'nin Buvane semtinde deve kurban etmeyi adamıştı. Rasûlullah ﷺ:

"Orada, İslâm'dan önce tapınılan herhangi bir put var mıydı?" diye sordu. Sahabeler:

"Yoktu" dediler. Yine Rasûlullah ﷺ:

"Orada, İslâm'ın olmadığı zamanlara ait herhangi bir şenlik veya merasim icra ediliyor muydu?" diye sordu. Sahabeler:

"Hayır, öyle bir şey yapılmıyordu." dediler. Bunun üzerine Rasûlullah ﷺ, adak sahibi kimseye şöyle buyurdu:

"Adağını yerine getirebilirsin, hem bil ki, Allah'a isyan edilen bir yerde adak olmaz, kişi kendi malı olmayan bir şeyi de adayamaz." [138]Meymune binti Kerdem dedi ki: "Babamla birlikte hacca gitmiştim. Rasûlullah ﷺ'i gördüm ve halkın:

"İşte Allah'ın ﷺ Rasûlü! dediklerini işittim." Gözlerimi o tarafa diktim, babam kendisine yaklaştı. Kendisi de deve üzerindeydi, elinde de bir kırbaç vardı. Bedevilerle halkın 'kamçı, kamçı' diye söylendiklerini duydum. Babam kendisine yaklaştı ve ayağına yapıştı. Onun için okudu, durdu ve ondan dinledi. "Ey Allah'ın Rasûlü! Ben bir adak adadım. Eğer bir erkek çocuğum olursa, şu Buvane denilen yerin başında Senaya tepesinde birkaç kurban keseceğim." dedi. Rasûlullah ﷺ:

"Bilmiyorum", dedi. Ancak o (kadın) bunu elli kez söyledi. Bunun üzerine Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"O denilen yerde putlardan bir eser var mı?" Kadın:

"Hayır" dedi. Bunun üzerine Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Allah için adadığını yerine getir."[139]

"Orada, İslâm'ın olmadığı zamanlara ait herhangi bir şenlik veya merasim icra ediliyor muydu?" ifadesi, eğer bir yerde cahili geleneklere ait bir putperestlik varsa, burası sonradan ortadan kaldırılmış olsa bile, burada Allah için ibadet etmenin yasaklandığını belirtmektedir.

---

138 Ebu Davud, Eyman: 27; Elbani, Sahihu'l-Cami: 2548

139 İbn Mace, Keffaret: 18; Ebu Davud, Eyman: 27.

Bayram Yeri

İbn Teymiyye şöyle der:

“Bayram yerinden maksat, genelde halkın belli bir şeyi kutlamak için toplandıkları yerdir. Bu, her bir sene içerisinde, haftada, ayda vb. zamanlarda olur.”

Burada söz konusu olan şeyler, cahiliye döneminden kalan kalıntılardır. Bu açıdan, halkın ziyaret maksadıyla toplanıp geldikleri bu tür yerlere bayram yeri denilmektedir.

Mevlid

Bugün halk mevlid günleri, doğum ve ölüm ihtifalleri adı altında veliler veya büyükler adına (bir bakıma onlara tapınış demek olan) birtakım kutlamalar yapmaktadır. Bu şekilde onlara aşırı saygı ve tazimde sınırı aşmakta, buralarda körü körüne toplanıp cahilce ve Allah'ı ﷻ gereğince tanımaksızın gayri İslâmi davranışlar içine girmekteler. Halkın en cahilleri ve en fasıkları böyle şeyleri yapmaktalar. Evet artık ortada tağutlardan eser kalmayınca bu defa türbedarlar ve buralara hizmet yürütenler bu tür anma törenleri yaparak o eski batıl şeyleri hortlatmış oluyorlar. Amaç buralara bir hayli kurbanlar, hediyeler ve bağışlar sağlamak sûretiyle böylece yollarını bulmaktır. İşin acı tarafı bugün tüm İslâm beldeleri (!) bu gibi batıllarla dolup taşmakta, adım başına bir türbe, bir dede, bir veli kabri ihdas edilmekte ve ondan sonra da artık istenen batıllar ve bozuk akideler yaygınlaştırılmaktadır. Bundan böyle masiyet artarak, İslâm beldelerinde (!) cahili gelenekler çoğalmaktadır.

Bu anlamda anma törenleri düzenlemek, o gün için adaklar ve kurbanlar kesmek, Allah'a yaklaşmak maksadıyla onlardan bereket ve menfaat beklemek veya kendisinden birtakım zararların önlenmesini istemek, medet beklemek ve ondan istekte bulunmak için ona dua etmek bir bakıma ona tapınmaktır, şirktir. Nitekim Hüseyin ؓ için, Bedevi ortaya koymak ve benzeri kimseler için mevlid kandilleri yapmak veya bu anlamda bir şeyler doğru değildir. Ne yazık ki halk bütün bunları, Allah'a ﷻ yaklaşmak kastıyla yaparak yanılgıya düşmektedir.

Böyle bir şey şirk olarak algılanmasa da bir bidattir, Rasûlullah ﷺ olsun, salih selef olsun böyle bir şey yapmamışlardır. İyi niyetle de olsa yapılan iş yanlıştır. Çünkü Allah ﷻ ve Rasûlü bir şeyi meşru kılmamışsa böyle bir işe girişmek yanlıştır. Bu bakımdan bunlardan sakınmak gerekir. Sonuçta hepimiz Allah ﷻ içiniz ve O'na döneceğiz. Allah'tan ﷻ müslümanları ıslah etmesini, doğru anlayış sahibi kılmasını, Kitap ve Sünnete göre harekete muvaffak kılmasını, bidatlerin terkini nasip etmesini isteriz. Çünkü işiten ve yakın olan O'dur.”

Mesela Ramazan bayramları ve Cuma günleri gibi, toplanmanın ibadet ve adet sayıldığı belli günler vardır. Bunlar meşru olan bayramlardır.

Bazen de bayram özel bir yere mahsus olarak kabul edilir. Kimi zaman da mutlak anlamda bayram olarak değerlendirilen şeyler vardır. İşte bu türden olan tüm şeyler bayram kapsamına girer.

Zamanla ilgili olana örnek olarak, Rasûlullah ﷺ Cuma günüyle ilgili şöyle buyurmuştur:

"Doğrusu bu, öyle bir gündür ki, Allah bugünü müslümanlar için bayram kılmıştır."

Toplanma ve bir şeyler yapmayla ilgili olarak, İbn Abbas'ın belirttiği şu ifadeyi gösterebiliriz:

"Rasûlullah ﷺ ile birlikte bayramda hazır bulundum."

Yerle ilgili olarak da, Rasûlullah'ın ﷺ şu hadisleri vardır:

"Kabrimi bir bayram yerine getirmeyin."[140]

Dikkat edilirse, "id (bayram)" kelimesi, kutlama yapılan tüm gün ve yerler için ad olarak kullanılmıştır ve bunun böyle kullanılması genel mânâsına uygundur. Mesela Rasûlullah'ın ﷺ Ebu Bekir'e ؓ şu ifadelerinde olduğu gibi:

"Ey Eba Bekir! Dokunma onlara, çünkü her toplumun bir bayramı vardır."[141]

Kurratü'l-Uyûn'da şöyle denmektedir:

"Müşrikler, türbeleri bayram yerlerine çevirdiler. Buralarda Allah ﷻ'tan başkasına tapınıyorlar ve bunlara bayram adını veriyorlar. Mısır'da Bedevi için mevlid töreni düzenlemeleri gibi... Oysa bu gibi şeyler en büyük şirklerdendir.

Müşriklerin cahiliye adetlerinin iz ve kalıntıları bulunan yerlerde ibadet etmek yasaktır. Çünkü buralarda çeşitli şirk ve haramlar işlenmektedir. Hatta bu gibi yerlerde adak kesmekten de kaçınmak gerekir. Çünkü bu ve benzeri yerler için bir engelleme olmazsa, ileride buralara, camiler, türbeler ve mescitler inşa edilir. Bu da oldukça rahatsızlık doğurur. Bu gibi yerlerden kesinlikle kaçınmak gerekir."

Eğer bu gibi şeylere engel olunmazsa, şirke ve harama prim verilmiş olur. Bunlar yasaklanmalıdır ki, kötülüklerin önü alınmış olsun.

---

140 Müslim, Mesacid: 23.

141 Buhârî, Iydeyn: 2, 3, 25, Cihad: 81; Müslim, Iydeyn: 19.

Hadiste "adağını yerine getir" ifadesiyle, İbn Teymiye'nin de belirttiği gibi, orada müşriklere ait herhangi bir kalıntının olmadığının belirlenmesinden sonra kastedilmiştir."

Allah ﷻ'a İsyan Konusunda Adanan Adak

"Allah'a isyan edilen yerde adak olmaz."

Alimlerin icmaıyla Allah'a ﷻ isyan konusunda adanan adağı yerine getirmek caiz değildir. Ancak yemin keffareti gerekip gerekmediği noktasında ihtilaf vardır.

İbn Mes'ud, İbn Abbas, İshak b. Rahuye, Hanefiler ve Hanbelilerin tercih ettiği görüşe göre keffaret gerekir.

Âişe'den ❁ Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Masiyet konusundaki bir şeyde adak olmaz. Bunun keffareti tıpkı yemin keffareti gibidir." [142]

Mesruk, Şa'bi ve Şafîlere göre keffaret gerekmez. Bunlar Sabit b. Dahhak hadisini delil olarak getirmişlerdir. Bu hadiste keffaret zikredilmemiştir.

Buna şu şekilde cevap verilir:

Keffaret, önceki hadiste geçmiştir. Mutlak olan bir hüküm mukayyed olana hamledilir.

Kişinin Sahip Olmadığı Bir Malı Adaması

Kişi, kendi malı olmayan bir şeyi de adayamaz."

Şerhulmesabih'te[143] şöyle denir:

"Eğer adak, belirli bir şeye izafe olunursa, mesela:

"Eğer Allah ﷻ hastalığıma şifa verirse, falan köleyi azad etmek, Allah ﷻ için boynumun borcu olsun" gibi kendisine ait olmayan bir şey için söylenmişse, kişi o adağı yerine getirmek zorunda değildir.

Ancak, eğer bir şeyi zimmete geçirmeyi zorunlu kılarsa, mesela şöyle derse:

"Eğer Allah ﷻ hastama şifa verirse, bir köle azad etmek boynumun borcu olsun." Bu kimse böyle bir durumda buna eğer sahip değilse ve kıymetine de (ödeyebilecek miktara da) sahip değilse, hastasının şifa bulması durumunda, bunu yerine getirmesi gerekir.

142 Tirmizi, Nüzur: 1; Ebu Davud, Eyman: 23.

143 Ebu Davud Süleyman b. Esas b. İshak es-Sicistani r.a., alimlerin büyüklerindendir. H.275'te vefat etmiştir.

ALLAH ﷻ'TAN BAŞKASI İÇİN ADAK ADAMAK

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Adaklarını yerine getirirler ve fenalığı yaygın olan bir günden korkarlar." (İnsan: 76/7)

Adak adamak bir ibadet olduğu için Allah'tan ﷻ başkası için adak adamak şirktir.

Âyet, adağı yerine getirmenin vücubunu ve Allah'a ﷻ yaklaşmak için O'nun emrini yerine getirenin de övgüye layık olduğunu belirtmektedir:

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Harcadığınız nafakayı ve adadığınız adağı, şüphesiz ki Allah bilir. Zulmedenlerin hiç yardımcıları yoktur." (Bakara: 2/270)

İbn Kesir diyor ki:

"Allah ﷻ ister adak, ister nafaka türünden olsun, kim ne hayır işlerse onu bildiğini bu âyetle haber veriyor ve bununla Allah'ın ﷻ rızasını arayanlar için de en büyük mükafatı vaad ediyor."

Âyetlerde anlatılanlar gerçek mânâsıyla bilinirse, Allah ﷻ'tan başkası adına yapılan her şeyin ve beklenilen şefaatlerin kuşkusuz ibadette şirk olduğu anlaşılır. Kabirler için de durum böyledir. Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"O'nun üretip türettiği ekin ve hayvanlardan Allah için bir pay ayırdılar. Sonra kendi zanlarınca 'Bu Allah'ındır, bu da ortaklarımızındır.' dediler. Kendi ortakları için olan (pay) Allah tarafına geçmez. Ama Allah'a ait olan, kendi ortaklarının tarafına (payına) geçer. Ne kötü hüküm veriyorlar." (En'am: 6/136)

İbn Teymiye şöyle diyor:

"Putlar, güneş, ay ve benzeri şeyler ve kabirler adına adanan adaklar, yaratıklardan herhangi birine edilen yemin gibidir. Mahlukata yemin edenin

bunu yerine getirmesi gerekmeyeceği gibi, bunun için keffaret de gerekmez. Mahlukata yapılan adaklar da böyledir ve bu amellerin her ikisi de şirktir. Şirkin ise saygınlığı yoktur. Ancak bunlardan dolayı Allah'tan ﷻ mağfiret dilenmeli ve Rasûlullah ﷺ'ın söylediği gibi söylenmelidir. Rasûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

"Kim yemin eder ve yemin ederken 'Lat ve Uzza adına' diye söylerse, hemen 'La ilahe illallah' desin." [144]

İbni Teymiye devamla diyor ki:

"Kim gösteriş için veya benzeri maksatla herhangi bir kabir için yağ, kandil v.s. adarsa, bununla belli bir yerin aydınlanmasını isterse ve birtakım sapıkların dediği gibi 'O şey adağı kabul eder' derse, böylesi bir adak müslümanların ittifakıyla masiyettir ve yerine getirilmesi caiz değildir. Kim de buradaki bakıcılara ya da komşularına veya burada ibadet için kalanlara mal adarsa, böyle bir yer için adanan şey, tıpkı Lat, Uzza ve Menat yanında kalanlara adanan gibidir. Bunlar bu şekilde halkın mallarını batıl yollardan yiyerek insanları Allah'ın ﷻ yolundan alıkoyarlar. Burada komşu olanların durumu da tıpkı, İbrahim'in (a.s) kendileri hakkında şöyle dediği kimseler gibidir:

"Dedi ki: "Bunun bilgisi Rabbimin katında bir kitaptadır. Benim Rabbim şaşırmaz ve unutmaz." (Ta-Ha: 21/52)

Musa'nın (a.s) kendilerini denizden geçirip kurtardığı ve Rabbimizin haklarında:

"İsrailoğullarını denizden geçirdik. Putları önünde bel büküp eğilmekte olan bir topluluğa rastladılar. Musa'ya dediler ki: *"Ey Musa, onların ilahları (var; onlarınki) gibi, sen de bize bir ilah yap." O: "Siz gerçekten cahillik etmekte olan bir kavimsiniz." dedi." (A'raf: 7/138)* buyurduğu kimseler gibidirler.

Bu gibi yerlerde bekçilik ve hizmetkarlık edenlere bir şey adamak veya buralara adakta bulunmak, masiyet anlamındaki adaklardır. Bunlar tıpkı haçlıların ve komşularının buralardakilere olan adakları veya Budistlerin Hindistan'da kendi mabedlerinde hizmet veren ve buralarda komşu olarak kalanlar adına yaptıkları adaklar cinsindendir."

Rafii "Minhac" adlı şerhinde der ki:

---

144 Buhârî, Tefsir: 287; Müslim, Eyman: 2; Ebu Davud, Eyman: 3; Tirmizi.-Nüzur: 17; Nesai, Eyman: 11.

"Türbelere, velilere, salihlere atfolunan yerlerdeki kimselere, türbedarlara, burada defnolunan kimseler adına yapılan adaklar veya onlara nisbet edilen tüm adaklar batıldırlar. Çünkü buralara gelip gidenler, buraların bazı özelliklere sahip olduğuna, belaları önlediğine, fayda sağladığına, yapılan adak nedeniyle şifa verdiğine inanmaktadırlar. Hatta kimileri taş ve ağaçlara bile bu anlamda adaklar adamakta, güya bunların yapılan adakları kabul ettiklerine, şifa dağıttıklarına veya bunların sayesinde kayıp olan kimsenin ya da eşyanın geleceğine veya mallarının selamete ereceğine inanmaktadırlar. Bu türden olan tüm adaklar, türbe ve kabirler için adanan yağ, mum ve benzeri şeyler mutlak anlamda batıldırlar. Nitekim İbrahim Halil'in (a.s), başka nebilerin, velilerin kabirlerine adanan ve yakılan mumlar da böyledirler. Çünkü adak adayan, bununla teberrük ve saygıyı amaçlamakta, bunun Allah'a ﷻ yakınlık olduğuna inanmaktadır. Oysaki bunlar kesinlikle batıl şeylerdir ve orada birileri bundan yararlansın veya yararlanmasın, hepsi de haramdır."

Şeyh Kasım Hanefi "Durerul Bihar" şerhinde şöyle yazmaktadır:

"Bugün avam tarafından türbelere ve belli yerlere yapılan adaklar, mesela gaib bir zat için, bir hasta için veya bir ihtiyaç için yapılan adaklar şu şekilde olmaktadır:

Bunlar bazı salih kimselerin yanına gelir ve onun yanı başında kendileri için bir sütre edinirler. Sonra da şöyle seslenirler:

"Ey falan efendi! Eğer Allah ﷻ yitiğimi geri gönderirse, hastamı ve hastalığımı afiyete erdirirse, eğer benim ihtiyacımı karşılarsa; sana ve senin adına şu kadar altın veya şu kadar gümüş dağıtacağım veya şöyle bir yemek yapıp yedireceğim veya şu kadar su dağıtacağım; mum, yağ vb. gibi şeyler vereceğim."

Bütün bu adaklar ne şekilde olursa olsun, hepsi de icma ile batıldır. Çünkü bir yaratık adına adanmaktadırlar. Yaratık için yapılan adaklar ise caiz değildir. Çünkü adak bir ibadettir. İbadet ise mahluka değil sadece Allah'a ﷻ yapılır. Ölü için yapılan adak da böyledir. Zira ölü, hiçbir şeye sahip değildir. Ayrıca adakta bulunan kişi, ölü bir kimsenin Allah ﷻ dışında birtakım işler yapabileceği ve tasarruf sahibi olabildiği şeklinde yanlış bir inanca da sahip bulunmaktadır. Oysa böyle bir inanç küfürdür. Dolayısıyla bunlardan alınan ve bu yoldan elde edilen paralar, mum, yağ ve benzeri şeylerin velilerin kabirlerine, türbelerine onlara yaklaşmak maksadıyla adanması, tüm müslümanların icmaıyla kesinlikle haramdır. Halk bu gibi şeylere, özellikle de Bedevi'nin Mevlid töreni gibi şeylerine müptela olmuş durumdadır." (Bunları İbn Nuceym, Bahrurraik; Mürşidi, Tezkire adlı eserinde nakletmektedir.)

Ahmed Bedevi, Tanta'da bulunmaktadır. Fakat hakkında doğru-dürüst bir bilgi bulunmamaktadır. Kendisiyle ilgili olarak ileri sürülen görüşler arasında çelişkiler bulunmaktadır. Doğru olan, bu adamın birtakım Berberi kabileler adına casusluk yaptığıdır. Kendisi tuzak ve aldatmada bir dahi idi. Bunun kabri tıpkı cahiliye dönemindeki büyük Hubel veya Lat putları gibi, Mısır'daki en büyük putlardan biridir. Bunun yanı başında türlü türlü şirkler icra edilmektedir. Bunun için birçok adaklar adanmakta, çiftçiler ekinlerinin veya yiyeceklerinin yarısını veya dörtte birini buraya vermektedirler. Hatta halk kız çocuklarının yarı mihrini bir sandık içine koyup buna getirir ve şöyle der:

"Ey Bedevi, bu senin payındır." Yılda üç kez bunun için ihtifaller yapılır, Mısır'ın en ücra yerlerinden buraya halk akın akın gelir. Bu büyük putun yanında yaklaşık üç binden fazla ziyaretçi olur. Dileriz ki Allah ﷻ yakında hem buradaki hem de başka yerlerdeki putların yıkıldığını bizlere göstersin.)

Şeyh Sunullah Halebi bir Hanefi alimidir. Bu kişi, veliler adına kurban kesmeyi ve adak adamayı mubah görenlere red mahiyetinde der ki:

"Eğer kesilen kurban ve yapılan adak, Allah'tan ﷻ başka bir zat adına oluyorsa, bu batıldır. Çünkü Allah ﷻ şöyle buyurmuştur:

"Üzerinde Allah'ın isminin anılmadığı şeyi yemeyin; çünkü bu fısk'tır (yoldan çıkıştır). Gerçekten şeytanlar, sizinle mücadele etmeleri için kendi dostlarına gizli çağrılarda bulunurlar. Onlara itaat ederseniz şüphesiz siz de müşriklersiniz." (En'am: 6/121)

"De ki: "Şüphesiz benim namazım, ibadetlerim, hayatım ve ölümüm alemlerin Rabbi olan Allah içindir." (En'am: 6/162)

Allah'tan ﷻ başkası için adak adamak da tıpkı Allah'tan ﷻ başkası için kurban kesmek gibi şirktir.

İtaat ve İsyan Olan Adak

Âişe'den ؓ,

Rasûlullah ﷺ şöyle buyuruyor:

"Kim Allah'a itaat etmeyi adadıysa, itaat etsin. Kim de Allah'a isyan etmeyi adadıysa, sakın isyan etmesin." [145]

145 Buhârî Eyman: 28-31, Ebu Davud, Eyman: 19; Nesei, Eyman: 27; Tirmizi, Nüzur: 2; İbn Mace, Keffarat: 16; Muvatta, Nüzur: 8

(Âişe ※, mü'minlerin annesi, Efendimizin hanımı ve Ebu Bekir'in ※ kızıdır. Rasûlullah ※ kendisiyle henüz o genç yaşta iken evlenmiştir. Rivayetlere göre hicretten bir yıl önce nikahları kıyıldı. Yaklaşık hicretten yedi ay sonra dokuz yaşında iken zifaf oldu. Mutlak anlamda kadınlar içerisinde en fakih kimse idi. Hatice ※ dışında, Rasûlullah ※'ın en faziletli eşlerindendi. Gerçi bu konuda ihtilaf bulunmaktadır.

Kurratü'l-Uyûn'da şöyle denmektedir:

"Hatice efdal idi veya Âişe efdaldi, denemez. Gerçek şu ki, vahyin geldiği ilk dönemlerde, Âişe'de ※ var olmayan üstün bazı meziyet ve değerler onda mevcuttu. Çünkü Rasûlullah'a ※ ilk iman eden, vahyin ilk dönemlerinde kendisini her halükarda destekleyen eşiydi. Buhârî ve başka hadis kaynaklarında bu, gayet açıkça belirtilmektedir. Bu durum vefatına kadar da sürmüştür. Hatice ※ hicretten önce vefat etmiştir.

Âişe ※ ise ilim, hadis ve ahkam bakımından Hatice'den ※ oldukça üstün idi. Rasûlullah'ın ※ durumunu en iyi bilendi. Kur'ân'ın nüzulü hakkında olsun, helal ve haramlar konusunda olsun, Rasûlullah'ın hanımlarının en bilgini idi. Rasûlullah'ın ※ vefatından sonra sahabe -Allah ※ onlardan razı olsun- içinden çıkamadıkları meselelerde gidip ona danışırlardı. Doğru olan rivayete göre H. 57 de vefat etmiştir.)

Adağı Yerine Getirmek

"Kim Allah'a itaat etmeyi adadıysa, itaat etsin."

Allah'a ※ itaat amacıyla olan adağını yerine getirsin. Alimlerin icmaına göre, bir kimse, herhangi bir şarta bağlı bir adakta bulunursa, örneğin "Hastamın iyileşmesi durumunda şunu tasadduk edeceğim" vb. derse, şartı yerine geldiğinde, adağını yerine getirmesi vacip olur.

Ebu Hanife şöyle demiştir:

"Adak, ancak cinsiyle eda olunur. Şeriatın aslında vacip ne ise, adak onunla vaciptir. Mesela oruç tutmak gibi... Fakat bu türden değilse, mesela itikaf gibiyse, buna uyması vacip değildir."

"Kim Allah'a isyan etmeyi adadıysa, sakın isyan etmesin."

Tahavi buna ilave olarak der ki:

"Yemininden dolayı keffaret versin. Alimlerin icmaına göre, masiyet üzere olan bir adak için keffaretin yerine getirilmesi gerekmez."

Hafız da der ki:

"Masiyetle ilgili olarak yapılan bir adağın haramlığında ittifak vardır. Ancak ihtilaf, bundan dolayı keffaretin gerekip gerekmeyeceği konusundadır. Bu, daha önce geçmişti."

Mubah olan bir şeyde hadis delil olarak kabul edilmiştir. Ahmed ve benzerlerinin mezhebi böyledir.

Amr b. Şuayb'dan onun da babasından, onun da dedesinden rivayet etmişlerdir:

"Bir kadın dedi ki: "Ey Allah'ın Rasûlü! Ben, senin başına tef çalmayı adadım. Rasûlullah ﷺ:

"O halde adağını yerine getir." dedi. [146]

Ahmed'e göre öfke sebebiyle olan adak, yemin hükmündedir. Kişi bunu yerine getirmekle yemin keffareti ödemek arasında muhayyerdir. Çünkü İmran b. Husayn'dan gelen hadis bunu göstermektedir. Bu merfu hadis şöyledir:

"Öfke halinde adak yoktur. Bunun keffareti tıpkı yemin keffareti gibidir."[147]

Eğer baskı altında istemeyerek boşanmayı veya benzer bir şeyi adarsa, bundan dolayı keffaret vermesi müstehaptır. Adağını yerine getirmez.

146 Ebu Davud, Nüzur: 27.
147 Nesai, Nüzur: 41.

ALLAH ﷻ'TAN BAŞKASINA SIĞINMAK

İbn Kayyim şöyle diyor:

"İstiaze: İltica ve sığınma anlamındadır. Bu bakımdan kendisine sığınılan şeye sığınak veya ilticagah denmektedir. Allah'a ﷻ sığınmak denince, eza veren ve helaka sürükleyen şeylerden Rabbe iltica etmek anlaşılır. Çünkü Allah ﷻ Rabbimiz, sahibimiz ve malikimizdir. Dolayısıyla tek sığınak olarak O'nu tanımak ve O'ndan medet beklemek gerekir. Bu bir temsildir. Yoksa asıl iltica, kişinin Allah'a ﷻ gönülden sığınması, O'na bağlanması, Rabbinin önünde eğilmesi, O'na muhtaç olduğunu ifade etmesi, O'na karşı tezellülüdür. Bu öyle bir iştir ki, kelimelerle ifadesi mümkün değildir."

İbn Kesir de şöyle diyor:

"İstiaze: Allah'a ﷻ iltica etmek, sığınmak, kötülük gelebilecek tüm şeylere karşı O'nun zatından yardım istemektir. Çünkü asıl sığınmanın gayesi, şerri ve kötülüğü önleyerek bunun önüne geçmek ve hayrı, iyiliği aramaktır."

Derim ki: "Sığınma, Allah'ın ﷻ kullarına emrettiği ibadetlerdendir. Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Şayet sana şeytandan bir kışkırtma gelecek olursa, hemen Allah'a sığın. Çünkü O, işitendir, bilendir." (Fussilet: 41/36)

Kur'ân'da bu anlamdaki âyetler oldukça fazladır. Nitekim Felak ve Nas sûreleri de bunlardandır.

İbadet yalnızca Allah'a ﷻ yapılır. İbadet türlerinden herhangi birini Allah'tan ﷻ başkası için yapmak şirktir.

Kim ibadetleri, Allah'tan ﷻ başkası için yaparsa, onu ibadette Allah'a ﷻ ortak koşmuş olur.

Bu hususta Rabb oluş bakımından Allah ﷻ ile tartışmaya, ilahlığında ortaklığa girişmiş olur.

Tıpkı Allah'tan ﷻ başkası adına namaz kılanın Allah'a ﷻ değil de o şeye ibadet etmiş olması gibi. Bu bakımdan bunlar arasında hiçbir fark yoktur.

Bu konu ileride etraflıca anlatılacaktır.

Cinlere Sığınanlar

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"İnsanlardan bazısı, cinlerden bazılarına sığınıyorlardı da onlar, onların kibir ve azgınlıklarını artırıyorlardı." (Cin: 72/6)

Kurratü'l-Uyûn'da şöyle deniyor:

"Ebu Cafer İbn Cerir (r.h.) tefsirinde bu âyetle ilgili olarak der ki:

İbn Abbas şöyle demiştir:

"Cahiliye döneminde birtakım insanlar geceleyin vadide yattıklarında 'Bu vadinin efendisine sığınırım.' derlerdi. Böyle söylemeleri günahlarını artırırdı.

Kimisi de cinlere sığınırken, yakarışına cin ve insanları da ekler ve 'Her ikisinin efendisine' derlerdi. Bu, onların günahlarını daha çok artırırdı."

Mücahid de şöyle der:

"Bu, kafirlerin azgınlık ve sapkınlıklarını daha çok artırırdı.

İbn Zeyd de:

"Cin onların korkularını daha çok artırırdı." der

İbn Kesir bu âyetle ilgili olarak der ki:

"Cinler, insanlardan üstün oldukları iddiasında idiler. Çünkü insanlar herhangi bir vadide, veya korkulacak bir noktada ve yerde bulunmaları halinde onlara sığınırlardı. Nitekim Araplar cahiliye dönemlerinde, kaldıkları yerde başlarına bir kötülük gelmesin diye gidip geceledikleri yerin ulusuna, cinlerin liderine sığınırlardı. Tıpkı bir düşman ükesine giren herhangi bir kimsenin, o bölge halkının büyüğünün veya liderinin sığınması altına girerek böylece düşmanlarından sakınıp korunması gibi. Cinler, insanların bu gibi hallerde gelip kendilerine sığındıklarını, korkularından dolayı kendilerinden sığınma istediklerini görünce, giderek onların korkmalarına, cinlerden daha çok endişe ve sıkıntı hissetmelerine neden oldular. İşte aşırı derecedeki bu korku ve şiddet onların sığınmalarını daha da artırırdı.

Bu konuda Ebul Aliye, Rebi ve Zeyd b. Eşlem "Onlardan korkularından böyle yaparlardı" demektedirler.

Avfi de İbn Abbas'tan rivayetle der ki:

"Bu, onların günahlarını daha da çok artırırdı." Nitekim bu, aynı zamanda Katade'nin de görüşüdür.

Araplardan herhangi bir kimse, boş bir arazide, vadide veya çölde gecelemek zorunda kaldığında, kendi canından endişe duyduğu taktirde:

"Bu vadideki ayak takımından bu vadinin efendisine ve liderine sığınırım." der, bunları söylerken de, oradaki cinlerin büyüğüne sığınmayı murad ederdi. Oysa ki İslâm alimleri Allah'tan ﷻ başkasına sığınmanın caiz olmadığında ittifak etmişlerdir.

Hanefi alimlerinden Molla Aliyyulkari der ki:

"Cinlerden sığınma isteğinde bulunmak caiz değildir. Allah ﷻ kafirleri bu nedenle yermiştir:

"Onların tümünü toplayacağı gün: "Ey cin topluluğu, insanlardan çoğunu (ayartıp kendinize kullar) edindiniz" (der). İnsanlardan, onların dostları derler ki: "Rabbimiz, kimimiz kimimizden yararlandı ve bizim için tesbit ettiğin süreye ulaştık." (Allah) Diyecek ki: "Allah'ın dilediği dışta olmak üzere, ateş, sizin içinde süresiz kalacağınız konaklama yerinizdir." Şüphesiz Rabbin, hüküm ve hikmet sahibi olandır, bilendir." (En'am: 6/128)

İnsanların cinlerden faydalanmaları; ihtiyaç hallerinde, onların emirlerine ve gayptan verdikleri haberlere bağlı kalmaları, sığınma istemeleri ve huzurunda eğilmeleriyledir. Cinlerin insanlardan faydalanma isteğinde olmaları ise; cinlerin bizzat insana saygı duymalarındandır.

Muhammed et-Temimi der ki:

"Kendisine sığınılan bir şeyin dünyada fayda vermesi yahut bir kötülüğü karşılaması, böyle yapmanın şirk olmadığına delil değildir."

Allah ﷻ'a Sığınmak

Havle b. Hakim'den ؓ (Havle binti Hakim b. Ümeyye Selemiyye, Ümmü Şür'eyk veya Şerik diye bilinir. Nefsini Rasûlullah'a ﷺ bağışlayanlardandır. Bundan önce ise Osman b. Mazun'un eşi idi. İbn Abdulberr, bu hanımın saliha ve fadıla bir hanım olduğunu söyler.) Rasûlullah ﷺ şöyle buyuruyor:

"Kim bir yerde konaklar da 'Yarattıklarının şerrinden Allah'ın tam olan kelimatı (Kur'ân) ile Allah'a sığınırım.' derse, oradan ayrılıncaya kadar hiçbir şey ona zarar vermez." [148]

148 Müslim Zikir: 2708, Tirmizi Deavat: 40, İbn Mace Tıb: 46, Darimi İstizan: 48, Muvatta İstizan: 34, Ahmed: 6/377, 489

"Kim bir yerde konaklar da 'Yarattıklarının şerrinden Allah'ın tam olan kelimatı (Kur'ân) ile Allah'a sığınırım' derse..."

Hadisinin bu ifadesiyle, müslümanların, sadece Allah'a ﷻ sığınmaları ve O'ndan sığınma isteğinde bulunmaları istenmektedir. Yoksa cahiliye döneminde insanların cinlerden sığınma isteğinde bulunmaları konusunda nehiy vardır. Yine Allah ﷻ, kendi adı ve sıfatlarıyla kendisine sığınmanın meşru olduğunu bildirmektedir."

Tam Olan Kelimat

Kurtubi der ki:

"Söylendiğine göre bunun mânâsı:

"Öyle kamil mânâlar ki, insan sözlerinde olduğu gibi kendisinde asla bir eksiklik ve ayıp bulunmaz." şeklindedir."

Başka bir ifadeye göre de bunun mânâsı:

"Yeterli şifa veren ve bize yeten" demektir.

Başka bir yoruma göre de "Kelimat" burada Kur'ân demektir.

Nitekim Allah ﷻ şöyle bildirmektedir:

"O, diriltir ve öldürür. Ve O'na döndürüleceksiniz." (Yunus: 10/57)

"Kur'ân'da mü'minler için şifa ve rahmet olan şeyleri indiriyoruz. Oysa o, zalimlere kayıplarından başkasını artırmaz." (İsra: 17/82)

"Eğer biz onu A'cemi (Arapça olmayan bir dilde) olan bir Kur'ân kılsaydık, herhalde derlerdi ki: "Onun âyetleri açıklanmalı değil miydi? Arap olana, A'cemi mi?" De ki: "O, iman edenler için bir hidayet ve bir şifadır. İman etmeyenlerin ise kulaklarında bir ağırlık vardır ve o (Kur'ân), onlara karşı bir körlüktür. İşte onlara (sanki) uzak bir yerden seslenilir." (Şuara: 41/44)

Kur'ân için "O hidayettir ve şifadır" diye buyurulmaktadır. Hadisteki bu emir aslında irşad yoluyladır. Bu da kendisiyle her türlü eziyetin önlenmesi demektir. Madem ki Allah ﷻ'ın sıfatlarıyla istiaze, mendup olan ve rağbet olunan bir şeydir. Buna göre Allah'a ﷻ sığınan, isimleri ve sıfatlarıyla istiazede bulunan kimsenin iltica ettiği varlığı tasdik etmesi de gerekir. Her bakımdan Allah ﷻ'a tevekkül etmesi icab eder. Bunu her an kalbinde hazır bulundurmalıdır. İşte kul, ne zaman böyle bir konuma erişirse, artık isteğinin ve günahlarının bağışlanmasının en son noktasına gelmiş olur."

Allah ﷻ'ın Kelamı Mahluk Değildir

İbn Teymiye der ki:

"Ahmed b. Hanbel gibi müçtehit imamlar ve başkaları, herhangi bir mahluktan istiazede bulunmanın caiz olmadığına ilişkin delil ortaya koymuşlardır. Bu da Allah'ın ﷻ kelamının mahluk olmadığına ilişkin olan istidlalleridir. Demişlerdir ki:

"Rasûlullah'tan ﷺ sabit olduğu üzere, O ﷺ Allah'ın ﷻ kelimeleriyle istiazede bulunur ve bununla emrederdi. Bu bakımdan alimler, mânâları ve kavramları anlaşılamayan birtakım muğlak ifade ve tılsımlarla (Allah'a) sığınmaktan men etmişlerdir. Bunu men ediş sebepleri, şirke girmeleri endişesidir."

Şeytana İbadet

İbn Kayyim der ki:

"Kim şeytan adına keser, ona istiazede bulunur ve dua ederse, sevdiği ve istediği şeylerle ona yaklaşmayı isterse, bu, ona ibadet etmiş demektir. Gerçi buna her ne kadar ibadet ismi verilmemişse de, istihdam (kendi hizmetinde kullanma) denmiştir. Bu, gerçekten doğrudur. Böylece kendisi şeytanın hizmetinde olmakta ve ona kullukta bulunmaktadır. Bundan dolayı şeytan da ona hizmet etmektedir. Ancak şeytanın böyle bir kimsenin hizmetine girmesi, ona ibadet anlamında bir hizmet veya istihdam değildir. Çünkü şeytan bu mânâda insana boyun eğmez, onun şeytana kullukta bulunduğu gibi o, ona ibadet etmez.

Her mânâdaki kötülüklerden, hangi yaratıktan gelirse gelsin, ister hayvan veya başka bir varlıktan olsun, şerrin her türlüsünden, ister insan ve ister cinden gelsin veya bir baykuş ve bunun gibi uğursuz kuş sayılanlar türünden olsun, ister bir dabbe, rüzgar veya yıldırımdan kaynaklansın, kısaca dünya ve ahiretle ilgili ne türden bir bela, felaket ve musibet varsa bütün bunların şerrinden Allah'a ﷻ sığınırım."

Kötü Varlıkların Şerrinden Sığınmak Gerekir

Hadiste yer alan "ma" edatı, ilgi zamiridir. Bundan maksat, mutlak mânâda böyledir demek değildir. Asıl amaç, kayda bağlıdır. Bu da vasfi bir kayıttır. Dolayısıyla mânâ "Kendisinde kötülük bulunan bütün yaratıkların şerrinden sığınırım" şeklinde olur. Bu mânâ da vasfidir, yani "niteliği böyle olanlardan" demektir, yoksa Allah'ın ﷻ yarattığı her tür varlığın şerrinden demek değildir. Çünkü bazı cinlerde, meleklerde ve peygamberlerde şer yoktur. Şer iki şey için söylenir:

Biri elem ve acı, diğeri de buna götüren şeydir."

Allah ﷻ'a Sığınan Korunmuştur

"Oradan ayrılıncaya kadar hiçbir şey ona zarar vermez."

Kurtubi diyor ki:

"Bu doğru ve sahih bir sözdür. Biz şahitliğini ve doğruluğunu hem bilimsel ve deneyimsel olarak, hem de delil yönünden biliyoruz. Ben bu haberi duyup öğrendiğimden bu yana, bunu terk edinceye dek bana hiçbir şey zarar vermedi. Bir gece beni mehdebe denilen yerdeki bir akrep soktu. Bunun üzerine kendi kendime düşündüm. Hemen, Allah'a ﷻ, sığınılması gereken kelimelerle sığınmayı unuttuğumu hatırladım."

ALLAH ﷻ'TAN BAŞKASINDAN YARDIM İSTEMEK

İbn Teymiye der ki:

"İstiğase, yardım istemektir. Bu da, sıkıntıyı gidermek anlamındadır. İstinsarın yardım talep etmek demek olması gibi, istiane de yardım istemek anlamındadır."

İstiğase ile Dua Arasındaki Fark

Başka biri de şöyle der:

"İstiğase ile dua arasındaki fark:

İstiğase, ancak başı dertte olan kimse tarafından istenen bir yardım çağrısıdır.

Oysa dua buna göre daha geneldir. Çünkü başı dertte olan da olmayan da dua edebilir.

Burada istiğaseden hemen sonra duanın getirilmesi, geneli özele atfetmek türündendir. Bu bakımdan aralarında umum / husus mutlak bağlantısı vardır. Bir yönden her ikisi de aynı mânâya gelmekle beraber, bir başka yönden dua, istiğaseden ayrılır. Bu itibarla her istiğase dua anlamındadır, fakat her dua istiğase demek değildir.

Duanın Çeşitleri

"Başkasına dua etmek" meselesine gelince; bilindiği gibi dua iki çeşittir.

Biri ibadet anlamında duadır, diğeri de istemek ve sormak mânâsında dır.

Nitekim Kur'ân'da her iki mânâda da kullanılmıştır. Bazen de Kur'ân'da her iki mânâ aynı anda kastedilmiştir.

İsteme duası: Dua eden kimseye yarar getirecek şeydir. Bu da bir menfaati celbetmek veya bir zararı ortadan kaldırmaktır. İşte bu bakımdan Allah ﷻ kendisinden başka hiçbir zarar veya yarar gücü olmayan birinden istemeyi hoş karşılamamış ve bunu reddetmiştir.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Yapmakta oldukları kötülüklerden birbirlerini sakındırmıyorlardı." (Maide: 5/79)

"Hem siz O'nun, haklarında hiçbir delil indirmediği şeyleri ortak koşmaktan korkmazken, ben nasıl sizin şirk koştuklarınızdan korkarım? Şu halde güvenlik içinde olmak bakımından iki taraftan hangisi daha hak sahibidir? Eğer bilebilirseniz." (En'am: 6/81)

"Allah'tan başka, sana yararı ve zararı olmayan ilahlara tapma. Eğer sen (bunun aksini) yapacak olursan, bu durumda gerçekten zulmedenlerden olursun." (diye emrolundu)." (Hud: 10/106)

İbn Teymiye der ki:

"Her yapılan dua ibadettir ve aynı zamanda bir istek duasıdır. Çünkü her istek duası, ibadet anlamında duayı içerir.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Rabbinize yalvara yalvara ve için için dua edin. Şüphesiz O, haddi aşanları sevmez." (Araf: 7/55)

"De ki: "Düşündünüz mü hiç, eğer size Allah'ın azabı gelirse ya da Saat (Kıyamet) gelip çatarsa, Allah'tan başkasını mı çağıracaksınız? Eğer doğru sözlüler iseniz (çağırın bakalım)." (En'am: 6/40)

"Hayır, yalnızca O'nu çağırırsınız, dilerse kendisini çağırdığınız şeyi açar (giderir) ve şirk koşmakta olduklarınızı unutursunuz." (En'am: 6/41)

"Göklerde ve yerde her ne varsa isteyerek de istemeyerek de olsa Allah'a secde eder. Sabah akşam gölgeleri de (uzanıp kısalarak O'na secde eder)." (Rad: 13/15)

İstek duası ile ilgili olarak Kur'ân'da sayılmayacak kadar çok âyet bulunmaktadır. Bunlar aynı zamanda ibadet mânâsındaki duayı da kapsarlar. Çünkü istekte bulunan kimse, istediğini samimi olarak Allah'tan ﷻ istemektedir. Bu ise ibadetlerin en faziletlisidir. Nitekim Allah'ı ﷻ zikreden, Kitabını okuyan vb. işler yapanlar da böyledirler. Hepsi de mânâ bakımından Allah'tan ﷻ istemektedirler. Böylece kişi, ibadet eden bir dua edici olur."

İbn Teymiye'nin bu ifadelerinden anlaşılan şudur:

İbadet anlamındaki dua, aynı zamanda istek mânâsında dua demektir. Tıpkı istek anlamındaki bir duanın ibadet anlamındaki dua olması gibi. Allah ﷻ İbrahim'den (a.s) bahsederek şöyle buyuruyor:

"Sizden ve Allah'tan başka taptıklarınızdan kopup ayrılıyorum ve Rabbime dua ediyorum. Umulur ki, Rabbime dua etmekle mutsuz olmayacağım. Böylelikle, onlardan ve Allah'tan başka taptıklarından kopup-ayrılınca ona İshak'ı ve (oğlu) Yakub'u armağan ettik ve her birini peygamber kıldık." (Meryem: 19/48-49)

Bu âyetlere dikkat edilecek olursa, dua ibadet çeşitlerinden gösterilmiştir. Çünkü:

"Sizden ve Allah'tan başka taptıklarınızdan kopup ayrılıyorum ve Rabbime dua ediyorum. Umulur ki, Rabbime dua etmekle mutsuz olmayacağım." (Meryem: 19/48)

Yukarıdaki âyet bunu göstermektedir. Nitekim Zekeriyya'nın da (a.s.) sözü böyledir.

"Demişti ki: "Rabbim, şüphesiz benim kemiklerim gevşedi ve baş, yaşlılık aleviyle tutuştu; ben sana dua etmekle mutsuz olmadım." (Meryem: 19/4)

Allah ﷻ, Kitabının birçok yerinde bu mânâda emirler vermektedir. Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Rabbinize yalvara yalvara ve için için dua edin. Şüphesiz O, haddi aşanları sevmez. Düzene konulması ve ıslahından sonra yeryüzünde bozgunculuk (fesat) çıkarmayın; O'na korkarak ve umut taşıyarak dua edin. Doğrusu Allah'ın rahmeti, iyilik yapanlara pek yakındır." (A'raf: 7/55-56)

İşte bu, istekte bulunma duasıdır ve ibadeti kapsamaktadır. Çünkü dua eden kimse, kendisine yakarmakta olduğuna rağbet ediyor, onun önünde eğiliyor ve ona tezellülde bulunuyor.

Bunun kuralı şudur:

Allah'ın ﷻ şeriat olarak kulları için ortaya koyduğu, kendilerine emrettiği ve kişinin de Allah ﷻ için yaptığı şey ibadettir. İşte bu ibadetlerden herhangi birini Allah'tan ﷻ başkasına yapan kişi ise müşriktir, Allah'ın ﷻ, Rasûlü aracılığıyla gönderdiği şeyle çatışmaktadır. Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

De ki: "Ben dini yalnızca O'na halis kılarak Allah'a ibadet ederim." (Zümer: 39/14)

İleride bunun etraflı açıklaması gelecektir.

Aşırılık

İbn Teymiye, "er-Risaletü's-Seniyye" adlı eserinde şöyle der:

"Rasûlullah ﷺ döneminde bile müslüman olduklarını söyleyen ve gerçekten önemli ibadetlerde bulunan bazı kimseler, kendilerinde var olan (ruhsal) rahatsızlık nedeniyle, İslâm'dan uzaklaşabiliyorlardı. O halde zamanımızda da İslâm'a ve Sünnete bağlılığını ileri süren kimi insanlar, bazı sebepler yüzünden İslâm'dan çıkabilirler. İşte bu sebeplerin başında, kimi insanların şeyhler konusunda oldukça aşırıya gitmeleri gelir. Ali b. Ebu Talib hakkında çok ileri derecede aşırılıklar, Mesih (a.s) hakkındaki aşırılıklar, hep bu türdendir. Dolayısıyla bazı kimselerin herhangi bir peygamber ya da salih kimse hakkında aşırılığa kaçarak onu adeta ilahlaştırmaları, mesela:

"Ey benim falan efendim! Yetiş imdadıma, yardım et bana! Kurtar beni! Bana rızık ver! Bana sen yetersin!" türünden sözler söylemeleri, hep bu türdendir. Kısaca bu türden ifadeler hep şirktir, sapıklıktır. Böyle yapan kimselerin mutlaka bu yaptıklarından ötürü tevbe etmeleri gerekir ve tevbe etmeleri kendilerinden bizzat istenir. Eğer tevbe ederlerse mesele yoktur, ancak tevbe etmezlerse öldürülürler.

Allah ﷻ birçok rasûller göndermiş ve sadece kendisine ibadet ve kulluk edilsin, asla şirk koşulmasın, Allah ﷻ ile birlikte bir başkasına ibadet ve dua edilmesin diye bunlara kitaplar indirmiştir. Kim Mesih İsa'yı, melekleri ve putları Allah'a ﷻ eş koşarsa, bunların varlıkları yaratan, yağmur yağdıran, bitki bitiren olduklarına inanmasa bile, onlara ibadet etmiş ve kabirlerine veya sûretlerine tapınır olmuştur. Böyle kimseler, bu yaptıkları için şöyle bir gerekçe ileri sürerler:

"İyi bilinmelidir ki halis (katıksız) olan din yalnızca Allah'ındır. O'ndan başka veliler edinenler (şöyle derler:) Biz bunlara bizi Allah'a daha fazla yaklaştırsınlar diye ibadet ediyoruz." Elbette Allah, aralarında ihtilaf ettikleri şeylerde hüküm verecektir. Gerçekten Allah, yalancı ve kafir olan kimseyi hidayete erdirmez." (Zümer: 39/3)

"De ki: "Göklerde ve yerde ne var? Bir bakıverin." İman etmeyen bir topluluğa apaçık âyetler ve uyarmalar bir şey sağlamaz." (Yunus: 10/101)

İşte bu bakımdan Allah ﷻ, insanları kendisinden başkasına dua etmekten nehyetsinler, ne ibadet mânâsında bir dua ile ne de medet bekleme mânâsında bir dua ile başkalarına yönelmemelerini emretsinler diye rasûller göndermiştir. Allah ﷻ ile kendileri arasında başkalarını vasıta kılanlar, onlara tevekkülde bulunanlar, onlara dua edenler, onlardan istekte bulunanlar icma ile küfre girmiş olurlar."

(İbn Teymiye, aracı edinmek meselesiyle ilgili olarak İbn Cercis'e red konusunda bunları Furu, İnsaf ve İkna sahipleriyle başkalarından nakletmiştir.)

Hafız Muhammed b. Abdulhadi, Sübki'nin:

"Rasûlullah'a ﷺ karşı tazimde aşırılığa gitmek vaciptir" sözüne verdiği cevapta şöyle der:

"Eğer Sübki bu ifadesiyle, herkesin anladığı anlamdaki aşırılık derecesindeki mübalağayı demek istemiş ve böylece Rasûlullah'ın ﷺ kabrini haccetmeyi, ona secde etmeyi, onu tavaf etmeyi kastetmişse, mübalağa ve aşırılıktan kasdı, o gaybı bilir, o isteyene verir, isteyenden alır, Allah'tan ﷻ başka kendisinden medet bekleyenden zararı önler, yarar sağlar, isteyenlerin ihtiyaçlarını karşılar, darda olanları kurtarır, dilediğine şefaat eder, dilediğini Cennete sokar demek ise, bu mânâdaki bir tazim, şirkte mübalağadır ve İslâm'dan çıkmaktır."

Ölülerden Yardım istemek

İbn Kayyim der ki:

"Şirkin çeşitlerinden biri de, ölülerden ihtiyaçlarının giderilmesini istemek, onlardan medet ummak ve onlara yönelmektir. İşte bu, dünyadaki şirkin temelidir. Oysa ki ölünün amel defteri kapanmıştır, artık kendisine bile fayda ve zarar sağlayamaz. Durum böyle olunca, nasıl olur da bunlardan medet beklenir, istekte bulunulur ve kendilerinden şefaatçi olmaları istenir. Bu durum, kimin şefaatçi olabileceğini ve katında şefaat istenecek olanların kimler olduğunu bilmemekten kaynaklanmaktadır. Bu konunun geniş açıklaması şefaat bölümünde ele alınacaktır."

Hanefi fıkıh kaynaklarından "Fetava el-Bezzaziye"de şöyle belirtilir:

"Alimlerimiz şöyle demişlerdir:

"Kim, 'Meşayihin (şeyhlerin, büyüklerin) ruhları hazırdır, olanı biteni bilir' derse, kafir olur."

Şeyh Sunullah Hanefi, "Gerek sağlıklarında gerekse ölümlerinde olsun, velilerin keramet yoluyla tasarruf yetkileri olduğu iddiasına kalkışanlara reddiye" adını vermiş olduğu kitabında şöyle der:

"Bu tür şeyler bugünlerde bu ümmetten kimi cemaatler arasında zuhur eden şeylerdir. Bunların iddialarına göre velilerin sağlıklarında olsun, ölümlerinden sonra olsun, tasarruf yetkileri vardır. Bir kimse sıkıntıya düşünce, başı dara gelince, onların himmetleri sayesinde bu sıkıntıları önlenir. Bunun için

onların kabirlerine giderek ihtiyaçları için onlara seslenirler ve bu iddialarına delil olarak onların keramet gösterebildiklerini getirirler. Bunun için derler ki:

"Bu velilerden kimileri abdaldırlar, kimileri nakib, kimileri evtad ve kimisi de nüceba; kimi yetmişlerden, kimisi de yedilerdendir, kimi kırklardan ve kimisi de dörtlerdendir. Kimisi de kutuptur ki, bu, halk arasında ğavs diye tabir edilen kimsedir. Kuşkusuz her şey bunda biter."

Bu bakımdan bunlar için kurbanlar keser ve adaklar adarlar, bunun caizliğinden dem vururlar. Bu kurban ve adakta bunlar için ecir tesbit ederler.

Doğrusu bu, öyle bir sözdür ki, burada hem ifrat hem de tefrit vardır. Hatta dahası bunda ebedi helak ve azap vardır. Çünkü bu ifadelerin neresinden bakılırsa hep şirk kokmakta, Allah ﷻ tarafından dosdoğru olarak gönderilmiş bulunan bu Kitaba aykırılık bulunmakta, müçtehit imamların akideleriyle çelişmekte, ümmetin üzerinde toplandığı gerçeğe aykırı düşmektedir. Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Onların gizlice söyleşmelerinin çoğunda hayır yoktur. Ancak bir sadaka vermeyi veya iyilikte bulunmayı, ya da insanların arasını düzeltmeyi emredenlerinki başka. Kim Allah'ın rızasını isteyerek böyle yaparsa, artık ona büyük bir ecir vereceğiz." (Nisa: 4/114)

Velilerin hayatta iken de, ölümlerinden sonra da tasarruf yetkisine sahip oldukları iddiasını aşağıdaki âyet reddetmektedir. Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Ya da yeryüzünü bir karar yeri kılan, onun arasında ırmaklar var eden ve ona (yeryüzü için) sarsılmaz dağlar yaratan ve iki deniz arasında bir engel (haciz) koyan mı? Allah ile beraber başka bir ilah mı? Hayır, onların çoğu bilmiyorlar. Ya sıkıntı ve ihtiyaç içinde olana, kendisine dua ettiği zaman icabet eden, kötülüğü açıp gideren ve sizi yeryüzünün halifeleri kılan mı? Allah ile beraber başka bir ilah mı? Ne az öğüt alıp düşünüyorsunuz. Ya da karanın ve denizin karanlıkları içinde size yol gösteren ve rahmetinin önüne rüzgarları müjde vericiler olarak gönderen mi? Allah ile beraber başka bir ilah mı? Allah, onların şirk koştuklarından yücedir. Ya da halkı sürekli yaratmakta olan, sonra onu iade edecek olan ve sizi gökten ve yerden rızıklandıran mı? Allah ile beraber başka bir ilah mı? De ki: "Eğer doğru söylüyor iseniz, kesin delilinizi getiriniz." (Neml: 27/61-64)

"Gerçekten sizin Rabbiniz, gökleri ve yeri altı günde yaratan, sonra arşa istiva eden Allah'tır. Gündüzü, durmaksızın kendisini kovalayan geceyle örten, güneşe, aya ve yıldızlara kendi buyruğuyla baş eğdirendir. Haberiniz olsun, yaratma da, emir de (yalnızca) O'nundur. Alemlerin Rabbi olan Allah ne yücedir." (A'raf: 7/54)

"Göklerin ve yerin mülkü Allah'ındır. Allah, her şeye güç yetirendir." (Al-i İmran: 3/189)

"Ey kitap ehli! Elçilerin arası kesildiği dönemde: "Bize müjdeci de, bir uyarıcı da gelmedi" demeyesiniz diye size apaçık anlatan elçimiz geldi. Böylece müjdeci de, uyarıcı da gelmiştir artık. Allah her şeye güç yetirendir." (Maide: 5/19)

"Dedi ki: "Kiminiz kiminize düşman olarak, hepiniz oradan inin. Artık size benden bir yol gösterici gelecektir. Kim benim hidayetime uyarsa artık o şaşırıp sapmaz ve mutsuz olmaz." (Ta-Ha: 20/123)

"Göklerin ve yerin mülkü Allah'ındır ve dönüş yalnızca O'nadır." (Nur: 24/42)

"Göklerin ve yerin mülkü Allah'ındır. Dilediğini yaratır. Dilediğine dişiler armağan eder, dilediğine de erkek armağan eder." (Şura: 42/49)

"Göklerin ve yerin mülkü Allah'ındır. Kıyamet saatinin kopacağı gün (işte) o gün, batılda olanlar hüsrana uğrayacaklardır." (Ahkaf: 45/27)

"Göklerin ve yerin mülkü Allah'ındır; dilediğine mağfiret eder, dilediğini azaplandırır. Allah, çok bağışlayan, çok esirgeyendir." (Fetih: 48/14)

Göklerin ve yerin mülkü Allah'ındır ﷻ diye başlayan birçok âyet hep bu gerçekleri dile getirmektedir ve bunların sayıları Kur'ân'da oldukça fazladır. Çünkü bu âyetler yaratmada; tedbir, tasarruf ve takdirde Allah'ın ﷻ tek olduğunu, ortağı bulunmadığını göstermektedir. Başka hiçbir kimsenin ve varlığın bunda şu veya bu anlamda herhangi bir rolü ve etkinliği yoktur. Çünkü her şey Allah'ın ﷻ mülkü, kahrı ve tasarrufu altındadır. Öldürme ve yaratma da böyledir. Kaldı ki Kur'ân âyetlerinde, Allah'ın ﷻ mülkünde bir tek olduğu, övgüyle anlatılmaktadır.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Ey insanlar! Allah'ın üzerinizdeki nimetini anın. Gökten ve yerden sizi rızıklandıran Allah'ın dışında başka bir yaratıcı var mı? O'ndan başka ibadete layık ilah yoktur. Öyleyse nasıl oluyor da çevriliyorsunuz." (Fatır: 35/3)

"De ki: "Siz Allah dışında taptığınız ortakları gördünüz mü? Bana haber verin; yerden neyi yaratmışlardır? Ya da onların göklerde bir ortaklığı mı var? Yoksa biz onlara bir kitap vermişiz de onlar bundan (dolayı) apaçık bir belge üzerinde midirler? Hayır! Zulmedenler, birbirlerini aldatmaktan başkasını vaad etmiyorlar." (Fatır: 35/40)

Ayrıca tüm âyetlerde: "Allah'tan ﷻ başka..." ifadesi yer almaktadır ki, bu önemli bir noktadır. Bu mânâda yanlış bir itikada sahip bulunanlar bu hükmün içinde yer alırlar. Dolayısıyla kim bir velinin veya bir şeytanın kendisine yardım edebileceğine inanırsa, bu anlamda tehlikededir. Kendisine bile yardım edemeyen bir kimse, nasıl olur da başkasının imdadına koşabilir ki? Doğrusu bu, oldukça vahim bir söz ve büyük bir şirktir.

Salihlerin Ölümlerinden Sonra da Tasarruf Sahibi Olduğu İnancı

Salih kimselerin ölümlerinden sonra tasarruf sahibi olmaları meselesine gelince, doğrusu bu, hayatlarında tasarruf sahibi oldukları sözünden daha iğrenç ve daha bayağı bir sözdür.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Dedi ki: "Rabbim! Fesat çıkaran (bu) kavme karşı bana yardım et." (Ankebut: 29/30)

"Allah, ölecekleri zaman canlarını alır; ölmeyeni de uykusunda (bir tür ölüme sokar). Böylece kendisi hakkında ölüm kararı verilmiş olanı (n ruhunu) tutar, öbürünü ise adı konulmuş bir ecele kadar salıverir. Şüphesiz bunda, düşünebilen kavim için gerçekten âyetler vardır." (Zümer: 39/42)

"Her nefis ölümü tadıcıdır. Kıyamet Günü elbette ecirleriniz size eksiksiz dönecektir. Kim ateşten uzaklaştırılır ve Cennete sokulursa artık o gerçekten kurtuluşa ermiştir. Dünya hayatı, aldatıcı metadan başka bir şey değildir." (Al-i İmran: 3/185)

"Senden önce hiçbir beşere ölümsüzlüğü vermedik; şimdi sen ölürsen onlar ölümsüz mü kalacaklar?" (Enbiya: 21/34)

"Her nefis ölümü tadıcıdır. Sonra bize döndürüleceksiniz." (Ankebut: 29/57)

"Her nefis kazandıklarına karşılık bir rehinedir." (Müddessir: 74/38)

Rasûlullah ﷺ şöyle buyuruyor:

"Üç kişi müstesna, insan ölünce amel defteri kapanır."[149]

İşte bu naslar ve benzerleri kesinlikle ölmüş olan bir kimseden his ve hareketin kesildiğini, bunlardan ölüde bir eser kalmadığını gösterir. Artık onların ruhları tutulmuş, amelleri eksilme ve artma yönünden sona ermiştir. Bu

149 Müslim, Vasiyye: 3, Ebu Davud, Vesaye: 10, Tirmizi, Ahkam: 36, Nesai, Vesaya: 8.

da gösteriyor ki, ölü olan bir kimse kendi zatı hakkında bile bir tasarruf yetkisine sahip değildir. Ölü kimse kendi adına hareketten aciz olduktan sonra, nasıl başkası adına hareket edebilir ki?

Her şeyden münezzeh olan Allah ﷻ, ruhların kendi katında olduğunu haber veriyor, bu mülhidler ise şöyle diyorlar:

"Ruhlar mutlaktır ve bu mânâda tasarruf yetkisine sahiptirler."

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Yoksa siz gerçekten İbrahim'in, İsmail'in, İshak'ın, Yakub'un ve torunlarının Yahudi veya Hristiyan olduklarını mı söylüyorsunuz? De ki: "Siz mi daha iyi biliyorsunuz, yoksa Allah mı?" Allah'tan kendisinde olan bir şehadeti gizleyenden daha zalim kimdir? Allah yaptıklarınızdan gafil değildir." (Bakara: 2/140)

"Onların bu mânâdaki tasarrufları, keramet anlamındadır" inancı, sadece bir demogojiden ibarettir. Çünkü keramet, Allah ﷻ tarafından olan bir şeydir ve Allah ﷻ bununla velilerine ikramda bulunur. Onların bu hususta kendi başlarına bir kudret ve maksatları olmadığı gibi, bir bilgileri de yoktur ve bununla başkalarına meydan okumaları da söz konusu değildir. Nitekim İmran kızı Meryem kıssası, Üseyd b. Hudayr ve Ebu Müslim Havlani kıssalarını örnek olarak verebiliriz.

"Şiddet ve sıkıntı anlarında bunlardan imdat istenebilir" türünden sözlerine gelince, bu, bir önceki iddialarından daha iğrenç ve çok daha aşırı bir iddiadır ki, Allah'ın ﷻ şu âyetiyle çekişme durumundadır.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Ya da sıkıntı ve ihtiyaç içinde olana, kendisine dua ettiği zaman icabet eden, kötülüğü açıp gideren ve sizi yeryüzünün halifeleri kılan mı? Allah ile beraber başka bir ilah mı? Ne az öğüt alıp düşünüyorsunuz." (Neml: 27/62)

"De ki: "Sizi karanın ve denizin karanlıklarından kim kurtarmaktadır ki, siz (açıktan ve) gizliden gizliye ona yalvararak dua etmektesiniz: And olsun, bizi bundan kurtarırsan, gerçekten şükredenlerden oluruz. De ki: "Ondan ve her türlü sıkıntıdan Allah kurtarmaktadır. Sonra siz yine şirk koşmaktasınız." (En'am: 6/63-64)

Bu mânâda âyetler epeyce çoktur.

Allah ﷻ zararları önleyenin kesinlikle bizzat kendisi olduğunu, başkasının bunda herhangi bir etkinlik ve rolünün bulunmadığını söylüyor. Başı sıkışan-

lann dertlerine çare olan, bütün bunların imdadına koşan yalnızca tek olan Allah'tır ﷻ. Çünkü zararı önlemeye kadir olan Allah ﷻ olduğu gibi, hayrı ulaştırmaya kadir olan da yine kendisidir. O bütün bunlarda tektir, ortağı ve eşi yoktur. Bu gerçek bu mânâda anlaşılınca artık bundan böyle herhangi bir meleğin, peygamberin ya da velinin bunlara kadir olmadığı anlaşılmış olur.

Yaratılmışlardan Caiz Olan Ve Olmayan İstiğase

Yaratılmışlardan istiğase (yardım ve imdat bekleme), ancak duyulara bağlı sıradan işlerde yapılabilir. Mesela savaşta düşmana karşı, bir yırtıcının veya benzeri bir şeyin zararını defetmek için yardım istemek veya bazı kimselerin:

"Ey falanca! Ey müslümanlar!" diyerek zahiri bazı sebeplerden dolayı imdat istemeleri caizdir. Fakat kuvvet, tesir ve şiddetlere bağlı manevi şeylerden korunma amacına yönelik olarak istiğaseden söz edilince, örneğin hastalıktan, boğulmaktan, sıkıntı ve darlıktan, fakirlikten, rızık istemekten ve benzeri şeylerden dolayı bir şeylerin istenmesi Allah'a ﷻ ait hususiyetlerdendir. Bunlar sadece Allah'tan ﷻ istenir, başkasından değil.

İhtiyaçların giderilmesinde onların etkileri olduğu tarzındaki itikatlarına gelince, tıpkı cahiliye dönemi Araplarının ve cahil sofilerin yaptıkları gibi bu inançla onları imdatlarına çağırmak ve onlardan çıkış yolu istemek kesinlikle reddolunmuştur. Çünkü her kim, Allah'tan ﷻ başka bir peygamberden, veliden, ruhtan, vb. şeylerden sıkıntısını gidermesini ister ve buna itikat ederse, imdadı bunlardan beklerse ve buna inanırsa, o şeyi Allah'a ﷻ ortak koşmuş olur. Halbuki Allah'tan ﷻ başkası zararı önlemeye kadir olmadığı gibi, hayır da sadece O'nun ﷻ elindedir.

"Bunlar arasında abdal olanlar, nakipler, evtad ve necibler, yetmişler, yediler, kırklar ve dörtler vardır, ğavs anlamında halk için kutup vardır" türünden söyledikleri ise yine onların iftiraları türündendir. Nitekim, "Siracul Müridin" adlı eserinde Kadı Muhaddis bunu zikretmiş, keza İbnul Cevzi ve İbni Teymiye de bunu zikretmişlerdir."

İlim Ehlinin Bu Yanlışlar Karşısındaki Tavrı

İlim ehli, şirke varan bu türden yanlışların karşısına dikilmişler ve bunları reddetmişlerdir.

Ne yazık ki bu mânâdaki bela ve kötülük alabildiğince yaygınlaşmış, heva ve heveslerinin esiri olan kimseler buna kapılmışlardır. Bu tür durum-

ların karşısında olan alimlerin konuya ilişkin sözlerini inceleyerek şirki kapsayan ifadelere karşı tavırlarını ortaya koymaya kalkışacak olursak, kitap hacim bakımından oldukça uzar. Aslında uzağı görebilen ve aptal olmayan kimse, hakkı, hemen sunulan ilk delilden anlar. Bir kimse elinde bir burhan ve delil olmaksızın söze sarılırsa, bunun sözünün her yönüyle batıl ve geçersiz olduğu ortadadır. Bu kimseler hak ve iman ehlinin üzerinde bulunduğu ve Kur'ân'ın muhkemiyle amel eden kimselerin inançlarına tamamen muhaliftirler. Çünkü Kur'ân'ın muhkemiyle amel edenler, hakka ve imana davet edenlere icabet edenlerdir.

Sonuç olarak yardım ancak Allah'tandır ﷻ ve ancak O'na tevekkül edilir.

Allah ﷻ'tan Başkasına Dua Etmek Şirktir

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Allah'tan başka, sana yararı ve zararı olmayan ilahlara ibadet etme. Eğer (bunun aksini) yapacak olursan, bu durumda gerçekten zulmedenlerden olursun" (diye emrolundum)." (Yunus: 10/106)

(Bu âyette geçen "zulüm" kelimesi şirk anlamındadır. Nitekim Allah ﷻ Lokman'ın (a.s.) dilinden oğluna verdiği öğütte şöyle buyurmuştur:

"Hani Lokman oğluna -öğüt vererek- demişti ki; "Ey oğlum, Allah'a şirk koşma. Şüphesiz şirk, gerçekten büyük bir zulümdür." (Lokman: 31/13)

Şirk, en büyük zulümdür. İbn Mes'ud'dan gelen bir hadiste şöyle buyurulmuştur:

"Zulümlerin en büyüğü, seni yarattığı halde Allah'a eş ve denk tanımandır." (Müslim, İman: 37)

Çünkü bu, Rububiyet hakkını ibadet, dua, adak ve benzeri şeylerden gasbetmek sûretiyle, buna hiç de hakkı olmayan bir kula vermektir.)

İbn Atiyye diyor ki:

"Mana, her ne kadar Rasûlullah'ın ﷺ şahsına hitap şeklinde ise de, bu ammdır, genel mânâsıyla tüm ümmeti kapsamaktadır."

Aynı âyetle ilgili olarak Ebu Cafer ibn Cerir de şöyle der:

"Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Ey Muhammed! Mabud ve yaratanını bırakarak sana dünyada ve ahirette hiçbir şeyde fayda ve zarar vermeyecek olanlara dua etme, onları çağırma! Din ve dünyan açısından onlara bağlanma. İlahlara, putlara bel

bağlama. Yani onlardan bir yarar bekleyerek veya onların zararlarından korkarak onlara ibadet etme. Çünkü bunlar ne bir yarar ve ne de bir zarar sağlayabilirler. Eğer sen böyle bir şey yapar ve Allah'ı ﷻ bırakıp da onlara dua edersen, bu takdirde zalimlerden olmuş olursun. Kendi nefsine zulmeden de müşriklerdendir."

Bu âyetin benzeri daha birçok âyet vardır:

"Allah ile beraber başka bir ilaha yalvarıp-yakarma, sonra azaba uğratılanlardan olursun." (Şuara: 26/213)

"Allah ile beraber başka bir ilaha tapma. O'ndan başka ibadete layık ilah yoktur. O'nun yüzünden başka her şey helak olucudur. Hüküm O'nundur ve siz O'na döndürüleceksiniz." (Kasas: 28/88)

Bu âyetlerde gösterildiği gibi, kendisine dua edilen her varlık, ilah edinilmiş olmaktadır. Oysa ki ilahlık sadece Allah'ın ﷻ hakkıdır. Bu hakkın başka bir varlığa verilmesi asla doğru değildir. Bunun içindir ki, "La ilahe illahu" buyurulmuştur.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"İşte böyle. Çünkü Allah, hakkın ta kendisidir. O'nun dışında taptıkları ise, şüphesiz batılın ta kendisidir. Gerçekten Allah, yücedir, büyüktür." (Hac: 22/62)

İşte bu, tevhiddir. Allah ﷻ peygamberlerini bununla göndermiş, kitaplarını bu maksatla indirmiştir.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Oysa onlar dini yalnızca O'na has kılan hanifler (Allah'ı birleyenler) olarak sadece Allah'a kulluk etmek, namazı dosdoğru kılmak, zekatı vermekten başkasıyla emrolunmadılar. İşte dosdoğru din budur." (Beyyine: 98/5)

Din: Zahiri ve batıni mânâda, kendisiyle Allah'a ﷻ ibadet olunan şeylerin tümüdür.

İbn Cerir tefsirinde bunu "dua" olarak yorumlamıştır. Dua da ibadet çeşitlerinden sadece biridir. Selef alimleri genelde âyetleri birkaç mânâ içerisinden sadece biriyle yorumlayarak muhtemel mânâlarından biriyle tefsir ederlerdi. Kim de bunu herhangi bir kabre, puta vb. gibi bir şeye yönlendirirse, onu mabud haline getirmiş ve ilahlıkta onu Allah'a ﷻ şirk koşmuş olur ki, hiç kimsenin böyle bir şeye asla hakkı yoktur. Buna layık olan yalnızca Allah'tır ﷻ.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Kim (geçerli bir) delili olmadığı halde Allah ile beraber başka bir ilaha taparsa, artık onun hesabı Rabbinin katındadır. Şüphesiz inkar edenler kurtuluşa eremezler." (Mü'minun: 23/117)

Bu ve benzeri âyetlerden de anlaşıldığı üzere, Allah'tan ﷻ başkasına dua ederek istekte bulunmak küfürdür, şirktir, dalalet ve sapıklıktır.

Allah ﷻ'tan Başkasından Yardım İstemek Şirktir

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Allah sana bir zarar dokunduracak olsa, O'ndan başka bunu senden kaldıracak yoktur. Ve eğer sana bir hayır isterse, O'nun bol fazlını geri çevirecek de yoktur. O, kullarından dilediğine bundan isabet ettirir. O, bağışlayandır, esirgeyendir." (Yunus: 10/107)

Kurratü'l-Uyûn'da şöyle denmektedir:

"Allah ﷻ burada başkasından medet beklenilmeyeceğini bildirmiştir. Çünkü her şeyden üstün olan ancak Allah'tır ﷻ. Allah ﷻ, kendisinin dışında kendilerinden istekte bulunulanlardan üstündür. Bu itibarla hiçbir kimse Allah'ın ﷻ fazlından bir şeyi engelleme gücüne sahip değildir. Çünkü veren ve mani olan sadece O'dur. O'nun vermesini engelleyecek bir kimse olmadığı gibi, men ettiği şeyi verme gücüne sahip olan da yoktur.

Nitekim İbn Abbas hadisi bu mânâda gelmiştir. Burada şu ifadeler yer almaktadır:

"Bil ki, eğer ümmet herhangi bir şey hususunda bir şey ile sana menfaat sağlamak üzere bir araya toplansalar, Allah'ın sana yazdığının ötesinde bir şeyle yarar sağlayamazlar."[150]

İste bu hadisi ve bu mânâdaki âyetleri düşünenler, şu gerçeği iyice kavrayabilirler:

Allah'tan ﷻ başkasına dua ederek çağrıda bulunmak en büyük zulümdür ve bağışlanmayacak olan bir şirktir. Çünkü böyle yapanlar, tevhid kelimesinin reddettiğini reddetmeyerek ilahlıkta şirk koşuyor, ihlâs kelimesi de denen tevhid kelimesinin söylenmesini ve isbatını istediği şeyi ise reddediyorlar.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

150 (Ahmed: 1/303, 307. Tirmizi bu hadis için "sahih" dedi.)

"Şüphesiz sana bu Kitab'ı hak ile indirdik. Öyleyse sen de dini yalnızca O'na has kılarak Allah'a ibadet et. Haberin olsun; halis (katıksız) din yalnızca Allah'ındır. O'ndan başka veliler edinenler (şöyle derler) "Biz bunlara bizi Allah'a daha çok yaklaştırsınlar diye ibadet ediyoruz." Elbette Allah kendi aralarında ihtilaf ettikleri şeylerde hüküm verecektir. Gerçekten Allah yalancı ve kafir olan kimseyi hidayete erdirmez." (Zümer: 39/2-3)

Din: Allah'ın ﷻ emrettiği ve şeriat kıldığı şeyleri yapıp, nehyedip haram, yasak kıldıklarından uzak durmak sûretiyle Allah'a ﷻ itaat etmektir.

Allah ﷻ'ın en yüce emri tevhid, yani ihlâstır

Kul, yaptığı bir ameliyle asla Allah'tan ﷻ başkasına yönelmemelidir. Çünkü Allah ﷻ, onları kendisine ibadet etsinler diye yaratmıştır. Rasûllerini bu amaçla göndermiş, kitaplarını bunun için indirmiştir. "Rasûllerin gönderilmesinden sonra artık bundan böyle kullar Allah ﷻ aleyhinde bir hüccet ileri sürmesinler" istenmiştir.

En büyük yasak da, rububiyet ve uluhiyette Allah'a ﷻ şirk koşmaktır.

Bu âyette de görüldüğü gibi yüce Allah ﷻ mülkünde ve Kahhar olması yönüyle bir tektir. Vermede, mani olmada, zarar vermede ve yarar sağlamada da tektir. Başka hiçbir varlığın bunda etkisi yoktur. Bu itibarla sadece bir tek olan Allah'a dua edilmesi gerekir. Çünkü yegane mabud O'dur.

İbadet, ancak zarar ve menfaat verebilen ve buna kadir olan zata yapılır. Çünkü Allah'tan ﷻ başka hiç kimse, bunun bir kısmına dahi malik değildir.

İbadete layık olan sadece Allah'tır ﷻ, yoksa zarar ve yarar verme gücü olmayanlar değil.

Kabircilerin Hali

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"And olsun, onlara: "Gökleri ve yeri kim yarattı?" diye soracak olsan, elbette "Allah" diyecekler. De ki: "Gördünüz mü! Söyleyin bakalım, eğer Allah bana bir zarar dileyecek olsa, Allah'tan başka taptıklarınız O'nun zararını kaldırabilirler mi? Ya da bana bir rahmet vermeyi istese, O'nun rahmetini tutup önleyebilirler mi?" De ki: "Allah, bana yeter. Tevekkül edecek olanlar, O'na tevekkül etsinler." (Zümer: 39/38)

"Allah insanlar için rahmetinden her neyi açacak olsa, artık onu kısıp tutacak yoktur; her neyi kısıp tutarsa, artık ondan sonra onu salıverecek yoktur. O, üstün ve güçlü olandır, hüküm ve hikmet sahibidir." (Fatır: 35/2)

İşte bu âyetlerde yüce Allah ﷻ kendisinin Uluhiyet ve Rububiyette tek olduğunu bildiriyor. Buna ait deliller zaten ortadadır. Her şeylerini kabirlere, türbelere bağlayanlar, Allah'ın ﷻ verdiği bu haberle çelişmektedirler. Menfaat sağlama ve zarar vermede, sıkıntıları önlemede bu varlıkları Allah'a ﷻ ortak koşmakta, ihtiyaçlarını onlardan istemekte, onlara yönelmekte, onlardan korkmakta ve onlara yalvararak sadece Allah ﷻ için yapılması ve olması gereken daha buna benzer birçok şeyi bunlar için yapmakta, böylece Rububiyet ve Uluhiyet konusunda Allah'a ﷻ eş koşmaktadırlar. Doğrusu böylesi bir davranış müşrik Arap kafirlerinin:

"Biz onlara bizi Allah'a ﷻ yaklaştırdıkları için ibadet ediyoruz" ya da:

"Bunlar Alah katında bizim şefaatçilerimizdir" demelerinden de öte bir şirktir. Çünkü kendi itiraflarına göre cahiliye dönemi Arapları bunlara, sırf kendilerine şefaat etmeleri ve kendilerini Allah'a ﷻ yaklaştırmaları için dua ediyorlar ve onları çağırırlarken de şöyle diyorlardı:

"Lebbeyk, La şerike lek, illa şeriken hüve leke, temlikuhu ve mamelek."

"Buyur Allah'ım! Senin bir ortağın yoktur. Ancak senin kendin için şerik kabul ettiğin dışında. Ki sen ona maliksin ve onun malik olduklarına da maliksin."

Fakat günümüz müşrikleri kabirler, türbeler ve benzeri büyük tanıdıkları yerler için çok daha ileri giderek bunların tasarruf ve tedbir yetkilerinin olduğunu söylüyor, korku ve umutlarında bunlara sığınıyorlar. Allah ﷻ onların şirk koştukları şeylerden münezzehtir. Tevbe edenleri bağışlayandır.

Rızık Allah ﷻ'a Aittir

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Siz sadece Allah'tan başka birtakım putlara tapıyor ve yalan uyduruyorsunuz. Gerçek şu ki, sizin Allah'tan başka taptıklarınız, size rızık vermeye güç yetiremezler; öyleyse rızkı Allah katında arayın, O'na kulluk edin ve O'na şükredin. Siz O'na döndürüleceksiniz." (Ankebut: 29/17)

Allah ﷻ rızkın bizzat kendisinden beklenmesini, kendisi dışında rızık verme gücüne sahip olmayan varlıklardan aranmamasını emrediyor. İster göktekilerden isterse yerdekilerden olsun, Allah'tan ﷻ başka hiç kimse rızık veremez. Burada zarf edatının önce getirilmiş olması, hususilik ifade eder.

"O'na kulluk edin ve O'na şükredin" ifadesi ise, geneli özele atfetmek kabilindendir. Çünkü rızkı yalnızca Allah ﷻ katından aramak, Allah'ın ﷻ emrettiği ibadetlerdendir.

İbn Kesir der ki:

"Yalnızca Allah ﷻ katından rızık isteyin, asla başkasından istemeyin. Çünkü Malik olan sadece Allah'tır ﷻ, Malik olandan başkasının böyle bir gücü yoktur. Bu itibarla ibadeti yalnızca Allah'a ﷻ has kılın. Çünkü O, bir tektir, ortağı da yoktur. Dolayısıyla size verdiği nimetler sebebiyle Allah'a ﷻ şükredin, zira Kıyamet Günü'nde Allah'a ﷻ döneceksiniz ve Allah ﷻ herkesi ameline göre cezalandıracak veya mükafatlandıracaktır."

Allah ﷻ'tan Başkasına Çağırmak Sapıklıktır

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Allah'ı bırakıp Kıyamet Gününe kadar cevap veremeyecek olan, kendisine yapılan dualardan habersiz kalan şeylere ibadet edenlerden daha sapık kim olabilir? Kıyamet Günü insanlar haşrolununca, onlar kendilerine yalvarıp yakaranlara düşman olurlar ve kendilerine yapılmış olan ibadetleri reddederler." (Ahkaf: 46/5-6)

Allah ﷻ bu âyetinde kendisinden başkasına dua eden ve çağrıda bulunandan daha sapık bir kimsenin olmadığını bildiriyor. Kıyamet Gününde böyle bir kimsenin isteklerine asla cevap verilmeyecektir. Bu âyet, Allah'tan ﷻ başkasını dua ile çağıran tüm insanları genel mânâda kapsamaktadır.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"De ki: "Onun dışında (ilah olarak) öne sürdüklerinizi çağırın, onlar sizden ne zararı uzaklaştırabilirler, ne de (onu yararınıza) dönüştürebilirler." (İsra: 17/56)

Bu âyetle de Allah ﷻ, bu tip kimselere asla icabet edilmeyeceğini haber veriyor. Çünkü; bu kimse kime ne için davet ettiğinden gaflet içindedir. Zira (Ahkaf: 46/6) âyeti, bu gerçeği dile getirir. Âyet, Allah'tan ﷻ başkasına dua edenlerin tümünü ve tüm dua edilenleri kapsamaktadır.

Dua Edilen, Dua Edenden Habersizdir

Kendisine dua edilen de, aslında dua edenlerden habersizdir. Çünkü o, kabrindeki nimetlerle meşguldür. Ancak bunun böyle olması için elbetteki bu kimsenin salih mü'minlerden olması gerekir. Hüseyin ve babası ؓ gibi. Ya da azapta kıvranıyorlardır. İğrenç müşrik Ticani ve Vahdeti Vücudun öncülü-

ğünü yapan İbn Arabi, İbn Farid vb. gibi. İnsanlar bunları mabudlaştırmışlar, kabirleri üzerine büyük kubbeler yapmışlardır. Hepsi de hevalarına, tağutlara ve Deccal tarikatlarına uymuşlardır.

Kurratü'l-Uyûn'da şöyle deniyor:

"Haber verildiğine göre, kendisine dua edilen bir kimse, ister ölü olsun, ister gaib olsun, kendisinden istekte bulunanlara asla icabet etmez. Aynı zamanda icabet edebilme gücünde olmayan ve buna kadir olmayan mutlak mânâdaki her tağut ve puttan da isteğine bir cevap alamaz. Allah'tan ﷻ başkasından istekte bulunan, sadece hüsranla ve eli boş olarak dönmeye mahkumdur. Çünkü Allah ﷻ:

"Onlar, kendilerine duada bulunanların duasından habersizdirler." buyurmaktadır.

Müşriklerin Kıyamet Günündeki Hali

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"O gün, onların tümünü bir araya toplayacağız, sonra şirk koşanlara: "Yerinizden ayrılmayınız; siz de, şirk koştuklarınız da" diyeceğiz. Artık onların arasını açmışızdır. Şirk koştukları derler ki: "Siz bize ibadet ediyor değildiniz. Bizim ile sizin aranızda şahid olarak Allah yeter. Gerçekten biz, sizin ibadetinizden habersizdik." (Yunus: 10/28-29)

Kıyamet gününde müşrik, çelişki içindeki niyetiyle karşı karşıya kalacaktır. Zira o, Kıyamet gününde hem putlardan hem de onlara tapmaktan uzak bulunduğunu ileri sürecek ve bu yaptığını gayet şiddetli bir şekilde inkar edecektir. Artık bundan böyle kendisine dua edilen, dua edene düşman olacaktır. Kaldı ki Allah ﷻ bu mânâdaki bir duanın ibadet olduğunu şu kavliyle haber vermiştir:

"Onlar ibadetleriyle kafir oldular."

Dolayısıyla âyet, Allah'tan ﷻ başkasına ibadeti de dua olarak nitelemektedir. Dua edilen varlık da gayet büyük bir sapıklık içinde bulunmuş olabilir.

Kavimlerin Rasûllere Karşı Koymaları

Bu türden şirk, bu ümmet içinde oldukça yaygınlaşmış durumdadır. Bu gerçekler Kitap ve Sünnette gayet açık ve net bir biçimde ortaya konmuştur. Fakat ne acıdır ki kalp ve gönüller hep şeytanın kendilerine süslü gösterdiklerine yönelmektedirler. Bütün ümmetlerde, nebi ve rasûllerin davet ettiği tevhidde bunu görebilmekteyiz. Allah'ın ﷻ da zikrettiği gibi bunlar gayet önemli bir şekilde düşmanlıklarını ortaya koymuşlardır.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"İşte böyle. Onlardan öncekiler de (kendilerine) bir elçi geldiğinde, (onun için) mutlaka: "Büyülenmiş ve cinlenmiş" demişlerdir. Onlar bunu (tarih boyunca) birbirlerine vasiyet mi ettiler? Hayır; onlar, azgın ve taşkın bir kavimdirler." (Zariyat: 51/52-53)

"(Allah) Geceyi gündüze bağlayıp katar, gündüzü de geceye bağlayıp katar; güneşi ve ayı emrine amade kılmıştır, her biri tayin edilmiş bir süreye kadar akıp gitmektedir. İşte (bunları yaratıp düzene koyan) Allah sizin Rabbinizdir. Mülk O'nundur. O'ndan başka taptıklarınız ise bir çekirdeğin incecik zarına bile malik olamazlar. Eğer onlara dua ederseniz, duanızı işitmezler, işitseler bile size cevap veremezler. Kıyamet Gününde ise, sizin şirk koşmanızı tanımayacaklardır. (Bunu her şeyden) Haberi olan Allah gibi sana (hiç kimse) haber vermez." (Fatır: 35/13-14)

Allah ﷻ bu mânâda yapılan duaların şirk olduğunu ve bu şekilde huzuruna gelecek olanları asla bağışlamayacağını bildiriyor. Bu nedenle bu mânâdaki bütün bu âyetleri düşünmek gerekir. Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Şüphesiz mescitler, (yalnızca) Allah'a aittir. Öyleyse, Allah ile beraber başka hiçbir şeye (ve kimseye) kulluk etmeyin (dua etmeyin, tapmayın)." (Cin: 72/18)

"De ki: "Ben gerçekten yalnızca Rabbime dua ediyorum ve O'na hiç kimseyi (ve hiçbir şeyi) ortak koşmuyorum." (Cin: 72/20)

Bu mânâdaki âyetler Kur'ân'da sayılamayacak kadar çoktur."

Tapanların Ve Tapılanların Ahiret Günündeki Hali

Ebu Cafer b. Cerir Taberi, Ahkaf sûresi 6. âyeti ile ilgili olarak şunları zikrediyor:

"Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Kıyamet gününde insanlar hesap meydanında toplandığında, ilah edinilenler dünyada kendilerini ilah edinenlere karşı düşmanlık göstereceklerdir. Onlardan uzak duracaklar ve onlarla ilgi ve alakalarının olmadığını söyleyeceklerdir. Çünkü onlara ibadet etmekle kafir oldular."

Allah ﷻ onların halini şöyle anlatıyor:

"Dünyada iken kendilerine ibadet ettikleri kimseler, onların bu yaptıklarını inkar edeceklerdir. Çünkü Kıyamet gününde şöyle diyeceklerdir:

"Biz onlara böyle bir şeyi emretmediğimiz gibi, onların bize ibadet ve kullukta bulunduklarını da anlamış değiliz. Ey Rabbimiz, onların bu durumlarından dolayı sana sığınırız, biz onlardan değiliz ve onlardan uzaklaşıyoruz.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Onları ve Allah'tan başka taptıklarını bir araya getirip toplayacağı ve: "Şu kullarımı siz mi saptırdınız, yoksa kendileri mi yoldan saptılar?" diyeceği gün, derler ki: "Sen yücesin. Senin dışında başka veliler edinmemiz bize yakışmaz, ancak onlara ve atalarına Sen meta verip yararlandırdın, öyle ki (senin) zikri(ni) unuttular ve böylece yıkıma uğrayan bir kavim oldular." (Furkan: 25/17-18)

Allah ﷻ Kıyamet gününde onları ve onların Allah'tan ﷻ başka ibadet ettikleri meleklerden, insanlardan ve cinlerden olan mabutları haşredecek, o gün Kıyameti kabul etmeyen yalancılar, putlara, Allah'tan ﷻ başka şeylere, melek, insan ve cinlere tapanlar huzura getirileceklerdir.

Mücahid: "Bunlar İsa, Uzeyir ve Meleklerdir" diyor ve şöyle devam ediyor: "Allah ﷻ bunların durumuyla ilgili âyetlerin tefsini verirken şöyle buyuruyor:

"Şu müşriklerin Allah'ı ﷻ bırakıp da kendilerine ibadet ettikleri melekler ve İsa (a.s.) derler ki: "

Rabbim seni tenzih ederiz. Bu müşriklerin bize izafe ettikleri şeylerle bizim bir ilgimiz yoktur. Çünkü senin dışında bizi veliler edinmeleri, bizim için yakışık almaz. Nasıl onları veli ediniriz ki... Bizim velimiz onlar değil, Sensin."

Dua Kelimesinin Anlamı

Kitap, Sünnet, Lügat, sahabe dilinde ve onlardan sonra gelen alimlerin genelinde "dua", istek ve talep mânâsında kullanılmıştır. Nitekim lügat alimleri böyle diyorlar ve başkaları da aynı şeyi söylüyorlar. Bunlara göre "salat" kelimesi de dua mânâsındadır. Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"(Allah) Geceyi gündüze bağlayıp katar, gündüzü de geceye bağlayıp katar; güneşi ve ayı emre amade kılmıştır, her biri belirli bir süreye kadar akıp gitmektedir. İşte (bunları yaratıp düzene koyan) Allah, sizin Rabbinizdir; mülk O'nundur. O'ndan başka taptıklarınız ise, bir çekirdeğin incecik zarına bile malik olamazlar."

"Eğer onlara dua ederseniz, duanızı işitmezler, işitseler bile size cevap veremezler. Kıyamet gününde ise, sizin şirk koşmanızı tanımayacaklardır. (Bunu her şeyden) haberi olan Allah gibi sana (hiç kimse) haber veremez." *(Fatır: 35/13-14)*

"De ki: "Sizi karanın ve denizin karanlıklarından kim kurtarmaktadır ki, siz (açıktan ve) gizliden gizliye O'na yalvararak dua etmektesiniz. And olsun, bizi bundan kurtarırsan, gerçekten şükredenlerden oluruz." (En'am: 6/63)

"İnsana nimet verdiğimiz zaman, yüz çevirir ve yan çizer, ona bir şer dokunduğu zaman ise, artık o, geniş (kapsamlı ve derinlemesine) bir dua sahibidir." (Fussilet: 41/51)

"İnsan, hayır istemekten bıkkınlık duymaz; fakat ona bir şer dokundu mu, artık o, ye'se düşen bir umutsuzdur." (Fussilet: 41/49)

"Siz Rabbinizden yardım talep ediyordunuz, O da: "Şüphesiz ben size birbiri ardınca bin melek ile yardım ediciyim" diye cevap vermişti." (Enfal: 8/9)

Enes'ten ﷺ Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Dua, ibadetin özüdür."[151]

"Kabul edilmesinden kesin olarak emin olduğunuz şekilde Allah'a dua edin."[152]

"Allah'tan istemeyene Allah kızar." [153]

"Allah katında duadan daha faziletli bir şey yoktur." [154]

"Dua mü'minin silahıdır. Dinin de direğidir, göklerin ve yerin nurudur." (Hakim sahih senedle rivayet etmiştir.)

"Allah'tan her şeyi isteyin, hatta kopan ayakkabı bağınızı bile isteyin."[155]

İbn Abbas ﷺ:

"İbadetin en faziletlisi duadır." demiş ve: "Mü'min: 40/60" âyetini okumuştur.[156]

"Allah'ım! Senden isterim. Çünkü hamd etmek sana aittir. Senden başka ibadete layık ilah yoktur. Çünkü Mennan sensin." [157]

"Allah'ım! Senden isterim. Çünkü Allah Sensin. Senden başka ibadete layık ilah yoktur. Sen bir teksin, Samed'sin, doğmadın ve doğurmadın ve Senin hiçbir dengin, eşin yoktur."[158]

---

151 Tirmizi, De'avat: 2, İbn Mace, De'avat: 1.
152 Müslim, De'avat: 3.
153 Tirmizi, De'avat: 3, İbn Mace, De'avat: 1.
154 Tirmizi, De'avat: 1, İbn Mace, De'avat: 1.
155 Tirmizi, De'avat: 117.
156 İbn Münzir, Hakim.
157 İbn Mace, De'avat: 9.
158 İbn Mace, De'avat: 9.

Bu mânâdaki hüküm ve dualar Kitap ve Sünnette sayılamayacak kadar çoktur. Hepsi de istek ve talep mânâsındaki dua ile ilgilidir. Kim istek ve talebin bu mânâda bir ibadet olduğunu inkar ederse, naslarla çatışmış ve luğata karşı çıkmış, geçmiş ve gelen ümmetin bu kelimeyi kullanmasına da aykırı hareket etmiş olur.

İbn Teymiye'nin geçen sözü ile ona tabi olan İbn Kayyim'ın "Dua ikiye ayrılır" ifadelerine gelince, bunlardan biri istek anlamındaki dua, diğeri ise ibadet mânâsındaki duadır. İkisi arasındaki gereklilik ve bağlılıkla ilgili olarak zikredilene gelince, zaten biri diğerini kapsamaktadır. Aslında bu, zikir yapan, okuyan ve namaz kılan, ibadetlerle Allah'a ﷻ yaklaşmak isteyen ve benzeri şeyler için mânâca böyle bir şeyi talep edenleri kapsamaktadır. Bu itibarla bu da, bu yönüyle dua kapsamı içerisinde yer alır. Çünkü Allah ﷻ, şer'i namazda istek anlamındaki duayı zaten meşru kılmıştır, bu yapılmadan namaz sahih olmaz. Nitekim Fatiha'da, iki secdede, teşehhüdde yapılanlar ibadet olduğu gibi, aynı şekilde rüku ve secdeler de ibadettirler. Bunları çok iyi düşün ki tevhidi bilmeyen cahillerin cehaletlerini öğrenebilesin.

Bilindiği gibi bu konu gerçekten önemli, açıklama gerektiren bir mevzudur.

İbn Kayyim:

"De ki: "Allah, diye çağırın, 'Rahman' diye çağırın, ne ile çağırırsanız; sonunda en güzel isimler O'nundur." Namazında sesini çok yükseltme, çok da kısma, bu ikisi arasında (orta) bir yol benimse." (İsra: 17/110) âyetiyle ilgili olarak şu açıklamada bulunuyor:

"İşte bu meşhur dua, istek duasıdır. Söylendiğine göre, bir defasında Rasûlullah ﷺ Rabbine dua ederken şöyle der:

"Ya Allah!", bir keresinde de, "Ya Rahman!" der. Müşrikler Rasûlullah'ın ﷺ Rabbini bu şekilde iki isimle anması sebebiyle Rasûlullah'ın iki ayrı ilaha dua ettiğini zannederler. İşte bunun üzerine bu âyet indirilir. Nitekim bunu bize Abdullah b. Abbas رضي الله عنه zikretmiştir.

Bir başka mânâya göre ise, burada "dua" isimlendirme, besmele çekme mânâsındadır. Buna göre mânâ şöyle olmaktadır: "Allah'ın ﷻ hangi adıyla onu adlandırırsanız adlandırın, ister "Allah" deyin, İster "Rahman" deyin, hepsi de Allah'ın ﷻ en güzel isimleridir."

Burada asıl kastedilen, Kur'ân'ı Kerim'de bilinen ve alışılagelen mânâdaki duadır ki bu, "istek" ve aynı zamanda sena duasıdır. İşte işin bu noktası anlaşılınca:

"Rabbinize yalvara yalvara ve için için dua edin. Şüphesiz O, haddi aşanları sevmez." (Araf: 7/55) kavli, bu mânâda duanın her iki çeşidini de içerir. Âyet istek duasını açıkça, ibadet anlamındaki duayı da kapalı olarak bildirmekte, işte bu açıdan duayı gizlemeyi emretmektedir.

Hasan (Basri):

"Gizli dua ile açık dua arasında yetmiş kat (bir perde, farklı dua dereceleri) vardır. Müslümanlar dua etmede gayretlidirler ve onlardan sadece kendileriyle Rableri arasında fısıltı mahiyetinde bir dua bile olsa, Allah ﷻ tarafından duyulur.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Hac ve umreyi Allah için tamamlayın. Eğer (düşman, hastalık ve buna benzer nedenlerle) kuşatılırsanız, artık size kolay gelen kurban (ı gönderin). Kurban yerine varıncaya kadar başlarınızı traş etmeyin. Sizden kim hasta ise veya başından şikayeti varsa, onun ya oruç ya sadaka veya kurban olarak fidye (vermesi gerekir). Güvenliğe kavuşursanız, hacca kadar umre ile yararlanmak isteyene, kolayına gelen bir kurban (kesmek gerekir). Bulamayana da, hacda üç gün, döndüğünüzde yedi (gün) olmak üzere, tamı tamına on (gün) oruç vardır. Bu, ailesi Mescidi Haram'da olmayanlar içindir. Allah'tan korkun ve bilin ki Allah, muhakkak cezası pek çetin olandır." (Bakara: 2/196)

Bu âyet de duanın iki türünü kapsamaktadır. Mesela:

"Benden isteyince veririm" denildiği gibi, aynı zamanda, "Bana ibadet edince sevap veririm" de denilmiştir. Bu, lafzın hem hakikat hem mecaz mânâsında kullanılması itibariyle değildir. Aksine bu hakikat mânâsında kullanılmıştır ve bu tek hakikat da her iki mânâyı tümüyle kapsamaktadır.

Nitekim bu gerçeği biz salat (namaz) meselesinde de görebilmekteyiz. Çünkü salat kelimesi, lügatta ad verildiği kelimeden alınarak, şer'i bir hakikat mânâsındaki namaza verilmiştir. Dolayısıyla kelime bu ibadette, bununla bunun lügat mânâsı arasındaki bir alaka sebebiyle namaz ibadetine ad olmuştur. Bunun yanında yine de kelimenin lügat mânâsının varlığı bakidir. Ancak buna birtakım rükunlar ve şartlar eklenmiştir. İşte bizim bu tesbitimize göre, bunlardan hiçbir şeye artık gerek yoktur. Çünkü namaz kılmakta olan bir kimse, ta namazın başından itibaren namazı bitirinceye kadar dua içindedir. duadan ayrı bir durum söz konusu değildir. Bu, ya ibadet ve sena anlamındaki bir duadır veya talep ve istek anlamındaki bir duadır. Kısaca kul, her iki halde de dua ile içiçedir." (Bedayi adlı eserden özetlenerek).

Sıkıntıyı Giderecek Olan Yalnızca Allah ﷻ'tır

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Ya da sıkıntı ve ihtiyaç içinde olana, kendisine dua ettiği zaman icabet eden, kötülüğü alıp gideren ve sizi yeryüzünün halifeleri kılan mı? Allah ile beraber başka bir ilah mı? Ne az öğüt alıyorsunuz." (Neml: 27/62)

Bu âyette Allah ﷻ, müşrik Araplar ve benzerlerinin şu gerçeği bildiklerini açıklamaktadır: İnsanlardaki sıkıntıyı ve belayı önleyecek olan, kötülüğü ortadan kaldıracak olan sadece ve sadece Allah'tır ﷻ, başkası değil.

Kurratü'l-Uyûn'da şöyle deniyor:

"Bu, müşrik Arapların bile cahiliye döneminde kabul ettikleri bir gerçektir. Çünkü, başları sıkışınca bunların Allah'a ﷻ ne kadar samimi ve içtenlikle dua ettikleri bildiriliyor."

Allah ﷻ, bu gerçeği, onların aleyhine bir hüccet olarak karşılarına dikiyor. Çünkü onlar, Allah'tan ﷻ başkalarını şefaatçi kabul ettikleri halde, başları sıkışınca hemen Allah'a ﷻ sığınıyorlar, onlara değil. Bu bakımdan:

"Allah ﷻ ile birlikte başka bir ilah mı var?" diye buyrulmuştur. Bu işi yapabilecek birileri mi var? Madem ki putları ve ilahları onların başları sıkıştığında onlara cevap vermemekte ve dualarına icabet etmemektedir. Bu durumda onları Allah'a ﷻ eş ve ortak edinmeleri de asla doğru bir şey olamaz. Çünkü sıkıntı ve daralma anında insanın imdadına yetişen, sadece Allah'tır ﷻ. Başı sıkışınca Allah'a ﷻ dua eden bir kimsenin sıkıntısını O önler, kötülüğü de O ortadan kaldırır. İşte âyetin en doğru tefsiri ve yorumu, benzer diğer âyetler gibi böyledir.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"(Onlar mı?) Yoksa gökleri ve yeri yaratan ve size gökten su indiren mi? Ki onunla (o suyla) gönül alıcı bahçeler bitirdik, sizin içinse bir ağacını bitirmek (bile) mümkün değildir. Allah ile beraber başka bir ilah mı? Hayır, onlar sapıklıkta devam eden bir kavimdirler. Ya da yeryüzünü bir karar yeri kılan, onun arasında ırmaklar var eden ve onda (yeryüzü için) sarsılmaz dağlar yaratan ve iki deniz arasında bir ara-engel (haciz) koyan mı? Allah ile beraber başka bir ilah mı? Hayır, onların çoğu bilmiyorlar. Ya da sıkıntı ve ihtiyaç içinde olana, kendisine dua ettiği zaman icabet eden, kötülüğü açıp gideren ve sizi yeryüzünün halifeleri kılan mı? Allah ile beraber başka bir ilah mı? Ne az öğüt alıp düşünüyorsunuz. Ya da karanın ve denizin karanlıkları içinde size yol gösteren ve rahmetinin önünde rüzgarları müjde vericiler olarak gönde-

ren mi? Allah ile beraber başka bir ilah mı? Allah onların şirk koştuklarından yücedir. Ya da halkı sürekli yaratmakta olan, sonra onu iade edecek olan ve sizi yerden rızıklandıran mı? Allah ile beraber başka bir ilah mı? De ki: "Eğer doğru söylüyor iseniz kesin delilinizi getiriniz. De ki: "Göklerde ve yerde, gaybı Allah'tan başka kimse bilmez. Onlar ne zaman dirileceklerinin şuuruna varmıyorlar." (Neml: 27/60-65)

Bütün bu âyetleri bir düşün. Allah ﷻ, müşriklerin inkar ettikleri şeyi nasıl kabul ettiklerini göstermek için onlar aleyhinde bir hüccet olarak bu gerçekleri açıklamaktadır. Âyetteki ifadeler kısa da olsa anlam bakımından önemli mânâlar içermektedir. Tıpkı Fatiha sûresindeki "Ancak sana ibadet ederiz ve Ancak senden yardım dileriz" âyetinde olduğu gibi.

Ebu Cafer b. Cerir der ki:

"Allah ﷻ, "Neml: 27/62" âyetinde şu gerçeği bildiriyor. Sizin Allah'a ﷻ şirk koştuklarınız mı hayırlıdır, yoksa kişinin başına gelen bir kötülüğü onun başından savan, dua ettiğinde sıkışanın duasına icabet eden mi?

"Sizi yeryüzünün halifeleri kıldı" demek, "Ölümünüzden sonra dünyada size halef olabilecek, sizden olan kimseler var etti" demektir.

"Allah ile birlikte başka ilah mı var?" demek, "Allah'tan ﷻ başka size bu şeyleri yapabilecek biri mi var, size bu nimetleri bahşedecek biri mi bulunuyor?" demektir.

"Ne kadar da az hatırlıyorsunuz" ise, "Allah'ın ﷻ azametini ve yanınızdaki kudretini ne kadar az hatırlıyorsunuz. Allah'ın ﷻ sizin aleyhinizdeki hüccetlerini ne kadar da basite ve hafife alıyorsunuz." demektir. İşte bu yüzden O'na ibadette başkalarını Allah'a ﷻ şirk koşuyorlar."

Rasûlullah ﷺ'tan Yardım İstemek

Rasûlullah ﷺ zamanında mü'minlere eziyet eden bir münafık vardı. Bazı mü'minler:

"Şu münafığın şerrinden korunmak için, Allah'ın ﷻ Rasûlünden yardım isteyelim." dediler. Durumdan haberdar olan Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Benden yardım istenmez, yardım yalnızca Allah'tan istenir."[159]

159 Taberani, Heysemi Mecmeuz-Zevaid: 10/159, Ahmed: 5/317. Taberani, İmam Hafız Süleyman b. Ahmed b. Eyyub el-Lahmi Taberani, Üç Mucem ve benzeri eserlerin sahibidir. Nesai'den, İshak b. İbrahim ed Deyri'den ve daha birçok kimseden rivayetlerde bulunmuştur. Hicri: 360 yılında vefat etmiştir. Bu hadisi de Ubade b. Samit'ten rivayet etmiştir.

İbn Ebu Hatim'in rivayetinde açıklandığı üzere bu münafık, Abdullah b. Übeyy'dir.

"Bazı mü'minler..."

Bazı mü'minlerden kasıt, Ebu Bekir'dir ؓ.

"Şu münafığın şerrinden korunmak için, Allah ﷻ'ın Rasûlünden yardım isteyelim" dediler.

Çünkü Rasûlullah ﷺ bunun ezasını önlemeye kadirdir.

Kurratü'l-Uyûn'da şöyle deniyor:

"Belki de Rasûlullah'ın ﷺ onları men etme sebebi şu idi: Kendisi münafıkları öylece bırakır, onlara pek dokunmazdı. Çünkü o münafıkın kabilesinden inanmış bazı mü'min kimseleri fitneye sürükleyebileceklerinden endişe ediyordu. Sünnette buna delil de vardır. İbn Übey ve benzerleriyle ilgili davranışı gibi.

Bir başka yoruma göre de şöyle denmiştir:

"Rasûlullah ﷺ bu münafıkla ilgili olarak onlara yardım etmeye kadir idi. Ancak kendisinin ﷺ bundan men etme sebebi, yüce tevhidi himaye etmek ve şirke gidecek olan yolları kapatmaktı. Rasûlullah ﷺ bunu ümmetinin, zarar ve yarar verme durumunda bulunmayan, işitmeyen ve dualara icabet etmeyen ölü ve gaiblerden medet umma durumuna düşmemesi için yapmış olabilir. İnsanların tağutlardan, şeytan ve putlardan imdat istememeleri, benzerlerinden yardım dilememeleri için bu yolu böylece kapatmıştır.

Fakat bu şirk öylesine yaygınlaşmıştır ki, neredeyse önü alınamayacak noktaya gelmiştir. Önceki sayfalarda bunlar anlatıldı. İnsanlar Allah'ın ﷻ Rububiyetinde, halkın emirlerini tedbir ve düzenlemesinde Allah'a ﷻ başka şeyleri de ortak olarak kabul etmişlerdir. Nitekim Uluhiyet ve Ubudiyetinde de bu böyle olmuştur. Bu itibarla şirke vasıta ve vesile olabilecek şeylerin de, aynı hükümde olmaları sebebiyle yasaklanmışlardır. Allah ﷻ en iyisini bilir."

Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Benden yardım istenmez, yardım yalnızca Allah'tan istenir."

Rasûlullah'tan ﷺ ve ondan başkalarından yardım istenmez. Rasûlullah ﷺ bu lafzın kendisi hakkında kullanılmasını uygun görmemiştir. Kendisi henüz hayatta iken böyle bir şeyi yapabileceği halde bundan hoşlanmamış, tevhidi korumak, şirke varan yolları tıkamak, Rabbine karşı tevazuyu bırakmamak için böyle davranmış, böylece ümmetini de şirke vesile olabilecek söz ve

fiillerden uzaklaştırmak istemiştir. Rasûlullah ﷺ hayatta iken, yapabileceği ve kadir olduğu şeylerden böylesine sakınırken, onun ölümünden sonra nasıl ondan medet beklenebilir ve nasıl olur da, o sadece Allah'ın ﷻ kudreti dahilinde olan şeylere güç yetirebilir.

Bürde'nin Yazarı Hakkında

Nitekim Busıri gibi şairler bu tip şeyleri dillerinden düşürmemektedirler. Ber'i ve başkaları da aynen Busıri gibidirler.

Bürde'nin sözü gibi:

"Ey yaratılanların en asili, neden ona sığınmayayım?.."

Busıri'nin Rasûlullah'ı ﷺ aşırı derecede övdüğünü savunan birtakım kimseler, sahabeden; Hassan b. Sabit ve benzeri kimselerden daha çok Busıri denen adamı anıyorlar. Çünkü Hassan b. Sabit ve benzerleri Busıri kadar aşırı bir övgü yapmamışlardır. Oysa ki böylesi bir aşırılık onları şirke ve küfre götürecek kadar ileri gitmektedir. Tıpkı Hristiyanların İsa (a.s.) hakkındaki taşkınlıkları gibi. Allah ﷻ bizi böylesi bir taşkınlıktan men etmiştir.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Ey kitap ehli! Dininizde taşkınlık etmeyin ve Allah hakkında gerçek olmayan şeyleri söylemeyin! Meryem oğlu İsa Mesih, sadece Allah'ın elçisi, O'nun Meryem'e attığı kelimesi ve O'ndan bir ruhtur. Allah'a ve elçilerine inanın, (Allah) "Üçtür" demeyin. Kendi yararınıza olarak buna son verin. Çünkü Allah, yalnız bir tek ilahtır. Haşa O, çocuk sahibi olmaktan yücedir (münezzehtir). Göklerde ve yerde olanların hepsi O'nundur. Vekil olarak Allah yeter." (Nisa: 4/117)

Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Hristiyanların Meryemoğlu İsa hakkında aşırı gittikleri gibi benim hakkımda taşkınlık ederek ileri gitmeyin. Ben Allah'ın kulu ve rasûlüyüm."[160]

Rasûlullah'ı sevmek, Sünnete bağlılık, dine uymak, onu ayakta tutmak, cahillerin tutundukları tüm hurafelerden uzaklaşmakla mümkündür. Halkın çoğu hakkı bırakıp hep batıla, bu büyük şirke tutunup kaldılar.

Bizi fazlıyla afiyette kılan ve Rasûlüne inanan mü'minler arasında olmamızı sağlayan, O'na tazim ve sevginin nasıl olması gerektiğini bizlere öğreten Allah'a ﷻ hamd ederiz.

160 Buhârî, Enbiya: 44, Darimi, Rikaak: 68, Ahmed, 1/23-24, 27.

Doğrusu şirkin boyutları epeyce büyüdü. Öyle ki Rasûlullah'ın ﷺ düşmanları, cehaletleri ve yalancı sevgileri sebebiyle şu sözde Bürde adı verilen şiiri neredeyse Kur'ân gibi, hatta Kur'ân'dan daha üstün görmeye başlar oldular. Tıpkı Kur'ân'ı yazdıkları gibi onu da altın yaldızlı harflerle yazar oldular. Kur'ân'dan daha çok -Allah ﷻ korusun- buna önem verir oldular. La havle vela kuvvete illa billah."

Busıri, Beri ve benzerleri kendi adlarına bir yarar ve zarara malik olmayan, öldürmeye, diriltmeye ve Kıyamette mahşere getirmeye gücü olmayanlardan medet bekleme konumuna düşmüşlerdir. Her emir ve yaratma elinde olan, tüm varlıkları yaratan yüce Allah'tan ﷻ yardım beklemek yerine, bunlardan istiğasede bulunuyorlar. Oysa ki Allah c.) mülkünde tektir, kendisinden başka ibadete layık bir ilah yoktur ve O'ndan başka bir Rab da yoktur. Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Saatin (Kıyametin) ne zaman demir atacağını (gerçekleşeceğini) sorarlar. De ki: "Onun ilmi yalnızca Rabbimin katındadır. Onun süresini O'ndan başkası açıklayamaz. O, göklerde ve yerde ağırlaştı. O, size apansız bir gelişten başkası değildir." Sanki sen, ondan tümüyle haberdarmışsın gibi sana sorarlar. De ki: "Onun ilmi yalnızca Allah'ın katındadır. Ancak insanların çoğu bilmezler." (A'raf: 7/187)

"De ki: "Allah'ın dilemesi dışında, kendim için zarardan ve yarardan (hiçbir şeye) malik değilim. Her ümmetin bir eceli vardır. Onların ecelleri gelince, artık ne bir saat ertelenebilir, ne de öne alınabilirler." (Yunus: 10/49)

"De ki: "Doğrusu ben, sizin için ne bir zarar, ne de bir yarar sağlayabilirim." (Cin: 72/21)

İşte bu söz konusu adamlar, Kur'âni gerçeklerden uzaklaşarak bu muhkem âyetlerle çelişen şeylerin ardına düştüler. Ne acı ki, büyük bir topluluk da bu sapıkların ardından giderek Allah'a ﷻ şirk koşmayı din haline, hidayeti de dalalete dönüştürdüler. Tevhid ehline karşı inatlaşarak hakka bağlı olanlara karşı bidatlere sarıldılar. Yaygınlaşmış olan bu bela gerçekten büyük bir bela ve acı bir musibettir. Doğrusu biz Allah'a ﷻ aitiz ve O'na döneceğiz. Allah ﷻ yardımcımız olsun.

Allah ﷻ Dilemedikçe Kimse Yardım Edemez

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Hiçbir şey yaratmayan, üstelik kendileri yaratılmış şeyleri mi (Allah'a) eş tutuyorlar? Halbuki, kendilerine ibadet edenlere yardım etmeye güçleri yetmez. Hatta onlar kendilerine bile yardım etmeye güç yetiremezler." (Araf: 7/191-192)

Kurretü'l Uyun'da şöyle deniyor:

"Allah ﷻ bu âyetle müşrikler aleyhinde bir hüccet ortaya koymaktadır. Çünkü onlar Allah'ın ﷻ yarattığı şeyleri ibadette Allah'a ﷻ ortak koşuyor ve onları şefaatçi ediniyorlar. Oysa ki Allah'ın ﷻ yarattıklarını Allah'a ﷻ ortak koşmak asla doğru değildir. Çünkü Allah ﷻ, bunların onlara hiçbir şekilde yardımcı olamayacaklarını, buna güçlerinin yetmeyeceğini haber vermiştir. Zira kendisine dua edilen varlık kendisine bile yarar sağlayamaz. Böyle olunca başkalarına nasıl yardım edebilsin?

Müşriklerin Allah'tan ﷻ başkalarına yaptıkları ibadetler geçersiz ve batıldır. Çünkü Allah ﷻ, bütün varlıkları kendisine ibadet etsinler diye yaratmıştır. Bu itibarla kul asla mabud olamaz.

Madem ki bunların kendi adlarına bir menfaat sağlamaya güçleri yoktur, o halde başkalarına yararlı olmaları nasıl umulsun. İşte bu ve benzeri âyetler üzerinde çokça düşünmek gerekir."

Tefsircilere göre bu âyette müşrikler hakkında büyük bir uyarı ve azarlama vardır. Çünkü onlar hiçbir şey yaratamayan, hatta kendileri de yaratılmış olan şeyleri Allah'a ﷻ şirk koşuyorlar. Yaratılmış olan, hiçbir zaman ibadet açısından yaratıcısına ortak olamaz. Çünkü Allah ﷻ onları kendisine kullukta bulunsunlar diye yaratmıştır. Allah ﷻ, bunların ne kendilerine yakaranlara ne de bizzat kendi kendilerine yardımları dokunmayacağını, bunların hiçbir şeye güçlerinin yetmediğini haber vermiştir. Şimdi bu müşrikler nasıl olur da, değil başkalarına, kendi kendilerine bile yardım etmeye güçleri yetmeyen bu şeylerden yardım bekleyebilirler? Bu, hiç mümkün mü? İşte bu, onların Allah'tan ﷻ başkasına ibadet etmelerinin batıllığını ifade eden apaçık bir delildir. Nitekim bütün yaratılmışların vasfı budur. Bunlar melek, peygamber ve salih kimseler de olsalar böyledir? Nitekim yaratılmışların en şereflisi Rasûlullah ﷺ müşriklere karşı Rabbinden yardım isterken şöyle dua ediyordu:

"Allah'ım! Benim destekleyenim, yardımcım sensin. Senin yardımınla saldırabilir, senin gücünle atılabilirim ve senin yardımınla savaşırım."[161]

Bu hadis tıpkı şu âyetteki hükümleri kapsamaktadır:

"Onun dışında, hiçbir şeyi yaratmayan, üstelik kendileri yaratılmış olan, kendi nefislerine bile ne zarar, ne yarar sağlayamayan, öldürmeye, yaşatmaya ve yeniden diriltip yaymaya güçleri yetmeyen birtakım ilahlar edindiler." *(Furkan: 25/3)*

161 Ebu Davud, Cihad: 99.

"De ki: "Allah'ın dilemesi dışında kendim için yarardan ve zarardan (hiçbir şeye) malik değilim. Eğer gaybı bilebilseydim muhakkak hayırdan yaptıklarımı artırırdım ve bana bir kötülük dokunmazdı. Ben, iman eden bir topluluk için bir uyarıcı ve bir müjde vericiden başkası değilim." (A'raf: 7/188)

"Nuh: "Rabbim, gerçekten onlar bana isyan ettiler; mal ve çocukları kendisine ziyandan başka bir şeyi artırmayan kimselere uydular. Ve büyük büyük hileli düzenler kurdular. Ve dediler ki: 'Kendi ilahlarınızı bırakmayın; ne Vedd'i, ne Suva'yı, ne Yeğus'u, ne Yeuk'u ve nede Nesr'i." (Cin: 72/21-23)

Bu âyetler Allah'tan ﷻ başkasına dua eden ve çağrıda bulunanların bu yaptıklarının batıllığını tüm yönleriyle ortaya koymakta yeter de artar bile. Allah'ın ﷻ ihlâs ve samimiyetle kendisine ibadet etme şerefini nasip ettiği, Allah'ı ﷻ rab ve mabud olarak tanıyıp buna rıza gösteren, bir peygamber, salih kimse ya da abidin mabud olması hiç mümkün müdür? Halbuki şirkten men edilenler, kendileridir.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Allah ile beraber başka bir ilaha tapma. O'ndan başka ibadete layık ilah yoktur. O'nun yüzünden başka her şey helak olucudur. Hüküm O'nundur ve siz O'na döndürüleceksiniz." (Kasas: 28/88)

"Sizin Allah'tan başka taptıklarınız, Allah'ın kendileri hakkında hiçbir delil indirmediği, sizin ve atalarınızın adlandırdığı isimlerden başkası değildir. Hüküm, yalnızca Allah'ındır. O, kendisinden başkasına kulluk etmemenizi emretmiştir. Dosdoğru olan din işte budur, ancak insanların çoğu bilmezler." (Yusuf: 12/40)

Allah ﷻ peygamberleri olsun, salih kulları olsun veya diğer kulları olsun, hepsine yalnızca kendisine ibadet etmelerini ve kendisiyle birlikte başka birini ortak tutmamalarını emretmiştir. İşte bu, Allah'ın ﷻ dinidir. Rasûllerini bu dinle göndermiş, kitaplarını da bu din adına indirmiştir. Kulları için bu dine razı olmuştur. Bu ise İslâm dininden başkası değildir.

Buhârî'nin Ebu Hureyre'den rivayeti de böyledir. Cebrail'in (a.s) sualiyle ilgili rivayette, Cebrail:

"İslâm nedir ya Rasûlullah?" diye sorduğunda, O ﷺ şöyle demiştir:

"İslâm; Allah'a ibadet edip O'na hiçbir şeyi şirk koşmaman, beş vakit namazı kılman, farz olan zekatı vermen ve Ramazan orucunu tutmandır."[162]

162 Buhârî, İman: 1, Müslim, İman: 1.

Mülkün Sahibi Sadece Allah ﷻ'tır

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"(Allah) Geceyi gündüze bağlayıp katar, gündüzü de geceye bağlayıp katar. Güneşi ve ayı emre amade kılmıştır, her biri adı konulmuş bir süreye kadar akıp gitmektedir. İşte (bunları yaratıp düzene koyan) Allah, Rabbinizdir. Mülk O'nundur. O'ndan başka taptıklarınız ise, bir çekirdeğin incecik zarına bile malik olamazlar.

Eğer onlara dua ederseniz, duanızı işitmezler, işitseler bile size cevap veremezler. Kıyamet gününde ise, sizin şirk koşmanızı tanımayacaklar. (Bunu her şeyden) Haberi olan Allah gibi sana (hiç kimse) haber veremez." (Fatır 35/13-14)

Kurretü'l Uyun'da şöyle deniyor:

"Her şeyden haberdar olan Allah ﷻ, mülkün sadece kendisine ait olduğunu bildiriyor. Yaratılanların tümü O'nun tasarruf ve tedbiri altındadır.

Durumu böyle olan bir varlığın her şeyden münezzeh olan Allah'tan ﷻ başkasından medet beklemesi asla caiz değildir. Allah'tan başkaları ne zarar vermeye ne de menfaat sağlamaya kadirdirler. Bu nedenle ibadet türlerinin en yücesi olan dua da, samimi ve ihlâslı olarak sadece Allah için ﷻ yapılmalıdır.

Allah ﷻ, müşriklerin kendisi dışında dua ile çağırdıkları varlıkların hiçbir şeye sahip olmadıklarını bildirmiştir. Çünkü onlar kendilerine dua edenlerin dualarını işitmezler. İşittiklerini varsaysak bile, kendilerini dua ile yardıma çağıranların çağrılarına icabet edemezler. Kaldı ki bunlar Kıyamet gününde bu tiplerin şirklerini inkar edip, reddedecek, onların yaptıkları fiillerden beri olduklarını söyleyeceklerdir. Çünkü bu mânâdaki bir dua Allah'a ﷻ ortak koşmaktır. Allah ﷻ bu inanç üzere huzuruna gelecek olanları bağışlamayacaktır.

Müşrikler her şeyden haberdar olan Allah'ı ﷻ tasdik etmez, hüküm ve şeriat olarak ortaya koyduğu şeyde O'na itaat etmezler. Aksine 'Ölüler de işitir, fayda verir, zararı önler.' derler. Bunlar bu halleriyle İslâm'ı ve imanı terk etmişlerdir. Nitekim bu ümmetin cahillerinden çoğunun inancı bu şekildedir."

Yukarıdaki âyetlerde Allah ﷻ, meleklere, peygamberlere, putlara ve daha başka şeylere dua eden, Allah'ı ﷻ bırakıp bunlara tapan kimselerin, taptıkları şeylerin elinden bir şey gelmediği gerçeğini görmeleri gerektiğini

bildirmektedir. Zira bunların hepsi de aciz, zayıf ve güçsüzdürler. Çünkü kendilerine dua edilen bu varlıklar, sayılan sebeplerin hiçbirine sahip değildirler. Yani bunlar mülk, duayı işitme, isteyenin isteğine cevap ile karşılık verme gibi unsurların ve sebeplerin hiçbirine sahip değildirler. İşte tüm bu şartları kendisinde bulundurmayan kimselere ibadet edenlerin davaları batıldır. Peki ya hiçbir hususta güç sahibi olmayanlara ibadet edenlere ne demeli?

Zira Allah ﷻ:

"Ma yemlikune min kıtmir" diyerek onların hiçbir şeye sahip olmadıklarını bildirmiştir.

İbn Abbas, Mücahid, İkrime, Ata, Hasan ve Katade "kıtmir" ile ilgili olarak şöyle diyorlar:

"Bu, hurma çekirdeğinin üzerindeki zar demektir."

Ölüler İşitmezler, İşitseler Bile Cevap Veremezler

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Allah'ın dışında, kendileri için göklerden ve yerden hiçbir rızka, hiçbir şeye malik olmayan ve buna güçleri yetmeyen şeylere mi tapıyorlar?" (Nahl: 16/73)

"De ki: "Allah'ın dışında (ilah diye) öne sürdüklerinizi çağırın. Onların göklerde ve yerde bir zerre ağırlığınca bile (hiçbir şeye) güçleri yetmez; onların bu ikisinde hiçbir ortaklığı olmadığı gibi, O'nun bunlardan hiçbir destekçisi olanı da yoktur. O'nun katında izin verdiğinin dışında (hiç kimsenin) şefaati yarar sağlamaz. En sonunda kalplerinden korku giderilince (birbirlerine) "Rabbiniz ne buyurdu?" derler, "Hak olanı" derler. O, çok yücedir, çok büyüktür." (Sebe: 34/22-23)

Allah ﷻ: "Kendilerine dua edenleri duymazlar" diyerek duaların bunlar tarafından işitilmediğini haber vermektedir. Onlar ölmekle, onlardan uzaklaşmış, hangi amaçla yaratılmışlar ise, onunla meşgul bulunmaktadırlar. Melekler gibi emrolundukları şeyi yerine getirmek zorundadırlar.

"Eğer işitmiş olsalar bile, size cevap veremezler." Çünkü bu, onların elinde olan bir şey değildir. Allah ﷻ kullarından hiçbirisinin ne direkt olarak ne de vasıta olarak dua ile çağrılmasına izin vermemiştir. Daha önce bununla ilgili bazı örnekler geçmişti.

"Kıyamet gününde şirkinizi inkar ederler" demekle de, Allah'tan ﷻ başkasına dua ile çağırmanın şirk olduğunu bildirmektedir. (Anlaşıldığına göre,

bunlar birtakım salih kulları dua ile çağırmaktadırlar. Oysa ki salihler, onların işledikleri bu şirkten uzaklaşarak, müşriklerden tebberride bulunuyor, onlarla ilgilerinin olmadığını söylüyorlar. Çünkü onlar, Allah'tan ﷻ başkasını çağırmaktadırlar. Sözde müşriklerse bu salihleri sevdikleri iddiasındalar.)

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Kendilerine güç (izzet) sağlasınlar diye, Allah'tan başka ilahlar edindiler. Hayır; (o yalancı ilahlar) onların tapınışlarını inkar edecekler ve onlara karşı çelişkiye düşecekler." (Meryem: 19/81-82)

İbn Kesir, "Kıyamet gününde şirkinizi inkar ederler" sözünü, sizden ilgi ve bağlarını koparırlar diye tefsir etmiştir.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Allah'ı bırakıp Kıyamet gününe kadar kendisine icabet etmeyecek şeylere tapandan daha sapmış kimdir? Oysa onlar, bunların tapmalarından habersizdirler. İnsanlar haşrolunduğu (bir araya getirildiği) zaman, (Allah'tan başka taptıkları) onlara düşman kesilirler ve (kendilerine) ibadet etmelerini de tanımazlar." (Ahkaf: 46/5-6)

"Eğer onlara dua ederseniz, duanızı işitmezler, işitseler bile size cevap veremezler. Kıyamet gününde ise sizin şirk koşmanızı tanımayacaklardır. (Bunu her şeyden) Haberi olan Allah gibi sana (hiç kimse) haber vermez." (Fatır: 35/14)

İşlerin sonuçta nereye varacağını, ne gibi sonuçlar doğuracağını Allah'tan ﷻ başkası asla haber veremez.

Katade:

"Yani bizzat yüce Allah'ın ﷻ kendisi gibi" der. Çünkü kuşkusuz olaylardan en çok haberdar olan yalnızca Allah'tır ﷻ.

Müşrikler, her şeyi bilen ve her şeyden haberdar olan Allah'ın ﷻ, ilahları hakkında bildirdiği hiçbir şeyde O'na teslim olmazlar. Çünkü bunlar mabutlarının malik olduğunu, işittiğini, icabet ettiğini, kendisini çağıranlara şefaatte bulunduğunu iddia eder, her şeyden haberdar olan Allah'ın ﷻ verdiği habere dönüp bakmak bile istemezler. Halbuki Allah ﷻ, Kıyamet gününde tüm mabutların, kendilerine dua edenlere düşmanlık edeceklerini ve onlarla hiçbir bağlarının olmayacağını haber vermiştir.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"O gün, onların tümünü bir arada toplayacak, sonra şirk koşanlara: 'Siz de, şirk koştuklarınız da yerlerinizden ayrılmayınız!' diyeceğiz. Artık onların arasını açmışızdır. Şirk koştukları derler ki: "Siz bize ibadet ediyor değildiniz. Bizim ile sizin aranızda şahit olarak Allah yeter. Gerçekten biz, sizin ibadetinizden habersizdik.

İşte orada, her nefis önceden yaptıklarıyla imtihana çekilmiş olacak ve onlar gerçek mevlaları olan Allah'a döndürüleceklerdir. Yalan yere uydurdukları da, kendilerinden kaybolup uzaklaşacaktır." (Yunus: 10/28-30)

(Bu müşrikler hal dilleriyle onlara dua ve çağrıda ısrarlıdırlar. Allah'ın ﷻ kendilerini uyarmasına rağmen yine de onlardan medet umarlar. Oysa ki medet ve yardım, yalnızca işiten, gören ve her hayır elinde olan Allah'tan ﷻ beklenir. Âyet, bu gerçekleri ifade ederken, onların böyle bir şey söylediklerine ilişkin açık ve net olarak bir ifadeleri yoktur. Çünkü İbrahim'in (a.s.) kavminin ve babasının cevabından hikaye olunandan anlaşılan budur. İbrahim (a.s.) onlara:

"Çağırdığınızda (dua ettiğinizde) sizi duyarlar mı, ya da size menfaat sağlar ve zarar verirler mi?" demişti. Kavmi ise buna açık ve net bir cevap vermekten kaçınmıştı. Verdikleri cevap:

"Aksine atalarımızı böylece yapar bulduk" olmuştur. Onların böylesi bir cevap vermelerinin sebebi, doğru cevaptan yan çizmek istemeleridir.

Mücahid şöyle dedi:

"Biz, sizin ibadet etmenizden habersizdik" ifadesi, Allah ﷻ'tan başka tapınılan tüm şeyleri içine alır. Hepsi de bunun içine dahildir. (İbn Cerir)

Akıllı kimse, hüccet, nur ve burhan olmaları bakımından bütün bu âyetlere iman eder ve ameliyle bunlara yönelir. Kendi adlarına bile bir şeye malik olmayan, bir menfaat sağlayamayan, bir zararı defedemeyen Allah'tan ﷻ başka tüm şeylerden yüz çevirir ve yalnızca bir tek olan Allah'a ﷻ yönelir. Amellerini sadece Allah ﷻ için yapar.

Uhud Savaşında Rasûlullah'ın ﷺ Başına Gelenler

Enes ؓ diyor ki:

Uhud harbinde Rasûlullah ﷺ yaralandı ve bir dişi kırıldı. Rasûlullah ﷺ:

"Nebilerini yaralayan bir kavim nasıl felaha kavuşur!" diye endişelendi. Bunun üzerine Allah ﷻ şöyle buyurdu:

"Senin elinde bir şey yoktur. Allah ya onların tevbelerini kabul eder ya da onlara azap eder. Çünkü onlar zalimdirler." (Al-i İmran: 3/128)

Enes ﷺ diyor ki:

"Uhud Savaşı gününde Rasûlullah'ın ﷺ azı dişi kırıldı ve yüzü yaralandı. Yüzünden aşağıya kanlar akmaya başladı. O, bu sırada şöyle diyordu:

"Onları Rabbine davet eden nebilerinin yüzünü kana boyayan bir toplum nasıl iflah olur?"

İşte bunun üzerine yukarıdaki âyet indi.[163]

Müslim'in rivayetinde şu fazlalık vardır:

"Onun azı dişini kırdılar ve yüzünü kanlara buladılar."

İbn Hişam, Ebu Said Hudri hadisine dayanarak şöyle diyor:

"Rasûlullah ﷺ'in alt azı dişini kıran kişi Utbe b. Ebi Vakkas'tır. Bu kişi aynı zamanda Rasûlullah'ın üst dudağını da yarmış (yaralamış)tır." (İbn İshak, Sa'd b. Ebi Vakkas'ın hadisine dayanarak onun şöyle dediğini rivayet eder: "Kardeşim Utbe'yi öldürmeyi istediğim kadar başka hiçbir kimseyi öldürmeyi istemiyordum. Çünkü Uhud gününde Rasûlullah'ı ﷺ yaralamıştı.")

Abdullah b. Şihabuzzuhri, Rasûlullah'ın ﷺ yüzünü yaralayan, Abdullah b. Kamie ise, onu yanağından yaralayan kimsedir. Bu zatın miğferinin halkalarından iki tanesi Rasûlullah'ın yanağına saplanmıştı.

(Taberani'den, Ebu Umame der ki: "Uhud Savaşı gününde Abdullah b. Kamie Rasûlullah'a ﷺ bir ok fırlattı, yüzünü yaraladı, (azı) dişini kırdı ve "onu al, ben Abdullah b. Kamie'yim" dedi. Rasûlullah ﷺ de yüzünden kanlar akarken şöyle diyordu:

"Sana ne oluyor ki, Allah senin cezanı versin!"

Allah ﷻ onun başına bir dağ tekesi musallat kıldı da, onu parça parça edinceye dek tosladı, boynuzladı.")

Malik b. Sinan ise, Rasûlullah'tan ﷺ akan kanları emiyor ve onu yutuyordu. Rasûlullah ﷺ kendisi için şöyle buyurdu:

"Sana asla Cehennem ateşi dokunmayacaktır." [164]

Hafız İbn Hacer diyor ki:

---

163 Buhârî, Megazi: 21, Tefsir: 9, Müslim, Cihad: 37, Nesai, Salat: 121.
164 (İbn Hişam, 3-4/80, Vakidi, Meğazi: 193.)

"Dişin kırılmasından murad, kırılan dişin bir parçasının kökten ayrılmasıdır, yoksa tümünün kökünden kırılması demek değildir."

Rasûlullah'ın ﷺ Başına Bela Gelmesinin Hikmeti

Nevevi der ki:

"Peygamberlerin başlarına hastalık ve belaların gelmesi, onların büyük bir ecre nail olmaları içindir ve bir de ümmetleri, peygamberlerinin başlarına gelenlere bakarak onları kendilerine örnek edinsinler diyedir."

Kadi de şöyle der:

"Bilinsin ki, onlar da beşerdirler. Dünya sıkıntıları onlara da isabet eder, diğer insanların başlarına ve vücutlarına gelen şeyler, nebilerin başlarına da gelebilir. Onlar Allah'ın ﷻ yaratıklarıdırlar ve O'nun eğitiminden ve yetiştirmesinden geçmişlerdir. Onların eliyle gösterilen mucizeler sebebiyle insanların fitneye girmeleri istenmemiş, Hristiyanların şeytanlara oyuncak düştükleri gibi, başkaları da bu yüzden şeytanların elinde birer oyuncak olmasın (taşkınlıklara ve aşırılıklara kapılmasınlar) istenmiştir."

Uhud: Medine'nin doğusundadır.

Rasûlullah ﷺ Uhud hakkında şöyle buyurmuştur:

"Uhud, kendisinin bizi, bizim de kendisini sevdiğimiz bir dağdır." [165]

Bilindiği gibi Uhud, bilinen o büyük gazanın geçtiği, olayların cereyan ettiği dağdır. Bu bakımdan buna izafe olunmuştur.

Uhud Savaşı Hakkında İnen Âyet

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"(Allah'ın) Onların tevbelerini kabul etmesi yeya zalim olduklarından dolayı azaplandırılması işinden sana bir şey (sorumluluk ve görev) yoktur." *(Al-i İmran: 3/128)*

Kurretü'l Uyun'da bu âyetle ilgili olarak şöyle denilmektedir:

"Bu âyete benzeyen başka âyetler de vardır. Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Sonra kederin ardından üzerinize bir güvenlik (duygusu) indirdi. Bir uyuklama ki, içinizden bir grubu sarıveriyordu. Bir grup da canlarının der-

165 Buhârî, Cihad: 71, 74, Enbiya: 8, 27, Et'ime: 28, Müslim, Hacc: 504, Muvatta, Cami: 10.

dine düşmüştü; Allah'a karşı haksız yere cahiliye zannıyla zanlara kapılarak: "Bu işten bize ne var ki?" diyorlardı. De ki: "Şüphesiz işin tümü Allah'ındır." Onlar, sana açıklamadıkları şeyi içlerinde gizli tutuyorlar, "Bu işten bize bir şey olsaydı, biz burada öldürülmezdik" diyorlar. De ki: "Evlerinizde olsaydınız da, üzerlerine öldürülmeleri yazılmış olanlar, yine devrilecekleri yerlere gideceklerdir. (Bunu) Allah, sinelerinizdekini denemek ve kalplerinizde olanı arındırmak için (yaptı). Allah, sinelerin özünde saklı duranı bilendir." (Al-i İmran: 3/154)

"Gerçekten sizin Rabbiniz, gökleri ve yeri altı günde yaratan, sonra arşa istiva eden, gündüzü durmadan kendisini kovalayan gece ile örten, güneşi, ayı ve yıldızları kendi buyruğuyla baş eğdiren Allah'tır. Haberiniz olsun, yaratmak da, emir de (yalnızca) O'nundur. Alemlerin Rabbi olan Allah yücedir." (A'raf: 7/54)

Hidayet, Fayda ve Zarar Verme Mülkün Sahibi Olan Allah ﷻ'ın Elindedir

Bu mânâdaki âyetler oldukça fazladır. Bunlarla amaçlanan şudur:

Her iş ve emrin elinde olduğu, mülkün tümü kendisinin olan bir varlıktan başkası asla ibadete layık olamaz. İşte bu mânâ açısından Allah ﷻ Rasûlüne şöyle buyurmuştur:

"Gerçek şu ki, sen, sevdiğini hidayete erdiremezsin, ancak Allah dilediğini hidayete erdirir; O, hidayete erecek olanları çok iyi bilendir." (Kasas: 28/56)

Halkın en hayırlısı olmasına rağmen elinden bir şey gelmeyen Rasûlullah ﷺ, insanlardan tüm ibadetlerinde bir tek Allah ﷻ için samimi davranmalarını istemiş ve buna davete devam etmiştir. İşte bu, onun dinidir. Allah ﷻ kendisini bu dini ümmetine tebliğ etmesi için göndermiştir. Mü'minlerin yolundan başka bir yola uymaktan uyarırım. Çünkü Allah ﷻ ve Rasûlü onu şeriat kılmış ve sadece ona uymayı emretmişlerdir."

İbn Atıyye diyor ki:

"Bundan, sanki bu durum yüzünden Rasûlullah'a ﷺ, Kureyş kafirlerinin kendisine iman etmeyecekleri gibi bir umutsuzluğun doğduğu anlaşılabilir. Bu bakımdan ona şöyle denmiştir:

"(Allah'ın) Onların tevbelerini kabul etmesi veya zalim olduklarından dolayı azaplandırması işinden sana bir şey (sorumluluk ve görev) yoktur." (Al-i İmran: 3/128)

Yani işlerin sonu Allah'ın ﷻ elindedir. Sen yoluna devam et, insanları Rabbine çağır. Senin görevin sadece budur."

İbn İshak da bu âyetle ilgili olarak der ki:

"Senin, benim kullarım üzerinde sana tebliğ etmeni emrettiğim şeyden başka bir görevin yoktur."

Rasûlullah'ın ﷺ Lanet Ettiği Kimseler

İbn-i Ömer (İbn-i Ömer, Ömer b. Hattab'ın oğlu Abdullah'tır, sahabedendir. Rasûlullah ﷺ, doğruluğuna şahitlik etmiştir. Ölümü. H: 79 yılının sonlarındadır.) ؓ diyor ki:

"Rasûlullah'ın ﷺ sabah namazının ikinci rekatında "Semi Allahu limen hamideh" deyip doğrulduktan sonra:

"Allah'ım! Şu şu kimselere lanet et!" diye dua ettiğini duydum. Bunun üzerine Allahu Teâlâ: "Senin elinde bir şey yoktur..." âyetini indirdi.

Başka bir rivayette de şöyle geçmektedir: Rasûlullah'ın ﷺ beddua ettiği kişiler; Safvan b. Umeyye, Süheyl b. Amr ve el-Haris b. Hişam idi. Allah ﷻ: "Senin elinde bir şey yoktur..." âyetini indirdi."[166]

Kendisi, Uhud gününde azı dişinin kırılması ve yüzünün yarılmasından sonra Rasûlullah'tan ﷺ namazda iken yaptığı laneti işitti. Çünkü Rasûlullah ﷺ:

"Allah'ım! Filan ve filan kimselere lanet et" buyurmuştu.

Hadiste adı geçen kimseler Uhud gününde müşriklerin liderleriydiler:

Safvan b. Ümeyye, Süheyl b. Amr, Haris b. Hişam ve Ebu Süfyan b. Harb. Bunlar hakkında Rasûlullah'ın ﷺ bedduasına icabet olunmadı, ancak Allah ﷻ haklarında "(Al-i İmran: 3/128)" âyetini indirdi. Adı geçen bu kimseler tevbe ettiler, Allah ﷻ da tevbelerini kabul buyurdu. Müslüman olarak güzel bir İslâmi hayat sürdürdüler. Her emir ve iş elinde olan Allah ﷻ, dilediğini fazlıyla ve rahmetiyle hidayete erdirir, adalet ve hikmetiyle de dilediğini dalalette kılar. Çünkü şehadet kelimesinde bütün bu hükümler yatmaktadır.

Ebussaadat der ki:

"Lanet, Allah'tan ﷻ olunca "bir kimseyi kovmak ve huzurdan uzaklaştırmak" mânâsınadır. Halktan olunca, sövgü ve beddua demektir."

---

166 Buhârî Cihad: 80, 85, Müslim Cihad: 101, 103, 106, Tirmizi Tefsir: 3/11, İbn Mace Tıbb: 15, Ahmed: 1/31, 99.

İslâm düşmanlarının isimleri belirtilmek sûretiyle, namazda kendilerine bedduada bulunulabilir. Bunun namaza bir zararı da yoktur.

Hamd

"Semi Allahu limen hamideh...." kavliyle ilgili olarak Ebussaadat diyor ki: " Allah ﷻ, onun hamdine ve kendisine yönelmesine icabette bulundu."

Suheyli de şöyle diyor:

"Bu, kendisine hamd edenin hamdine icabet etmek mânâsınadır."

İbn Kayyim da:

"Burada icabet etme ve kabul etme "Lamını" içinde bulunduruyor." demiştir.

"Rabbena ve Lekel hamd"

Buhârî'nin bazı rivayetlerinde "ve" yoktur.

İbn Dakik el-İd diyor ki:

"Vavın (v'nin) varlığı, sanki mânâyı kuvvetlendirmektedir. Çünkü mânâ:

"Rabbimiz, kabul et, çünkü hamd sana aittir" şeklinde olmaktadır. Dolayısıyla bu, hem dua, hem hayır mânâlarını kapsamaktadır."

Şeyhülislâm da şöyle diyor:

"Hamd, zemmin zıddıdır, sevgi bağlamanın yanında hamd olunanın tüm güzelliklerini övmektir. Nitekim, zem yani yerme de, yerilenin tüm kötülüklerine ve ona buğza delalet etmektedir."

İbn Kayyim da hamd ile medhi ayırarak şunu belirtir:

"Başkasına ait iyilik ve güzelliklerden söz etmek, ya soyut anlamda bir sevgi ve iradeyi bildirmek veya onu sevdiğini ve onu murad ettiğini ifade etmektir. Eğer birincisi kastolunuyorsa bu, medihtir, ikincisi kastedilmişse hamd'dır.

Hamd: Kendisini sevmek, tazim ve iclalde bulunmak kaydıyla sevilenin iyilik ve güzelliklerinden haber vermektir. Medh sadece soyut anlamda bir haberdir. Mesela bir kimsenin:

"el-Hamdulillah" veya "Rabbena ve lekel hamd" demesi, yüce Allah'a ﷻ, tüm fertlerin her birinin yapmış olduğu ve ileride yapılabilecek olan tüm övgüleri içerir. Çünkü hamd, bütün bunları ihata etmektedir. Bu gerçek, yüce Rab olan Allah'a ﷻ karşı tüm hamdlerin yerine getirilmesini gerekli kılar. Bu

itibarla, bu lafız, bu vecihle durumu böyle olmayan için kullanılmaz, kullanılması doğru da değildir. Çünkü her türlü hamd, Hamid ve Mecid olan Allah ﷻ içindir.

İmam Şafii ile Ahmed b. Hanbel'e göre bu hadis, imamın hem Semiallahu'yu, hem de hamdi söylemesi gerektiğini göstermektedir. Ancak İmam Malik ile Ebu Hanife bu konuda kendilerine muhalefet etmişlerdir. Bu ikisine göre:

"Semiallahu limen hamideh" demek yeterlidir.

Bütün bu verilen örneklerden anlaşıldığı gibi, hüccet ve burhanlarla, veliler ve salihler hakkında batıl inançlara sapanlarla, tağutlara bağlananlara gereken cevap verilmiş olmaktadır. Zira bu sapık zihniyetliler, tapınılan varlıkların kendilerine dua ve çağrıda bulunanlara yarar sağladıklarını, himayelerine girenleri koruduklarını iddia ediyorlar. Durumu böyle olanlardan ve Kitabı anlamaktan uzak olanlardan, her şeyden münezzeh olan Allah'a ﷻ sığının. Çünkü Allah'ın ﷻ adaleti bunu gerektirir. O, kişiyle kalbi arasına girer, her güç ve kuvvet de O'nun elindedir.

Rasûlullah'ın ﷺ Safa Tepesindeki Konuşması

Ebu Hureyre رضي الله عنه (Nevevi'nin Sahih'inde, Ebu Hureyre'nin isminin Abdurrahman b. Sahr olduğu belirtilmektedir.

Hakim de Müstedrek adlı kitabında Ebu Hureyre'den böyle rivayet etmektedir. Buna göre, Nebi ﷺ, kendisine Abdullah adını vermiştir. Kendisi Devs kabilesindendir, sahabedendir, hafızdır, en çok hadis ezberleyen kişidir. 78 yaşında iken, H. 57, 58 ya da 59 yılında vefat etmiştir.

Buhârî "Buyu" kitabının baş tarafında Said b. Müseyyeb ile Ebu Seleme b. Abdurrahman'dan rivayet ediyor. Ebu Hureyre kendilerine şöyle demiştir:

"Sizler: "Ebu Hureyre, Rasûlullah'tan ﷺ bu kadar çok hadis rivayet ediyor da muhacirlerle ensar niçin Ebu Hureyre kadar hadis rivayet edemiyorlar?" diyorsunuz.

Benim muhacir kardeşlerim pazarlarda-çarşılarda alış verişle meşgullerken ben karın tokluğuna Rasûlullah'tan hiç ayrılmazdım, onlar gittiklerinde ben hep onunla idim, onlar (Rasûlullah'tan dinlediklerini) unuturlarken ben ezberliyordum. Ensar kardeşlerim mallarının işleriyle uğraşmaktaydılar, bense suffe miskinlerinden bir miskindim (yoksuldum). Onlar uyurlarken ben uyanık ezberliyordum."

Ebu Hureyre ﷺ diyor ki:

"Önce en yakın akrabalarını uyar." (Şuara: 26/214) âyeti nazil olunca Rasûlullah ﷺ şöyle çağrıda bulundu:

"Ey Kureyş ahalisi! (Yahut buna benzer bir hitapla) Kendinizi ateşten kurtarın. (İman etmedikçe) Size Allah katında hiçbir faydam dokunmaz. Ey Muttalib'in oğlu Abbas! Allah katında sana hiçbir faydam dokunmaz. Ey Safiyye! (Rasûlullah'ın halası) Sana hiçbir faydam dokunmaz. Ey Muhammed'in kızı Fatıma! Malımdan ne dilersen vereyim; fakat Allah katında sana bir faydam dokunmaz." [167]

İbn Abbas'ın rivayetinde, "Rasûlullah ﷺ kalktı" yerine, "Rasûlullah ﷺ Safa tepesinde ayağa kalktı" şeklinde geçmektedir.

Kişinin aşireti demek; babası tarafından yakınları veya kabilesi demektir. Çünkü bunlar, kişinin iyilik ve ihsanda bulunması yönünden hem din hem dünya bakımından en önde gelenlerdir. Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Belki onun Rabbi, -eğer o sizi boşayacak olursa- ona sizlerden daha hayırlı müslüman, mü'min, gönülden itaat eden, tevbe eden, ibadet eden, oruç tutan dul ve bakire eşler verir." (Tahrim: 66/5)

Ayrıca Allah ﷻ genel bir uyarıda bulunarak şöyle demiştir:

"Babaları uyarılmamış, böylece kendileri de gafil kalmış bir kavmi uyarman için (gönderildin)." (Yasin: 36/6)

"Azabın kendilerine geleceği gün (ile) insanları uyarıp korkut ki, (o gün) zulmedenler, şöyle diyecekler: "Bizi yakın bir süreye kadar ertele ki, senin çağrına cevap verelim ve elçilere uyalım." Oysa daha önce, kendiniz için hiç zeval yoktur diye and içenler, sizler değil miydiniz?" (İbrahim: 14/44)

Mahşer: Cemaat ve topluluk demektir.

Ateşten Kurtulmanın Yolu

"Kendinizi ateşten kurtarın"

Allah'ı ﷻ tevhid edin, ibadeti yalnızca O'na has kılın. O bir tektir, ortağı yoktur. Emrettiklerine itaat edin, yasaklarından da uzak durun. Çünkü kişiyi asıl Allah'ın ﷻ azabından kurtaracak olan budur. Bu bakımdan nesebin, hasebin, soy ve sopun bir mânâsı yoktur. Bu, alemlerin rabbi olan Allah ﷻ katında faydasızdır.

"Size Allah katında hiçbir faydam dokunmaz."

---

167 Buhârî Vesaya: 11, Tefsir: 26/2, Müslim İman: 206, 355 Nesai Vesaya: 6.

Kurretü'l Uyun'da şöyle deniyor:

"Bu, bir bakıma geçen kısımların mânâsı durumundadır. Çünkü Allah ﷻ yarattıkları üzerinde dilediği şekilde tasarruf yetkisine sahiptir. O'nun, yaratıkları hakkında hikmetinin ve ilminin gereği budur. Kul Allah'ın ﷻ kendisine öğrettiklerinden başkasından habersizdir, bunları bilemez. Hiçbir kimse, ibadeti Allah'a has kılıp, başkalarına ibadetten uzak kalmadıkça O'nun azabından kurtulamaz.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"And olsun, 'Şüphesiz Allah Meryemoğlu Mesih'tir' diyenler küfre düşmüştür. Oysa Mesih'in dediği (şudur): "Ey İsrailoğulları, benim de Rabbim, sizin de Rabbiniz olan Allah'a ibadet edin. Çünkü o, kendisine ortak koşana şüphesiz Cenneti haram kılmıştır, onun barınma yeri ateştir. Zulmedenlere yardımcı yoktur." (Maide: 5/72)

Rasûlullah ﷺ bu hadisinde yakınlarını özel anlamda uyarmış ve onlara, kabul etmedikleri taktirde kendilerine hiçbir yararının dokunmayacağını bildirmiştir. Bu şekilde onlara tebliğde bulunarak kendi adına mazeretini açıklamıştır. Kureyş'in tüm kabile ve boylarıyla Arap kabilelerini de belli panayır dönemlerinde uyarmıştır. Amcasını, halasını ve kızını da uyarmıştır. Çünkü bunlar öteki insanlara göre kendisine en yakın olan kimselerdir. Onlara, Allah'a ﷻ iman edip getirdiği tevhidi kabullenmemeleri, şirki bırakmamaları ve İslâm'ın öteki şeriat ve ibadetlerine yönelmemeleri durumunda, kendisinin onlara hiçbir yararının olamayacağını çok açık bir dille bildirmiştir." (Rasûlullah ﷺ, Ademoğullarının seyyidiyken yakınlarına bir şey yapamadıktan sonra, başkaları elbette çok daha acizdirler. Kendilerine bile menfaat sağlama güçleri olmadığı, bir zararı önleyemediklerine göre başkaları için asla böyle bir şeyi başaramazlar.)

Vefatlarından Sonra Nebilerden Yardım İstemek Şirktir

Bu hadis, nebi ve salihlere bağlanıp, onlardan medet bekleyen, kendilerine şefaat etmelerini ve menfaat sağlamalarını isteyenler aleyhinde bir delildir. Onların bu yaptıkları, Allah'ın ﷻ haram kıldığı bir şirktir. Allah ﷻ, nebisini bu konuda onları uyarmakla ikame etmiştir. Nitekim Allah ﷻ müşriklerden haber verirken şöyle buyurur:

"İyi bilin ki; halis (katkısız) din Allah'ındır. O'ndan başka veliler edinenler: "Biz bunlara bizi Allah'a daha fazla yaklaştırsınlar diye ibadet ediyoruz." (derler). Elbette Allah, ihtilaf ettikleri şeylerde aralarında hüküm verecektir. Gerçekten Allah, yalancı ve kafir olan kimseyi hidayete erdirmez." (Zümer: 39/3)

"Allah'ı bırakıp, kendilerine fayda ve zarar veremeyecek olan şeylere ibadet ederler ve: "Bunlar Allah katında şefaatçilerimizdir" derler. De ki: "Siz, Allah'a, göklerde ve yerde bilmediği bir şeyi mi haber veriyorsunuz? O, sizin şirk koştuklarınızdan uzak ve yücedir." (Yunus: 10/18)

Allah ﷻ müşriklerin işlemekte oldukları bütün şirkleri iptal ederek, kendisinin şirkten münezzeh olduğunu bildirmiştir. Bu, ileride etraflıca anlatılacaktır.

Buhâri'nin Sahih'inde:

"Ey Abdi Menaf oğulları! Ben Allah katında sizi hiçbir tehlikeden kurtaramam" buyurulmuştur.

Rasûlullah ﷺ bu hadiste, kişiyi ancak imanının ve salih amellerinin kurtaracağını bildirmiştir.

"Malımdan ne dilersen vereyim; fakat Allah katında sana bir faydam dokunmaz."

Kurretü'l Uyun'da şöyle denilir:

"Çünkü bu, Rasûlullah'ın gücü dahilinde olan bir şeydir. Ancak sadece Allah'ın ﷻ kudreti ve emri dahilinde olan bir şey hakkında hiçbir kimsenin gücü ve kudreti olamaz. Hadiste de bu gerçek vurgulanmıştır. Ebu Talib öldüğünde -ki kendisi ölünceye dek Rasûlullah'ı ihata etmiş ve onu himayesine almıştı- buna rağmen Abdulmuttalib'in şirk dinini terk etmemiş, Rasûlullah ﷺ kendisi için şöyle demişti:

"Men edilmediğim sürece senin adına Allah'tan mağfiret dileyeceğim."

Bunun üzerine Allah ﷻ şu âyeti indirdi:

"Ne Nebi'nin ne de iman edenlerin, cehennemlik oldukları belli olduktan sonra -yakınları dahi olsalar müşrikler için bağışlanma dilemeleri asla doğru olmaz." (Tevbe: 9/113)

Âyette Ebu Talib'in ateş ehlinden olduğu bildirilmiştir. Çünkü kelime-i şehadeti getirmeksizin ölmüş, atalarının şirk dininden uzaklaşmamıştır. Şirkle olan alakasını kesmediğinden, Rasûlullah'ın hak peygamber olduğunu itiraf edip onu himaye etmesinin de kendisine bir yararı olmamış, yine de müşriklerden sayılmıştır. Dolayısıyla kim, Allah'tan ﷻ başkasından şefaat ister veya benzeri şeylere bağlanırsa, şirk koşmuştur. Bu davranışı hem dünyada hem de ahirette kendisi için bir vebal olacaktır. Şefaat, sadece tevhid ehli içindir.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Rablerine (götürülüp) toplanacaklarından korkanları onunla (Kur'ân'la) uyar. Onlar için O'ndan başka ne bir dost ne de şefaatçi vardır. Umulur ki korkup sakınırlar." (En'am: 6/51)

Bu mânâda çok sayıda âyet ve hadis mevcuttur. Allah ﷻ en iyisini bilir. Bunun açıklaması, şefaat bahsinde geniş olarak geçecektir.

Hadis, kişinin insanlardan ancak dünyadayken güçlerinin yetebileceği şeyleri istemesinin caiz olduğunu göstermektedir. Rahmet, mağfiret, Cennet, ateşten kurtuluş vb. şeylere yalnızca Allah ﷻ kadirdir. Bunlar sadece Allah'tan ﷻ istenir. Allah ﷻ katındakileri elde etmek de ancak bir tek Allah'a ﷻ yönelmekle, şeriat kıldığı ve ibadet bakımından razı olduğu şeyleri ihlâs ile yapmakla mümkün olur, ancak bunlarla Allah'a ﷻ yaklaşılabilir.

Rasûlullah ﷺ, kendisine çok yakın olmalarına rağmen kızına, amcasına ve halasına bile Allah katında bir yarar sağlayamadığına göre, başkaları için elbette sağlayamayacaktır. Çünkü Allah'a ﷻ yakınlık sadece iman, salih amel ve ihlâs iledir. Kaldı ki amcası Ebu Talib'in kıssasında da büyük bir ibret vardır. Şimdi günümüzdeki gerçeklere bir göz atalım:

Günümüz insanlarınının çoğu ölülere yönelmiş, onlara rağbet ediyor, onlardan korkuyorlar. İnsanların kendilerine yöneldikleri bu ölüler, kendi adlarına bile yarar sağlama ya da zararı önlemeden acizken, başkalarına nasıl yardımcı olabilirler. Halbuki bunların hiçbir şeye sahip olmadıkları ortadadır.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Kimine hidayet verdi, kimi de sapıklığı hak etti. Çünkü bunlar, Allah'ı bırakıp şeytanları veli edinmişlerdi. Ve gerçekten onlar kendilerini doğru yolda saymaktaydılar." (A'raf: 7/30)

Salih Kimseleri Sevmek

Şeytan onlara şirki, salihleri sevmek gibi göstermiştir. Oysa ki salih bir kimse böylesi bir şirkten hem dünyada ve hem ahirette Allah'a ﷻ sığınır.

Kuşkusuz salihleri sevmek, dini bakımdan onların gittiği yoldan gitmek, onların alemlerin Rabbine itaatlerindeki durumlarına bakarak onlara uymakla olur; onları, Allah'ı ﷻ bırakarak endad edinip, adeta Allah'ı ﷻ severmiş gibi severek Allah'a ﷻ şirk koşmakla değil. Onları sevmek, Allah'tan ﷻ başkasına ibadetle, Allah'a ﷻ, Rasûlüne ve kullarından salihlere düşmanlıkla da olmaz.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Allah: "Ey Meryemoğlu İsa! Sen mi insanlara 'Allah'ı bırakıp, beni ve annemi iki ilah edinin' diye söyledin?" dediğinde: "Seni tenzih ederim, hakkım olmayan bir sözü söylemek bana yakışmaz. Eğer bunu söyledimse mutlaka Sen onu bilmişsindir. Sen bende olanı bilirsin, ama ben Sen'de olanı bilmem. Gerçekten, görünmeyenleri (gaybleri) bilen Sen'sin, Sen."

"Ben onlara, bana emrettiklerinin dışında hiçbir şeyi söylemedim. 'Benim de Rabbim, sizin de Rabbiniz olan Allah'a kulluk edin.' (dedim) Onların içinde kaldığım sürece, onların üzerinde bir şahid idim. Benim (dünya) hayatıma son verdiğinde, üzerlerindeki gözetleyici Sen'din. Sen her şeyin üzerine şahit olansın." (Maide: 5/116-117)

İbn Kayyim bu âyetle ilgili olarak der ki:

"Allah ﷻ, onlardan emrettiğinin dışında bir şey söylememelerini istemiştir. İstenilen, sadece tevhiddir.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"And olsun, "Şüphesiz Allah, Meryemoğlu Mesihtir" diyenler küfre girmişlerdir. Oysa Mesih'in dediği (şudur:) "Ey İsrailoğulları, benim de Rabbim, sizin de Rabbiniz olan Allah'a ibadet edin. Çünkü O, kendisine ortak koşana şüphesiz Cenneti haram kılmıştır, onun barınma yeri ateştir. Zulmedenlere yardımcı yoktur." (Maide: 5/72)

İsa'nın (a.s.) onlar üzerindeki şahitliği, kendisinin onların arasında bulunduğu süre içindedir, ölümünden sonra artık onların yaptıklarına muttali değildir. Ancak Allah ﷻ her şeyden haberdardır. O'nun ﷻ şahitliği tüm şahitliklerin üstünde ve daha geneldir.

Burada, müşriklerin Allah'ın ﷻ peygamberlerine emrettiği tevhide olan muhalefetleri dile getiriliyor.

Tevhid Allah ﷻ'ın Dinidir

Bütün peygamberler bunda ittifak etmiş ve insanları buna davet etmişlerdir. Müşrikler bu noktada Rasûllerden ayrılmış, sadece iman edenler onunla birlik olmuşlardır.

İbadetlerinde ihlâs ile Allah'a ﷻ yönelmeleri emredilip kendilerinden bu mânâda itaat istenirken, müşriklere uyarak, onların emirlerine bağlananların ve onların dinlerini din edinenlerin nasıl doğru yolda oldukları söylenebilir?

Allah ﷻ, ibadette kendisine ihlâsla bağlanılmasını, sadece kendisine yönelinmesini istemiştir. Müşrikler ise bu tevhidî esaslara uymamışlar, onda kusurlu davranmışlardır. Halbuki tevhid gerçeğinde rasûllere uyulması gerekmektedir. Rasûller, Rabbini tenzih ederek O'nu şirkten beri kılmıştır. Çünkü şirk rububiyete aykırıdır. Uluhiyet için bir eksiklik ve noksanlıktır ve alemlerin Rabbi olan Allah ﷻ hakkında kötü zan beslemektir.

Müşrikler, Rasûllerin düşmanıdırlar, hem dünyada hem de ahirette onların hasımlarıdırlar.

Rasûller, kendilerine uyanların tümüne bütün müşriklerden uzak kalmalarını, onlarla ilgi ve bağlarını koparmalarını, onları tekfir etmelerini istemişlerdir. Müşriklere buğzetmelerini, Rableri ve mabudları için onlara düşmanlık beslemelerini istemişlerdir.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Eğer kendilerine bir âyet gelse, kesin olarak ona inanacaklarına dair Allah'a yemin ettiler. De ki: "Âyetler, ancak Allah katındadır; onlara (mucizeler) gelse de kuşkusuz inanmayacaklarının şuurunda değil misiniz?" (En'am: 6/109)

KAHİNLER VE GAYB BİLGİSİ

Şirkin Damarlarını Kesen Âyet

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Allah katında, kendisinin izin verdiği kimseden başkasının şefaati fayda vermez. Onlar da ancak kalplerinden korku kaldırıldıktan sonradır ki: "Rabbiniz (şefaat hakkında) ne buyurdu? diye sorarlar. "Allah hakkı söyledi (dilediği kimseler için şefaat hakkı verir)" derler. O, her şeyden yücedir, her şeyden büyüktür. " (Se'be: 34/23)

Kurretü'l Uyun'da şöyle denmektedir:

"Bu âyetler şirkin damarlarını, köklerini dört açıdan kurutmaktadır.

a - Göklerde ve yerde, ellerinden zerre ağırlığınca bir şey gelmeyen, yarar ve zarar verecek durumda olmayan bu tapınılan şeyler nasıl Allah'a ﷻ ortak olabilirler? Oysa ki Allah ﷻ, onlara malik olan, onları tedbir eden, tasarruflarını elinde tutan yegane varlıktır.

b - Bunların göklerde ve yerde Allah'a ﷻ ortak olmaya zerre ağırlığınca güçleri ve yetkileri yoktur.

c - Allah'ın ﷻ yardımcıya ihtiyacı yoktur. Bilakis onlar gerek dünyalarıyla gerekse ahiretleriyle ilgili olsun, ister az ister çok olsun, Allah'a ﷻ zorunlu olarak muhtaçtırlar.

d - Şefaat Allah'ın ﷻ iznine bağlıdır. Çünkü Allah ﷻ, kendisinden başka şefaatçi edinen kimselerin. Kıyamet gününde şefaatçilerin şefaatinden mahrum kalacaklarını bildirmiştir.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Allah'ı bırakıp kendilerine zarar vermeyecek ve yararları dokunmayacak şeylere kulluk ederler ve "Bunlar Allah katında şefaatçilerimizdir" derler. De ki: "Siz, Allah'a, göklerde ve yerde bilmediği bir şeyi mi haber veriyorsunuz? O, sizin şirk koştuklarınızdan uzak ve yücedir." (Yunus: 10/18)

Allah'tan ﷻ başka şefaatçiler edinmek, şirktir. Zira Allah ﷻ böyleleri hakkında:

"Şirk koştukları şeylerden O'nu takdis ve tenzih ederiz." buyurmuştur.

Müşriklerin şefaat edilmeye hakları yoktur.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Artık şefaat edenlerin şefaati onlara bir yarar sağlamaz." (Müddessir: 74/48)

"And olsun, sizi ilk defa yarattığımız gibi (bugün de) "teker teker, yapayalnız ve yalın (bir tarzda) bize geldiniz ve size lutfettiklerimizi arkanızda bıraktınız. İçinizden, gerçekten ortaklar olduklarını sandığınız şefaatçilerinizi şimdi yanınızda görmüyoruz. And olsun, aranızdaki (bağlar) parçalanıp koparılmıştır ve haklarında zanlar beslediklerinız sizlerden uzaklaşmıştır." (En'am: 6/94)

Şefaatçi edinmek demek; bir kimseye rağbet etmek, onu dua ile çağırmak, ondan umutvar olmak ve korkmak anlamına geldiği gibi, ondan beklentileri sebebiyle de bu kişiyi sevmektir. Bu da ibadet çeşitlerindendir. Oysa ki ibadet sadece Allah'a ﷻ yapılır ve yapılması gerekir. Allah'tan ﷻ başkasına ibadet etmek şirktir. Şirk ise ihlâs ile çelişir."

Kalplerinden Korku Gidenler

"Fuzzia" kavlini, İbn Abbas, İbn Ömer, Ebu Abdurrahman Sülemi, Sabi, Hasan (Basri) ve daha başkaları, 'Bunların kalplerinden korku gidince' diye yorumlamışlardır.

İbn Cerir der ki: "Başkası da şöyle demiştir:

"Kalplerinden korku giderilenler" diye nitelenenler, meleklerdir. Derler ki:

Onların kalplerinden korkunun giderilmesi, onların vahiy yoluyla Allah'ın ﷻ kelamını duymaları sırasında kendilerinden geçmeleri (ğaşyet) sebebiyledir."

İbn Atıyye de şöyle der:

"Onlar sizin ileri sürdüğünüz gibi şefaatçi değillerdir. Aksine onlar ebedi anlamda Allah'ın ﷻ müslüman kullarıdırlar. O'na boyun eğmişlerdir. Sonunda kalplerindeki korku da yok olmuş, giderilmiştir. İbn Cerir'in de kabul ettiği gibi burada kastedilenler meleklerdir."

İbn Kesir de der ki:

"Kuşkusuz hak olan budur. Çünkü sahih hadisler ve eserler bunu göstermektedir."

Ebu Hayyan diyor ki:

"Rasûlullah'ın ﷺ hadislerinden de anlaşıldığı gibi, "kalplerinden korku giderilenler" ancak meleklerdir. Çünkü Allah'ın ﷻ Cebrail'e (a.s.) vahiyle emrettiği duyulunca, düz bir kayalık üzerinde bir zincirin hareketi gibi bir ses işitilir. İşte bu anda azamet ve heybet sebebiyle hepsi sarsılırlar.

Buna göre, âyetin başında meleklerin anılması, bu âyeti birinciye bağlamaktadır.

"Sizin iddianıza göre" kavlinin başında işaret olunan varlıkların melekler olduğu açık olmadığından, bazıları 'bu âyetin öncesiyle bir bağlantısı yoktur.' demişlerdir."

Allah ﷻ'ın Kelamı Mahluk Değildir

"Rabbiniz ne buyurdu? dediler."

Onlar, "Rabbimiz ne yarattı?" demediler. Eğer Allah'ın ﷻ kelamı mahluk olsaydı kesinlikle "Ne yarattı, neyi yarattı?" derlerdi. [168]

Nitekim hadiste:

"Ey Cebrail, Rabbimiz ne buyurdu?" şeklinde geçmektedir.

Bunun benzerleri Kitap ve Sünnette oldukça fazladır.

"Dediler ki: 'Hak' "

Yani Allah ﷻ hakkı söyledi. Çünkü onlar, Allah'ın ﷻ kelamını işittiklerinde kendilerinden geçerler, kendilerine gelince de sormaya başlayarak derler ki:

"Rabbiniz ne buyurdu?" "Hakkı buyurdu" derler."

"O, çok yücedir, büyüktür,"

Kadri yücedir, kahrı üstündür, zatı bakımından da yücedir. Her bakımdan en kamil anlamda yücelik Allah'a ﷻ aittir.

Nitekim Abdullah b. Mübarek'e, 'Rabbimizi ne ile tanırız?' denildiğinde demiştir ki:

168 İbn Mace Şerhinden

"O Arşı üzerinde yaratıklarına görünür."

Abdullah b. Mübarek bunu Kur'ân'ın şu âyetlerine bağlı kalarak söylemiştir:

"Rahman olan Allah, Arşa istiva etti." (Ta-Ha: 20/5)

"O, gökleri, yeri ve ikisi arasındakileri altı günde yaratan ve sonra Arşa istiva edendir. Rahman (olan Allah) dır. Bunu (bundan) haberi olana sor." (Furkan: 25/59)

Bu türden âyetler Kur'ân'ın yedi yerinde geçmektedir.

"Onlar, onun tevilinden başkasına bakmazlar mı? Onun tevilinin geleceği gün, daha önce onu unutanlar, diyecekler ki: "Gerçekten Rabbimizin elçileri bize hakkı getirmişlerdi. Şimdi bize şefaat edecek şefaatçiler var mıdır? Veya geri çevrilsek de işlediklerimizden başkasını yapsak." Gerçek şu ki onlar kendilerini hüsrana uğratmışlardır, uydurmakta oldukları şeyler de kendilerinden uzaklaşıp kaybolmuşlardır." (A'raf: 7/53)

"O Allah ki, göklerde ve yerde ne varsa O'nundur. Şiddetli azap dolayısıyla vay inkar edenlere." (İbrahim: 14/2)

"Allah; gökleri, yeri ve ikisi arasında olanları altı günde yarattı, sonra Arşa istiva etti. Sizin, O'nun dışında bir yardımcınız ve şefaatçiniz yoktur. Yine de öğüt alıp düşünmeyecek misiniz?" (Secde: 32/4)

"Gökleri ve yeri altı günde yaratan, sonra Arşa istiva eden O'dur. Yere gireni, ondan çıkanı, gökten ineni ve ona çıkanı bilir. Her nerede iseniz, O sizinle beraberdir, Allah yaptıklarınızı görendir." (Hadid: 57/4)

"el-Kebir" 'Kendisinden daha büyük ve daha yüce yoktur' demektir.

Kulak Hırsızlığı Yapan Cinler

Ebu Hureyre'den ﷺ Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Allah gök yüzünde bir işe hükmettiği zaman, melekler Allah'ın emri karşısında boyun eğerek kanatlarını birbirine çarparlar. O emir sanki mermer üzerinde şakırdayan bir zincirdir. Melekler dehşetten sarsılırlar. Kalplerinden korku ve dehşet giderilince: "Rabbimiz ne buyurdu?" diye sorarlar. "Allah hakkı söyledi. O her şeyden yücedir, O her şeyden büyüktür." derler.

Hükmolunanları kulak hırsızları duyarlar. (Kulak hırsızları şöyle üst üsteydiler diye tarif eden Süfyan elini yan tuttu ve parmaklarını açtı) Duydukları bir sözü hemen altlarındakine iletirler. O da altındakine söyler, ta ki sihirbaza

yahut kahine ulaştırılıncaya kadar böyle sürer. Bazen daha ulaşmadan şihab adlı göktaşı ona çarpar. Bazıları da kurtularak o haberin yanına yüz de yalan katarak kahin dostlarına haber verirler. Sonra insanlar onlar için "Şu şu hususları bildi, bize şu günde verdiği haber doğru çıktı" derler." [169]

İbn Mes'ud'dan Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Allah vahiyle konuşunca, gök ehli, tıpkı bir kaya üzerindeki bir zincir akışı sesi gibi bir ses duyar."[170]

İbn Abbas'tan Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Cebbar (olan Allah) Muhammed ﷺ'e vahyedince, meleklerden olan rasûlü çağırır ki, onunla Muhammed'e vahyi göndersin. Melekler Cebbar'ın sesini, vahiyle konuştuğunu işitirler. Kalplerinde olay açıklığa kavuşunca, Allah'ın ne söylediğinden sorarlar. "Hak" derler. Aynı zamanda Allah'ın ancak hakkı söylediğini bilirler. Gök ehline bir şey indiğinde hemen düşüp bayılırlar." (İbn Ebi Hatim, İbn Merduye.)

"Allah vahiyle konuşunca, dünya semasındakiler bunu, tıpkı bir kaya üzerinden akıp giden zincir sesi gibi duyar ve hemen kendilerinden geçerler. Bu hal, Cebrail kendilerine gelinceye dek devam eder." [171]

Âişe'den Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Melekler Anane (adlı buluta) inerler, gökte hükmedilen emri görüşürler. Şeytanlar da bundan kulak hırsızlığı yaparlar ve alıp kahinlere fısıldarlar." [172]

"Şihab" şeytanlara atılan yıldızdır. Allah ﷻ kulak hırsızlığı yapanlara yıldızlar göndererek onları uzaklaştırır. Bu durum, Rasûlullah'ın ﷺ gönderilmesinden önce bu şekilde idi.

İbn Abbas ؓ demiştir ki:

"Rasûlullah ﷺ (ensardan) birtakım ashabıyla birlikte oturuyordu. Bu sırada büyük bir yıldız kaydı, etraf aydınlandı. Buyurdu:

"Cahiliye döneminde buna benzer bir şey olduğunda ne derdiniz?" Şöyle derdik:

169 Buhârî Tefsir: 15/1, 34, İbn Mace Mukaddime: 13. Hadiste adı geçen Süfyan, Süfyan b. Uyeyne'dir. Ebu Muhammed el Kufi olup, sonradan Mekke'ye yerleşmiştir. Sika hafızdır. fakihtir. Hüccet anlamında imamdır. H. 198'de 91 yaşındayken vefat etmiştir.
170 Buhârî, Tefsir: 100., İbn Mace, Mukaddime: 194, Davud, Sünnet: 22.
171 Buhârî, Tefsir: 100, İbn Mace, Mukaddime: 194, Ebu Davud, Sünnet: 22.
172 Buhârî, Bedi'l-Halk: 6.

"Herhalde büyük bir kişi dünyaya geldi veya büyük biri öldü."

Rasûlullah ﷺ dedi ki:

"Hiçbir yıldız bir kimsenin ölümü veya doğumu sebebiyle kaymaz. Ancak adı mübarek olan Rabbimiz bir işe hükmedince Arşı taşıyan melekler 'Sübhanallah' derler. Sonra bunlara yakın olan gök ehli, sonra onlara yakın olanlar aynı şekilde 'Sübhanallah' derler. Bu hal (tesbih), dünya semasına ulaşana dek sürer. Daha sonra Hamele-i Arş'a yakın olan melekler, Hamele-i Arş'tan sorarlar:

"Rabbiniz ne dedi?" Onlar da soranlara haber verirler; böylece her gök ehli bir sonrakine haberi vere vere bu haber dünya semasına gelir. Cinler bu arada kulak hırsızlığı yaparlar. Onlar (kulak hırsızlığı yapan cinler) uzaklaştırılırlar. Fakat ilk şekliyle onlara gelenler haktır, ancak onlar bundan çıkartmalar ve eklemeler yapar, bunlara yalan ilave ederler." [173]

Abdurrezzak şöyle dedi:

"Cinler kulak hırsızlığı yaparak (gök yüzünde hükmolunan bilgileri) kaparlar, böylece taşlanırlar. Ancak onlar ilave, eksiltme yaparak yalan söylerler."[174]

İnsanların Batıla Olan Meyilleri

Muhammed et-Temimi diyor ki:

"İnsanlar batıla olan meyilleri sebebiyle, arada bir doğru çıkan haberlere itibar ederler; fakat bunun yanında uydurulan yüzlerce yalanı görmezler."

Kahin, sihirbaz ve arraflar bazan sözlerinde isabet edebilirler. Onlara aldanan cahiller de onların bu gibi tesadüflerine bakarak bunu hüccet sanır, aslı astarı olmayan bu yalanları doğrularlar, böylece bu şeylere kendilerini kaptırıp, iyice aldanırlar. Sonuçta bu kahin ve sihirbazlar inananları Allah'ı ﷻ yalanlamaya ve iftiraya götürmektedirler. Zira gaybı bildikleri iddiasındadırlar. Oysa ki gaybı yalnızca Allah ﷻ bilir. İlgili geniş açıklama kahinler bölümünde ele alınacaktır.

Eğer bir şeyde bir hak payı varsa, bu, onun tümünün hak olduğunu göstermez. Delalet ehli bunun çoğuna karıştırmalar yaparak hak ile batılı içiçe sokmuş, böylece batıllarını hak gibi göstermek istemişlerdir.

173 Buhârî, Tefsir: 1, Tirmizi, Tefsir Sebe.
174 Ahmed

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Hakkı batıl ile örtmeyin ve hakkı gizlemeyin. (Kaldı ki) siz (gerçeği) biliyorsunuz." *(Bakara: 2/42)*

Allah ﷻ'ın Kelam Sıfatı

Bu ve bundan sonraki bu mânâya gelen hadislerde, Allah'ın ﷻ, halkından yüce olduğu, Celal ve azamete layık olanın sadece O olduğu gösterilmektedir. Allah ﷻ devamlı kelam sahibidir, kelamı ezelidir, bir kelamla konuşmayı dilediğinde, melekler bunu işitir. Bu, kesinlikle hem selef hem haleften olan Ehli Sünnet alimlerinin görüşüdür. Ancak Eşariler, Cehmiye ve Mutezile'den kaderi inkar edenler böyle inanmazlar. Muattıla'nın inançlarından uzak durmak gerekir. Bize Allah ﷻ yeter, O ne güzel vekildir.

Allah'ın Azameti

"Nevvas b. Sem'an'dan ؓ (Nevvas b. Sem'an b. Halid Kilabi'nin Ensar'dan olduğu söylenmiştir. Sahabedendir. Babasının da sahabi olduğu söylenir.) Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Allahu Teâlâ bir emrini bildirmek istediği zaman onu vahyeder. Allah korkusundan gökyüzünü büyük bir sarsıntı -veya şiddetli bir titreme- kaplar. Bunu işiten gökyüzü ehli, yüz üstü kapanıp secdeye varırlar. Başını ilk kaldıran Cebrail olur. Allah ona vahiy ile dilediğini bildirir. Sonra uğradığı her hak semadaki melekler Cebrail'e sorarlar:

"Ey Cebrail! Rabbimiz ne buyurdu?" Cebrail şu cevabı verir: "Allah hakkı söyledi, O her şeyden yücedir. O her şeyden büyüktür."

Bütün melekler Cebrail'in bu söylediğini tekrar ederler. Cebrail vahyi Allah'ın emrettiği yere kadar iletir." [175]

Allah ﷻ'ın Uluvv, Kelam vb. Sıfatları

Kurretü'l Uyun'da şöyle denir:

"Cehmiye, onlar gibi olanlar ve Eşariler, Allah'ın ﷻ Kitabında ve Rasûlünün de Sünnetinde mevcut olduğunu kabul ettiği ve gösterdiği Uluvv, Kelam ve benzeri sıfatları inkar ediyorlar. Rasûlullah'ın ﷺ, sahabe, tabiin ve bunların tabilerinden mü'minlerin, kısaca Ehli Sünnet ve'l-Cemaatin kabul ettikleri, Allah'ın celal ve azametine layık olan sıfatları kabul etmiyorlar."

175 İbn Ebu Hatim, Taberani Elbani Ahadisus-Sahiha: 1293. İbn Kesir tefsirinde İbn Ebu Hatim senediyle zikretmiştir.

"Allah bir emrini bildirmek istediği zaman onu vahyeder."

Bu, Allah'ın ﷻ vahiyle konuştuğunun delili ve aynı zamanda Allah'ın ﷻ kelam sıfatını inkar edenlere karşı Ehli Sünnetin hüccetidir. Allah ﷻ ezeli anlamda mütekellimdir, dilediği zaman konuşur.

"Gökler Allah'ın kelamından titrerler."

Burada, göklerin Allah'ın ﷻ kelamını işittikleri gerçeği bildirilmiştir.

Nitekim İkrime'den Ebu Hatim de böyle rivayette bulunmuştur. Demiştir ki:

"Allah Tebareke ve Teâlâ, bir işe hükmettiğinde konuşur, gökler, yer ve dağlar titrer, tüm melekler secdeye kapanırlar."

Gökler Allah ﷻ'tan Korkar ve Onu Tesbih Ederler

Hadiste ifade edildiği gibi, gökler de Allah'tan ﷻ korkarlar. Çünkü Allah ﷻ onların yaratılışına böyle bir duygu ve bilgi vermiştir. Allah ﷻ, bu muazzam yaratıkların kendisini tesbih ettiklerini bildirmektedir:

"Yedi gök, yer ve bunların içindekiler O'nu tesbih eder; O'nu övgü ile tesbih etmeyen hiçbir şey yoktur, ancak siz onların tesbihlerini kavramıyorsunuz. Şüphesiz O, halim olandır, bağışlayandır." *(İsra: 17/44)*

"Neredeyse bundan dolayı gökler paramparça olacak, yer çatlayacak ve dağlar yıkılıp göçüverecekti." *(Meryem: 19/90)*

"Bundan sonra kalpleriniz yine katılaştı; taş gibi, hatta daha katı. Çünkü taşlardan öyleleri vardır ki, onlardan ırmaklar fışkırır, öyleleri vardır ki yarılır, ondan sular çıkar, öyleleri vardır ki Allah korkusuyla yuvarlanır. Allah, yaptıklarınızdan gafil değildir?" *(Bakara: 2/74)*

İbn Kayyim'ın da tesbit ettiği gibi tüm bu yaratıklar gerçek anlamda Allah'ı ﷻ tesbih ederler ve O'ndan korkarlar. Kendisi bu husus için bu âyetleri delil olarak getirmiştir.

İbn Mes'ud demiştir ki:

"Biz, yemek yerken yenilmekte olan yiyeceklerin tesbihini işitirdik." [176]

Ebu Zer demiştir ki:

"Rasûlullah ﷺ eline çakıl taşları aldı, onların tesbih ettikleri işitildi."

176 Buhârî, Menakıb: 25,Tirmizi, Menakıb: 14, Nesai. Taharet: 61.

Nitekim hadiste de belirtildiği gibi, Rasûlullah ﷺ için bir minber yapılınca, daha önce hutbe sırasında yaslandığı kütükten inilti sesi geldiği duyulmuştur. Sahih'te buna benzer örnekler oldukça fazladır.

Kurretü'l Uyun'da şöyle denilir:

"Gökyüzünü büyük bir sarsıntının kaplamasında Allah'ın ﷻ azametini bilme ve tanıma vardır. Burada, kulun Allah'tan ﷻ gereğince korkması gerektiği ifade olunmaktadır.

Bu hadiste aynı zamanda "Uluvv" sıfatının ispatı vardır. Gök ehlinin yüzüstü kapanıp secdeye varmasında Allah'a ﷻ karşı tazim, heybet ve korku anlatılmaktadır. Onlar, Allah'ın ﷻ kelamını duyduklarında hep bu tazimi ve heybeti duyarlar."

Cebrail

Kurretü'l Uyun'da şöyle denir:

"Başını ilk kaldıran Cebrail olur."

Çünkü kendisi vahiy meleğidir.

"Allah vahiyle dilediğini ona bildirir."

Burada, hadisin başında da açıkça bildirildiği gibi, Allah'ın emrinden dilediğini Cebrail'e vahyettiği belirtilmektedir.

"Sonra uğradığı her hak semadaki melekler Cebrail'e Allah'ın ne buyurduğunu sorarlar."

Bu da Allah'ın ﷻ Uluvv'unu, yüce ve mukaddes olduğunu gösterir.

"Cebrail de şöyle cevap verir: "Allah, hakkı söyledi. O yücedir, büyüktür."

Bu, Allah'ın ﷻ bunu söylediğini ve Cebrail'in de onu tekrarladığını gösterir.

Ali b. Hasen'den, İbn Cerir ve başkaları demiştir ki:

"Cebrail'in adı Abdullah, Mikail'in adı Ubeydullah, İsrafil'in adı ise Abdurrahman'dır. Bunların hepsinin temeli "iyl"dir. Bu da, Allah'a ﷻ kul olan, O'nun için ibadette bulunan demektir. Burada aynı zamanda Cebrail'in (a.s) fazileti de görülmektedir. Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Şüphesiz o (Kuran), üstün onur sahibi bir elçinin gerçekten (Allah'tan getirdiği) sözüdür; (Bu elçi) bir güç sahibidir, Arşın sahibi katında şereflidir. Orada kendisine itaat edilendir, oldukça emindir." (Tekvir: 81/19-21)

İbn Kesir der ki:

"Doğrusu bu Kur'ân, soylu Rasûlün tebliğidir."

Ebu Salih de yukarıdaki âyetle ilgili olarak şöyle der:

"Cebrail (a.s), nurdan yetmiş hicaba bürünür."

İbn Mes'ud da şöyle der:

"Rasûlullah ﷺ, Cebrail'i (a.s.) 600 kanadı içinde asıl sûretinde görmüştür. Her bir kanadı ufku kaplar. Kanadında yalnızca Allah'ın ﷻ bildiği türlü renkler, inci ve yakutlar vardır." (Ahmed)

İbadet Yalnızca Allah ﷻ'ın Hakkıdır

Madem ki bu yaratıkların yüceliği ve büyüklüğü bu kadar anlatılamayacak derecededir, bu durumda onları yaratan varlık daha yüce, daha büyük ve daha uludur. Böyleyken, ibadet edilme noktasında nasıl olur da başkasıyla kıyaslanabilir; dua, yardıma çağırma, umutvar olma, korkma ve tevekkül gibi ibadetler nasıl başkalarına yapılabilir?

Oysa Allah'tan ﷻ başkası buna layık değildir. Şu meleklerin haline bir bak, Allah'a ﷻ karşı korkuları nicedir!

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Hani biz İbrahim'e Evin (Kabe'nin) yerini belirtip hazırladığımız zaman (şöyle emretmiştik:) "Bana hiçbir şeyi ortak koşma, tavaf edenler, kıyam edenler, rükua ve sücuda varanlar için evimi tertemiz tut. İnsanlar içinde haccı duyur; gerek yaya, gerekse uzak yollardan (derin vadilerden) gelen yorgun düşmüş develer üstünde sana gelsinler. Kendileri için birtakım yararlara şahit olsunlar ve kendilerine rızık olarak verdiği (kurbanlık) hayvanlar üzerine belli günlerde (kurban adarken) Allah'ın adını ansınlar. Artık bunlardan yiyin ve zorluk çeken yoksulu da doyurun. Sonra kirlerini gidersinler, adaklarını yerine getirsinler. Beyt-i Atik'i tavaf etsinler." (Hac: 22/26-29)

Bu konuyla ilgili âyet ve hadisler tevhidi kanıtlamakta ve şehadet kelimesinin delalet ettiği mânâyı açıklamaktadır. Bütün melekler o yüce varlığın kelamı karşısında O'ndan korkuyor ve ürpertiye kapılıyorlar. Tüm yaratılanlar ürperiyorlar. O, zatında ve sıfatlarında, ilim, kudret, mülk ve izzetinde kamildir. Yarattıklarından hiçbirine muhtaç değildir. Hepsi O'na muhtaçtırlar ve yüce Allah'ın ﷻ nüfuzu, tasarrufu ve kaderi altında bulunmaktadırlar. Bu, onun ilmi ve hikmeti gereğidir. Rabbe ihtiyaç duyan, nasıl rab olabilir?

Kullarından herhangi bir varlığın O'na şerik edinilmesi, ibadette kendisine ortak kılınması, hem şeriat hem akıl açısından asla caiz değildir.

İbadet yalnızca Allah'ın ﷻ hakkıdır.

Bu itibarla abd, mabud yerine konulamaz.

Merbub Rab, Abd da mabud olamaz. Müşriklerin aklı nerededir?

Onların şirk koştukları şeylerden Allah'ı ﷻ tenzih ederiz.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Göklerde ve yerde olan (herkesin ve her şeyin) tümü Rahman (olan Allah)'a, yalnızca kul olarak gelecektir. And olsun, onların tümünü kuşatmış ve onları sayı olarak saymış bulunmaktadır." (Meryem: 19/93-94)

Kur'ân baştan sona insanları şirkten men etmekte, Allah' tan ﷻ başkasına ibadet ve kulluktan men etmektedir." (İbn Mace Şerhi.)

ŞEFAAT

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Rablerinin huzurunda toplanacaklarından korkanları onunla (Kur'ân'la) uyar. Onlar için Rablerinden başka ne bir veli ne de şefaatçi vardır. Umulur ki sakınırlar." (En'am: 6/51)

İbn Abbas diyor ki:

"Rablerinin huzurunda haşrolunacaklarından korkan mü'minleri Kur'ân ile uyar."

Fudayl b. İyad diyor ki:

"Yaratıkların tümü bu hitap ve azarın içine dahil değildirler. Buradaki hitaba muhatap olanlar, uyanık, akıl sahibi mü'minlerdir.

Kurretü'l Uyun'da şöyle denir:

"Şefaat iki çeşittir:

1 - Kendilerine şefaat edilemeyecek olanlar; mesela kafir ve müşrikler için şefaat istemek. Böyle bir şey kesinlikle caiz değildir. Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Ey iman edenler! Hiçbir alış verişin, dostluğun ve şefaatin olmadığı gün gelmezden evvel, size rızık olarak verdiklerimizden infak edin. Kafirler zalimlerin ta kendileridir." (Bakara: 2/254)

"Artık şefaat edenlerin şefaati onlara bir yarar sağlamaz." (Müddessir: 74/48)

"Ve hiç kimsenin, hiç kimse adına bir şey ödemeyeceği, hiç kimsenin şefaatinin kabul edilmeyeceği, hiç kimseden bir fidye alınmayacağı ve yardım görülmeyeceği bir günden sakının." (Bakara: 2/48)

"Allah'ı bırakıp kendilerine fayda da zarar da vermeyecek şeylere kulluk ederler ve: 'Bunlar Allah katında bizim şefaatçilerimizdir' derler. De ki: "Siz, Allah'a, göklerde ve yerde bilmediği bir şey mi haber veriyorsunuz? O, sizin şirk koştuklarınızdan uzak ve yücedir." (Yunus: 10 18)

Allah ﷻ katında şefaatçiler edinen kimseler, bunların Allah katında gerçekten şefaatçi olduklarını bilmemektedirler, zaten böyle bir yetkileri de yoktur. Allah ﷻ işte burada bunları uyararak şefaatçi olamayacaklarını bildiriyor. Bunun aksi bir inanç şirktir, onların şirk koştuklarından Allah'ı ﷻ tenzih ederiz. O, onların şirk koştuklarından münezzehtir.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"İyi bilinmelidir ki halis din Allah'ındır. O'ndan başka veliler edinenler (şöyle derler): "Biz bunlara bizi Allah'a daha fazla yaklaştırsınlar diye ibadet ediyoruz." Elbette Allah, ihtilaf ettikleri şeylerde aralarında hüküm verecektir. Gerçekten Allah, yalancı ve kafir olan kimseyi hidayete erdirmez." (Zümer: 39/3)

Allah ﷻ bunların şefaatçi olduklarını ileri sürerek, şefaatçi edinenleri reddediyor ve bunların kendilerini Allah'a ﷻ yaklaştırdıkları iddialarının da geçersiz ve kuru bir iddia olduğunu bildiriyor. Şefaatçi edinilen kimseler, kendilerini Allah'a ﷻ ortak kıldıkları, onlara tevekkül ettikleri, onları Allah'ı ﷻ sever gibi, hatta O'ndan daha büyük bir tazimle sevdikleri için, kendilerine bağlananları Allah'ın ﷻ rahmetinden de, mağfiretinden de uzaklaştırıyorlar.

2 - Kur'ân'ın kabul ettiği şefaat. Bu da ihlâs ehline aittir. Allah ﷻ bunu iki şekilde kaydetmektedir:

a - Şefaatçinin şefaat etmesine izin vermesidir.

Allah ﷻ: "O'nun izni olmaksızın katında kim şefaatçi olacaktır?" buyurmuştur. Allah'ın ﷻ izni ise kullarından günahkar olan tevhid ehli için geçerlidir. Allah ﷻ günahkar kuluna merhamet edince, kendisi için şefaat edebilecek olan kimselerin şefaat etmelerine izin verir.

b - Hakkında şefaatçi olunacak kimse için Allah'ın ﷻ rıza göstermesidir.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Ancak Allah'ın rıza gösterdiği kimselere şefaat ederler"

Şefaat izni, Allah'ın ﷻ razı olduğu kimseler içindir. Âyette de değinildiği gibi, her şeyden münezzeh olan Allah ﷻ, sadece tevhid ehli için buna rıza gösterir."

"Umulur ki sakınırlar."

Olur ki bu dünyada kendilerini kurtarabilecek bir amel işlerler de, Allah ﷻ Kıyamet gününde kendilerini azaptan kurtarır. Allah ﷻ ihlâs ve tevhide dayanmayan kimseyi kurtarmaz.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"De ki: "Şefaatin tümü Allah'ındır. Göklerin ve yerin mülkü O'nundur. Sonra O'na döndürüleceksiniz." (Zümer: 39/44)

Bu âyet, şefaat yetkisinin Allah'ın ﷻ elinde olduğunu göstermektedir. Bu da ancak Allah'ın ﷻ izin verdiği tevhid ehli için geçerlidir. Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Şüphesiz sizin Rabbiniz, gökleri ve yeri altı günde yaratan, sonra Arşa istiva eden, işleri evirip çeviren Allah'tır. Onun izni olmadan hiç kimse şefaatçi olamaz. İşte Rabbiniz olan Allah budur, öyleyse O'na kulluk edin. Yine de öğüt alıp düşünmeyecek misiniz?" (Yunus: 10/3)

Şefaat ancak onu hak eden içindir ve bu da Allah'ın ﷻ iznine bağlıdır. Onun için şefaatçi edinenler bu âyetleri çok iyi düşünmelidirler.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Allah'ı bırakıp kendilerine zarar veremeyecek ve yararları dokunmayacak şeylere kulluk ederler ve: "Bunlar Allah katında bizim şefaatçilerimizdir" derler. De ki: "Siz, Allah'a, göklerde ve yerde bilmediği bir şey mi haber veriyorsunuz? O, sizin şirk koştuklarınızdan uzak ve yücedir." (Yunus: 10/18)

Bu ve benzeri âyetlerden anlaşıldığına göre, şefaat bu kesimin anladığı mânâda değildir. Onların anladığı anlamda bir şefaat yoktur ve olamaz da. Çünkü Allah'tan ﷻ başkalarının şefaatçi edinilmesi şirktir. Allah ﷻ bundan münezzehtir. Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Bu durumda, Allah'ı bırakıp yakınlık (sağlamak) için edindikleri ilahlar, onlara yardım etselerdi ya! Hayır, onlar kendilerinden kaybolup gittiler. Bu (yalancı ilahlar ve onlara yükledikleri), onların yalanları ve uydurduklarıdır." (Ahkaf: 46/28)

Buradan da anlaşıldığı gibi, bunların ilah edindikleri kimselerin kendileri hakkında şefaatçi olacakları iddiaları Allah'a ﷻ karşı bir iftiradır.

"De ki: "Şefaatin tümü Allah'ındır. Göklerin ve yerin mülkü O'nundur. Sonra O'na döndürüleceksiniz." (Zümer: 39/44)

Bu âyette, her türlü şefaatin sahibinin Allah ﷻ olduğu bildirilmiştir. Yoksa kendilerinden şefaat istenen varlıkların ellerinde böyle bir yetki yoktur. Şefaat istemek bir ibadet olduğu için sadece Allah'tan ﷻ istenmelidir.

Beydavi der ki: "Burada icabet edeceklerini umut ettikleri varlıkların cevap veremeyeceklerine dair bir reddiye vardır."

Şefaat, Allah ﷻ'ın Mülküdür

"Göklerin ve yerin mülkü Allah'ındır." kavli, Allah'tan ﷻ başkalarını şefaatçi edinenlerin iddialarının batıl ve geçersiz olduğunu kanıtlamaktadır. Çünkü Allah ﷻ şefaat de dahil olmak üzere tüm mülklerin malikidir. Madem ki şefaatin de maliki Allah'tır ﷻ, buna malik olmayanlardan şefaat istemenin geçersiz olduğu ortadadır."

Kurretü'l Uyun'da şöyle denir:

"Her şeyden münezzeh olan Allah'ın ﷻ mülkünde kimsenin zerre kadar bir yetkisi yoktur.

İslâm; kişinin kalbini ve tüm organlarını ihlâs ile Allah'a ﷻ teslim etmesidir.

Behz b. Hakim, babasından, o da babasından rivayetle demiştir ki, (dedesi) Rasûlullah'a:

"Seni Hak ile gönderen Allah'a ﷻ and olsun, Allah ﷻ seni ne ile gönderdi?" dedi. Rasûlullah ﷺ:

"İslâm ile gönderdi." dedi. O da:

"İslâm nedir?" dedi. Rasûlullah ﷺ:

"Kalbini Allah'a teslim etmen ve bütün varlığınla Allah'a yönelmendir, farz olan namazı kılman ve farz olan zekatı da vermendir." [177]

İhlası açıklayan âyetler çoktur. Kişinin, yapacağı tüm amellerinde kalbiyle ve bedeniyle yalnızca bir tek olan Allah'a ﷻ yönelmesi gerekir.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Dini Allah için halis kılarak Allah'a dua edin."

Allah ﷻ, duanın ihlâs ile bir tek Allah'a ﷻ yapılmasını emretmektedir. Çünkü amellerin kendisiyle sahih olup kabul edildiği dinin bu olduğu bildirilmiştir.

Şeyhülislâm der ki:

İhlas; Allah'ı ﷻ sevmek ve rızasını dilemektir."

177 Ahmed

Şefaat, Allah ﷻ'ın İznine Bağlıdır

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Allah, kendisinden başka ibadete layık ilah olmayandır. Diridir, Kayyumdur. O'nu uyuklama ve uyku tutmaz. Göklerde ve yerde ne varsa, hepsi O'nundur. O'nun izni olmadan katında kim şefaat edebilir? O, önlerindekini ve arkalarındakini bilir. (Onlar ise) dilediği kadarının dışında, O'nun ilminden hiçbir şeyi kavrayamazlar. O'nun kürsüsü, bütün gökleri ve yeri kuşatmıştır. Onların korunması O'na ağır gelmez. O, pek yücedir, pek büyüktür." (Bakara: 2/255)

"O, önlerindekini ve arkalarındakini bilir. O'nun razı olduğu kimseden başkasına şefaat etmezler. Ve onlar, O'nun korkusundan titrerler." (Enbiya: 21/28)

İbn Cerir der ki:

"Bu âyet, kafirlerin, 'Biz aslında putlarımıza değil, Allah'a tapıyoruz, bunlara ise bizi Allah'a ﷻ yaklaştırmaları için ibadet ediyoruz.' demeleri üzerine inmiştir. Allah ﷻ:

"Göklerde ve yerde mülk O'nundur ve O'na döneceksiniz." buyurmuştur.

Bakara 255'te de belirtildiği gibi Allah'ın ﷻ reddettiği şefaat, kendisinden başkasından istenendir. Âyette de görüldüğü gibi şefaat, Kıyamet gününde Allah'ın ﷻ iznine bağlı olarak yapılacaktır. Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"O gün Rahman'in izin verip sözünden hoşlandığı kimseden başkasının şefaati fayda vermez." (Ta-Ha: 20/109)

Allah ﷻ, şefaatin iki şarta bağlı olacağını açıklamıştır. Bir kimseye şefaat olunabilmesi için, başta Allah'ın ﷻ şefaat edecek olan kimseye izin vermesi ve kendisi için şefaat istenecek olandan da razı olması gerekir. Allah'ın rızası ise, kulun ister zahiri, ister batını, ister sözlü ve ister fiili amellerinde olsun, ancak Allah'ın ﷻ rızasını murad etmesi ve Kıyamette kuşkusuz bir imanla bu hal üzere Allah'ın ﷻ huzuruna kavuşması halinde söz konusudur. Bu sahih hadis de bunun delilidir. Şeyhülislâm'ın ifadelerinde bunun açıklaması gelecektir.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Göklerde nice melekler vardır ki, Allah dilediğine ve razı olduğuna izin vermedikçe şefaatleri hiçbir fayda vermez." (Necm: 53/26)

İbn Kesir bununla ilgili olarak diyor ki:

"Bu da tıpkı, "Kendisinin izni olmaksızın katında kim şefaatçi olabilir?" âyeti ve: "Katında ancak kendilerine şefaat için izin verdiklerinin şefaati fayda sağlar" kavli gibidir. Madem ki bu, mukarreb melekler için bile böyledir. Ey cahiller! Nasıl olur da eş koştuklarınızdan şefaat dilenebilir, Allah ﷻ katında bunları öne sürebilirsiniz? Allah ﷻ bunlara ibadet etmeyi meşru kılmadığı gibi, bu konuda izin de vermemiş ve böyle yapanları tüm rasûllerinin diliyle bundan men etmiş, bütün kitaplarında bununla ilgili yasaklamalar indirmiştir.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"De ki: Allah'tan başka (ilah olduklarını) sandığınız şeyleri çağırın, onlar ne göklerde ne de yerde zerre ağırlığınca bir şeye sahip değillerdir. Bu ikisi(nin yaratılmasında ve mülkü)nde bir ortaklıkları yoktur. Ve Allah'ın onlardan bir yardımcısı da yoktur. O'nun huzurunda, O'nun izin verdiği kimselerden başkasının şefaati fayda vermez. Nihayet onların yüreklerinden korku giderilince (birbirlerine): "Rabbimiz ne buyurdu?" derler. "Hakkı (buyurdu)" derler. O, yücedir, büyüktür." (Sebe: 34/22-23)

Kurretü'l Uyun'da şöyle denilir:

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Rahman çocuk edindi." dediler. O, (böyle şeylerden) yüce (münezzeh) dir. Hayır, onlar (melekler) ikram edilmiş (Allah'a yaklaştırılmış) kullardır. O'ndan önce söz söylemezler ve O'nun emriyle hareket ederler. (Allah), onların önlerinde ve arkalarında ne varsa (ne yapmış, ne etmişlerse) bilir. (Allah'ın) razı olduğundan başkasına şefaat edemezler ve onlar, O'nun korkusundan titrerler. Onlardan her kim: "Ben O'ndan başka bir ilahım!" derse onu Cehennemle cezalandırırız. Zulmedenlerin cezasını böyle veririz." (Enbiya: 21/26-29)

Melekler hakkında bile durum böyle olduğuna göre tüm bu muhkem âyetlerden şu anlaşılmaktadır:

Kur'ân'ın varlığını kabul ettiği şefaat, Allah'ın ﷻ mülküdür. Hiç kimse buna malik olamaz. Bir kimseye şefaat edilebilmesi de iki kayda bağlanmıştır. Nitekim bu âyette ve daha önce zikrettiğimiz âyetlerde durum böyledir.

1 - Şefaatçi için şefaat izninin verilmesi.

"O'nun izni olmaksızın katında kim şefaat edebilir?" (Bakara: 2/255) âyeti buna delildir.

2 - Şefaat edilecek kimseden razı olunmasıdır. Allah ﷻ tevhid ehlinden merhamet ettiği günahkar kullarına şefaat edilmesi için rıza gösterir. Bu mânâda sadece ihlâs ehli için şefaat edilebilecektir. İzinsiz olarak şefaatçi edinmek, müşriklere ait bir inançtır. Önceki âyetlerden de öğrendiğimiz gibi Allah ﷻ bunu reddetmiştir."

İbn Kayyim bu âyetlerle ilgili olarak şöyle der:

"Allah ﷻ müşriklerin bağlı kaldıkları tüm sebepleri kesmiş ve reddetmiştir. Müşrik, mabudunu kendisine menfaat ve çıkar sağlaması noktasında seçer. Oysa ki menfaat ancak şu dört haslete sahip olandan elde edilir:

a - Ya kendisine ibadet edenin istediğini vermeye malik olacaktır.

b - Eğer malik değilse, malik olana ortak olacaktır.

c - Eğer ortak değilse, ona yardımcı olacaktır.

d - Eğer yardımcı değilse onun katında şefaatçi olacaktır.

Allah ﷻ. bu dört mertebeyi yukarıdan aşağıya doğru bir tertiple reddetmiştir. Müşriklerin istemekte oldukları mülk, ortaklık, yardım ve şefaat reddedilmiş, müşriklerin şefaatten nasiplerinin olmadığı bildirilmiş ve şefaatin Allah'ın ﷻ iznine bağlı olduğu haber verilmiştir. Tevhidi en iyi ve net olarak ortaya koyan bir nur ve burhan olması bakımından bu âyet yeterlidir. Aynı zamanda şirkin de kökünü kazımakta ve bunlara umut bağlayanların temellerini kurutmaktadır. Kur'ân bunun benzeri hükümlerle doludur.

Ancak insanların birçoğu bunun altındaki hükümleri ve neleri kapsamakta olduğunu kavrayamamakta, bunun da şefaatin bir çeşidi olduğunu zannetmektedir. Ne yazık ki günümüzde şefaat konusunda dünkü cahiliye toplumunu aratmayacak, hatta onlardan daha fazla şirk ihtiva eden anlayışlar hüküm sürmektedir.

Şirkin çeşitlerinden biri de ölülerden ihtiyaçlarının sağlanmasını istemek ve onlardan medet ummaktır. İşte bu, dünyadaki şirkin temelidir. Kaldı ki bunlar sadece bu varlıklardan medet beklemekle yetinmeyip aynı zamanda bunlardan Allah ﷻ katında kendileri için şefaatçi olmalarını da istemektedirler. Oysa ki ölmüş olan bir kimsenin artık amel defteri kapanmıştır, kendisine bile bir yarar veya zarar verme gücüne sahip değildir. Böyle olunca bunların imdadına nasıl koşabilir ve bunlar için Allah'tan ﷻ şefaat dileyebilir. İnsanların bu konuda şirke düşmelerinin asıl sebebi, bu kimselerin asıl şefaatçinin kim olduğunu ve kimin katında şefaat istenebileceğini bilmemeleri, bu hususta cahil olmalarıdır. Halbuki Allah'ın ﷻ izni olmaksızın katında kimse

şefaat etmeye kadir değildir. Allah ﷻ, kişinin bir kimseden medet ummasını, istekte bulunmasını o kimseye şefaat izni vermek için bir sebep kılmamıştır. Asıl izin sebebi, kamil anlamdaki bir tevhid inancıdır. Oysa bu müşriklerin yapageldikleri şeyler, izne engel olucu bir sebebe dayanmaktadır. Bu adeta, birinden ihtiyacını isterken bu amaçla aracı kıldığı kimseden dolayı ihtiyacının geri kalmasına sebep olmaya benzer. Bu, her bir müşriğin yaşadığı bir gerçektir. Zira müşrik, mabuduna şirk koşarak dinini değiştiriyor. Ölülere karşı saygısızlık içinde olduklarını ileri sürerek tevhid inancına bağlı olanların değerini düşürüyor ve onlara karşı düşmanlık gösteriyor. Kendisini yaratan Allah'a ﷻ şirk koşarak ona eksiklik isnad ediyor. Allah'ın ﷻ tevhid ehli velilerini zemmederek ayıplıyor ve onlara karşı düşmanlık gösteriyor. Bununla birlikte tevhid ehli veliler de şirk içindekileri kötülüyor, yanlışlıklarını ortaya koyarak Allah ﷻ adına onlara düşmanlık gösteriyorlar.

İşte şirk ehli Allah'a ﷻ koştukları bunca şirkle O'na ﷻ eksiklik isnad etmelerine rağmen, bu yaptıkları sebebiyle Allah'ın ﷻ kendilerinden hoşnut kaldığını sanıyorlar. Onlar, Allah'ın ﷻ tevhid ehli velilerinin de kendilerine böyle bir şeyi emrettiklerine inanıyor, böyle yapmaları halinde bu kimselerin kendileriyle dostluk kuracaklarını zannediyorlar. Böyle inanıp, bununla amel edenler her dönemde rasûllerin düşmanlarıdırlar. Fakat ne acıdır ki, bunların peşinden gidenler de oldukça çoktur.

Bir kimse gerçek anlamda tevhide sarılmadıkça bu türden bir büyük şirke düşmekten kendini kurtaramaz.

Hakiki mânâda tevhid ehli olan bir kimse, Allah ﷻ için müşriklere düşmanlık gösterir, onlara kin ve buğz güderek Allah'a ﷻ yaklaşmak için yol arar.

Bir tek veli, ilah ve mabud olarak Allah'ı ﷻ tanır. Sadece Allah'ı ﷻ sever ve yalnızca O'ndan korkar. Bir tek Allah'tan ﷻ umutvar olur. Sadece O'nun ﷻ huzurunda eğilerek O'na ﷻ tevekkül eder. Amacı ve niyeti Allah'a ﷻ yaklaşmak ve O'nun rızasını kazanmaktır. Allah'ın ﷻ emrine uyarak rızasını kazanmaya çalışır.

Bir şey istediğinde Allah'tan ﷻ ister, yardım dilediğinde, yardımı yalnızca O'ndan bekler, bir amel ya da iş yaptığında bunu yalnızca Allah ﷻ için yapar, kısaca kendisi Allah ﷻ için vardır, Allah'a ﷻ yönelmiştir ve Allah ﷻ ile beraberdir."

İşte bu değerli alimin bu âyetle ilgili olarak anlattıkları bunlardan ibarettir. Bu da İslâm dininin hakikatidir.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Muhsin olarak yüzünü Allah'a teslim edip dosdoğru İbrahim dinine tabi olandan din bakımından daha güzel kim olabilir? Allah, İbrahim'i dost edinmişti." (Nisa: 4/125)

Ebu Abbas ﷺ (Ebu Abbas, Şeyhülislâm Ahmed b. Abdulhalim b. Abdusselam b. Teymiye el-Harrani'nin künyesidir. Kendisi müslümanların imamıdır.) dedi ki:

"Allah ﷻ, müşriklerin kendi zatı ile ilgili olarak uydurdukları her türlü şeyi reddetti. Mülkünde hiç kimseyi ortak kabul etmedi ve hiç kimseden yardım da istemedi. Fakat Allah ﷻ, seçkin kullarına bazı günahkar kullar için şefaat etme hakkı verdi. Tabii bu şefaat etme hakkının yine kendi izniyle olacağını da âyetlerde bildirdi."

Ebu Hureyre ﷺ Rasûlullah ﷺ'a:

"Ey Allah (cc.)'ın Rasûlü! Senin şefaatine nail olacak en kısmetli insan kimdir?" diye sordu. Rasûlullah ﷺ:

"Canı gönülden, ihlâs ile 'La ilahe illallah' diyen kimsedir." cevabını verdi."[178]

"Şefaatim, ihlâslı olarak 'La ilahe illallah' diyenler hakkındadır ki, bunun kalbi, dilinin söylediğini, dilinin söylediğini de kalbi tasdik eder."[179]

"Her bir Nebi'nin icabet edilen bir duası vardır. Her nebi de duasını yapmıştır. Ben duamı Kıyamet gününde ümmetime şefaat etmek için sakladım. İnşaallah, hiçbir şeyi Allah'a ortak koşmaksızın ölen kimseye benim bu şefaatim erişecektir."[180]

Muhammed et-Temimi konuya ilişkin âyetlerin tefsiri ve şerhi makamında Şeyhülislâm'ın sözünü aktarmıştır. Kısa da olsa bu, tahkikiyle birlikte yeter de artar.

Yine de en iyisini Allah ﷻ bilir.

Kendisi ihlâsı, güzel bir şekilde tanımlayarak şöyle diyor:

"İhlas, sadece ve bir tek Allah'ı ﷻ sevmek ve yalnız O'nun rızasını murad etmektir."

---

178 Buhârî İlim: 33, Rikak: 51, Ahmed: 1/173-174.

179 İbn Hibban

180 Müslim, İman: 86.

İbn Kayyim, Ebu Hureyre hadisinin mânâsıyla ilgili olarak şu görüşlere yer vermiştir:

"Bu hadiste, mücerred anlamda tevhide bağlı olanların en büyük şefaat sebeplerine nasıl ulaşacakları ele alınmıştır. Oysa müşriklerin değer olarak aldıkları şefaatle bunun hiçbir alakası yoktur. Çünkü onlar birtakım aracıları şefaatçi kılıp, onlara ibadet ediyor ve onlara dostluk gösteriyorlar. Rasûlullah ﷺ onların bu yalan iddialarını geçersiz kılmış, asıl şefaatin mücerred anlamda bir tevhidle olacağını bildirmiştir. İşte böyle olması halinde Allah ﷻ şefaat edebilecek kimseye şefaat iznini verir.

Müşriklerin yanılgıya düştükleri asıl nokta ise şudur:

Onların aracı kabul ettikleri, şefaatçi edindikleri ve Allah ﷻ katında kendisine yardımcı olması için veli edindikleri kimselerin durumu, kralların gözde elemanlarının ve velilerin havasının, kendilerine dostluk besleyenlere velayet verenlere melik katında fayda vermesine benzemez. Çünkü melikler haşa Allah ﷻ ile kıyaslanamazlar. Kaldı ki, Allah ﷻ izin vermedikçe hiçbir kimse, katında şefaatçi olamaz. Şefaat iznini de, ancak söz ve amelinden hoşnut olduğu kimseye verir.

Allah'ın ﷻ, söylenen sözden ve yapılan amelden hoşnut kalabilmesi, ancak saf ve mücerred bir tevhide ve bununla beraber Allah'ın ﷻ Rasûlüne ﷺ tabi olmaya bağlıdır. İşte bu üç fasıl, şirke bağlananların ve ona gönül bağlayanların kalplerinden şirki söküp atmaktadır."

İbn Kayyim ayrıca, şefaatin altı çeşit olduğunu da zikretmiştir. Şöyle ki:

1 - En büyük şefaat, ulul azm rasûllerden olan rasûlümüz Muhammed'e ﷺ verilmiştir. Rasûlullah ﷺ şöyle buyurur:

"O şefaatin sahibi, ehli benim."[181]

Rasûlullah ﷺ bu şefaatini, mahşer halkı, bekleme yerinden dinlenme yerine geçmek isteyerek Rableri katında kendilerine şefaat edebilmeleri için peygamberlere başvurdukları zaman kullanacaktır. Fakat bu, hiçbir şekilde hiçbir şeyi Allah'a ﷻ ortak koşmayanlara ait olan bir şefaattir.

2 - Cennet ehlinin Cennete girmesi için olan şefaat. Ebu Hureyre, Buhâri ve Müslim'de yer alan uzunca hadisinde bunu zikretmiştir.

3 - Ümmetinden asi olan bir kavim için olan şefaat. Bunlar, işledikleri günahlar sebebiyle Cehenneme girmek zorunda kalanlardır. İşte bunlara Cehenneme girmemeleri için şefaat edilecektir.

181 Müslim, İman: 84.

4 - Tevhid ehlinden asi olup işledikleri günahlar yüzünden Cehenneme girenler için yapılacak olan şefaat. Rasûlullah'tan ﷺ bununla ilgili olarak tevatür derecesine varan hadisler gelmiş, sahabeler ve Ehli sünnet alimleri de bu konuda kesin icmada bulunmuşlardır. Bunu inkar edenler bidat ehlidirler. Ehli sünnet alimleri böylelerinin sapık olduklarını belirtmişlerdir.

5 - Cennet ehlinin sevaplarının ve makamlarının artması için yapılacak olan şefaat. Bu hususta hiçbir ihtilaf da yoktur. Böylelerinin tümü ihlâs ehlidirler. Bunlar yalnızca Allah'ı ﷻ veli edinmiş ve şefaati de O'ndan ﷻ beklemişlerdir.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Rablerinin huzurunda toplanacaklarından korkanları onunla uyar ki; kendilerinin, O'ndan başka ne dostları, ne de aracıları vardır. (Böyle uyar), belki korunurlar." (En'am: 6/51)

6 - Cehennemlik olan birtakım kafirlerin azaplarının hafifletilmesi için yapılacak olan şefaat. Bu da yalnızca Ebu Talib'e has bir şefaattir.

Sen Her Sevdiğine Hidayet Edemezsin

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Gerçek şu ki, sen sevdiğini hidayete erdiremezsin. Ancak Allah, dilediğini hidayete erdirir. O, hidayete erecek olanları daha iyi bilir." (Kasas: 28/56)

Bu âyetin nüzul sebebi, Ebu Talib'in, babası Abdulmuttalib'in dinini terk etmeyip onun dini üzere ölümüyle ilgilidir. Konuyla ilgili açıklama hadiste yer alacaktır.

İbn Kesir diyor ki:

"Allah ﷻ, Rasûlüne şöyle buyurmuştur:

"Ey Muhammed! Sen sevdiklerini, istediklerini hidayete erdiremezsin. Yani bu, senin elinde olan bir iş değildir. Senin görevin sadece tebliğ etmek ve görevi iletmektir. Ancak Allah ﷻ dilediklerini hidayete erdirir. Kesin hüküm ve hikmet sadece Allah'a ﷻ aittir. Geçerli hüccet de O'nun elindedir.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Onların hidayete ermesi senin üzerinde (bir yükümlülük) değildir. Ancak Allah, dilediğini hidayete erdirir. Hayır olarak her ne infak ederseniz, kendiniz içindir. Zaten siz, ancak Allah'ın hoşnutluğunu istemekten başka (bir amaçla) infak etmezsiniz. Hayırdan her ne infak ederseniz haksızlığa (zulme) uğratılmaksızın size eksiksizce ödenecektir." (Bakara: 2/272)

"Sen şiddetle arzu etsen bile, insanların çoğu iman edecek değildir." (Yusuf: 12/103)

Burada, insanları hidayete erdirmenin ve onların tebliği kabul etmelerini sağlamanın hiç kimsenin elinde olmadığı bildirilmiştir. Kişiye düşen, sadece hidayete çağırmaktır.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Böylece sana emrimizden bir ruh vahyettik. Sen, kitap nedir, iman nedir, bilmiyordun. Ancak Biz onu bir nur kıldık; onunla kullarımızdan dilediklerimizi hidayete erdiririz. Şüphesiz sen, dosdoğru olan bir yola niyet ediyorsun." (Şura:42/52)

Bu âyette zikredilen hidayet, yol gösterme ve açıklama anlamında bir hidayettir.

İbni Müseyyeb (İbn Müseyyeb: Said b. el-Müseyyeb b. Hazn b. Ebi Vehab b. Amr b. Aiz b. İmran b. Mahzum, Kureyş'in Mahzum kabilesindendir. Hadis ehlinin ittifakına göre İbn Müseyyeb'in mürselleri, en sahih mürsel hadislerdir. İbnul Medeni: "Tabiin arasında ondan daha geniş bilgiye sahip birini tanımıyorum" demiştir. H. 90 yılından sonra, seksen küsur yaşındayken vefat etmiştir. Babası Müseyyeb de sahabedendir. Hz. Osman'ın hilafeti dönemine kadar yaşamıştır. Dedesi Hazn da sahabidir ve Yemame'de şehit düşmüştür.) babasından şu hadiseyi nakletmektedir:

"Ebu Talib ölüm döşeğinde iken, Rasûlullah ﷺ geldi ve:

"Ey amca! "La ilahe illallah" de. Allah katında senin lehine elimde bir delil olur." dedi.

Abdullah b. Ebu Umeyye ve Ebu Cehil de oradaydılar. Ebu Talib'e:

"Yoksa sen, deden Abdulmuttalib'in yolundan yüz mü çevireceksin?" dediler.

Rasûlullah'ın ﷺ ısrarlarına rağmen O, yine de "La ilahe illallah" demeyi kabul etmedi. O'nun söylediği son söz şu idi:

"O (yani ben), Abdulmuttalib'in dini üzeredir."

Bunun üzerine Rasûlullah ﷺ ona:

"Allah beni men etmediği müddetçe senin bağışlanman için dua edeceğim." diyerek yanından ayrıldı. Bunun üzerine şu âyet nazil oldu:

"Ne Nebi'nin ne de mü'minlerin, (şirk üzere ölüp) cehennemlik oldukları belli olduktan sonra, yakın akrabaları da olsa, müşrikler hakkında mağfiret dilemeleri asla doğru olmaz." (Tevbe: 9/113)[182]

Ebu Talib ölüm döşeğinde iken Rasûlullah ﷺ geldi. Bu sırada Mahzura kabilesinden Ebu Cehil ve Abdullah b. Ebi Ümeyye de orada bulunuyorlardı. Hatta belki Müseyyeb de onlarla beraberdi. Bu sırada her üçü de kafir idiler. Bu üçünden Ebu Cehil küfür üzere öldü. Diğer ikisi ise müslüman oldular.

Araplar La ilahe illallah'ın Manasını Biliyorlardı

Rasûlullah ﷺ amcasına tevhid kelimesini telkin ederek ona, bu kelimeyi söylemesini emretti. Çünkü Ebu Talib bu kelimenin ne anlama geldiğini biliyordu.

Bu kelime ile şirk kesinlikle reddedilmekte ve ibadet, ihlâslı anlamda yalnızca Allah ﷻ için ortaya konmaktadır.

Bir kimse bu kelimeyi bilerek, içtenlikle, yakîn anlamında söylerse, hem şirkten hem de müşriklerden kurtularak, onlardan uzaklaşmış, böylece İslâm'a girmiş olur. Çünkü bu kelimenin ne mânâya geldiğini bilerek ve kabul ederek söylemiştir.

Bu dönemde Mekke'de iki tip insan vardı.

Birincisi, kesin iman etmiş olanlar ki bunlar müslümanlardır.

İkincisi de kafirlerdir.

Dolayısıyla Mekke'de tevhid kelimesini söyleyen bir kimse kesin olarak şirki bırakmış ve bundan beri olmuş demekti.

Ancak müslümanlar Mekke'den Medine'ye hicret edince, burada durum değişti. Burada ashabı arasında gerçek anlamda muvahhid müslümanlar olduğu gibi, tevhidin mânâsını bilmelerine rağmen sadece dilleriyle müslüman olduklarını söyleyip, kalpleriyle iman etmeyenler de vardı. Çünkü bunların kalplerinde düşmanlık, kin ve şüphe yatıyordu. Bunlar görünürdeki amelleri işlemek yönünden müslümanlarla beraberdiler ve aynı muameleyi görüyorlardı; fakat içte öyle değillerdi. Bunlar arasında Yahudiler de vardı. Rasûlullah ﷺ hicret ettiklerinde bunları tesbit ettirdi ve ihanette bulunmamaları için kendileriyle sözleşme yaptı. Hadis ve siyer kitaplarında etraflıca anlatıldığı gibi Rasûlullah ﷺ bunlara açıkça bir düşmanlık ilan etmedi.

182 Buhârî, Menakıbu'l-Ensar: 40, Eyman: 19, Müslim İman: 24, Ahmed: 5/433.

Hadisten, Ebu Talib'in şirk üzere ölmesini isteyenlerin her ikisinin de tevhid kelimesinin mânâsını bildikleri anlaşılmaktadır. Çünkü, ikisi de Ebu Talib'in, isteneni söylemesi durumunda, Abdulmuttalib'in dininden beri olup uzaklaşacağını biliyorlardı. Zira Abdulmuttalib'in dini, rububiyeti ikrar etmekle beraber uluhiyet noktasında Allah'a ﷻ şirk koşmaya dayanıyordu.

Nitekim Abdulmuttalib, Ebrehe'ye şöyle demişti:

"Ben develerimin rabbi (sahibi) yim. Beytullah'ın da bir rabbi (sahibi) vardır, onu sana karşı koruyacaktır."

Bu iki kişi tevhid kelimesinin delalet ettiği mânâ ile amel etmede büyüklük gösteriyorlardı. Nitekim Allah ﷻ bu ikisi ve benzeri müşrikler için şöyle buyurmuştur:

"Onlara La ilahe illallah denildiğinde kibirlenirlerdi, 'Deli bir şair için ilahlarımızı mı bırakacağız' derlerdi." (Saffat: 37/35-36)

Onların bu ifadeleri şöyle reddedilmektedir:

"Şüphesiz, siz acı azabı tadıcılarsınız." (Saffat: 37/38)

Bunların tevhid kelimesine karşı büyüklük taslamalarının sebebi, bu kelimenin, onların Allah'tan ﷻ başka taptıklarını reddetmesiydi.

Zira bu kelimenin bunu reddetmeye delalet etmesi, tazammuni mânâda bir reddir.

Buna ve ihlâsa delalet etmesi ise mutabıki mânâda bir delalettir.

İlim adamı olma iddiasında bulunanların çoğu, "La ilahe illallah" kelimesinin ne anlama geldiğini bilmiyorlar. Tevhid kelimesini söyleyen herkese, hemen o anda müslüman damgası vuruyorlar. Hatta böyle biri, açıkça küfrünü ilan etse de onu müslüman kabul ediyorlar.

Mesela kabirlere, türbelere, putlara tapmayı, bilinen ve dinde haramlığı zaruret gereği açık olan şeyleri bile helal sayıyor, Allah'ın ﷻ indirdiğinden başkasıyla hüküm veriyorlar. Allah ﷻ yerine ilim adamlarını, rahipleri ve ahbarı kendilerine rabler ediniyorlar.

Eğer bu cahillerin gerçekleri kavrayabilecek kalpleri olsaydı bu takdirde tevhid kelimesi olan "La ilahe illallah"ın, Allah'tan ﷻ başkasına ibadetten uzaklaşmak anlamına geldiğini bilirlerdi. Bu takdirde ibadet konusunda Allah'ın ﷻ hakkını eda etmek, misakını yerine getirmek ve verdiği sözü tutmak gibi görevlerini ifa ederlerdi. Bu gerçeği şu âyet göstermektedir:

"Dinde zorlama (ve baskı) yoktur. Şüphesiz doğruluk (rüşd) sapıklıktan apaçık ayrılmıştır. Artık kim tağutu reddedip Allah'a inanırsa o, kopmayan, sapasağlam bir kulpa sarılmıştır. Allah, işitendir, bilendir." (Bakara: 2/256)

Rasûlullah ﷺ çokça namaz kılmalarına, oruç tutmalarına, Kur'ân okumalarına. La ilahe illallah ile dolu olmalarına rağmen Haricilerin kafir olduklarına hükmetmiş, okun yaydan çıktığı gibi dinden çıktıklarını haber vererek şöyle buyurmuştur:

"Eğer onlara kavuşsaydım, tıpkı Ad kavminin öldürülmesi gibi onları öldürürdüm." [183]

Eğer sadece sözle "La ilahe illallah" demek yetseydi, bunun mânâsını, günümüzdeki alim iddiasındakilerden daha iyi bilen müşriklerle Rasûlullah ﷺ arasında savaş ve düşmanlık olmazdı. Fakat Allah ﷻ bu kimselerin kalplerini mühürlemiş olduğundan gerçekleri kavramamaktadırlar.

Tevhid Üzere Ölenlerin Mükafatı

Ebu Talib'den söylenmesi istenen, tevhid kelimesiydi. Bunu söylemesi durumunda Kıyamet günü'nde kendisine şefaat edilebilme imkanı olacaktı.

Ayrıca hadiste, insanın, ölümü sırasında nefesini ne üzere verdiğinin çok daha önemli olduğu noktası dile getiriliyor.

Eğer Ebu Talib ölümü sırasında inanmış olarak bu kelimeyi söylemiş olsaydı, yani kelimenin neleri red ve neleri kabul ettiğini bilerek söylemiş olsaydı, kesinlikle bunun faydasını görürdü.

Ataların Dini

Abdullah b. Ebu Umeyye ve Ebu Cehil, Ebu Talib'e:

"Yoksa sen deden Abdulmuttalib'in yolundan yüz mü çevireceksin?" dediler.

Bu, tüm müşriklerin rasûllere karşı atalarını hüccet göstererek yaptıkları bir savunma biçimidir.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Firavun dedi ki: "İlk çağlardaki nesillerin durumu nedir öyleyse?" (Ta-Ha: 20/51)

---

183 Buhârî- Müslim

"İşte böyle, senden önce de (herhangi) bir memlekete bir elçi göndermiş olmayalım, mutlaka onun refah içinde şımarıp azan önde gelenleri (şöyle) demişlerdir: "Gerçekten biz, atalarımızı bir ümmet (din) üzerinde bulduk ve doğrusu biz, onların izlerine (eserlerine) uymuş kimseleriz." (Zuhruf: 43/23)

Dost Seçimi

Kurratü'l Uyun'da şöyle denmektedir:

"Burada kötü arkadaşın zararları gösterilerek, onlardan uzak kalınması ve sözlerinin dinlenilmemesi gereği belirtilmektedir. Nitekim şair de şöyle der:

"Biriyle dost olmak istersen eğer, seçtiklerin hayırlılar olsun.

Rezili arkadaş seçme, sen de rezille birlikte rezil rüsvay olursun."

Muhammed et-Temimi der ki:

"Burada, Abdulmuttalib'in ve atalarının müslüman olduğunu söyleyenlere reddiye vardır. Bir de kötü arkadaşların insanlara olan zararları, soy ve ecdad yüceltme zararının büyüklüğü gösterilmiştir."

Hidayet Allah ﷻ'ın Elindedir

Ebu Talib'in müslüman olmamasındaki hikmet, alemlerin Rabbinin, kullarına, bu gibi şeylere kadir olanın sadece kendisi olduğu gerçeğini açıklamak istemesidir. Kendisi dışında hiç kimse buna asla kadir değildir. Eğer kalplerin hidayeti, sıkıntıları önlemek, günahları bağışlamak, azaptan kurtarmak vb. şeyler, Rasûlullah'ın ﷺ elinde olsaydı -ki kendisi Allah'ın ﷻ en üstün kuludur- bunu ilk önce amcası için kullanırdı. Çünkü Ebu Talib, Rasûlullah'ı ﷺ himaye etmiş, koruması altına almış, zor anlarında onun yanında yer almış, yardımına koşmuş ve ona destek olmuştur. Hikmeti akılları şaşırtan, kendisini tanımaya ve tevhide delalet eden şeyleri kullarına gösteren, ihlâs ile amel etmeyi ve saf tevhidi sağlayan Allah'ı ﷻ tenzih ve takdis ederiz.

(Hidayet, kalbin dalaletten, küfürden ve fasıklıktan, imana ve taata dönüşmesidir. Allah'ın ﷻ "Sırat-ı Müstakim" dediği doğrultuya yönelmektir ve o yolda sabit olmaktır. İşte bunun verilmesi, yalnızca Allah'a ﷻ aittir. Çünkü kalpleri değiştiren ve gönüllerin tasarrufunu elinde bulunduran bizzat kendisidir. Bu itibarla dilediğini hidayette kılar, dilediğini de dalalette... Allah ﷻ kimi hidayette kılarsa, artık onu saptıracak, kimi de dalalette kılarsa, artık onu hidayete erdirecek yoktur. Âyette ifade edildiği gibi, Rasûlullah ﷺ için dahi böyle bir yetki söz konusu değildir. Onun için böyle bir yetki olmayınca, elbette başkası için de asla olamaz.

Tarikat şeyhleri ve benzerlerinden bu mânâda iddialara kalkışanlar ve "Şeyh, müridlerinin kalbine girer, öğrencilerinin gönlüne girer, onların gönlünde var olanları bilir ve onlara dilediğince tasarruf eder" diyenler hem sapıktırlar hem de başkalarını saptırmaktadırlar. Kim onları ve bu gibi şeyleri tasdik ederse, o da sapıktır, Allah'ı ﷻ ve Rasûlünü yalanlıyor demektir.

Kur'ân ile ilme, irşada ve bu gibi şeylere varılır. Bu ise kurtuluş ve saadet yoludur. İnsanlar ancak bu gibi şeylere kadir olabilirler. Nitekim bu, Kur'ân'da Rasûlullah ﷺ için açıkça belirtilmiştir:

"Gerçekten sen, dosdoğru yola hidayet edersin (iletirsin)."

Allah ﷻ ilim ehline, halkı irşad etmelerini, iyiliği emredip münkerden nehyetmek sûretiyle onları sırat-ı müstakime sevk etmelerini farz kılmıştır.

Birçok kimse iki hidayeti birbirinden ayırt edememekteler. Kimisi hidayeti Allah'tan ﷻ başkasında arayarak Allah'ın ﷻ hakkına tecavüz etmekte, kimisi de aşırı giderek iyiliği emredip, kötülükten men etmeyi terk etmektedir. İşte meseleyi böyle anlamak ve bu mânâda değerlendirmek bilgisizliktir, cehalettir, sapıklık ve dalalettir.)

Rasûlullah ﷺ'ın Yemin Etmesinin Hikmeti

"Vallahi, Allah beni men etmediği müddetçe senin bağışlanman için dua edeceğim."

Nevevi der ki:

"Yemin istenmeksizin yemin etmenin caiz olduğunu buradan öğrenmekteyiz. Burada söz konusu yemin ile, mağfiret istemekte kesin kararlılık bildirilmekte, ayrıca Ebu Talib'in gönlü hoş tutulmak istenmektedir.

Ebu Talib hicretten pek az bir süre önce Mekke'de vefat etmiştir.

İbn Faris der ki:

"Ebu Talib öldüğü sırada, Rasûlullah 49 ﷺ yaşında bulunuyordu. (49 yaş 8 ay ve 11 gün).

Mü'minlerin annesi Hatice ؓ de, Ebu Talib'in ölümünden sekiz gün sonra vefat etmişti."

Müşrikler için Mağfiret Dilenmez

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Ne Nebi'nin, ne de mü'minlerin, (şirk üzere ölüp) cehennemlik oldukları belli olduktan sonra, yakın akrabaları da olsalar, müşrikler hakkında mağfiret dilemeleri asla doğru olmaz." (Tevbe: 9/113)

Burada müşrikler için mağfiret dilemenin, onlara dostluk göstermenin, onları sevmenin haramlılığı görülmektedir.

Aslında âyet Ebu Talib hakkında inmiştir. Fakat İslâm alimleri bu âyetin nüzulüyle ilgili olarak daha başka sebepler de belirtmişlerdir. Bunlar arasında kesinlikle çelişki yoktur. Çünkü nüzul sebepleri kimi zaman birden fazla olabilmektedir.

Hafız diyor ki:

"İkinci âyetin nüzulünün Ebu Talib kıssasıyla ilgili olduğu hususu açıktır. Fakat bundan önceki âyet için bunu söylemek biraz zordur. Açık olan şu ki, mağfiret dilemeyle ilgili âyet, Ebu Talib'in ölümünden bir müddet sonra inmiştir. Dolayısıyla bu âyet mânâ itibariyle amm'dır. Hem onu hem de başkalarını kapsar. Nitekim tefsirdeki açıklama bunu göstermektedir." (Buhârî "Cenaze" bölümünde EbuTalib'in ölümüyle ilgili kıssayı aktarır. Ancak Hafız, Fethul Bari'de bununla ilgili bir açıklamaya girmemiş, aksine o, bu konuyu tefsire havale etmiş, Tevbe / Beraa sûresinin tefsirinde bunu ele alarak tafsilatını Kasas sûresine havale etmiştir.)

Daha sonra Allah ﷻ "Tevbe: 9/113" âyetini indirdi. Ebu Talib'le ilgili olarak da "Kasas: 28/56" âyeti indi. Bütün bunlar, onun müslüman olmadan öldüğünü açıkça göstermektedir.

Süheyli ve Mes'udi'ye ait kimi kitaplarda yer alan, onun müslüman olduğuna dair rivayetler zayıftır. Gerçi bu gibileri, sahihte yer alanlarla herhangi bir çelişki ortaya koymazlar.

SALİH KİMSELER HAKKINDA AŞIRI GİTMEK

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Ey Kitap Ehli! Dininizde taşkınlık etmeyin ve Allah hakkında gerçek olmayan şeyleri söylemeyin! Meryem oğlu İsa Mesih, sadece Allah'ın elçisi, O'nun Meryem'e attığı kelimesi ve O'ndan bir ruhtur. Allah'a ve elçilerine inanın, (Allah) "Üçtür" demeyin. Kendi yararınıza olarak buna son verin. Çünkü Allah, yalnız bir tek ilahtır. Haşa O, çocuk sahibi olmaktan yücedir (münezzehtir). Göklerde ve yerde olanların hepsi O'nundur. Vekil olarak Allah yeter." (Nisa: 4/171)

Salihler hakkında onları uluhiyet derecesine çıkaracak kadar ileri gitmek, Allah'a ﷻ isyan hususunda en büyük günahtır. Çünkü bu, şehadet kelimesi de denen ihlâs kelimesine, tevhide aykırıdır.

Ğulüvv: İtikat bakımından söz ve davranışlarda ileri varmak, haddini aşmaktır. Çünkü bu âyette de ifade edildiği gibi, yaratıkların olmayacak makam ve mevkilere çıkarılmasıdır. Allah ﷻ insana nasıl bir yer ve mevki vermişse ona o yer verilmeli, herhangi bir kimse -haşa- Allah ﷻ menzilesine çıkarılmamalıdır.

Âyette asıl hitap, kitap ehline ise de, hüküm geneldir. Dolayısıyla bütün ümmeti kapsayarak, onların tıpkı kitap ehlinin peygamberlerine karşı işledikleri anlamda bir fiilin; Hristiyanların İsa (a.s.) Yahudilerin de Uzeyr (a.s.) hakkındaki aşırılıklarına benzer bir tavrın içine girmemelerini emretmektedir.

Kurretü'l Uyun'da şöyle denilir:

"Bu türden şirk, bu ümmette nesir ve nazım yoluyla meydana gelmiştir. Nitekim bunları Busıri'nin sözlerinde, aynı şekilde Ber'i ve benzerlerinin de ifadelerinde görebilmekteyiz. Bunların yaptıkları şeylerde taşkınlık, gulüvv ve şirk vardır. Allah ﷻ ile savaşmak, Allah'ın ﷻ Kitabına ve Rasûlü'ne ﷺ savaş açmak vardır. Bu cahillerin Rasûlullah ﷺ hakkındaki ifadeleri bunun kanıtıdır:

"Sen bizim seyyidimizsin, seyyidimizin oğlusun, hayırlımızsın ve hayırlımızın oğlusun."

Rasûlullah ﷺ bu türden ifadeleri hiç de hoş karşılamamıştır. Allah ﷻ'ın izniyle, bu konuyla ilgili açıklama, bu hadise bağlı olarak gelecektir.

Rasûlullah ﷺ:

"Allah ﷻ ve sen dilersen" ifadesi üzerine şöyle buyurmuştur:

"Sen beni Allah'a denk mi tuttun? Aksine sadece 'Allah dilerse' de."[184]

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"İman edenlerin, Allah'ın ve haktan inmiş olanın zikri için kalplerinin saygı ve korku ile yumuşaması zamanı gelmedi mi? Onlar, bundan önce kendilerine kitap verilmiş, sonra üzerlerinden uzun bir süre geçmiş, böylece kalpleri de katılaşmış bulunanlar gibi olmasınlar. Onlardan çoğu fasık olanlardı." (Hadid: 57/16)

Rasûlullah ﷺ şöyle buyuruyor:

"Hristiyanların Meryemoğlu İsa hakkında aşırı gittikleri gibi, benim hakkımda aşırı gitmeyin. Şüphesiz ki ben bir kulum. Öyleyse benim için Allah'ın kulu ve Rasûlü deyin."[185]

Kim bir nebiyi veya veliyi çağırarak ona dua ederse, onu ilah edinmiş ve şirk koşmada adeta Hristiyanlara, ifrat açısından da Yahudilere benzemiş olur. Çünkü Hristiyanlar İsa (a.s) hakkında taşkınlıkta bulundular. Yahudiler de ona düşmanlık gösterdiler, ona sövdüler ve ona noksanlık isnadına kalkıştılar. Hristiyanlar ifrata kaçtılar, Yahudilerse tersine bir ifrat içine girdiler.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor.

"Ey inananlar! Sizden önce kitap verilmiş olanlardan ve kafirlerden dininizi eğlence ve oyun yerine koyanları dost tutmayın; inanıyorsanız Allah'tan korkun." (Maide: 5/57)

Bu ve benzeri âyetlerde hem Yahudilere hem de Hristiyanlara reddiye vardır.

Şeyhülislâm demiştir ki:

"Bu ümmetten her kim Yahudi ve Hristiyanlara benzer ve dinde aşırılığa (ifrata) gider veya tefritte bulunursa onlara benzemiş olur.

---

184 Buhârî, Edebü'l-Müfret: 737, İbn Mace, Keffaret: 2, 13, Nesai, Amelü'l-Yevm: 988

185 Buhârî, Enbiya: 48, Darimi Rikaak: 68, Ahmed: 1/23-24, 47

Ali ﷺ Rafızilerin aşırılarını ve kendisi hakkında taşkınlık gösterenlerini yakmıştır. Hatta onların Kinde kapısı yanında hendekler kazılarak oralara atılmalarını emretmiş, hepsi de oraya atılmışlardır. Sahabe de bunların öldürülmesinde ittifak etmiştir. Fakat Abdullah İbn Abbas'ın mezhebi, bu kimselerin yakılmaksızın öldürülmeleri yolundadır ki, bu görüş alimlerin çoğunun görüşüdür."

(Kinde, Kufe'nin giriş kapılarından birinin adıdır. Aşırı gittikleri için yakılan bu kimseler, Yahudi Abdullah b. Sebe ve ona bağlı olanlardır. Bunlar, Ali'nin ﷺ kendi ilahları olduğunu ileri sürmüşlerdir. Ali ﷺ onları bu görüşlerinden menetmiş ise de vazgeçmemişler, o da kendilerini yakmıştır. İbn Sebe'nin bunu yaptırmadaki amacı, fitne çıkarak bölünmeler olmasını, müslümanların saflarında gedikler açılmasını istemesidir.

Bu lanetli Yahudi böylece amacına ulaşmış, halktan birçok kimsenin kendisine itaat ettiklerini, Ali ﷺ ve çocuklarını ilah edindiklerini gördüğü gibi, Allah'ı ﷻ ve Rasûlünü inkar edenleri, Ali ﷺ ve mü'minlere düşmanlık gösterenleri de görmüş, işte böyle bir fitne meydana getirmiştir. La havle vela kuvvete illa billah.")

Nuh (a.s.) Kavminin Aşırılığı

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Dediler ki: "Sakın ilahlarınızı bırakmayın. Hele Ved, Suva, Yeğus, Ye'uk ve Nasr'i asla terk etmeyin." (Nuh: 71/23)

Bu âyetle ilgili hadis Muhammed et-Temimi tarafından muhtasar olarak alınmıştır. Lafız Buhârî'ye aittir. Ravi İbn Abbas'tır.

İbn Abbas der ki:

"Nuh kavmindeki putlar daha sonra Araplara geçti. "Vedd" adındaki put, Devmetulcendel'de Kelb kabilesine aitti. "Süva" da Hüzeyl'indir. "Yeğus" adındaki put ise, Murad kabilesinindi. Bu daha sonra, Sebeliler yanında Cüruf denen yerde Beni Ğudayf'a ait oldu. "Yeuk" Hemedan'ındı. "Nesr" de Himyerlilerindi. Bunlar Zülküla' kabilesiydi. Kısaca bu isimler, Nuh'un (a.s) kavminden salih kimselerin adları idi..."

İkrime, Dahhak ve İbn İshak da benzerini rivayet etmişlerdir.

İbni Cerir der ki:

"Bize İbn Humeyd, Mihran, Süfyan, Musa, Muhammed b. Kays'tan rivayet etti:

"Yeğus, Yeuk ve Nasr Ademoğullarından salih bir kavimdiler. Bunlara tabi olanlar vardı. Bunları izlerler ve bunlara uyarlardı. Ancak bunların ölmeleri üzerine, ashabı gelip dediler ki:

"Eğer bunların sûretlerini yaparsak, bu bizi daha çok ibadete teşvik eder."

Bunun üzerine onların resimlerini yaptılar. Fakat bu nesil de ölünce, bunlardan sonra gelenleri İblis şaşırttı, içlerinde birtakım kuşkular uyandırdı ve dedi ki:

"Onlar bu kimselere ibadet ediyorlardı ve bunlar sayesinde de yağmur istiyorlardı. Bundan böyle artık bunlara ibadet edilir oldu. Onlar da bunlara ibadet ettiler."

Bunlar, salihlerinin resimlerini yaptılar. Onları meclislerine diktiler ve bunlara onların adlarını verdiler.

İbn Abbas'ın hadisinden anlaşıldığına göre, asnam'a evsan adı verilmiştir. (Asnam ve evsan, her ikisi de Türkçe ifadeyle putlar demektir. Arapçada aralarında nüans farkları vardır.)

Evsan, 'vese'nin çoğuludur. Vesen de, Allah'tan ﷻ başka tapınılan tüm varlıkların genel ve ortak adıdır. Bu ister mabud olarak bir kabir, bir türbe olsun, ya da bir sûret veya başka bir şey olsun, fark etmez.

Günümüzün Ved, Suva...ları

Kurretü'l Uyun'da şöyle denilmektedir:

"Bu putlar yapıldıkları şekilleriyle salihlere benzetildi. Böylece bunu onlara ibadette bir basamak yaptılar. Allah'tan ﷻ başka tapınılan kabir, türbe, put, tağut gibi şeyler, ibadet konusunda taşkınlık ve aşırılığın temelini oluşturmuştu. Bunu, uzağı görebilenler kesinlikle fark ederler. Bu gibi durumları Mısır ve benzeri yerlerde görmek mümkündür. Çünkü bunların en büyük ilahları Ahmet Bedevi'dir. Bunun kim olduğuna ilişkin kesin bir bilgi olmadığı gibi, bu kişinin herhangi bir fazileti ve ilmi de yoktur. İbadetine ilişkin de elde kesin bilgi mevcut değildir. Fakat bununla birlikte yine de Mısırlıların en büyük ilahı olmuştur. Hakkında tek bilinen şey, adamın Cuma günü mescide girip, orada bevledip çıktığı ve namaz kılmadığıdır. Ebu Hayyan'dan Sehavi bunları zikretmektedir.

Şeytan, buna ibadeti onlara süslü göstermekte ve onları onun, kainatın tasarrufuna sahip olduğuna inandırmaktadır. Güya bu adam yangını söndürür, boğulmakta olanı kurtarırmış.

İnsanlar buna Uluhiyyet ve Rububiyet gibi şeylerin tasarrufunu verir ve gaybı bildiğini söylerler. İnançlarına göre bu kişi, kendisinden istekte bulunan kimse ne kadar uzaklıkta bulunursa bulunsun ona dua edenleri işiterek isteklerine icabet eder. Bu insanların içinde, kapısının eşiğinde secdeye varanlar bile bulunmaktadır.

Irak halkı ve çevresinde yer alan Amman halkı da Abulkadir Geylani hakkında tıpkı Mısır halkının Bedevi hakkında düşündükleri gibi düşünmektedirler. Abdulkadir, Hanbelilerin müteahhir alimlerindendir. Ğunye adında bir kitabı vardır. Ondan başkaları, ondan önce geçmiş olanlar ve ondan sonra gelen Hanbeliler ilim ve zühd bakımından bundan çok daha üstün idiler. Bunda ise sadece zühd ve ibadet vardı. Böylece büyük bir fitneye sebep olunmuş oldu. Tıpkı Rafizilerin Ehl-i Beyt hakkında olan inançları gibi.

Onun hakkındaki bu aşırılığın ve taşkınlığın sebebi, onun keramet sahibi olduğu iddiasıdır. Oysa bundan daha hayırlı ve daha faziletli olanların da kerametleri vardır. Mesela bazı sahabe ve tabiin gibi. İşte müşriklerin durumu böyledir. Bu gibi şeyler sebebiyle fitneye karışıyorlar.

Yine bunların en büyüğü Şam halkının İbn Arabi'ye tapınışlarıdır. Bu kişi "Vahdeti Vücud" görüşünün önderidir. Yeryüzünün en büyük kafirlerindendir. Tüm vahdeti vücutçular da bu mânâda kafirdirler. Bunlar hakkında böyle inananların çoğunun bir üstünlüğü, fazileti ve dini yoktur. Tıpkı Mısır ve diğer yerlerdeki bazı kimseler gibi. Daha önce buna benzer şeyler Necid'de de geçmiştir. Hicaz, Yemen ve benzeri yerlerde de tağutlara tapınanlar vardır, ağaçlara, taşlara ve kabirlere, türbelere bağlılar vardır. Fenalık ve tehlike her yanı kaplamıştır. Cinlere ibadet etmek ve onlardan şefaat beklemek gibi. İşte bütün bu taşkınlıkların sebebi şeytanın bunlara bu gibi şeyleri süslü göstermesidir.

Siyer bilginlerinin anlattıklarına bakılırsa İbrahim (a.s.) dönemindeki telbiye şöyleydi:

"Lebbeyk, Allahumme Lebbeyk, La şerike leke Lebbeyk."

Bu durum, Huzaa'lı Amr b. Luhay zamanına kadar böyle sürüp gitti. O bir gün Ka'be'de telbiye getirirken, şeytan bir şeyh sûretinde ortaya çıktı. Amr b. Luhay ile birlikte telbiye getirerek şöyle devam etti:

"Lebbeyke laşerike lek" Amr b. Luhay bunu böylece bitirince şeyh sûretindeki şeytan da şunu ekledi:

"İlla şeriken huve leke." Amr, İblisten bunu duyunca, hemen karşı çıktı. Gerçi bunu söyleyenin İblis olduğunu bilmemekteydi.

"Bu nedir?" diye sordu. Şeyh:

"Senin sahip olduğun ve sana ait olan şeydir, bunda herhangi bir sakınca da yoktur." dedi.

Artık Amr da bundan böyle bu şekilde söyledi ve daha sonra Araplar da bunu böylece sürdürdüler ve din edindiler."

Nihayet putları tasvir edenler helak oldular. Alimlerin ortadan yok olmasıyla, her tarafı koyu bir cehalet kapladı, insanlar şirk ile tevhidi birbirinden ayırt edemez oldular. Allah katında kendilerine yararlı olacağını zannederek yaptıkları bu şey yüzünden şirke düştüler.

İblis bunlara:

"Sizden öncekiler bunlara ibadet ediyor ve bunlar sayesinde yağmur istiyorlardı." diyerek putlara tapınmayı süslü gösterdi ve onlara da böyle yapmalarını emretti. Artık onların gerçek mabutları bunlar oldular.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Ey ademoğulları! Ben size 'Apaçık düşmanınız olan şeytana değil, yalnızca bana ibadet edin, dosdoğru yol budur.' diye bildirmedim mi? And olsun ki o sizden birçok insan neslini saptırmıştı. Yine de aklınızı kullanmıyor musunuz?" (Yasin: 36/60-62)

İşte bu âyetler şirkten kaçınmayı emrederek uyarıda bulunuyor ve insanlara, şirke giden yollardan uzak kalmaları gerektiğini bildiriyor.

Maksat ve niyet ne kadar iyi olursa olsun, yapılan şey kötü ise, bundan sakınmak gerekir. Çünkü şeytan, insanların salihlere olan aşırı sevgilerini kullanarak, insanları salihler hakkında böyle bir taşkınlığa düşürmüştür. Nitekim bu gibi şeyler bu ümmet içinde de oldukça fazladır. Şeytan sürekli insanlara salihlere saygı perdesi altında aşırılığı emredip bidat işlemelerini sağlayarak şirke bulaşmalarını ve bunlara tapmalarını istemektedir.

(İnsanları böyle bir taşkınlığa götüren ve Allah'tan başkasına tapmalarına sebep olan şey, kabir ve türbelere duyulan aşırı saygıdır. Bunlar kabirler üzerinde kubbeler ve türbeler inşa edip, perdeler asarak kandiller yakmaktadırlar.

Ayrıca buralarda birtakım bekçiler, hizmetkarlar, insan şeytanları da faaliyet göstererek, halkı türlü adaklarla, mallarını bağışlamakla, Allah'tan başkalarına tapmaya sevk etmektedirler.

Oysa Mısır ve Şam kabristanlarında medfun (defnedilmiş) olan nice sahabi kimseler, salihler ve faziletli alimler vardır ki, bunlar halkın değer verdikleri Bedevi, Desuki gibilerinin binlercesinden çok çok üstün bir fazilet ve değere sahiptirler. Hatta bunların papuçları bile Bedevi ve bunun gibilerinden çok daha şerefli ve saygındır.

Ne yazık ki bu müşrikler bu gerçekleri bilmemektedirler. Çünkü onların kabirlerinde insanların kendilerine tapmaları için putlar ve heykeller dikilmemiştir.

Kimileri buraları sırf öğüt almak ve ahiret yurdunu hatırlamak amacıyla ziyaret ettiklerini ileri sürmektedirler. Böyle söyleyenler halkın en cahilleri, İslâm hidayetinden de en uzak olanlarıdır. Zira asıl ders ve öğüt alınacak yerler şu kubbeli ve şaşaalı kabirler, ipekli örtülerle kaplanmış olan türbeler değil, üzerinde hiçbir kubbe ve örtü bulunmayan, herhangi bir yazı, iz ve işaret olmayan yerlerdir.

Buradaki en büyük cehalet de, bu kabirlerin ziyaret edilmelerinin sünnet olduğunun söylenmesidir. Oysa Rasûlullah'ın ﷺ, ziyaret etmenin sünnet olduğunu belirttiği kabirler bunların söyledikleri değildir, Rasûlullah ﷺ buraları vasfetmemiştir.

Allah'ım! Senden bu putların bir an önce yıkılmasını nasip etmeni, yeryüzünün bunlardan arınmasını dileriz. Bütün bunları peygamberinin emrinin gerçekleşmesi için isteriz.

Ali b. Ebu Talib tevhidi korumak, tevhidi şirkin pisliklerinden arındırmak için putları yıkma göreviyle Yemen'e gönderilmişti. Onun bu görevle vazifelendirilmesinin en büyük sebeplerinden biri şirkin kiri ve pası idi.)

Bir rivayete göre de onlar derler ki:

"Bizden öncekiler, bunlara Allah katında kendilerine şefaat etmelerini istedikleri için tazimde bulunmuşlar, yine bu sebeple onları tasvir etmiş ve o tasvirlere onların adlarını vermişlerdir.

Bu gibi kimseleri şefaatçi edinmek, onlardan şifa istemek Allah'a şirk koşmaktır. Daha önce bu konu muhkem âyetlerle anlatılmıştı.

İbn Kayyim[186] Sahabenin pek çoğunun bunlar hakkında: "Bu salih kişiler öldükten sonra insanlar bunların kabirlerinde ibadet etmeye başladılar.

---

186 İbn Kayyim, İmam Allame Muhammed b. Ebu Bekir b. Eyyub Ezzer'i Dımaşki'dir. İbn Kayyim el-Cevziyye diye tanınmıştır. Hafız Sehavi kendisiyle ilgili olarak şöyle der: "Geniş bir ilim, hilaf konusunda malumat ve güçlü bir zekaya sahip bulunan Allame, önde gelen hüccet zatlardandır. Birçok güzellikleri kendinde toplamıştır. Bir hayli eseri vardır. Muvafık ve muhalifi cemetmiştir. H. 751'de vefat etmiştir.

Sonra unutulmasın diye heykellerini diktiler ve resimlerini yaptılar. Bir süre sonra da bunlara tapmaya başladılar." dediklerini nakletmiştir.

Kabirler üzerinde mescit ve bina inşa edilmesi şirke giden yollardandır, hatta şirkin kendisidir. Bilindiği gibi mescitlerde yatıp kalkmak, orada kalmak ibadettir. Kabirler üzerinde kalıp oraları beklemek de onlara saygı ve sevginin ifadesidir. Dolayısıyla bir nevi onlara ibadet etmektir.

Önceleri insanlar salih kimselerin timsallerini sırf onları hatırlamak ve Allah'a olan ibadetlerini daha bir şevkle yapmak için yaptılar. Fakat aradan uzun bir süre geçtikten sonra, onların ardından gelenler bunları kabirler üzerine diktiler ve bu kabirlerde yatıp kalktılar, meclislerinde onların sûret ve şekillerini resmettiler. Böylece bu sûretler bundan böyle Allah'tan başka tapınılan putlar haline geldi.

Muhammed et-Temimi da bunu şöyle açıklamıştır:

"İşte bunlar şirke varan bu gibi yollarla sonunda şirk işleyerek İslâm dinini terk ettiler. Bu sûretlere tapınarak ve onları şefaatçi edinerek küfre girdiler. Halbuki İslâm'ın özünde böyle bir şey yoktur. İşte bu durum yeryüzünde şirkin ilk kez ortaya çıkmasına sebep oldu."

Kurtubi der ki:

"Öncekiler salih kimselerin sûretlerini, sırf onların geçmişte yapmış oldukları salih fiilleri hatırlamak, onları örnek alıp tıpkı onlar gibi gayret göstermek, bu kimselerin kabirleri başında Allah'a ibadet etmek için yaptılar. İlk sûret edinme, bu sebeple başladı. Fakat bunlardan sonra gelenler, ilk öncekilerin asıl amaçlarını bilemediler. Şeytan kendilerine vesvese vererek, kendilerinden öncekilerin bu sûretlere tapındıklarını, bunlara tazim ettiklerini telkin etti."

İbn Kayyim der ki:

"Şeytan, türbelere bağlı olanlara sürekli vahiy türünde telkinde bulunarak bu kabirlerin bulunduğu yerlere bina yapmalarını, oralarda kalmalarını telkin eder ve onları bunun peygamber ve salih kimselere sevginin işareti olduğuna, buralarda yapılan duaların makbul olduğuna inandırır. Bundan sonra daha da ileri giderek bunların Allah katında tasarruf yetkilerinin bulunduğunu, bu nedenle bizzat bunları aracı kılarak Allah'a yemin etmelerini söyleyerek kendilerine, bunlara dua ederek istekte bulunmanın önemini anlatır. Allah ﷻ bu gibi şeylerden yüce ve münezzehtir.

Şeytan, yandaşlarına bu şeyleri de kabul ettirince bu defa insanları kabirde yatanlara dua ve ibadete davet eder, onlara, Allah'ı bırakıp bunlardan şefaat istemelerini söyler. Kabirlerini tapınak haline getirir, kandiller yaktırır, duvarlarına perdeler astırır. Buraları tavaf ettirir, istilam ettirir ve öptürür. Hatta buralarda hac yapılır ve kurbanlar kesilir. Şeytan onlara bu gibi şeyleri yaptırmayı da başarınca bu defa halkı buralara davet yoluna gider. Bu yolu önerir. Buralar birer bayram yeri haline getirilir. Artık şeytanın tebliğcileri insanlara buraların kendilerine hem dünyada hem de ahirette fayda getireceğini anlatır, böyle görür ve kabul ederler.

Bütün bunlar aslında İslâm dinince bilinmesi zaruri olan gerçeklerdir. Çünkü bunlar peygamberlerin gönderiliş gayesine aykırıdır. Bütün peygamberler insanları Allah'tan başkasına ibadet etmemeye davet etmek ve tevhidi asli hüviyetine kavuşturmak için gönderilmişlerdir.

Şeytan bu isteklerini de onlara kabul ettirince bu defa insanları buralardan menedenlerin, bu kimselerin değerini düşürdüklerini, bunlara saygısızlık ettiklerini kabul ettirir. Bu da müşrikleri öfkelendirir, kalplerini kinle doldurur.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Sadece Allah anıldığı zaman ahirete inanmayanların kalpleri öfkeyle kabarır. Oysa O'ndan başkaları anıldığında hemen sevince kapılırlar." (Zümer: 39/45)

Doğrusu bu, birçok cahil ve sapığın gönlünde yer etmiştir. Bunların çoğu da sözde ilim ehlidirler, dindardırlar. Bu bakımdan tevhid ehline düşmandırlar, onları dillerine hedef eder, halkı onlardan uzaklaştırmaya çalışırlar. Müşriklere dostluk besler ve onlara saygı gösterirler. Onların Allah'ın velileri ve yardımcıları olduğunu ileri sürerler. Allah ﷻ bundan uzaktır.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Onlar (insanları) Mescid-i Haram'dan alıkoyanlarken ve onun (gerçek ve layık) koruyucuları değilken Allah, ne diye onları azaplandırmasın? Onun (asıl) koruyucuları yalnızca muttakilerdir. Ancak onların çoğu bilmezler." (Enfal: 8/34)

Bu kıssadan çıkarılacak birçok dersler vardır. Şöyle ki:

1 - Kelamcıların "akliyat" diye adlandırdıkları şeylere reddiye vardır. Onlar akliyat dedikleri şeylerle Allah'ın ﷻ sıfatlarını ispatlamaya çalışırlar.

2 - Taklidin zararları gösterilmiştir.

3 - Ümmetin Rasûlullah'ın ﷺ getirdiklerine ilim ve amel açısından zaruret derecesinde ihtiyacı vardır. Kulun bu noktadaki zarureti, bütün zaruretlerin üzerinde bir öneme haizdir.

Ömer'den ؓ (Ömer b. Hattab b. Nufeyl el-Adevi. Mü'minlerin emiri Ebu Bekir'den ؓ sonra sahabenin en faziletlisidir. On yılı aşkın bir süre halifelikte bulunmuştur. Onun zamanında İslâm toprakları adaletle dolmuştur. Yine onun hilafeti döneminde Kisra ve Kayser'in ülkeleri fethedilmiştir. (Zilhicce ayında, H. 23 yılında vefat etmiştir.)

Rasûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

"Hristiyanların İbn-i Meryem'i batıl üzere övdükleri gibi siz de beni övmekte aşırı gitmeyin. Şüphesiz ki ben bir kulum. Öyleyse benim için Allah'ın kulu ve rasûlü deyin." [187]

Öyle ki bu ümmetten kimileri Nebi'nin ﷺ -ki kendisi doğru söyler- haber verdiği şeyler konusunda heva ve heveslerine uyarak kitap ehlinin gittiği yoldan gittiler ve Allah hakkında bilmedikleri şeyleri konuştular. Allah'ın meşru kılmadığı bir din icat ettiler. Rasûlullah'ın ﷺ nehyettiği bir dinin içine düştüler.

Müslüman olduklarını söyleyen birçok kimse Rasûlullah ﷺ hakkında olmayacak aşırılıklara gittiler. Onun gaybı bildiğini, yerde ve gökte hiçbir şeyin ondan gizli olmadığını ileri sürdüler. Allah ﷻ Kur'ân'da bunu onun adına reddediyor ve şöyle buyuruyor:

"De ki: "Allah'ın dilemesi dışında kendim için yarardan ve zarardan (hiçbir şeye) malik değilim. Eğer gaybı bilebilseydim muhakkak hayırdan yaptıklarımı artırabilirdim ve bana bir kötülük dokunmazdı. Ben, iman eden bir topluluk için, bir uyarıcı ve bir müjde vericiden başkası değilim. " (Araf: 7/188)

"De ki: "Allah'ın dilemesi dışında kendim için zarar ve yarardan (hiçbir şeye) malik değilim. Her ümmetin bir eceli vardır. Ecelleri gelince, ne bir saat ertelenebilir ne öne alınabilir." (Yunus: 10/49)

"De ki: "Size Allah'ın hazineleri yanımdadır demiyorum, gaybı da bilmiyorum ve ben size bir meleğim de demiyorum. Ben bana vahyedilenden başkasına uymam." De ki: "Kör olanla gören bir olur mu?" Yine de düşünmeyecek misiniz?" (En'am: 6/50)

"Ben size yanımda Allah'ın hazineleri bulunduğunu söylemiyorum, gaybı bilmem, ben meleğim demiyorum, 'Allah gözlerinizin hor gördüğüne hayır

187 Buhârî Enbiya: 48, Darimi Rikaak: 68, Ahmed: 1/23-24, 47.

çıkar gelir, onları düştükleri fitneden koruyarak tekrar gerçeğe dönmelerini sağlardı. Ancak kör olan baştaki gözler değil, asıl şu gönüllerdeki gözlerdir.

Bazıları da şöyle inanırlar: Göklerle yer ve her ikisinin arası Nebi ile doludur. Eğer gözümüzden perde kalkmış olsaydı, onu açık-seçik görebilirdik. Aslında aldanmış olanlar bu türden hurafeleri dinleyerek ömürlerini bu gibi yerlerde bitirip tüketenlerdir. Gidip halvetlerde, boş alanlarda ve yerlerde mırıldanıp duruyorlar. Ellerinde neleri var neleri yoksa hepsini bu şaklaban ve hokkabaz deccalin önüne döküyorlar. Böylece hepsi aldanmış oluyorlar. Çünkü hepsinin de gökte ve yerde ve ikisi arasında her an duran ve dolaşan peygamberi görebilmek gibi gerçekleşmesi mümkün olmayan bir beklentileri var.

Bu durum, bizi bu gibi şeyleri konuşmaya kadar getirebilmiştir. Amacımız, halkı onların batıllarından korumak ve onların tuzaklarına düşmemelerini sağlamaktır. Aslında bizim bu anlattıklarımız onlara ilişkin gayet az bir bilgidir. Onların kendi kitaplarında bu tür batıllar oldukça çoktur. Bu batıl inançlar onların yazıp yayınladıkları eserlerde görülebilir. Bu gibi eserleri okuyan kimse bilsin ki ben de yıllarca bu iğrenç adamların inancıyla yaşadım, böyle bir hayat geçirdim. Ancak Allah bazı ıslahatçılar vesilesiyle beni bunların düştükleri tehlikeden kurtardı da, bu bidat uykusundan uyandım. Bundan böyle bana Sünnet güneşinin nurları göründü. Bizi buna hidayet eden Allah'a hamd olsun. Eğer Allah bizi hidayette kılmamış olsaydı, biz hidayete eremezdik.)

Ebu's-Saadat ve başkaları bu hadis hakkında şöyle diyorlar:

"Beni batıl bir şekilde övmeyin, haddi aşmayın."

Kurretü'l Uyun'da şöyle deniyor:

"Rasûlullah'ın ﷺ:

"Ben ancak bir kulum, bana Allah'ın kulu ve rasûlü deyin." kavli, bu konuda haddi aşmamak için bir emirdir.

Allah ﷻ kullarına, Rasûlüne salat ve selam getirmelerini emretmiştir. Nebilerin makamlarının en şereflisi, kulluk ve risalettir."

"Hristiyanların İsa (a.s) hakkında taşkınlık ederek onu ilahlaştırmaları gibi siz de bana övgüde taşkınlık ederek aşırılığa gitmeyin. Çünkü ben, Allah'ın kulu ve rasûlüyüm. Beni Rabbimin vasfettiği gibi vasfedip anın. Benim için Allah'ın kulu ve rasûlü deyin."

Rasûlullah'ın ﷺ uyarılarına rağmen müşrikler onun emrine karşı geldiler ve onun nehyettiğini işleyerek şirk ve aşırılıkta Rasûlullah hakkında Hristiyanlara benzediler. Şiir ve nesir yazılarında aşırılık ve şirk gibi sakıncalı durumlara düştüler. Bu konuyu burada anlatacak olursak mesele uzayacaktır. Bu mevzuda yazılmış birçok kitap mevcuttur.

Şeyhülislâm döneminde bazı kimseler Allah'tan yardım istenilip medet umulan tüm hususların Rasûlullah'tan ﷺ da istenmesini caiz gören kitaplar yazdılar. Şeyhülislâm bunların tümünü reddetti. Allah'a hamd olsun ki reddiyeleri şu an elde mevcuttur.[188]

Bu adamın iddiasına göre sadece Allah'ın bilebildiği gaybın anahtarlarını Rasûlullah ﷺ de bilir. Şeyhülislâm bu kişiden buna benzer daha başka şeyler de aktarmıştır. İnsanın basiretinin körlüğünden Allah'a sığınırız.

Busıri'nin meşhur nazmında da şöyle bir ifade yer almaktadır:

"Ey halkın en soylusu! Neden sana sığınmayayım ki?..."

Beyitlerin devamında ihlâslı ve samimi mânâda Rasûlullah'a dua, sığınma ve ondan umutvar olma ifadeleri yer alır, en sıkıntılı anlarda ona dayanıp güvenmekten söz edilir.

Bunlar, Rasûlullah'ın nehyettiklerini işlemekle büyük bir çelişki içine düşmüş, Allah'a ve Rasûlüne karşı en büyük muhalefet içine girmişlerdir. Şeytan onlara işlemekte oldukları bu şirki, Nebi'yi ﷺ sevmek gibi göstererek bunun bir tazim olduğunu telkin etmekte, tevhidi ise eksik vasıflarla tanıtıp sunmaktadır.

Bu müşrikler Allah ﷻ ve Rasûlünü ﷺ layık olmadıkları şeylerle niteleyerek onlara noksanlık izafe ediyorlar. Şiddetle menedildikleri ifrat noktasında ileri giderek, ona itaatte ise tefrite dalıyorlar, onun söz ve fiillerini önemsemiyorlar, onun hükmüne razı olmuyor ve ona teslim de olmuyorlar.

Zira Rasûle tazim, ancak emrine ve nehyine tazimle, onun gösterdiği hidayeti seçmekle olur, sünnetine uymak ve dinine davet etmekle sağlanır. Aynı zamanda bununla amel edenlere dostluk gösterip, ona muhalefette bulunanlardan uzak durmak ve onlara düşmanlık göstermekle mümkün olur.

Ancak bu müşrikler Allah ﷻ ve Rasûlünün ﷺ ilim ve amel olarak murad ettiklerinin aksini yaptılar, Allah ﷻ ve Rasûlünün ﷺ yasak ettiklerini işlediler.

---

188 Bu kişi Ali b. Yakub b. Cibril el-Bekri'dir. H: 724'te Rebiulahir ayının 7. pazartesi gününde ölmüştür. Buna yazılan reddiye "Tehisu Kitabi'l İstiğase" adını taşımaktadır. Selefiye matbaasında 1346'da basılmıştır.

Aşırı Gitmek Helak Sebebidir

İbni Mes'ud'dan ﷺ Rasûlullah ﷺ:

"Aşırı gidenler mahvoldular." buyurmuş ve bunu üç defa tekrar etmiştir.[189]

İbn Abbas'tan ﷺ, Rasûlullah ﷺ Cem (toplanma) sabahında şöyle buyurmuştur:

"Gel ve benim için (taş) topla."

Ben de kendisi için küçük çakıl taşları topladım. Bu taşlar, şeytan taşlamak için toplanan taşlardı.

Rasûlullah ﷺ onları eline alınca buyurdu ki:

"Evet, bu gibilerle taşlayın. Sizi dinde aşırılıktan menederim. Çünkü sizden öncekilerin helaki dinde aşırılıkları yüzündendir." [190]

Şeyhülislâm diyor ki:

"Bu hüküm, itikadî ve amelî tüm taşkınlık ve aşırılık çeşitleri açısından geneldir. Şeytan taşlamayı bilmek ve öğrenmek de bunun içine girer. Mesela küçük taşları bırakıp da büyük büyük taş parçalarını atmak doğru değildir, dinde aşırı gitmektir. Çünkü bunlar istenene nispetle daha büyüktürler.

Hadiste, önceki toplumların helak ve yok oluş sebebi açıklanarak, bundan kaçınılması öğütleniyor ve böyle bir duruma düşülmemesi emri ve uyarısında bulunuluyor. Zira önceki toplumların yaptıkları şeylerin bir kısmında da olsa onlara benzemek helak nedeni olabilir."

İbn Abbas'tan ﷺ Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Sakın aşırı gitmeyin. Sizden öncekilerin helak olmalarının sebebi aşırı gitmeleri olmuştur."[191]

Hattabi diyor ki:

"Mütenatti: Bir şeyde ileri ve aşırı gitmek, Kelamcıların metodu üzere, kendilerini hiç ilgilendirmeyen meselelere derinlemesine dalmak, akıllarının eremeyeceği şeylerle uğraşmaktır.

---

189 Nesai Menasik: 217, İbni Mace Menasik: 63, Ahmed: 1/215, İbni Hibbatı Mevarid: 1011, Hakim Müstedrek: 1/466,Elbani Ahadisus-Sahiha: 1283.

190 Nesai, Hacc: 217.

191 Müslim, İlim: 7, Ahmed: 1/386, Ebu Davud, Sünnet: 3.

Tenattu: Mutlak anlamda mubah olandan uzak durmak, bundan kaçınmak demektir. Mesela et ve ekmek yemekten kaçınmak, keten ve pamuktan giysi giymeyip, yalnızca yün giysi giymek, evlenmekten kaçınmak gibi amelleri zühd ve müstehap kabul ederek yapmamaktır."

Şeyh Takıyyuddin diyor ki:

"Bu kimse cahil ve sapıktır."

İbn Kayyim da şöyle diyor:

"Gazali der ki: "Mütenatti: Araştırmada aşırı derecede ileri gitmektir."

Ebus-Saadat da şöyle diyor:

"Kelamda aşırı bir şekilde derine inmektir. Bu, aynı zamanda boğazlarının en dip noktasından konuşanlar için de kullanılır. Bu kelime "nat"tan alınmadır. Bu da ağızdaki en üst ve uzak noktadır. Daha sonra bu, söz ve eylem bakımından derinlemesine ele alınan her şey için kullanılır olmuştur."

Nevevi de diyor ki:

"Bunda aşırı zorlanarak konuşma söz konusu olduğundan güzel konuşacağım derken, hoş olmayan durumlara düşmektir. Avam ve benzerleriyle konuşup görüşürken Arapçadaki söz inceliklerine ve iraba özen göstererek konuşmaktır ki bu, kendini komik duruma düşürmektir."

Rasûlullah'ın ﷺ üç kez söylemesi, öğretimde konuyu önemseyerek üzerinde durmak, meseleyi ilgiliye ulaştırmak ve tebliğ etmek amacını taşır. Apaçık mesaj amacına ulaşmıştır.

Salat ve selam Rasûlullah'a, ashabına ve hepsine olsun.

SALİH KİMSELERE VEYA ONLARIN KABİRLERİ YANINDA ALLAH ﷻ'A İBADET ETMEK

Salih bir kimsenin kabri yanında Allah'a ﷻ veya ona ibadet etmek en büyük şirktir. Böyle bir kimsenin kabri yanında Allah'a ibadet etmek, o kimseyi bu hususta Allah katında vesile kılmak demektir. Sonuçta kişiyi büyük günahların en büyüğü olan şirke götürmeleri sebebiyle şirke götüren tüm yollar haram kılınmıştır.

Âişe'den ؓ şöyle rivayet edilmiştir:

"Ümmü Seleme[192] ؓ Rasûlullah'a ﷺ Habeşistan'da gördüğü bir kiliseden ve içindeki resimlerden bahsetti. Rasûlullah'da ﷺ:

"Habeşliler öyle kimselerdir ki, bunlardan salih bir kişi öldüğü vakit hemen onun kabri üzerine bir mescit inşa eder ve o salih kimsenin resmini o mescide koyarlar. Bunlar Allah katında mahlukatın en şerlileridir."[193]

Müslümanlar Habeşistan'a hicret ettikleri sırada, Habeşliler Hristiyan idiler. Cafer b. Ebu Talib ile birlikte bir kısım müslümanlar buraya hicret etmişlerdi. Habeşistan Necaşisi ve ailesinden bazıları bu sırada İslâm'a girmişlerdi.

Ümmü Seleme, kocası ile birlikte Habeşistan'dan döndükten sonra buradan Medine'ye hicret etmek istemişti. Ancak Beni Muğire, Ümmü Seleme'yi bir yıl kadar hapsettiler. Onun hicret etmesine izin vermediler. Bunun üzerine Ebu Seleme Medine'ye gitti. Ümmü Seleme ise ancak bir yıl sonra Medine'ye kocasının yanına gidebildi. Kocası Ebu Seleme ؓ H. 4. yılda vefat etti.)

---

192 Ümmü Seleme, Hind b. Ebi Ümeyye b. Muğire b. Abdullah b. Amr b. Mahzum el-Kureşi'ye el-Mahzumiyedir. Rasûlullah s.a.v. Ümmü Seleme ile, Ebu Seleme'den sonra evlenmiştir. Bu da H. 4. yıldadır. Bazı rivayetlerde ise H. 3. yılda olmuştur. İlk hicret sırasında Ümmü Seleme, kocası Ebu Seleme ile birlikte Habeşistan'a hicret etmişti. Ümmü Seleme, H. 62 yılında vefat etmiştir.

193 Buhârî, Salavat: 48-54, Cenaiz: 70; Müslim, Mesacid: 16, Fiten: 110; Nesai, Mesacid: 13, Ahmed: 6/51.

Buhârî ve Müslim'de: "Ümmü Habibe ile Ümmü Seleme, Hristiyanlara ait olan bir kilisenin durumunu, şatafatını aktardılar..." şeklinde geçmektedir.

"Bunlar, Allah katında mahlukatın en şerlileridir." Bu ifade, kabirler üzerinde mescit inşa etmeyi haram kılmaktadır. Yakında ele alınacağı gibi Rasûlullah ﷺ böyle yapanları lanetlemiştir.

Bunların, halkın en şerlileri olmalarının sebebi, hem kendilerini hem de başkalarını saptırarak kendilerinden sonra gelen kimselere kötü bir çığır açmış olmalarındandır. Kabirler konusunda aşırı gidip taşkınlık yapanlar, işi bunlara ibadete kadar vardırdılar.

Daha önce geçen bir hadiste, bu ümmetten, müşrik kitap ehlinin yollarından gidip, onların yaptıklarını yapanların tıpkı onlar gibi olacakları anlatılmış idi. Rasûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

"Kim kötü bir çığır açarsa, vebali ona ait olduğu gibi, Kıyamete kadar buna göre amel edenlerin vebali de böyle bir çığır açana olacaktır." [194]

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Onlar Kıyamet gününde kendilerinin yüklerini (günahlarını) tamamen yüklendikten başka, bilgisizce saptırdıkları kimselerin günahlarının bir kısmını da yükleneceklerdir. Bak, ne kötü yük yükleniyorlar." (Nahl: 16/25)

Beydavi der ki:

"Yahudi ve Hristiyanlar, peygamberlerinin şanını tazim amacıyla onların kabirlerine secde edip, onları namazlarında kıble edinerek putlaştırdıkları için Nebi ﷺ bunlara lanet okumuştur."

Kurtubi de şöyle demiştir:

"Öncekiler bu salihlerin sûretlerini, sırf onların iyiliklerini hatırlayarak onları kendilerine örnek alma gayesiyle tasvir etmişlerdi. Böylece kendilerinin de onlar gibi olmalarını sağlayacaklardı. Kendilerince amaçları bu idi. Bunun için Allah'a yaptıkları ibadetleri onların kabirlerinin yanında yapıyorlardı. Daha sonra bunların ardından gelenler, kendilerinden öncekilerin asıl amaçlarını bilemediler. Şeytan da kendilerine vesvese vererek, atalarının bu sûretlere taptıklarını ve onlara tazimde bulunduklarını telkin etti. İşte Rasûlullah ﷺ ümmetini böyle bir konuma düşmemeleri için uyardı. Amacı böyle bir neticeye götürecek yolun önünü kesmekti."

194 Müslim, İlim: 6, Tirmizi, İlim: 15.

Kurretü'l Uyun'da şöyle deniyor:

"Rasûlullah'ın ﷺ Yahudi ve Hristiyanların mescit ve tasvir yapmalarından bahsetmesinin sebebi, kabirler üzerinde mescit bina edilmesinin ve sûretler çizilmesinin önünü kesmektir. Zira böyle yapanlar halkın en şerlileri ve kötüleridirler. Bu ümmetten olup da böyle bir şirkte bulunanların haline bakıldığında bunların durumunun kendilerinden öncekilerden çok daha kötü olduğu görülür. Kabirler üzerine bina yapmak, buna tazimde bulunmak, bunlara tapınmak gibi şeyler işleyen bu kimseler yaptıklarının dinden olduğuna inanıyorlar. Oysa ki bu, Allah'ın haram kıldığı bir şirktir. Allah ﷻ bu durumu nehyetmek üzere rasûller göndermiş ve kitaplar indirmiştir."

"Bu insanlar, tevhid akidesini bozan iki zararlı ameli bir arada yapmışlardır: Kabirleri mescit edinmek ve buralara salih kimselerin resim ve heykellerini koymak."

Bu söz İbn Teymiye'ye aittir. Muhammed et-Temimi bunu bir uyarı niteliğinde almıştır. Çünkü kabir ve heykel fitnesinin ne denli büyük bir boyuta vardığını göstermek istemiştir. Kabir fitnesi de tıpkı putperestlik fitnesi gibidir, hatta belki de çok daha şiddetlidir.

Şeyhülislâm der ki:

"İşte sırf bu sebepten ötürü Rasûlullah ﷺ kabirler üzerinde mescit edinmeyi yasaklamıştır. Çünkü bu hal, ümmetleri mutlaka büyük ya da küçük şirkten birine düşürmektedir.

İnsanlar, salihlerin timsallerine olan bağlılıkları sonucu şirke girmişlerdir. Bunların, yıldızlara vb. şeylere ait tılsımlar olduğunu ileri sürerler. Çünkü nefis, herhangi bir tahta veya taş parçasına tapınmaktan ziyade, bu gibi salih olduğuna inandığı kimselere tapınmayı ister. Bu itibarla müşriklerin hep bu gibilerin yanında niyazda bulundukları, bunlara huşû gösterdikleri görülür. Onlara öyle gönülden ibadet ederler ki, bu içtenliği Allah'ın evleri olan mescitlerde ve seher vakitlerinde bile göstermezler. Hatta çok daha ileri gidenler bunların kabirlerine secde ederler.

Yine birçok kimse, cami ve mescitlerde elde edemedikleri sevabı ve mükafatı salih olarak gördükleri kimselerin türbe ve kabirleri yanında kıldıkları namaz ve yaptıkları dualarla elde edeceklerine inanırlar. İşte Rasûlullah ﷺ böyle bir fesadın ortaya çıkmaması için hemen işi baştan yasaklayarak, kabirlerde namaz kılmayı mutlak anlamda nehyetmiştir. Hatta kabirde namaz kılan kimsenin bu yaptığını, orada namaz kılarken böyle bir amacı ve niyeti bulunmasa bile mutlak mânâda menetmiştir. Bereket ve sevap ancak mescitlerde kılınan namazlardan beklenmelidir.

Bilindiği gibi Rasûlullah ﷺ güneş doğarken ve batarken namaz kılmayı da nehyetmiştir. Çünkü bu vakitlerde müşrikler güneşe taparlar. Rasûlullah ﷺ ümmetinin ibadetlerinde müşriklerin niyetleri gibi bir niyet taşımadıklarını bilmesine rağmen, onlara benzerlik korkusundan bu zaman içinde namaz kılmalarını nehyetmiştir. Böylece onlar için şirke gidecek yolu kapatmıştır. Ancak kişi, kabir veya türbe yanında namaz kılarken buradan bir bereket elde etmek gibi bir niyet taşıyorsa bu bizzat Allah ﷻ ve Rasûlüne ﷺ karşı savaş açmak, onun dinine muhalefet etmek ve Allah'ın hiçbir şekilde izin vermediği bir bidat ortaya koymaktır.

Müslümanların dinde zaruri olarak bildikleri bir gerçek vardır:

Rasûlullah'ın ﷺ da hadislerinde belirttiği gibi, kabirlerin yanında namaz kılmak nehyedilmiş ve Rasûlullah ﷺ buraları mescit edinenlere lanet okumuştur. En büyük bidat, dinde sonradan ortaya çıkarılarak dindenmiş gibi sunulan şeyler ve şirke götüren şeylerin başında gelen, kabir ve türbelerin yanında namaz kılmak, buraları mescit edinmek, bunlar üzerine mescitler bina etmektir. Kaldı ki Rasûlullah'tan ﷺ bunları nehyeden tevatür derecesine varan naslar mevcuttur.

Müçtehitler sahih ve sarih sünnete bağlı kalarak bu gibi yerlere mescit inşa etmeyi nehyetmişlerdir. Nitekim Ahmed, Malik ve Şafii'nin ashabı, bunların haramlığını açıkça bildirmişlerdir. Kimisi de bunu mutlak anlamda mekruh olarak belirtmiş ve hatta bu kerahatin de tahrimî kerahat olduğu noktası ağırlık kazanmıştır. İslâm alimlerine hüsnü zan beslemek gerekir. Onların, Allah Rasûlü tarafından tevatür derecesine varan bir şekilde yasaklanan ve yapana lanet edilen bir fiili caiz görmeleri kesinlikle mümkün değildir ve böyle bir şey söz konusu değildir."

Âişe ﵂ şöyle diyor:

"Rasûlullah ﷺ ahirete göçmesine sebep olan hastalığı sırasında siyah bir şal ile mübarek yüzünü örtüyor, bunalınca zaman zaman açıyordu. Bu halde iken:

"Allah Yahudi ve Hristiyanlara lanet etsin. Çünkü onlar, peygamberlerinin kabirlerini mescit edindiler." buyurdu.

Rasûlullah ﷺ bununla bizi onların yaptıklarından sakındırıyordu. Böyle bir endişe olmasaydı, kabri açık bir yerde olurdu. Ancak mescit edinilmesinden korkuldu." [195]

---

195 Buhârî, Enbiya: 50; Müslim, Mesacit: 22; Nesai, Mesacid: 13; Darimi, Salat: 120, Ahmet: 6/229-275.

Yahudi ve Hristiyanlar için yapılması helal olan lanet okuma, bu ümmet-ten aynen onların yaptığını yapanlar için de helal kılınmıştır. Çünkü kabirler-de namaz kılan ve buraları namazgah (mescit) edinenler lanetlenmişlerdir. Böyle bir durum, işi onlara tapınmaya kadar götürmektedir.

O halde kabirde yatanlardan istekte bulunmaya, onlara çeşitli şekillerde ibadet etmeye ne buyrulur?

Buradaki men ve lanetleme, onların amelleri sebebiyledir, yoksa sadece Yahudi ve Hristiyanlara ait dönemler için, bunların şahısları ya da isimleri için değildir. Dolayısıyla, kim onlar gibi veya onlardan daha ileri bir şey işler-se lanetlenmeye elbette daha layıktır. Rasûlullah ﷺ Yahudi ve Hristiyanların lanetlendikleri gibi lanete uğramalarını istemediğinden ümmetini hadisleriyle uyarmak istemiştir. Bu bakımdan Âişe ؓ, endişesini belirterek:

"Eğer böyle bir endişe olmasaydı, kabri açık yerde olurdu." demiştir. Rasûlullah ﷺ Yahudi ve Hristiyanların kendi peygamberlerinin kabirlerine yaptıklarını bildiği için, bu tür davranışların peygamberler hakkında aşırıya gitmek olduğunu ve şirke götüren en büyük yollardan biri olduğunu ümme-tine bildirmişti.

Rasûlullah ﷺ, ümmetini böyle bir konuma düşme konusunda uyarmış, onlardan gerek kendisi gerekse salihler hakkında böyle taşkınlıklardan uzak kalmalarını istemiştir.

Böyle olmasına rağmen bu dinin garipliğinden olacak ki bu ümmetin sonradan gelenlerinin birçoğu bu duruma düşmüşler ve bunu Allah'a yaklaş-tıran yollardan biri olarak kabul etmişlerdir. Oysa bu, en büyük günahlardan ve münkerdendir ve yapageldikleri şeyler Allah'a ﷻ ve Rasûlüne ﷺ karşı savaş açmaktır.

Kurtubi, hadisin mânâsıyla ilgili olarak der ki:

"Bunların tümü, bu gibilerine tapınmaya götürecek yolların, işin daha başında iken kesilmesidir. Nitekim bu, aynı zamanda putperestliğin de bir sebebidir."

Kabirdekilere ve kabirlere ibadetle puta tapma arasında hiçbir fark yok-tur. Allah ﷻ, Nebisi Yakuboğlu Yusuf'la ilgili âyetinde şöyle buyurmuştur.

"Onun gömleğinin arkadan çekilip yırtıldığını gördüğü zaman (kocası): Doğrusu, bu sizin düzeninizden (biri) dir. Gerçekten sizin düzeniniz büyük-tür, dedi." (Yusuf: 12/28)

Âyette yer alan "şey" kelimesinin nekire olmasından ve hemen nefiyle birlikte zikredilmesinden, bunun, tüm şirk çeşitlerini kapsadığı anlaşılmaktadır.

Âişe'nin ﵁ sözünün anlamı şudur:

"Eğer Rasûlullah'ın ﷺ kabrinin mescid edinilmesinden korkum olmasaydı, onun da tıpkı sahabenin Baki mezarlığında olduğu gibi açıkta olmasını isterdim. İşte böyle bir korku nedeniyle, onun açıktaki bir mezarlıkta olmasını istemedim. Çünkü bu sebeple onun ümmeti de taşkınlık ederek ileri gidebilirler ve bu lanetlenmeyi hak edebilirlerdi."

Kurtubi der ki:

"Bu açıdan müslümanlar Rasûlullah'ın ﷺ kabri konusunda aşırılığa gidilecek yolları tıkadılar. Türbesinin duvarlarını ve oraya girişleri kapayıp, kabrinin etrafını çevrelediler. Kabrinin yerinin kıble edinilmesinden endişe ettiler. Çünkü namaz kılanlar, oraya doğru durduklarında böyle bir niyetle yönelebilirlerdi. Dolayısıyla kılınan namaz, oraya doğru kılınırken ona namaz kılıyormuş havasını uyandırabilirdi. Bunun için Şam rüknü denilen taraftan iki duvar çekerek yönünü, namaz kılmakta olan kimsenin yönünden saptırdılar, asıl kıbleye yönlendirdiler. Böylece bir üçgen oluşturarak insanların kuzey tarafından kabre yönelmelerini önlemek istediler."

Allah ﷻ'ın Halili

Cündüb b. Abdullah ﵁ (Cündüb b. Abdullah İbn Süfyan el-Beceli. Dedesine nisbet edilmektedir. Tanınmış sahabedendir. H. 60'tan sonra vefat etmiştir.) diyor ki:

"Rasûlullah'ın ﷺ vefatından önce şöyle dediğini duydum:

"Sizden bir halilim (çok fazla sevdiğim) olmasından Allah'a sığınırım. Allah İbrahim'i halil edindiği gibi beni de kendisine halil edindi. Şayet ümmetimden birini halil edinecek olsaydım, Ebu Bekir'i halil edinirdim. Dikkat edin! Sizden önceki kavimler nebilerin ve salih kimselerin kabirlerini mescit ediniyorlardı. Sakın kabirleri mescit edinmeyin, sizi böyle yapmaktan menederim." [196]

Şayet ümmetimden birini halil edinecek olsaydım, Ebu Bekir'i halil edinirdim.

Halillik muhabbetin de üzerinde bir sevgidir. Halil edinmek, aşırının da üstünde bir sevgi ile sevdiğine bağlanmaktır. Rasûlullah ﷺ bu konuda caiz olmayan bir şeyi yapmaktan kaçınmıştır.

Kurtubi der ki:

---

196 Müslim, Mesacid: 23

"Rasûlullah'ın ﷺ kalbi Allah sevgisi, muhabbeti, tazimi ve marifetiyle dopdoludur. Dolayısıyla onun kalbinde başkasının halil edinilmesine yer yoktur."

İbn Kayyim diyor ki:

"Bazıları, 'muhabbet, halillikten daha üstündür; çünkü İbrahim (a.s.) Allah'ın halili, Muhammed ﷺ ise habibidir' derler.

Onların bu sözleri, cehaletlerinden ileri gelmektedir. Çünkü muhabbet, daha geneldir. Halillik ise özeldir, sevgiden daha üstündür.

Allah ﷻ, Rasûlünü halil edindiğini bildirmiş ve ondan Rabbinden başkasını halil edinmemesini istemiştir.

Kaldı ki Rasûlullah ﷺ Âişe'yi, Ebu Bekir'i, Ömer b. Hattab'ı, Muaz b. Cebel ؓ ve daha başkalarını sevdiğini haber vermiştir.

Allah ﷻ da, tevbe edenleri, temizlenenleri ve sabredenleri sevdiğini bildirmiş; ancak halilliği sadece İbrahim (a.s) ile Rasûlullah'a ﷺ has kıldığını haber vermiştir.

Ebu Bekir'in ؓ Fazileti

Burada Ebu Bekir Sıddık'ın, sahabenin en faziletlisi olduğu bildirilmektedir. Bu, aynı zamanda Rafızilerle Cehmiye'ye de bir reddiyedir. Bu iki mezhep en şerli bidat ehlidirler. Seleften kimileri bunları 72 fırkadan çıkarmışlardır. Rafıziler yüzünden şirk ve kabirlere tapınma doğmuştur. Bunlar kabirlere ilk defa mescit bina edenlerdir.

(Böyle bir şeyi ilk yapanlar Kölemenlerdir ki bunlar kendilerinin Fatımi oldukları yalanını ileri sürmektedirler. Bunlar Hüseyin ؓ -Allah bunlardan, bunların şiasından ve onları sevenlerden beridir- adına Kahire'deki meşhur mescidi inşa ettiler. Üzerine de oldukça muazzam bir kubbe yaptılar. Burada Allah'ın, Rasûlü'nün ve Ehl-i Beytinin hoşlanmayacağı, şirke varan ameller işlemeye başladılar. Halbuki bu gibi şeyler kalbinde Allah ve Rasûl sevgisi bulunup da sahih bir iman ehli olan herkesin gazabını çeker. Seleften birçok alim bunlara dair eserler yazdılar, Kölemenlerin yalanlarını ve Fatımi olma nisbetlerini reddettiler. Çünkü bu, kafirce ve facir anlamda bir nisbettir. Bunlar açıkça Rafızi olduklarını söylüyor ve küfürlerini de gizliyorlardı. Bu konuda Ebu Bekir Bakıllani çok nefis bir kitap yazmış ve buna:

"Keşful Esrar ve Hetkulestar" adını vermiştir. İbn Cevzi ve başkaları da yazmışlardır.[197]

---

197 Bk. İmad b. Kesir, el-Bidaye ve'n-Nihaye, 402 H. yılı olayları. 1/249

Bu hadiste Ebu Bekir'in ﷺ hilafetine de bir işaret vardır. Çünkü bir kimse eğer birini oldukça fazla seviyorsa, ona başkalarından ayrı bir değer verir. Bu bakımdan halka namaz kıldırması için onu seçmiştir. Hatta, kendisine, namazı Ömer'in ﷺ kıldırması söylenince buna kızmıştır. Bu olay Rasûlullah'ın ﷺ vefatına sebep olan hastalığı sırasında olmuştur.

(Ebu Bekir'in asıl adı Abdullah b. Osman b. Amir b. Amr b. Ka'b b. Sa'd b. Teym b. Muammer'dir, Sıddık-i Ekber'dir. Rasûlullah'ın halifesidir ve icma ile sahabenin en faziletlisidir. Çünkü ilim ehlinden sözüne itibar olunanların, bu mânâdaki icma ehlinin icmaı böyledir. H. 13 yılında Cemadelula ayında vefat etmiştir. Bu sırada 63 yaşında bulunuyordu.)

Kabirleri Mescit Edinmek

Hadiste yer alan uyarıyla Rasûlullah ﷺ, peygamberlerinin kabirlerini mescit edinenleri iki yönden reddetmektedir:

a - Bunlar tazim için peygamberin kabirlerine secde ediyorlar.

b - Peygamberlerin defnedildikleri yerlerde namaz kılmayı ve namaz sırasında oraya doğru yönelmeyi caiz görüyorlar. Güya böylece Allah'a ibadette mübalağa yapıyor, aynı zamanda peygamberlere de tazimde bulunuyorlar.

Bunlardan birincisi açık bir şirk, ikincisi ise gizli şirktir. İşte bu açıdan bunlar lanetlenmeyi hak etmişlerdir.

Rasûllerin seyyidinden gelen bu kadar ağır tehdide rağmen, nasıl olur da halen kabirlere tazimde aşırı gider, buraların üzerine bina inşa eder, buralarda veya buralara doğru namaz kılabilirler? Doğrusu bu, Allah'a ve Rasûlüne karşı savaş açmaktır.

Üzerinde herhangi bir bina yapılmış olmasa bile oraya doğru namaz kılarak orayı mescit edinen kimse lanetlenmeyi hak etmiş olur. İşte bu durum, bu kabirlerin yanında ve kabirlere doğru namaz kılmanın haram olduğunu gösterir. Ebu Said Hudri'den ﷺ Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Kabir ve hamamlar dışında yeryüzünün tümü mescittir."[198]

İbn Kayyim diyor ki:

"Kim şirki, sebeplerini ve buna engel olacak yolları bilir ve Rasûlullah'ın ﷺ maksadını anlarsa, onun ﷺ:

"Böyle yapmayın...", "Sizi böyle bir şeyden nehyediyorum." ifadelerindeki inceliği kavrar.

---

198 Tirmizi, Namaz: 234 200

Rasûlullah'ın ﷺ böyle söylemesi, bunlar necis oldukları için değildir. Aksine necaset, şirkin, Rabbinden ve mevlasından korkmayıp heva ve hevesine uyarak yasak olan bu fiilleri işleyenlere bulaşmasıdır.

Bu necasete bulaşmayanlar oldukça azdır. Buna bulaşanlar "La ilahe illallah" dedikleri halde meseleyi kavramayanlardır. Halbuki Rasûlullah ﷺ şirkin tevhide bulaşmasını önlemek, ümmetini Rabbin gazabına neden olan Allah'a denk tutma amelinden uzaklaştırmak için bu ve benzeri uyarılarda bulunmuştur. Fakat müşrikler buna uymayarak aksine bu noktada isyana kalkışmış ve nehyedildiklerini yapmışlardır. Şeytan da bunları aldatarak onlara, şeyhlerin ve salihlerin kabirlerine tazimin bu şekilde olacağını telkin etmiş, siz bunlara ne oranda tazimde bulunur, ne kadar taşkınlıkta bulunursanız, o derece onlara yakın olur, onların düşmanlarından da o derece emin olursunuz düşüncesini hakim kılmıştır.

Allah'a yemin ederim ki, Yeuk, Yeğus ve Nasr'e tapınanlara da şeytan bu yolla etki etmiştir. Aynı şekilde putperestleri de Kıyamete kadar etkisi altında tutacaktır. Müşrikler bu konuda aşırı gidiyor, yollarının yanlışlığını söyleyenlere de dil uzatıyorlar.

Allah ﷻ, tevhid ehlini onların yoluna gitmekten, onların tarikatlarına bağlanmaktan, onların düştükleri duruma düşmekten korumuş; onlara, bunların ilahlık hususiyetlerinden hiçbirine sahip olmadıklarını bildirerek hidayet yolunu ve gerçek kulluğun kime yapılacağını göstermiştir."

Kabirleri mescit edinmenin fitneye ve şirke düşmeye sebep olacağını söyleyenlerin başında şu isimler gelir:

İmam Şafii, Ebu Bekir Esrem, Ebu Muhammed Makdisi, Şeyhülislâm ve daha niceleri...

Bu mesele, hakkında asla kuşku duyulmayacak olan bir haktır.

Yeryüzünün Bu Ümmete Mescit Kılınması

Orada bir mescit bina edilmiş olmasa bile, tazim için herhangi bir yere yönelinmesi veya burada namaz kılınması burayı mescit edinmektir. Ancak sırf namaz kılmak maksadıyla yönelinen yer için böyle bir durum söz konusu değildir. Çünkü Rasûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

"Yeryüzü benim için tümüyle temiz ve mescit kılındı."[199]

---

199 Buhârî, Teyemmüm; Müslim, Mesacid: 521, Ahmed: 2/222.

Yani kabristan vb. gibi namaz kılınması caiz olmayan yerlerin dışındaki tüm yerler bu ümmet için mescit kılınmıştır. Oralarda namaz kılmak caizdir.

Beğavi, "Şerhu's-Sünne" adlı eserinde şöyle diyor:

"Burada şuna değinilmek isteniyor:

Ehli kitap, namaz ve ibadetlerini sadece mabet ve kiliselerinde yapabilirler. Allah ﷻ, bu ümmete, kendilerine bir kolaylık olması için namazlarını diledikleri yerde kılmaları için izin vermiş, bunu onlara mubah kılmıştır. Daha sonra "tüm yerlerden" ifadesinden hamam, kabristan ve necis olan yerleri tahsis etmiştir."

İnsanların En Şerlileri

İbni Mes'ud'dan ؓ Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"İnsanların en şerli olanları, Kıyamet koptuğu zaman hayatta bulunanlar ve kabirleri mescit haline getirenlerdir." [200]

Kurretü'l Uyun'da şöyle denir:

"Bu türden şeyler son zamanlarda bu ümmet içerisinde de artmaya başlamıştır. İnsanlar darda kaldıklarında Allah'ı unutarak ihlâslı bir şekilde bu tür şeyhlere sığınıyor, böylece şirke giriyorlar. Onların kainatı tasarrufları altında tuttuklarına, duaları işittiklerine, menfaat sağladıklarına inanıyorlar.

Amman halkından olan İbn Kemal'in ve benzerlerinin sözünü bunlara örnek verebiliriz. Bunlar güya Abdulkadir Geylani'nin yapılan duayı işittiğini, dua edene fayda getirdiğini, onun ölü olmasına rağmen gaybı bildiğini söylüyorlar. Böyleleri akıllarını yitirmiş, sapıtmış, Allah'ın indirdiğini de inkar etmişlerdir. Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Eğer onlara dua ederseniz, duanızı işitmezler, işitseler bile size cevap veremezler. Kıyamet gününde ise, sizin şirk koşmanızı tanımayacaklardır. (Bunu her şeyden) Haberi olan Allah gibi sana (hiç kimse) haber vermez." *(Fatır: 35/14)*

Bunlar Allah'a gereğince iman etmiyor, putları hakkındaki ve şirk konusundaki hükümleri kulak ardı ediyor, Allah'ın Kitabında indirdiklerini hiçe sayıyor, hem akla hem de nakle karşı büyükleniyorlar."

"İnsanların en şerli olanları, Kıyamet koptuğu zaman hayatta bulunanlar..."

200 Ahmed: 1/435, İbn Hibban Mesacid: 340, Ebu Hatim sahih.

Kıyametin önde gelen alametleri, Dabbe'nin çıkması, güneşin batıdan doğması gibi alametlerdir. Bundan sonra artık Kıyamet nefhası üfürülür.

Namazlarını kabirlerin yanında ve oralara doğru kılarak kabirleri mescit edinenler, buralara mescitler bina edenler, halkın en şerlileridirler. Sahih hadislerden öğrendiğimize göre bunlar Yahudi ve Hristiyanlara ait amellerdir. Bundan dolayı Rasûlullah ﷺ bu amelleri işleyenlere lanet etmiş, bu şekilde ümmetinin tıpkı Yahudi ve Hristiyanlar gibi peygamber ve salihler hakkında aşırıya gitmesini önlemek istemiştir. Ne yazık ki hiçbir kimse başını kaldırıp da bu hükme bakmıyor. Aksine bunu yapmanın Allah'a yaklaşmak olduğuna inanıyor. Halbuki bu, onları Allah'tan uzaklaştırıyor. Onları rahmet ve mağfiretinden kovuyor. İşin üzülünecek bir yanı da, birçok ilim ehli kimsenin de böylelerinin arasında bulunması ve bu yapılanlara karşı çıkmamasıdır. Aksine onlar çoğu zaman bunu güzel buluyor, yapılmasını da teşvik ediyorlar.

Doğrusu İslâm'ın garipliği iyice artmıştır. Maruf münker, münker de maruf gibi kabul edilir olmuştur. Sünnetler bidat, bidatler de sünnet gibikabul edilmeye başlanmıştır. Küçükler böyle bir ortamda yetişip büyümekte, büyükler de böyle bir ortamda yaşlanmaktadırlar.

Şeyhülislâm diyor ki:

"Kabirler üzerinde mescit inşa etmek, sahih hadisler gözönünde tutularak tüm gruplarca nehyedilmiştir. Bizim ashabımız ve bizden başka Malik'in ve Şafii'nin ashabı, bunun haramlığını açıkça belirtmişlerdir."

Sonra konuma ilişkin hadisleri bir bir ele alarak nihayetinde şöyle demektedir:

"Peygamberlerle salihlerin, kralların veya başkalarının kabirleri üzerinde inşa edilen mescitlerin tümünün kesinlikle ya yıkılarak veya değiştirilerek önlenmesi gerekir. İşte bu husus, tanınmış alimler arasında, hakkında ihtilaf bulunmadığı bilinen hususlardandır."

İbn Kayyim da şöyle diyor:

"Kabirler üzerine yapılan kubbelerin yıkılması vaciptir. Çünkü bunlar Rasûlullah'a ﷺ masiyet temeline dayalı olarak tesis olunmuşlardır. Şafiilerden bazı mezhep imamları, Karafe denilen yerde yapılan bu türden binaların yıkımına fetva vermişlerdir. Bunlar arasında İbnul Cumeyzi, Zahir et-Termini vb. kimseler bulunmaktadır."

Kadı İbn Keç de şöyle diyor:

"Kabirlerin üzerini kireçlemek, kireçleyerek belirlemek, üzerinde kubbeler yapmak veya başka bir şey yapmak ya da böyle bir vasiyyette bulunmak caiz değildir, vasiyet de batıldır."

Ezrai de der ki:

"Kubbe ve benzeri şeylerin inşası ile ilgili vasiyetin batıl olmasının nedeni, bunların yapılmasının kesinlikle haram olmasındandır."

Kurtubi der ki:

Cabir'den ✤ rivayet edilen:

"Rasûlullah ﷺ kabrin kireçlenmesini ve üzerine bina yapılmasını nehyetti" hadisi hakkında Malik der ki:

"Kabirler üzerine bina yapmak, kireçlemek mekruhtur. Bazıları bunu caiz görmektedir. Oysa bu hadis, caiz görenler aleyhine bir hüccettir."

İbn Rüşd ise şöyle der:

"İmam Malik'e göre, kabir üzerine bina yapılmasını ve bunun bir anıt eser olarak kalmasını sağlamak mekruhtur; bu, zenginlerin bir bidatidir. Onlar bunu sırf başkalarına karşı övünmek, büyüklük taslamak için icad etmişlerdir. Doğrusu bu, hakkında ihtilaf olmayan bir gerçektir."

Hanefi alimlerinden Zeylai de "Şerhulkenz"de şu ifadeye yer verir:

"Kabir üzerine bina inşa etmek mekruh görülmüştür."

Kadi Han da:

"Kabir kireçlenmez ve üzerine bina yapılmaz" diye aşağıdaki hadise dayanarak bu husustaki kanaatini belirtmiştir. Çünkü hadise göre Rasûlullah ﷺ, kabrin kireçlenmesini, üzerine bina yapılmasını nehyetmiştir. Bundan murad, mekruhluğudur. Hanefilere göre bu, tahrimen mekruhtur.

İbn Nuceym bunu "Kenz" şerhinde zikretmiştir.

Şafii:

"Bir yaratığın tazim olunmasını ve kabrinin mescit kılınmasını mekruh görüyorum. Hoş görmemekteyim. Çünkü bu, onun aleyhine veya ondan sonra gelenlere bir fitne oluşturabilir." diyor. İmam Şafii'nin buradaki mekruhtur ifadesi, tahrimi anlamdaki bir kerahattir.

Nevevi de, Mühezzeb Şerhi'nde kabirler üzerinde bina yapımını mutlak anlamda haram kabul etmiştir. Bu görüşünü Müslim Şerhi ve benzeri eserlerinde zikretmiştir.

Muğni ve Kafi gibi eserlerin sahibi olan Hanbeli imamlardan Ebu Muhammed Abdullah b. Ahmed b. Kudame, kabirler üzerinde mescit inşa edilmesinin caiz olmadığını belirtmiştir. Çünkü Nebi ﷺ böyle yapan Yahudi ve Hristiyanlara lanet etmiştir. İlk puta tapma olayı, ölülere karşı duyulan saygı ve onlara ait resimlerin sûretlerinin yapılması, bunlara dokunmak ve bu gibilerin yanında namaz kılmakla ortaya çıkmıştır."

İbn Hacer Heytemi, "Kitabul kebair" adını verdiği eserinde açıkça şöyle demektedir:

"Kabirler üzerine kubbe inşa etmek büyük günahlardandır, açık naslarla haram kılınmıştır. Müslümanların emirlerine düşen görev, bu tür kubbeleri yıkmak olmalıdır. Bunun için de başta İmam Şafii'nin kabri üzerine inşa olunan kubbenin yıkımı ile işe girişilmelidir."

Şeyhülislâm İbn Teymiye der ki:

"Kabir veya mezarlık, ister yeni ister eski olsun, toprağı ister değişmiş, ister değişmemiş olsun, aralarında hiçbir fark gözetilmez. Yine kabirle toprak arasında bir perde olsun veya olmasın, madem ki genel mânâsıyla kabir adını almakta ve aynı illeti taşımaktadır, hiçbir şekilde fark etmez. Çünkü Nebi ﷺ nebilerinin kabirlerini mescitlere dönüştürenlere lanet etmiştir.

Bilindiği gibi nebilere ait kabirler necis değildirler. Kabirlerde namaz kılmanın yasaklanması, türbenin necis olması veya kabrin pis olması itibarıyla değildir. Bunun böyle yorumlanması, Rasûlullah'ın asıl maksadının dışına çıkmak olur. Kaldı ki, ister kabrin gerisinde kalsın, ister ön tarafında bulunsun, herhangi bir kabir ya da kabristan üzerinde inşa edilmiş mescitlerde namaz kılmak da mezheplerce hiçbir ihtilaf olmaksızın, caiz değildir.

Çünkü Nebi ﷺ şöyle buyurmuştur:

"Doğrusu sizden öncekiler nebilerinin ve salihlerinin kabirlerini mescitlere dönüştürdüler. Dikkat edin! Kabirleri mescitlere dönüştürmeyin. Ben sizi böyle bir şeyden nehyederim."[201]

Özellikle peygamberlerin kabirlerinden söz edilmesi, halkın daha çok buralarda ibadete yönelmesi ve buraları mescitlere dönüştürme ihtimalinin daha ağır basmasındandır. Üzerinde bir mescit yapılmasa da kabirlerde namaz kılınamaz. Çünkü böyle bir şey, mefsedetin bizzat kendisini işlemektir. Bu açıdan kabirlerin yanında namaz kılmak yasaklanmıştır. Zira her namaz kılınan yere mescit adı verilmiştir. Rasûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

201 Buhârî, Salavat: 48; Müslim, Mesacid: 16.

"Yeryüzü benim için mescit ve temiz kılınmıştır." (Daha önce geçti)

Kimileri şöyle dediler:

"Bir veya iki mezarın varlığı, orada namaz kılınmasına engel oluşturmaz. Çünkü buraya kabristan veya mezarlık denemez."

Ancak Ahmed b. Hanbel'in ve ashabının ifadelerinde böyle bir ayrım söz konusu değildir! Onların genel ifadelerinden tek kabir de olsa, onun yanında namaz kılınmasının menedilmiş olduğu anlaşılır.

Daha önce de geçtiği gibi Ali ﷺ şöyle demişti:

"Ben hiçbir hamamda ve hiçbir kabrin yanında namaz kılmam."

Bu ifadeye göre, yasak oluş, kabrin kendisini, çevresini ve avlusunu da kapsar. Kabristan içinde bina edilmiş mescitlerde namaz kılınamaz. Bu, mescitle kabirler arasında bir duvar bulunsun ya da bulunmasın veya açık olsun, hiç fark etmez. Yasak geçerlidir.

Esrem'in rivayeti de şöyledir:

"Eğer mescit, kabirler arasında ise, burada farzlar kılınamaz. Eğer kabirlerle mescit arasında bir engel varsa, bu takdirde burada cenaze namazının kılınmasına ruhsat verilmiştir. Cenaze dışında başka bir namaz kılınamaz.

Ebu Mersed, Rasûlullah'tan ﷺ şu hadisi zikrediyor:

"Kabirler üzerinde namaz kılmayın."[202]

Alimlerin bu konudaki görüşlerini araştıracak olursak, birkaç kitap dolusu görüş karşımıza çıkar. Alimler, bunun illetini, sebep olduğu neticeyle açıklamışlardır. Bu da taşkınlık, aşırılık, Allah'tan başkasına tapınmaktır ki, bugünkü gerçekler bunu açıkça göstermektedir.

Sözlerine güvenilir imamlardan sonra birtakım görüşler ortaya atılmış; bu, halkın sıkıntısını daha da artırmıştır. Kimisi buna şiddetle tepki gösterirken, kimisi de işi kolayından almış, Kitap ve Sünnetin nasslarını önemsenmeyecek kayıtlarla kayıtlayarak, Allah Rasûlünün asıl kasdettiğini amacından saptırıp, değiştirmişlerdir. Yasaklamayı ve bununla neyin amaçlandığını gerektiği şekilde belirtmemişlerdir. Bunlardan kimisi, üzerinde bina yapmanın yasak olduğu kabristanın, herkesin gelip geçtiği yol geçen hanı gibi olan kabristan olduğunu, kimisi de burada namaz kılmanın yasak oluşunun sebebinin, buraların ölülerin irinleri ve fena kokularıyla necis olmasından kaynaklandığını söylemiştir. Bunların hepsi de asılsız ve geçersiz gerekçelerdir.

202 Müslim, Cenaiz: 33, Ebu Davud, Cenaiz:77.

Şöyle ki:

a - Başta böyle bir iddiayı ileri sürmek, Allah hakkında bilmeden konuşmaktır. Bu da kitabın nassıyla, haramdır.

b - Doğrusu bu söylenen ifadeler, failin lanetlenmesini gerekli kılmaz ve onun hakkında aşırıya gitmeyi gerektirmezler. Aksi takdirde şöyle demek doğru olurdu:

"Kim, necis olan bir yerde namaz kılarsa, Allah'ın laneti onun üzerine olsun."

Bu adamların söylemekte oldukları bu ifadelerden, Nebi'nin ﷺ bunun haram kılınışının illetini açıklamadığı gibi bir mânâ çıkıyor. Meseleyi açıklamayı ümmete havale etmiş, o üstün çağın imamları da kendilerinden sonra gelecek olanlara!...

Böyle bir düşünce, akıl ve şeriat açısından kesinlikle batıldır. Çünkü buradan, Rasûlullah ﷺ bunu açıklamaktan acizdi ve bunu ifade etmekten kısır kalmıştı şeklinde bir mânâ çıkmaktadır. Doğrusu böyle bir durum, batılların en büyüğüdür. Çünkü Nebi ﷺ mesajı en açık bir şekilde tebliğ etmiştir. Onun, meseleyi ortaya koymadaki gücünün üzerinde başka hiçbir güç yoktur ve böyle bir güçten söz de edilemez. Böylece batıl geçersiz kalınca, gerekli olan da o ölçüde batıl (geçersiz) olmuş olur.

Yine şöyle demiştir:

"Bu lanet ve aşırı tehdit sadece peygamberlerin kabirlerini mescitlere dönüştürenlerle ilgilidir."

Halbuki kimi nasslarda, hem peygamberleri hem başkalarını kapsar mahiyette ifadeler ve hükümler bulunmaktadır. Eğer asıl illet onların iddia ettikleri gibi, buraların necis olmaları olsaydı, o zaman yasağın tam aksine peygamberlere ait kabirler için geçerli olmaması gerekirdi. Çünkü onların cesetleri her an tazeliğini korur. Asla irine dönüşmez ve kokuşmaz. Dolayısıyla durumları ve konumları böyle olan peygamberlerin kabirleri yanında namaz kılınması bu durumda engellenemezdi. Demek ki maksat, onların ileri sürdükleri değildir. Madem ki nehiy, nas yoluyla peygamberlerin kabirlerini mescit edinmeyi de kapsıyor, bu takdirde asıl illet, söz konusu alimlerin sözlerinden nakledilen gerekçelerdir.

Hüccetin ortaya çıkmasını sağlayan, delilin beyanını bahşeden Allah'a hamd olsun.

Bizi bu yola hidayet eden Allah'a hamd olsun.

Eğer Allah bizi hidayette kılmasaydı, kesinlikle biz hidayete eremezdik.

Salih Kimselerin Kabirlerinde Aşırı Davranışlar Onları Putlaştırır

Rasûlullah ﷺ şöyle buyuruyor:

"Allah'ım! Benim kabrimin tapınılan bir put haline getirilmesine müsaade etme. Allah'ın gazabı, peygamberlerinin kabrini mescit edinenlere çok şiddetli olur."[203]

Malik, İmam Malik b. Enes b. Malik b. Ebu Amir b. Amr Asbahi, Ebu Abdullah el-Medeni'dir. Hicret yurdunun imamıdır. Dört mezhep imamından biridir ve hadis alanında söz sahibi olanlardandır. Buhârî kendisi hakkında şunları söyler:

"Malik'in en sahih isnadları Nafi'den ve İbn Ömer'dendir." Vefatı H: 179 senesidir. Doğ. M: 93 veya 94 yılıdır. Vakıdi kendisinin doksan yaşına ulaşmış olduğunu söyler.)

Kurretü'l Uyun'da şöyle denilir:

"Rasûlullah ﷺ ümmetinin Yahudi ve Hristiyanların durumuna düşmesinden endişe duymuştur. Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"*De ki: "Ey kitap ehli, haksız yere dininiz konusunda aşırı gitmeyin ve daha önce sapmış, birçoğunu saptırmış ve dümdüz yoldan kaymış bir topluluğun heva (istek ve tutku) larına uymayın.*" (Maide: 5/77)

Rasûlullah ﷺ Rabbine yakararak, kabrinin tapınılan bir put haline dönüştürülmemesini istemiştir. Bilindiği gibi kabirlere çeşitli şekillerde tapınılmaktadır. Bununla ilgili olarak daha önce Âişe ؓ hadisi geçmişti. Allah ﷻ, Nebisinin duasını kabul buyurdu, kabrini korudu ve onu üç adet duvarla ihata ettirdi."

İbn Kayyim'ın da belirttiği gibi Allah ﷻ, Rasûlünün ﷺ duasını kabul buyurdu. Ayrıca hadis Rasûlullah'ın ﷺ kabrine ibadet edilmesi durumunda, onun da bir puta dönüşmüş olacağını haber vermektedir. Ancak Allah ﷻ onun kabrini bundan korudu. Kendisiyle halk arasına örülen duvarlar sebebiyle oraya ulaşılamamaktadır.

Hadisin işaret ettiğine göre "vesen", ibadet eden kimsenin, ibadet ettiği kabirlere veya türbelere doğrudan tapınmasıdır. Kabirlere ve türbelere tazimin ve onlara ibadetin artması nedeniyle fitne de o oranda büyümüştür.

---

203 Malik, Muvatta, Sefer: 85, Ahmed, Müsned: 2/246, Ebu Nuaym, Hilye: 7/317.

Nitekim İbn Mes'ud ﷺ şöyle demiştir:

"Size bir fitne gelip de, büyüklerin içinde yaşlandığı ve küçüklerin de içinde yetiştiği bir durumda haliniz nice olur?

Bunlar halk üzerinde cereyan eder de halk bu şeyleri sünnet kabul eder ve bunlar değiştirilince de, sünnet değiştirildi denilir."

İşte böyle bir fitne sebebiyle Ömer ﷺ, Nebi'nin ﷺ bazı yerlerdeki izlerinin takip edilmesini yasaklamıştır.

İbn Veddah der ki:

"İsa b. Tunus'un şöyle söylediğini işittim:

"Ömer b. Hattab ﷺ, altında Rasûlullah ﷺ ile biat olunan ağacın kesilmesini emretti. O ağaç kesildi. Çünkü halk oraya gidiyor, onun altında namaz kılıyordu. Ömer ﷺ onların fitneye düşmesinden korkmuştu."

(Bu biat Hudeybiye barış antlaşmasında olmuştu. Allah ﷻ, Fetih sûresinde bu ağaçtan söz etmektedir:

"And olsun, Allah, o ağacın altında sana biat ederlerken mü'minlerden razı olmuştur, kalplerinde olanı bilip de üzerlerine huzur ve sükun indirmiş ve onları yakın bir fetih ile müjdelemiştir." (Fetih: 48/18)

Bu olay, Rasûlullah ﷺ tarafından, kendisi ile Kureyş arasında elçilik göreviyle Kureyş'e gönderilen Osman b. Affan'ın öldürüldüğü haberinin yayılması üzerine olmuştu. Bunun üzerine Rasûlullah ﷺ:

"Bu toplumla savaşmadıkça buradan ayrılmayacağız" buyurdu ve sahabesini kendisiyle biata çağırdı. Rıdvan biati adı da verilen bu biat, ölüm üzerine yapılıyordu. Yani "Hepimiz ölmedikçe buradan, Rasûlullah'tan ﷺ ayrılmayacağız" tarzında bir biat idi. Biata katılan sahabe sayısı 1400'dü. Daha sonra Osman ﷺ hakkında yayılan haberin asılsız olduğu meydana çıktı. Bu kıssa Buhârî, Müslim vb. hadis kaynaklarında rivayet olunmuştur.)

Marur b. Süveyd diyor ki:

"Ömer b. Hattab ile birlikte Mekke yolunda sabah namazını kıldım. Sonra baktık ki halk bir yerlere doğru gidiyorlar. Ömer ﷺ:

"Bu halk nereye gidiyor?" diye sordu. Şöyle cevap verildi:

"Ey mü'minlerin emiri, Rasûlullah'ın ﷺ içinde namaz kıldığı bir mescit var, oraya gidip orada namaz kılıyorlar."

Bunun üzerine şöyle konuştu:

"Doğrusu sizden önceki toplumların helaki bu gibi şeyler yüzünden olmuştur. Onlar peygamberlerinin izlerini aynen takip ederler, buraların üzerine kilise ve havralar yaparlardı. Kim bu gibi mescitlerin yanında namaz vaktine girmişse, burada namazını kılsın, kim de henüz bir namaz vakti girmeden böyle bir mescidin yanına gelmişse, beklemeden geçip gitsin. Oraya yönelmeyi amaçlamasın."

İbn İshak'ın Meğazi'sinde, Yunus b. Bükeyr'in Ziyadat'ından alınan Ebu Halde Halid b. Dinar'ın rivayetinde deniliyor ki:

"Bize Ebul Aliye anlatarak dedi ki:

"Biz Tüster'i fethettiğimizde, Hürmüz'ün beytulmalında, üzerinde ölmüş bir adam bulunan bir yatak bulduk. Başının yanında da bir mushaf bulunuyordu. Mushaf ile adamı Ömer'e ﷺ götürdük. Kendisine bir kemik getirdik. Ona Arapça yazdı. Ben, Araplardan bunu ilk okuyan kimseyim. Onu tıpkı Kur'ân okur gibi okudum. Bunun üzerine ben Ebul Aliye'ye:

"İçindeki neydi?" diye sordum. Dedi ki:

"Siyretiniz, işleriniz, konuşma lehçeleriniz ve bundan sonra olabilecekler."

"Peki adamı ne yaptınız?" dedim. Dedi ki:

"Gündüzleyin kendisi için on üç ayrı kabir açtık, geceleyin defnettik ve sonra da tüm kabirleri düzledik ki, onu halkın gözünden gizleyelim de, gidip kabrini açmasınlar."

"Ondan ne umut ediyorlar ki? diye sordum." Dedi ki:

"Yağmurlar yağmayınca, kıtlık baş gösterince, onu kendi yatağıyla birlikte ortaya çıkarıp, onun adına yağmur istiyorlar." Yine sordum:

"Siz adamın kim olduğunu sanıyorsunuz?" Dedi ki:

"Danyal adı verilen bir adam." Dedim ki:

"Peki adamı o halde gördüğünüzde, ölmesi üzerinden kaç yıl, ne kadar bir zaman geçmişti?" Dedi ki:

"Üç yüz yıl kadar." Dedim ki:

"Peki hiçbir yerinde bir değişiklik olmamış mı?"

"Hayır, kafasının üzerinde birtakım ufak, arpacık danesi gibi... Çünkü peygamberlerin etlerini toprak çürütmez." dedi.

(Taberani, 2/220. Hicretin 17. yılı olayları.

Ebu Sebere'ye:

"Bu, Danyal'ın cesedidir" dendi. Ebu Sebre dedi ki:

"Bize ne, biz bunun onun, cesedi olduğunu kesin olarak nasıl anlarız?" Daha sonra Danyal ile ilgili haberi ve Buhtu'n-Nasar'ın onu Beyt'ul-Makdis'te esir ettiğini, Sus şehrinde öldüğünü zikretti.

İşte orada, Danyal'ın cesediyle yağmur duasına çıkarlardı. Müslümanlar buraları fethedince, onu getirdiler, onu onların elleriyle tesbit ve ikrar ettirdiler. Ebu Sebere onlardan ayrılıp Cündişafur'a gidince, Ebu Musa Sus'ta ikamet etti. Bu olayı Ömer'e ﷺ yazdı.

Bunu Ebu Ubeyde de, "el-Emval" adlı eserinde, s. 343 ve 876 maddesiyle Katade'den aktarmaktadır. Der ki:

"Sus şehri fethedilince, bunlara Ebu Musa Eşari gönderilmişti. Orada Danyal'ı Abrun denilen bir yerde buldular. Bir de gördüler ki yanıbaşına bırakılmış bir kısım mal ve bir de aşağıdaki ifadeleri taşıyan bir mektup:

"Dileyen gelip buradan borç alsın ve kendisine belli bir süre tanısın. Süre bitiminde eğer malı getirirse tamam, getirmezse, adam alaca (çiçek) hastalığına yakalanır."

Ömer ﷺ kendisine şöyle yazdı:

"Onu kefenle, üzerine güzel kokular saç, namazını kıl. Sonra da peygamberlerin -Allah'ın salat ve selamları üzerlerine olsun- defnedildiği gibi defnet. Malına da bak, onu müslümanlara ait Beytulmala kat."

Ebu Musa, onu beyaz bir bezle kefenledi, üzerine namaz kıldı ve defnetti."

Belazuri de der ki (s. 371):

"Ebu Musa, onların kıblesinde bir ev gördü, üzerinde de bir örtü vardı. Kendisine, bunun ne olduğunu sordu, orada peygamber Danyal'ın cesedinin bulunduğu söylendi. Kendilerine bir kıtlık gelince, Babil halkı onun kendilerine verilmesini istediler ki, bu sayede yağmur istesinler. Onlar da Babillilerin dediğini yaptılar. Buhtunnasar Danyal'ı esir aldı ve onu alıp Babil'e götürdü ve orada tuttu. Ebu Musa bu durumu Ömer'e ﷺ yazdı. Ömer ﷺ de ona, onun kefenlenerek defnedilmesini yazdı. Bunun üzerine Ebu Musa bir nehrin önünü kesti. Danyal'ın defnedilme işlemi bitince, suyu üzerinden geçmek üzere akmaya bıraktı."

İbn Kayyim der ki:

"Bu kıssadaki Muhacirle Ensar'ın -Allah kendilerinden razı olsun- yaptıkları kabri kaybetme operasyonu, insanların fitneye düşmelerini önlemeyi amaçlıyordu. Kabir, yanında dua edilmesin veya onunla teberrükte bulunulmasın diye açıkta bırakılmadı. Eğer sonradan gelenler böyle bir şeyi görmüş ve elde etmiş olsalardı, kılıçlarla birbirlerine girerler ve Allah'ı bırakıp ona ibadet ederlerdi."

Şeyhülislâm da diyor ki:

"Bu olay, onların bunu bir tepkiden dolayı reddedişleridir. Kim herhangi bir yere, oradan hayır ummak niyetiyle giderse -ki şari buraya gitmeyi müstehap kılmamıştır- istenmeyen ve hoş görülmeyen, reddi gereken bir şey yapmış olur. Bunların kimisi diğerinden çok daha tehlikeli olabilir. Buraya sırf namaz kılmak, onun yanı başında dua etmek, okumak, zikir yapmak ya da kurban kesmek veya başka bir ibadet yapmak için gitmiş olsun, fark etmez, hepsi de münkerdir. Yani hangi ibadet türü için olursa olsun, Allah'ın ﷻ tahsis etmediği ve meşru kılmadığı herhangi bir ibadet için buraya gitmek doğru değildir. Ancak oraya dua niyetiyle değil de caiz olduğunda ittifak edilen bir gayeyle giderse müstesna. Mesela oraya normal mânâda ziyaret için gider ve selam verir, onun için ve diğer (müslüman) ölüler için Allah'tan afiyet isterse bu, caizdir. Nitekim bu, sünnette de yer almıştır. Ancak sırf onun yanında dua etme yollarını araştırmak, burada yapılacak olan duanın başka bir yerde yapılandan çok daha makbul olduğuna inanmak gibi bir niyet taşıyorsa, bu asla caiz değildir."

Bu hadiste kabirler üzerine bina yapmanın, oralarda namaz kılmanın haramlığı bildiriliyor. Bu, büyük günahlardandır. Muhib et-Taberi'nin "el-Kıra li kasıdı ümmilkura" adlı kitabında, İmam Malik'in ashabının İmam Malik'ten rivayetlerine göre, kendisi:

"Nebi'nin ﷺ kabrini ziyaret ettik" ifadesini mekruh kabul eder, gerekçe olarak da:

Rasûlullah ﷺ'in "Allah'ım, kabrimi..." şeklinde başlayan hadisini gösterirdi. Bu itibarla o, daha önceki toplumların yaptıklarına benzeme endişesi ve şirke giden yolu tıkamak gayesiyle, bu lafzın, yani ziyaret lafzının kabre izafesini kerih görürdü."

Şeyhülislâm diyor ki:

"İmam Malik, tabiin zamanında yaşamış biridir. Bu konuda başkalarına göre daha bilgilidir. Bu da gösteriyor ki, onlar da Rasûlullah'ın ﷺ kabrini ziyaret etmeyi hoş görmüyorlardı.

'Nebi'nin ﷺ kabrini ziyaret ettim' sözüyle halk, genelde bidat olan ziyareti kastederler. Bu da ölüye, ondan bir şey istemek ve ona dua etmek, ihtiyaçlarının onun tarafından sağlanmasını istemek için yapılan ziyareti akla getirir. Çünkü halkın çoğu böyle anlıyor ve böyle yapıyorlar. Ziyaret denince onların anladığı işte budur. Bütün müçtehid imamların ittifakıyla bu, meşru olan bir şey değildir.

İmam Malik, kabir ziyaretiyle ilgili olarak yanlış mânâyı çağrıştıracak mücmel, üstü kapalı bir ifade kullanılmasını da mekruh görmüştür. Ancak Rasûlullah'a ﷺ salat ve selam getirme konusu bunun dışındadır. Çünkü bunu bizzat Allah emretmiştir. Ancak genel mânâdaki kabir ziyaretiyle ilgili ziyaret lafzına gelince, bundan, böyle bir mânâ anlaşılmamaktadır. Rasûlullah ﷺ:

"Kabirleri ziyaret edin, zira kabir ziyareti size ahireti hatırlatır." buyurmuştur.[204]

Rasûlullah ﷺ de annesinin kabrini ziyaret etmiştir. Bu, aynı zamanda kafirlere ait kabristanların da ziyaret edilebileceğini, gidilip gezilebileceğini gösterir. Fakat bundan, ziyaret sebebiyle ölüye dua etmek, ondan bir şey istemek ve ondan medet beklemek gibi, özellikle müşriklerle bidatçıların yapageldikleri yanlışlar anlaşılmamalıdır.

Peygamber ve salih kimseler gibi, saygı gösterilen kimselerin kabirlerini ziyaretin genel mânâda yasaklanmasıyla kastedilen, şirk ve bidat olan ziyaret şeklidir. İşte Malik, bu gibi yerleri ziyareti genel mânâda mekruh kabul etmiştir. Başka yerlerde görmediği ve bu mânâda bir mefsedetin olmadığı zaman kerih görmediği şeyi burada kerih görmektedir."

Muhammed et-Temimi diyor ki:

"Rasûlullah ﷺ, vukû bulmasından korktuğu, İslâm'a uygun olmayan durumlardan Allah'a ﷻ sığınmıştır."

Müşriklerin Taptıkları Putlar

İbn Cerir, Süfyan, Mansur ve Mücahid'in ؓ: *"Şimdi haber verin Lat ve Uzza'dan ve üçüncü put Menat'tan..."* *(Necm: 53/19)* âyet-i kerimesinde geçen Lat putu için şöyle dediklerini bildiriyor:

---

204 Müslim, Cenaiz: 105; Ebu Davud, Cenaiz: 81; Nesai, Cenaiz: 108

"Lat, dağıtıcı mânâsına gelir. Hacc için gelenlere aş dağıtan salih bir kimse bu lakapla şöhret bulmuştu. O öldükten sonra insanlar onun kabrinde ibadet etmeye başladılar."

Ebu'l Cevza, aynı şeyi İbni Abbas'tan şöyle rivayet etti:

"Lat, aslında hacılara aş dağıtan bir kimse idi." [205]

İbn Huzeyme de der ki:

"Uzza da yine aynı şekildedir. Bu, bir ağaç idi. Üzerinde bir bina ve örtüler vardı. Mekke ile Taif arasında, Nahle denilen yerde bulunuyordu. Kureyş buna tazimde bulunurlardı. Nitekim Uhud gününde Ebu Süfyan:

"Bizim Uzzamız var, sizin Uzzanız yok." demiştir.

(İbn Cerir, İmam, Hafız, Muhammed b. Cerir b.Yezid Taberi'dir. Tefsir, tarih, ahkam vb. konulara ilişkin eserleri vardır. İbn Huzeyme kendisiyle ilgili olarak diyor ki: "Yeryüzünde Muhammed b.Cerir'den daha bilgin birini bilmiyorum. Kendisi müctehitlerdendir. Kimseyi taklit etmez, kendi mezhebine bağlı, o konuda ilim görmüş, onun görüşleriyle amel eden ashabı vardır. H. 224' de doğmuş, H. 310 yılında vefat etmiştir.)

(Süfyan b. Said b. Mesruk Sevri Ebu Abdullah Kufi'dir, sikadır, hafız, fakih, imam ve abid bir zattır. Müctehiddir. Mezhebine bağlı tabileri vardır. H. 161'de, 64 yaşında iken vefat etmiştir)

(Mansur; İbnul Mutemir b. Abdullah Sülemi, sika ve fakihtir. H. 132'de vefat etmiştir. Ebu Said Mansur'un rivayetine göre hacılar için yemek yapıp dağıtan kimse Lat'tır. Salih biri olmasından dolayı hakkında ileri giderek ona ibadet etmişler, kabrini de müşriklerin tapınaklarından, tapınılan bir put haline getirmişlerdir.)

(Mücahid İbn Cebr Ebul Haccac Mahzumi Mekki'dir. Tefsirde sika imamdır. İbn Abbas ve başkalarından rivayetlerde bulunmuştur. H. 104'te vefat etmiştir. İbn Hibban ise, H. 21'de doğdu, 102 veya 103'te, Ömer'in ؓ hilafeti döneminde, secdede iken vefat etti" demiştir.)[206]

205 Buhârî
206 Ebul Cevza Evs b. Abdullah Rebei'dir. Vefatı H. 83 yılıdır.

Kabir Ziyaretinin Hükmü

İbn Abbas diyor ki:

"Rasûlullah ﷺ kabir ziyaret eden kadınlara, kabirleri ibadet edilen yer haline getirenlere, orada mum yakanlara lanet etti."[207]

Bu konuyla ilgili Ebu Hüreyre'den ve Hassan b. Sabit'ten rivayet edilmiş hadisler vardır. Bunları Ahmed ve Tirmizi rivayet etmişler, sahihliğini belirtmişlerdir. Hassan'ın hadisini İbn Mace de rivayet etmiştir.

İbn Abbas'ın bu isnadında Ebu Salih vardır ki, Ümmühani'nin mevlasıdır. Kimi zayıf olduğunu söylerken, kimisi de sika olduğunu belirtmişlerdir. Ali b. Medeni Yahya b. Kattan'dan rivayetle der ki: "Yahya şöyle demiştir: "Ashabımızdan Ümmühani'nin mevlası Salih'i terk eden yoktur. Ne Şube, ne Zaide ve ne de Abdullah b. Osman onu terk etmiştir. İbn Main de demiştir ki: "Kendisinde bir sakınca yoktur. İşte bu bakımdan İbn Seken, Sahih'inde ondan tahric etmiştir."[208]

İbn Teymiye de der ki: "Hadis, Nebi'den ﷺ iki tarikten gelmiştir: Ebu Hureyre'den ﷻ ve bir de İbn Abbas'tan ﷻ. Sonra demiştir ki, berikisinin ricaliyle ötekisinin ricali aynı değildir. İkisinden biri, ötekisinden almış değildir. Her iki isnatta da yalancılıkla itham olunan bir kimse yoktur. Bu gibi hadisler kuşkusuz hüccettirler. Bu, Tirmizi'nin şart olarak ileri sürdüğü, hasen olmanın en güzel şartıdır. Çünkü buna göre hadisin tarikleri ne kadar çoksa ve içinde itham olunan biri de yoksa, eğer şaz da değilse yani sika kimselerin rivayetlerine aykırı olarak sabit değilse, onu hasen kabul etmektedir.

İşte bu hadisin tarikleri farklı farklıdır, içinde töhmet gören bir ravi yoktur, sikalardan birine muhalefet eden de yoktur. Tek kanaldan gelen böyle olursa, eğer bunlardan birini biri, ötekisini de başka biri rivayet etmişse o zaman hiçbir şüphe kalır mı? Nasıl bir şey söylenebilsin ki? İşte bütün bunlar hadisin bilinen bir hadis olduğunu göstermektedir.)

Kadınların kabir ziyareti yapmalarına ruhsat verenler Âişe'nin ﷺ şu sözüne dayanmaktadırlar. Kendisi, kardeşi Abdurrahman'ın kabrini ziyaret etmiş ve şöyle demiştir:

---

207 Nesai, Cenaiz: 104-106; Tirmizi, Salat: 121; İbn Mace, Cenaiz: 49; Ahmed: 2/337-356, 1/229, 287, 324, 337, 3/442-443, Hakim, Müstedrek: 1/374, Elbani İrvau'l-Ğalil: 761-764.

208 Hafız Mizzi'den, Zehebul İbriz'den naklen

"Seni (sağ iken) görebilseydim, ziyaret etmezdim."[209]

Bu ifade şunu göstermektedir:

Kadınların kabir ziyareti yapmaları, erkeklere olduğu gibi müstehap değildir. Eğer öyle olsaydı, bu takdirde Âişe'nin ﷺ kardeşini -görmüş olsun veya olmasın- ziyaret etmesi müstehap olurdu.

Aslında bu hadiste, kadınların kabir ziyaretine ruhsat verenler için bir hüccet yoktur.

Âişe ﷺ hadisindeki bu siyakı Tirmizi rivayet etmiştir. Bu da Abdullah b. Ebu Müleyke'nin ondan rivayetidir. Bu ise Esrem'in siyakına aykırıdır. Çünkü bu da Abdullah b. Ebu Müleyke'den aynı şekilde rivayet etmişti.

Âişe ﷺ "Bir gün kabristandan geliyordu. Kendisine dedim ki:

"Ey mü'minlerin annesi! Rasûlullah ﷺ kabir ziyaretini nehyetmedi mi?" Dedi ki:

"Evet, kabirleri ziyareti nehyetti, sonra da onları ziyaret etmeyi emretti."[210]

Şeyhülislâm buna şöyle karşılık vermiştir:

"Âişe ﷺ hadisi bir hüccet değildir. Çünkü bu hadis bilakis onun aleyhine delildir. Zira yasaklama, genel mânâdaki bir hüccete dayanmaktadır. Bu da, yasağın (erkeklere izin vermek sûretiyle) mensuh olduğunu gösterir. Yasağın sadece kadınları kapsadığı bildirilmedi. Çünkü Rasûlullah ▯ başka bir hadiste ziyaretleri sebebiyle onlara lanet okumuştur.

"Sonra da kabir ziyaretini emretti." sözüne gelince, buradaki emir müstehap anlamında olup, sadece erkekleri kapsamaktadır. Eğer, kadınlara da kabir ziyareti emri olsaydı, Âişe ﷺ de tıpkı erkeklerin yaptığı gibi yapar, kardeşi için:

"Seni ziyaret etmezdim" ifadesini kullanmazdı.

Lanetleme olayı, bu amelin haramlığı açısından sarihtir. "Onları ziyaret edin" tarzındaki izni içeren hitaba gelince, bu, kadınları kapsamaz, onlar neshin hükmünde değildirler. Eğer genel olan bir hükmün özelden sonra geldiği bilinirse, bu, onu neshedici olamaz. Cumhuru ulema bu görüştedir. Bu Şafii'nin, Ahmed'in iki meşhur rivayetinden biridir ve onun ashabınca da bilinen bir gerçektir.

209 Tirmizi, Cenaiz: 61; İbn Abdulberr, Temhid
210 İbn AbdulBerr, Temhid

Eğer bu genelin özelden sonra olduğu bilinemiyorsa, o zaman ne buyurulur? "Allah kabir ziyaretçilerine lanet etsin" kavli, erkeklere izin verilmesinden sonra da olmuş olabilir. O zaman bu gösterir ki, kabirleri mescide dönüştürmek ve buralara kandiller yakmak nehyedilmiştir ve bu nehiy muhkem olan bir nehiydir. Nitekim sahih hadisler ve başka hadisler de bunu göstermektedirler."

Doğrusu, kabirleri ziyaret izni birkaç yönden kadınlar için söz konusu değildir:

1 - "Kabirleri ziyaret edin" hadisi, öncelikle erkekleri kapsayan bir kiple gelmiştir. Ancak bu, tağlib kastıyla, yani erkekler için söylenen genel bir ifadenin kadınları da kapsaması hükmünce, aynı zamanda onları da kapsar. Ancak bunun için de iki görüş vardır.

Birincisi: Bu, ayrı bir delile gerek duymaktadır. Böyle olması halinde, bunun kadınları da kapsadığı hususu ayrı bir delile muhtaç olur.

İkincisi: Hükmün, kadınları da kapsaması için mutlak olarak ifade edilmesi gerekir. Bu durumda kadınların da bu hükmün içine girmesi, zayıf olan genel yolla olabilir. Çünkü genel olan bir hüküm, özel olan delillerle çelişmez ve cumhuru ulemaya göre onu neshedemez. Eğer kadınların da bu hitaba dahil olduğunu bilmiş olsaydık, yani imamlardan birinin kadınların ziyaretinin müstahap olduğunu ileri sürdüğünü bilseydik, onlar için de kabir ziyareti müstehap olurdu. Fakat böyle birini bilmiyoruz. Kaldı ki kadınlar ne Rasûlullah ﷺ ne de Raşit halifeler döneminde kabir ziyaretine gitmişlerdir.

2 - Nebi ﷺ, izni erkeklere has kılmıştır.

Bu ziyaret: "Ölümü hatırlatır, kalbin incelmesini sağlar, gözlerden yaşlar akıtır."

Ahmed'in Müsned'inde böyle geçmektedir. Bilindiği gibi kadın için eğer kabir ziyaretinin önü açılırsa, bu, kadının bağırıp çağırmasına, ağlayıp feryadına sebep olabilir. Çünkü kadın daha zayıf ve sabırsızdır. Kadınların kabir ziyaretine haram olan şeylere sebep olmadan, belli bir sınır içinde izin verilmesi de mümkün olamaz. Kaldı ki durumlar arasında bir seçme ve ayırt etme imkanı da yoktur.

Şeriatin usulüne göre:

Eğer bir şeyde hikmet gizli ise veya yaygınsa, hüküm bu noktada zanna bırakılır. Bu da, kötülük yolunu açmaya neden olacağından buna sebep olmaması için haram kılınır. Tıpkı içteki zinetlere (gizli zinetlere) bakmanın

haram kılınması ya da yabancı bir kadınla bir erkeğin başbaşa kalmalarının haram oluşu gibi. Dolayısıyla bu türden bir mefsedetle çelişen bir maslahat burada söz konusu değildir. Kabir ziyaretinde asıl yapılması istenen; ölü için duadır. Bu duayı kadın, evinde de yapabilir.

Kimi alimler cenazenin peşinden gitme konusunun da böyle olduğunu söyleyerek bunun için şu hadisi hüccet getirmişlerdir:

"Kadınlar sadece bir ziyaretçi olarak ve ecir almaksızın geriye döndüler. Çünkü sizler diriyi fitneye götürür, ölüye de eziyet edersiniz."[211]

Yine Rasûlullah'ın ﷺ kızı Fatıma'ya:

"Eğer sen onlarla beraber Keda'ya ulaşsaydın, Cennete giremezdin."[212]

Ravilerden biri Keda'dan maksadın kabirler olduğunu zannederim, dedi.

"Rasûlullah ﷺ kadınları, cenazeleri izlemekten nehyetti."[213]

"Kim bir cenaze namazını kılarsa kendisi için bir kırat, kim de defnoluncaya kadar onunla beraber gelirse, iki kırat sevap vardır."[214]

Kavli, müzekker sığasından daha çok umuma delalet etmektedir. Çünkü hadiste geçen "men" lafzı tüm insanların ittifakıyla erkek-kadın herkesi kapsar. Fakat sahih hadislerden öğrenildiğine göre, bu genellik kadınları içermemektedir. Çünkü Nebi ﷺ onları nehyetmiş, onlar için cenaze takibine izin vermemiştir. Eğer onlar bu konuda genelin içinde yer almazlarsa, ziyaret konusunda da öncelikli olarak yer almazlar.

Kabir ziyaretiyle ilgili izin, erkeklere aittir. Bu, "Allah kabir ziyaretinde bulunan kadınlara lanet etmiştir." hadisiyle tahsis olunmuştur.

Neshe kail olanların delil olarak sunduklarına karşı birtakım cevaplar verilmiştir:

1 - Âişe ve Fatıma'dan ؓ konuya ilişkin yapılan rivayetler, yine bu konuda onlardan varid olanlarla çelişmektedir, bununla nesih sabit olmaz.

2 - Bilindiği gibi sahabe sözü, tartışmasız olarak hadis üzerinde geçerli hüccet olamaz. 'Kabir ziyaret edilince, ne dersin?' sorusuna karşılık, Âişe'nin

211 İbn Mace, Cenaiz: 50; Beyhaki, 3/77, 6/176.
212 Ebu Davud, Cenaiz: 26', Nesai, Cenaiz: 27.
213 Buhârî, Cenaiz: 30; Müslim, Cenaiz: 235; Ebu Davud, Cenaiz: 44.
214 Buhârî, Cenaiz: 59; Müslim, Cenaiz: 57; Ebu Davud, Cenaiz: 45; Nesai, Cenaiz: 54.

ﷺ öğretmesi vb. şeylere gelince, kabir ziyaret eden kadınlara laneti içeren üç hadisin buna delalet ettiğini ve bunu neshettiğini göstermez. Bu, ancak nehiyden ve şiddetli tehditten önce olabilir. Yine de en iyisini Allah bilir.

Muhammed b. İsmail San'ani, "Tathirul İtika" adlı eserinde demiştir ki:

"Bu kubbeler, türbeler, meşhedler, şirk ve ilhada en çok götüren, İslâmın temelini sarsan ve harap eden en büyük tehlikelerdendir. Bu gibi yerleri en çok imara çalışanlar da melikler, sultanlar, liderler ve valilerdir. Bunlar kendilerine yakın bir dönemde yaşamış olan, haklarında iyi zan beslenilen, fazıl, alim, sofi, fakir ve büyük bir şeyh olduğu zannedilen kimseler için bu tür yerler inşa etmişlerdir.

Onları bilenler bunları ziyaret ederlerken normal kabir ziyareti türünden görevlerini yaparlar, tevessül vb. şeyler düşünmezlerdi. Orada yatanlar için duada bulunur, mağfiret dilerlerdi. Fakat bu nesil yok olup gidince, sonradan gelenler, bir kabrin örüldüğünü, üzerinde bina kurulduğunu gördüklerinde, buraya kandiller yakıp, değerli örtüler ve sergiler sermeye, perdeler asmaya, üzerinde virdler vb. şeylere yer vermeye, bunun fayda veya zarar verdiğine inanmaya başladılar. Burada görev yapanların da yalan yanlış uydurmaları, "İşte falancaya şöyle yaptığı için zarar verdi, filancaya da şunun için menfaat sağladı" gibi palavraları sonucu, her türden batılı sergilediler. İşte lanetlenmeleri emredilenler bunlardır.

Kim kabirlere kandil koyar, üzerlerine bir şeyler yazar, bina yaparsa lanetlenmiştir. Bunu nehyeden hadisler çoktur. Zira bu gibi şeyler büyük bir ifsada sebep olurlar.

Bu gibi yerlerde kandil yakmak caiz olsaydı, Rasûlullah ﷺ böyle yapanları lanetlemezdi. Çünkü böyle yapılmakla kabirlere tazim, putlara tazime benzer ve ifrata varır, ayrıca boşuna mal zayi olur."

İbn Kayyim, (İbn Hacer Heytemi'nin de belirttiği gibi) bunun büyük günahlardan olduğunu söylemiştir.

TEVHİDİN KORUNMASI VE ŞİRKE GİDEN YOLLARIN KAPATILMASI

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"And olsun ki içinizden size, sıkıntıya uğramanız kendisine ağır gelen, size düşkün, inananlara şefkatli ve merhametli olan bir rasûl gelmiştir. Eğer onlar yüz çevirirlerse, de ki: "Bana Allah yeter. Ondan başka ibadete layık ilah yoktur. Ben ancak O'na tevekkül ettim. O, büyük Arşın Rabbidir." (Tevbe: 9/128-129)

İbn Kesir bununla ilgili olarak diyor ki:

"Allah ﷻ, mü'minlere bir lütuf olarak, onların aralarından, onların cinsinden ve yine onların dilini konuşan bir rasûl göndermiştir. Nitekim İbrahim (a.s.) şöyle diyor:

"Rabbimiz! İçlerinden onlara bir elçi gönder, onlara âyetlerini okusun, kitabı ve hikmeti öğretsin ve onları arındırsın. Şüphesiz, Sen güçlü ve üstün olansın, hüküm ve hikmet sahibisin." (Bakara: 2/129)

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"And olsun ki Allah, mü'minlere, onlara kendi içlerinden bir rasûl göndermekle lütufta bulunmuştur. (Ki o,) Onlara âyetlerini okuyor, onları arındırıyor ve onlara kitabı ve hikmeti öğretiyor. Ondan önce ise onlar apaçık bir sapıklık içindeydiler." (Al-i İmran: 3/164)

Âyette sizin nefsinizden buyrulurken, "sizden" denmek istenmiştir. Tıpkı Cafer b. Ebu Talib'in Necaşi'ye, Muğire b. Şube'nin de Kisra'nın elçisine söylediği gibi:

"Doğrusu Allah ﷻ, bize içimizden bir rasûl gönderdi, nesebini tanıyor, vasfını biliyor, onun girip çıktığı yerleri, doğruluğunu ve güvenilirliğini biliyoruz."

Âyetle ilgili olarak Süfyan b. Uyeyne, Cafer b. Muhammed'den, o da babasından rivayetle diyor ki:

"Ona, cahilliye doğumundan hiçbir şey isabet etmedi."

(Daha sonra İbn Kesir hadisi ele alıyor. Hadis şöyledir:

"Ben normal evlilik yoluyla dünyaya geldim, zina yoluyla doğmadım."

Bu hadis, bir başka yönüyle de muttasıl olarak rivayet edilmiştir. Nitekim Hafız Ebu Muhammed Hasan b. Abdurrahman er-Ramhürmüzi, "el-Fasıl Beynerravi ve'l-Vai" adlı kitabında da buna değinmiştir.

Bazı cahiller bu hadise dayanarak, Rasûlullah'ın ﷺ atalarının imanlı olduğunu ileri sürmektedirler. Bu, onların ne kadar büyük bir cehalet içinde olduklarının delilidir. Çünkü burada onlara delil olacak bir ifade yoktur. Çünkü Buhârî'de Âişe'den ؓ gelen bir hadiste belirtildiği gibi, onların da cahiliye döneminde, bugünkü insanların meşru evlilikleri gibi nikahlarının olduğu bildirilmiştir.)

"Sıkıntıya uğramanız kendisine ağır gelen..." âyetinden anlaşıldığına göre Rasûlullah ﷺ ümmetinin, zora ve sıkıntıya düşmesine taraftar değildir. Rasûlullah ﷺ için şirk ve buna götüren yollardan daha önemli bir sıkıntı söz konusu olamaz. Bunun azı da çoğu da ümmeti adına kendisi için büyük bir sıkıntıdır. Çünkü şirk, en büyük günahlardandır. Bu bakımdan kendisi bu noktada oldukça titiz davrandığı gibi, sahabesi de aynı titizliği göstermişlerdir. Hastalar için rukye amacıyla hazırlanan ipleri ve benzeri takıları (muskaları) hep kesip atmışlardır. Farklı yollarla gelen bir hadiste Rasûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

"Ben haniflik dini üzere, müsamahakar olan bir dinle gönderildim."[215]

"Doğrusu bu din, kolaylık dinidir."[216]

Rasûlullah'ın ﷺ şeriatinin baştan sona dek tamamı müsamahakardır, kamil anlamda kolaylık dinidir. Bu din, Allah'ın kendilerini muvaffak kıldığı kimseler için kolaydır.

"Size düşkündür", yani hidayetinizi ister. Dünya ve ahiret menfaatlerine ulaşmanızı diler.

Ebu Zer ؓ demiştir ki:

---

215 Ahmed, 5/266.
216 Buhârî, İman: 29.

"Rasûlullah ﷺ bizi terk etti (gitti) fakat, havada kanat çırpan bir kuş yoktur ki, bize bunun hakkında bir bilgi vermiş olmasın."[217]

Bir başka hadis ise İbn Abbas'tan ؓ gelen iki melekle ilgili hadistir. Buna göre Rasûlullah ﷺ uyuduğu bir sırada kendisine iki melek gelir. Bunlardan birisi ayak ucunda, diğeri de baş ucunda otururlar. Sonra da kendisi ve ümmetiyle ilgili olarak örnek sunarlar." (Ahmed)

Rasûlullah'ın ﷺ merhametiyle ilgili olarak bu mânâda daha birçok hadis bulunmaktadır.

Ebu Zer'den ؓ, Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Kişiyi Cennete yaklaştıran ve Cehennem ateşinden uzaklaştıran hiçbir şey yoktur ki, onların tümünü sizin için açıklamış olmayayım."[218]

"Mü'minlere karşı şefkatli ve merhametlidir."

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Sana tabi olan mü'minlere de kanadını indir. Sana isyan ederlerse 'Muhakkak ben yaptıklarınızdan uzağım' de. Ve O, Aziz ve Rahim olana tevekkül et." (Şuara: 26/215-217)

"Sana isyan ederlerse" yani sana getirilen, tertemiz ve pak olan kamil mânâdaki şeriatten yüz çevirirlerse...

Rasûlullah'ın ﷺ, ümmetiyle ilgili olarak tavsif edildiği bu nitelikler, onları uyarmasını, şirkten kaçındırmasını ve uzak durmalarını sağlamasını gerektirmektedir. Çünkü şirk, günahların en büyüğüdür. Allah ﷻ, Rasûlünden, onlara kendilerini şirke götüren hususları da açıklamasını ve onları bu gibi şeylerden menetmek hususunda olanca titizliği göstermesini istemiştir.

İşte bu nehiylerden biri de kabirlere tazim, bunlarla ilgili taşkınlık, kabirlere doğru namaz kılmaktan menetmektir. Kısaca, işi Allah'tan başkasına ibadet noktasına kadar vardıran şeylerden nehiydir ki, daha önceki sayfalarda bunlar tek tek anlatılmıştı. Yine konuyla ilgili hadisler ileride gelecektir.

Ebu Hureyre'den ؓ Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Evlerinizi kabir yapmayınız. Benim kabrimi de merasim yeri haline getirmeyiniz. Siz bana salat ve selam gönderiniz, nerede olursanız olun, sizin salatınız bana erişir"[219]

217 Taberani
218 Mecmau'z-Zevaid, 8/263
219 Ebu Davud Menasik: 96, Ahmed: 2/367

"Evlerinizi kabir yapmayınız."

Şeyhülislâm der ki:

"Yani evlerinizde tamamen namaz kılmamazlık etmeyin, buraları duasız ve Kur'ânsız bırakmayın. Aksi takdirde kabirlerden bir farkı kalmaz.

Bu hadiste evlerde de namaz kılma emri ve kabirlerde namaz kılma nehyi vardır. Yani 'Hristiyan müşriklerin yaptıkları gibi bir konuma düşmeyin. Bu ümmetten onlara benzeyenler gibi olmayın.' denmektedir."

İbn Ömer'den ﷺ Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Evlerinizde de namaz kılın, evlerinizi kabristana dönüştürmeyin."[220]

"Evlerinizi kabristana dönüştürmeyin. Şeytan, içinde Bakara süresinin okunduğu ve duyulduğu evden kaçar." [221]

Kabirlerin Bayram Yerine Dönüştürülmesi Yasaktır

"Benim kabrimi merasim yeri haline getirmeyin."

Şeyhülislâm diyor ki:

"İd, yani bayram, alışılagelen şekliyle, halkın toplanıp kendilerince yılda, haftada veya ayda bir kez ayin yaptıkları yerlerdir."

İbn Kayyim'a göre de:

"Zaman ve mekan bakımından gidilmesine çalışılan ve niyetlenilerek gidilen yerdir. Eğer bu gibi şey, bir yerin adı olursa, bu takdirde toplanılan yer, kendisinde toplanma niyetiyle toplantı yapılan mekan, ibadet ve başka amaçlarla gidilen ve toplanılan mahaldir. Mesela Mescid-i Haram, Mina, Müzdelife, Arefe ve Meşair gibi yerleri Allah hanifler için bayram yeri ve ibadet mahalli kılmıştır. Tıpkı bayram günlerinde bayram için toplanılması gibi.

Müşriklerin de kendilerine ait zaman ve mekanla kayıtlı bayram yerleri vardır. İslâm gelince, Allah ﷻ onların tümünü iptal etmiş, bunların yerine Haniflere Ramazan bayramını, Kurban bayramını ve Mina günlerini vermiştir. Müşriklerin bayram yerlerine karşılık da Ka'be, Mina, Müzdelife, Arafat ve Meşairi verdi.

Rasûlullah'a ﷺ Salat Getirmek

"Siz bana salat ve selam gönderiniz, nerede olursanız olun, sizin salatınız bana erişir."

---

220 Tirmizi, Sevabu'l-Kur'ân: 2.
221 Müslim, Müsafirin: 212.

Şeyhülislâm diyor ki:

"Hadis şuna değiniyor: Sizin, benim kabrime yakın ya da uzak olmanız fark etmez, salat ve selamınız bana ulaştırılır. Kabrimi bayram yerine dönüştürmeye gerek yoktur."

Hüseyin'in ﷺ oğlu Ali ﷺ orada bulunan bir aralıktan girerek Rasûlullah'ın ﷺ kabri yanında ibadet eden bir adam gördü. Ona mani oldu ve:

"Babamdan işittiğim, babamın dedemden, dedemin de Rasûlullah'tan ﷺ işittiği hadisi size nakledeyim:

"Benim kabrimi merasim yeri haline getirmeyin, evlerinizi de kabir yapmayın, bana salat ve selam gönderin, nerede olursanız olun, salatınız bana erişir." dedi.

(İsmail el Kadi Fadlussalati Alennebiyyi: 20,30. Ziya el-Makdisi bu hadis için sahih dedi. Muhtare, Buhârî ve Müslim'de yer almayan zaid ve sahih hadisleri içeren bir kaynaktır. Yazarı Ebu Abdullah Muhammed b. Abdulvahid Makdisi Hafız Ziyauddin Hanbeli'dir. Sayılı ilim adamlarından biridir, İmam Zehebi, kendisi hakkında şöyle demiştir: "Ömrünü sapasağlam bir din yolunda tüketmiştir. Vera, tam bir fazilet ve itkan sahibidir. Allah rahmet eylesin ve Allah ondan razı olsun. Şeyhülislâm diyor ki: Bu hadisin Muhtare tarafından sahih görülmesi, hiç şüphesiz Hakim'in sahih kabul etmesinden daha hayırlıdır. Kendisi H. 643 yılında vefat etmiştir.)

(Ali b. Hüseyin, Ali'nin ﷺ torunu olup Zeynulabidin olarak meşhurdur. Ehli Beyt içinde tabiinin en faziletlisi ve onların en bilginidir. Zühri: "Ondan daha faziletli bir Kureyşli görmedim" der. Sahih rivayete göre, H: 93'te vefat etmiştir. Babası Hüseyin, Rasûlullah'ın ﷺ torunu ve reyhanesidir. Kendisi 56 yaşındayken, H. 61 yılında, Aşure gününde şehit edilmiştir.)

Süheyl b. Ebu Süheyl demiştir ki:

"Beni, Hasan b. Hasan b. Ali b. Ebu Talib ﷺ kabrin yanında gördü. Bunun üzerine beni çağırdı. Kendisi Fatıma'nın ﷺ evinde akşam yemeğini yiyordu.

"Yemeğe buyur, gel." dedi.

"İsteğim yok." dedim. Bunun üzerine:

"Ne oluyor, seni kabrin yanında görmekteyim?" dedi. Ben de:

"Nebi'ye ﷺ selam verdim." dedim. O, şöyle dedi:

"Mescid'e girdiğinde selam ver. Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Kabrimi bayram yerine dönüştürmeyin, evlerinizi kabristan haline getirmeyin. Bana salat getirin. Çünkü siz nerede olursanız olun, salatınız bana ulaşır.

Allah, Yahudi ve Hristiyanlara lanet etsin. Nebilerinin kabirlerini mescit edindiler. Siz ve Endülüs'teki müslümanlar eşitsiniz." [222]

Şeyhülislâm diyor ki:

"Şu Sünnete bir dikkat edin. Rasûlullah'ın ﷺ Ehli Beytinin durumu, neseb ve evce yakınlığı göz önünde tutulursa, onlar buna başkalarından daha çok layıktır.

Ebu Said Mevlal Mihri diyor ki:

"Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Kabrimi bayram yerine, evlerinizi de kabristana dönüştürmeyin. Bana salavat getirin. Çünkü salatlarınız bana ulaşır." [223]

Kurretü'l Uyun'da şöyle deniyor:

"Daha önceden de görüldüğü gibi, neseb ve yer açısından yakınlık söz konusu olmasına rağmen, kabrin yanına gidilip dua edilmesi nehyedilmiştir. Kabrin yanına kadar gidip selam vermek, duanın orada icabet olunacağını zannetmek, Allah ve Rasûlü tarafından bu ümmet için meşru kılınan bir şey değildir. Eğer böyle bir mecburiyet olsaydı, halifeler, ilk müslüman olan Muhacir ve Ensar, Ehli Beytten güzellikle onlara tabi olanlar ve tabiin imamları böyle bir şeyi terk etmezler ve yapılanları da nahoş karşılamazlardı. Zaten hadisler de bunu göstermektedir.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Kim kendisine dosdoğru yol apaçık belli olduktan sonra, elçiye muhalefet eder ve mü'minlerin yolundan başka bir yola uyarsa, onu döndüğü yerde bırakırız ve Cehenneme sokarız. Ne kötü bir yataktır o!.." (Nisa: 4/115)

Kabir sahipleri yüzünden bu ümmette şirk ortaya çıkıp hayli büyük boyutlara ulaşınca, bunlar için mal harcama, buralara bekçi tutma gibi hizmet etme türünden hususlar da ortaya çıktı. Bütün bunlar hep kendilerinden Allah'a sığınılması gereken şeylerdir. Şirke götüren şeylerden Allah'a sığınırız."

222 Said b. Mansur Süneninde.
223 Ahmed, 2/367.

Nebi'ye ﷺ getirdiğimiz salat ve selamdan başka amelimiz ona arz olunmaz. Yalnızca salat ve selam arz olunur. Bidatçıların zannettikleri gibi tüm ameller kendisine arz olunmazlar. Onlara göre ameller Rasûlullah'a arz olunur. Eğer bunlarda hayır ve iyilik bulursa, Allah'a hamd eder, başka şeyler bulursa, mağfiret diler. Bunun için de delilleri, örümcek ağından daha basit bir uydurma hadistir. Bunun yanında Kitap ve Sünnette yer alan ve Buhârî ve Müslim'de geçen sahih naslara sırt çeviriyorlar.

Dua ve Namaz Kılma Niyetiyle Kabirlere Gitmek Yasaktır

"Hüseyin'in oğlu Ali رضي الله عنه orada bulunan bir aralıktan girerek Rasûlullah'ın ﷺ kabri yanında ibadet eden bir adam gördü. Ona mani oldu."

Bu olay, dua ve namaz kılma niyetiyle kabirlere gitmenin yasaklığını göstermektedir.

Şeyhülislâm diyor ki:

"Herhangi bir alimin buna izin verdiğini bilmiyorum. Çünkü bu, bir bakıma o yeri bayram yerine dönüştürmektir.

Hadis aynı zamanda, mescide girilince selam maksadıyla kabre yönelip orada namaz kılmanın da nehyolunduğunu gösterir. Böyle bir şey meşru değildir. İmam Malik de, Medine ehline, Rasûlullah'ın mescidine her girişte Rasûlullah'ın kabrine gitmeyi mekruh kabul etmiştir. Çünkü selef böyle bir şey yapmıyorlardı.

İmam Malik demiştir ki:

"Bu ümmetin öncekilerini ıslah eden şey ne ise, sonrakileri ıslah edecek olan şey de odur."

Sahabe ve Tabiun -Allah onlardan razı olsun- Mescid-i Nebevi'ye gelip namazlarını kılarlardı. Namazlarını bitirdiklerinde ise ya mescitte kalıp otururlar veya çıkıp giderler, selam vermek için kabre gitmezlerdi. Çünkü onlar, namazda iken salat ve selam getirmenin Rasûlullah'a getirilen salat ve selamın en faziletlisi olduğu gerçeğini biliyorlardı. Ancak onların salat ve selam için veya namaz kılmak ya da dua etmek için Rasûlullah'ın kabrinin yanına girmeleri meşru kılınmamış, aksine nehyedilmiştir.

Çünkü Rasûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

"Kabrimi bayram yerine dönüştürmeyin. Bana salat getirin, salatınız bana ulaşır."

Böylece, salat ve selamın nerede olursa olsun, ona ulaştığı açıkça ortadadır. Aynı zamanda peygamberlerin kabirlerini mescitlere dönüştürenlere lanet edildiği de bir gerçektir. Sahabe döneminde, Rasûlullah'ın içinde bulunduğu hücrenin kapısından içeri girilebiliyordu. Çünkü Âişe ﷺ annemiz o hücrede idi. Bundan sonra ikinci bir duvar örüldü. Fakat bununla beraber yine de kabrin yanına ulaşma imkanı vardı. Ancak yanına ne kendileri ne de başkaları adına dua etmek, ne selam vermek ne de namaz kılmak için girmiyorlardı. Herhangi bir hadis ve ilim için de girmemekteydiler. Böylece şeytan da onlara bir söz işittirmek veya selam duyurmak için yaklaşamıyordu ki, böylece Rasûlullah kendileriyle konuştu veya fetva verdi sansınlar. Evet, şeytan da bu türden bir şeye tamah edemiyordu. Böylelikle şeytanın onlara dışarıdan duyabilecekleri bir sesle hadisleri açıklamış olması veya selamlarına karşılık vermiş olması söz konusu değildi.

Ancak şeytan, başkalarının kabirleri yanında bunları yaparak insanları saptırdı. Bu yaptıklarıyla onları, güya kabrin sahibinin kabrin dışındakileri görebildiği, ölü bedenlerin ruhlarının cesetlenerek kendileriyle konuşmak için çıkıp kendilerini okudukları, emir ve yasaklar verdikleri, onlara fetvalar sunarak görünürde onlarla konuştukları zannına düşürdü. Tıpkı Miraç gecesinde Rasûlullah'ın ruhları görmesi gibi. (Şimdi Şeyh Ahmed Rufai'ye nisbet edilmekte olan iftira bir hikayeye yer verelim. Güya o, Rasûlullah'tan, öpmesi için elini kendisine uzatmasını istemiş de, Rasûlullah ﷺ de bunu yapmıştır. El ortaya çıkmış, Ahmed Rufai de çıkan eli öpmüştür. Allah için buna bir dikkat edin. Cin ve insan şeytanları bu sapıkların akıllarıyla ne güzel de oynuyor. Zira bunlar her türlü ilimden, akıldan ve dinden yoksun kimselerdir. "La havle vela kuvvete illa billah."

Burada anlatılmak istenen şudur:

Sahabe ﷺ, sonradan gelenlerin yaptıkları gibi, kabrin hemen yanında Rasûlullah ﷺ'a salat ve selam vermeyi alışkanlık edinmemişlerdi. Sahabeden bazısı dışarıdan gelir, seferden dönünce gidip selam verirdi. Nitekim İbn Ömer ﷺ böyle yapardı.

Nafi'den rivayetle Ubeydullah b. Ömer demiştir ki:

"Abdullah b. Ömer, herhangi bir seferden döndüğünde, Rasûlullah'ın ﷺ kabrine gelir ve şöyle derdi:

"Esselamü aleyke ya Rasûlullah! Esselamü aleyke ya Eba Bekr, esselamu aleyke ya Ebetah." Sonra ayrılıp giderdi.

Ubeydullah diyor ki:

"Abdullah b. Ömer dışında böyle yapan bir sahabiye rastlamadık, bilmiyoruz."

Bu, onun selam verdikten sonra dua etmek için kabrin yanında durmadığını gösterir. Oysa bugün çoğu kimse bunun aksini yapmaktadır.

Şeyhülislâm der ki:

"Böyle bir şey sahabeden hiç kimse tarafından nakledilmemiştir. Bu bizzat bidatin kendisidir."

İmam Malik de demiştir ki:

"Nebi'nin ﷺ kabri yanında durulduğunu görmedim. Ancak selam verilir ve geçilir."

Ahmed b. Hanbel de nassa dayandırarak demiştir ki:

"Ziyaretçi kıbleye yönelir, hücreyi de soluna alır, ancak sırtını döndürmez."

Bütün bunlardan çıkan netice şudur:.

İmamların ittifakına göre, dua edilirken kabre dönülmez. Selam getirme sırasında hücreye doğru dönülüp dönülmeyeceği konusunda ise ihtilaf vardır.

Kabir Ziyareti İçin Yolculuğa Çıkmanın Hükmü

Hadiste, sırf kabir ve türbeleri ziyaret amacıyla yolculuk yapmanın menedildiğine dair delil vardır. Çünkü bu hareket, oraları bayram yerine dönüştürmeye ve sonuçta da şirke sebep olmaktadır.

Bu mesele Şeyhülislâm'ın, hakkında fetva verdiği bir meseledir. Burada benim söz konusu ettiğim husus, mücerred anlamda peygamber ve salihlerin kabirlerini ziyaret için yolculuk yapmaktır. Alimlerin bu konuya ilişkin ihtilaflarını da naklettim.

İmam Gazali ve Ebu Muhammed Makdisi başta olmak üzere, bazıları bunun mubah olduğunu ileri sürmüşlerdir. Buna mani olanlar da vardır. İbn Battal, İbn Ukayl, Ebu Muhammed Cuveyni ve Kadı İyad bunların başında gelir. Bu da cumhurun kavlidir. İmam Malik de buna nass getirmiş ve imamlardan kendisine muhalefet eden olmamıştır. Doğru olan da budur.

Ebu Said'den ؓ Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Ancak üç mescide yolculuk caizdir: Mescid-i Haram, benim bu mescidim (Mescid-i Nebevi) ve Mescidi Aksa."[224]

224 Buhârî, Fezailu's-salat: 6, Hacc: 26, Savm: 67; Müslim, Hacc: 288; Tirmizi, Salat: 243.

Kabir ve türbe ziyaretleri de bu nehyin içinde yer alır. Bu ya nehiydir veya nefiydir. Ancak bir rivayette nehiy (yasaklama) kipiyle gelmiş olması, hükmün nehyi içerdiğini gösterir ki, sahabe ﷺ de bundan men mânâsını çıkarmışlardır. Nitekim Muvatta, Müsned ve Sünenlerde böyledir.

Masna b. Ebu Basra el-Gifari, Ebu Hureyre'ye demiştir ki -kendisi Tur'dan geliyordu- Sen oraya çıkmadan önce sana yetişebilseydim, oraya çıkmazdın. Çünkü Rasûlullah'ın ﷺ şöyle buyurduğunu işittim:

"Üç mescitten başkası için hazırlık yapılarak yolculuğa çıkılmaz. Biri Mescid-i Haram, diğeri benim bu mescidim (Mescid-i Nebevi) ve üçüncüsü de Mescid-i Aksa'dır."[225]

Kazaa demiştir ki:

"İbni Ömer'e gittim ve kendisine:

'Ben Tur'a gitmek istiyorum' dedim. Bunun üzerine şöyle dedi:

"Ancak şu üç mescid için yolculuk hazırlığı yapılır:

Mescid-i Haram, Medine (Nebi) Mescid-i ve Mescid-i Aksa. Sana Tur'a gitmeyi terk et, oraya gitme' diyorum."[226]

İbn Ömer ve Basra b. Ebu Basra. Tur'u da ziyaret edilmesi nehyedilen yerlerden saymışlardır. Çünkü her ikisinin de zikrettikleri lafız, ibadet kastıyla üç mescidin dışındakilere gidilmesi konusundaki nehyin, bunun için de geçerli olduğunu göstermektedir. Böylece şu gerçek de bilinmiş olmaktadır:

Buradaki men (yasak), genel (amm) olarak istisna edilenlerin dışında kalan, tüm mescit edinilen yerleri kapsamaktadır. Yoksa nehiy sadece mescitlere has değildir. İşte her ikisi de bu hadise dayanarak Tur'a çıkmayı nehyetmişlerdir.

Tur'un faziletli bir yer olması sebebiyle isteyen oraya yolculuk edebilir. Çünkü Allah ﷻ buraya "Mukaddes vadi ve Buk'atul-Mübareke" adını vermiştir. Musa (a.s.) ile de burada konuşmuştur. İşte bu görüş, dört mezhep imamının ve cumhur-u ulemanın görüşüdür. Bu hususta daha fazla bilgi edinmek isteyenlere, Şeyhülislâm'ın eserlerini okumalarını tavsiye ederiz. Burada İbn Ahnai'ye, sahih hadislerin delalet ettiği şeye itirazına, alimlerin kabul ettikleri görüşe ve öncelikle alınan kıyasa yapılan itiraza cevaplar vardır. Bu husustaki mefsedet ortadadır. (İbnul Ahnai, çağının Maliki kadısıdır. Buna karşı yapılan reddiye, Fekri'ye yapılan reddiyenin hamişinde yer almaktadır.)

---

225 Ahmed,6/7; Nesai, 3/114.
226 Ahmed, Ömer b. Şebete "Anbural Medine"

Üç mescidin dışındaki mescitlere yapılan ziyaretin yasaklanması, buralara ziyaret için para harcamanın ve sıkıntıya girmenin gereğinin ve meziyetinin olmamasındandır.

Hafız Muhammed b. Abdulhadi "Kitabussarim el-Münki fi neddihissübki" adlı eserinde bu meseleyi uzun uzadıya açıklayarak, Rasûlullah'ın ﷺ kabrini ziyaretle ilgili hadislerin illetlerini bir bir aktarmıştır. Gerek bu zat, gerekse İbn Teymiye, bu hususta Rasûlullah'tan ve ashabından sahih bir hadis bulunmadığını açıklamışlardır. Kaldı ki bunlar tartışmaya neden olan şeye delalet dahi etmezler. Çünkü bu hadislerde sadece mutlak mânâda ziyaret söz konusudur. Bu, kimsenin inkar etmediği bir gerçektir ve içinde şirk ve bidat bulunmayan, şer'i anlamdaki ziyareti içerir, buna hamledilir.

Bu Ümmetten Bazıları Putlara Tapacaktır

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Kendilerine kitaptan bir pay verilenleri görmedin mi? Bunlar, tağuta ve cibte inanıyorlar ve diğer inkar edenler için: Bunlar iman edenlerden daha doğru bir yoldadır" diyorlar. (Nisa: 4/51)

Vesen: İbadet çeşitlerinden biriyle Allah'tan başkasına; mesela kabir ve türbelere veya başka şeylere yönelmektir. Nitekim İbrahim Halil'in (a.s.) kavli de böyledir:

"Dedi ki: "Yontmakta olduğunuz şeylere mi tapıyorsunuz?" (Saffat: 37/95)

Vesen, Allah'tan başka tapınılan tüm putların ve şeylerin genel adıdır. Hadiste de böyle geçmektedir.

"Cibt ve Tağut'a inanıyorlar."

İkrime diyor ki:

"Huyey b. Ahtab ve Ka'b b. Eşref Mekke halkına geldiler, Mekkeliler onlara dediler ki:

"Siz kitap ve ilim ehlisiniz. Bize Muhammed hakkında bilgi verin." Bunlar da:

"Sizler kimlersiniz, Muhammed kimdir?" diye sordular. Onlar da şöyle dediler:

"Biz sılai rahim yapar, develeri kurban eder, hacılara süt ve su dağıtır, esirleri serbest bırakırız. Muhammed ise, nesli kesik, ocağı sönük biridir, akrabalık bağlarımızı kesip kopardı. Ğıfar kabilesinden hacı soyguncuları onu izler oldu. Şimdi söyleyin bakalım, biz mi daha hayırlıyız, yoksa o mu?"

Huyey b. Ahtab ve Ka'b b. Eşref bunlara şöyle dediler:

"Sizler daha hayırlısınız ve yolca daha hidayet üzeresiniz."

İşte Allah ﷻ bunun üzerine "(Nisa: 4/51)" âyetini indirdi. (İbn Ebu Hatim, Ahmed)

Hafız İbn Kesir diyor ki:

Bu, İbn Abbas'tan ve seleften bir cemaatten başka şekilde de rivayet olunmuştur.

İmam Ahmed, İkrime yoluyla İbn Abbas'tan rivayet ederek demiştir ki:

"Ka'b b. Eşref Mekke'ye geldiğinde, Kureyş kendisine sordu:

"Şu kavminden ayrılan ve kendisinin bizden hayırlı olduğunu ileri süren ocağı sönük hakkında ne dersiniz? Çünkü biz Hacca gelenlere hizmet eden, perdedarlık ve hizmet görevini sürdüren, onların su ihtiyaçlarını karşılayanlarız." dediler.

Ka'b b. Eşref de:

"Siz daha hayırlısınız." dedi.

Ravi devamla diyor ki:

"İşte bunun üzerine, onlar hakkında Kevser sûresinin son âyeti indi.

"Doğrusu, asıl ebter (soyu kesik) olan, sana kin duyandır." (Kevser: 108/3)

"(Nisa: 4/51)" âyeti de bu olay üzerine nazil oldu."

Cibt ve Tağut

Ömer b. Hattab ﷺ diyor ki:

"Cibt; sihir, tağut da şeytan demektir."

Nitekim İbn Abbas, Ebul Aliye, Mücahid, Hasan ve başkalarının görüşleri de bu şekildedir.

İbn Abbas, İkrime ve Ebu Malik şöyle demişlerdir:

"Cibt, şeytan demektir."

İbn Abbas, buna "Bu Habeşçe'de böyledir" ilavesini yapmıştır.

Yine İbn Abbas:

"Cibt, şirktir" "Cibt, putlar demektir, Huyey b. Ahtab'tır" türünden yorumlar da yapmıştır.

Şa'bi:

"Cibt, kahin demektir" der.

Mücahid:

"Ka'b b. Eşref'tir" demiştir.

Cevheri ise:

"Cibt; put, kahin, sihirbaz vb. mânâların tümünü içine alır."

İbn Kesir de Cevheri'den naklen şu ilaveyi yapar: Hadiste şöyle geçer:

"Tıyare, iyafe ve tark cibttendir." [227]

İbn Kesir, bunun İmam Ahmed tarafından Kabisa b. Meharik'ten rivayet edildiğini söyler.

Muhammed et-Temimi der ki:

"Âyet-i kerimede geçen "Cibt ve Tağuta inanmak"tan kasıt; sadece bunlara inandığını dille itiraf etmek değildir. Kalben tağutları reddettiğini, onlara buğzettiğini, onlardan uzak olduğunu iddia ettiği halde; Allah'ın kanunlarına muhalif konularda onlara itaat eden, onları destekleyen, onları seven, onların mü'minlerden daha doğru bir yolda olduklarına inanan ve onlar için çalışan kimselere destek olanlar da tağuta inanıyor ve ona ibadet ediyorlar demektir."

Maymuna ve Domuza Çevrilenler

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"De ki: "Allah katında bundan daha kötü bir cezanın (kimlere) olduğunu size haber vereyim mi? Allah'ın kendilerine lanet ettiği, üzerlerine gazab ettiği ve onlardan bir kısmını maymun ve domuz sûretine soktuğu kişiler ve tağuta tapanlardır. İşte bunlar (ahirette) yerleri daha fena ve dosdoğru yoldan en çok sapmış olan kimselerdir." (Maide: 5/60)

Allah ﷻ, bu âyette nebisi Muhammed'e ﷺ şöyle buyuruyor:

"Ey Muhammed! De ki: 'Kıyamet gününde, bizim hakkımızda zannettiğiniz şeyler yüzünden Allah katında en büyük cezanız nedir, bildireyim mi? Siz Allah'ın lanetleyerek rahmetinden uzaklaştırdığı, bundan böyle kesinlikle kendisinden razı olmayacağı bir şekilde gazapta bulunduğu, kendilerini de maymunlar ve domuzlar kıldığı kimselersiniz."

227 Ebu Davud, Tıbb: 23, Ahmed, 3/477, 5/60

İbn Mes'ud ﷺ demiştir ki:

"Rasûlullah'a ﷺ maymun ve domuzlar hakkında, bunlar (bugün var olanlar) Allah'ın maymun ve domuzlaştırdıklarından mıdır?" diye soruldu. Şöyle buyurdular:

"Allah bir kavmi helak etmiş veya başka bir varlığa dönüştürmüş olmasın ki, onlar için kılmış olduğu neslin ardından gelen bir nesil olsun. Maymunlar ve domuzlar bundan öncedir." [228]

Beğavi bu âyetin tefsirinde şöyle der:

"Sizin zikrettiğinizden daha şerli ve kötü olanını haber vereyim mi? (Bununla, onların şu ifadelerini kasdetmektedir: "Biz dünyada sizden daha az yanılan, ahirette de böyle olan başka bir din ehli görmedik.")

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Onlara karşı apaçık olan âyetlerimiz okunduğu zaman, sen o inkar edenlerin yüzlerindeki red ve inkarı tanıyabilirsin. Neredeyse, kendilerine karşı âyetlerimizi okuyanın üzerine çullanıverecekler. De ki: "Size bundan daha kötü olanını haber vereyim mi? Ateş... Allah, onu inkar edenlere vaadetmiş bulunmaktadır; o ne kötü bir duraktır." (Hac: 22/72)

Allah'ın ﷻ lanetlediği kimseler, Cumartesi yasağına saygısızlık eden Yahudilerdir. Allah ﷻ onları maymun ve domuzlara çevirmiştir. Evet, maymunlaşanlar işte bunlardır. Domuzlaşanlar da, İsa'ya (a.s.) inen sofrayı inkar edenlerdir. Ali b. Ebu Talha'nın İbn Abbas'tan rivayetine göre, maymunlaştırılanlar olsun, domuzlaşanlar olsun, her ikisi de Cumartesi ashabıdırlar (ashab-ı sebt). Gençleri maymunlaştırıldı, yaşlıları da domuza dönüştürüldü."

"...Ve tağuta tapanlardır."

Allah ﷻ bunlardan tağuta ibadet edenleri, şeytanın kendilerini yönlendirmesiyle şeytana itaat edenler kıldı.

Şeyhülislâm der ki:

"Tağut'a ibadet edenler" kavli, kendisinden önce geçen fiillere matuftur, "laane ve ğadibe" gibi.

Bu âyette önceden geçen fiillerin faili, "Lafzatullah"tır. İster bizzat ismin kendisi zikredilsin, ister zamir olsun, burada fail, tağuta ibadet edenlerin ismidir. Bu da "abede" fiilinin zamiridir. Bu bakımdan Allah ﷻ "men" lafzını tekrarlamamıştır. Çünkü söz konusu tüm fiiller tek bir sınıf insanın nitelikleri olup, bunlar da Yahudilerdir.

---

228 Müslim, Kader: 7

"Bunun üzerine: 'Üstlerine bir bina inşa edin' demişlerdi. Rableri onların hallerini daha iyi bilendir. Onların işine galip gelen (nüfuzlu kimseler ise):

'Mutlaka yakınlarında bir mescid inşa edeceğiz' dediler." (Kehf 18/21)

Burada asıl murad, gençlerin (Kehf ashabının) ölümlerinden sonra onlar, kötülenmeye neden olacak bir şey işlediler, demektir. Rasûlullah ﷺ onlar hakkında şöyle buyurmuştur:

"Allah, nebilerinin ve salihlerinin kabirlerini mescitlere dönüştüren Yahudi ve Hristiyanlara lanet eylesin."[229]

Rasûlullah ﷺ burada, ümmetini onların konumuna düşmemeleri için uyarmıştır.

Ebu Said'den رضي الله عنه Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Siz, sizden öncekilerin yolundan gidecek, onları karışı karışına takip edeceksiniz. Hatta onlar bir kelerin deliğine girseler, kesinlikle siz de oraya gireceksiniz."

"Ey Allah'ın Rasûlü! Yahudi ve Hristiyanları mı takip edecekler?" diye sordular. O:

"Başka kim olacak" cevabını verdi. [230]

Yani siz onları adım adım, karış karış izleyeceksiniz, okun ucundaki okları takılı tüylerin birbirini izlemesi gibi, onların tüm yapageldiklerini işleyeceksiniz. "Hatta onlardan açıkça (güpegündüz) anasıyla cinsel ilişkiye geçen olsa, ümmetimden de bunu yapanlar olacaktır." şeklinde farklı bir rivayet daha vardır. Rasûlullah ﷺ bununla; ümmetinin, Yahudi ve Hristiyanların işlemekte oldukları ne türden bir kötülük varsa, hiçbirisinden geri kalmaksızın hepsini eksiksiz olarak yapacaklarını belirtmek istemiştir. Bunun içindir ki Süfyan b. Uyeyne şöyle demiştir:

"Alimlerimizden bozulanlar Yahudilere benzerler, abidlerimizden bozulanlar da Hristiyanlara benzerlik gösterirler."

Bu iki fırkadan olanlar ne kadar da çoktur. Ancak Allah'ın rahmeti ve nimeti sayesindedir ki, bu ümmet hiçbir zaman dalalet üzerine birleşmeyecektir. Nitekim Sevban'ın aşağıda gelecek olan hadisi bu gerçeği dile getirmektedir."

---

229 Buhârî, Enbiya: 50; Müslim, Mesacid: 22
230 Buhârî; İ'tisam: 14; Müslim İlim: 6, Ahmed: 2/327

"Sevban'dan ﷺ: (Sevban ﷺ, Nebi'nin ﷺ mevlası ve sahabisidir. Hep onunla beraber olmuş, onun vefatından sonra Şam'da yerleşmiş ve Humus'ta H. 54 yılında vefat etmiştir) Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Allahu Teâlâ, arzı benim gözümün önünde topladı. Bütün şarkını ve garbını gördüm. Ümmetimin hakimiyeti, arzın bu gördüğüm yerlerine kadar erişecektir. Bana kırmızı ve beyaz iki hazine de verildi. Rabbimden ümmetimin umumunu kıtlık afeti ile imha etmemesini, varlık merkezlerini yok edecek yabancı düşmanı üzerlerine musallat kılmamasını diledim. Rabbim dedi ki: 'Ey Muhammed! Ben bir mevzuda hüküm verirsem onun önüne geçilmez. Sana ümmetin için istediklerini vereceğim. Onların umumunu kıtlıkla imha etmeyeceğim, bütün arz bir araya gelse, varlık merkezlerini yok edecek yabancı bir düşmanı üzerlerine musallat kılmayacağım. Şu var ki, onlar birbirlerini kıracaklar ve birbirlerini esir edecekler."[231]

"Ben ümmetim için, başlarına geçecek olan, Allah'ın yolundan saptıran idarecilerden korkarım. Bir kere üzerlerine kılıç kalktı mı, Kıyamete kadar üzerlerinden inmeyecektir. Ümmetime ait bir memleket müşriklere iltihak etmeden, bir kısım ümmetim putlara tapmadan Kıyamet kopmayacaktır. Ümmetim içinden otuz yalancı peygamber çıkacak, hepsi de peygamber olduklarını iddia edeceklerdir. Ben rasûllerin sonuncusuyum. Benden sonra peygamber gelmeyecektir. Ümmetimden bir cemaat, Kıyamet kopuncaya kadar hak din üzere muzaffer kalacaktır. Kendileriyle uğraşanlardan onlara bir zarar gelmeyecektir."[232]

İslâm Ordusunun Fethi

"Allahu Teâlâ, arzı benim gözümün önüne topladı. Bütün şarkını ve garbını gördüm." demek, 'Uzakta olan her şey yakınlaştırıldı da, tıpkı eldeki bir aynaya bakar gibi ona bakıp orada olup bitenleri gördüm' demektir.

Tayyibi de bunun için:

"Dünyanın doğu ve batılarında ve en uzak noktalarında var olan ne varsa, ümmetimin sahip olacağı her şey bana gösterildi." demiştir.

"Ümmetimin hakimiyeti, arzın bu gördüğüm yerlerine kadar erişecektir."

Kurtubi diyor ki:

231 Müslim, Fiten: 19; Ebu Davud Fiten: 11; Tirmizi Fiten: 14
232 Ebu Davud Fiten: 1, Tirmizi Fiten: 9, Ahmed: 4/123, 5/278, 284

"Bu haber, haber verenin doğruluğunu göstermektedir. Bu, aynı zamanda nübüvvet delillerindendir de. Çünkü ümmetinin sahip olduğu imkanlar Tanca'nın en ücra köşelerine kadar ulaşmıştır." (Tanca: Batının en uzak bölgelerinden ve doğunun da en uç noktalarındandır)

Kısaca Horasan ve Maveraunnehir gibi doğunun en uzak noktalarına varabilmiş; Çin, Hindistan vb. birçok ülkelerin içlerine kadar ulaşabilmiştir. Bu genişlik sadece güney-kuzey doğrultusunda değildir."

Kisra ve Kayser'in Hazineleri

"Bana kırmızı ve beyaz iki hazine de verildi."

Söz konusu iki hazine hakkında Kurtubi diyor ki:

"Kisra'nın hazinesi Farisilerin mülkü, Kayser'in hazinesi de Bizanslıların mülküdür." (Kayser, Rum (Bizans) kralıdır)

Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Varlığım elinde olan Allah'a yemin ederim ki, o ikisinin hazinelerini Allah yolunda kesinlikle infak edeceksiniz." [233]

Burada, kırmızı veya kızıl ile Kayser'in hazinesi kastedilmektedir. Çünkü bunlarda genellikle altın bulunurdu.

Beyaz'dan kasıt Kisra'nın hazineleridir. Bunlar da gümüşe önem verirlerdi. Her ikisi de Ömer'in ؓ halifeliği döneminde fethedildi. Kisra'nın tacı, tüm süs eşyası, hazinesinin ve ülkesinin ihtiva ettiği tüm şeyler müslümanların eline geçti. Allah ﷻ bunun aynısını Kayser'in de başına getirdi.

Allah ﷻ'ın Mü'minlere Yardımı

"Rabbimden, ümmetimin umumunu kıtlık afeti ile imha etmemesini, varlık merkezlerini yok edecek yabancı düşmanı üzerlerine musallat kılmamasını diledim. "

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"And olsun, biz de Firavun ailesini belki öğüt alıp düşünürler diye yıllar yılı kuraklığa ve ürün kıtlığına uğrattık." (A'raf: 7/130)

Müslümanların kimisi kimisini yok edecek, kimi de kimisini esir kılacaktır. Bu bilgiler tarih kitaplarında etraflı olarak ele alınmıştır. Günümüzde de bunun örneklerini görmekteyiz. Allah'tan af ve afiyet dileriz.

233 Buhârî, Menakıb: 25, Humus: 8, Eyman: 3; Müslim, Fiten: 77; Tirmizi, Fiten: 34

Allah ﷻ, sahip oldukları toprak ve ülkelerden kendileri için mubah kılınanları ellerinden almaları için müslümanların tümüne düşmanı musallat kılmaz. Bunlar dünyanın dört bir tarafından toplanmış olsalar bile...

Hadiste geçen "bida" kelimesi, güç ve cemaat anlamındadır. Mü'minler sayıca az da olsalar, gerçek kuvvet onlarındır.

Geçmişte olduğu gibi bugün de müslümanlar kendi aralarında hep birbirlerini yiyip bitiriyor ve birbirlerinin helakine sebep oluyorlar. Hep bölük pörçük hale geliyorlar ve aralarında ihtilaf ve tefrika giderek artıyor.

Allah ﷻ'ın Hükmünü Kimse Engelleyemez

"Rabbim dedi ki: 'Ey Muhammed! Ben bir mevzuda hüküm verirsem onun önüne geçilmez. Sana ümmetin için istediklerini vereceğim. Onların umumunu kıtlıkla imha etmeyeceğim, bütün arz bir araya gelse, varlık merkezlerini yok edecek yabancı bir düşmanı üzerlerine musallat kılmayacağım. Şu var ki, onlar birbirlerini kıracaklar ve birbirlerini esir edecekler."

Yani ben kesin bir hükme karar verip de infazını isteyince, onu asla geri döndürecek yoktur. Kimse onu geri çevirmeye kadir olamaz. Nitekim Rasûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

"Senin hüküm verdiğini geri çevirecek yoktur." [234]

Fitnelerin Başlaması

"Ben ümmetim için, başlarına geçecek olan, Allah'ın yolundan saptıran idarecilerden korkarım. Bir kere üzerlerine kılıç kalktı mı, Kıyamete kadar üzerlerinden inmeyecektir. Ümmetime ait bir memleket müşriklere iltihak etmeden, bir kısım ümmetim putlara tapmadan Kıyamet kopmayacaktır. Ümmetim içinden otuz yalancı peygamber çıkacak, hepsi peygamber olduklarını iddia edecekler. Ben rasûllerin sonuncusuyum. Benden sonra peygamber gelmeyecektir. Ümmetimden bir cemaat Kıyamet kopuncaya kadar hak din üzere muzaffer kalacaktır. Kendileriyle uğraşanlardan onlara bir zarar gelmeyecektir."[235]

İbn İsa der ki:

"Hak'ta üstünlük gösterecek, sonra ittifak edeceklerdir. Bundan dolayı Allah'ın emri gelinceye kadar, onlara muhalefet edenler kendilerine hiçbir zarar veremeyeceklerdir."

---

234 Acluni, Keşfu'l-Hafa, 2/368

235 Ebu Davud, Fiten: 1; Tirmizi, Fiten: 9; Ahmed: 4/123, 5/278

Abdullah b. Mes'ud'dan ﷺ Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"İslâm'ın değirmeni otuz beş, otuz altı veya otuz yedi sene dönecek; helak olanlar, geçmişte helak olanlar gibi aynı yolda helak olacaklardır. Eğer dini prensiplerini yaşayarak hayatta tutarlarsa İslâm değirmeni yetmiş sene devam eder."

Abdullah b. Mes'ud diyor ki:

"Ey Allah'ın Rasûlü! Bu yetmiş sene, geçen otuz yedi ile beraber mi, yoksa otuz yedi seneden sonra mı?" dedim. Rasûlullah ﷺ: "Geçen otuzyedi sene ile beraber yetmiş senedir." cevabını verdi."[236]

Burkani bu hadis için "sahih" dedi.

Burkani: Büyük Hafız Ebu Bekir Ahmed b. Muhammed b. Ahmed b. Ğalib el Havarzimi, Şafii'dir. H. 336-425 yılları arasında yaşamıştır. Hatib kendisiyle ilgili olarak der ki:

"Güvenilir, vera sahibi biri olup, hocalarımız içinde onun kadar tesbit yapabilen yoktur."

Fıkhı bilen, çok eserleri bulunan bir zattır. Buhârî ve Müslim'in hadislerini kapsayan bir Müsned tasnif etmiştir, ayrıca Sevri'nin, Şu'be'nin ve Taife'nin hadislerini de toplamıştır."

Ebu Hureyre'den ﷺ, Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Yavaş yavaş (Kıyametin) zamanı yaklaşıyor. İlim ekşitecek, fitne ortaya çıkacak, cimrilik ve here artacaktır."

"Ey Allah'ın Rasûlü, here de nedir?" diye soruldu.

"Savaştır (ölümdür)." buyurdu.[237]

İslâm'ı Yıkan Şeyler

"Ben ümmetim için, başlarına geçecek olan, Allah'ın yolundan saptıran idarecilerden korkarım."

Bunlar, emirler, alimler ve abidlerdir. Halk içinde bilgisizce hüküm vererek onları saptıracaklardır.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

---

236 Ebu Davud, Fiten: 1

237 Müslim, Fiten: 18; Tirmizi, Fiten: 28

"Ve dediler ki: "Rabbimiz, gerçekten biz, efendilerimize ve büyüklerimize itaat ettik, böylece onlar bizi yoldan saptırmış oldular." (Ahzab: 33/67)

Kurretü'l Uyun'da şöyle deniyor:

"Allah ﷻ şöyle buyurdu:

"Üzerine Allah'ın ismi anılan şeyleri yememenize sebep ne? Halbuki O, size -kaçınılmaz olarak kendisine ihtiyaç duyduklarınızı müstesna bırakarak- neyi haram kıldığını ayrı ayrı açıklamıştır. Gerçekten birçok kimse, bir ilimleri olmaksızın, kendi heva (istek ve tutku)larıyla (kimilerini) saptırıyorlar. Şüphesiz, Rabbin haddi aşanları en iyi bilendir." (En'am: 6/119)

"And olsun, onlardan evvelkilerin birçoğu da sapmıştı." (Saffat: 37/71)

Bu tür âyetler bir hayli çoktur.

Ziyad b. Hudeyr de demiştir ki:

"Bana Ömer ؓ dedi ki:

"İslâm'ı yıkan şeyin ne olduğunu biliyor musun?"

"Hayır." dedim. Dedi ki:

"Onu alimin zellesi, münafığın kitap hakkında tartışması ve saptırıcı imamların (liderlerin) hükmü yıkar." (Darimi)

Bu tip insanlardan bazıları kendi bağlılarına 'Kimin bir ihtiyacı olursa kabrime gelsin, onun ihtiyacını karşılarım. Çünkü ashabından bir arşın toprağı gizleyen adamda hayır yoktur' vb. şeyler söylerler. İşte bu, koyu bir sapıklıktır. Çünkü bunlar kendilerine bağlı olanların, Allah'ı bırakıp kendilerine kulluk etmelerini ve güç yetiremeyecekleri ihtiyaçları kendilerinden istemelerini, sıkıntılarının ortadan kaldırılmasını kendilerinden beklemelerini istiyorlar.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Allah'ı bırakıp, kendisine zarar da yarar da veremeyen şeylere yakarır. İşte bu, en uzak bir sapıklıktır. O, zararı yararından daha yakın olana tapar. (O) Ne kötü bir yardımcı ve ne kötü yoldaştır." (Hac: 22/12-13)

"Onlar O'nu bırakıp, hiçbir şey yaratamayan, üstelik kendileri yaratılmış olan, kendi nefislerine bile zarar ve yarar sağlayamayan, öldürmeye, yaşatmaya ve yeniden diriltip can vermeye güçleri yetmeyen birtakım ilahlar edindiler." (Furkan: 25/3)

"Siz yalnızca Allah'tan başka birtakım putlara tapıyor ve birtakım yalanlar uyduruyorsunuz. Gerçek şu ki, sizin Allah'tan başka taptıklarınız, size rızık

vermeye güç yetiremezler. Öyleyse siz rızkı Allah katında arayın, O'na kulluk edin ve O'na şükredin. Siz O'na döndürüleceksiniz." (Ankebut: 29/17)

Buna benzer âyetler Kur'ân'da oldukça fazladır ve hepsi de dalaleti hidayetten ayıran gerçekleri dile getirir.

Bu örnekten hareketle, kim Allah ﷻ ile bağlantı kurduğunu ve kendisinden tekliflerin düştüğünü iddia ederse, sağken de, ölümlerinden sonra da evliyalara dua edilir, onlardan medet beklenir, onlar menfaat ve zarar verebilirler diye iddia ederse, evliyaların keramet yoluyla işleri idare edebildiklerine, Levhi Mahfuz'daki şeylerden haberdar olduklarına, insanların kalplerinden geçenleri bildiklerine inanırsa, nebilerin ve salihlerin kabirleri üzerinde mescit bina edilmesini, oralara kandiller yakılmasını ve benzeri şeyleri caiz görürse, bu türden aşırılık ve taşkınlıkları, ifratı ve Allah'tan başkasına ibadeti doğru bulursa, daha önce belirttiğimiz hükme tabi olur. Bu tür hezeyanlar ve küfür, Allah'a, Kitabına ve Rasûlüne karşı savaş ne kadar da artmıştır.

Ebu Derda'dan ؓ, Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Ümmetim adına en çok endişe duyduğum şey, ümmetimden saptırıcı imamlardır (liderlerdir)." [238]

Sevban'dan ؓ, Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Ümmetim adına saptırıcı imamlardan korkarım (endişe duyarım)." [239]

Allah ﷻ, Kitabında sırat-ı müstakimini açıklamış ve bunun mü'minlerin yolu olduğunu bildirmiştir. Her kim, Allah'ın Kitabında ve Rasûlünün Sünnetinde yer almayan bir şey ortaya atarsa o lanetlenmiştir ve ortaya koyduğu şey merduttur (geçersizdir).

Rasûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

"Kim yeni bir şey ortaya koyar veya ortaya atılan yeni şeye sığınırsa, Allah'ın, meleklerin ve tüm insanların laneti üzerine olsun. Allah, Kıyamet gününde ondan ne bir karşılık, ne de bir adalet kabul etmez." [240]

"Kim, bizim şu emrimizde (din) işimizde bir yenilik yaparsa o, merduttur."[241]

"Her yenilik bidattir ve her bidat da dalalettir." [242]

---

238 Tirmizi, Hudud: 64, Fiten: 59; İbn Mace, Hudud: 16; Ahmed, 1/22-44, 3/7, 30, 382

239 Darimi, Rikaak: 39; Ahmed, 5/278, 2/84

240 Müslim, İlim: 6

241 Buhârî, İ'tisam: 5, Büyü: 60, Sulh: 5; Müslim, Akdiye: 18; Ebu Davud, Sünnet: 6

242 Müslim, İydeyn: 22; Nesai, Salati'l-İydeyn: 24

Bu hadislerin tümü de sahih hadislerdir. Din usulünün medarı ve hükümleri hep bu ve benzeri hadisler üzerinde dönüp durur. Allah ﷻ bu esası 'Kitab-ı Aziz'in birçok yerinde açıklamıştır. Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Rabbinizden size indirilene uyun, O'ndan başka velilere uymayın. Ne az öğüt alıyorsunuz?" (A'raf: 7/3)

"Sonra seni dinden bir şeriat üzere kıldık. Öyleyse sen ona uy, bilmeyenlerin heva (istek ve tutku)larına uyma." (Casiye: 45/18)

Kur'ân'da buna benzer âyetler çoktur.

Yezid b. Umeyr der ki:

"Muaz b. Cebel ؓ zikir maksadıyla oturduğu her mecliste şöyle derdi:

"Allah hükümrandır, adildir. Şüpheciler helak oldular" Bu ifadelerin içinde şu da yer alıyor:

"Hakimin sapmasından ve saptırmasından kaçının. Çünkü şeytan sapıklığını kimi zaman hakimin diliyle söyler (söyletir) ve bazen münafık da hakkı söyler."

Muaz'a sordum:

"Allah sana rahmetiyle muamele etsin, hakimin bazen saptırmak için konuştuğunu, münafığın da bazen hakkı söylediğini nasıl bilebilirim?"

Muaz şöyle dedi:

"Hakimin şüphe uyandıran sözünden uzak dur. Çünkü o bazen öyle bir söz söyler ki, bu, kalbinde bir rahatsızlık doğurur da seni mutmain etmez. Bu durumda alim olması onun önünde eğilerek sözünü kabul etmeni gerektirmez. Bilakis onun bu sözünü terk etmen seni hakka döndürür. Hakkı duyunca onu hemen al. Çünkü hakkın üzerinde bir nur vardır." [243]

Fitnelerin Ortaya Çıkışı

"Bir kere üzerlerine kılıç kalktı mı Kıyamete kadar üzerlerinden inmeyecektir."

Osman'ın ؓ katlinden sonra artık öldürme olayları ortadan kalkmayacak, bazen artarak, bazen de azalarak, bazen bir cihette bazen de başka bir cihette olmak üzere Kıyamete kadar devam edecektir. Bir yönde devam ederken, bir başka cihette de kalkmış olacaktır.

243 Ebu Davud

Kurretü'l Uyun'da şöyle denilir:

"Burada Tevhid ehlinin, Allah'a şirk koşanlarla, şirki terk etmeleri için cihad etmeleri gerektiği bildirilmiştir. Allah ﷻ tevhid ehlini kafirlere üstün kılacaktır. Eğer bu dinin âyetleri gereğince düşünülürse, bu görülür."

Kıyamet Öncesi Fitneler

"Ümmetime ait bir memleket müşriklere iltihak etmeden, bir kısım ümmetim putlara tapmadan Kıyamet kopmayacaktır." ifadesiyle, bu ümmetten birtakım kabilelerin müslümanlardan uzaklaşarak irtidat edecekleri ve müşriklerle birlikte hareket edecekleri belirtilmek istenmiştir.

Kabirlere, türbelere, tekke ve zaviyelere bu mânâda değer veren ve ibadet eden, buraları putlaştıran inkarcılar, tevhidi bilmezler. Oysa bizlerden istenen en önemli şey tevhiddir, şirk ise günahların en büyüğüdür.

Kurretü'l Uyun'da şöyle denir:

"Putlara ibadet etme fitnesi insanlar arasında iyice yerleşmiştir. Son çağlarda hiç kimse bu olanlar sebebiyle neleri inkar ettiğinin farkında bile değildir. Ancak Şeyhülislâm Muhammed et-Temimi, kendi döneminde bu duruma karşı çıkarak halkı bundan menetmiş, onları bu gibi şeyleri bırakmaya davet etmiş, ortağı ve dengi olmayan Allah'a isim ve sıfatlarıyla iman etmeye ve O'nu uluhiyetinde birlemeye çağırmıştır.

Melikler ve onları izleyenler ise ona sürekli düşmanlık göstermişlerdir. Fakat Allah ﷻ hüccet ile onu zafere erdirmiş, daveti dünyanın dört bir yanına ulaşmıştır. Kimileri onun anlattıklarını kabul ederken kimileri de inkar etmişler, Necd, Hicaz, Amman vb. yerlerdeki halk bundan istifade etmişlerdir. Bu büyük nimetten ve bizi bu nimete şükredenlerden kılmasından dolayı Allah'a hamd olsun."

İbn Kayyim, Lat'ın yıkılıp sökülmesiyle ilgili olarak şunları söylemektedir:

"Sakif kabilesi müslüman olduktan sonra, artık bulundukları yerde şirki, tağutu v.b. şeyleri temsil eden yerlerin aynı kalması caiz ve doğru olamazdı. Bu tür şeyleri yıkmak için ele güç ve imkan geçtiği taktirde bunları bir gün bile durdurmak caiz değildir. Kabirler üzerinde inşa edilen yerlerin hükmü de böyledir. Çünkü buralar da Allah'tan başka tapınılan putlar (vesen) haline getirilmektedirler.

Teberrük için ziyaret edilen taşlar, put ve heykeller ve buralara yapılan adaklar kesinlikle caiz değildir. Böyle yerlerin ele fırsat geçirilmesi durumunda yıkılarak yeryüzünden tümüyle silinmesi gerekir. Çünkü bunların durumu da aynen Lat, Uzza ve Menat gibidir, hatta belki de şirk olma açısından onlardan da ileridir. Böyle yapanlar kendilerinden önceki toplumların izledikleri batıl yolu izlemiş, onların yollarından gitmiş, onları karış karış takip etmişlerdir.

Cehalet artıp ilim ortadan kalktığı için, birçok kimse için şirk galebe çalmış, böylece maruf münker gibi, münker de maruf gibi kabul edilir olmuştur. Sünnet, bidat olarak algılanırken, bidatler de Sünnet kabul edilmiştir. İslâm'ın öncülüğünü yapan kimseler yeryüzünden silindikçe İslâm garipleşmiştir. Alimler azalmış, sefihler artmış, iş ters-yüz olmuştur. Umutsuzluk şiddetlenmiş, karada ve denizde insanların kendi elleriyle kazandıkları yüzünden fesat ortaya çıkmıştır. Ancak Muhammedi bayrağı taşıyan bir taife halen hakkı gözetmekte, müşrik ve bidatçılarla cihad etmektedir ve bu, Allah ﷻ dünyayı kendilerine ve onların yolunda gidenlere miras bırakıncaya kadar sürecektir. Çünkü O, varislerin en hayırlısıdır."

Bu durum, yedinci asır ve önceki dönemlerde bile görüldükten sonra ondan sonraki çağlarda, bugün pratikte gördüğümüz gibi, daha büyük olacaktır.

Yalancı Peygamber

"Ümmetim içinden otuz yalancı peygamber çıkacak ve hepsi peygamber olduklarını iddia edecekler."

Kurtubi diyor ki:

"Bu yalancı peygamberlerin sayıları Huzeyfe hadisinde açıktır.

Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Ümmetimden yirmi yedi yalancı deccal çıkacaktır. Bunlardan dördü kadın olacaktır." [244]

Kadı İyad diyor ki:

"Rasûlullah'ın ﷺ yaşadığı dönemden bugüne kadar peygamberlik iddiasında bulunanlar sayılmış, bununla şöhret bulan ve tanınanlara birtakım kimseler tabi olmuşlardır. Tabi olanlar da elbette ki dalalet üzere tabi olmuşlardır. Bu sayı onlarda görülmüştür. Tarih ve Ahbar kitaplarını karıştıranlar bunun doğruluğunu bulacaklardır.

244 Hılye, 4/179. Ebu Nuaym bu hadis için "ğarip"tir, demiştir

Rasûllerin Sonuncusu

"Ben rasûllerin sonuncusuyum. Benden sonra rasûl gelmeyecektir."

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Muhammed sizin, erkeklerinizden hiçbirinin babası değildir, ancak o, Allah'ın rasûlü ve peygamberlerin sonuncusudur. Allah, her şeyi bilendir." *(Ahzab: 33/40)*

Ahir zamanda İsa (a.s.) inerek Rasûlullah'ın ﷺ ümmetinden biri gibi onun ﷺ şeriatiyle hükmedecek ve onun kıblesine doğru namaz kılacaktır. Fakat o, bu ümmetin en faziletlisi olacaktır.

Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Varlığım elinde olan Allah'a yemin ederim ki, kesinlikle Meryemoğlu İsa adaletli bir hakem olarak aranıza inecektir. Kesinlikle haçı kıracak ve yine kesinlikle domuzu da öldürecek, cizyeyi koyacaktır (veya kaldıracaktır.)" [245]

Hak Üzere Olan Topluluk

"Ümmetimden bir cemaat, Kıyamet kopuncaya kadar hak din üzere muzaffer kalacaktır. Kendileriyle uğraşanlardan onlara bir zarar gelmeyecektir."

Yezid b. Harun ve Ahmed b. Hanbel:

"Eğer bunlar hadis ehli olmayacaklarsa kimler olacaklar, bilmiyorum?" demişlerdir.

İbnul Mübarek, Ali b. Medeni, Ahmed b. Sinan, Buhârî ve başkaları:

"Bunlar hadis ehlidirler" demişlerdir.

İbn Medeni'den bir rivayet de:

"Onlar Araplardır" şeklindedir. Buna delil olarak da:

"Onlar ehli ğarbdır" rivayetini getirmiştir. "Ğarb, büyük kova anlamındadır. Araplar bununla su ihtiyaçlarını sağlarlardır."

İmam Nevevi diyor ki:

"Taifeden maksat, mü'minler arasından farklı gruplar olabilir. Mesela; hem cesur hem harp sanatını iyi bilenler olabileceği gibi, fakih, muhaddis ve müfessirler de olabilirler. Ayrıca emri bilmaruf ve nehyi anil-münker yapanlardan, zahid ve abidlerden de olabilir. Bunların tümünün bir tek beldede

245 Buhârî, Buyu: 102, Mezalim: 31, Enbiya: 49; Müslim, İman: 242; Ebu Davud, Melahim: 14; Tirmizi, Fiten: 54

(Seyyid Sıddık Hasan Han'ın: "El İzaa lima kane ve yekunu beyne yedeyissaati" adlı kitabında kendi zamanına kadar olan deccallerin isimleri verilmiştir. Hindistan'da çıkan iğrenç deccal Gulam Ahmed Kadiyani de bunlar arasındadır. Allah ﷻ kendisini ve küfründe onu izleyenleri rezil ve rüsvay kılsın. Bu fitne, önce mehdiliğini ilanla başlamış, ardından da nübüvvet iddia etmiştir. Bu olay elbette ki Hristiyan devletlerin izniyle meydana gelmiştir. Çünkü bunların siyaseti hep müslümanları bölüp parçalamaktır.)

Hafız diyor ki:

"Bunun doğruluğu henüz Rasûlullah ﷺ zamanında görülmeye başlanmıştır. Yemame'de Müseylemetu'l-Kezzab, Yemen'de Esved-i Ansi çıkmıştır. Ebu Bekir'in ؓ hilafeti döneminde ise Beni Esed b. Huzeyme'den Tuleyha b. Huveylid, Beni Temim'den Secah ortaya çıkmışlardır. Esved, henüz Rasûlullah ﷺ hayatta iken, Müseyleme ise Ebu Bekir'in ؓ hilafeti döneminde Yemame'de öldürülmüştür. Müseyleme'yi, Ensar'dan birinin de yardımıyla, Uhud gününde Hamza'yı ؓ şehit eden Vahşi öldürmüştür. Yalancı peygamberlik iddiasına kalkışan Tuleyha ise tevbe etmiş ve Ömer ؓ döneminde müslüman olarak ölmüştür. Nakledildiğine göre Secah da tevbe etmiştir.

Daha sonraları İbn Zübeyr'in hilafetinin ilk döneminde Muhtar b. Ebu Ubeydissakafi çıkmış, Ehli Beyt sevgisini ileri sürerek Hüseyin'in ؓ katillerinin öldürülmesi için halkı ayaklanmaya çağırmıştır. İbn Zübeyr'in hilafetinin ilk döneminde Kufe'yi almıştır. Hüseyin'in ؓ katillerinin yakalanması hususunda kendisine bir hayli uyanlar olmuş, buna girişenlerin ve yardımcı olanların çoğu öldürülmüştür. Halk kendisini sevmiş, bunu fırsat bilerek nübüvvet iddiasına kalkışmış, Cibril'in (a.s.) kendisine geldiğini iddia etmiştir. Bu yalancı peygamberlerden biri de Hars'tır. Kendisi Abdulmelik b. Mervan'ın hilafeti döneminde ortaya çıkmış ve öldürülmüştür. Ayrıca Abbasi hilafeti döneminde de çıkanlar olmuştur.

Hadisteki ifadede nübüvvet iddiasında bulunanlar hakkında ileri sürülen rakam mutlak mânâda değildir. Çünkü o sayılar çokluktan kinayedir. Zira böyle bir iddiayla ortaya çıkanlar, sayılamayacak kadar çoktur. Çünkü çoğunlukla bir delirme veya kara sevda sonucu böyle iddialar ortaya atılmıştır. Ancak burada asıl kastedilen, belli bir güce sahip olup böylece şüphe uyandıranlardır ki, bunların niteliklerini zaten saymıştık. Allah ﷻ böyle bir iddiada bulunanları zaten helak etmiştir. Daha sonra da mutlaka onların izinden gidenler bulunacaktır ve bunların en sonuncuları da en büyük Deccal olacaktır.

toplanmış olmaları da söz konusu olabilir. Bir tek bölgede toplanmaları caiz olduğu gibi, yeryüzünün dağınık ve farklı bölgelerinde de bulunabilirler. Ya da ilk önce yeryüzünün bir kısmından başlayarak tek bir fırka kalıncaya dek sırasıyla buradan boşaltılmaları da mümkündür. Tek bir beldede kalan bu tek fırka da ortadan kalkınca artık Allah'ın emri gelir."

İcma Dinde Delildir

Kurtubi diyor ki:

"Burada, icmanın hüccet oluşuna da delil vardır. Çünkü ümmet bir araya gelince, bunların içine zafere erecek taife de girmiş olur."

Burada icmadan murad: Bu ümmetten yeryüzünün tüm bölgelerinde kendilerine itimad edilen kimselerdir. Ancak bunu bilmek pek kolay değildir. İcmadan kesin ve zaruri olarak bilinenler, namaz, oruç, vb. şeyler müstesnadır. Bu bakımdan Şafii ile Ahmed'den:

"Sahabeden sonra icma iddiasına kalkışan hata etmiştir." şeklinde bir rivayet yapılmıştır.

Muhammed et-Temimi diyor ki:

"Diğer batıl dinlerin aksine, hak dinin büsbütün ortadan kalkmayacağı, daima bir cemaat tarafından sürdürüleceği müjdelenmektedir."

İmam Ahmed'in hüccet olarak getirdiğine göre, bu taife var olduğu sürece ictihad kesilmeyecektir.

Kıyametin Kopmasından Kastedilen

Gerçekte burada, Kıyamete yakın dönemde mü'minlerden kalanların ruhlarının güzel bir rüzgarla kabzolunacağı anlatılmak istenmiştir. Kıyametin büyük alametleri görüldüğünde, yeryüzünde sadece kötü kimseler kalmış olacaktır.

Abdullah b. Ömer demiştir ki:

"Kıyamet ancak halkın kötüleri üzerine kopacaktır. Bunlar cahiliye ehlinin en şerlileridir."

Bunun üzerine Ukbe b. Amir, Abdullah'a dedi ki:

"Söylediğine dikkat et. Oysa ben Nebi'den ﷺ şöyle dediğini işittim:

"Ümmetimden bir cemaat Allah'ın emri üzere zafer elde edinceye kadar savaşmayı sürdüreceklerdir. Onlar o halde iken, Kıyamet kendilerine gelinceye dek kendilerine muhalefet edenler onlara zarar veremeyeceklerdir."

Abdullah da şöyle demiştir:

"Allah bir rüzgar (esinti) gönderecektir. Bu esintinin kokusu misk gibi, dokunuşu ise tıpkı ipek dokunuşu gibi olacaktır. Kalbinde zerre ağırlığınca iman bulunan kimseyi bırakmaksızın hepsinin ruhlarını kabzedecektir. Sonra halkın en kötüleri kalacak ve Kıyamet bunların üzerine kopacaktır." (Hakim)

Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Yeryüzünde Allah diyen bir kimse kalmayıncaya dek Kıyamet kopmayacaktır."[246]

Buna göre, Ukbe'nin ve benzerlerinin hadislerindeki, "Kıyamet kendilerine gelinceye dek" kavlinden murad; onların kendi saatleri, kıyametleri, rüzgarın esişiyle gelen ölüm vakitleridir." Hafız bu şekilde zikretmiştir.

Ancak bu taifenin yeri konusunda ihtilaf edilmiştir.

İbn Battal der ki:

"Orası Beytülmakdis'te olacaktır.

Ebu Ümame'den ﷺ, Rasûlullah'a ﷺ:

"Ey Allah'ın Rasûlü! Onlar nerede olacaklardır?" dendi.

"Beytul Makdis'te" buyurdu.

Muaz b. Cebel ﷺ de:

"Onlar Şam'da olacaklardır" demiştir.[247]

Taberi şöyle diyor:

"Bu kimselerin her dönemde ille de Şam'da veya Beyt-i Makdis'te olmaları söz konusu değildir. Kimi zamanlar başka başka yerlerde de olabilirler."

Bugünkü Şam ve Beyt-i Makdis (Kudüs) halkının durumu da buna şahittir. Bilindiği gibi Şeyhülislâm İbn Teymiye'den bu yana uzun bir zamandan beri onların içinde bu görevi yapanlar yoktur. İbn Teymiye ve ashabı yedinci asırda ve sekizinci asrın başında bu görevi yapmışlardı. Çünkü onlar kendi dönemlerinde hak üzereydiler. Hakka davet görevini yapıyorlar, hak üzerinde münazaralar yapılıyor, bu yolda cihad ediyorlardı. Şam'da onların yerini alıp, aynı görevi yerine getirecek başka kimseler de çıkacak, Hakka davet edip Sünnete bağlı kalacaklardır. Allah her şeye kadirdir.

246 Müslim, İman: 234; Tirmizi, Fiten: 35
247 Taberani

"Gerçekten sizin Rabbiniz, gökleri ve yeri altı günde yaratan, sonra Arş'a istiva eden Allah'tır. Gündüzü, kendisini durmadan kovalayan geceyle örten, güneşi, ayı ve yıldızları kendi buyruğuyla baş eğdirendir. Haberiniz olsun, yaratma da, emir de (yalnızca) O'nundur. Alemlerin Rabbi olan Allah yücedir." (A'raf: 7/54)

"Bütün mülkü elinde bulunduran Allah ne yücedir. O, her şeye güç yetirendir." (Mülk: 67/1)

Bu ifade Kur'ân'da aynı tarzda yalnızca Allah'a tahsisle gelmekte, O'ndan başkasına itlak olunmamaktadır. Bu, genişlik ve mübalağa mânâsını taşıyan, binası bunun için olan bir babdan gelmiştir. Tıpkı, "teala, teazeme" ve benzeri kelimeler gibi... "Tebareke" fiilinin binası, "teala" fiilinin binasıyla aynıdır. Bu da en son mertebesine kadar üstün ve kelam mânâda uluv anlamını ifade eder. Aynı şekilde "tebareke" bereketinin, azametinin ve rahmetinin kemalini gösterir. Bu, seleften şöyle diyenlerin ifadesidir: "Tebareke" yani "teazeme". İbn Abbas ﷺ ise bunun için şöyle der:

"Her bereketi getiren, veren."

Yine bunu teyid eden bir durum da, gerek dört mezhep imamı döneminde, gerekse öncesinde ve sonrasında alimlerin oldukça çoğalmış olmasıdır. Ancak bu alimlerin hepsi aynı yer ve beldede değillerdi. Aksine birçok şehirlere dağılmış bulunuyorlardı. İmamların çoğu Şam'da toplanmış olmakla beraber, Hicaz'da, Mısır'da, Irak ve Yemen'de olanlar da vardı. Hepsi de hak üzere davalarını sürdürüyor, tartışmalarını bu zeminde yürütüyorlardı. Bidatçılarla cihad ediyorlardı. Hepsinin de bir hayli eserleri mevcuttur. Bununla Ehli Sünnet'in bayraktarlığını yapmışlar, her bir bidatçıya karşı da bir hüccet olmuşlardır.

Buna göre bu taife bazen bir yerde bazen de ayrı ayrı yerlerde, mesela; bazen Şam'da, bazen de bir başka yerde bulunabilir. Çünkü Ebu Ümame hadisi ile Muaz'in kavli, bunun sadece Şam'a has olduğunu göstermez. Bunlardan, bu taifenin bütün dönemlerde değil de bazı dönemlerde Şam'da olabileceği şeklinde bir anlam çıkar.

Bu hadisin her bir cümlesi nübüvvetle ilgili bir mucizedir. Çünkü Nebi'nin ﷺ vermiş olduğu tüm haberler bir bir çıkmakta, tıpkı onun haber verdiği gibi gerçekleşmektedir.

"Tebareke ve Teâlâ" kavliyle ilgili olarak İbn Kayyim diyor ki:

"Bereket iki türlüdür:

Bunlardan birisi:"fealet" vezninden gelmiştir. Bunun fiili de "bareke" fiilidir. Bazen bizzat kendisi müteaddi (geçişli) bir fiildir, bazen de "ala" cer edatıyla, bazan "fi" cer edatıyla geçişli hale gelmektedir. Bunun ismi mef'ulü (edilgen sıfat fiili) de "mübarek" sözcüğüdür. Bu ise, bu mânâda olanları ifade eder. Dolayısıyla Allah'ın mübarek kıldığı mânâsına olur.

İkincisi ise: Rahmetin ve İzzetin kendisine nispet edildiği "bereket"tir. Bunun fiili de "tebareke" fiilidir. Bu bakımdan bu ifade başkası için kullanılmaz. Sadece Allah ﷻ için kullanılması uygun düşer. Çünkü, ancak her şeyden münezzeh olan Allah mütebarektir. Kulu ve Rasûlü ise mübarektir. Nitekim Mesih İsa (a.s.) şöyle demiştir:

"(Allah) Bana Kitabı verdi ve beni peygamber kıldı." (Meryem: 19/30)

Allah'ın kendi hakkında ve kendisi adına tebrik ettiği kimse, mübarektir.

Ancak "tebareke" sıfatı "teala" vezninde (ölçüsünde)dir. Allah ﷻ bunu mutlak anlamla kendi zatına nispet etmiştir. O, şöyle buyuruyor:

373

SİHİR

Sihir: Lügatte, gizli olan ve sebebi gizemli olan şeydir.

İbn Ömer'den ﵄, Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Gerçekten beyan (konuşma)da da bir ölçüde sihir vardır."[248]

Sihre, "sihir" denmesi, gecenin nihayetinde gizlice yapılması sebebiyledir.

Ebu Muhammed Makdisi, el-Kafi'de der ki:

"Sihir; muska, rukye, düğüm gibi şeylerle olup, insanın kalbini ve bedenini etki altında bırakır, hastalık yapar, öldürür, karı ile kocayı birbirinden ayırır.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Ve onlar, şeytanların Süleyman'ın mülkü (nübüvveti) hakkında anlattıklarına uydular. Süleyman kafir olmadı, ancak şeytanlar kafir oldular. Onlar, insanlara sihri ve Babil'deki iki meleğe, Harut'a ve Marut'a indirileni öğretiyorlardı. Oysa o ikisi 'Biz yalnızca bir fitneyiz, sakın inkar etme' demedikçe hiç kimseye (bir şey) öğretmezlerdi. Fakat onlardan erkekle karısının arasını açan şeyi öğreniyorlardı. Oysa onunla Allah'ın izni olmadıkça hiç kimseye zarar veremezlerdi. Buna rağmen kendilerine zarar verecek ve yarar sağlamayacak şeyi öğreniyorlardı. And olsun onlar bunu satın alanın ahiretten hiçbir payı olmadığını biliyorlardı. Kendi nefislerini, karşılığında sattıkları şeyin ne kötü olduğunu bir bilselerdi." (Bakara: 2/102)

"Düğümlere üfüren kadınların şerrinden..." (Felak: 113/4)

Bu âyette kastedilen, büyücü kadınların büyüleriyle düğüm yapmaları ve buna nefes etmeleri, üfürmeleridir. Eğer gerçekten sihirbazlar olmasaydı, Allah insanların onlardan kendisine sığınmalarını emretmezdi.

248 Buhârî, Nikah: 47, Tıbb: 51; Müslim, Cuma: 47; Ebu Davud, Edeb: 87; Tirmizi, Birr: 81

Âişe'den ﷺ rivayet edildiğine göre:

"Rasûlullah'a ﷺ büyü yapıldı. Öyle ki bir şey yapmayı hayal ediyor (yapmak istiyor) ama yapamıyordu. Bir gün Rasûlullah ﷺ Âişe'ye ﷺ şöyle dedi:

"Bana iki melek geldi. Birisi baş ucumda, ötekisi de ayak ucumda oturdu. Biri diğerine dedi ki: 'Nedir bu zatın çektiği acı?' Öteki: 'Büyü yapılmış' dedi. Yine birincisi: 'Ona büyü yapan kim?' diye sordu. Ötekisi de: 'Lebid b. A'sam, dökülen saçlarını tararken, gizli bir kutuda toplayarak bunlara sihir yapmış. Bu, Zervan kuyusunda bulunmaktadır.' dedi."[249]

Katade:

"Kitap ehlinin öğrendikleri sihir ilmi, öğrenmemeleri emredilen bir ilim olarak kabul edilmiştir. Büyücünün ahirette bir nasibi yoktur." demiştir.

Hasan da:

"Sihirbaz için din diye bir şey yoktur." demiştir.

Âyet, sihrin haram olduğuna delalet etmektedir. Sihir bütün rasûllerin dinlerinde haram kılınmıştır.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Sağ elindekini atıver, onların yaptıklarını yutacaktır; çünkü onların yaptıkları yalnızca bir büyücü hilesidir. Büyücü ise nereye varsa kurtulamaz." (Ta-Ha: 20/69)

Sihir Öğrenmenin ve Öğretmenin Hükmü

Ahmed b. Hanbel'in ashabı, sihir öğrenmenin de, öğretmenin de haram olduğuna dair şu nassı getirmişlerdir.

Safvan b. Selim'den ﷺ, Rasûlullah'ın ﷺ şöyle buyurduğu rivayet edilir:

"Kim sihirden az ya da çok, bir şey öğrenirse, onun işinin sonu Allah'adır. (Allah'a kalmıştır)."[250]

Sihirbaz kimsenin küfre girip girmediği hususunda ihtilaf edilmiştir. Seleften bir taife, sihirbazın küfre girdiğini kabul etmiştir. İmam Malik, Ebu Hanife ve Ahmed -Allah hepsine rahmet eylesin- bu görüştedir.

İmam Ahmed, ashabına şöyle demiştir:

---

249 Buhârî, Tıbb: 47, 49, Cizye: 14, Edeb: 5; Müslim, Selam: 3; Ebu Davud, Tıbb: 17
250 Suyuti, Durrü'l Mensur: 1/103

"Ancak kişinin sihri bozması ilaçlar yoluyla, tütsülemekle ve zarar verici bir şeyi sulamakla ise, küfre girmez."

Şafii de diyor ki:

"Sihir öğrenen kişiye 'Öğrendiğin sihrin türünü bize anlat' diye sorulur. Eğer, küfrü gerektiren bir tanım yaparsa, mesela Babil halkının yedi yıldıza yaklaşma konusundaki inançları türünden bir şeyler anlatırsa ve kendisinin de onlara ulaştıracak şeyler yapmakta olduğunu, onlarla temas kurabileceğini söylerse, bu, kafirdir. Eğer küfrü gerektirmeyen bir şey yapar, fakat bununla beraber sihrin yapılmasının mübahlığını da savunursa, bu da küfürdür."

İbn Abbas:

"Biz ancak bir fitneyiz. Sakın küfre girme" kavliyle ilgili olarak şöyle diyor:

"O ikisi hayır ile şerri, küfür ile imanı biliyorlar ve sihrin küfür olduğunu belirtiyorlardı."

Cibt ve Tağut

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Kendilerine kitaptan bir pay verilenleri görmedin mi? Onlar, tağuta ve cibte inanıyorlar ve diğer inkar edenler için 'Bunlar, iman edenlerden daha doğru bir yoldadır.' diyorlar." (Nisa: 4/51)

Daha önceki babda cibt ve tağut hakkında bilgi verilirken, sihrin cibtten olduğu belirtilmişti.

Ömer ؓ diyor ki:

"Cibt sihirbazdır. Tağut da şeytandır." [251]

(Cabir b. Abdullah b. Haram, Ensar'dandır. 94 yaşında iken H. 74 veya 77 yılında vefat etmiştir) Cabir ؓ de tağutu şöyle açıklar:

"Tağut, şeytanla ilgili kahinler, falcılar, sihirbazlardır. Bunlardan her yerde bulunur."

Bu eser de İbn Ebu Hatim tarafından benzer şekilde daha uzun olarak Vehb b. Münebbih'in rivayetinden alınmıştır. Diyor ki:

"Cabir b. Abdullah'a, kendilerine muhakeme olunmak istenen tağutlar hakkında sordum. Şöyle söyledi:

251 İbn Ebu Hatim

"Kendilerine muhakeme olunmak üzere başvurulan tağutlardan biri Cüheyne'den, biri Eşlem kabilesinden, biri Hilal kabilesinden olmak üzere her kabileden bir kişi idi. Bunlar, kendilerine şeytanın indiği kahinlerdi."

(Selefin sözlerinden çıkan netice şudur: Tağut, kulu Allah'a ibadetten alıkoyan, O'na ibadet etmeye mani olan, dini Allah'a has kılmayı, Allah'a ve Rasûlüne itaat etmeyi engelleyen her şeydir. Bu ister cin, ister insan şeytanlarından olsun, ister ağaç, taş veya başkaca şeylerden edinilmiş olsun, fark etmez. Hiç kuşkusuz günümüzde uygulanan yabancılardan (ecnebilerden, kafirlerden) alınma, İslâmi olmayan kanun ve yasalar, insanların bizzat kendi akıllarına dayanarak çıkardıkları hükümler de tağut ifadesi içinde yer alırlar. Kısaca, insanların canlarını, kanlarını ve ırzlarını ilgilendiren hususlarla ilgili olarak İslâm'a aykırı ve şeriatça reddedilmiş hükümlerle, insanlar arasında hüküm vermek üzere çıkarılan hüküm, kanun ve yasalar tümüyle tağutturlar.

Kendisiyle Allah'ın şeriatının geçersiz kılındığı her yasa, sistem ve düzen de bu mânâda tağuttur. Mesela hadlerle ilgili hükümler, faiz, zina, içki ve benzeri şeylerin haramlığını geçersiz kılan sistem ve rejimler de bu hükmün içerisindedirler. Özetle, insan eliyle çıkarılan yasalara dayanılarak helali haram ve haramı helal kılma etkinliklerini ve kaynaklarını himaye eden kurum ve kuruluşlar, bu türden yasaların kendileri, bu mânâdaki yasaları hazırlayanlar, revaçta ve uygulamada kalmasına gayret gösterenler, bu amaçla çalışıp amaçları sadece insanları haktan, Allah tarafından Rasûlullah'a ﷺ gönderileni tatbikten uzaklaştırarak, hüküm koyanın amacını bilerek veya bilmeyerek beşer aklının ortaya koyduğu bu şeyleri yazılarıyla destekleyen tüm yazarlar ve bu mânâda ortaya konan kitap ve kaynaklar da tağutturlar)

Hadiste söz konusu olan şeytan, cins anlamında kullanılmış olup, genel mânâda tüm şeytanları içine alır. Yoksa özel mânâsıyla İblis demek değildir. Şeytanlar bu gibilerine telkinde bulunurlar, kendilerine seslenirler, kulak hırsızlığıyla kaptıklarını bunlara iletirler, bunların biri doğru çıkarsa yüzü de yalan çıkar.

Cahiliye döneminde her bir kabilede bir kahin bulunurdu. İnsanlar hüküm almak için bunlara gidip başvururlar ve bunlara gayb ile ilgili sorular sorarlardı. Rasûlullah ﷺ henüz peygamberlik göreviyle gönderilmeden önce durum böyle idi. Fakat Allah ﷻ, İslâm dinini gönderdiği zaman, göktaşlarıyla gökyüzünü koruma altına alarak bu duruma son verdi.

İnsanı Helak eden Şeyler

Ebu Hureyre'den ﷺ, Rasûlullah'ın ﷺ şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir:

"İnsanı mahveden yedi şeyden uzak durun!" Ashab-ı kiram:

"Ey Allah'ın Rasûlü! Bunlar nelerdir?" dediler. O:

"Allah'a eş koşmak, sihir, Allah'ın emrettiği haller dışında bir kimseyi öldürmek, faiz yemek, yetim malı yemek, savaştan kaçmak, imanlı ve masum kadınların namuslarına iftira atmak." buyurdu. [252]

Burada tehlikeyi ifade etmek için "mubikat" kelimesinin kullanılması, dünyada cezalandırılmayı, ahirette de azabı gerektirmesindendir.

İbn Ömer'den ﷺ Rasûlullah'ın ﷺ şöyle dediği rivayet edilmiştir:

"Büyük günahlar dokuzdur: -Önceki hadiste geçen yedi maddeyi aktarır ve şu ilavede bulunur- Mescid-i Haram'da ilhad (aşırı gitmek) ve ana-babaya işkence ve ezada bulunmak." [253]

Ali'den ﷺ Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Büyük günahlar: -Yetimin malı" maddesinin dışındaki yedi maddeyi zikreder ve bunlara şu ilaveleri yapar- Ana babaya ezada bulunmak, hicretten sonra tekrar cahiliye ahlakına dönmek, cemaatten ayrılmak ve biati (ahdi) bozmak."[254]

Hafız diyor ki:

"Burada önemli olan sayı değil, öncelikli olarak yedi günahın bilinmesidir. Sonra da eklenen farklılıkların bilinmesi ve bunlardan kaçınılması gerekir."

İbn Abbas'a ﷺ:

'Büyük günahlar yedi (mi)dir?' diye sorulduğunda şöyle cevap vermiştir:

"Onlar, 7x7'den de çoktur." Bir rivayette:

"Onlar yaklaşık yetmiş kadardır" denir. Başka bir rivayette de: "Yedi yüz kadar" denmiştir. [255]

---

252 Buhârî, Vesaya: 23, Hudud: 44, Tıb: 48; Müslim, İman: 144; Ebu Davud, Vesaya: 10
253 Buhârî, Edebu'l-Müfred; Taberi tefsiri, Abdurrezzak
254 İbn Ebu Hatim
255 Taberani, İsmail el-Kadi

Hafız Abdurrahman b. Receb büyük günahların dökümünü veren bir kitap yazmıştır. Şeyhülislâm Muhammed et-Temimi'ın da, "Kitabu Mesaili Cahiliye" adında, buna ilişkin sayılar veren bir kitabı vardır.

Şirk

"Allah'a şirk koşmak"

Hadiste öncelikle bu meselenin ele alınmasının sebebi, kendisiyle Allah'a isyan edilen günahların en büyüğü olmasındandır.

İbn Mes'ud ﷺ şöyle diyor:

"Nebi'ye ﷺ 'Allah katında hangi günah daha büyüktür?' diye sordum:

"Seni yarattığı halde Allah'a ortak koşmandır..." buyurdu.[256]

Adam Öldürmek

Safvan b. Assal ﷺ demiştir ki:

"Yahudinin biri arkadaşına 'Bizi şu nebiye götür' dedi. Arkadaşı da ona dedi ki:

"Nebi deme, çünkü o seni duyar, kesinlikle onun dört gözü vardır." İkisi birlikte Rasûlullah'a gittiler ve kendisine dokuz açık âyetten sordular. Nebi ﷺ şöyle buyurdu:

"Allah'ın haram kıldığı bir nefsi haksız yere öldürmeyin, sultana öldürmesi için suçsuz birini götürmeyin, sihir yapmayın, faiz yemeyin, günahsız iffetli bir kadına iftirada bulunmayın, savaş gününde cepheden kaçmayın. Özellikle size söylüyorum ey Yahudiler! Cumartesi gününü çiğnemeyin."

İşte bunun üzerine her ikisi de Rasûlullah'ın ellerini ve ayaklarını öptüler ve dediler ki:

"Sen nebisin." [257]

Masum bir müslümanı öldürmek haramdır. Ancak Allah'a şirk koşması, haksız yere birini öldürmesi, evli olduğu halde zina etmesi, sözleşmeli birini öldürmesi gibi durumlar müstesnadır. Çünkü bunlar öldürülmeyi gerektiren durumlardır.

Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

---

256 Buhârî, Tefsir: 3, Edeb: 20, Muharibin: 20, Diyat: 1, Tevhid: 40, 46; Müslim, İman: 141; Nesai, Tahrim: 4; Ebu Davud, Talak: 50

257 İbn Mace, Edeb: 16; Tirmizi, İstizan: 33; Tirmizi bu hadis için "hasen-sahih" dedi

"Kim bir anlaşmalıyı öldürürse, Cennetin kokusunu duymayacaktır." [258]

Alimler, bir mü'mini kasten öldüren kimsenin tevbesinin kabul edilip edilmeyeceği konusunda ihtilaf etmişlerdir. İbn Abbas, Ebu Hureyre vb. düşünenler:

"Kim bir mü'mini kasıtlı olarak (taammüden) öldürürse, cezası, içinde ebedi kalmak üzere Cehennemdir. Allah ona gazaplanmış, onu lanetlemiş ve ona büyük bir azap hazırlamıştır." (Nisa: 4/93) âyetine dayanarak tevbesinin kabul edilmeyeceğini söylemişlerdir.

İbn Abbas:

"Bu âyet, inen âyetlerin sonuncusudur, bunu nesheden bir şey yoktur. "Bir diğer rivayette de: "Bu, inen son âyetlerden de sonra inmiştir. Bundan sonra Rasûlullah ﷺ vefat edinceye dek bunu nesheden bir şey olmamış ve böyle bir vahiy inmemiştir." der.

Bu konuda bu kimselerin görüşünü destekleyen birtakım eserler rivayet edilmiştir. Muaviye'den Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Her işlenen günahın bağışlanma umudu vardır. Ancak bir zımmiyi öldüren adam ile kasten bir mü'mini öldüren adam için yoktur." [259]

Gerek seleften gerekse haleften ümmetin cumhuru, katilin, günahının kendisiyle Allah arasında olan kısmından tevbe edebileceğini söylemişlerdir. Eğer tevbe eder, yaptıklarından döner ve bundan böyle salih amel işlerse, Allah kötülüklerini iyiliklere değiştirir. Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Onlar ki, Allah ile beraber başka bir ilaha ibadet etmezler. Allah'ın haram kıldığı canı haksız yere öldürmezler ve zina etmezler. Kim bunları yaparsa ağır bir ceza ile karşılaşır. Kıyamet Günü azap ona kat kat arttırılır, o azapta ebediyyen aşağılanmış olarak kalır. Ancak tevbe eden, iman eden ve salih amellerde bulunanlar müstesna. İşte Allah onların günahlarını iyiliklere çevirir. Allah çok bağışlayandır, çok esirgeyendir. Kim tevbe eder ve salih amellerde bulunursa, gerçekten o, tevbesi (ve kendisi) kabul edilmiş olarak Allah'a döner." (Furkan: 25/68-71)

Bir mü'mini kasten öldürmekle ilgili âyet hakkında Ebu Hureyre ve başkaları şöyle demişlerdir:

"Eğer Allah ﷻ, kendisini cezalandıracaksa, onun cezası ebedi olarak Cehennemde kalmaktır."

258 Tirmizi, Diyet: 11
259 Nesai, Tahrim: 11

Cumhurun kavline uygun olarak İbn Abbas'tan da şöyle bir rivayet yapılmıştır:

İbn Abbas ﷺ şöyle derdi:

"Bir mü'mini öldüren için tevbe vardır." İbn Ömer ﷺ de aynısını söylemiştir. Merfu olarak gelen rivayete göre: "Eğer Allah onu cezalandıracaksa, cezası Cehennemdir." [260]

Riba

"Riba (faiz) yemesi." Yani hangi yoldan olursa olsun alması. Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Faiz yiyenler, ancak şeytan çarpmış olanın kalkışı gibi çarpılmış olmaktan başka (bir tarzda) kalkmazlar. Bu, onların 'alım-satım da ancak faiz gibidir' demelerinden dolayıdır. Oysa Allah, alışverişi helal, faizi haram kılmıştır. Kime Rabbinden bir öğüt gelir de (faize) bir son verirse, artık geçmişi kendisine, işi de Allah'a aittir. Kim (faize) geri dönerse, artık ateşin halkıdır, orada sürekli kalacaktır. Allah, faizi yok eder de, sadakaları arttırır. Allah, günahkar kafirlerin hiçbirini sevmez. İman edip güzel amellerde bulunanlar, namazı dosdoğru kılanlar ve zekatı verenler; şüphesiz onların ecirleri Rablerinin katındadır, onlara korku yoktur ve onlar mahzun olmayacaklardır. Ey iman edenler, Allah'tan sakının ve eğer inanmışsanız, faizden arta kalanı bırakın. Şayet böyle yapmazsanız, Allah'a ve Rasûlüne karşı savaş açtığınızı bilin. Eğer tevbe ederseniz, artık sermayeleriniz sizindir. (Böylece) Ne zulmetmiş olursunuz, ne zulme uğratılmış olursunuz. Eğer (borçlu) zorluk içindeyse, ona elverişli bir zamana kadar süre verin, (borcu) sadaka olarak bağışlamanız ise, sizin için daha hayırlıdır; eğer bilirseniz. " (Bakara: 2/275-281)

İbn Dakik el-İd diyor ki:

"Faiz yiyenlerin son anda kötü bir şekilde can verdikleri görülmüştür. Böyle bir durumdan Allah'a ﷻ sığınırız."

Yetim Malı Yemek

Burada "yemek" tabiri, genel mânâda kullanılarak, bununla, yararlanılan anlamı kastedilmiştir.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Gerçekten, yetimlerin mallarını zulmederek yiyenler, karınlarına ancak ateş doldurmuş olurlar. Onlar, çılgın bir ateşe gireceklerdir." (Nisa: 4/10)

---

260 Abd b. Hamid

Savaştan Kaçmak

Düşmanı şaşırtmak amacı dışında, hiçbir sebep olmaksızın savaş meydanından kaçmak en büyük günahlardandır.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Ey iman edenler! Toplu olarak kafirlerle karşılaştığınız zaman onlara arka çevirmeyin (savaşmaktan kaçmayın). Savaşmak için, yer tutmak ya da bir başka bölüğe katılmak gayesiyle olmaksızın, o gün kim onlara arkasını çevirip kaçarsa, muhakkak o, Allah'ın gazabına uğramış olur ve onun yeri Cehennemdir. Ne kötü bir yataktır o." (Enfal: 8/15-16)

Zina İftirasında Bulunmak

Böyle bir durumla ilgisi olmayıp hiçbir şeyden haberi olmayan, zinadan uzak, namuslarını koruyan hür ve iffetli kadınlara zina veya livata iftirasında bulunmak...

Burada Allah'a inanmış olma kaydının zikredilmesi, kafir kadınlara atılan iftirayı bundan ayırdetmek içindir.

Sihirbazın Cezası

(Bu zat Cündeb b. Abdullah Beceli'dir, Cündeb el-Hayr El-Ezdi değildir) Cündüb'den ؓ Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Sihirbazın cezası kılıçla öldürülmektir."[261]

Bu rivayet Ömer, Osman, İbn Ömer, Hafsa, Cündeb b. Abdullah, Cündeb b. Kab b. Kays b. Sad ve Ömer b. Abdulaziz ؓ tarafından yapılmıştır.

Malik, Ahmed ve Ebu Hanife:

"Sihirbaz öldürülür." demişlerdir.

İmam Şafii de mücerred sihir sebebiyle sihirbazın öldürülmesine cevaz vermemekte ise de, sihriyle küfre varan bir noktaya ulaşan kişinin öldürülmesinde bir sakınca görmemiştir. İbn Münzir de böyle söylemiştir. Ahmed'den de bu şekilde rivayet edilmiştir.

Birinci görüş, hadise ve Ömer'in eserine dayandığı için daha evladır. Ömer'in ؓ hilafeti döneminde halk, karşı çıkmaksızın bununla amel etmiştir.

(Becale İbn Abede et-Temimi Basra'lıdır, sikadır) Becale b. Abede diyor ki:

261 Tirmizi, Hudud: 27; Hakim, Müstedrek, Hudud: 4/360

"Ömer ﷺ hilafeti zamanında 'Büyü yapan kadın, erkek her kim olursa öldürün' diye bildirmişti. Biz de üç büyücü öldürdük." [262]

Bu hadisin zahirinden, büyücünün, kendisinden tevbe etmesi istenmeksizin öldürüleceği anlaşılmaktadır. Ahmed'den gelen meşhur kavil de böyledir. Malik de bunu söylemiştir. Çünkü sihir ilmi tevbe ile önlenmez, kalkmaz. Ahmed'in bir görüşüne göre, tevbe etmesi istenir. Tevbe ederse tevbesi kabul olunur. Şafii de bu görüştedir. Çünkü bunun günahı şirkin üzerinde değildir. Müşrikten tevbe etmesi istenir ve tevbesi kabul edilir. İşte bu açıdan Firavun'un büyücülerinin imanı sahih görülmüş ve tevbeleri de kabul edilmiştir.[263]

Hafsa'nın ﷺ, kendisine büyü yapan bir cariyesinin öldürülmesini emrettiği ve öldürüldüğüne dair bir rivayet vardır. (Hafsa, Ömer b. Hattab'ın kızı ve mü'minlerin annesidir. Rasûlullah ﷺ Huneys b. Hazaka'dan sonra kendisiyle evlenmiştir. H:45'te vefat etmiştir)[264]

Ebu Osman Nehdi demiştir ki:

"Vezirin yanında bir adam vardı. Oyunlar yapardı. Bir adamı keserek başını gövdesinden ayırdı, sonra başını tekrar iade etti. Biz buna şaşırdık. Bunun üzerine Cündüb el-Ezdi gelip onu öldürdü."

Başka bir rivayette ise:

"Böylece Velid emir verdi, adam hapse atıldı." ifadesi yer almaktadır. Sonra kıssa bütünüyle aktarılır. Bunun birçok tarikleri (rivayet yolları) de vardır.[265]

Büyücünün üç sahabe tarafından öldürüldüğü şeklindeki rivayet, Rasûlullah'ın ashabından üç kişi: Ömer, Hafsa ve Cündüb tarafından gelmiştir ve sahihtir.

Allah en iyisini bilir.

---

262 Ebu Davud İmare: 31; Ahmed: 1/190, 191

263 Burada söz konusu olan Ahmed, İmam Ahmed b. Hanbel'dir. Bu değerli imam, Sünnetin hizmetkarı, bidatleri kökünden kazıyan, Allah'ın dini adına her türlü zorluğu göğüsleyen, Allah için sıkıntılara katlanıp sabreden, alim, hüccet ve hafız bir zattır. H:161 yılında doğmuş, H: 241'de vefat etmiştir. Şafii kendisi için şöyle der: "Bağdat'tan ayrıldığımda, geride ondan daha fakih, daha vera sahibi ve daha zahid birini bırakmadım."

264 Malik, Muvatta, Ukul: 14

265 Buhârî Tarihi, Beyhaki Delail'de uzunca zikretmiştir

SİHRİN ÇEŞİTLERİ

Burada velilere ait birtakım olağanüstülüklerden, kerametlerden ve özellikle de halkın çoğunun aldanacağı şeytani durumlardan söz edilecektir. Avamın ve cahillerin çoğu buna aldanmışlardır. Şeytanın evliyası olan kişilerde meydana gelip, Rahman'ın evliyasında görülen keramette ilgisi olmayan bu şeyleri görenler, gördükleri kimselerin evliya olduklarını sanırlar.

Bu konuda Şeyhülislâm'ın "el-Furkan Beyne Evliyai'r-rahman ve Evliyai'ş-şeytan" adlı kitabına başvurulabilir.

Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"İyafe, tark, tiyara, sihirden sayılır." [266]

Avf der ki:

"İyafe: Bazı kuşların isimlerini veya seslerini uğurlu veya uğursuz saymaktır. Araplar şiirlerinde buna çokça yer verirler.

Tark: Yerde çizgiler çizmek sûretiyle bakılan faldır.

Ebussaadat diyor ki:

"Bu, kadınların çakıl taşlarıyla yaptıkları atış veya yarıştır. (Onlar bu şekilde yaparak bundan mânâlar çıkarırlardı.)

Tiyara: Bununla ilgili bilgi ileride verilecektir.

Cibt

Cibt; sihirdir.

Hasan Basri diyor ki:

"Cibt şeytanın telkinidir."

Kadi da diyor ki:

266 Ebu Davud Tıb: 23, Ahmed: 3/477, 5/60

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Sağ elindekini atıver, onların yaptıklarını yutacaktır; çünkü onların yaptıkları yalnızca bir büyücü hilesidir. Büyücü ise nereye varsa kurtulamaz." (Ta-Ha: 20/69)

Yıldızlara ait ne kadar bilgi edinilirse, o oranda günaha düşülmüş olunur. Bunun her şubesine ait yaygın çalışmalar mevcuttur. Yıldızların hadiseler üzerinde belli etkileri olduğuna ve sihir için tesirleri olduğuna inanmak batıldır."

(Buradaki tehdit, gaybı bilme iddiası ve Ebu Maşer'in büyücüler arasında tanınan kitapçığı gibi, işi küfre vardıran durumlar hakkındadır. Fakat bu kafirler, yaptıklarını birtakım İslâmi adlarla adlandırarak, kadınları ve beyinsizleri bununla aldatıyorlar. Bugün uygar (!) ülkelerdeki büyücüler de bu şeytanlardan alacaklarını almış, sihir için yeni yeni adlarla ortaya çıkarak, yeni şekil ve sûretlerle revaç bulmaya çalışıyorlar. Ruh çağırma, onları hazır bulundurma gibi birtakım uygarlık (!) araçlarından da yararlanarak halkı böylece tuzaklarına düşürüyorlar.

Yıldızlara (astronomiye) ait ilim iki türlüdür: Biri, yıldızların, gezegenlerin, gök cisimlerinin seyrini, hareketlerini, konumlarını, boyut ve hacimlerini tesbitle ilgilidir. Bu, öğrenilmesinde sakınca bulunmayan astronomi ilmidir. Bunu öğrenmek ve buna göre hareket etmek caizdir.

İkincisi de ruhani mânâdaki ilimdir. Böyle bilinmektedir. Bunu savunanlar, yıldızların, gezegenlerin ruhaniyetlerinin yeryüzü ve orada yaşayanlar üzerinde hastalık yapma, savaş çıkarma, darlık ve genişlik verme gibi etkileri olduğuna, ölüm, hayat, karı koca arasında mutluluk-mutsuzluk gibi tesirleri bulunduğuna inanırlar. Mesela bunlar, falan veya filan yıldız veya gezegenin yaklaşımı ya da dönüşümü sırasında birbirlerine olan durumlarına göre karı ile koca arasında soğukluk veya yakınlık meydana getirilebileceğini iddia ederler. Bununla ilgili olarak yıl boyunca olabilecek tüm olaylara ilişkin cetveller, özel yıllara ilişkin özel durumlar çıkarırlar. İşte bu da deccallıktır, yalandır. Bir tür sihir ve şeytanlara hizmettir. Bilmeden Allah adına konuşmaktır.")

Ebu Hureyre'den ؓ Rasûlullah'ın ﷺ şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir:

"Kim düğüm düğümler ve ona üflerse büyü yapmış olur. Kim büyü yaparsa şirk koşmuştur. Kim herhangi bir fayda sağlamak veya bir zararı defetmek için efsunla ilgili şeyler takarsa, o taktığı şeye terk edilir."[269]

269 Nesai, Tahrim: 19; Ahmed: 4/310, 311; Hakim Müstedrek: 4/216; Tirmizi, Tıbb: 24. İbn Müflih bu hadis için hasen' demiştir

"Cibt, kendisinde hayır olmayan bir bozgunculuk demektir. Sonradan, Allah'tan başkasına ibadet etmede, büyücülük ve büyüde kullanılır olmuştur."

"Şeytanın telkini"

İbrahim b. Muhammed b. Müflih'in zikrettiğine göre, Bakıyye b. Mahled'in tefsirinde şu ifade yer alır:

"İblis'in dört çığlığı vardır. Biri kendisine lanet olunduğunda, biri yeryüzüne indirildiğinde, biri Rasûlullah ﷺ dünyaya geldiğinde ve biri de Kur'ân'daki Fatiha süresinin inmesinde olmuştur."

Said b. Cubeyr demiştir ki:

"Allah İblisi lanetleyince, meleklik şekli hemen değişiverdi. Bu sırada öylesine bir çığlık attı ki, bu, dünyadan Kıyamete dek sürecektir." (İbn Ebi Hatim)

Said b. Cubeyr, İbn Abbas'tan rivayet ederek demiştir ki:

"Rasûlullah ﷺ Mekke'yi fethedince, İblis bir çığlık attı ki, tüm askerleri toplandı."[267]

Remil çizgisi ve ilmi o dönemde yaygındı. Bazılarının buna dair kitapları bile vardır. Kahin geçinenlerin çoğu geçimlerini böyle kazanır, birçok bunak, aptal ve cahil de bunlara aldanır, yalancı oldukları halde bunların gaybı bildiklerini sanarak bunları savunurlardı. Bu türden bir bilgi ancak halkı aldatanların, mallarını batıl yoldan yemek isteyenlerin işidir. Bunun kurallarını anlattım, sen de onları gördün. Bunların hepsi, bilmeden gayb hakkında konuşmaktır, cibttir. Hadiste de böyle geçmiştir. Allah'a inananların bunları reddetmeleri gerekir. Nitekim avuç içini okumak, fincanlardan vb. şeylerden anlam çıkarmak gibi şeyler deccallıktır, sihirbazlıktır. Cin ve insan şeytanlarının birbirlerinden yararlandıkları şeylerdir. Böyle rezil bir hastalığa düşmekten müslümanlar için Allah'tan afiyet dileriz."

İbn Abbas'tan ؓ Rasûlullah'ın ﷺ şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir:

"Müneccimlik (yıldız falının bir çeşidiy)le biraz ilgilenen, sihrin bir çeşidiyle uğraşmış olur." [268]

Şeyhülislâm diyor ki:

"Rasûlullah ﷺ, yıldızlara ilişkin ilmin de büyüden olduğu gerçeğini açıkça bildirmiştir.

---

267 Hafız Ziya, el-Muhtare

268 (Ebu Davud, Tıb: 22, 51; İbn Mace, Edeb: 28; Ahmed: 1/277, 311; Elbani Ehadisussahiha: 793)

İbn Kayyim diyor ki:

"Bil ki, büyücüler büyü yapmak istediklerinde iplere düğüm yapar ve her bir düğüme de üfleyerek istedikleri büyüyü başarmak isterler.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Düğümlere üfüren kadınların şerrinden..." (Felak: 113/4)

Nefes: Tükürükle karışık üfürmedir. Bu, büyücünün işidir. Büyücünün nefesi kötülük ve şerle keyfiyet kazanır ve büyülenmesi istenen kimse için işlev görür. Kötü ve iğrenç ruhlardan yardım istendikten sonra her bir düğüme tükürükle karışık üfürülür. Büyücünün habis üfürüğünden kötülük ve tükrükle karışık, eza veren bir nefes çıkar. Böylece büyülenen kimsenin eza görmesi için şeytani ruhtan yardım istenir ve bu da Allah'ın takdirine bağlı, kevni izniyle ona isabet edebilir. Yoksa Allah'ın şer'i izni ile değil."

Sihir Yapmak Şirktir

"Kim büyü yaparsa şirk koşmuştur."

Bu hadis, sihirbazın müşrik olduğunun delilidir. Hafız'ın da bazılarından zikrettiği gibi şirksiz sihir olmaz.

Sihir ile Korunma

"Kim herhangi bir fayda sağlamak veya bir zararı defetmek için efsunla ilgili şeyler takarsa, o taktığı şeye terk edilir."

Kimin kalbi bir şeye bağlanır, ona itimad eder, ondan umutvar olursa, Allah onu o şeye havale eder. Kimin de kalbi sadece bir tek Allah'a bağlıysa, ona da Allah yeter.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Ve onu hesaba katmadığı bir yönden rızıklandırır. Kim de Allah'a tevekkül ederse, O, ona yeter. Elbette Allah, kendi emrini yerine getirip gerçekleştirendir. Allah, her şey için bir ölçü kılmıştır." (Talak: 65/3)

İşte bu bağlılık, imanın ruhu, tevhidin de hulasasıdır. Kim de kalbini Allah'tan başkasına bağlar, ondan umutvar olur, zararın defi, menfaatin celbi için ona dayanırsa, Allah'a karşı en büyük şirki işlemiş olur.

Kim her şeyin Rabbi, Meliki, mevlası, seyyidi ve ilahı olan Allah'a bağlanırsa, O, ona yeter, onu korur, muhafaza eder, dost edinir. O ne güzel mevla ve ne güzel yardımcıdır."

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Allah kuluna yeterli değil mi? Seni O'ndan başkalarıyla korkutuyorlar. Allah kimi saptırırsa, artık onun için bir yol gösterici yoktur." (Zümer: 39/36)

Kim de büyücülere, şeytanlara ve başka yaratıklara bağlanırsa, Allah onu bağlandığı bu kimselere havale eder ve o böylece helak olur. Kim basiretle bakarak halkın durumunu bu gözle incelerse bunu açık-seçik görecektir.

Efsun

İbn-i Mes'ud'dan ؓ Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Efsun nedir, size bildireyim mi? Efsun, insanlar arasında meçhulden haberler yaymaya kalkışmaktır."[270]

Yahya b. Ebu Kesir şöyle demiştir:

"Söz taşıyan, yalancı büyücünün bir yılda yapamadığı bozgunculuğu bir saatte yapar." (İbn Abdul Berr)

Ebul Hattab da Uyunul Mesail adlı kitabında:

"Halk arasında söz taşımak ve halkın arasını bozmak da sihirdir" demiştir. Furu adlı kitapta da demiştir ki:

"Bunun şekli, söz ve davranışlarıyla hile ve tuzak kurarak eza vermektir ki bu, sihre çok daha benzer bir şeydir, örf ve adet olarak da bilindiği gibi sihrin doğurduğu sonuçları, hatta daha fazlasını doğurmaktadır. Bunun hükmü de, buna yakın olanların ve buna benzer olanların hükmü gibidir. Ancak şöyle denir:

Büyücü, eğer sihri küfür olacak şekilde vasfederse küfre girer, tekfir edilir. Çünkü bu özel bir şeydir ve delili de özeldir. Ötekisi büyücü değildir; ancak onun da davranışları sihir gibi etkili olmaktadır. Dolayısıyla buna da aynı hüküm verilir. Ancak küfrü gerektirmesi ve tevbesinin kabul edilmemesi hariçtir. Bu noktada büyücüye benzemez."

Hadis konu başlığıyla da uyumludur. Söz taşımanın haram olduğunda icma vardır.

İbn Hazm der ki:

"Vacip olan nasihatlerin dışında nemime ve gıybetin haram olduğunda ittifak vardır ve bu aynı zamanda büyük günahlardandır.

270 Müslim, Birr: 102; Darimi Rikak: 7; Ahmed: 1/437

Büyüleyici Söz

İbn Ömer'den ﷺ Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Sözün de büyüleyici olanı vardır." [271]

Beyan, belagat ve fesahat demektir.

Sa'saa b. Savhan der ki:

"Allah'ın nebisi doğru söylemiştir: Adam haksız olduğu halde öyle ikna edici şekilde konuşur ve deliller sunar ki, böylece toplumu büyüleyerek hak sahibini suçlu konuma düşürür ve haklı imiş gibi çıkar gider."

İbn Abdulberr:

"Bazı alimler, bunu yerme olarak yorumlamışlardır. Çünkü sihir kötüdür. Ancak ilim ehlinden ekserisi ve edebiyatçılardan bazıları bunu övgü anlamında yorumlamışlardır. Çünkü Allah ﷻ beyanı övmektedir."

Ömer b. Abdulaziz, kendisinden ihtiyacıyla ilgili bir şey isteyen biri hakkında şöyle demiştir:

"Meselesini çok güzel bir dille söyledi, beni hayrete düşürdü. Allah'a yemin ederim ki bu, helal olan sihirdir."

Doğru olan, birincisidir. Bununla kastedilen, dinleyeni şaşırtan ve kafasını bulandıran beyandır.

"Beyanda sihir vardır." Bu, beliğ teşbih türündendir. Çünkü adeta insanı büyüler. Hakkı adeta batıl kalıbında, batılı da hak kalıbında sunarak gösterir. Bu şekilde cahillerin gönüllerini meylettirir.

Allah'tan hidayet üzere sebatı ve istikamette olmayı isteriz.

Hakkı açıklayan ve ortaya koyan, batılı önleyen ve açıklayan beyan ise elbette övgüye değerdir. Çünkü rasûllerin ve tabilerinin durumu böyle idi. Bu açıdan fazilet mertebeleri ve hasenat dereceleri yüksek oldu.

Netice olarak beyan, usandırıcı ve bıkkınlık verici uzunlukta olmadığı, hakkı örtmediği ve batılı güzel göstermediği zaman güzeldir. Sınırı aştığı takdirde ise kötüdür. Buradaki hadis ve başka hadisler bunu kanıtlamaktadır.

Rasûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

"Allah, sığırların dilleriyle karıştırdıkları gibi, diliyle ortalığı karıştıran beliğ (güzel) konuşup büyüleyen kimseye buğzeder."[272]

271 Buhârî, Nikah: 47; Tıb: 51; Müslim, Cuma: 47; Ebu Davud, Edeb: 87; Tirmizi, Birr: 81; Darimi, Salat: 199; Muvatta, Kelam: 7; Ahmed: 1/269, 303, 313, 327, 332, 4/263

272 Ebu Davud, Edeb: 94

Kahin, Falcı ve Benzerine Başvurmanın Hükmü

Kahin: Semadan kulak hırsızlığı yapan, cinlerden bilgi alan kimsedir. Bunlar Rasûlullah ﷺ peygamber olarak gönderilmeden önce daha fazla idiler. Ancak Rasûlullah'tan sonra Allah'ın semayı yıldız vb. şeylerle koruması sonucu azaldılar. Bu ümmette ve yeryüzünde en çok meydana gelen şeylerden biri, cinlerin insanlardan edindikleri dostlarına gaypla ilgili bazı şeyleri bildirmeleridir. Cahiller de böyle bir haberi keşif ve keramet zannederler. Oysa bunun aslı, şeytani ruhla onunla aynı ruhu ve kötülüğü taşıyan insani ruhun birbiriyle kaynaşmasından ibarettir. Böylece bu iki iğrenç ve kötü ruh birbirleriyle fısıldaşırlar, şeytan istediği bilgi ve haberleri arkadaşıyla konuşur, birinin ötekisinden aldığını, diğerine, o da öteki kötü insan arkadaşına aktarır.

Kitap ve Sünnette de ifade edildiği gibi her kahinin şeytanlardan bir yakını, arkadaşı vardır. Böylece insan şeytanı (kahin), soru soranın durumu, evi ve özellikleriyle ilgili bilgileri cin şeytanının kendisine verdiği telkin doğrultusunda aktarır. Cahil ve gafiller de, bu adamın bunları saflığı ve takvası nedeniyle keramet göstererek bildirdiğini sanırlar. Çünkü adamın keşfi sayesinde kendisinden perdelerin kalktığına inanırlar. Doğrusu böyle bir düşünce sapıklığın da ötesinde bir şey, hatta en büyük adiliktir. İşin acı tarafı, birçok salah ve ilim sahibi kimsenin bile böylelerine inanıp aldanmalarıdır.

Bu gibi durumlara çok aldananlar olmuştur. Halkın çoğu kendilerine bu gibi haberleri veren kimsenin Allah'ın velisi olduğuna inanır. Halbuki adam bu bilgileri cinler kanalıyla, onların kulak hırsızlığı yaparak aldıkları bilgilerden haber vermektedir. Doğrusu bu gibi kimseler olsa olsa şeytanın evliyasıdırlar. Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Onların tümünü toplayacağı gün: 'Ey cin topluluğu! İnsanlardan çoğunu (ayartıp kendinize kullar) edindiniz' (diyecek). İnsanlardan onların dostları diyecekler ki: "Rabbimiz! Kimimiz kimimizden yararlandı ve bizim için tesbit ettiğin süreye ulaştık" (Allah) diyecek ki: "Allah'ın dilediği dışta olmak üzere, ateş, sizin içinde süresiz kalacağınız konaklama yerinizdir." Şüphesiz Rabbin, hüküm ve hikmet sahibi olandır, bilendir." (En'am: 6/128)

Kahine Başvuran Kimsenin Namazının Durumu

Hanımlarından birinden rivayet edildiğine göre (Bu zevce, annemiz Hafsa'dır ﷺ. Ebu Mes'ud Sakafi'nin verdiği bilgi böyledir. Çünkü kendisi ona ait Müsned'de bunu Etraf kitabında zikretmiştir):

Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Kim bir arrafa (falcıya) başvurur da ondan bir şeyler öğrenmek ister ve onun söylediklerine inanırsa, kırk gün namazı kabul olunmaz." 273

Arraf ile ilgili bilgi yakında verilecektir. Buradaki hadisin zahirinden çıkan tehdit, kahine gelip bir şeyler sormakla ilgilidir. Bu gibi kimselere gidip bir şeyler soran kimse, ister aldığı cevapla adamı doğrulasın veya verdiği haber hakkında kuşku duysun, fark etmez.

Kimi rivayetlerde de hadis şöyle gelmiştir:

"Kim bir arrafa gider, ona bir şeyden sorarsa, kırk gün namazı kabul olmaz." (Kurtubi, 8/3)

Kahinlere gidip onlara soru soran kimselerin durumu bu ise, kendisine bir şeyler sorulanın vay haline!

İmam Nevevi ve başkaları, bu hadisin mânâsı hakkında:

"Yani kıldığı namazının bir sevabı yoktur. Belki farzı eda etme borcundan kurtulur ama, sevabı olmaz." demişlerdir. Bu hadis hakkında böyle bir tevil mutlaka gereklidir. Çünkü alimlerin ittifakıyla arrafa giden bir kimsenin kırk günlük namazını iade etmesi gerekmez.

Kahine Karşı Takınılacak Tavır

Hadiste, kahin ve benzerlerine başvurmak nehyedilmiştir.

Kurtubi diyor ki:

"Hisbeci ve başkalarından buna kadir olan kimseye gereken şey, sokak ve çarşılarda bu türden bir şeyler alıp vermeye çalışanlara karşı gerekeni yapmaları, onları ve onlara gelenleri şiddetli bir şekilde inkar etmeleridir. Söyledikleri bazı şeylerin doğru çıkması yüzünden veya o kimseye gelip gidenlerin çokluğuna bakılarak bunlara aldanılmamalıdır. Hatta gelip gidenler arasında ilim ehli gibi görünenler olsa da aldanmamalıdır. Çünkü onlar ilimde ehliyetli kimseler değildirler. Aksine işleyegeldikleri şeyler yüzünden cahillerden sayılırlar."

Kahine Başvurmanın Hükmü

Ebu Hureyre'den ؓ Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Kim bir kahine başvurur ve onun söylediklerine inanırsa, Muhammed'e Allah tarafından indirilen dini inkar etmiş olur." 274

---

273 Müslim, Selam: 35; Ahmed: 4/68, 5/380, 2/429

274 Ebu Davud, Tıb: 21; Vudu: 114; Tirmizi, Taharet: 102; İbn Mace, Taharet: 122; Ahmed: 2/408, 429, 476, Elbani İrvaul Ğalil: 2006

Ebu Davud'un rivayetinde "...veya bir kadına giderse (onunla ilişkide bulunursa)" ilavesi de vardır.

Müsedded de:

"Hayız halinde hanımına ya da bir kadına giderse, hanımıyla dübüründen cinsel ilişkide bulunursa, o kimse Muhammed'e indirilenden beridir, uzaktır." diyor.[275]

Sünen'den bu hadisi nakleden kimse, sadece verdiğimiz cümleyle yetinmiştir, çünkü konu başlığıyla ilgili kısmı almıştır.

Ebu Hureyre'den, başka kanaldan nakledilen bir hadiste Rasûlullah ﷺ şöyle buyuruyor:

"Kim bir kahine veya falcıya gider ve onun söylediklerine inanırsa, Muhammed'e Allah tarafından indirilmiş olan dini inkar etmiş olur."[276]

"Kim bir kahine giderse"

Kimileri bu hadis ile ilgili olarak:

'Bu hadis ile "Kim bir arrafa giderse..." hadisi arasında bir çelişki yoktur.' demişlerdir. Bu, "O küfrün altında bir başka küfürdür" diyenlerin sözüdür. Ancak hadisin zahirini ele alanlara göre, iki hadis arasını cem etmek hususunda soruyorlar. Hadisin zahirine göre, bir kimse kahinin veya arrafın anlattıklarına inanması veya doğrulaması durumunda küfre girer.

Bu tür fiiller, Rasûlullah'ın ﷺ peygamber olarak gönderilmesinden önceki dönemde daha yaygındı. Çünkü o dönemdeki kahinler bu bilgileri şeytanlardan alıyorlardı.

"Muhammed'e indirileni..." kavliyle ilgili olarak Kurtubi der ki:

"Burada, indirilenden kasıt Kitap ve Sünnettir." Buradaki küfrün insanı İslâm'dan çıkarıp çıkarmadığı konusunda alimlerden bir bilgi nakledilmemiştir. Kısacası, bu kimse için ne dinden çıkmıştır denebilir, ne de çıkmamıştır. Bu, Ahmed'den gelen iki rivayetten en meşhurudur."

Ebu Ya'la (Ebu Ya'la, Ahmed b. Ali b. Müsenna el-Mavsili'dir. Müsned vb. eserlerin sahibidir. Yahya b. Main, Ebu Hayseme, Ebu Bekr b. Ebu Şeybe ve Halak gibi kimselerden rivayetler yapmıştır. Hafız olan imamlardandır. H: 307'de vefat etmiştir), İbn Mes'ud'dan ؓ mevkuf olarak sahih senedle bu hadisin benzerini rivayet etmiştir.[277]

275 Tirmizi, Taharet: 102; İbn Mace, Taharet: 122
276 Ahmed, 2/429, Hakim, 1/8, Beyhaki, 7/198, Elbani Adabuzzifat: 29
277 Heysemi, Mecmeu'z-Zevaid: 5/118, Taberani, Kebir, Evsat

Bu eseri aynı zamanda Bezzar da rivayet etmiştir. Onun lafzı şöyledir:

"Kim bir kahin veya büyücüye gider de dediklerini doğrularsa, Muhammed'e indirileni inkar etmiştir." [278]

Bu, aynı zamanda kahin ve büyücünün küfrüne de delil teşkil eder. Çünkü ikisi de gaybı bildikleri iddiasındadırlar ki böyle bir iddia küfürdür. Onları doğrulayanlarsa, buna inanıyor ve rıza gösteriyorlar demektir ki, bu da aynen küfürdür.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Kıyamet Saatinin bilgisi şüphesiz Allah'ın katındadır. Yağmuru O yağdırır, rahimlerde olanı O bilir. Hiç kimse yarın ne kazanacağını, nerede öleceğini bilmez. Hiç şüphesiz Allah bilendir, haberdardır." (Lokman: 31/34)

"Gaybın anahtarları O'nun katındadır, O'ndan başka hiç kimse gaybı bilmez. Karada ve denizde olanların tümünü O bilir. O bilmeksizin bir yaprak dahi düşmez, yerin karanlıklarındaki bir tane, yaş ve kuru dışta olmamak üzere hepsi (ve her şey) apaçık bir kitaptadır." (En'am: 6/59)

"Gaybı bilen Allah, gaybını kimseye açık tutmaz." (Cin: 72/26)

Arraf ve kahinleri tasdik eden bir kimse, bu âyetleri yalanlamış olur, bunları yalanladığı için de kafir olmuştur."

İmran b. Husayn'dan ؓ Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Bir şeyin uğurlu olup olmadığını soran veya bu konuda bir şeyler söyleyen, kehanet yapan ve yaptıran, büyü yapan ve yaptıran bizden değildir. Kim bir kahine başvurup onun dediklerine inanırsa, Muhammed'e Allah tarafından indirilen dini inkar etmiş olur."[279]

"Bizden değildir" kavli içinde büyük bir tehdit vardır. Bu gibi şeylerin büyük günahlardan olduğu anlatılmaktadır. Kehanet ve büyünün küfür olduğu daha önce açıklanmıştı.

Rasûlullah ﷺ hadiste açıklanan tüm hususlarla ilgilenen, böyle yerlere gidip gelen kimselerden uzaktır. Çünkü bu ya tiyara gibi şirktir ya da kehanet ve sihir gibi küfürdür. Kim de buna rıza gösterirse ve bu hususta onu izlerse o da tıpkı bu işi yapan gibi batılı kabul eden ve ona uyanlar durumundadır.

---

278 Terğib, 4/33, Suyuti, Durru'l-Mensur: 10/103

279 Münziri, Terğib ve Terhib: 4/33, Heysemi, Mecmeu'z-Zevaid: 5/117, Elbani, Sahihu'l-Cami: 5311

Beğavi[280] arraf ve kahini şöyle tarif etmiştir:

"Arraf: Birtakım vesilelerle çalınan veya kaybolan eşyaların yerlerini bildiren kimsedir.

Kahin: Gelecek hakkında bilgi verdiğini veya insanların kalplerinden geçeni bildiğini iddia eden kimsedir."

Arraf: Gaypla ilgili bir şeyler bildiğini iddia eden kimsedir. Çalınan eşyaların kimler tarafından çalındığını, kaybedilen malların yerini bildirir.

Şeyhülislâm İbn Teymiyye şöyle der:

"Arraf, kahinin, müneccimin, remilci ve benzerlerinin adıdır. Tıpkı gayp ilmini bildiğini ve keşif ehli olduğunu ileri süren hazir gibi. Müneccim de arraf ismi içinde yer alır. Kimisine göre ise bu, onun kendi mânâsıdır.

Hattabi ve onun dışındaki bazı alimlere göre müneccim, kahin ismine dahildir. Bunu Araplardan hikaye etmişlerdir. Başkalarına göre de müneccim, kahin cinsindendir ve durumca ondan daha kötüdür. Bu bakımdan mânâ itabariyle ona ilave olunmuştur.

Ahmed diyor ki:

"Arafet: Büyünün bir türüdür."

Ebussaadat demiştir ki:

"Arraf, müneccim demektir. Hazir de gaybı bildiğini iddia eden kimsedir. Halbuki Allah ﷻ gaybı bilmeyi yalnızca kendisine has kılmıştır."

İbn Kayyim da şöyle der:

"Kuşun hareketlerinden mânâ çıkarmakla şöhret bulan kimseye aif ve arraf denmiştir."

Bunlardan maksat, gaypla ilgili bir şeyler bildiğini iddia edenleri tanıyıp bilmektir. Bu, ya kahin ismine dahildir ya aynı mânâdadır veya onun bir çeşididir.

Kimi zaman, fal ve zecirle (kuşun hareketlerinden mânâ çıkarmakla olur), tiyara, çakıl taşları atmak, yerde çizgi çizmek, müneccimlik, kehanet, sihir ve bu türden cahiliyeye ait ilimlerle ve keşif yoluyla haber veren kimselerin verdikleri gaybi bilgiler isabet edebilir. İşte bu, şeytandandır. Cahiliye ifadesiyle, felsefeciler, kahin ve müneccimler, Rasûlullah'ın nübüvvetinden önceki ca-

280 Beğavi, Hüseyin b. Mes'ud el-Ferra eş-Şafii'dir. Birçok tasnifi vardır. Horasan halkının alimidir. Sika, fakih ve zahid bir zattır. H: 516 Şevval ayında vefat etmiştir

hiliye dönemi Arapları gibi, rasûllere tabi olmayan herkes kastedilmektedir. Bunların rasûller eliyle kendilerine gelen bir ilimleri yoktur. Tüm bu şeyler sebebiyle bu ilmin sahiplerine kahin, arraf veya bu mânâlardaki kelimelerle ad verilmiştir.

İşte Allah ﷻ, bu tür kimselere giden, onları doğrulayan, söylediklerini tasdik eden kimseleri tehdit etmiştir. Çünkü bunlar ve bu ilimleri bunlardan miras yoluyla alan bazı kimseler, yalnızca Allah'ın ﷻ bildiği gaybı kendilerinin de bildiği iddiasındadırlar. Kendilerinin veli kimseler olduklarını, işlerinin de keramet olduğunu söylerler.

Cahiliyye:

Allah'ın ﷻ, rasûllerine indirdiği ilimlere sırt çevirmek, Allah'tan ﷻ gelen hidayete ve rahmete karşı çıkmaktır. Taklitçilik ederek, geleneklere ve zanna göre hareket etmek, şeytanların telkinlerine bağlı kalmaktır.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Böylece her peygambere, insan ve cin şeytanlarından bir düşman kıldık. Onlardan bazısı bazısını aldatmak için yaldızlı sözler fısıldarlar. Rabbin dileseydi bunu yapamazlardı. Öyleyse onları yalan olarak düzmekte olduklarıyla başbaşa bırak." (En'am: 6/112)

Bugün tıpkı ilk cahiliye dönemindeki gibi, hatta ondan daha kötüsü halk içinde tekrar yaygınlaşmıştır. Ne acı ki Kur'ân ve hadisin varlığı da buna mani olamamaktadır. Çünkü bu iki kaynak, insanlar tarafından terk edilmiştir. Kitap ve Sünnetin varlığı sadece onlar aleyhinde bir hüccet olarak kalmaktan ibaret bulunmaktadır. Sakın o kimselerin sarıklarına, uzun sakallarına ve şekillerine bakma. Çünkü bunun ardında cahiliye yatmaktadır, akılcılık yatmaktadır. Doğrusu genelin aklına uymak gibi bir uyduluk, öküzün kuyruğuna takılan bir akılcılıktan daha da şerdir, kötüdür. Eğer Allah ﷻ bir kimse için bir nur kılmamışsa, ona nur nereden gelsin?"

Kuşkusuz velayet iddiasına kalkışıp, buna delil olarak da gaypla ilgili verdikleri bazı bilgileri gösterenler şeytanın evliyasıdırlar. Rahman olan Allah'ın ﷻ evliyası değildirler. Çünkü keramet, Allah'ın ﷻ takva sahibi mü'min kulunun eliyle gösterdiği şeydir. Bu da ya dua ya da salih amellerle olur. Bu kesinlikle, velinin kendisinin yapacağı bir şey değildir. Zaten o buna kadir de değildir. Oysa kendilerinin veli olduklarını söyleyerek halka:

'Bilmelisiniz ki ben gaybı bilirim' diyenler asla veli değildirler. Bunların verdikleri birtakım haberlerin doğru çıkması (istidraç) daha önce anlatıldığı

gibi, cinlerin semadan aldıkları bazı gaybi bilgileri bunlara bildirmeleri neticesindedir; yoksa bunların gaybı bilmeleri söz konusu değildir. Onların bu şekilde bilgi almaları da haram kılınmıştır. Kaldı ki verdikleri bilgilerin çoğu da yalandır. İşte bunun içindir ki, Rasûlullah ﷺ kahinlerle ilgili olarak:

"Onunla birlikte yüzlerce yalan da kendileri söylerler." [281]

Böylece onların bir doğru söyleseler, buna yüz yalan da kendilerinin kattıkları gerçeği ortaya çıkmıştır. İşte kahinliğe özenenlerin durumu bundan ibarettir. Bunlar, velayet iddiasındadırlar, halkın içinden geçenleri ve gaybı bildiklerini iddia ederler, bu ise küfürdür. Bizzat bu iddianın kendisi bile onların yalancılıklarının kanıtıdır. Bunların velayet davasına kalkışmaları, nefislerini tezkiye etmek, temize çıkarmaktır. Halbuki bu da nehyedilmiştir.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"O kimseler ki, ufak tefek kusurlardan başka, günahların büyüklerinden ve hayasızlıklardan kaçınırlar. Gerçekten Rabbin, mağfireti geniş olandır. O, sizi topraktan yarattığı zaman ve siz daha annelerinizin karnında ceninler halinde iken sizi en iyi bilendir. Öyleyse kendinizi temize çıkarıp durmayın. O, sakınanları daha iyi bilendir." (Necm: 53/32)

Veliler kendilerini temize çıkarmazlar. Onlar özellikle kendi ayıp ve kusurlarını görerek, bunu nasıl örteceklerine, bundan nasıl kurtulacaklarına bakarlar. Rablerinden hep korkarlar. Şimdi bu durumda bulunan kimseler nasıl halka gidip:

"Bakın, biz evliyayız, gaybı biliriz" diyebilirler? Bunun altında halkın gönlünde yer etmek ve bunu kullanarak dünyalık elde etmek yatmaktadır. Velileri tanımak için sahabe ve tabiinin durumlarını bilmek yeter. Onlar ؓ, velilerin seyyidleridirler. Peki onların herhangi birinde bu tür bir dava ve saçmalık görülmüş müdür? Vallahi asla! Onlardan öyleleri vardı ki, Kur'ân okuduklarında kendilerini ağlamaktan alıkoyamazlardı. Ebu Bekir Sıddık gibi ؓ, Ömer ؓ gibi...

Ömer ؓ safların gerisinde, namaz sırasında onun ağlamasını duyardı. Temimi Dari de, yatağında döner durur ve gözüne uyku girmezdi. Cehennem ateşinin korkusundan dolayı çok az uyur, sonra da kalkıp namaz kılardı. Allah'ın ﷻ, mü'minlerin ve velilerin sıfat ve tanımlarıyla ilgili olarak Ra'd, Mü'minun, Furkan, Zariyat ve Tur sûrelerinde anlattıkları, yeterli bilgi verir sanırım.

---

281 Buhârî, Bedi'l-Halk: 6 buyurmuştur.

"Peki, sana Rabbinden indirilenin gerçekten hak olduğunu bilen kişi, o görmeyen (ama) gibi midir? Ancak temiz akıl sahipleri öğüt alıp düşünebilirler. Onlar Allah'ın ahdini yerine getirirler ve verdikleri kesin sözü (misakı) bozmazlar. Ve onlar Allah'ın birleştirilmesini emrettiği şeyi birleştirirler. Rablerinden korkarlar ve kötü hesaptan endişe ederler. Ve onlar Rablerinin yüzünü (hoşnutluğunu) isteyerek sabrederler, namazı dosdoğru kılarlar, kendilerine rızık olarak verdiklerimizden gizli ve açık infak ederler ve kötülüğü iyilikle savarlar. İşte, bu yurdun (dünyanın güzel) sonucu (ahiret mutluluğu) onlar içindir. Onlar, Adn Cennetlerine girerler. Babalarından, eşlerinden ve soylarından salih davranışlarda bulunanlar da (Adn Cennetlerine girer). Melekler onlara her bir kapıdan girip (şöyle derler) "Sabrettiğinize karşılık selam size. (Dünya) Yurdun(un) sonu ne güzel." (Ra'd: 13/19-24)

"Böylece biz seni, sana vahyettiklerimizi onlara okuyasın diye kendisinden önce nice ümmetler gelip geçmiş olan bir ümmete (elçi olarak) gönderdik. Oysa onlar Rahman'a nankörlük ediyorlar. De ki: "O, benim Rabbimdir. O'ndan başka ilah yoktur. Ben O'na tevekkül ettim ve son dönüş O'nadır." (Ra'd: 13/30)

"Allah'a and olsun, sizler arkanızı dönüp gittikten sonra, ben sizin putlarınıza muhakkak bir tuzak kuracağım." Böylece o, belki ona başvururlar diye, yalnızca büyükleri hariç olmak üzere onları paramparça etti. 'Bizim ilahlarımıza bunu kim yaptı? Şüphesiz o, zalimlerden biridir' dediler. 'Kendisine İbrahim denilen bir gencin bunları diline doladığını işittik' dediler. Dediler ki: "Öyleyse, onu insanların gözü önüne getirin ki ona (nasıl bir ceza vereceğimize) şahit olsunlar." (Enbiya: 21/57-61)

"O Rahman (olan Allah)ın kulları, yeryüzü üzerinde alçak gönüllü olarak yürürler ve cahiller kendileriyle muhatap oldukları zaman 'selam' derler. Onlar, Rablerine secde ederek ve kıyama durarak gecelerler. Onlar: 'Rabbimiz! Cehennem azabını bizden geri çevir. Gerçekten onun azabı, ödenmesi kaçınılmaz bir borç (veya sürekli bir acıdır)' derler. Şüphesiz o, ne kötü bir karargah ve ne kötü bir konaklama yeridir. Onlar, harcadıkları zaman ne israf ederler, ne kısarlar; (harcadıkları) ikisi arasında orta bir yoldur. Ve onlar, Allah ile beraber başka bir ilaha tapmazlar. Allah'ın haram kıldığı canı haksız yere öldürmezler, zina etmezler. Kim bunları yaparsa ağır bir ceza ile karşılaşır. Kıyamet Günü, azap ona kat kat artırılır ve içinde aşağılanmış olarak temelli kalır. Ancak tevbe edip, iman eden ve salih amellerde bulunan başka... İşte onların günahlarını Allah iyiliklere çevirir. Allah, çok bağışlayandır,

çok esirgeyendir. Kim tevbe eder ve salih amellerde bulunursa, gerçekten o, tevbesi (ve kendisi) kabul edilmiş olarak Allah'a döner. Ki onlar, yalan şahitlikte bulunmayanlar, boş ve yararsız sözle karşılaştıkları zaman onurlu olarak geçenlerdir. Onlar, kendilerine Rablerinin âyetleri hatırlatıldığı zaman, onun üstünde sağır ve körler olarak kapanıp kalmayanlardır. Ve onlar: 'Rabbimiz! Bize eşlerimizden ve soyumuzdan, gözlerimizin aydınlığı olan (salih kimse) ler armağan et ve bizi takva sahiplerine önder kıl." diyenlerdir. İşte onlar, sabretmelerine karşılık (Cennetin en gözde yerinde) odalarla ödüllendirilirler ve orada esenlik dileği ve selamla karşılanırlar. Orada ebedi olarak kalıcıdırlar. O ne güzel bir karargah ve ne güzel bir konaklama yeridir." (Furkan: 25/63-76)

"Şüphesiz muttaki olanlar, Rablerinin kendilerine verdiğini alanlar olarak cennetlerde ve pınarlardadırlar. Çünkü onlar, bundan önce ihsanda (güzel davranışta) bulunanlardı. Gece boyunca da pek az uyurlardı. Onlar seher vakitlerinde istiğfar ederlerdi. Onların mallarında dilenip isteyen (ve iffetinden dolayı istemeyip de) yoksul olan için de bir hak vardır." (Zariyat: 51/15-19)

"Hiç şüphesiz muttakiler Cennetlerde ve nimet içindedirler. Rablerinin verdikleriyle sevinçli ve mutludurlar. Rableri, kendilerini çılgınca yanan Cehennemin azabından korumuştur. 'İşleyegeldikleriniz sebebiyle afiyetle yiyin, için; özenle dizilmiş tahtlar üzerinde yaslananlar olarak. 'Onlara iri ceylan gözlü hurileri de eş yaptık. İman edenlerin ve soyları kendilerini imanda izleyenlerin soylarını da kendilerine katarız. Onların amellerinden hiçbir şeyi eksiltmeyiz. Her kişi kendi kazandığına karşılık bir rehindir. Onlara, istek duyup arzuladıkları meyvelerden ve etten bol bol verdik. Orada bir kadeh kapışıp çekişirler ki, onda ne boş ve saçma bir söz, ne günaha sokma vardır. Etraflarında sedefleri içinde gizlenmiş incileri andıran delikanlı hizmetçiler dolaşır durur. Birbirlerine dönerek karşılıklı soru sorarlar: "Biz doğrusu daha önce, ailelerimiz arasında (iken) korku içinde idik. Şimdi Allah, bize lütufta bulundu ve hücrelere kadar işleyen kavurucu azaptan korudu. Şüphesiz, biz bundan önce O'na dua (kulluk) ederdik. Gerçekten O, iyiliği bol, esirgemesi çok olanın ta kendisidir." derler." (Tur: 52/17-28)

Kur'ân-ı Kerim'de mü'minlerin sıfatlarıyla ilgili olarak birçok âyet zikredilmiştir. Hatta âyetlerin çoğu iman ve iman ehliyle ilgilidir ki bunlar kendileri için hiçbir korku ve üzüntünün bulunmadığı velilerdir. Bunların durumlarını ortaya koyan en etkin delil, elbiselerine işeyen, her tarafı kir ve pas içinde bulunan, Allah'ın ﷻ huzurunda bir tek rekat için eğilmeyen kimselerin böylesi bir dereceye ulaşmalarının mümkün olamayacağıdır.

Böyleleri nasıl olur da Allah'ın ﷻ yüksek derecelerdeki kullarıyla eşit olabilirler? Keşif gibi şeyleri öne sürerek halkın gönlüne girme gayretinde olan bu adamlar, ancak hayvani özelliklere sahiptirler. Çünkü kendilerinden tüm üstün nimetler alınmıştır. Bazen şeytan onların dilleriyle bir kelime (söz) ortaya atar da, bununla bu cahilleri fitneye düşürür."

İşte Allah'ın ﷻ seçkin velileri ancak yukarıdaki âyetlerde anlatılan vasıflara sahip bulunanlardır. Bu yalancılar ise Allah'ın azamet ve kibriyasına has kıldığı şeyi ve gayb ilmini kendilerinde görmektedirler. Böyle bir iddianın sahibi olanlar hiç Allah'ın ﷻ velileri olurlar mı? Bu müfteriler yüzünden zarar artmış, tehlike çoğalmıştır. Bunlar ilimlerini müşriklerden miras olarak almış ve manen gözleri kör olanları yanıltıp aldatmışlardır. Allah'tan ﷻ dünya ve ahirette selamet ve afiyet dileriz.

Ebced

İbn Abbas ؓ da ebced yazanlar ve müneccimlik yapanlar hakkında:

"Kıyamette Allah katında hiçbir menfaatleri olmayacaktır." demiştir.[282]

İbn Mes'ud'dan ؓ Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Nice ebced harfleri öğretenler (veya nice Ebu Cad'ın yıldızlarla ilgili harflerini öğretenler) var ki, Kıyamet gününde bunların Allah katında bir nasipleri yoktur." [283]

Ondan da Hamd b. Zencuye şu lafızla rivayet etmiştir:

"Nice yıldızlara bakanlar ve ebced (Ebu Cad'ın) harflerini öğrenenler var ki, onlar için Allah katında bir nasip yoktur." [284]

"Ebu Cad'ı" yazmak, gaybı bilirim iddiasıyla öğrenim yapmaktır. Buna Harf bilgisi de denir. Bunun hakkında büyük tehditler vardır. Ancak bu ebced hesapları, hecelemek ve cümle kurmak maksadıyla yapılırsa sakıncası yoktur. Müşrik deccaller bu ilmi Cafer Sadık'a nisbet ederler. Bu konuda küfre varan bir hayli sözleri vardır. Böyle bir şey ancak Rafızilerin uydurmasıdır. Onlar selefleri olan Yahudilere katılmışlar, İslâm'ı yıkmak için bu yolu seçmişlerdir.

"Yıldızlara bakanlar..." Yani bunun bir tesiri olduğuna inananlar demektir. Bu mesele yakında anlatılacaktır.

---

282 Heysemi-Mecmeu'z-Zevaid: 5/117
283 Taberani, 11/14, Elbani, Daifu'l-Camia: 418
284 Taberani, 11/14, Elbani, Daifu'l-Camia: 418

Burada batıl ehlinin elindeki bilgilere aldanmamak gerektiği anlatılmıştır. Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Rasûlleri kendilerine apaçık belgeler getirdiği zaman, onlar, yanlarında olan ilimden dolayı sevinip böbürlendiler de, kendisini alay konusu edindikleri şey, onları sarıp kuşatıverdi." (Mü'min: 40/83)

Büyüyü Bozmak

Ebussaadat diyor ki:

"Nüşre, rukye amacıyla yapılan bir tür tedavidir. Cin çarptığı sanılan kimse, bununla tedavi edilir. Nüşre, damarların içindeki kana varıncaya kadar yayılan şeyi açmak ve gidermek demektir."

Hasan der ki:

"Nüşre de sihirdir. Hadiste şöyle gelmiştir:

"Olur ki, bir rahatsızlık isabet etmiştir de, sonra bunu Nas sûresiyle rukye, yani tedavi etmiştir."

İbnul Cevzi der ki:

"Nüşre, kendisine büyü yapılmış olan kimsenin büyüsünü çözmektir. Bunu da ancak büyüden anlayan çözebilir.

Cabir (r.a) diyor ki:

"Büyüyü bozmak hakkında Rasûlullah'a ﷺ sorulduğunda şöyle buyurdu:

"O da şeytanın işidir." [285]

İmam Ahmed'e ؓ bu konu sorulduğunda:

"İbn-i Mes'ud ؓ bunların hiçbirini onaylamazdı." demiştir.

Katade, [286]İbn Müseyyeb'e şöyle sordu:

"Bir kimseye büyü yapıldığı için eşiyle birlikte olamasa, büyüyü bozmak için ilaç kullanabilir veya rukye yapabilir mi?"

İbn-i Müseyyeb de:

"Büyüyü bozdurmakta bir mahzur yoktur; çünkü iyi maksatla hareket ediliyor. Faydası dokunan şeyler yasaklanmamıştır." cevabını verdi.[287]

285 Ebu Davud, Tıbb: 9; İbn Mace, Tıbb: 40; Ahmed: 3/294
286 Katade, İbn Diame ed-Devsi'dir. Sika, fakih bir zattır. Tabiin içindeki en büyük hafızdır. H. 110 yılından sonra vefat etmiştir. Doğuştan kör olduğu söylenir
287 Buhârî Tıbb:49

UĞURSUZLUK

Tıyara: Kuş, geyik ve benzeri hayvanların hareketlerinden anlamlar çıkararak asıl yaratılış amaçlarından uzaklaşmak mânâsına gelir. Bunun hakkında nehiy ve tehdit bulunmaktadır. Şari bunu nefyederek iptal etmiş ve bunun herhangi bir menfaati celb ve zararı defetme gücünün olmadığını ortaya koymuştur.

Medaini diyor ki: "Rube b. Accac'a 'Sanih nedir?' diye sordum. O da:

"Seni sağdan destekleyen, yani sana bereket ve uğur sağlayan şeydir." dedi.

"Barih nedir?" dedim.

"Seni soldan karşılayan, yani sana uğursuzluk getirendir." dedi. "Ön tarafından gelen şey natıhtır, yani seni toslar. Arkadan gelense oturandır. Toslayan, helak edendir. Kaid, yani oturan ise yatalaktır."

Tıyara, vacib olan tevhidin kemaline aykırı olup, şirktir. Şeytan sürekli insanlara şerri ilka eder, bununla onlara vesvese vererek onları korkutur.

(Kalbi, korku veya umut açısından bir şeye bağlamak bu anlamda değerlendirilmiştir. Tıyara, Allah'a tevekküle aykırı olan bir husustur, bunun başkasına ne yararı ve ne de zararı vardır. Herhangi bir kuşun fayda ve zarar getireceğine inanmak bilgisizliktir ve anlamsızdır. Zira bu varlıklar geçimlerini sürdürebilmek için gider gelir, hareket ederler. Bunların sağdan gelmesi durumunda şöyle veya soldan geçmesi halinde böyle bir anlam çıkarmak, bir hayrın celbi ve bir zararın defedilmesini beklemek gerçekten aptallıktır ve fıtratın bozulmuş olduğunu gösterir. Hurafelere, cehalete ve akıl körlüğüne dayanmaktadır. Böyle bir inanç aslında Allah'ın, kendi eksenleri çerçevesinde hareket etmelerine izin verdiği ve insanların emrine sunduğu yıldızları farklı anlamda yorumlayarak bunların kainatta belli etkinlik ve tesirlerinin olduğuna inanan müneccimlerin itikadıdır. Bu inanç, İbrahim'in (a.s.) kavmi olan Sabiinde de bulunmaktadır.)

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Onlara bir iyilik geldiği zaman 'Bu zaten bizim hakkımızdır' derler. Bir kötülük isabet ettiğinde (bunu da) Musa ve beraberindekilerin uğursuzluğu olarak yorumlarlar. Haberiniz olsun, Allah katında asıl uğursuz olan kendileridir; ama onların çoğu bilmezler." (Araf: 7/131)

Âyetin mânâsı şöyledir:

Firavun ailesi, kendilerine bir iyilik, bolluk, genişlik ve afiyet verildiğinde -Mücahid ve başkalarının da tefsir ettikleri gibi- 'Bu bizim için, yani biz buna layık olduğumuz ve bunu hak ettiğimiz için bize verilmiştir. Biz buna ehiliz' derler. Ancak başlarına bir musibet, kötü bir iş, örneğin bir bela ya da kıtlık geldiğinde ise hemen bunu Musa'nın ﷺ ve onunla beraber hareket edenlerin uğursuzluğu olarak kabul eder ve şöyle derler:

"İşte bu, Musa ve arkadaşlarının yüzündendir. Onların uğursuzluğu sebebiyle bunlar başımıza gelmektedir."

İbn Abbas der ki:

"Tair: Onlar üzerine hükmedilen ve kendileri için takdir olunan şeydir." Bir rivayette de: Onların uğursuzluğu Allah'tandır. O'nun tarafındandır. Yani onların uğursuzluğu, Allah'ın âyetlerini ve rasûllerini inkar etmeleri ve yalanlamaları sebebiyle Allah tarafından gelmektedir."

"Fakat birçoğu bilmezler" demek, onların çoğunluğu cahildirler, gerçeği anlayabilmekten yoksundurlar, demektir. Eğer akletselerdi, Musa'nın (a.s.) getirdiklerinin uğursuzluk değil, ona iman eden ve tabi olanlar için bilakis hayır, bereket, saadet ve felah olduğunu görürlerdi.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Dediler ki: "Dinin ve hak yola davetin size uğursuzluk getirdiğini mi söylüyorsunuz? Sizin uğursuzluğunuz kendinizdendir. Doğrusu siz ölçüsüz kimselersiniz." (Yasin: 36/19)

Bunun mânâsı da:

(Yine en iyisini Allah bilir) Sizin nasibiniz ve başınıza gelenler kendinizin yapmakta olduklarınız; yani şer, kötülük ve küfür işlemeniz, size öğüt verenlere muhalefet etmeniz vb. şeyler sebebiyledir, yoksa bizim yüzümüzden ve bizim sebep olmamızdan değildir. Aksine bu, kendi azgınlığınız ve düşmanlığınız yüzündendir. Çünkü azgın zalimin uğursuzluğu kendisindendir. Başınıza gelenlere, kötülüğe davetiye çıkarmanız sebebiyle kendiniz sebep oldunuz. Bu da yine Allah'ın kazası, kaderi, hikmeti ve adaleti gereği olmaktadır.

Ahmed b. Hanbel'in hadisle ilgili söylediklerine göre, İbn Mes'ud nüşrenin de şeytan işi olduğunu söylemiştir. Nasıl ki mutlak mânâda muska mekruh ise bu da öyledir."

Nüşrenin sakıncalı bir yanı yoktur. Çünkü bununla tedavi ve ıslah amaçlanmakta, büyünün önlenmesine çalışılmaktadır. Dolayısıyla kendisiyle tedavi ve ıslah murad olunan şey nehye dahil değildir. Bu, İbn Müseyyeb' ten gelen bir görüştür, bir tür tedavi gibi görülmüştür. Bunun sihir olduğu da bilinmemektedir.

Hasan-ı Basri (Hasan İbn Ebul Hasan (Yesar) Basri Ensari, sika ve fakihtir. Tabiinin değerli imamlarındandır. Yaklaşık doksan yaşında iken H. 110'da vefat etmiştir) ﵀:

"Büyüyü çözen de bir büyücüdür." demiştir. [288]

İbn Kayyim da bu meseleyi şöyle açıklamıştır:

"Büyü iki şekilde çözülür: Birincisi, büyüyü yine büyü yapmakla çözmektir. İşte bu, şeytanın işidir. Hasan'ın ﵀ sözü buna delalet eder. Bunda büyüyü yapan da çözen de şeytanın hoşuna gidecek işlerle uğraşmışlardır. İkincisi, büyüyü ilaçlarla, mubah dualarla, Kur'ân-ı Kerim okumakla çözmektir ki, caiz olan budur."

Bu, caiz olan nüşre ile ilgilidir. Çünkü İbn Ebu Hatim ve Ebuşşeyh, Leys b. Selim'den rivayet ettiklerine göre, demiştir ki:

"Bana ulaşan bilgilere göre şu âyetler, Allah'ın izniyle sihir için şifadırlar. Önce içinde su bulunan bir kaba okunur, sonra da büyü yapılanın başından aşağı dökülür.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Onlar atınca Musa dedi ki: " Sizlerin (ortaya) getirdiğiniz büyüdür. Doğrusu Allah onu geçersiz kılacaktır. Şüphesiz Allah, bozgunculuk çıkaranların işini düzeltmez. Allah suçlular istemese de, hakkı (hak olarak) kendi kelimeleriyle gerçekleştirecektir." (Yunus: 10/81-82)

"Böylece hak yerini buldu, onların bütün yapmakta oldukları geçersiz kaldı. Orada yenilmiş oldular ve küçük düşmüşler olarak tersyüz edildiler. Ve sihirbazlar secdeye kapandılar." (Araf: 7/118-120)

"Sağ elindekini (asanı) bırak, onların yaptıklarını yutacaktır. Onların yaptıkları yalnızca bir büyücü hilesidir. Büyücü ise nereye giderse iflah olmaz." (Ta-Ha: 20/69)

---

288 İbnul Cevzi, Camiul Mesaid, Hafız el-Feth: 10/198

Bu gibi âyetler hususunda Leys b. Selim'in veya İbn Kayyim'ın reyiyle ya da başkalarının sözüyle amel edilmez.

Şeyh Hamid'in, Salih'in, İbn Ebu Selim, Vehb b. Münebbih ve İbn Kayyim'ın zikrettiği şey, yerinde değildir. Aksine bu, Şeyh Hamid'in kendisinden bir yanılgıdır. Çünkü Kur'ân-ı Kerim'le, sidr ve benzeri ilaçlarla tedavi, mubah olan tedavi yollarındandır. Bidat türünden değil, tedavi türündendir. Rasûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

"Tedavi olun; ancak haram ile iyileşme yollarını araştırmayın."[289]

Burada Rasûlullah ﷺ içinde su bulunan bir kaba okumuş ve bu suyu hastaya dökmüştü. Bundan da anlaşıldığı gibi, sidr, Kur'ân okuma, suya dua vb. şeyler okumak sûretiyle, suyun hastanın üzerine serpilmesi veya dökülmesinde bir sakınca yoktur, şeriatça mahsurlu değildir. Yeter ki okuma düzgün ve tedavi de mubah olsun. Başarı Allah'tandır.)

Ancak Rasûlullah'tan ﷺ gelen sabit Sünnetle amel edilir. Onda ise İbn Ebu Selim ve İbn Kayyim'ın söylediği mânâda bir şey gelmemiştir. Vehb b. Münebbih'ten nakledilen ise, İsrailiyat metoduna göredir, yoksa rasûllerin en hayırlısı olan bizim Rasûlümüzün şeriatında böyle bir şey yoktur. İşte bu gibi umursamazlıklar ve titiz davranmama sebebiyle dinimize önce bidatler girmiş, bunun ardından da en büyük şirk gelmiştir. Kendi nefsine öğüt veren bir mü'minin görevi, Rasûlullah'ın ﷺ hidayetine ve getirdiklerine dört elle sarılıp, raşit halifelerin yoluna bağlı kalmak ve kimden gelirse gelsin sonradan uydurulanlardan sakınmaktır. Çünkü Rasûlullah'ın ﷺ dışındakilerin sözleri kabul de edilebilir, redde. Reddolunmayacak olan sadece Rasûlullah'tan ﷺ gelendir.

İbn Battal diyor ki:

"Vehb b. Münebbih'in kitabında anlatıldığına göre, yedi sidr yaprağı alınır. Bu yaprakların yeşil olması gerekir. İki taş arasında ezilir, sonra su ile karıştırılır ve buna Âyetel Kürsi okunur, sonra bundan üç yudum içilir, sonra da bununla yıkanılır. Kişinin nesi varsa gider, şifa bulur. Özellikle erkekler için eğer eşine karşı bağlı (cinsel ilişki zorluğu var) ise iyi gelmektedir."

İbn Kayyim'ın görüşü de yine bu gibi şeylere işaret etmektedir. Alimlerden nüşreyi caiz görenlerin sözü de buna hamledilir.

Özetle söylemek gerekirse, sihirle olan bütün tedavi yöntemleri haramdır. Kur'ân, dualar ve mubah tedavi yollarıyla olanlar ise caizdir.

Allah ﷻ en iyisini bilendir.

---

289 Ebu Davud, Tıbb: 311

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Öyleyse, müslümanları suçlular gibi (eşit) kılar mıyız? Size ne oluyor? Nasıl hüküm veriyorsunuz?" (Kalem: 68/35-36)

"Tairakum meakum" kavlinin şu mânâya gelme ihtimali de vardır:

"Uğursuzluğunuz yine size dönüp gelmektedir. Çünkü tatayyur sizin için var olan ve size dönendir." Bu da, sözde kısas türündendir. Bunun benzerini Rasûlullah'ın şu ifadelerinde görmekteyiz:

"Kitap ehli size selam verdiklerinde, siz de onlara sadece 've aleykum' deyin." [290]

"Size öğüt verildiği (hatırlatıldığı) için mi?" Yani size hatırlattığımız ve 'tevhid ehli olunuz' dediğimiz için mi bize karşı çıkıyorsunuz? Aksine siz aşırı giden bir toplumsunuz."

Katade diyor ki:

"Size Allah'ı hatırlatmamız ve onun hükümlerini getirmemiz sebebiyle mi, bizim yüzümüzdenmi uğursuzlandınız?"

İki âyetin konu başlığıyla münasebeti, uğursuzluğun cahiliye toplumu ile müşrik toplumların ameli olması itibariyledir. Allah onları bu yüzden yermiş, onlara lanet okumuş ve buğzetmiştir. Rasûlullah ﷺ de ümmetini uğursuzluk inancından nehyederek, bunun şirk olduğunu bildirmiştir. Bu konu yakında hadisle belirtilecektir.

Ebu Hureyre'den Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Adva, tiyara, hama, safera diye bir şey yoktur." [291]

Aynı hadisi Müslim; "Nev'a, gul dahi yoktur" ilavesi ile zikretmiştir.

Adva (bulaşma, sirayet): Hastalığın Allah'ın izni dışında sağlam kişiye bulaşması inancıdır.

Rasûlullah ﷺ yukarıdaki hadisi zikrettiği zaman orada bulunan bir kişi (advayı kastederek):

"Ceylan gibi tüyleri olan develerin arasına uyuz bir deve karışınca hepsi uyuz oluyor." dedi. Rasûlullah ﷺ ona:

290 Buhârî, İsti'zan: 22; Müslim, Selam: 6; Ebu Davud, Edeb: 149, 66
291 Müslim, Selam: 33

"O ilk deveyi kim uyuz yaptı?" diye sordu.[292]

Adva: Hastalığın (mikrobun) asıl hastadan bir başkasına bulaşması demektir. Burada reddolunan nokta, hastalığın bizzat bulaşıcılık sebebiyle hasta kişiden diğerine geçtiğine inanmaktır.

Müslim'den gelen bir rivayete göre, Ebu Hureyre "La Adva" hadisini rivayet etmiş ve Rasûlullah'ın ﷺ şöyle buyurduğunu bildirmiştir:

"Hastalık saçan kimse, sağlıklı olanın yanına gitmesin."[293]

Daha sonra Ebu Hureyre, hadisin "La Adva" kısmını hiç belirtmeksizin sadece bundan sonraki:

"Hastalık saçan kimse sağlıklının yanına gitmesin." kısmıyla ihtisar etmiş, adva hadisinden söz etmemiştir. Bundan dolayı kendisine 'Senden şöyle bir hadis dinlemiştik' diye soranlara ise bunu itiraf etmekten uzak durmuştur. Ebu Hureyre'nin ravisi Ebu Mesleme diyor ki:

"Hiç bilmiyorum, Ebu Hureyre bunu unuttu mu, yoksa iki kavilden birisi nesh mi olundu?"

"Adva yoktur" hadisini Enes b. Malik, Cabir b. Abdullah, Said b. Yezid ve başkaları gibi, sahabeden bir grup (cemaat) rivayet etmiştir. İbn Ömer hadisinin bazı rivayetlerinde ise:

"Arslandan kaçar gibi cüzzamlıdan kaçın." [294]şeklinde geçmektedir.

Alimler bu hususta ihtilaf etmişlerdir. Bu konuda en güzeli Beyhaki'nin görüşüdür. Buna İbnussalah, İbn Kayyim, İbn Receb, İbn Müflih ve başkaları da katılmışlardır.

Buna göre, Rasûlullah'ın ﷺ "La Adva" kavli, cahiliye döneminin kabul ettiği şekliyle ve inandıkları anlamda, fiilin Allah'tan başkasına nisbet edilmesidir. Bu gibi şeyler doğal olarak sirayet ve bulaşıcılık anlamı taşımaktadır. Bu da ancak Allah'ın dilemesiyle, sağlıklı olanı hastalıklılarla buluşturup, bir araya getirmesiyle olur ki, bu, bu işin meydana gelmesine neden olur.

İşte bu açıdan: "Arslandan kaçtığın gibi, cüzzamlıdan kaç" buyurulmuş ve "Hastalık saçan bir kimse sağlıklı birinin yanına varmasın" denilmiştir.

292 Buhârî Tıbb: 16, Enbiya: 10; Müslim, Selam: 107-109; Ebu Davud, Sünnet: 20; Tirmizi, Tıbb: 18; İbn Mace, Tıbb: 36; Ahmed: 1/236, 270, 3/292, 312, 382

293 Müslim, Selam: 32

294 Buhâri, Tıbb: 27

Taun (veba) ile ilgili olarak da şöyle buyrulmuştur:

"Kim bir bölgede veba olduğunu duyarsa, oraya gitmesin." [295]

Bütün bunlar Allah'ın takdiriyle olmaktadır.

İbn Mes'ud'dan ﷺ: "Rasûlullah ﷺ:

"Hiçbir şey bulaşıcı olamaz." buyurdu ve bunu üç kez tekrarladı. Bir Bedevi:

"Ey Allah'ın Rasûlü! Develerde çıkan uyuz hastalığı önce devenin dudağında veya kuyruğunda görülmeye başlar, sonra tüm develere sirayet eder." dedi. Rasûlullah ﷺ de:

"İlk deveyi uyuz eden kim (İlk deveye bu nereden geldi)? Bulaşıcılık yoktur, uğursuzluk yoktur, hamme yoktur, safera yoktur. Her canlıyı Allah yaratmıştır, hayatlarını (ne kadar yaşayacaklarını) yazmıştır (tespit etmiştir) başlarına gelecekleri ve rızıklarını da..." [296]

Rasûlullah'ın ﷺ haber verdiğine göre tüm bu olan biten şeyler Allah'ın kaza ve kaderi içerisinde cereyan etmektedir. Kulun görevi, şerre götüren sebeplerden kaçınmaktır. Çünkü bunlardan sakınmakla emrolunmuştur. Nasıl ki kişinin kendisini ateşe ya da suya atması doğru değilse aynı şekilde canını bile bile tehlikeye atması da doğru değildir, doğal olarak helakine sebep olabilecek veya kendisine zarar verebilecek davranışlardan ve şer olan yerlerden de bu şekilde sakınması gerekir. Bunun gibi, cüzzam vb. bulaşıcı bir hastalığı olan bir kimseye yakınlıktan, içinde veba salgını bulunan bir yere gitmekten de uzak durmalıdır. Çünkü bütün bunlar hastalanmak ve telef olmak için birer sebeptirler. Allah ﷻ sebepleri de müsebbipleri de yaratmıştır. O'ndan başka yaratan ve takdir eden yoktur. Bir kimsenin Allah'a karşı tevekkülü güçlü, Allah'ın kaza ve kaderine imanı sağlam ise, doğrudan bu gibi sebeplerle yüzyüze olması durumunda bile ruhunda sağlıklı bir iman bulunur. Çünkü Allah'a dayanıp güvenmekte ve O'ndan umutvar olmakta, kendisine bir zarar gelmemesini Allah'tan istemektedir. İşte bu denli bir ruh gücüne sahip olan bir kimse böyle bulaşıcı hastalıklı kimselerin arasında gayet rahat dolaşabilir. Özellikle genel veya özel mânâda bir maslahat (görev) söz konusu olduğunda bu, caizdir. İşte Ebu Davud ve Tirmizi'nin rivayet ettikleri hadis buna hamledilir:

Rasûlullah ﷺ bir cüzzamlı hastanın elinden tutarak onu bir tabağa (yemek tabağına) batırmış ve sonra da şöyle buyurmuştu:

295 Buhârî, Tıbb: 30, Enbiya: 50, Hıyel: 13; Müslim, Selam: 92; Muvatta: Cemi: 23
296 Tirmizi, Tıbb: 18

"Bismillah ile ye, Allah'a güven ve O'na tevekkül et." [297]

İmam Ahmed bu görüşle amel etmiş. Ömer, İbn Ömer ve Selman bunu kendisinden rivayet etmişlerdir. Bunun bir benzeri de Halid'den gelen rivayettir. Halid b. Velid'den rivayete göre, kendisi zehiri yemiş ve Sa'd b. Ebu Vakkas ve Ebu Müslim Havlani kendisiyle birlikte deniz kenarına kadar yürümüşlerdir.[298]

Tıyara

"Tıyara yoktur."

İbn Kayyim: "Bunun nehiy ya da nefiy olması ihtimalleri vardır. Yani "Uğursuzluk anlamı çıkarmayın."

"Adva yoktur" kavli ise burada asıl amacın nefiy olduğunu gösterir ve bu gibi şeylerin iptalini ister. Çünkü cahiliye döneminde insanlar, bunları işlemekteydiler. Burada nefiy, nehiyden daha geçerlidir. Nefiy, bunun batıl olduğunu ve tesirinin bulunmadığını gösterir.

Muaviye b. Hakem Rasûlullah'a ﷺ:

"Bizden birtakım kimseler, birtakım şeyleri uğursuz sayıyorlar." diye sormuş. Rasûlullah ﷺ de şöyle buyurmuştur:

"Bu öyle bir şeydir ki, sizden biriniz bunu kendisinde hisseder; fakat bu sizi men etmesin." [299]

Haber verildiğine göre, bir kimsenin uğursuzluk yoluyla eza görmesi ya da uğursuzlanması olayı, kişide böyle bir duygunun oluşması ve onun da buna inanması sebebiyledir. Yoksa kendisinde uğursuzluk olduğu var sayılan şey sebebiyle değildir. Kişinin duyduğu veya gördüğü bir şeyi uğursuz sayarak yaptığı işten vazgeçmesi ya da kendisine zarar geleceğinden korkması, kişi için bir vehim olup, şirktir.

Rasûlullah ﷺ bu durumu ümmetine izah ederek, Tıyaranın fesadını açıklamış ve Allah'ın bunları uğursuzluk alameti kılmadığını, onlarda buna ilişkin bir delalet ve işaret bulunmadığını, bu tür şeylerin onların korkmalarını ve sakınmalarını gerektiren sebepler olmadığını bildirerek, böylece kalplerinin tatmin olmasını sağlamıştır. Ayrıca onlardan rasûllerini tebliğ etmekle görevlendirdiği Tevhidi bilmelerini istemiş, kitaplarını bu maksatla onlara indir-

297 Ebu Davud, Tıbb: 24; Tirmizi, Et'ime: 16; İbn Mace, Tıbb: 44
298 İbn Receb Hanbeli-Sıfatu's-Saffe.
299 Müslim, Selam: 35.

miştir. Bunun için gök ve yer yaratılmıştır. Dolayısıyla Cennet ve Cehennem yurtlarının imarı, tevhid sebebiyle olacaktır. Rasûlullah ﷺ şirkle alakası olan davranışlara yaklaşmayı kesinlikle yasaklamış, bundan böyle kimsenin onlarla şu veya bu anlamda bir bağlantı kurup amellerini Cehennem ehlinin amelleriyle karıştırmalarını önlemek için bu gibi şeylerin şirk olduğunu bildirmiştir.

Kim tevhidin sağlam kulpuna sarılır, onun kopmaz ipine bağlanırsa ve Allah'a tevekkül ederse, uğursuzluk gibi yanlış inançların kendisinde yerleşme fırsatı bulmasını engellemiş ve hatırasında böyle bir şey oluşmadan bu tür davranışlardan kurtulmuş olur.

İkrime der ki:

"Biz İbn Abbas'ın yanında oturuyorduk. Oradan bir kuş öterek geçti. Orada bulunanlardan biri:

"Hayırdır, hayırdır." dedi. İbn Abbas da kendisine:

"Ne hayırdır, ne de şer." diyerek hemen lafı ağzına tıkadı.

Böylece bu gibi şeylerin hayır ve şer etkilerinin olmadığını belirterek, yanlış bir inancın önünü kesti.

Tavus, bir arkadaşıyla birlikte bir yolculuğa çıktı. Bu arada bir karga öttü. Adam:

"Hayırdır" diye konuşunca Tavus:

"Bunda ne gibi bir hayır olabilir ki? Bundan böyle benimle arkadaşlık etme." dedi.

Ancak bazı hadisler de vardır ki, kimileri bunlara bakarak uğursuzluğun caiz olduğunu sanırlar. Mesela:

"Uğursuzluk üç şeydedir. Kadında, hayvanda ve evde." [300] hadisi gibi.

İbn Kayyim der ki:

"Rasûlullah'ın ﷺ bu üç şeyde uğursuzluk olduğunu bildirmesi, uyaranın varlığını kabul ettiği mânâsına gelmez. Yani Allah'ın reddettiği uğursuzluk mânâsında değildir. Burada kastedilen, Allah bunlardan öylesini yaratmıştır ki, bunlara yaklaşan veya sakinlerine yakınlık gösterenlerde bir uğursuzluk olabilir. Yine öyle mübarek şeyler de yaratmıştır ki, bunlarla yakınlık sağlayanlara herhangi bir uğursuzluk olmaz, bir kötülük gelmez. Örneğin Allah, bir

300 Müslim, Selam: 34

ana babaya bir çocuk vermiştir, onlar çocuklarının yüzünden adeta iyiliğini okuyabilirler. Diğer bir ana babaya da bir çocuk vermiştir ki, birinci ailenin mübarek olan çocuğunun aksine bu ailenin çocuğu da uğursuzdur, kötülük adeta yüzünden okunur. Yine bir kula bir velayet ve bunun gibi bir şeyin verilmesi gibi... İşte kadın, kısrak ve ev de böyledir.

Hayrı da şerri de, mutluluğu da mutsuzluğu da yaratan, Allah'tır. Söz konusu bu şeylerin kimi mutlu ve mübarektir. Dolayısıyla bunlara yakın olanlara mutluluk, bereket ve huzur getirir. Kimisi de meymenetsiz olarak yaratılmıştır. Dolayısıyla bunlara yakın olanlar da mutsuz kalırlar. Bütün bunlar Allah'ın kaza ve kaderi çerçevesinde olmaktadır. Nitekim diğer sebeplerin varlığı ve bunların birbirleriyle zıt ve farklı şeylerle bağlantılı olarak yaratılmaları da böyledir. Tıpkı misk vb. şeylerin temiz ruhlardan yaratılması ve bunlara yakın olan kimselerin de bunlardan haz ve lezzet duymaları gibi... Aynı şekilde bunların zıtlarının yaratılmaları ve bunların da kendilerine yaklaşanlar için acı ve elem getirmeleri gibi... İşte bu ikisi arasındaki fark duyularla anlaşılabilmektedir. Nitekim evler, kadınlar ve atlar da böyledir. İşte bu, işin bir yanı, şirke varan uğursuzluk ise tamamen bir başka yanıdır."

Hamme

Hamme: Bir gece kuşudur. Sanki Baykuş kastedilmektedir.

İbnul A'rabi diyor ki:

"Baykuş ya da benzeri bir kuş, bir evin damına konup burada ötmeye başlayınca, cahil Araplar bunu uğursuzluk sayarlar ve şöyle derlerdi:

"Kendi başıma veya ev halkımdan birinin başına acı bir felaketin geleceğini ya da bir ölüm haberini bildirir gibidir."

İşte söz konusu hadis bunu reddedip, iptal etmektedir.

Safera

Ru'be demiştir ki:

"Bu, hayvanlara ve insanlara isabet eden ve karında bulunan bir kurtçuktur. Araplara göre bu, uyuz hastalığından daha bulaşıcıdır."[301]

Buna göre bundan murad, itikad olunan sirayet, yani bulaşıcılıktır. Nitekim Süfyan b. Uyeyne, Ahmed b. Hanbel, Buhârî ve İbn Cerir bunu bu mânâda değerlendirmişlerdir.

---

301 Yılancık denilen hastalık kastedilmiş olabilir. Ebu Ubeyde, Ğaribul Hadis

Kimilerine göre de safer, bilinen on iki aydan birinin adıdır. Burada konu edilen nefiy ise, cahiliye dönemi insanlarının yaptıkları şeydir. Çünkü onlar ayları geciktirme, erteleme (nesie) denilen bir uygulama ile değiştiriyorlardı. Yani böyle bir uygulama ile ayların yerlerini ve zamanlarını kaydırmak sûretiyle haram olanları helal, helali de haram ay haline getiriyorlardı. İmam Malik'in görüşü de böyledir.

Ebu Davud, Muhammed b. Raşid'den, onun da duyduğu kimselerden rivayetine göre diyor ki: "Cahiliye halkı safer ayını uğursuz sayarlar ve 'Bu, uğursuz bir aydır' derlerdi. İşte Nebi ﷺ bunu iptal etmiştir."

İbn Receb de diyor ki:

"Bu görüş, bütün görüşler arasında akla en yatkın olanıdır. Safer ile uğursuzlanmak da tıyara gibi bir uğursuzluk türüdür ve bu da nehyedilmiştir. Günümüzde bazı günlerin uğursuz kabul edilmesi de bu türdendir. Örneğin; çarşamba gününün uğursuzluğu gibi... Cahiliye dönemindeki, özellikle Şevval ayında nikahın uğursuz sayılması inancı gibi..."

"Nev'e" hakkında ileride bilgi verilecektir.

Ğul

Ebussaadat diyor ki:

"Bu, bir tür şeytan veya cindir. Arapların inancına göre bunlar, çölde insanlara gözükürler. İnsanların helakine sebep olmak ve yollarını şaşırtarak onları ortadan kaldırmak için türlü türlü şekillerde ve renklerde kendilerini gösterirler. Nebi ﷺ bunu da nefyederek iptal etmiştir.

Ebu Hureyre'den ﷺ Rasûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

"Ğullar ortaya çıkıp, renkten renge girerek şaşırtmak istediklerinde, hemen ezan okuyarak onların önüne geçin." [302]

Bu hadise şöyle cevap verilmiştir:

"Bu, İslâm'dan önce ve İslâm'ın ilk zamanlarında idi. Sonra Allah bunu kullarından uzaklaştırdı. Buna şöyle de bir cevap verilmiştir: "Burada nefyedilen, ğulun varlığı değil, aksine Arapların onun varlığı hakkında savundukları inançlarıdır."

Ya da "Ğul yoktur" kavlinin mânâsı şöyle de olabilir:

302 Mecmau'z-Zevaid: 10/134. Zayıf hadis

"Kesinlikle o, Allah'ı anan ve O'na tevekkül eden hiçbir kimseyi saptırmaya güç yetiremez." Yine aşağıdaki hadis de buna şahitlik etmektedir:

"Ğulyabani yoktur, ancak cinlerin cadısı (büyücüsü) vardır." Yani cinlerde büyücüler vardır ki, onlar ortalığı karıştırıp hayal kurdururlar. Nitekim:

"Ğullar ortalığa çıkıp renk renk velveleye verince hemen ezan okuyun." hadisi de bundandır. Yani onların şerrini ve kötülüğünü Allah'ı zikrederek önleyin, demektir.

Hadis bunu nefyetmek veya etmemek mânâsında varid olmamıştır. Ebu Eyyub'un:

"Benim ovada bir hurmalığım vardı, Ğul gelir onu alırdı." sözü de bunu göstermektedir.

Fe'l

Enes'ten ﷺ Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Adva, tiyara diye bir şey yoktur. En çok hoşuma giden, fe'ldir."

"Fe'l nedir?" diye sordular. Rasûlullah ﷺ:

"Güzel sözdür." buyurdu.[303]

Fe'l veya fal, halkın çok hoşuna giden güzel sözdür. Çünkü halk Allah'tan bir fayda beklediklerinde veya bir şey istediklerinde hangi sebeple olursa olsun, ister sebep zayıf, ister güçlü olsun, bundan dolayı iyilik ve hayır üzeredirler. Ancak halkın umut ve isteklerini Allah'tan beklememeleri şerdir, kötüdür.

Tıyarada ise Allah hakkında kötü zanda bulunmak vardır, bela ve felakete düşmek söz konusudur.

Tefaul veya tefeul: Hasta olan birinin, başkasına duyuracak şekilde "Ya Salim! (Ey sağlık verip kurtaran Allah)" diye seslendiğinde, hastalığından kurtulacağını, ya da kayıbını aramakta olan birinin, başkasının duyacağı şekilde "Ey Vacid! (kaybolanı bulduran, gösteren Allah'ım)" diye seslendiğinde, kayıbını bulacağına inanması (zannetmesi)dir. Fal'in güzel bir söz olduğu ifadesi ve hoşa gitmiş olması, bunun nehyedilen tıyara cinsinden olmadığını göstermektedir.

303 Buhârî, Tıbb: 16, Enbiya: 10; Müslim, Selam: 107-109; Ebu Davud, Sünnet: 20; Tirmizi, Tıbb: 18; İbn Mace, Tıbb: 36; Ahmed: 1/236, 270, 3/292, 312, 382

İbn Kayyim diyor ki:

"Fe'l ile mutlu olmak ve sevinmek, şirk türünden değildir. Aksine bu, tabiatın gereğini ve fıtratın icabını göstermektir. Çünkü insan fıtratı, hep kendisine uygun olana doğru yönelir. Nitekim Rasûlullah ﷺ şöyle haber vermektedir:

"Dünyada bana kadınlar ve güzel koku sevdirildi." [304]

Rasûlullah ﷺ tatlıyla balı, Kur'ân'ın ve ezanın güzel sesle okunmasını ve bunları dinlemeyi severdi. Aynı zamanda iyi ahlakı ve güzel huyları da severdi. Kısaca Nebi ﷺ her kemali, hayrı ve buna götüren şeyi severdi.

Her şeyden münezzeh olan Allah, insanın karakterine, güzel bir isim duyduğunda bundan hoşlanmayı, sevmeyi koymuş, böylece insanların ona meylini sağlamıştır. Aynı zamanda insanda bu gibi şeylere karşı bir serinleme, rahata kavuşup mutlu olma, felaha, selamete, başarıya, tebrike, müjdelenmeye, kurtuluşa ermeye götüren bir meyil var etmiştir. Bu türden güzel şeyler insan kulağına gelince, ruh bununla sevinir, gönül bununla mutluluk duyar, kalp bu sebeple güçlenir. Ancak kulak bunların aksi olan şeyleri duyunca, bu defa sayılanların tam aksi meydana gelir. Bundan dolayı üzüntü ve korku duyar, bunu bir uğursuzluk kabul eder, başına gelen ve kendisine yönelmiş gibi gözüken şeyler sebebiyle rahatsızlanma duyar. Bu da kendisine dünyada zarar vermeye, imanında eksilmeye ve şirke neden olur."

Halimi der ki:

"Fe'l veya fal, Rasûlullah'ın ﷺ hoşuna giderdi. Çünkü ortada gerçekleşen bir sebep olmaksızın Allah hakkında kötü zan beslemek demek olan uğursuzlanma, yani teşaumun aksine tefeul, Allah hakkında iyi niyet beslemektir. Çünkü mü'min, her halükarda Allah hakkında iyi niyet beslemek durumundadır, bununla emrolunmuştur."

(Mekke'lidir. Soyu hakkında ihtilaf vardır. Ahmed onun için 'Urve b. Amir Kureşi' diyerek Kureyşli olduğunu ima eder. Başkası da, 'Cüheni' diyerek Kureyşli olmadığını savunur. Sahabiliği üzerinde de ihtilaf vardır. Maverdi sahabi olduğunu söyler. İbn Hibban ise, Tabiin'in sikaları arasında zikreder. Mizzi de, "Onun sahabiliğini doğrulayan bir belge yoktur" der.)

Urve b. Amir ﷺ diyor ki:

Rasûlullah ﷺ:

304 Nesai, İşaretu'n-Nisa: 1

"En güzeli iyimserliktir, uğursuzluk inancı hiçbir zaman müslümanın cesaretini kırıp onu geri bırakmaz. Kötü bir şeyle karşılaşırsanız şöyle dua edin: "Rabbim! İyiliği ancak Sen ihsan edersin, kötülüğü ancak Sen giderirsin. Üstün gelmek ve başarmak ancak Senin yardımınladır." [305]

Hadise göre fe'l, Rasûlullah'ın ﷺ hoşuna giderdi.

Enes'ten رضي الله عنه sahih olarak rivayet edildiğine göre Nebi ﷺ bir ihtiyacı için çıktığında, "Ey Necih (veya Nuceyh)" ve "Ey Raşid" gibi şeyleri duymak isterdi." (Tirmizi)

Büreyde'den رضي الله عنه sahih olarak rivayet edildiğine göre:

Nebi ﷺ hiçbir şeyde uğursuzluk kabul etmezdi. Bir yere bir vali gönderdiğinde adını sorardı, eğer adı hoşuna giderse bundan mutluluk duyardı. Eğer adı hoşuna gitmezse, bu hoşnutsuzluğu yüzünden okunurdu." [306]

İşte bu gibi şeylerde fe'l geçerlidir.

İbn Kayyim der ki:

"Rasûlullah'ın ﷺ verdiği bilgiye göre, fe'l de tıyaradandır; fakat bu, hayırlı olanıdır. Çünkü kendisi tıyarayı iptal etmiş, fe'lin de bundan olduğunu; fakat bunun, tiyaranın tersine, hayırlı olduğunu haber vermiştir. Böylece fe'l ile tıyarayı aralarındaki imtiyaz ve zıtlık yönlerini belirterek beyan etmiş, birinin faydasını anlatırken diğerinin de zararını göstermiştir. Bunun benzeri şirk olan rukyeyi, tedaviyi men etmesi, şirk olmayanına da izin vermesidir. Çünkü şirk olmayanda mefsedet değil, menfaat vardır.

Tayyibi'nin söylediğine göre "müslümanın" ifadesinde bir tariz vardır. Dolayısıyla kafir olanlar buna dahil değildir, bunun hilafınadır.

"Kötü bir şeyle karşılaşırsanız şöyle dua edin: "Rabbim! İyiliği ancak Sen ihsan edersin, kötülüğü ancak Sen giderirsin. Üstün gelmek ve başarmak ancak Senin yardımınladır."

Hoşa giden şeylerin uğur getirmesi ya da kötü ve hoşlanılmayan şeylerle karşılaşıldığında bunun uğursuzluk alameti olması diye bir şey söz konusu değildir. İyilikler de kötülükler de ancak Allah'ın elindedir. Çünkü O'nun şeriki yoktur.

"Hasenat" burada nimetler demektir, "seyyiat" ise musibetlerdir.

305 Ebu Davud, Tıbb: 24; İbn Mace, Tıbb: 43; Ahmed: 2/384
306 Ebu Davud, Tıbb: 24; Ahmed, 1/257, 304, 319, 5/347

İbn Amr, Abdullah b. Amr b. As b. Vail Selimi Ebu Muhammed veya Ebu Abdurrahman sabikundan ve Fakih Abdullahlardan biridir. Sahabedendir. Zilhicce ayında Harre olayında, sahih görüşe göre Taif'te, 63 veya 65 H. ölmüştür.)

Hadiste 'Uyara'nın görülen veya duyulan bir şeyden dolayı uğursuzlanmak olduğu anlatılmaktadır. Duyulan ve görülen şeyin uğursuz olduğuna inanarak kişiye etki etmesi ve kişiyi işinden, yolundan vb. yapacağı şeylerden alıkoyması teşeumdur. Bu da şirktir. Çünkü böyle yapan kişi, Allah'tan başkasına yönelmesi sebebiyle Allah'a tevekkülünde ihlâsı bozmuştur. Şeytanın da bunda bir nasibi vardır.

Kalben inanmadığı ve önem vermediği halde kişinin kalbine böyle bir vesvese gelirse, bu duayı etmesi sebebiyle Allah onun kalbinden bu tür vesveseleri giderir.

Hadisten çıkan mânâ şudur:

Tıyaranın doğruluğuna inanmayan ve bunu kaale almaksızın yoluna devam eden kimseye hiçbir şey zarar vermez. Fakat samimi olmayıp, Allah'a tevekkülünde ihlâslı olmayan, bu hususta şeytanın ardına düşen kişi, istenmeyen bir şeye düşmesi sebebiyle cezalandırılır. Çünkü bu kişi, Allah'a karşı kendisine vacip olan imandan yüz çevirmiştir. Oysa hayrın hepsi Allah'ın elindedir. Kulu için dilemesi ve iradesiyle hayrı celbeder. Sadece bir tek O, kudreti, lütfu ve ihsanıyla zararı önler. Çünkü hayır yalnızca O'ndandır. Kulundan şerri defedecek de O'dur. Eğer kula bir eziyet isabet ediyorsa, bu, günahı yüzündendir. Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Sana iyilikten her ne gelirse Allah'tandır, kötülükten ne gelirse o da kendindendir. Biz seni insanlara bir elçi olarak gönderdik, şahit olarak Allah yeter." (Nisa: 4/79)

Tıyara ile Fe'l arasındaki fark

Fadl bin Abbas رضي الله عنه şöyle dedi:

"Bir gün Rasûlullah ﷺ ile birlikte çıkmıştım. Bir geyik yaralanmış, bir yanı üzerine meyletmişti. Onu kucakladım ve dedim ki: "Ey Allah'ın Rasûlü! Ben uğursuzlandım." Şöyle buyurdular:

"Tıyara; bir işi yapıp yapmamaya tesir eden inançtır." (Ahmed: 1/213. Hadisin isnadında Meslem ile Fadl arasında bir inkıta vardır. Fadl, Rasûlullah'ın amcası Abbas'ın oğludur. İbn Main, Yermük'te, başkası ise Mercissufra'da 22 yaşında iken H.13'te öldürüldüğünü söylemişlerdir. Ebu Davud ise "Üzerinde Rasûlullah'ın zırhı olduğu halde Dımaşk'ta öldürüldü." demiştir)

İşte bu hadiste, nehyedilen tıyaradan söz edilmektedir. Çünkü bu, insanı gitmek istediği yerden alıkoyar. Fe'l ise öyle değildir. Nebi ﷺ bunu sevmiştir. Bunda bir nevi müjde vardır. Kul onunla mutluluk duyar, ancak itimad etmez. Fakat ötekisi böyle değildir. Çünkü burada kalbin bir nevi ona bağlanması söz konusudur. Bu ikisi arasındaki farkı iyi kavramak gerekir.

En iyisini ancak Allah bilir.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Her nerede olursanız; yüksekçe yerlerde tahkim edilmiş şatolarda olsanız bile, ölüm sizi bulur. Onlara bir iyilik dokunsa: "Bu, Allah'tandır" derler, bir kötülük dokunsa: "Bu sendendir" derler. De ki: "Tümü Allah'tandır." Fakat ne oluyor bu topluluğa ki, hiçbir sözü anlamaya çalışmıyorlar? Sana iyilikten her ne gelirse Allah'tandır, kötülükten ne gelirse o da kendindendir. Biz seni insanlara bir elçi olarak gönderdik. Şahit olarak Allah yeter." (Nisa: 4/78-79)

Burada bir menfaat sağlamak veya bir zararı önlemek için kalbi Allah'tan başkasına bağlamanın reddi yer almaktadır. İşte tevhid budur. Gönlüne uyara türünden bir şeyler damlayan kimsenin yapacağı en güzel dua budur. Çünkü burada bunun bir menfaati celbetmediği ve bir zararı önlemediği açıkça belirtilmiş, aynı zamanda bu gibi şeylere inanan kimsenin beyinsiz ve müşrik sayılacağı da bildirilmiştir.

"Ve la havle..."

Burada tevekkül noktasında yalnızca Allah'tan yardım beklenilmesi, tıyaraya iltifat edilmemesi gerektiği bildirilmektedir. Çünkü bu, işleyenin cezalandırılmaya sebep olacak uygunsuz bir işe düşmesine neden olur. Bu dua, gerçek anlamdaki bir tevekkülden doğar ve hayrı celbetme ve kötülüğü defetmede sebeplerin en güçlüsüdür.

Havi, tahavvul ve intikal demektir ki, bir halden bir başka hale dönüşmektir. Kuvvet, buna göre sadece şeriki olmayan Allah'ındır. Burada Allah'ın havli (değiştirmesi), kuvveti ve dilemesi olmadıkça başka hiçbir varlığın değiştirmesi, kuvveti ve dilemesi olmayacağı ve bundan uzaklaşılması gereği anlatılmıştır. İşte bu, Rububiyet ve Uluhiyet anlamındaki tevhiddir ki, bütün ibadet çeşitlerinin bir tek Allah'a yapılacağını göstermekte ve gerekli kılmaktadır. Bu da kasd ve irade anlamındaki tevhiddir. Bu mesele daha önce anlatılmıştı.

Uğursuzluğa İnanmanın Hükmü

İbn Mes'ud'dan ﷺ Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Uğursuzluğa inanmak, şirktir. Uğursuzluğa inanmak, şirktir."

İbn Mes'ud ﷺ devamla şöyle diyor:

"Hepimizin içinden böyle bir şey geçerdi; ancak Allah ﷻ kendisine güvenmekle bunu giderdi." 307

307 Ebu Davud, Tıbb: 24; Tirmizi Kıyame: 16; Fiten: 46; İbn Mace, Mukaddime: 10, Tıbb: 43; Ahmed: 1/389, 438, 440

Ebu Davud'un rivayetinde üç kez "Tıyara şirktir" diye zikredilmesi, bu şekilde inanmanın sarih olarak haram kılındığını ve şirk olduğunu göstermektedir. Çünkü bu, kalbi Allah'tan başkasına bağlamaktır.

İbn Hamdan uyaranın mekruh olduğunu belirtmiştir. Ahmed'in ashabından başkaları da böyle söylemişlerdir.

İbn Müflih ise:

"Doğru ve evla olan, bunun şirk olmasıdır. Nasıl olur da şirk olan bir amel ıstılahi mânâda kerahat, yani mekruh olarak kabul edilir." demiştir.

Şerhussünen'de de şöyle denilmiştir:

"Tıyara şirktir. Çünkü buna inananlar, bunun menfaat sağladığını ve zararı önlediğini kabul ederek bununla amel ederler. Bu durumda adeta Allah'a şirk koşmuş olurlar."

İbn Kayyim da: "Tıyara bir tür şirktir" demiştir.

Tevekkül

"Hepimizin içinden böyle bir şey geçerdi; ancak Allah ﷻ kendisine güvenmekle bunu giderdi." Yani menfaat sağlama ve zararı giderme noktasında Allah'a tevekkül ettiğimizde Allah bize o şeyi, kendisine tevekkülümüz sebebiyle göstermez, bizi ondan korur."

İbn Ömer ؓ şöyle dedi:

"Uğursuz olduğuna inanarak bir işi yapmaktan vazgeçmek şirktir."

İbn Ömer'e:

"Bunun keffareti nedir?" diye sordular. O da:

"Allah'a şöyle dua etmektir." dedi:

"Allah'ım! Senin takdir ettiğin hayırdan başka hayır yoktur. Senin verdiğin uğurdan başka uğur olmaz. Senden başka ibadete layık ilah yoktur."[308]

Ahmed, Taberani Abdullah b. Amr b. As'tan rivayet etmiştir. İsnadında İbn Luhaya vardır. Öteki ricali sikadır. İbn Luhaya: Hadrami el Gafi-ki Mısırlıdır, oranın kadısı, alimi ve senedidir. Abdullah b. Luhaya hakkında İmam Ahmed şöyle demiştir: "Kitapları yakıldı (yandı). Kendisi sıhhatli bir yazardır. Ölümü H: 174'tür."

308 Ahmed: 2/220, Heysemi-Mecmeu'z-Zevaid: 5/105, Elbani Ehadisus-Sahiha: 1065.

MÜNECCİMLİK

Şeyhülislâm diyor ki:

"Tencim; gök cisimlerinin durumlarına bakarak yeryüzünde olabilecek olaylarla ilgili mânâlar çıkarmaktır."

Hattabi şöyle der:

"Yıldızlarla ilgili nehyedilen ilim, yıldızlara bakarak, gelecekte kainatta olabilecek olaylardan bilgi vermektir. Örneğin rüzgarın esme zamanlarını, yağmurun yağacağı zamanı, fiyatların (piyasanın) değişme durumlarını ve bu mânâdaki şeyleri bildirmek gibi... Bu ilimle uğraşanlar, yıldız ya da gezegenlerin durumlarından sonuçlar çıkararak, gök cisimlerinin birbirleriyle içtimaını (kavuşumunu) ve ayrılıp uzaklaşmalarını göz önünde tutarak geleceğe dönük şeyler söyleyebileceklerini iddia ederler. Yine bunlar, bu gibi şeylerin süfli (daha aşağılarda olan) varlıklar üzerinde etkili olabildiklerini ileri sürerler. İşte bunların bu türden iddiaları gayb hakkında hüküm vermek, Allah'ın bilgisini sadece kendisine ait kıldığı şeyler hakkında ileri geri konuşmaktır. Oysa gaybı bilen, ancak Allah'tır.

Yıldızların Yaratılış Gayesi

Katade ﷺ diyor ki:

"Allahu Teâlâ bu yıldızları şu üç şey için yaratmıştır:

a - Gökyüzünü güzelleştirmeleri,

b - Şeytanları kovalamaları,

c - Yolcunun geceleyin yolunu bulması ve hesap işlerinde faydalanılması için.

Bunların dışında yıldızlara bakarak mânâlar çıkarmaya çalışan, yanılır, hataya düşer, boşuna vakit kaybeder ve hakkında bilgi sahibi olmadığı halde lüzumsuz zahmete katlanmış olur." [309]

Hatib bunu "Kitabünnücum" adlı eserinde Katade'den şu lafızla rivayet etmiştir:

---

309 Buhâri, Bedu'l-halk: 3

"Allah ﷻ şu yıldızları ancak şu üç haslet için yaratmıştır: Gökler için bir zinet, kendileriyle yol bulunması ve şeytanları taşlama. Kim bu üç şey dışında yıldızlarla ilgili olarak bir şeyler alıp verirse o kimse sadece kendi reyiyle konuşmuş olur. Böylece zannında yanılmış, boşu boşuna uğraşmış ve hakkında bilgi sahibi olmadığı bir şeyde kendisini zorlamış olur.

Allah'ın emriyle ilgili hiçbir bilgileri bulunmayan birtakım cahiller, bu yıldızlara dayanarak birtakım kehanetlerde bulunmayı ihdas ettiler. Örneğin "Kim filan yıldız (ya da burç) döneminde evlenip zifafa girerse, şöyle şöyle olur" veya "Kim filan yıldız döneminde yolculuk ederse şöyle şöyle olur." gibi... And olsun ki, doğan her yıldızla beraber kızılı, siyahı, uzunu, kısası, güzeli, çirkini de doğmuştur. Yıldızlara bakmakta, şu hayvan veya bu kuşa bakmakta kesinlikle gayb hakkında hiçbir ilim ve bilgi yoktur. Eğer bir kimse gerçekten gaybı bilebilseydi, bunu Adem (a.s.) bilirdi. Çünkü Allah onu kendi eliyle yarattı, ona meleklerini secde ettirdi ve her şeyin ismini ona öğretti."

Kurretü'l Uyun'da şöyle denilir:

"Katade'nin ﵀ kavli, yıldızlarla ilgili bu mânâdaki ilmin onun asrında meydana geldiğini, buna inanan ve buna bağlı olarak hareket edenlere karşı konulmasının vacip olduğunu, bunların batıl ve şirk olduklarını söylemek gerektiğini göstermektedir. Çünkü bu ilmin tevhidle bir alakası bulunmadığı gibi, kişiyi şirke de sokmaktadır. Zira bu şekilde olaylar, onları yaratana değil, yarattığı şeylere bağlı kılınmaktadır. Oysa ki Allah ﷻ her şeyi kendi iradesiyle, dilemesiyle meydana getirmektedir.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Ey insanlar, Allah'ın, üzerinizdeki nimetini anın. Gökten ve yerden sizi rızıklandıran Allah'tan başka bir yaratıcı var mı? O'ndan başka ibadete layık ilah yoktur. Öyleyse nasıl oluyor da çevriliyorsunuz?" (Fatır: 35/3)

"De ki: "Göklerde ve yerde gaybı Allah'tan başka kimse bilmez. Onlar ne zaman dirileceklerinin şuuruna varmıyorlar." (Neml: 27/65)

Bu imamın, tabiin çağında meydana gelen bu mânâdaki olaylarla ilgili olarak söylediklerine dikkatinizi çekmek isterim. Ne yazık ki kötülük hiç azalmaksızın bu zamana kadar artarak devam etmiştir. Bu bela hemen hemen tüm beldelerde ve şehirlerde az ya da çok yaygınlaşmış durumdadır. Halk arasında buna karşı çıkanlar da azalmış ve oldukça güç duruma düşmüşlerdir, din ile ilgili musibet de büyümüştür. Doğrusu biz Allah içiniz ve O'na döneceğiz.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Biz en yakın olan göğü (dünya göğünü) kandillerle süsleyip donattık ve bunları, şeytanlar için taşlama birimleri (rücum) kıldık. Onlar için çılgınca yanan ateşin azabını hazırladık." (Mülk: 67/5)

"Ve (başka) işaretler de (yarattı); onlar yıldız(lar)la da doğru yolu bulabilirler." (Nahl: 16/16)

Burada yıldızların dünya semasında olduklarına dair bir işaret vardır.

İbn Mes'ud'dan ﷺ Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Dünya semasına gelince; Allah onu dumandan yarattı. Ona kandil ve aydınlatan bir ay koydu, göğü şeytanları taşlamak ve kovulmuş şeytandan korumak için yarattığı kandillerle süsledi ." [310]

"Alametler" yani yönleri gösteren işaretler, izler kıldı ki, halk bu sayede yollarını bulabilsin.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"O, karanın ve denizin karanlıklarından yolunuzu bulmanız için size yıldızları var edendir. Bilebilen bir topluluk için biz âyetleri birer birer (bölüm bölüm) açıkladık." (En'am: 6/97)

Yani bu sayede gideceğiniz yönü tayin edesiniz, demektir. Yoksa burada kastedilen, bununla gayb ilmini bilesiniz demek değildir. Oysa müneccimler böyle inanırlar. Bunun batıl olduğu gerçeği daha önce anlatılmıştı. Katade'nin de belirttiği gibi bunun hiçbir gerçeklik yönü yoktur.

Katade:

"Kim bunu asıl amacından başka şekilde yorumlarsa" diyordu, yani bunların Allah'ın kitabında zikrettiği bu üç şeyin dışında bir şeyler için yaratıldığını iddiaya kalkışırsa, yanılmıştır. Çünkü bu kimse, Allah'ın, hakkında hiçbir hüküm indirmediği şeyler hakkında konuşmaktadır. Böylece her tür hayırdan nasibini kaybetmiştir. Çünkü bu kimse nefsini kendisi için yararlı değil de zararlı olan şeylerle meşgul etmektedir.

Eğer, 'Müneccim bazen doğru söylemektedir' denilecek olursa, şöyle deriz:

310 Suyuti, Durrü'l-Mensur: 4/95

"Onun doğruluğu da tıpkı kahinin doğruluğu gibidir, bir doğru söylerse yüz de yalan katar. Kaldı ki onun doğru söylemesi veya söylediğinin doğru çıkması, gaybı bilmesiyle ilgili değildir, bu sadece kadere uygun düşmüştür. Bu, onu doğrulayan, tasdik eden hakkında bir fitnedir."

İbn Abbas ﷺ:

"Sizi sarsıntıya uğratır diye yerde sarsılmaz dağlar bıraktı, ırmaklar ve yollar da (kıldı). Umulur ki doğru yolu bulursunuz." (Nahl: 16/15) âyetiyle ilgili olarak: "Burada geçen "alamat" daha önce zikredilen yer ile ilgili ifadeye matuftur" demiştir. Sonra da:

"Onlar yıldızlarla yol bulurlar" âyetiyle yeni bir cümleye giriş yapılmış olur. İbn Cerir bunu, mânâsıyla İbn Abbas'tan zikretmiştir.

Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Müneccimlikle (yıldız falına bakmakla) biraz ilgilenen, sihirle uğraşmış olur."[311]

Rasûlullah'tan ﷺ gelen hadisler müneccimliği iptal ile ilgilidir. Mesela:

"Kim, yıldızlarla ilgili bir ilim öğrenirse, o sihirden bir şube öğrenmiş olur. Artık ekleyeceğini eklemiştir."[312]

Reca b. Hayve'den Rasûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

"Ümmetim adına üç şeyden endişe duymaktayım: "Yıldızları (müneccimleri) tasdik etmek, kaderi yalanlamak ve imamların (idarecilerin) zulmü."[313]

Ebu Mihcen'den Rasûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

"Ümmetim adına üç şeyden korkuyorum. İmamların zulmü, yıldızlara inanmak ve kaderi yalanlamak." (İbn Asakir. Suyuti sasen görmüştür)

Enes'ten Rasûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

"Kendimden sonra ümmetim adına iki hasletten korkuyorum: Kaderi yalanlamaları ve yıldızlara inanmaları." [314]

Müneccimliğin kötü bir iş olduğuna ve bundan sakınılması gereğine dair hadisler bir hayli çoktur.

---

311 Ebu Davud, Tıbb: 22, 51; İbn Mace, Edeb: 28; Ahmed, 1/277,311
312 Ebu Davud, Edeb: 27; İbn Mace, Edeb: 28; Ahmed, 1/277,311
313 Abd b. Humeyd
314 Ebu Yala ve İbn Adiy. Süyuti bu hadis hakkında 'hasen' demiştir.

Astronomi İlmi

Ahmed ve İshak, ilim amacıyla ayın konumlarını incelemeyi caiz görür-ken, Katade ve Süfyan b. Uyeyne bunu dahi sakıncalı bulmuşlardır.

Hattabi der ki:

"Müşahede ve deney yoluyla elde edilen ve bu sayede zeval vaktinin anlaşıldığı, kıble yönünün tayin edildiği nücum ilmi bu nehye dahil değildir. Çünkü bu, gölgenin durumunu öğrenmek ve onu gözetlemekten ibarettir. Gölge eksildikçe güneş bu durumda henüz ufkunun ortasına doğru dikey-dir. Gölge artmaya başlayınca, güneş batı ufkundan göğün ortasına doğru iner (alçalır). Bu, izlemeye ve gözetlemeye dayalı bir ilimdir. Ancak bu ilim-le uğraşanlar, yapmış oldukları alet ve gereçlerle, kişiyi o şeyin süresini ve gözetimini beklemekten ve gözetiminden azade kılarak, artık buna ihtiyaç bırakmamışlardır.

Ayrıca yıldızlara bakarak kıbleyi tayin etme işiyle uğraşanlar genellikle imamlardır. Biz onların din konusundaki titizliklerinden asla kuşku duymayız. Onlar bu yıldızları bilirler ve onların bu konuda verdikleri haberlere de ina-nılır, onlar doğrulanırlar. Mesela o yıldızı Ka'be'nin yanında gözetlemeleri ve onun oradan kayboluş anını gözetleyip görmeleri gibi... Onların bunu öğren-meleri, olayı bizzat izlemeleriyle ve görmeleriyledir. Bizim idrakimiz ise, on-ların haberlerini kabulden ibarettir. Çünkü bize göre onlar dinleri açısından töhmet altında tutulmamışlar ve onu bilme yönünden de bir eksiklik yapacak değillerdir." (Felek (astronomi) ilminin esası, yıldızların ve gezegenlerin ha-reketlerine, yerlerinin değişmesine, menzillerine göre bilgi edinmektir. Bun-ları öğrenmek için birtakım araç-gereç ve aletler icat edilmiş, yıldızları veya gezegenleri yaklaştıran dürbünler yapılmıştır. Gözetim yerleri (rasathaneler) kurularak buralar son derece gelişmiş araç ve gereçlerle donatılmıştır. Bu sa-yede gerçekten ulvi alemle ilgili bir hayli bilgi edinilmekte, bu olaylar sanki yeryüzünde cereyan ediyormuşçasına ortaya konmaktadır. Bütün bu gibi şeylerde mutlak mânâda bir ihtilafa gitmek sahih değildir. Hesap ilmi gibi... Ancak yıldızlara bakarak yeryüzünde meydana gelen ölüm, hayat, savaş ve barış gibi geleceğe ilişkin şeyleri bu yıldızlara ve gezegenlere nisbet edip, son-ra da bunlardan mânâlar çıkarmak kuşkusuz yalandır ve sapıklıktır.")

İbn Münzir'in Mücahid'den rivayet ettiğine göre Mücahid, 'Kişinin ayın menzilleriyle ilgili bilgileri edinmesinde bir sakınca yoktur.' demiştir. İbrahim'den rivayet edildiğine göre o da, kişinin yolunu bulması için yıldızlar hakkında bilgi edinmesinde bir sakınca görmemektedir.

İbn Receb diyor ki:

"Burada izin verilen bilgi, bunların hareketleriyle ilgili ilimdir, yoksa bunlardan etkilenme, tesir değildir. Çünkü bu, batıldır ve azı da çoğu da haramdır. Fakat cumhura göre bunların hareketleriyle ilgili ilim, yol bulma, kıbleyi tayin etme vb. meseleler için ihtiyaç duyulduğu kadarıyla caizdir.

(Ebu Musa Abdullah b. Kays b. Selim b. Haddar Ebu Musa el-Eşari'dir. Sahabi'dir. Öl. H: 50) Ebu Musa'dan ﷺ Rasûlullah ﷺ şöyle buyurmıştur:

"Üç tip insan Cennete giremeyecektir: İçki içmeye devam eden, sılayı rahimi kesen, büyüye inanan. Kim içkiye devam üzere ölürse, Allah kendisini Guta nehrinden sular. Bu öyle bir nehirdir ki, fahişelerin cinsel organından akar. Bunların cinsel organlarının çıkardığı yellenme Cehennem ehline eza verir." [315]

Bu hadis, selefin tevilini uygun görmediği, tehdit ihtiva eden nasslardandır. Demişlerdir ki, 'Geldiği gibi aynen kabul edin, bunları yoruma gitmek, Allah hakkında bilmeden konuşmaktır. Bu hususta söylenecek şey şudur:

'Şirk ve kişiyi dinden çıkaran şeylerin dışındaki her amel, Allah'ın dilemesine kalmıştır. Eğer azab ederse, bu azab kendisine vacib olmuş demektir, eğer mağfiret ederse bu da, Allah'ın fazlı, affı ve rahmeti demektir."

Sürekli içki içen ve akrabasıyla bağlarını koparan kimse hakkında Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Demek, iş başına gelip yönetimi ele alırsanız hemen yeryüzünde fesat (bozgunculuk) çıkaracak ve akrabalık bağlarınızı koparıp parçalayacaksınız, öyle mi?" (Muhammed: 47/22)

Burada sihir mutlak mânâda zikredildiğinden, geçen hadiste de görüldüğü gibi buna müneccimlik de dahildir. Bu, konu başlığıyla da uygunluk göstermektedir.

Zehebi "Kebair" kitabında der ki:

"Buna simya öğrenmenin ve bununla amel etmenin hükmü de dahildir. Aynı zamanda kadını kocasına bağlamak, kocanın karısına karşı muhabbetini artırmak veya birbirlerine karşı buğzetmelerini sağlamak için yapılan şeyler ve benzeri bilinemeyen meçhul kelimelerle yapılan tüm şeyler de buna dahildir. Halkın büyük çoğunluğu hatta neredeyse tamamı kebairlerin bir çoğundan habersiz olup, bundaki tehdidin ne derece büyük olduğunu da bilmemektedirler."

315 Ahmed: 4/399, İbn Hibban, Mevarid Eşribe: 1380, 1381; Hakim, Eşribe: 4/146; Elbani, Ehadisus-Sahiha: 678

Şeyhülislâm der ki:

"Cahiliye adetlerinden olup halen işlenmekte olan, terk edilmeyen öyle şeyler var ki, halk bunların terk edilmemesinin yerildiğini bile bilmez. Cahiliye adetlerinden olan tüm fiiller İslâm dininde kötüdür. Böyle olmasaydı bunlar cahiliyeye izafe olunmazlardı. Bunların cahiliyeye izafe edilmeleri, zemmi gündeme getirmektedir. Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Evlerinizde vakarla oturun (evlerinizi karargah edinin). İlk cahiliye (kadınları)nın süslerini açığa vurması gibi siz de süslerinizi açığa vurmayın; namazı dosdoğru kılın, zekatı verin, Allah'a ve elçisine itaat edin." (Ahzab: 33/33)

Burada hem açılıp saçılma eylemi, hem de cahiliyenin hali yerilip, zem edilmektedir. İşte bu, az da olsa onlara benzemenin men edildiğini gösterir.

Soy ile Övünmek

"Soy ve asaletle övünmek", halka karşı atalarıyla ve onların yaptıklarıyla üstünlük taslamaktır. Doğrusu Allah sizden cahiliye kirini, atalarla övünmeyi gidermiştir. Çünkü üstünlük sadece takva iledir.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Ey insanlar, gerçekten, biz sizi bir erkek ve bir dişiden yarattık ve birbirinizle tanışmanız için sizi halklar ve kabileler kıldık. Şüphesiz, Allah katında sizin en üstün olanınız takvaca en ileride olanınızdır. Şüphesiz Allah, bilendir, haberdardır." (Hucurat: 49/13)

"Bizim katımızda sizi (bize) yaklaştıracak olan ne mallarınız ne de evlatlarınızdır; ancak iman edip salih amellerde bulunanlar başka. İşte onlara, yaptıklarına karşılık olmak üzere kat kat mükafat vardır ve onlar yüksek köşklerinde güven içindedirler." (Sebe: 34/37)

Ebu Hureyre'den ؓ Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Doğrusu Allah ﷻ sizden, cahiliye kirini, atalarla övünmeyi gidermiştir. Kişi ya takva sahibi bir mü'min veya facir bir şakîdir. İnsanlar Adem'in oğullarıdırlar. Adem ise topraktan yaratılmıştır. Kesinlikle birtakım kimseler üstünlüklerini birtakım kavimlere bırakacaklardır. Ancak bunlar Cehennem kömüründen bir kömürdürler veya Allah ﷻ katında bok böceğinden de daha değersizdirler." [317]

317 Ebu Davud, Edeb: 120

YILDIZLARIN YAĞMUR YAĞDIRDIĞINA İNANMAK

Bu da yine tehdit gerektiren şeylerdendir. "Enva" kelimesi, "nev" kelimesinin çoğuludur. Ayın konaklama yerleri, yani menzilleri mânâsına gelir. Yağmurun yağması, suyun bolluğu gibi şeyler buna nisbet edilmektedir.

Ebussaadat der ki:

"Ayın menzilleri 28 tanedir. Ay, her gece bu menzillerden birine iner.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Ay'a gelince, biz onun için de birtakım uğrak yerleri takdir ettik; sonunda o, eski bir hurma dalı gibi döndü (döner)." *(Yasin: 36/39)*

Fecrin, doğusuyla birlikte her on üç gecede bir, batıda bir menzilesi düşer. Bunun yerine vakti geldiğinde doğudaki yerinden bir başkası doğar. Böylece tümü, senenin bitimiyle sona erer. Araplar her bir menzilenin düşmesinin ardından onu izleyen birinin doğmasıyla yağmur yağacağına inanırlar, yağmurun yağmasını buna nisbet ederler, bunun için de şöyle derlerdi:

"Biz şu nev ile şöyle şöyle yağmura sahip olmuştuk". Buna "nev" adının verilmesi, bunlardan biri düşünce, hemen doğudan bir yenisinin doğması ve kalkması sebebiyledir. Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Rızkınıza şükür olarak Allah'tan geleni mi yalanlıyorsunuz?" *(Vakıa: 56/82)*

Ali'den رضي الله عنه Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Filan ve filan nev sayesinde bize yağmur geldi." diyorsunuz."

Bu, Ali, İbn Abbas, Katade, Dahhak, Ata el-Horasani ve başkalarından rivayet olunmuştur ki, müfessirlerin cumhurunun görüşü bu şekildedir. Böylece Muhammed et-Temimi'ın burada bunu delil getirmesinin gerekçesi de ortaya çıkmış oldu.

İbn Kayyim der ki:

"Hayatınızın bağlı bulunduğu rızkınızı, nasibinizi yalanlama konumuna geliyorsunuz, yani Kur'ân'ı yalanlıyorsunuz."

Hasan diyor ki:

"Sizler Kur'ân'dan olan hazzınızı ve nasibinizi yalanlıyorsunuz. Kur'ân'dan hazzı yalnızca onu yalanlamak olan kimse ziyan etmiştir."

Cahiliyye Adetleri

Ebu Malik el-Eş'ari'den رضي الله عنه (Ebu Malik Hars (Haris) b. Hars Sami. Sahabedendir)

Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Ümmetim cahiliye adetlerinden şu dört şeyi bırakması gerektiği halde bırakmıyor:

1 - Soy ve asalet ile övünmek,

2 - Başkalarının soyunu küçümsemek, dil uzatmak,

3 - Yağmurlara yıldızların sebep olduğuna inanmak,

4 - Cenaze arkasından ağıt tutmak."

Rasûlullah ﷺ ilaveten buyurdu ki:

"Cenaze arkasından ağıt tutan kadın, ölmeden önce tevbe etmezse, Kıyamet Günü üzerinde katrandan bir gömlek ve uyuzdan bir zırh olacaktır."[316]

Bu ümmet bu dört şeyi ya haramlığını bile bile veya bunun cahiliyenin kötü işlerinden olduğunu bilmeden işleyecektir. Burada söz konusu olan cahiliye, Rasûlullah ﷺ peygamber olarak gönderilmeden önceki cahiliyedir. Böyle denmesinin sebebi, aşırı bilgisizlik ve cehalet içinde olmalarındandır. Bunun gibi Allah ﷻ Rasûlü'nün ﷺ getirdiğine aykırı olan her toplum, cahiliyedir. Bu bakımdan Rasûlullah ﷺ onlara ait olan bu amellere ve daha birçoğuna muhalefet etmiştir. Bu, ancak Kur'ân'ın gereğince değerlendirilmesi ve Sünnetin çok iyi bilinmesiyle anlaşılabilir. Muhammed et-Temimi'ın, cahiliye konusunda, Allah'ın ﷻ Rasûlüne ﷺ muhalefetle ilgili olarak içinde 120'ye varan meselenin ele alındığı çok değerli bir eseri vardır:

316 Buhârî, Ezan: 156, İstiska: 28, Megazi: 35; Müslim, İman: 125; Ebu Davud, Tıbb: 22; Tirmizi, Tefsir: 56/4; Nesai, İstiska: 16; Darimi, Rikak: 49; Malik, İstiska: 4; Ahmed: 4/117

Soya Sövmek

"Başkalarının soyunu küçümsemek, dil uzatmak" yani onu ayıplamak, kusurlu kılmaktır. Nitekim Ebu Zer bir kişiyi, 'Ey siyah kadının oğlu' diyerek anasının siyahlığı sebebiyle kınamıştı. Nebi ﷺ de kendisine:

"Sen onu anası sebebiyle mi kusurlu buluyorsun? Doğrusu sen, içinde halen cahiliye hastalığı bulunan bir kimsesin." demişti. [318]

Bu hadis, insanların neseplerine dil uzatmanın cahiliye adetlerinden olduğunu göstermektedir. Kimi müslümanlarda bu türden cahiliyeye, Yahudiliğe veya Hristiyanlığa mal edilebilecek bazı hasletler bulunabilir. Şeyhülislâm'ın söylediğine göre bu, onun küfrünü ve fasıklığını gerektirmez.

Yağmurlara Yıldızların Sebep Olduğuna İnanmak

Yağmuru nev'a nisbet etmektir ki, bu, yıldızın düşmesi demektir.

Cabir es-Suvai'den ؓ Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Ümmetim adına üç şeyden korkarım; yıldızlarla istiska, sultanın zulmü ve kaderi yalanlamak." [319]

Bir kimsenin: 'Biz şu yıldız veya şu nev sayesinde yağmurlandık' demesi, onun, yağmur yağdırmada bunların etkili olduğuna inanması sebebiyledir. Bu ise şirk ve küfürdür. Cahiliye ehlinin inancıdır. Mesela bir menfaat elde etmek ve bir zararı önlemek için ölü ya da gaib olan bir kişiye dua etmek veya dua ederek kendisine şefaat etmesini sağlamayı istemek gibi. İşte bütün bunlar şirktir. Allah ﷻ, Rasûlünü ﷺ bu tür davranışları nehyetmek ve bu gibi filleri işleyenlere karşı savaşmak için göndermiştir.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Fitne kalmayıncaya ve din tamamen Allah'ın oluncaya kadar onlarla savaşın. Şayet vazgeçecek olurlarsa, şüphesiz Allah; yaptıklarınızı görendir." (Enfal: 8/39)

Âyette geçen "fitne"den maksat şirktir.

Bir kimse: 'Biz filan nev sayesinde yağmura kavuştuk' derken, asıl müessirin o değil, bir tek Allah ﷻ olduğunu kabul edip inanabilir. Böyle bir kimse sırf adet gereği, o yıldızın düşmesiyle yağmurun yağdığını görmesinden dolayı böyle söylemiştir. Burada en doğru olan, yağmurun yağmasını öyle bir yıldıza nisbet etmenin haram olduğudur. Hatta bunu mecazi anlamda da söylese durum değişmez.

---

318 Terğib; 4/131
319 Ahmed, İbn Cerir

İbn Müflih "Füru" kitabında açıkça şunu belirtmiştir:

"Biz şu nev sayesinde yağmura kavuştuk" demek haramdır." "el-İnsaf" kitabında da bunun kesin haramlığını, mecazi mânâda da söylense bu hükme tabi olduğunu açıklamış, bu hususta herhangi bir ihtilaftan söz etmemiştir. Çünkü bunu söyleyen bir kimse, Allah'a ﷻ ait olan bir fiili, O'nun hiçbir şeye kadir olmayan, zarar ve yarar sağlama gücünde olmayan yaratıklardan birine nisbet etmektedir ki, bu, küçük şirktir.

Cenaze Arkasından Ağıt Yakmak

"Cenaze arkasından ağıt yakmak"

"Nihaye" ölüye ağlamak, ağıt yakmak, yüksek sesle üstünü başını paralayarak Allah'ın ﷻ gazabını kazanmaktır. Çünkü burada Allah'ın ﷻ kazasına karşı bir isyan vardır. Bu, gerekli olan sabra aykırıdır. Hakkında ağır bir tehdit bulunması nedeniyle de büyük günahlardandır.

Burada, tevbe etmenin günahlar için bir keffaret olduğuna ilişkin de bir uyarı vardır. Bu, büyük günahlar için de söz konusudur ve üzerinde icma bulunan bir gerçektir. Ayrıca günahlar, musibetleri yok eden iyilikler sebebiyle, müslümanların bazılarının bazısına duaları ile veya Allah'ın ﷻ izniyle olan şefaat sebebiyle, kendisine şirk koşmayanları Allah'ın ﷻ affetmesiyle de bağışlanabilir.

Abdullah b. Ömer'den Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Allah, kulunun tevbesini, kul artık harhar ederek ölümle pençeleşme anına gelmeden öncesine kadar kabul eder." [320]

Kıyamet Gününde üzerlerindeki giysileri, ateş iyice vücutlarına yapışsın, fena kokudan rahatsız olsunlar, acıları daha da artsın diye, katrana bulandırılarak giydirilir.

İbn Abbas'tan: 'Katran, erimiş bakırdır' diye rivayet edilmiştir.

İbn Kesir ve başkaları bunu:

"O gün suçluların (sıkı) bukağılara vurulduklarını görürsün. Giyimleri katrandandır, yüzlerini ateş bürümektedir." (İbrahim: 14/49-50) âyetlerinin tefsiri sırasında zikretmişlerdir.

320 Tirmizi, De'avat: 102; İbn Mace, Zühd: 30; Tirmizi bu hadis için "hasen-ğarib" dedi.

Yıldızların Yağmurun Yağmasına Etkisi Yoktur

Zeyd b. Halid ؓ der ki:

"Rasûlullah ﷺ Hudeybiye'de sabah namazını kıldırdı. O gece yağmur yağmıştı. Namazdan sonra yüzünü cemaate dönerek:

"Rabbiniz ne buyurdu, biliyor musunuz?" dedi. Sahabeler:

"Allah ve Rasülü daha iyi bilir." dediler.

"Allah ﷻ buyurdu ki: "Kullarımdan bir kısmı bana inanmış, bir kısmı da beni inkar etmiş olarak sabahladı. Yağmur Allah'ın lütfu ve keremi ile yağdı diyenler bana inanıp yıldızları reddedenlerdir; fakat yağmuru şu nev'e yıldızı yağdırdı diyenler, beni inkar edip yıldızlara inananlardır." [321]

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Sizi yaratan O'dur; buna rağmen sizden kiminiz kafirdir, kiminiz mü'min. Allah, yaptıklarınızı görendir." *(Teğabun: 64/2)*

Nev'in yağmur yağdırmada tesiri olduğuna inanmak şirk ve küfürdür. Allah'a ﷻ Rububiyeti açısından şirk koşmaktır. Böyle inanan kişi müşriktir, kafirdir. Fakat, bu şekilde inanmayıp nev'in Allah'ın ﷻ izniyle yağmur yağdırdığına inanıyorsa o taktirde de, Allah'ın ﷻ nimetini başkasına nisbet etmiş olacağından, küçük şirk işlemiştir. Halbuki Allah ﷻ, nev'i yağmurun yağdırılması için bir sebep kılmamıştır. Bu, ancak Allah'ın ﷻ bir fazlı, rahmeti olup, dilediğinde yağdırır, dilediğinde ise yağdırmaz. Bu hadis ayrıca, hiç kimsenin mecazi anlamda bile olsa Allah'a ﷻ ait olan fiilleri O'ndan başkasına izafe etmesinin caiz olmadığına delalet etmektedir. Nitekim Fürû ve el-İnsaf adlı eserlerin sahibi, bunun haram oluşunun kesinliğini net bir şekilde ortaya koymuştur.

Muhammed et-Temimi diyor ki:

"Burada gerçek mânâdaki bir imana ve ihlâsa da işaret vardır."

Ehli Sünnet vel Cemaat mezhebince, bizzat Allah'ın ﷻ kendi zatını ve Rasûlünün ﷺ O'nun zatını tavsif ettiği sıfatlar, örneğin hayat, ilim, fiilleriyle ilgili sıfatlar, kullarına merhameti sebebiyle olan rahmeti gibi, hepsi Allah'ın ﷻ zatıyla kaim olan sıfatlardır, başkasıyla kaim değildirler. Birçoklarının yanılgıya düştükleri bu noktayı akıldan çıkarmayıp, iyi anlamak gerekir. Hadiste Allah'ın ﷻ nimetlerini sadece Allah'a ﷻ izafe etmenin caiz olduğu bildirilmiştir. Çünkü bu nimetler sebebiyle ancak O'na hamd edilir. İşte bu, tevhid ehlinin durumudur.

321 Tirmizi, De'avat: 102; İbn Mace, Zühd: 30; Tirmizi bu hadis için "hasen-ğarib" dedi.

Muhammed et-Temimi 'Burada küfrün varlığının söz konusu olduğu gerçeği ortaya çıkmaktadır' demiştir. Nimetin Allah'tan ﷻ başkasına nisbeti küfürdür. Bu açıdan kimi alimler bunun kesin olarak haram olduğunu belirtmişlerdir. Hatta nev'in yağmur üzerinde kesin etkisinin olduğuna inanmasa da haramdır. Çünkü bu da, bir bakıma nankörlük demektir. Zira nimet, onu verene nisbet edilmemiştir. Bu:

"Onlar, Allah'ın nimetini biliyorlar, sonra da inkar ediyorlar; onların çoğu inkar edenlerdir." (Nahl: 16/83) âyetinde açıklanacaktır.

Kurtubi, Zeyd b. Halid hadisinin açıklamasıyla ilgili olarak şu bilgileri verir:

"Araplardan kimisi, doğudan bir yıldız doğup, bir diğeri de batıdan battığında (düştüğünde), bu sırada bir yağmur yağar veya bir rüzgar eserse, bunu doğan yıldıza, kimisi de batan yıldıza nisbet ederlerdi. Bu nisbet, icat ve yaratma mânâsında idi. Hadiste, söz konusu görüş bu mânâda mutlak olarak değerlendirilmiştir. Şari de, bunun bu şekilde kullanılmasını mutlak anlamda nehyederek, onların itikat ve konuşmalarına benzer bir durumun ortaya çıkmamasını istemiştir."

"Kimisi icat (yaratma) anlamında nisbet ediyordu" tarzındaki görüş böyle inanmayanların da var olduğunu göstermektedir. Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"And olsun onlara: 'Gökten su indirip de ölümünden sonra yeryüzünü dirilten kimdir?' diye soracak olursan, şüphesiz 'Allah' diyecekler. De ki: "Hamd Allah'ındır" Hayır, onların çoğu akletmiyorlar." (Ankebut: 29/63)

Bu âyet gösteriyor ki, onlardan kimileri yağmuru yağdıranın Allah olduğunu biliyor ve bunu ikrar etmekle beraber nev'in az da olsa bunda bir etkisinin olduğuna inanıyorlardı. Ancak Kurtubi, açıklamasında net olarak böyle bir inançta olup olmadıklarını belirtmemiştir. Mezkur âyete dayanarak aleyhine bir itiraz söz konusu değildir.

İbn Abbas'ın ؓ rivayet ettiği hadiste Rasûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

"O gece bazı kimseler: 'Şu Nev'e yıldızı sözünde durup yağmuru yağdırdı.' dediler. Allahu Teâlâ onlar hakkında: "Rızkınıza şükür olarak Allah'tan geleni mi yalanlıyorsunuz!" (Vakıa: 56/82) âyetini indirdi." [322]

İbn Abbas ؓ demiştir ki:

"Nebi ﷺ döneminde yağmur yağmıştı. Bunun üzerine Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

322 Müslim İman: 125

"İnsanlardan kimi şükredici olarak, kimi de kafir olarak sabahladı. Onlardan kimi: 'Bu, Allah'ın rahmetidir' dediler, kimisi de: 'Filan ve filan nev' doğru söyledi' dedi."

İşte bunun üzerine:

"Hayır, yıldızların yer (mevki)lerine yemin ederim..." (Vakıa: 56/75) âyeti nazil oldu.[323]

Burada Allah ﷻ tarafından bir yemin vardır. Allah ﷻ, yaratıklarından diledikleriyle yemin etmiştir. Yeminin cevabı da:

"Elbette bu bir Kur'ân-ı Kerim'dir." (Vakıa: 56/77) âyetidir. Bu durumda "la" edatı sıladır. Nefyi pekiştirmek için gelmiştir. Mana şöyle olmaktadır:

"Kur'ân, sizin ileri sürdüğünüz gibi sihir ya da kehanet değildir. O, gerçekten Kur'ân-ı Kerim'dir."

İbn Cerir der ki:

"Bazı Arap bilginleri derler ki, "La uksimu" âyetinin mânâsı şöyledir:

"Durum sizin söyleyegeldiğiniz gibi değildir." Sonra yeniden yemin ile başlanıldı ve:

"Uksimu bi..." dendi.

İbn Abbas diyor ki:

"Yani Kur'ân'ın yıldızlarına.

Kur'ân bir bütün halinde yüce semadan dünya semasına toptan indirilmiştir. Daha sonra buradan da seneler içerisinde bölüm bölüm inmiştir."

Daha sonra İbn Abbas bu âyeti okudu. "Ve Mevakıaha", art arda zaman içerisinde indi, demektir."

Mücahid de diyor ki:

"Mevaki-i nücum" yıldızların doğuşları ve doğudan doğmalarıdır." (Matali ve meşariki demektir).

Bu, İbn Cerir'in tercihidir. Buna göre yemin edenle üzerine yemin edilen şey -ki bu Kur'ân'dır- aralarında birkaç yönden münasebet vardır:

Birincisi: Allah ﷻ, insanların karada ve denizde yollarını bulabilmeleri için yıldızları yol gösterici kılmıştır. Kur'ân âyetlerini de, azgınlık ve cehalet

323 Müslim, İman: 32

sapkınlığından kurtulmak için hidayet ve yol gösterici kılmıştır. Birisi duyulara bağlı olan şeylere yol göstermektedir, Kur'ân ise manevi karanlıklardan kurtarmaktadır. Allah burada iki hidayeti cem etmiştir:

Birisi görünür zinet olmaları bakımından yıldızlarla yol gösterilmesindeki hidayet, ötekisi de batıni mânâda bir zineti oluşturan manevi hidayet.

Yıldızlar şeytanları taşlamak içindir, Kur'ân ile de insan ve cin şeytanlarının taşlanması için gereken yapılmaktadır. Gökteki yıldızlar, Allah'ın görülen apaçık âyetleri ve mucizeleridirler. Kur'ân ise, Allah'ın okunan ve işitilen âyetleridir. Bunların batışı anında da birtakım ibretler ve işaretler vardır ki, bunlar Kur'ân'ın âyetlerine delalet eder ve onların iniş sırasındaki yerlerine işaret eder. (İbn Kayyim)

Üzerine Yemin Edilen Şey

"Elbette bu, bir Kur'ân-ı Kerim'dir." (Vakıa: 56/77)

İbn Kesir bununla ilgili olarak şöyle der:

"Şu kendisiyle yemin ettiğim kasem var ya, eğer siz bilebilseydiniz, onun azametini takdir etseydiniz, adına ve üzerine yemin edilenin azametini öğrenmiş olur ve tazimde bulunurdunuz."

Üzerine yemin edilen şey, bizzat Kur'ân'dır. O, Allah'ın ﷻ vahyi ve kelamıdır. Kafirlerin dediği gibi o sihir, kehanet ve şiir değildir. Aksine o, Yüce Kur'ân'dır ve Allah'ın kelamı olduğu için onda çok hayırlar vardır.

İbn Kayyim der ki:

"Allah ﷻ burada Kur'ân'ı, onun güzelliğini, hayrını, faydalarını, yüceliğini gösterecek bir şekilde vasfedip, tanıtmıştır. Çünkü Kerim demek, oldukça güzel olan, hayrı çok ve muazzam olan demektir. O herşeyden daha güzel ve daha efdaldir. Allah ﷻ, kendi zatını Kerem diye vasfetmiş, Kur'ân'ı da kendi kelamı diye tanıtmıştır. Arş'ı da kendi Arş'ı olmakla vasfetmiştir. Yine hayrı çok ve bol olanı, manzarası güzel olan bitkileri ve başka şeyleri de bununla tanıtır. Bunun içindir ki, Selef "el-Kerim" i, "hasen" yani güzel diye tefsir etmişlerdir.

Ezberi der ki:

"El-Kerim" hamd olunmayı (övülmeyi) kendisinde toplayan bir isimdir. Allahu Teâlâ Kerim'dir, fiilleri de güzeldir. Doğrusu bu, yüce olan bir Kuran'dır. Onda bulunan hidayet, beyan, ilim ve hikmet açısından övülmeye layıktır."

"Saklanmış, korunmuş bir kitapta (yazılı)dır. (Vakıa: 56/78)

Yani korunmuş, muazzam ve saygı gösterilmesi gereken yüce bir kitaptır. (İbn Kesir)

İbn Kayyim der ki:

"Vakıa 78 âyetiyle ilgili olarak tefsirciler arasında ihtilaf bulunmaktadır. Bunlardan kimisi 'Levh-i Mahfuzdur' demişlerdir. Doğru olanı ise, onun meleklerin elinde bulunan kitap olmasıdır. Çünkü bu:

"O (Kuran) şerefli, üstün sahifelerdedir. Yüceltilmiş, tertemiz (mutahhar) kılınmış. Emrine itaatkar, oldukça değerli katiplerin elleri ile (Levh-i Mahfuz'dan yazılmıştır). (Abese: 80/13-16) âyetlerinde söz konusu edilen kitaptır. Bu âyetler, Kitabın onların elinde olduğunu ve onların elleriyle buna dokunduklarını göstermektedir.

Kur'ân'a Ancak Temiz Olanlar Dokunabilir

"Ona temizlenip arınmış olanlardan başkası dokunamaz." (Vakıa: 59/79)

İbn Abbas ﷺ der ki:

"Ancak temiz olanlar dokunur' ile kastedilen, semada bulunan kitaptır." Bir rivayette ise, temiz olanlardan maksadın melekler olduğu söylenmiştir.

Katade şöyle demiştir:

"Allah katında ona ancak temiz olanlar dokunur." Dünya ile ilgili duruma gelince, ona murdar olan mecusi, pis olan münafık da dokunur." Bu görüşü birçokları tercih etmişlerdir.

İbn Kayyim da bu görüşü tercih edenler arasındadır.

İbn Zeyd der ki:

"Kureyş, bu Kur'ân'ın şeytanlarca indirildiğini ileri sürdüler. Allah ﷻ da bu âyetle, ona ancak temiz olanların dokunabileceğini bildirdi.

Allah ﷻ şöyle buyurdu:

"Sizden korkunca da hemen aranızdan kaçtım. Sonra da Rabbim bana hüküm (ve hikmet) verdi ve beni gönderilen (elçilerden) kıldı." (Şuara: 26/21)

"Bu, onlara yaraşmaz ve güç de yetiremezler. Çünkü onlar, (vahyedileni) işitmekten kesinlikle uzak tutulmuşlardır." (Şuara: 26/211-212)

İbn Kesir, "Bu, doğru bir kavildir" demiştir. Fakat bu, bir önceki kavil bunun dışında kalır, demek değildir.

Buhârî (r.h.) bu âyetle ilgili olarak Sahih'inde şöyle der:

"Onun hazzına ancak ona iman edenler erer."

İbn Kayyim (r.h.) der ki:

"İşte bu, âyetin işaret ve uyarılarındandır. Ancak bunun Allah'ın kelamı olduğunu ve hakkın bununla ortaya konulduğunu bilen ve kesin iman eden kimseler bundan lezzet alır, okumaktan haz duyar, onu anlar ve üzerinde düşünürler. Çünkü bunu Rasûlüne ﷺ Allah ﷻ indirmiştir. Onun mânâlarını, kalbinde en ufak bir kuşkusu olanlar anlayamazlar."

Başka alimlerin bu âyetle ilgili görüşleri ise şöyledir:

"Buna ancak cünüp olmayanlar ve abdestsiz bulunmayanlar dokunabilirler."

Derler ki: "Âyetin lafzı haberdir, talep mânâsı vardır."

Yine derler ki: "Burada Kur'ân'dan murad, mushaftır. Bunun delili İmam Malik'in Muvatta isimli eserinde Abdullah b. Ebu Bekr b. Muhammed b. Amr b. Hazm'dan yaptıkları rivayettir."

Doğrusu, Rasûlullah'ın ﷺ Amr b. Hazm'a yazmış olduğu mektupta: "Kur'ân'a ancak temiz olanlar dokunur." buyurulmuştur.

Kur'ân Allah ﷻ Katından İndirilmiştir

"*Alemlerin Rabbinden indirilmedir.*" (Vakıa: 56/80)

İbn Kesir diyor ki:

"Bu Kur'ân, alemlerin Rabbi Allah ﷻ tarafından indirilmiştir. Söyledikleri gibi bu, sihir değildir. Aksine bu, kuşkusuz haktır, bunun ötesinde faydalı bir haktan söz edilemez.

Bu âyette, bunun Allah'ın ﷻ kendisiyle konuştuğu kelamı olduğu anlatılmıştır."

İbn Kayyim diyor ki:

"Bunun benzeri, aşağıdaki âyetlerdir:

"*Eğer biz dilemiş olsaydık, her bir nefse kendi hidayetini verirdik. Fakat benden çıkan şu söz gerçekleşecektir: "And olsun, Cehennemi tamamıyla cinlerden ve insanlardan (inkar edenlerle) dolduracağım.*" (Secde: 32/13)

"De ki: "Ruhu'l-Kudüs (Cebrail) onu (Kur'ân'ı) iman edenleri sağlamlaştırmak, müslümanlara bir müjde ve hidayet olmak üzere, Rabbinden hak olarak indirmiştir." (Nahl: 16/102)

Bu âyetler, kullarına karşı Allah'ın ﷻ ilminin ispatıdır. Çünkü nüzul ve tenzil gibi ifadeleri ancak gerçek akıl sahipleri akleder ve selim fıtrat sahipleri tanırlar. Bu, herhangi bir şeyin yukarıdan aşağıya ulaşması demektir. Buna şu âyetle karşılık verilerek red cihetine gidilemez:

"Sizi tek bir nefisten yarattı, sonra ondan kendi eşini var etti ve sizin için davarlardan sekiz çift indirdi. Sizi annelerinizin karnında üç karanlık içinde, yaratılıştan sonra (bir başka) yaratılışa (dönüştürüp) yaratmaktadır. İşte rabbiniz olan Allah budur, mülk O'nundur. O'ndan başka ilah yoktur. Buna rağmen nasıl çevriliyorsunuz?" (Zümer: 39/6)

Biz deriz ki: "Bu, Allah'ın ﷻ, göklerin üstünden indirdiğidir. Allah ﷻ onu bizim için kendi emriyle indirmiştir."

İbn Kayyim ؒ der ki:

"Tenzil'in alemlerin Rabbine muzaaf olarak gelmesi, O'nun onlara sahip olmasını gerektirir ve onların tasarrufunun, Allah'ın ﷻ elinde bulunduğunu gösterir. Dolayısıyla Allah ﷻ onlar üzerinde hüküm sahibidir, onlara ihsanda ve in'amda bulunur. İşte durumu böyle olan zat, hiç yarattıklarıyla bir olabilir mi? Rububiyet tam anlamıyla O'na aittir. O, hiçbir şeyi başıboş bırakmamış, ihmal etmemiş ve boşuna, yani abes olarak yaratmamıştır. Dolayısıyla onlara emretmeyecek, onları nehyetmeyecek, onlara sevap vermeyecek veya onları cezalandırmayacak diye bir şey asla söz konusu olamaz. O'nun alemlerin Rabbi olduğunu ikrar edenler, Kur'ân'ın O'nun tarafından Rasûlüne indirildiğine inanır ve bunu ikrar eder, böylece bunu O'nun alemlerin Rabbi olduğunun delili olarak görürler. Böylece risaletini sahih mânâda Rasûlüne gönderdiğinin sabitliği ve onun getirdiklerinin gerçekliği de ortaya çıkar. İşte böylesine bir istidlal, harikulade olaylar ve mucizeler göstermekten daha güçlü ve daha şerefli bir istidlaldir. Her ne kadar bunun delaleti genel mânâda tüm insanların zihnine yakın gelse de, ötekisi daha güçlüdür. Bu şekilde bir sonuca varmak ancak akıl sahibi havastan olan kimselerin işidir."

"Şimdi siz bu sözü hor görüp küçümsüyor musunuz?" (Vakıa: 56/81)

Mücahid diyor ki:

"Siz Kur'ân'dan uzaklaşıp bu konuda onlara meyletmek mi istiyorsunuz?"

İbn Kayyim ﷺ da şöyle diyor:

"Sonra onları, önünde eğilinmemesi gerekenin önünde eğildiklerinden dolayı azarlıyor, tevbih ediyor. Çünkü onlar karşı çıkmaları gereken ve tanımaları icab eden şeyin ne olduğunu düşünmeksizin, hemen başkalarının önünde eğilip yağcılık yapıyorlar.

Dört elle ona sarılıyor, ellerini ona uzatıyor, kalplerini ve gönüllerini ona bağlıyorlar.

Uğrunda savaş ve barış yapılacak olan, sadece Allah'tır ﷻ. Bundan bir an olsun ne sağa ve ne de sola sapılmamalıdır.

Gönül O'ndan başkasına iltifat etmemeli,

Ancak O'nun huzurunda muhakeme olmalı,

O'nunla muhaseme olmalı, yani Allah ﷻ için düşmanlık gösterilmelidir.

O'nun nuru olmadan, yüce mertebeler uğrunda yol bulunmaz, O'nsuz şifa olmaz. Çünkü O, varlığın ruhu, alemin hayatı, saadetin medarı, kurtuluşun yolu ve yol göstereni, raşidin caddesidir. Basiret ehlinin nurudur. Durumu böyle olanın karşısında nasıl bir başkasına yağcılık edilir ki? Bu yağcılık için değil, Hak ile ve hak içindir. Oysa yağcılık gücü ve izalesi mümkün olmayan batılda veya ikamesi mümkün olmayan zayıf hakta olabilir. Böylece yağcılık eden kimse, bu durumda bazı hakkı bırakır ve bir kısım batıla bağlanabilir. Fakat her hakkın ancak kendisi sayesinde ayakta kalabildiği bir hak konusunda nasıl yağcılık söz konusu olabilir?

"Ve rızkınızı (Kur'ân'dan yararlanma nimetini bırakıp onu) mutlaka yalan saymaktan ibaret mi kılıyorsunuz?" (Vakıa: 56/82)

Bu bölümün başında bu âyetle ilgili gerekli açıklamalar yapılmıştı.

Allah ﷻ en iyisini bilendir.

437

SEVGİ VE İMAN

"İnsanlardan bazıları, Allah'tan başka varlıkları O'na eşler koşarlar, onları Allah'ı sevdikleri gibi severler. İman edenlerin ise Allah'a olan sevgileri daha güçlüdür. O zulmedenler, azaba uğrayacakları zaman muhakkak bütün kuvvetin tümüyle Allah'ın olduğunu ve Allah'ın vereceği azabın gerçekten şiddetli olduğunu bir bilselerdi." (Bakara: 2/165)

Âyete göre, Allah'ı ﷻ sevmek, İslâm dininin temelidir. Her şey bu esas üzerinde döner durur. Bu muhabbetin kemaliyle olgunlaşır, bunun eksikliğiyle insanda tevhid inancı da eksilir.

Sevgide Şirk

"İnsanlardan bazıları, Allah'tan başka varlıkları O'na eşler koşarlar, onları Allah'ı sevdikleri gibi severler."

Menazil Şerhi'nde (Medaricussalikin'de) deniliyor ki:

"Allah ﷻ şunu bildiriyor:

Doğrusu Allah'tan ﷻ başkasını Allah'ı ﷻ seviyormuş gibi sevmek, Allah'tan ﷻ başka endad edinmek mânâsına gelir. Bu denklik, yaratılış ve rububiyette denklik değil, muhabbette ve sevgide denklik mânâsındadır. Çünkü dünyada kimse böyle bir denklik isbat edemez. Ancak sevgi ve muhabbetteki denklik bunun aksinedir. Yeryüzündeki insanların çoğu sevgi ve tazimde Allah'tan ﷻ başkalarını Allah'a ﷻ denk (endad) edinirler."

İman Edenler En çok Allah ﷻ'ı Severler

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"İman edenlere gelince, Allah'a karşı olan sevgileri çok daha fazladır."

Bu âyetin ne şekilde takdir olunduğu konusunda iki görüş vardır:

Birincisi: Allah'a ﷻ karşı sevgide çok daha ileride olan mü'minlerin Allah'a olan sevgisi, endad ashabının, endadlarına besledikleri sevgiden çok daha fazla, bunların ilahlarını sevmelerinden, onlara tazimlerinden çok daha ileridedir.

İbn Cerir'den Mücahid, "Allah'ı sever gibi onları severler" kavliyle ilgili olarak demiştir ki:

"Yani hakka benzetme, endadı aynen onun gibi görme bakımından...

Oysa inananların Rablerine olan sevgileri kafirlerinkinden, onların putlarına olan sevgi ve bağlılıklarından daha çoktur, onlar Allah'ı daha fazla severler."

İbn Zeyd demiştir ki:

"Şu müşrikler var ya, Allah'a denk kabul ettikleri ilahlarına Allah ile beraber ibadet ederek onları tıpkı Allah'a iman edenlerin Allah'ı sevdikleri gibi seviyorlar. Ancak iman edenlerin Allah'a olan sevgileri, bu müşriklerin ilahlarına olan sevgilerinden daha çok ve ileridir."

İkincisi: Allah'a iman edenlerin Allah'a olan sevgileri, Allah'a karşı denk edinenlerin endadlarına karşı duydukları sevgiden üstündür. Çünkü mü'minlerin muhabbeti halistir, halbuki denk tutanların sevgileri, kendilerinde bir payın yok olmasıyla, bir değerin kaybıyla hemen yok olur. Halis olan muhabbet, müşterek olan muhabbetten daha üstündür.

Bu iki görüş "Onları Allah'ı sever gibi severler" yüce kavline göre iki tertib üzeredir. Bu açıdan da yine iki görüş bulunmaktadır.

Birincisi: Onları Allah'ı ﷻ sever gibi severler. Böylece onlara, Allah ﷻ için göstermeleri gereken muhabbeti sergilerler. Bu muhabbetle birlikte Allah'a denk ve eşler tutarlar, şirk koşarlar.

İkincisi: Bunlar endadlarını tıpkı mü'minlerin Allah'ı ﷻ sevdikleri gibi severler. Daha sonra Allah ﷻ şunu açıklıyor: Fakat mü'minlerin Allah'a olan muhabbeti, endad tutanların endadlarına karşı muhabbetlerinden çok daha üstündür."

İbn Teymiye (r.h.) birinci görüşü kabul ve tercih ederek der ki:

"Bunların yerilmelerinin sebebi, muhabbet ve sevgide Allah ile endad arasında bir ortaklık, şirk koşmalarıdır. Fakat bu muhabbetlerinde tıpkı mü'minlerin muhabbeti gibi ihlâslı ve samimi değillerdir. İşte söz konusu eş tutma meselesi, yüce Allah'ın kavliyle hikaye olunmaktadır. Bunlar Cehennem ateşi içerisinde iken ilahlarına ve endad edindiklerine, ilahları ve endadları da kendileriyle bir arada olduğu halde şöyle derler:

"And olsun Allah'a, biz gerçekten apaçık bir sapıklık içindeymişiz. Çünkü sizi alemlerin Rabbiyle eşit tutuyorduk." (Şuara: 26/97-98)

Bilindiği gibi onlar ilahlarını (endadları) alemlerin Rabbi olan Allah'a yaratma ve Rububiyet noktasında denk ve eşit tutmadılar. Denklik, sadece muhabbet ve tazim noktasındaydı. Ancak Kurretü'l Uyun'da ifade olunduğuna göre, bu şirk aynı zamanda Rububiyette de görülmektedir. Çünkü zamanımızda ölülerin vb. şeylerin kainatta tasarruf yetkisine sahip bulundukları inancı belirmektedir ve bu, aynı zamanda şu âyette söz konusu edilen denklik gibidir. Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Hamd, gökleri ve yeri yaratan, karanlıkları ve aydınlığı (nuru) var eden Allah'adır. (Bundan) Sonra bile inkar edenler, Rablerine (bir takım varlık ve güçleri) denk tutuyorlar." (En'am: 6/1)

Böylece muhabbet ve tazim noktasında ibadette Allah'a ﷻ denkler tutuyorlar. Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"De ki: "Eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyun ki, Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın. Allah bağışlayandır, esirgeyendir." (Al-i İmran: 3/31)

Bu âyete Mihnet (deneme) Âyeti adı verilmiştir. Seleften biri şöyle der:

"Bir toplum, Allah'ı ﷻ sevdikleri iddiasına kalkıştılar. Bunun üzerine Allah ﷻ da bu Mihnet Âyetini indirdi."

Allah ﷻ'ı Sevmek, Rasûlüne ﷺ Uymakla Gerçekleşir

"De ki: "Eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyun ki..."

Burada Allah ﷻ, muhabbetin deliline, meyvesine ve faydasına işaret etmektedir. Muhabbetin delili ve alameti:

"Rasûlullah'a ﷺ uymaktır. Faydası ve meyvesi de, bize gönderileni sevmek, ona karşı muhabbet duymaktır. Tabi olma bulunmadıkça, ona karşı muhabbetinizin bir mânâsı yoktur, anlamsızdır. Onun da size muhabbeti olumsuzdur.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Ey iman edenler! İçinizden kim dininden geri döner (irtidat eder) se, Allah (yerine) kendisinin onları sevdiği, onların da kendisini sevdiği, mü'minlere karşı alçak gönüllü, kafirlere karşı ise güçlü ve onurlu olan, Allah yolunda cihad eden, kınayıcının kınamasından korkmayan bir topluluk getirir. Bu, Allah'ın bir fazlıdır, onu dilediğine verir. Allah (rahmeti) geniş olandır, bilendir." (Maide: 5/54)

Allah ﷻ bu âyette muhabbetle ilgili olarak dört alamet zikretmektedir:

Birincisi:

Böyle kimseler mü'minlerin üzerine titrerler ve onlara karşı alçak gönüllüdürler. Müşfiktirler, hassastırlar ve acırlar, tıpkı babanın çocuğuna karşı tutumu, efendinin kölesine karşı durumu gibi.

İkincisi:

Kafirlere karşı ise adeta yırtıcı bir arslan gibidirler. Kafirlere karşı şiddetli, kendi aralarında ise merhametlidirler.

Üçüncüsü:

Allah ﷻ yolunda nefisleriyle, elleriyle (güç kullanarak) ve ayrıca dilleriyle cihad ederler. İşte bu, muhabbetin gerçekleşmesidir.

Dördüncüsü:

Onlar Allah ﷻ için kınayıcının kınamasından korkmazlar, bundan dolayı rahatsızlık duymazlar. Bu da muhabbetin sağlıklı olduğunun alametidir. Her seven, sevgilisi sebebiyle yerilir, ama bundan rahatsızlık duyuyorsa, gerçekten seven değildir.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Onların taptıkları da, Rablerine daha yakın olmak için bir vesile arıyorlar. O'nun rahmetini umuyorlar ve azabından korkuyorlar. Şüphesiz Rabbinin azabı korkunçtur." (İsra: 17/57)

Burada, üç makam zikredilmiştir:

- Sevgi, sevdiğine yakın olma arzusu,
- Salih amellerle tevessül ve
- Umutvar olmakla beraber korkuyu da elden bırakmamak.

Bunlar da gösterir ki, vesile aramak, rahmeti ummanın ve azaptan korkmanın yanında zaid bir iştir. Kesinlikle bilinen bir gerçek vardır ki, kişi ancak yakınında olmasını istediği varlığın yanında bulunmak ister. Yakın olma sevgisi, bizzat onun zatını sevmeye bağlıdır. Hatta zatını sevmek, ona yakın olmayı da vacip kılar. Cehmiye ve Muattıla'ya göre bütün bunlar bir şeydir ve bu şey, onlara göre, o şeyden dolayı zata yakın olmayı sağlamaz, zatına da yakın olunmaz ve sevilmez. Böylece onlar kalple ilgili hayatı inkar eder, ruhların nimetlerini, nefislerin güzel isteklerini, gözlerin nuru olacak şeyleri, dünya ve ahiret hayatının en yüce nimetlerini kabul etmezler. İşte bu yüzden bunların kalpleri kararmıştır. Kendileriyle Allah ﷻ arasına perde gerilmiştir,

dolayısıyla O'nu tanıyamaz ve O'na muhabbetin ne olduğunu bilemezler. O'nu bilmez ve sevmezler, böyle zikredip anmazlar. Ancak isim ve sıfatlarını tatil (inkar) ederek anarlar.

Onların zikirleri, en büyük günahları, yanlış ve hatalarıdır. Allah'ı gerçek sıfat ve isimleriyle, celalinin vasıflarıyla zikredenleri cezalandırır, onları hastalıklı olmakla vasıflandırırlar, haklarında ileri geri konuşurlar ki, aslında bu gibi şeylere layık olanlar ancak kendileridir. Fakat basiret sahipleri ve kalpleri diri olanlar için, onların sözlerinde Allah'a ﷻ muhabbet, O'nu tanıma ve tevhid bakımından gördükleri katı yüreklilik, kin ve nefret yeter. Allah ﷻ yardım edendir.

Şeyhülislâm devamla diyor ki:

"Muhabbetin herhangi bir mânâda bir sınırlandırılması yoktur. Bundan daha açık ve net bir tarif yapılamaz. Çünkü sınırlar giderek gizliliği artırmaktadır. Onun tanımı, bizzat onun varlığının kendisidir. Dolayısıyla muhabbet vasfedilmez, tanımlanamaz. Yani muhabbet, muhabbetten daha üstün başka bir vasıfla açıklanamaz. Ancak halk bununla ilgili sebepleri, bunun gereklerini, alametlerini, şevahid ve meyvesini konuşur, hükümlerinden söz eder. Bu konuda söylenecek en toparlayıcı söz, Ebu Bekr Kettani'nin Cüneyd'den aktardığı şu ifadedir.

Ebu Bekir Kettani diyor ki:

"Mekke'de hac mevsiminde muhabbetle ilgili bir soru geldi. Şeyhler bununla ilgili görüşler ileri sürdüler. Ancak Cüneyd içlerinde yaşça onların en küçüğü idi. Şeyhler kendisine:

"Sen, ey Iraklı! Bu konuda ne biliyorsun, söyle bakalım." diye sordular. O, başını eğdi, gözlerinden yaşlar damlamaya başladı, sonra şöyle konuştu:

"Rabbini zikirle meşgul olduğundan kendinden geçmiş bir kuldur. O'nun haklarını eda etmeye çalışan, gönlüyle ona bakan, heybetinin nurları kalbini yakmış olan, içkinin saf ve arı olanını, O'nun sevgi kadehinde bulan, gaybının perde gerisinden haya duygusu kendisine açılan bir kul. Eğer konuşursa Allah ile (Allah için) konuşur, eğer söylerse, Allah'tan ﷻ alarak (hükmüne bağlanarak) söyler. Eğer sükunet bulmak isterse Allah ﷻ ile sükunet bulur, eğer hareket ederse, Allah'ın ﷻ emriyle hareket eder. O, Allah ﷻ içindir, Allah ﷻ iledir ve Allah'a ﷻ giden yoldadır."

Şeyhler ağlamaya başladılar ve dediler ki:

"Artık buna eklenecek bir söz olamaz. Ey ariflerin tacı, Allah istediğini versin!"

Merhum (Şeyhülislâm) şöyle devam ediyor:

"Muhabbeti celbeden sebepler on tanedir:

1 - Düşünerek, anlayarak, mânâları üzerinde durarak, bundan ne murad olunduğunu kavrayarak Kur'ân okumak.

2 - Farzlardan sonra nafile ibadetlerle Allah'a ﷻ yaklaşmak.

3 - Her halükarda dil, gönül, amel ve hal ile devamlı zikirde bulunmak, ki kişinin muhabbetten nasibi bunlar ölçüsündedir.

4 - Heva ve hevesine galebe çalması halinde Allah ﷻ sevgisini kendi sevgisinin üzerinde tutmak.

5 - Kalbin Allah'ın ﷻ isim ve sıfatlarını mütalaa etmesi, bunları müşahede etmesi ve bu marifet riyazeti ile değişmek.

6 - Allah'ın ﷻ zahir ve batın mânâdaki iyiliğini, ihsanını ve nimetlerini müşahede etmek.

7 - En hoşa gideni Allah'ın ﷻ huzurunda kalbinin kırık olduğunu göstermektir.

8 - Gecenin üçte ikisi gittiği zaman halvette bulunmak, kitabını okumak, sonra da bunu istiğfar ve tevbe ile hatmedip, bitirmek.

9 - Sadık, samimi sevgililerle bir arada bulunmak, onların en güzel sözlerinden payına düşeni almak. Eğer gerekmiyorsa konuşmamak; ancak maslahat gereği konuşması gerekiyorsa konuşmak. Bu noktada hal için bir artış ve başkaları için bir menfaat olduğu bilinmelidir.

10 - Kalple Allah ﷻ arasına girip engel olacak her şeyden uzaklaşmak.

İşte bu on madde sebebiyle sevenler böylece muhabbet menziline erişirler ve sevgilinin huzuruna girebilirler.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"De ki: "Eğer babalarınız, çocuklarınız, kardeşleriniz, eşleriniz, aşiretiniz, kazandığınız mallar, az kar getireceğinden korktuğunuz ticaretiniz ve hoşunuza giden evler, sizlere Allah'tan, O'nun Rasûlünden ve O'nun yolunda cihad etmekten daha sevimli ise, artık Allah'ın emri gelinceye kadar bekleyin. Allah, fasıklar topluluğunu hidayete erdirmez." (Tevbe: 9/24)

Allah ﷻ bu âyette Rasûlüne ﷺ, ailesini, malını, yakınlarını, ticaretini, meskenini seven ve bunları Allah ﷻ sevgisine tercih edenleri, ya da Allah'ın

ﷻ sevip razı olduğu, farz kıldığı amellerden bir kısmına bu sayılanları tercih edenleri uyarmasını, tehdit etmesini emrediyor. Allah ﷻ hicretten, cihadtan vb. şeylerden razı ve hoşnuttur.

İmad b. Kesir ؓ diyor ki:

"Eğer bu sayılan şeyler, size Allah'tan ﷻ, Rasûlünden ﷺ ve O'nun yolunda cihad etmekten daha sevimli ve tercih edilecek geliyorsa, Allah'ın ﷻ size ne gibi bir azap vereceğini bekleyedurun."

İbn Ömer ؓ diyor ki:

"Rasûlullah'ın ﷺ şöyle söylediğini işittim:

"İne ile alış veriş yaptığınızda, öküzün kuyruklarına tutunduğunuzda, ziraatla yetinip cihadı bıraktığınızda, Allah size öylesine bir zilleti musallat kılar ki, siz tekrar dininize dönünceye dek, Allah onu sizden kaldırmaz." [324]

Kulun mutlaka Allah'ın ﷻ kulu için sevdiği şeyi tercih etmesi ve Allah'ın, kulu için sevdiği ve istediği şeyi murad etmesi gerekir. Böylece kul, Allah'ın ﷻ sevdiğini sevmek, O'nun buğzettiğine de buğzetmek durumundadır ki bu, gereklidir. Allah ﷻ için dostluk etmeli, Allah ﷻ için düşmanlık göstermeli ve aynı zamanda Rasûlüne de tabi olmalıdır. Nitekim bu husus önceki mihnet ve benzeri âyetlerde geçmişti.

Enes'ten ؓ Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Hiç biriniz beni, çocuğundan, babasından, bütün insanlardan daha fazla sevmedikçe iman etmiş olmazsınız."[325]

Burada söz konusu iman, farz olan imandır, murad olunan ise, bunun kemal derecesidir. Öyle ki Rasûlullah ﷺ kişi katında çocuğundan, anababasından ve tüm insanlardan daha sevimli olmalıdır. Hatta bunun kemal derecesine erebilmek için, Rasûlullah'ı ﷺ kendi nefsinden de daha fazla sevmelidir. Hadiste şöyle geçmektedir.

Ömer b. Hattab ؓ dedi ki:

"Ey Allah'ın Rasûlü, sen kesinlikle nefsim dışında bana her şeyden daha üstünsün, sevgilisin."

Bunun üzerine Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

---

324 Ebu Davud, Büyu': 56

325 Buhârî, İman: 7-8; Müslim, İman: 69-72; Tirmizi, Kıyame: 59; Nesai, İman: 19, 33; İbn Mace, Mukaddime: 9; Darimi, Rikak: 29; Ahmed: 3/176, 177, 206, 207

"Varlığım elinde olan Allah'a yemin ederim ki, ben senin canından da üstün olarak sana sevimli olmadıkça iman etmiş olmazsın."

Ömer de kendisine:

"Şu anda (seni) nefsi canımdan da çok seviyorum" der. Rasûlullah:

"İşte şimdi oldu ey Ömer!" buyurdu. [326]

Kimi de şöyle demiştir:

"Burada menfi olan, kemal durumudur. Eğer vacib mânâsındaki kemali murad edip, dilerse, doğru söylemiş olur. Çünkü onu terk eden bundan dolayı yerilir ve cezaya çarptırılır. Eğer muradı menfi olan müstehap kemal ise, bu hiçbir zaman Allah ve Rasûlünün kelamında vaki olmamıştır. (Şeyhülislâm) Kim Rasûlullah'a tabi olmaksızın ve onun sözünü başkalarının sözüne tercih etmeksizin onu sevdiğini iddia ederse, yalan söylemiştir.

Allah şöyle buyurmuştur:

"Onlar derler ki: "Allah'a ve elçisine iman ettik ve itaat ettik." Sonra bunun ardından onlardan bir grup sırt çevirir. Bunlar iman etmiş değillerdir." *(Nur: 24/47)*

Dikkat edilirse burada Rasûlullah'a itaatten yüz-çeviren kimsenin, mü'min olmadığı, ondan imanın nefyedildiği belirtilmiştir. Ancak her mü'min, müslüman olduğu oranda sevgiye sahiptir. Bu itibarla her müslümanın mutlaka mü'min olması gerekir; bu iman mutlak anlamda bir iman olmasa da... Çünkü mutlak mânâda iman ancak mü'minlerin havassı için vardır, olabilir.

Şeyhülislâm der ki:

"Halkın avamı küfürden sonra müslüman olduklarında (veya genel mânâsıyla insanlar müslüman olunca), ya da müslüman olarak doğup da şeriata bağlı kaldıklarında, Allah'a ve Rasûlüne itaat edenlerden olmuş olurlar. Bunlar müslüman ve iman sahibidirler, fakat bu imanları mücmel mânâda bir imandır. Ancak, eğer Allah bunu onlara vermişse, iman hakikatinin bunların kalplerine girmesi yavaş yavaş olur. Vermemişse insanların birçoğu yakine ve cihada ulaşamazlar. Eğer böyleleri şüpheye düşerlerse hemen şüphelenirler, cihad ile emrolunsalar, cihad etmezler. Çünkü onlardaki kuşkuyu önleyecek yakin ilmine sahip değildirler. Onlarda Allah ve Rasûlü'nü ailesine ve malına üstün kılacak mânâda güçlü bir sevgi yoktur.

326 Buhârî, İman: 8; Müslim, İman: 69

Eğer böyleleri mihnetten affedilirlerse, böylece ölür ve Cennete girmiş olurlar. Eğer kendilerini şüpheye sokacak bir şeyle iptila olunurlarsa, bu onların kuşkulanmalarına sebep olur. Eğer Allah ﷻ kendilerine, şüphelerini giderici bir nimet in'am etmemişse, böyle şüpheliler olarak kalırlar ve bir nevi münafık olmuş olurlar."

Hadisten, aynı zamanda amellerin imandan olduğunu da öğreniyoruz. Çünkü muhabbet, kalbi ilgilendiren bir ameldir.

Yine hadisten şunu da anlıyoruz ki, Rasûlullah'a ﷺ muhabbet vacip (farz) tir, Allah'a ﷻ muhabbete tabidir ve ondan asla ayrılmaz. Çünkü ona duyulan muhabbet, Allah ﷻ için ve Allah ﷻ adına olan bir muhabbettir. Bunun için, kalpteki Allah ﷻ sevgisiyle artar ve yine bununla eksilir. Kim, Allah'ı ﷻ severse, sevdiği şeyi Allah ﷻ adına ve Allah için sevmiş olur. Tıpkı iman ve salih amelin sevilmesi gibi. Böyle bir muhabbette herhangi bir şekilde şirk şaibesi de yoktur. Çünkü sadece Allah'a ﷻ dayanmakta, istediğini O'ndan umarak beklemekte, korktuğundan emin olmayı da O'ndan istemektedir." İşte muhabbette bunlar vardır.

Kişinin, Allah ﷻ ile beraber başkasına da muhabbeti durumunda, başkasına güveni vardır. Allah'tan ﷻ başkasına bağlanması söz konusudur. İşte böylece Allah ﷻ adına ve Allah ﷻ için muhabbetin nasıl olduğu, bununla Allah'tan başkasına muhabbet arasında nasıl bir fark olduğu ortaya çıkmış oldu. Allah adına ve Allah ﷻ için muhabbet, tevhidin kemalidir. Allah'tan başkasına muhabbet ise Allah ﷻ ile başkasını da sevmek, Allah'tan ﷻ başka endadlara sevgi duymaktır. Müşriklerin kalbi böyle bir bağlılıktadır. Oysa bu mânâda ilahlık bir tek Allah ﷻ için caizdir.

Enes'ten ؓ Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Kimde şu üç şey bulunursa imanın tadına varır: Allah ve Rasûlünü her şeyden daha fazla sevmek, sevdiğini yalnız Allah için sevmek, Allah kendisini küfürden kurtardıktan sonra tekrar küfre dönmekten ateşe atılacakmışcasına hoşlanmamak." [327]

Bu hadisi şerifin:

"Hiç kimse imanın tadına varamaz; ta ki şu üç husus olmadıkça..." ifadesiyle başlayan başka bir rivayeti daha vardır.

Suyuti ؒ "Tevşih" adlı eserinde diyor ki:

---

327 Buhârî, İman: 9-14, İkrah: 1, Edeb: 42; Müslim, İman: 66; Nesai, İman: 2, 4; İbn Mace, Fiten: 23; Ahmed: 3/102, 114, 172

"İmanın halavetini bulur" ifadesinde istiare-i tahliye söz konusudur. Burada mü'minin imanı tatlı bir şeye benzetilerek izafe edilmekte ve imanın hazzına varabilmenin sağlanması için gerekli olan şey tespit edilmektedir."

Nevevi şöyle diyor:

"İmanın halaveti demek, itaatlerden haz ve lezzet duymak, sıkıntılara bu uğurda katlanmak ve bunu dünyevi amaçlara üstün tutarak tercih etmektir. Bir kimseyi Allah'a ﷻ olan itaati ve ona muhalefeti terk etmesi sebebiyle Allah ﷻ için sevmektir. Aynı şekilde Rasûlullah ﷺ da bu mânâda sevilmelidir."

Yahya b. Muaz diyor ki:

"Allah ﷻ için sevmenin hakikati; iyilikle artmayan ve cefa ile de eksilmeyen sevgi ve muhabbettir."

"Allah ve Rasûlünü her şeyden çok sevmek"

Burada siva, insanın doğal olarak sevdiği mânâsındadır. Kişinin kendi çocuğuna, malına, eşine vb. şeylere olan sevgisi gibi. İşte Allah ﷻ ve Rasûlüne ﷺ duyulan sevgi, bunlarınkinden çok daha üstün olmalıdır.

Hattabi diyor ki:

"Burada söz konusu muhabbet, ihtiyara (isteğe) bağlı olan sevgidir, yoksa tabiata bağlı olan, yani doğal olan sevgi değildir. Şirk olan muhabbete gelince, bunun azı da çoğu da Allah ﷻ ve Rasûlünün ﷺ muhabbetine aykırıdır. Bu, daha önce anlatılmıştı.

Bir hadiste şöyle buyuruluyor:

"Tüm kalbi varlığınızla Allah'ı sevin."

Allah ﷻ ve Rasûlünü ﷺ sevmenin alameti: Allah'ın ﷻ sevdiğini sevmek, sevmediği ve razı olmadığı şeyi sevmemek ve ondan razı olmamak, Allah'ın ﷻ rızasını her şeyin üstünde tutmak, gücü yettiğince O'nun rızası yolunda koşmaktır. Allah'ın ﷻ haram kıldıklarından uzak kalmak ve bunlardan oldukça ileri derecede hoşlanmamaktır. Rasûlüne ﷺ tabi olmak, emrine bağlanmak ve nehyettiklerini de terk etmektir.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Kim Rasûle itaat ederse, gerçekte Allah'a itaat etmiş olur. Kim de yüz çevirirse, Biz seni onların üzerine koruyucu göndermedik." (Nisa: 4/80)

Kim de başkasının emrini Allah'ın emrine tercih eder ve O'nun nehyettiklerine muhalefette bulunursa, işte bu, o kimsenin Allah ﷻ ve Rasûlü ﷺ

için bir muhabbeti olmadığını gösterir. Çünkü Allah'ı ﷻ sevmenin ve O'na muhabbetin yolu, rasûlüne muhabbetten geçer. Kim Allah'ı ﷻ sever ve O'na itaat ederse, Rasûlünü ﷺ de sever ve ona itaat eder. Eğer böyle olmazsa, muhabbetten söz edilemez. Nitekim mihnet ve benzeri âyetlerde bunu görmüştük.

Şeyhülislâm ﷺ diyor ki:

"Nebi'nin ﷺ haber verdiğine göre, bu üç haslet kimde bulunursa, o kimse imanın hazzını ve tadını tadar. Çünkü bir şeyin hazzını tatmak, onun için muhabbeti gerektirir. Kim bir şeyi sever ve onu arzularsa, arzusuna erdiği taktirde bir haz, lezzet ve mutluluk bulur.

Lezzet: Sevilen ve arzu edilen uygun bir şeyin hemen ardından duyulan mutluluktur. Lezzet ve mutluluğu içeren iman halaveti, kulun kamil anlamda Allah'a ﷻ muhabbet duymasını sağlar. Bu da üç şeyle kazanılır:

1 - Bu muhabbeti kemale erdirmek,

2 - Başka birinin muhabbetine yer bırakmamak ve

3 - Zıttını def etmek. (Tekmil, tefriğ ve zıddını def)

Bunun tekmili, kul için Allah ﷻ ve Rasûlünün ﷺ sevgisinin bütün başka sevgilerden daha üstün ve mükemmel olmasıdır. Çünkü Allah'a ﷻ ve Rasûlüne ﷺ muhabbet, sadece muhabbetin aslıyla yürümez. Yani sadece kuru bir sevginin anlamı yoktur. Allah'a ﷻ ve Rasûlüne ﷺ olan sevgi kesinlikle tüm sevgilerden daha üstün olmalıdır."

Allah'a ﷻ muhabbet, O'na itaat etmeyi gerektirir. Çünkü Allah ﷻ kulundan kendisine itaat etmesini ister ve bunu sever. Dolayısıyla seven de, sevgilisinin sevdiğini mutlaka sever.

Yine Allah'a ﷻ muhabbet için gerekli olan başka bir şey de, O'na itaat edenleri sevmektir. Örneğin; O'nun nebilerini, rasûllerini ve kullarından salih olanları sevmek gibi. Allah'ın ﷻ sevdiğini sevmek ve Allah'ı ﷻ sevenleri sevmek imanın kemalindendir. Nitekim aşağıda gelecek olan İbn Abbas hadisi de bunu bildirmektedir.

Tefriğ: Kişinin, sevdiğini başka sebeple değil, ancak Allah ﷻ için sevmesidir.

Zıttını def etmek ise: İmanın zıttı olan şeyden hoşlanmamaktır. Nasıl ki ateşe atılmayı istemiyor, bundan hoşlanmıyorsa, zıttı olan şeylerden de hoşlanmamalıdır."

"Ateşe atılacakmışçasına hoşlanmamak"

Burada ateşe atılmak ve imansızlık eşit olarak gösterilmiştir. Bu ifade içinde aynı zamanda ğulata (aşırı gidenlere) de bir reddiye vardır. Çünkü bunlara göre kulda görülen bir eksiklik ve günah, tevbe etmiş de olsa o kişi için mutlak bir eksikliktir. Oysa doğrusu, tevbe etmediği taktirde bir eksiklik olup, tevbe ettiğinde ise olmamasıdır. İşte bunun içindir ki muhacir ve ensar -Allah ﷻ onlardan razı olsun- bu ümmetin en faziletlileridirler. Önceleri kafir iken, Allah onlara İslâm'ı nasip etti de hidayete erdiler. İslâm da kendisinden önceki günahlarını silip götürdü. İşte hicret de böyledir. Hadis de bunu doğrulamaktadır.

Daha önceden de geçtiği gibi muhabbet, mü'minin duyduğu lezzet, haz, güzellik, mutluluk, saygı, heybet ve buna bağlı şeylerdir.

İbn Abbas ؓ diyor ki:

"Sevdiğini Allah için seven, darıldığına Allah için darılan, dostuna Allah için dost olan, düşmanına Allah için düşman olan kimse, işte ancak bu tutumuyladır ki, Allah'ın sevgisine ve himayesine erişir. Kişi böyle yapmadığı müddetçe namazı ve orucu çok olsa bile imanın tadına varamaz. İnsanların dostlukları umumiyetle dünya ile ilgili hususlara dayanır oldu. Bu da onlara bir şey kazandırmayacaktır." [328]

Sonra, İbni Abbas ؓ "Aralarındaki bağlar da kopup gitmiş olacaktır." *(Bakara: 2/166)* âyetindeki "bağlar"dan maksadın sevgi ve dostluk bağları olduğunu söylemiştir.[329]

İbn Ebu Şeybe ve İbn Ebu Hatim, İbn Cerir'den sadece ilk cümleyi tahric etmişlerdir.

Kim Allah'a ﷻ iman edip O'na itaat eden iman ehlini Allah ﷻ için severse, Allah'ı ﷻ inkar eden, O'na şirk koşan, taatından uzak duranlara da, halk içinde kendisine en yakın olan kimseler de olsalar, yaptıklarından ve Allah'ın ﷻ gazabını çektiklerinden dolayı Allah ﷻ için buğzederse işte bu tutumuyla Allah'ın sevgi ve himayesine erişir.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Allah'a ve Ahiret Günü'ne iman eden bir kavmin (topluluğun), ister babaları, ister çocukları, ister kardeşleri, isterse kendi aşiretleri (soyları) olsun,

328 Ahmed: 3/430; Heysemi, Mecmeu'z-Zevaid: 2/89
329 Abd b. Humeyd, İbn Cerir, İbn Ebu Hatim, İbn Münzir, Hakim ve Zehebi bu hadis için sahih dediler

Allah'a ve elçisine başkaldıran kimselerle sevgi (ve dostluk) bağı kurduklarını göremezsin. Onlar, öyle kimselerdir ki, (Allah) kalplerine imanı yazmış ve onları kendinden bir ruh ile desteklemiştir. Onları, altlarından ırmaklar akan cennetlere sokacak, orada süresiz olarak kalacaklardır. Allah onlardan razı olmuş, onlar da O'ndan razı olmuşlardır. İşte onlar, Allah'ın fırkasıdır. Dikkat edin; şüphesiz Allah'ın fırkası olanlar felah (umutlarını gerçekleştirip kurtuluş) bulanların ta kendileridir." (Mücadele: 58/22)

"Allah için dostluk..."

Gerek bu gerekse önceki madde, kulun Allah'ı ﷻ sevmesinin şartlarındandır. Kim Allah'ı ﷻ severse, O'nun için sevilmesi gerekenleri de sever ve O'nun velileriyle dostluk kurar, O'na asi olanlara düşmanlıkta bulunur ve onlara buğzeder. Düşmanlarına karşı cihad ederken, yardımcılarına da yardım eder. Kulun kalbinde Allah'a ﷻ karşı muhabbeti ne ölçüde artarsa, buna bağlı olan amelleri de o oranda artar ve güç kazanır. Muhabbetin kemaliyle kulun tevhidi de kemal derecesine ulaşır. Muhabbetin zayıflığı oranında Rabbine olan muhabbeti de zayıflar. Ya bu hususta az görev yaparak bunun karşılığını görür, ya çok fazla kemal derecesine vararak gerekeni yapar veya tamamıyle mahrum kalır.

Allah'ın ﷻ dostluğu ve İslâm kardeşliği ancak bununla gerçekleşir. Zafer bununla kazanılır.

Ahmed ve Taberani Rasûlullah'tan ﷺ şöyle rivayet etmişlerdir:

"Kul, ancak Allah için sevip Allah için buğzetmedikçe sarih iman gerçeğini kazanamaz. Kul, Allah için sevip Allah için buğzedince Allah için velayeti (dostluğu) kazanmış olur."

Başka bir hadiste de şöyle buyrulur:

"İmanın en sağlam kulpu Allah için sevmek ve Allah için buğzetmektir."[330]

Kul çokça namaz kılıp, oruç da tutmuş olsa, istenen şartları yerine getirinceye, Allah ﷻ için sevip, Allah ﷻ için buğzedinceye, Allah ﷻ için düşmanlık ve O'nun için dostluk gösterinceye kadar, onun için imanın zevki, lezzeti ve mutluluğu meydana gelmez. Ebu Umame'nin merfu olarak rivayet ettiği hadis ise şöyledir:

"Kim Allah için sever, Allah için buğzeder, Allah için verir ve yine Allah için mani olursa, imanını kemale erdirmiştir."[331]

---

330 Tebarani
331 Ebu Davud, Sünnet: 16

"İnsanların dostlukları umumiyetle dünya ile ilgili hususlara dayanır oldu. Bu da onlara bir şey kazandırmayacaktır."

Yani bu onlara bir yarar değil, zarar getirir. Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Muttakiler hariç olmak üzere, o gün dostların kimi kimine düşmandır." *(Zuhruf: 43/67)*

Çağların en hayırlısı olan İbn Abbas döneminde bile böyle bir tehlike ve bela oldukça büyüyüp, genel mânâda yaygınlık kazandıktan sonra, daha sonraki dönemlerde elbette çok daha fazla olacaktır. Öyle ki kurulan dostluklar şirk, bidat, fasıklık ve isyan üzere olmuştur. Rasûlullah'ın ﷺ şu ifadeleriyle haber verdiği şey bu gün gerçekleşmiş durumdadır:

"İslâm garip olarak başladı. Yine başladığı gibi garip olarak avdet edecektir."[332]

Muhacir ve Ensar'dan oluşan sahabe döneminde, Ebu Bekir ve Ömer ﷺ döneminde, Allah ﷻ için muhabbet ve birbirlerine yaklaşma konusunda insanlar Allah ﷻ dostlarını tercih ederlerdi. Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Kendilerinden önce o yurdu (Medine'yi) hazırlayıp imanı (gönüllerine) yerleştirenler ise, hicret edenleri severler ve onlara verilen şeylerden dolayı içlerinde bir ihtiyaç duymazlar. Kendilerinde bir açıklık (ihtiyaç) olsa bile (kardeşlerini) öz nefislerine tercih ederler. Kim nefsinin cimri ve bencil tutkularından korunmuşsa işte onlar, felah (kurtuluş) bulanlardır." (Haşr: 59/9)

İbn Ömer ﷺ diyor ki:

"Rasûlullah ﷺ döneminde, hiç birimiz kendisini, elinde bulunan dirhem ve dinara müslüman kardeşinden daha fazla hak sahibi olarak görmez ve kabul etmezdi." [333]

İbn Abbas:

"Öyle ki, (o gün) kendilerine tabi olunanlar, kendilerine tvbi olanlardan uzaklaşıp kaçmışlardır. (Artık) onlar azabı görmüşlerdir ve aralarındaki bütün bağlar (ve ilişkiler) parçalanıp kopmuştur." (Bakara: 2/166) âyetiyle ilgili olarak der ki:

"Burada söz konusu olan "meveddet" sevgidir. [334]

---

332 Müslim, İman: 65; Tirmizi, İman: 13; İbn Mace, Fiten: 15
333 İbn Mace
334 Abd b. Humeyd, İbn Cerir, İbnul Münzir, İbn Ebu Hatim ve Hakim. Hakim sahihliğini belirtmiştir

Meveddet: Dünyada aralarında olan şeydir (sevgidir) ki, en çok ihtiyaç duydukları bir zamanda o şeyde birbirlerine ihanet ettiler de kimi kimisinden uzak durdu.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"(İbrahim) Dedi ki: "Siz gerçekten, Allah'ı bırakıp dünya hayatında aranızda bir sevgi bağı olarak putları (ilahlar) edindiniz. Sonra Kıyamet Günü, kiminiz, kiminizi inkar edip tanımayacak ve kiminiz kiminize lanet edeceksiniz. Sizin barınma yeriniz ateştir ve hiçbir yardımcınız yoktur." (Ankebut: 29/25)

Allame İbn Kayyim رحمه الله:

"Öyle ki (o gün) kendilerine tabi olunanlar, kendilerine tabi olanlardan uzaklaşıp kaçmışlardır. (Artık) Onlar azabı görmüşlerdir ve aralarındaki bütün bağlar (ve ilişkiler) de parçalanıp kopmuştur." (O zaman, yönetilip) Uyanlar derler ki: "Eğer bize bir kere (daha dünyaya dönme) fırsatı verilse(ydi) muhakkak (şimdi) onların bizden uzaklaştıkları gibi biz de onlardan uzaklaşır (onları yüzüstü bırakır)dık. "Böylece Allah, onlara bütün yaptıklarını onulmaz hasretlerle gösterecektir. Ve onlar ateşten çıkacak değillerdir." (Bakara: 2/166-167) âyetleriyle ilgili olarak der ki:

"Şu kendilerine tabi olunanlar, hidayet üzere olduklarını ileri sürerler. Onların izinden gidenler de güya onların yolunda ve metodları üzerinde olduklarını iddia ederler. Oysa onlara aykırıdırlar ve onların yolunda da gitmezler. Bunlara karşı olan sevgilerinin kendilerine muhalefetlerine rağmen yarar sağlayacağı iddiasındadırlar. Dolayısıyla Kıyamet Gününde kendilerine uyulanlar, onlarla ilgilerinin bulunmadığını söyleyerek onlardan uzak duracaklardır. Oysa onlar, Allah'ı ﷻ bırakıp o kimseleri veli edinmişlerdi.

İşte bu, Allah'tan ﷻ başkalarını veli edinen kimselerin halidir. Çünkü dostlukları bunlar için, düşmanlıkları da bunlar adına idi. Onlar için rıza gösterirler ve onlar için gazapta bulunurlardı. Aslında bunların tüm amelleri batıldı. Kıyamet Gününde görecekleri sadece üzüntü, hasret, boşuna giden bir çaba ve yorgunluktur. Çünkü dostluğu, düşmanlığı, muhabbet ve buğzu, yardım ve tercihleri Allah ﷻ ve Rasûlü ﷺ için değildi. Amelleri bu mânâda mücerred olmayınca Allah ﷻ da onların tüm amellerini iptal etti, geçersiz kıldı, ilgili tüm sebep ilişkilerini de kopardı.

Dolayısıyla Kıyamet Gününde her tür sebep, bağlantı, vesile ve muhabbet Allah'tan ﷻ başkasına olması nedeniyle koparılıp atılacaktır. Artık orada kul ile Rabbi arasında, sadece onu Rabbine ulaştıran sebep geçerli olacaktır. Bu da, kulun Allah'a ﷻ ve Rasûlüne ﷺ olan hicreti, ibadette mabud olarak bir tek O'nu tanıması ve bunun gereklerini yerine getirmesidir.

Gerekleri de: Sevgi, buğz, Allah ﷻ için vermek ve Allah ﷻ için men, dostluk ve düşmanlık, Allah ﷻ adına yaklaşmak ve O'nun adına uzaklaşmaktır. Yalnızca Rasûlullah'a ﷺ tabi olmak, başkasına iltifattan uzak durmak, onunla başkası arasında şirk koşmamak ve başkasının sözünü onunkine tercih etmemektir. İşte bu sebep, sahibi için bağları koparılmayan bir sebeptir. İşte kul ile Rabbi arasındaki nisbet budur. Bu saf ve berrak anlamda bir kulluk nisbetidir. Bu, işenen dostluktur, her şey buna dönmektedir ve bu, ancak samimi bir şekilde Rasûlullah'a ﷺ tabi olmakla sağlanır. Çünkü bu mânâdaki ubudiyet, rasûllerin -salat ve selam üzerlerine olsun- diliyle gelmiştir. Bu, ancak onların sayesinde öğrenilmiştir. Dolayısıyla kurtuluş ancak onlara tabi olmaktan geçer. Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Onların yaptıkları her işin önüne geçtik, böylece onu savrulmuş toz zerreleri kılıverdik." (Furkan: 25/23)

İşte bu ameller, rasûllerin sünnet çizgisi ve yolu üzere değil de başka şekillerde olanlardır. Allah ﷻ bunları tümüyle boşa çıkarmıştır. Sahibi bunlardan hiçbir şekilde faydalanamaz. Bu ise en büyük hüsrandır, pişmanlıktır. Kıyamet gününde kul için bundan daha büyük bir felaket olamaz. Çünkü o zaman bütün gayretlerinin boşa çıktığını görecektir. Ancak doğru yolda gidenler, yararlı gayretlerin mutlu sonunu göreceklerdir.

Allah ﷻ'ı Sevmek Rasûlüne ﷺ Uymakla Gerçekleşir

"De ki: "Eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyun ki..."

Burada Allah ﷻ, muhabbetin deliline, meyvesine ve faydasına işaret etmektedir. Muhabbetin delili ve alameti:

"Rasûlullah'a ﷺ uymaktır. Faydası ve meyvesi de, bize gönderileni sevmek, ona karşı muhabbet duymaktır. Tabi olma bulunmadıkça, ona karşı muhabbetinizin bir mânâsı yoktur, anlamsızdır. Onun da size muhabbeti olumsuzdur.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Ey iman edenler! İçinizden kim dininden geri döner (irtidat eder) se, Allah (yerine) kendisinin onları sevdiği, onların da kendisini sevdiği, mü'minlere karşı alçak gönüllü, kafirlere karşı ise güçlü ve onurlu olan, Allah yolunda cihad eden, kınayıcının kınamasından korkmayan bir topluluk getirir. Bu, Allah'ın bir fazlıdır, onu dilediğine verir. Allah (rahmeti) geniş olandır, bilendir." (Maide: 5/54)

Allah ﷻ bu âyette muhabbetle ilgili olarak dört alamet zikretmektedir:

Birincisi:

Böyle kimseler mü'minler üzerine titrerler ve onlara karşı alçak gönüllüdürler. Müşfiktirler, hassastırlar ve acırlar, tıpkı babanın çocuğuna karşı tutumu, efendinin kölesine karşı durumu gibi.

İkincisi:

Kafirlere karşı ise adeta yırtıcı bir arslan gibidirler. Kafirlere karşı şiddetli, kendi aralarında ise merhametlidirler.

Üçüncüsü:

Allah ﷻ yolunda nefisleriyle, elleriyle (güç kullanarak) ve ayrıca dilleriyle cihad ederler. İşte bu, muhabbetin gerçekleşmesidir.

Dördüncüsü:

Onlar Allah ﷻ için kınayıcının kınamasından korkmazlar, bundan dolayı rahatsızlık duymazlar. Bu da muhabbetin sağlıklı olduğunun alametidir. Her seven, sevgilisi sebebiyle yerilir, ama bundan rahatsızlık duyuyorsa, gerçekten seven değildir.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Onların taptıkları da, Rablerine daha yakın olmak için bir vesile arıyorlar. O'nun rahmetini umuyorlar ve azabından korkuyorlar. Şüphesiz Rabbinin azabı korkunçtur." (İsra: 17/57)

Burada, üç makam zikredilmiştir:

- Sevgi, sevdiğine yakın olma arzusu,

- Salih amellerle tevessül ve

- Umutvar olmakla beraber korkuyu da elden bırakmamak.

Bunlar da gösterir ki, vesile aramak, rahmeti ummanın ve azaptan korkmanın yanında zaid bir iştir. Kesinlikle bilinen bir gerçek vardır ki, kişi ancak yakınında olmasını istediği varlığın yanında bulunmak ister. Yakın olma sevgisi, bizzat onun zatını sevmeye bağlıdır. Hatta zatını sevmek, ona yakın olmayı da vacip kılar. Cehmiye ve Muattıla'ya göre bütün bunlar bir şeydir ve bu şey, onlara göre, o şeyden dolayı zata yakın olmayı sağlamaz, zatına da yakın olunmaz ve sevilmez. Böylece onlar kalple ilgili hayatı inkar eder, ruhların nimetlerini, nefislerin güzel isteklerini, gözlerin nuru olacak şeyleri,

dünya ve ahiret hayatının en yüce nimetlerini kabul etmezler. İşte bu yüzden bunların kalpleri kararmıştır. Kendileriyle Allah ﷻ arasına perde gerilmiştir, dolayısıyla O'nu tanıyamaz ve O'na muhabbetin ne olduğunu bilemezler. O'nu bilmez ve sevmezler, böyle zikredip anmazlar. Ancak isim ve sıfatlarını tatil (inkar) ederek anarlar.

Onların zikirleri, en büyük günahları, yanlış ve hatalarıdır. Allah'ı gerçek sıfat ve isimleriyle, celalinin vasıflarıyla zikredenleri cezalandırır, onları hastalıklı olmakla vasıflandırırlar, haklarında ileri geri konuşurlar ki, aslında bu gibi şeylere layık olanlar ancak kendileridir. Fakat basiret sahipleri ve kalpleri diri olanlar için, onların sözlerinde Allah'a ﷻ muhabbet, O'nu tanıma ve tevhid bakımından gördükleri katı yüreklilik, kin ve nefret yeter. Allah ﷻ yardım edendir.

Şeyhülislâm devamla diyor ki:

"Muhabbetin herhangi bir mânâda bir sınırlandırılması yoktur. Bundan daha açık ve net bir tarif yapılamaz. Çünkü sınırlar giderek gizliliği artırmaktadır. Onun tanımı, bizzat onun varlığının kendisidir. Dolayısıyla muhabbet vasfedilemez, tanımlanamaz. Yani muhabbet, muhabbetten daha üstün başka bir vasıfla açıklanamaz. Ancak halk bununla ilgili sebepleri, bunun gereklerini, alametlerini, şevahid ve meyvesini konuşur, hükümlerinden söz eder. Bu konuda söylenecek en toparlayıcı söz, Ebu Bekr Kettani'nin Cüneyd'den aktardığı şu ifadedir.

Ebu Bekir Kettani diyor ki:

"Mekke'de hac mevsiminde muhabbetle ilgili bir soru geldi. Şeyhler bununla ilgili görüşler ileri sürdüler. Ancak Cüneyd içlerinde yaşça onların en küçüğü idi. Şeyhler kendisine:

"Sen, ey Iraklı! Bu konuda ne biliyorsun, söyle bakalım." diye sordular. O, başını eğdi, gözlerinden yaşlar damlamaya başladı, sonra şöyle konuştu:

"Rabbini zikirle meşgul olduğundan kendinden geçmiş bir kuldur. O'nun haklarını eda etmeye çalışan, gönlüyle ona bakan, heybetinin nurları kalbini yakmış olan, içkinin saf ve arı olanını O'nun sevgi kadehinde bulan, gaybın perde gerisinden haya duygusu kendisine açılan bir kul. Eğer konuşursa Allah ile (Allah için) konuşur, eğer söylerse, Allah'tan ﷻ alarak (hükmüne bağlanarak) söyler. Eğer sükunet bulmak isterse Allah ﷻ ile sükunet bulur, eğer hareket ederse, Allah'ın ﷻ emriyle hareket eder. O, Allah ﷻ içindir, Allah ﷻ iledir ve Allah'a ﷻ giden yoldadır."

Şeyhler ağlamaya başladılar ve dediler ki:

"Artık buna eklenecek bir söz olamaz. Ey ariflerin tacı, Allah istediğini versin!"

Merhum (Şeyhülislâm) şöyle devam ediyor:

"Muhabbeti celbeden sebepler on tanedir:

1 - Düşünerek, anlayarak, mânâları üzerinde durarak, bundan ne murad olunduğunu kavrayarak Kur'ân okumak.

2 - Farzlardan sonra nafile ibadetlerle Allah'a ﷻ yaklaşmak.

3 - Her halükarda dil, gönül, amel ve hal ile devamlı zikirde bulunmak ki, kişinin muhabbetten nasibi bunlar ölçüsündedir.

4 - Heva ve hevesine galebe çalması halinde Allah ﷻ sevgisini kendi sevgisinin üzerinde tutmak.

5 - Kalbin Allah'ın ﷻ isim ve sıfatlarını mütalaa etmesi, bunları müşahede etmesi ve bu marifet riyazeti ile bunun meydanlarına atılmak için değişmek.

6 - Allah'ın ﷻ zahiri ve batını mânâdaki iyiliğini, ihsanını ve nimetlerini müşahede etmek.

7 - En hoşa gideni, Allah'ın ﷻ huzurunda kalbinin kırık olduğunu göstermektir.

8 - Gecenin üçte ikisi gittiği zaman halvette bulunmak, kitabını okumak, sonra da bunu istiğfar ve tevbe ile hatmedip bitirmek.

9 - Sadık, samimi sevgililerle bir arada bulunmak, onların en güzel sözlerinden payına düşeni almak. Eğer gerekmiyorsa konuşmamak; ancak maslahat gereği konuşması gerekiyorsa konuşmak. Bu noktada hal için bir artış ve başkaları için bir menfaat olduğu bilinmelidir.

10 - Kalple Allah ﷻ arasına girip engel olacak her şeyden uzaklaşmak.

İşte bu on madde sebebiyle sevenler böylece muhabbet menziline erişirler ve sevgilinin huzuruna girebilirler.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"De ki: "Eğer babalarınız, çocuklarınız, kardeşleriniz, eşleriniz, aşiretiniz, kazandığınız mallar, az kar getireceğinden korktuğunuz ticaretiniz ve hoşunuza giden evler, sizlere Allah'tan, O'nun Rasûlünden ve O'nun yolunda cihad etmekten daha sevimli ise, artık Allah'ın emri gelinceye kadar bekleyin. Allah, fasıklar topluluğunu hidayete erdirmez." (Tevbe: 9/24)

Allah ﷻ bu âyette Rasûlüne ﷺ, ailesini, malını, yakınlarını, ticaretini, meskenini seven ve bunları Allah ﷻ sevgisine tercih edenleri ya da Allah'ın ﷻ sevip razı olduğu, farz kıldığı amellerden bir kısmına bu sayılanları tercih edenleri uyarmasını, tehdit etmesini emrediyor. Allah ﷻ hicretten, cihadtan vb. şeylerden razı ve hoşnuttur.

İmad b. Kesir ؓ diyor ki:

"Eğer bu sayılan şeyler, size Allah'tan ﷻ, Rasûlünden ﷺ ve O'nun yolunda cihad etmekten daha sevimli ve tercih edilir geliyorsa, Allah'ın ﷻ size ne gibi bir azap vereceğini bekleyedurun."

İbn Ömer ؓ diyor ki:

"Rasûlullah'ın ﷺ şöyle söylediğini işittim:

"İne ile alışveriş yaptığınızda, öküzün kuyruklarına tutunduğunuzda, ziraatla yetinip cihadı bıraktığınızda, Allah size öylesine bir zilleti musallat kılar ki, siz tekrar dininize dönünceye dek, Allah onu sizden kaldırmaz." (Ebu Davud, Büyü: 56)

Kulun mutlaka Allah'ın ﷻ kulu için sevdiği şeyi tercih etmesi ve Allah'ın, kulu için sevdiği ve istediği şeyi murad etmesi gerekir. Böylece kul, Allah'ın ﷻ sevdiğini sevmek, O'nun buğzettiğine de buğzetmek durumundadır ki, bu gereklidir. Allah ﷻ için dostluk etmeli, Allah ﷻ için düşmanlık göstermeli ve aynı zamanda Rasûlüne de tabi olmalıdır. Nitekim bu husus önceki mihnet ve benzeri âyetlerde geçmişti.

Enes'ten ؓ Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Hiçbiriniz beni, çocuğundan, babasından, bütün insanlardan daha fazla sevmedikçe iman etmiş olmazsınız." [335]

Burada söz konusu iman, farz olan imandır; murad olunan ise, bunun kemal derecesidir. Öyle ki Rasûlullah ﷺ kişi katında çocuğundan, anababasından ve tüm insanlardan daha sevimli olmalıdır. Hatta bunun kemal derecesine erebilmek için, Rasûlullah'ı ﷺ kendi nefsinden de daha fazla sevmelidir. Hadiste şöyle geçmektedir.

Ömer b. Hattab ؓ dedi ki:

"Ey Allah'ın Rasûlü, sen kesinlikle nefsim dışında bana her şeyden daha üstünsün, sevgilisin."

335 Buhârî, İman: 7-8; Müslim, İman: 69-72; Tirmizi, Kıyame: 59; Nesai, İman: 19, 33; İbn Mace, Mukaddime: 9; Darimi, Rikak: 29; Ahmed: 3/176, 177, 206, 207

sokacak bir şeyle iptila olunurlarsa, bu onların kuşkulanmalarına sebep olur. Eğer Allah ﷻ kendilerine, şüphelerini giderici bir nimet in'am etmemişse, böyle şüpheliler olarak kalırlar ve bir nevi münafık olmuş olurlar."

Hadisten, aynı zamanda amellerin imandan olduğunu da öğreniyoruz. Çünkü muhabbet, kalbi ilgilendiren bir ameldir.

Yine hadisten şunu da anlıyoruz ki, Rasûlullah'a ﷺ muhabbet vacip (farz) tir. Allah'a ﷻ muhabbete tabidir ve ondan asla ayrılmaz. Çünkü ona duyulan muhabbet, Allah ﷻ için ve Allah ﷻ adına olan bir muhabbettir. Bunun için, kalpteki Allah ﷻ sevgisiyle artar ve yine bununla eksilir. Kim, Allah'ı ﷻ severse, sevdiği şeyi Allah ﷻ adına ve Allah için sevmiş olur. Tıpkı iman ve salih amelin sevilmesi gibi. Böyle bir muhabbette herhangi bir şekilde şirk şaibesi de yoktur. Çünkü sadece Allah'a ﷻ dayanmakta, istediğini O'ndan umarak beklemekte, korktuğundan emin olmayı da O'ndan istemektedir." İşte muhabbette bunlar vardır.

Kişinin, Allah ﷻ ile beraber başkasına da muhabbeti durumunda, başkasına güveni vardır. Allah'tan ﷻ başkasına bağlanması söz konusudur. İşte böylece Allah ﷻ adına ve Allah ﷻ için muhabbetin nasıl olduğu, bununla Allah'tan başkasına muhabbet arasında nasıl bir fark olduğu ortaya çıkmış oldu. Allah adına ve Allah ﷻ için muhabbet, tevhidin kemalidir. Allah'tan başkasına muhabbet ise Allah ﷻ ile beraber başkasını da sevmek, Allah'tan ﷻ başka endatlara sevgi duymaktır. Müşriklerin kalbi böyle bir bağlılıktadır. Oysa bu mânâda bağlılık bir tek Allah ﷻ için caizdir.

Enes'ten ؓ Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Kimde şu üç şey bulunursa imanın tadına varır: Allah ve Rasûlünü her şeyden daha fazla sevmek, sevdiğini yalnız Allah için sevmek, Allah kendisini küfürden kurtardıktan sonra tekrar küfre dönmekten ateşe atılacakmışçasına hoşlanmamak."[337]

Bu hadisi şerifin:

"Hiç kimse imanın tadına varamaz; ta ki şu üç husus olmadıkça..." ifadesiyle başlayan başka bir rivayeti daha vardır.

Suyuti ؒ "Tevşih" adlı eserinde diyor ki:

"İmanın halavetini bulur" ifadesinde istiare-i tahliye söz konusudur. Burada mü'minin imanı tatlı bir şeye benzetilerek izafe edilmekte ve imanın hazzına varabilmenin sağlanması için gerekli olan şey tesbit edilmektedir."

337 Buhârî, İman: 9-14, İkrah: 1, Edeb: 42; Müslim, İman: 66; Nesai, İman: 2, 4; İbn Mace, Fiten: 23; Ahmed: 3/102, 114, 172

Nevevi şöyle diyor:

"İmanın halaveti demek, itaatlerden haz ve lezzet duymak, sıkıntılara bu uğurda katlanmak ve bunu dünyevi amaçlara üstün tutarak tercih etmektir. Bir kimseyi Allah'a ﷻ olan itaati ve ona muhalefeti terk etmesi sebebiyle Allah ﷻ için sevmektir. Aynı şekilde Rasûlullah ﷺ da bu mânâda sevilmelidir."

Yahya b. Muaz diyor ki:

"Allah ﷻ için sevmenin hakikati; iyilikle artmayan ve cefa ile de eksilmeyen sevgi ve muhabbettir."

"Allah ve Rasûlünü her şeyden çok sevmek"

Burada siva, insanın doğal olarak sevdiği mânâsındadır. Kişinin kendi çocuğuna, malına, eşine vb. şeylere olan sevgisi gibi. İşte Allah ﷻ ve Rasûlüne ﷺ duyulan sevgi bunlarınkinden çok daha üstün olmalıdır.

Hattabi diyor ki:

"Burada söz konusu muhabbet, ihtiyara (isteğe) bağlı olan sevgidir, yoksa tabiata bağlı olan, yani doğal olan sevgi değildir. Şirk olan muhabbete gelince, bunun azı da çoğu da Allah ﷻ ve Rasûlünün ﷺ muhabbetine aykırıdır. Bu, daha önce anlatılmıştı.

Bir hadiste şöyle buyuruluyor:

"Tüm kalbi varlığınızla Allah'ı sevin."

Allah ﷻ ve Rasûlünü ﷺ sevmenin alameti: Allah'ın ﷻ sevdiğini sevmek, sevmediği ve razı olmadığı şeyi sevmemek ve ondan razı olmamak, Allah'ın ﷻ rızasını her şeyin üstünde tutmak, gücü yettiğince O'nun rızası yolunda koşmaktır. Allah'ın ﷻ haram kıldıklarından uzak kalmak ve bunlardan oldukça ileri derecede hoşlanmamaktır. Rasûlüne ﷺ tabi olmak, emrine bağlanmak ve nehyettiklerini de terk etmektir.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Kim Rasûle itaat ederse, gerçekte Allah'a itaat etmiş olur. Kim de yüz çevirirse, Biz seni onların üzerine koruyucu göndermedik." (Nisa: 4/80)

Kim de başkasının emrini Allah'ın emrine tercih eder ve O'nun nehyettiklerine muhalefette bulunursa, işte bu, o kimsenin Allah ﷻ ve Rasûlü ﷺ için bir muhabbeti olmadığını gösterir. Çünkü Allah'ı ﷻ sevmenin ve O'na muhabbetin yolu, rasûlüne muhabbetten geçer. Kim Allah'ı ﷻ sever ve O'na itaat ederse, Rasûlünü ﷺ de sever ve ona itaat eder. Eğer böyle olmazsa, muhabbetten söz edilemez. Nitekim mihnet ve benzeri âyetlerde bunu görmüştük.

Şeyhülislâm ﷺ diyor ki:

"Nebi'nin ﷺ haber verdiğine göre, bu üç haslet kimde bulunursa, o kimse imanın hazzını ve tadını tadar. Çünkü bir şeyin hazzını tatmak, onun için muhabbeti gerektirir. Kim bir şeyi sever ve onu arzularsa, arzusuna erdiği takdirde bir haz, lezzet ve mutluluk bulur.

Lezzet: Sevilen ve arzu edilen uygun bir şeyin hemen ardından duyulan mutluluktur. Lezzet ve mutluluğu içeren iman halaveti, kulun kamil anlamda Allah'a ﷻ muhabbet duymasını sağlar. Bu da üç şeyle kazanılır:

1 - Bu muhabbeti kemale erdirmek,

2 - Başka birinin muhabbetine yer bırakmamak ve

3 - Zıttını defetmek. (Tekmil, tefriğ ve zıddını def)

Bunun tekmili, kul için Allah ﷻ ve Rasûlünün ﷺ sevgisinin bütün başka sevgilerden daha üstün ve mükemmel olmasıdır. Çünkü Allah'a ﷻ ve Rasûlüne ﷺ muhabbet, sadece muhabbetin aslıyla yürümez. Yani sadece kuru bir sevginin anlamı yoktur. Allah'a ﷻ ve Rasûlüne ﷺ olan sevgi kesinlikle tüm sevgilerden daha üstün olmalıdır."

Allah'a ﷻ muhabbet, O'na itaat etmeyi gerektirir. Çünkü Allah ﷻ kulundan kendisine itaat etmesini ister ve bunu sever. Dolayısıyla seven de, sevgilisinin sevdiğini mutlaka sever.

Yine Allah'a ﷻ muhabbet için gerekli olan başka bir şey de, O'na itaat edenleri sevmektir. Örneğin; O'nun nebilerini, rasûllerini ve kullarından salih olanları sevmek gibi. Allah'ın ﷻ sevdiğini sevmek ve Allah'ı ﷻ sevenleri sevmek imanın kemalindendir. Nitekim aşağıda gelecek olan İbn Abbas hadisi de bunu bildirmektedir.

Tefriğ: Kişinin, sevdiğini başka sebeple değil, ancak Allah ﷻ için sevmesidir.

Zıttını def etmek ise: İmanın zıttı olan şeyden hoşlanmamaktır. Nasıl ki ateşe atılmayı istemiyor, bundan hoşlanmıyorsa, zıttı olan şeylerden de hoşlanmamalıdır."

"Ateşe atılacakmışçasına hoşlanmamak"

Burada ateşe atılmak ve imansızlık eşit olarak gösterilmiştir. Bu ifade içinde aynı zamanda ğulata (aşırı gidenlere) de bir reddiye vardır. Çünkü bunlara göre kulda görülen bir eksiklik ve günah, tevbe etmiş de olsa o kişi için mutlak bir eksikliktir. Oysa doğrusu, tevbe etmediği takdirde bir eksiklik olup, tevbe ettiğinde ise olmadığıdır. İşte bunun içindir ki muhacir ve ensar

Bunun üzerine Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Varlığım elinde olan Allah'a yemin ederim ki, ben senin canından da üstün olarak sana sevimli olmadıkça iman etmiş olmazsın."

Ömer de ؓ kendisine:

"Şu anda (seni) nefsi canımdan da çok seviyorum" der. Rasûlullah ﷺ:

"İşte şimdi oldu ey Ömer!" buyurdu.[336] Kimi de şöyle demiştir:

"Burada menfi olan, kemal durumudur. Eğer vacib mânâsındaki kemali murad edip, dilerse, doğru söylemiş olur. Çünkü onu terk eden, bundan dolayı yerilir ve cezaya çarptırılır. Eğer muradı, menfi olan müstehap kemal ise, bu hiçbir zaman Allah ﷻ ve Rasûlünün ﷺ kelamında vaki olmamıştır. (Şeyhülislâm) Kim Rasûlullah'a ﷺ tabi olmaksızın ve onun sözünü başkalarının sözüne tercih etmeksizin onu sevdiğini iddia ederse, yalan söylemiştir.

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur:

"Onlar derler ki: "Allah'a ve elçisine iman ettik ve itaat ettik" Sonra bunun ardından onlardan bir grup sırt çevirir. Bunlar iman etmiş değillerdir." (Nur: 24/47)

Dikkat edilirse burada Rasûlullah'a ﷺ itaatten yüzçeviren kimsenin mü'min olmadığı, ondan imanın nefyedildiği belirtilmiştir. Ancak her mü'min müslüman olduğu oranda sevgiye sahiptir. Bu itibarla her müslümanın mutlaka mü'min olması gerekir; bu iman mutlak anlamda bir iman olmasa da... Çünkü mutlak mânâda iman ancak mü'minlerin havassı için vardır, olabilir.

Şeyhülislâm der ki:

"Halkın avamı küfürden sonra müslüman olduklarında (veya genel mânâsıyla insanlar müslüman olunca), ya da müslüman olarak doğup da şeriata bağlı kaldıklarında, Allah'a ﷻ ve Rasûlüne ﷺ itaat edenlerden olmuş olurlar. Bunlar müslüman ve iman sahibidirler, fakat bu imanları mücmel mânâda bir imandır. Ancak, eğer Allah ﷻ bunu onlara vermişse, iman hakikatinin bunların kalplerine girmesi yavaş yavaş olur. Vermemişse insanların birçoğu yakine ve cihada ulaşamazlar. Eğer böyleleri şüpheye düşerlerse hemen şüphelenirler, cihad ile emrolunsalar, cihad etmezler. Çünkü onlardaki kuşkuyu önleyecek yakin ilmine sahip değildirler. Onlarda Allah ﷻ ve Rasûlü'nü ﷺ ailesine ve malına üstün kılacak mânâda güçlü bir sevgi yoktur. Eğer böyleleri mihnetten affedilirlerse, böylece ölür ve Cennete girmiş olurlar. Eğer kendilerini şüpheye

336 Buhârî, İman: 8; Müslim, İman: 69

-Allah ﷻ onlardan razı olsun- bu ümmetin en faziletlileridirler. Önceleri kafir iken, Allah onlara İslâm'ı nasip etti de hidayete erdiler. İslâm da kendisinden önceki günahlarını silip götürdü. İşte hicret de böyledir. Hadis de bunu doğrulamaktadır.

Daha önceden de geçtiği gibi muhabbet, mü'minin duyduğu lezzet, haz, güzellik, mutluluk, saygı, heybet ve buna bağlı şeylerdir.

İbn Abbas ﷺ diyor ki:

"Sevdiğini Allah için seven, darıldığına Allah için darılan, dostuna Allah için dost olan, düşmanına Allah için düşman olan kimse, işte ancak bu tutumuyladır ki, Allah'ın sevgisine ve himayesine erişir. Kişi böyle yapmadığı müddetçe namazı ve orucu çok olsa bile imanın tadına varamaz. İnsanların dostlukları umumiyetle dünya ile ilgili hususlara dayanır oldu. Bu da onlara bir şey kazandırmayacaktır." [338]

Sonra, İbni Abbas ﷺ "Aralarındaki bağlar da kopup gitmiş olacaktır." [339]

İbn Ebu Şeybe ve İbn Ebu Hatim, İbn Cerir'den sadece ilk cümleyi tahric etmişlerdir.

Kim Allah'a ﷻ iman edip O'na itaat eden iman ehlini Allah ﷻ için severse, Allah'ı ﷻ inkar eden, O'na şirk koşan, taatından uzak duranlara da, halk içinde kendisine en yakın olan kimseler de olsalar, yaptıklarından ve Allah'ın ﷻ gazabını çektiklerinden dolayı Allah ﷻ için buğzederse işte bu tutumuyla Allah'ın sevgi ve himayesine erişir.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Allah'a ve Ahiret Günü'ne iman eden bir kavmin (topluluğun), ister babaları, ister çocukları, ister kardeşleri, isterse kendi aşiretleri (soyları) olsun, Allah'a ve elçisine başkaldıran kimselerle sevgi (ve dostluk) bağı kurduklarını göremezsin. Onlar, öyle kimselerdir ki, (Allah) kalplerine imanı yazmış ve onları kendinden bir ruh ile desteklemiştir. Onları, altlarından ırmaklar akan cennetlere sokacak, orada süresiz olarak kalacaklardır. Allah onlardan razı olmuş, onlar da O'ndan razı olmuşlardır. İşte onlar, Allah'ın fırkasıdır. Dikkat edin; şüphesiz Allah'ın fırkası olanlar felah (umutlarını gerçekleştirip kurtuluş) bulanların ta kendileridir." (Mücadele: 58/22)

---

338 Ahmed: 3/430; Heysemi, Mecmeu'z-Zevaid: 2/89

339 Bakara: 2/166 âyetindeki "bağlar"dan maksadın sevgi ve dostluk bağları olduğunu söylemiştir. Abd b. Humeyd, İbn Cerir, İbn Ebu Hatim, İbn Münzir Hakim ve Zehebi bu hadis için sahih dediler

"Allah için dostluk..." gerek bu, gerekse önceki madde, kulun Allah'ı ﷻ sevmesinin şartlarındandır. Kim Allah'ı ﷻ severse, O'nun için sevilmesi gerekenleri de sever ve O'nun velileriyle dostluk kurar, O'na asi olanlara düşmanlıkta bulunur ve onlara buğzeder. Düşmanlarına karşı cihad ederken, yardımcılarına da yardım eder. Kulun kalbinde Allah'a ﷻ karşı muhabbeti ne ölçüde artarsa, buna bağlı olan amelleri de o oranda artar ve güç kazanır. Muhabbetin kemaliyle kulun tevhidi de kemal derecesine ulaşır. Muhabbetin zayıflığı oranında Rabbine olan muhabbeti de zayıflar. Ya bu hususta az görev yaparak bunun karşılığını görür, ya çok fazla kemal derecesine vararak gerekeni yapar veya tamamıyle mahrum kalır.

Allah'ın ﷻ dostluğu ve İslâm kardeşliği ancak bununla gerçekleşir. Zafer bununla kazanılır.

Ahmed ve Tebarani Rasûlullah'tan ﷺ şöyle rivayet etmişlerdir:

"Kul, ancak Allah için sevip Allah için buğzetmedikçe sarih iman gerçeğini kazanamaz. Kul, Allah için sevip Allah için buğzedince Allah için velayeti (dostluğu) kazanmış olur."

Başka bir hadiste de şöyle buyrulur:

"İmanın en sağlam kulpu Allah için sevmek ve Allah için buğzetmektir."[340]

Kul çokça namaz kılıp, oruç da tutmuş olsa, istenen şartları yerine getirinceye, Allah ﷻ için sevip, Allah ﷻ için buğzedinceye, Allah ﷻ için düşmanlık ve O'nun için dostluk gösterinceye kadar, onun için imanın zevki, lezzeti ve mutluluğu meydana gelmez. Ebu Umame'nin merfu olarak rivayet ettiği hadis ise şöyledir:

"Kim Allah için sever, Allah için buğzeder, Allah için verir ve yine Allah için mani olursa, imanını kemale erdirmiştir."

"İnsanların dostlukları umumiyetle dünya ile ilgili hususlara dayanır oldu. Bu da onlara bir şey kazandırmayacaktır."

Yani bu onlara bir yarar değil, zarar getirir. Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Muttakiler hariç olmak üzere, o gün dostların kimi kimine düşmandır." *(Zuhruf: 43/67)*

Çağların en hayırlısı olan İbn Abbas döneminde bile böyle bir tehlike ve bela oldukça büyüyüp, genel mânâda yaygınlık kazandıktan sonra, daha

340 Tebarani

sonraki dönemlerde elbette çok daha fazla olacaktır. Öyle ki kurulan dostluklar şirk, bidat, fasıklık ve isyan üzere olmuştur. Rasûlullah'ın ﷺ şu ifadeleriyle haber verdiği şey bugün gerçekleşmiş durumdadır:

"İslâm garip olarak başladı. Yine başladığı gibi garip olarak avdet edecektir."[341]

Muhacir ve Ensar'dan oluşan sahabe döneminde, Ebu Bekir ve Ömer ؓ döneminde, Allah ﷻ için muhabbet ve birbirlerine yaklaşma konusunda insanlar Allah ﷻ dostlarını tercih ederlerdi. Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Kendilerinden önce o yurdu (Medine'yi) hazırlayıp imanı (gönüllerine) yerleştirenler ise, hicret edenleri severler ve onlara verilen şeylerden dolayı içlerinde bir ihtiyaç duymazlar. Kendilerinde bir açıklık (ihtiyaç) olsa bile (kardeşlerini) öz nefislerine tercih ederler. Kim nefsinin cimri ve bencil tutkularından korunmuşsa işte onlar, felah (kurtuluş) bulanlardır." (Haşr: 59/9)

İbn Ömer ؓ diyor ki:

"Rasûlullah ﷺ döneminde, hiçbirimiz kendisini, elinde bulunan dirhem ve dinara müslüman kardeşinden daha fazla hak sahibi olarak görmez ve kabul etmezdi." [342]

İbn Abbas:

"Öyle ki, (o gün) kendilerine tabi olunanlar, kendilerine tabi olanlardan uzaklaşıp kaçmışlardır. (Artık) onlar azabı görmüşlerdir ve aralarındaki bütün bağlar (ve ilişkiler) parçalanıp kopmuştur." (Bakara: 2/166) âyetiyle ilgili olarak der ki:

"Burada söz konusu olan "meveddet" sevgidir. [343]

Meveddet: Dünyada aralarında olan şeydir (sevgidir) ki, en çok ihtiyaç duydukları bir zamanda o şeyde birbirlerine ihanet ettiler de kimi kimisinden uzak durdu.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"(İbrahim) Dedi ki: "Siz gerçekten, Allah'ı bırakıp dünya hayatında aranızda bir sevgi bağı olarak putları (ilahlar) edindiniz. Sonra Kıyamet Günü, kiminiz kiminize lanet edeceksiniz. miniz, kiminizi inkar edip tanımayacak ve kiminiz kiminize lanet edeceksiniz. Sizin barınma yeriniz ateştir ve hiçbir yardımcınız yoktur." (Ankebut: 29/25)

---

341 Müslim, İman: 65; Tirmizi, İman: 13; İbn Mace, Fiten: 15

342 İbn Mace

343 Abd b. Humeyd, İbn Cerir, İbnul Münzir, İbn Ebu Hatim ve Hakim. Hakim, sahihliğini belirtmiştir

Allame İbn Kayyim ﷬:

"Öyle ki (o gün) kendilerine tabi olunanlar kendilerine tabi olanlardan uzaklaşıp kaçmışlardır. (Artık) Onlar azabı görmüşlerdir ve aralarındaki bütün bağlar (ve ilişkiler) de parçalanıp kopmuştur." (O zaman, yönetilip) Uyanlar derler ki: "Eğer bize bir kere (daha dünyaya dönme) fırsatı verilse(ydi) muhakkak (şimdi) onların bizden uzaklaştıkları gibi biz de onlardan uzaklaşır (onları yüzüstü bırakır)dık. "Böylece Allah, onlara bütün yaptıklarını onulmaz hasretlerle gösterecektir. Ve onlar ateşten çıkacak değillerdir." (Bakara: 2/166-167) âyetleriyle ilgili olarak der ki:

"Şu kendilerine tabi olunanlar, hidayet üzere olduklarını ileri sürerler. Onların izinden gidenler de güya onların yolunda ve metodları üzerinde olduklarını iddia ederler. Oysa onlara aykırıdırlar ve onların yolunda da gitmezler. Bunlara karşı olan sevgilerinin kendilerine, muhalefetlerine rağmen yarar sağlayacağı iddiasındadırlar. Dolayısıyla Kıyamet Gününde kendilerine uyulanlar onlarla ilgilerinin bulunmadığını söyleyerek onlardan uzak duracaklardır. Oysa onlar, Allah'ı ﷻ bırakıp o kimseleri veli edinmişlerdi.

İşte bu, Allah'tan ﷻ başkalarını veli edinen kimselerin halidir. Çünkü dostlukları bunlar için, düşmanlıkları da bunlar adına idi. Onlar için rıza gösterirler ve onlar için gazaPta bulunurlardı. Aslında bunların tüm amelleri batıldı. Kıyamet Gününde görecekleri sadece üzüntü, hasret, boşa giden bir çaba ve yorgunluktur. Çünkü dostluğu, düşmanlığı, muhabbet ve buğzu, yardım ve tercihleri Allah ﷻ ve Rasûl'ü ﷺ için değildi. Amelleri bu mânâda mücerred olmayınca Allah ﷻ da onların tüm amellerini iptal etti, geçersiz kıldı, ilgili tüm sebep ilişkilerini de kopardı.

Dolayısıyla Kıyamet Gününde her tür sebep, bağlantı, vesile ve muhabbet, Allah'tan ﷻ başkasına olması nedeniyle koparılıp atılacaktır. Artık orada kul ile Rabbi arasında, sadece onu Rabbine ulaştıran sebep geçerli olacaktır. Bu da, kulun Allah'a ﷻ ve Rasûlüne ﷺ olan hicreti, ibadette mabud olarak bir tek O'nu tanıması ve bunun gereklerini yerine getirmesidir. Gerekleri de:

Sevgi, buğz, Allah ﷻ için vermek ve Allah ﷻ için men, dostluk ve düşmanlık, Allah ﷻ adına yaklaşmak ve O'nun adına uzaklaşmaktır. Yalnızca Rasûlullah'a ﷺ tabi olmak, başkasına iltifattan uzak durmak, O'na şirk koşmamak ve başkasının sözünü onunkine tercih etmemektir. İşte bu sebep, sahibi için bağları koparılmayan bir sebeptir. İşte kul ile Rabbi arasındaki nisbet budur. Bu saf ve berrak anlamda bir kulluk nisbetidir. Bu, işlenen dostluktur.

her şey buna dönmektedir ve bu, ancak samimi bir şekilde Rasûlullah'a ﷺ tabi olmakla sağlanır. Çünkü bu mânâdaki ubudiyet, rasûllerin -salat ve selam üzerlerine olsun- diliyle gelmiştir. Bu, ancak onların sayesinde öğrenilmiştir. Dolayısıyla kurtuluş ancak onlara tabi olmaktan geçer. Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Onların yaptıkları her işin önüne geçtik, böylece onu savrulmuş toz zerreleri kılıverdik." (Furkan: 25/23)

İşte bu ameller, rasûllerin sünnet çizgisi ve yolu üzere değil de başka şekillerde olanlardır. Allah ﷻ bunları tümüyle boşa çıkarmıştır. Sahibi bunlardan hiçbir şekilde faydalanamaz. Bu ise en büyük hüsrandır, pişmanlıktır. Kıyamet gününde kul için bundan daha büyük bir felaket olamaz. Çünkü o zaman bütün gayretlerinin boşa çıktığını görecektir. Ancak doğru yolda gidenler, yararlı gayretlerin mutlu sonunu göreceklerdir."

ALLAH ﷻ'TAN BAŞKASINDAN KORKMAK

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Şeytan, ancak kendi dostlarını korkutur. Siz onlardan korkmayın, eğer mü'minseniz, Benden korkun." (Al-i İmran: 3/175)

Korku (havf), din mertebelerinin en üst olanı ve en değerlisidir. İbadet türlerinin de en kapsamlısıdır, bu açıdan müslüman kimsenin ibadetinde ihlâslı olması gerekir.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"O, onların önlerindekini ve arkalarındakini bilir. Onlar (kendisinden) hoşnut olunandan başkasına şefaat edemezler. Ve onlar, O'nun haşyetinden titrerler." (Enbiya: 21/28)

"Üstlerinde (her an bir azap göndermeye kadir) olan Rablerinden korkarlar ve emrolundukları şeyi yaparlar." (Nahl: 16/50)

"Rabbinin azabından korkanlar için iki Cennet vardır." (Rahman: 55/46)

"Allah dedi ki: "İki ilah edinmeyin; O, ancak tek bir ilahtır. Öyleyse Benden, yalnızca Benden korkun." (Nahl: 16/51)

"Gerçek şu ki, biz Tevratı, içinde bir hidayet ve nur olarak indirdik. Teslim olmuş peygamberler, Yahudilere onunla hükmederlerdi. Bilgin yöneticiler (Rabbaniyun) ve yüksek bilginler (ahbar) de Allah'ın kitabını korumakla görevli kılındıklarından ve onun üzerine şahitler olduklarından (onunla hükmederlerdi.) Öyleyse insanlardan korkmayın. Benden korkun ve âyetlerimizi az bir değere karşılık satmayın. Kim Allah'ın indirdiğiyle hükmetmezse işte onlar kafir olanlardır." (Maide: 5/44)

Bu ve benzeri birçok âyet mevcuttur.

Korku Çeşitleri

Havfı yani korkuyu üç kısımda ele alabiliriz:

Birincisi: Gizli korkudur ki, put, tağut v.b. Allah'tan ﷻ başka şeylerden herhangi bir zarar geleceği endişesiyle korku duymaktır. Allah ﷻ, Hud'un (a.s.) kavminin ona şöyle dediklerini bildiriyor:

"Sana ancak şunu deriz: 'İlahlarımızdan bazısı seni çarpmıştır.' (Hud) Dedi ki: "Allah'ı şahid tutarım, siz de şahid olun ki, gerçekten ben, sizin şirk koştuklarınızdan uzağım." (Hud: 11/54)

"Allah kuluna yeterli değil mi? Seni O'ndan başkalarıyla korkutuyorlar. Allah kimi saptırırsa artık onun için bir uyarıcı yoktur." (Zümer: 39/36)

İşte bu, kabirlere ve benzeri putlara tapınanlar hakkında geçerli ve gerçek olan bir durumdur. Çünkü batıla sapan kimseler, kabirlere, türbelere v.b. yerlere tapınarak bunlardan korkarlar. Hatta, kendilerine karşı çıktıkları ve Allah ﷻ için ibadette ihlâslı olmalarını emredip onlara Allah'ın ﷻ emrini bildirdikleri için tevhid ehline düşman kesilir, onları putlarıyla tehdit ederek korkutmaya çalışırlar. İşte bu, tevhide aykırıdır ve tevhid ile taban tabana zıttır.

İkincisi: Kişinin birtakım kimselerden korkarak üzerine düşen görevi (farzları) terk etmesidir. Bu da kesinlikle öncekisi gibi haram kılınmıştır ve tevhidin kemaline aykırı olan bir şirktir. Allah ﷻ bu konuyla ilgili olarak aşağıdaki âyetleri indirmiştir:

"Onlar, öyle kimselerdir ki, insanlar kendilerine: "(Düşmanınız olan) İnsanlar size karşı bir ordu topladılar, artık onlardan korkun!" dediler de, bu (söz) onların (mü'minlerin) imanlarını artırdı ve: "Allah bize yeter, O ne güzel vekildir" dediler. Bundan dolayı kendilerine hiçbir kötülük dokunmadan Allah'tan bir nimet ve bolluk (fazl) ile geri döndüler. Allah'ın rızasına uydular. Allah büyük lütuf sahibidir. Sizi dostlarıyla korkutan şeytandır. Siz onlardan korkmayın, eğer mü'minlerseniz, Benden korkun." (Al-i İmran: 3/173-175)

Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Allah ﷻ Kıyamet Gününde kuluna şöyle der:

"Bir münkeri gördüğün halde ona karşı çıkıp değiştirmemen için ne gibi bir engel karşına çıktı, neden mani olmadın?" Kul da şöyle der:

"Rabbim! İnsanlardan korktuğum için." Allah da şöyle buyurur:

"Ben korkmana daha layık değil miydim?"

Hadisi Ebu Said'den İbn Mace şu lafızla rivayet etmiştir:

"Biriniz nefsini (kendisini) küçük düşürmesin." Bunun üzerine sahabe:

"Ey Allah'ın Rasûlü! Birimiz nasıl kendisini küçük düşürebilir ki?" diye sordu. Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Allah'ın emriyle ilgili bir hususta halkın ileri geri konuştuklarını görür de, bunun hakkında gereken cevabı vermeyip susar. İşte böylesi kimseye Allah Kıyamet Gününde şöyle buyurur:

"Benimle ilgili olarak şöyle şöyle konuşulurken, cevap vermene engel ne idi?" O da şöyle der: "Halktan korkumdan dolayı sustum." Allah da şöyle buyurur: "Oysa ki kendisinden korkulmaya layık olan ancak Benim. Sadece Benden korkman gerekirdi."[344]

İbn Kesir bunu, Maide sûresi'nin 78. ve 79. âyetlerinin tefsirinde zikretmiştir."

Üçüncüsü: Doğal (tabii) korku:

Bu da bir kimsenin düşmandan, yırtıcı hayvanlardan vb. şeylerden korkmasıdır. Bunun yerilecek herhangi bir tarafı yoktur. Nitekim Musa'nın (a.s.) kıssasıyla ilgili olarak Allah ﷻ şöyle buyurmuştur:

"Böylece oradan korku içinde (çevreyi) gözetleyerek çıkıp gitti: "Rabbim, zalimler topluluğundan beni kurtar." dedi." (Kasas: 28/21)

"Sizi dostlarıyla korkutan şeytandır" yani o sizi dost ve yandaşlarıyla korkutarak, size meydan okur.

Yalnız Allah ﷻ'tan Korkmak

"Onlardan korkmayın, ancak benden korkun."

Allah ﷻ burada inananları uyararak, onları kendisinden başkasından korkmaktan men ediyor ve yalnızca ve yalnızca kendisinden korkmalarını emrediyor.

Mü'minler başkalarından değil, sadece .Allah'tan ﷻ korkarlar. İşte bu, ihlâstır ki, Allah'ın ﷻ emredip razı olduğu ihlâs ve samimiyet budur. Kul, eğer samimi ve ihlâslı bir şekilde sadece Allah'tan ﷻ korkar ve tüm ibadetlerini de bu duygu içerisinde yaparsa, Allah ﷻ ona hem dünyada hem de ahirette umduklarını verir ve aynı zamanda onu korktuklarından da emin ve güvencede kılar.

---

344 İbni Mace, Fiten: 20; Ahmed, 3/30, 47, 91; Beyhaki, 10/90

Nitekim Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Artık Allah, onlara dünya hayatında horluğu ve aşağılanmayı tattırdı. Eğer bilmiş olsalardı, ahiretin azabı gerçekten daha büyüktür." (Zümer: 39/26)

Allame İbn Kayyim ﵀ şöyle diyor:

"Allah ﷻ düşmanlarının kurduğu tuzaklardan birisi de, mü'minlerin kendi askerlerinden ve yandaşlarından korkmalarını sağlamaktır. Bunu başarmak ister ki, kendileriyle cihad etmeyi bıraksınlar ve iyiliği emredip, münkerin karşısına dikilmeyi terk etsinler. Allah ﷻ bunun, şeytanın bir tuzağı ve korkutmasından ibaret olduğunu haber vermektedir, aynı zamanda bizi onlardan korkmamamız hususunda uyararak bundan men etmektedir. Tüm tefsir alimlerine göre mânâ:

"Şeytan, mü'minleri kendi velileri ve yandaşları aracılığıyla tehdit ederek korkutur." şeklindedir.

Katade ise şöyle der:

"Onları (şeytanın dostlarını) sizin gönlünüzde büyük gösterir. Kulun kalbinden, imanının artması oranında, şeytanın dostlarından korkma duygusu azalır. İmanı zayıfladığı oranda da, şeytanın dostları ve yandaşlarından korkusu artar. İşte bu âyet, samimi ve ihlâslı bir şekilde Allah'tan ﷻ korkmanın, imanın kemalinin şartlarından olduğunu göstermektedir.

"Allah'ın mescitlerini, yalnızca Allah'a ve Ahiret Gününe iman eden, namazı dosdoğru kılan, zekatı veren ve Allah'tan başkasından korkmayanlar onarabilir. İşte, hidayete erenlerden oldukları umulanlar bunlardır." (Tevbe: 9/18)

"İnsanlardan bazısı 'Biz Allah'a iman ettik' der, fakat Allah yolunda eziyet gördüğü zaman, insanların fitnesini (eziyet ve işkencelerini) Allah'ın azabı gibi sayar. Eğer Rabbinden bir yardım gelirse, and olsun ki: "Şüphesiz biz sizinle beraberdik" diyeceklerdir. Allah, alemlerin kalbinde olanı en iyi bilen değil midir?" (Ankebut: 29/10)

Allah ﷻ yukarıda sunduğumuz ilk âyette, mescit ve camilerin imarının ancak Allah'a ﷻ ve Ahiret Gününe inananlarca yapılacağını bildirmektedir. Çünkü bu kimseler içtenlikle, ta gönülden iman ederler ve organlarıyla da bu imanlarının gereğini yerine getirirler. Allah'tan ﷻ korkma ve huşu hususunda gayet samimidirler, O'ndan başkasından asla korkmazlar. Bu itibarla Allah ﷻ mescitlerin imarının onlar tarafından yapılacağını bildirmiştir. Bir önceki âyette de müşriklerin mescitleri imar edemeyeceklerini açık ve kesin bir şekil-

de belirtmiştir. Çünkü mescitlerin imarı Allah'a ﷻ itaat ve salih amel ile mümkündür. Müşrik kimseye gelince, onun amelinin zaten hiçbir anlamı yoktur.

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur:

"İnkar edenlerin amelleri ise dümdüz bir arazideki seraba benzer; susayan kimse onu bir su sanır. Nihayet oraya ulaştığında orada herhangi bir şey bulamamış; fakat yanında (kendisinden hayatının hesabını soran) Allah'ı bulmuştur. Allah ise onun hesabını tastamam görmüştür. Allah, hesabı çok çabuk görendir." (Nur: 24/39)

"Rablerini inkar edenlerin misali tıpkı şöyledir: Onların amelleri, fırtınalı bir günde rüzgarın şiddetle savurduğu küle benzer. Kazandıklarından hiçbir şey elde edemezler. İşte bu, uzak sapıklığın ta kendisidir." (İbrahim: 14/18)

Eğer sonuç böyle bir duruma gelecek ise o halde, olmaması daha hayırlıdır. Mescitlerin imarı ve tamiri ancak imanla mümkündür. Bunun da en önemli unsuru tevhid ve bununla beraber, her türlü şirkten ve bidatten arınmış, ihlâs ile yapılan salih amellerdir. Bütün bunlar, Ehli Sünnet vel Cemaat'e göre mutlak mânâda "iman" adı altında toplanmaktadır.

"Ancak Allah'tan korkarlar."

İbn Atıyye der ki:

"Burada kastedilen, tazim ve saygı anlamındaki, ibadet ve taat mânâsındaki haşyettir. Kuşkusuz, insan dinen sakıncalı görülen şeylerden korkar. Bu bakımdan bu korkunun varlığı Allah'ın ﷻ kazası ve tasarrufu ile olmalıdır."

İbn Kayyim der ki:

"Korku, kalple ilgili bir kulluktur ve ancak Allah ﷻ için olması halinde sahih ve doğru olabilir. Zillet, yönelme, muhabbet, tevekkül, reca (ummak) vb. tüm kalbi ibadetler de bu kapsamdadır."

"Umulur ki, onlar hidayete erenlerden olurlar."

İbn Ebu Talha, İbn Abbas'tan rivayetle diyor ki:

"Doğrusu şu "hidayete erenler" ifadesinde geçen "asa" ve Kur'ân'da yer alan her "asa" kelimesi "vacip ve gerekli" mânâsındadır. İbn Kesir'in belirttiğine göre İbn Abbas da bunun için şöyle demiştir:

"Yüce Allah'ın, Nebisine olan şu ifadesinde olduğu gibi:

"Gecenin bir kısmında kalk, sana has nafile olmak üzere onunla (Kur'ân'la) namaz kıl. Umulur ki Rabbin seni övülmüş bir makama ulaştırır." (İsra: 17/79)

Burada geçen Makam-ı Mahmud, şefaat demektir."

Muhammed b. İshak b. Yesar diyor ki:

"Kur'ân'da yer alan "asa" kelimesi, "Allah'ın o şeyi yapması haktır mânâsınadır."

Hadiste de şöyle buyrulmuştur:

"Kişinin mescide gittiğini gördüğünüzde, onun imanlı olduğuna şahitlikte bulunun."[345]

Allah ﷻ şöyle buyurmuştur:

"Allah'ın mescitlerini, yalnızca Allah'a ve Ahiret Gününe iman eden, namazı dosdoğru kılan, zekatı veren ve Allah'tan başkasından korkmayanlar onarabilir. İşte, hidayete erenlerden oldukları umulanlar bunlardır." (Tevbe:9/18)

"İnsanlardan bazısı 'Biz Allah'a iman ettik' der, fakat Allah yolunda eziyet gördüğü zaman, insanların fitnesini (eziyet ve işkencelerini) Allah'ın azabı gibi sayar. Eğer Rabbinden bir yardım gelirse, and olsun ki: "Şüphesiz biz sizinle beraberdik" diyeceklerdir. Allah, alemlerin kalbinde olanı en iyi bilen değil midir?" (Ankebut: 29/10)

İbn Kesir bu âyetle ilgili olarak şöyle demiştir:

"Allah ﷻ, bu âyette bizlere yalancıların sıfatlarından haber vermiştir. Bunlar sadece ağızlarıyla, dilleriyle kuru bir iddia ile inandıklarını söylerler. Oysa asıl iman, onların kalplerine yerleşmemiştir. Bunların başına dünyadayken bir sıkıntı veya musibet gelecek olursa, hemen bunun Allah ﷻ tarafından kendilerinden alınan bir intikam olduğunu kabul ederek, İslâm'dan irtidat ederler."

İbn Abbas ؓ diyor ki:

"Yani Allah ﷻ için bir eziyetle karşı karşıya gelmesi durumunda, bu onun için fitne olur, buna katlanmayıp derhal dininden dönerek irtidat eder."

Merhum İbn Kayyim da şöyle diyor:

"Allah ﷻ bunlara elçiler gönderdiğinde iki yol arasındadırlar: Ya "inandık" derler ya da demezler. Aksine günah ve küfürde devam eder dururlar. Allah ﷻ kimin samimi olup kimin olmadığını, kimin doğru söyleyip, kimin yalancı olduğunu ortaya çıkarmak için iman ettiğini söyleyen kimseyi imtihan eder ve onu belli denemelerden geçirir. Kim de iman etme-

345 Tirmizi, İman: 6. Tirmizi bu hadis için "hasen-ğarip" dedi

diğini söylerse, o haliyle Allah'ı ﷻ aciz bırakacağını, Allah'ın ﷻ onu görmeyeceğini veya böylece durumunu geçiştireceğini sanmasın. Kim rasûllere iman edip, onlara itaat ederse, düşmanları buna karşılık düşmanca bir tavır takınırlar, kendisine eziyetlerde bulunurlar, onu incitecek sözlerle üzerler. Kim de rasûllere iman etmez, onlara itaat etmez ise, hem bu dünyada hem de ahirette cezalandırılır ve kendisi için onu incitecek, üzecek şeyler var edilir. İşte bu elem ve acı, rasûllere tabi olanların elem ve acısından çok daha büyük ve süreklidir. Mutlaka her bir nefsin elemi tatması gerekir. İster inanan olsun, ister iman etmekten kaçınan olsun, bir denemeden geçecektir. Ancak inanan için elem, işin başında, yani dünyada söz konusudur. Fakat sonunda akibet olarak hem dünya hem de ahirette güzel bir son olur. İmana sırt çeviren ve inanmayan kimse için, bu durum işin başında tatlı gözükebilir. Fakat sonunda ebedi ve sürekli elem gelir.

İnsanlar mutlaka toplum içinde yaşamak zorundadırlar. Bu toplumun da kendilerince birtakım iradeleri (kuralları) vardır. Kendileriyle bir arada yaşayanlardan, kendi iradelerine uygun olanı, yani kendileriyle uyum sağlamalarını isterler. Eğer kişi, bu noktada istenenleri yerine getirmezse, ona eziyet ederler. Bu kişi halka uyarak, muvafakatta bulunsa bile, yine de bazen halktan bazen de başkalarından tepki ya da eza görebilir.

Örneğin, oldukça fasık, facir ve zalim bir toplum arasında yaşamakta olan dindar ve takva sahibi bir kimse düşünün. Bu kişi, onların facirliklerine ve zulümlerine ortak olup katılmadıkça veya onların yaptıkları karşısında sessiz kalmadıkça onu aralarında barındırmazlar. Eğer onlara muvafakat eder veya sessiz kalırsa, işin başında onların kötülüklerinden kendisini kurtarmış olur. Daha sonra kendisi üzerinde öyle bir baskı yapar ve ezada bulunurlar ki, daha işin başında görmediğinin kat kat ağırını görmeye başlar. Eğer işin başında onlara karşı çıkabilseydi, bu kadar çok baskı görmeyebilirdi. Bu nedenle o, sessiz kalmanın cezasını çok daha ağır ödemek zorunda kalır. Şayet bunların şerrinden kurtulsa bile mutlaka bir başkasının pençesine düşer.

Bir müslümanın, kesinlikle mü'minlerin annesi Âişe'nin ﷺ, Muaviye'ye ﷺ söylediği şu söze çok çok dikkat etmesi ve buna göre hareket etmesi gerekir:

"Kim halkın öfke ve kızgınlığına karşı Allah'ın rızasına sarılırsa, Allah, onu halkın mihnetinden (sıkıntısından) kurtarır (ona yeter). Kim de Allah'ın gazabına karşı halkı memnun etmeye çalışırsa, onlar o kimseyi hiçbir şekilde Allah'tan kurtaramazlar." [346]

346 Hatibi'l-Bağdadi, 1541

Allah'ın ﷻ kendisine hidayet ettiği, rüşdünü ilham ettiği, nefsinin şerrinden koruduğu kimse, haram işlemekten kaçınır ve bu noktada insanların düşmanlıklarına da sabır gösterir. Bundan sonra bu kimseyi hem dünyada hem de ahirette güzel ve iyi bir son bekler. Tıpkı rasûllerin ve tabilerinin güzel sonları gibi.

Allah ﷻ, daha sonra ileriyi göremeyen, basiretsiz bir imana sahip olan kimselerden haber veriyor. Böyle bir kimse Allah ﷻ için bir eza ile karşı karşıya kalacak olursa, halkın fitnesiyle yüz yüze gelir. Yani halk kendisine karşı onun hoşlanmayacağı ezaları işler. Bu öyle bir elemdir ki, kendilerine karşı gelen rasûllere ve bunlara tabi olanlara kesinlikle ulaşır. Allah ﷻ bunu, insanların davalarında sabit ve kararlı olmaları için, hak üzere sebatlarına bir örnek kılmıştır. Çünkü gerçek mü'minler imanları sebebiyle insanlardan değil, asıl Allah'tan ﷻ gelebilecek azaptan kaçarlar. Mü'minler kamil mânâdaki basiretleri sebebiyle, Allah'ın ﷻ verebileceği azaptan dolayı imana sığınırlar, böylece geçici olan ve hemen başlarına gelecek olan azabı yüklenmek, taşımak durumunda kalırlar. Fakat basiretleri zayıf olanların, peygamberlerin ve onlara tabi olanların düşmanlarından kaçmaları gerekirken, bunu yapmayıp hemen peygamberlerin düşmanlarıyla uyum sağlarlar. Böylece, insanlardan gelen ezanın eleminden, Allah'tan ﷻ gelecek olan azabın elemine kaçmış olurlar. Çünkü insanlardan gelen elemden kaçmak, Allah'ın ﷻ azabının elemine düşmektir. Bunlar öyle bir aldanma içindedirler ki, bu adeta kızgın ateşi satın almaya ya da kiralamaya kalkmaya benzer. Çünkü bunlar kendilerini bir anlık bir elemden, ebedi bir eleme sürüklüyor, Allah ﷻ kendi ordusuna ve velilerine yardım edip onları muzaffer kılınca da şöyle diyorlar:

"Ben de sizinle birlikte idim." Halbuki Allah ﷻ göğüslerinin içinde gizledikleri nifak ve münafıklığı çok iyi bilmektedir."

Âyette Mürcie ve Kerramiye mezhebine de reddiye vardır. Şöyle ki:

Bu kimselerin sadece dilleriyle "İnandık" demelerinin kendilerine bir yararı olmamıştır. Çünkü böylelerinin Allah ﷻ için kendilerine düşmanlık edenlere karşı sabırları yoktur. Dolayısıyla amelsiz bir şekilde sadece sözle tasdik etmelerinin de bir anlamı yoktur.

Bir kimsede şu üç unsur bir arada bulunmadıkça, o kimsede şer'i ölçüde imanın varlığı kabul edilemez. Bunlar; kalp ile tasdik, dil ile ikrar ve buna bağlı olan rükünlerle amel etmektir. İşte selef ve halef alimlerinden Ehli Sünnet'in görüşü bu şekildedir."

Hak konusunda halka müdahalede bulunmaktan korkmanın sebebi de budur (yani dil ile söylenen imanı amele dönüştürememektir). Masum, Allah'ın ﷻ kendisini korumuş olduğu kimsedir.

Ebu Said'den ؓ Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Allah'ı kızdırarak insanları memnun etmek, Allah'ın ihsan ettiği rızık dolayısıyla (bunun Allah'tan değil insanlardan geldiğini düşünerek) insanları övmek, Allah'ın ihsan buyurmadığı hususlardan dolayı insanları suçlamak, inanç zayıflığından ileri gelir. Zira, Allah'ın rızkını ne hırslı kimsenin hırsı getirebilir, ne de bu rızkı istemeyenin isteksizliği önleyebilir."[347]

Beyhaki ve Ebu Nuaym Hilye'de rivayet etmişlerdir. Hadis, ravi zincirindeki Muhammed b. Mervan es-Süddi sebebiyle illetli kabul edilmiş ve zayıf olduğu söylenmiştir. Ayrıca raviler arasında Atıyye el Avfi de vardır. Zehebi bu kişiyi Duafa vel Metruk'un eserlerinde zikretmiştir. Hadisin mânâsı sahihtir.)

Hadisin tamamı şöyledir:

"Allah, hikmetiyle ruhu ve ferahı, rızasında ve yakinde kılmıştır. Onlar için tasa ve üzüntüyü de şek ve gazabında kılmıştır."

Zayıflık kuvvetin zıttıdır. Yakin ise imanın kemali anlamındadır.

İbn Mes'ud der ki:

"Yakin, tümüyle iman demektir. Sabır da imanın yarısıdır." [348]

Sabır kadere imanın gereğidir. Tıpkı İbn Abbas'ın merfu hadisinde yer aldığı gibi:

"Eğer rıza ve yakin ile amel etmeye güç yetirebiliyorsan, hemen bunu işle. Eğer buna güç yetiremezsen, sabretmekte, hoşlanmadığın şeye göğüs gerip sabırda çok çok hayır vardır."

Bir rivayette de şöyledir:

"Dedim ki:

"Ey Allah'ın Rasûlü! Yakin ile ne yapayım?" Şöyle buyurdular:

"Bilmelisin ki, başına gelen bir şey, senin hata yapmandan olmayabilir, hata yaptığın şey sebebiyle de sana mutlaka bir şey isabet edecek değildir."[349]

"Allah'ın gazabına rağmen halkın hoşnutluğuna rıza göstermen..."

---

347 Feydul-Kadir: 2/539, Elbani Ehadisu'd-Daifa: 482
348 Keşfu'l Hata: 2/555, Elbani, Silsileti'l Daifa: 499, Durru'l Mensur: 1/66
349 Beyhaki: 5/243

Yani halkın rızasını ve hoşnutluğunu Allah'ın ﷻ rızasına tercih etmek, kişinin kalbinde Allah'ın ﷻ azametine karşı saygı, tazim ve korku olmadığı zaman söz konusudur. Çünkü bir insanın gönlünde Allah ﷻ korkusu ve tazimi olursa, Allah'ın ﷻ gazabına rağmen halkın rızasını tercih etmez. Bu, onun için bir engeldir. Kalpleri tasarrufu altında bulunduran, sıkıntıları ortadan kaldıran ve günahları bağışlayan Allah'ın ﷻ gazabına rağmen, halkın kendisinden hoşnut kalmasını isteyip 'Gerisi ne olursa olsun' diyemez. Demesi halinde bir tür şirk işlemiş olur. Çünkü Allah'ın ﷻ rızasını bırakıp halkın hoşnutluğuna sığınan kimse bunu hak etmiştir. Ayrıca Allah'ın ﷻ gazabını çekecek bir fiil ile O'na yaklaşmaya çalışmıştır ki bu da olamaz. Böyle bir tehlikeden de ancak Allah'ın ﷻ kendilerini koruduğu kimseler emin olabilirler. Allah ﷻ, rızasını kazanmaya çalışan kulunu kendisini tanımaya, sıfatlarından kendisi hakkında caiz olan ve O'nun Celaline yakışanların varlığını kabul etmeye, sıfatlarının kemaline aykırı olanlarından da Allah'ı ﷻ tenzih etmeye, böylece Rububiyet ve Uluhiyette bir tek olduğunu ve bu mânâdaki tevhidi tanımaya muvaffak kılar, bunu öğrenmesini sağlar. Çünkü muvaffakiyet ancak Allah'tandır ﷻ.

Allah'ın ihsan ettiği rızık dolayısıyla (bunun Allah'tan değil insanlardan geldiğini düşünerek) onlara hamd etmek"

Yani Allah'ın ﷻ, insanların eliyle ulaştırdığı rızık sebebiyle onlara teşekkürde bulunmak, onları övmek, hamdi ve övgüyü bundan dolayı onlara izafe etmektir. Oysa ki asıl hamdin Allah'a ﷻ izafe edilmesi gerekir. Hakikatte hamde layık olan, bir tek O'dur. Kulu için bunu O takdir etmiş ve onların eliyle ona ulaştırmıştır. Çünkü Allah ﷻ bir şeyi murad edince, onunla ilgili sebepleri de oluşturur. Bu, aşağıdaki şu hadisle de çelişmez:

"Halka teşekkür etmesini bilmeyen, Allah'a da şükretmez." [350]

Halka teşekkür etmek, iyilikleri için onlara duada bulunmaktır. Zira Allah ﷻ onların eliyle o kimseye birşeyler bahsetmiştir. O da bu açıdan onlara hayır duada bulunur veya onları bu mânâda mükafatlandırır. Çünkü hadiste şöyle buyurulmuştur:

"Kim size bir iyilikte bulunursa, kendisine karşılık verin, eğer karşılık verecek bir şeyiniz yoksa, onun için hayır duada bulunun ki, sizin kendisini ödüllendirdiğinizi görmüş olsun." [351]

350 Ebu Davud, Edeb: 12; Tirmizi, Birr: 35; Tirmizi bu hadis için "Hasen"dir, dedi
351 Ebu Davud, Edeb: 12

Yapılan işin onlara izafe edilmesinin sebebi, iyiliğin bu kimseler eliyle kişinin eline geçmesinden dolayıdır. Asıl takdir eden, ona sevk eden ise sadece Allah'tır ﷻ.

"Allah'ın ihsan buyurmadığı hususlardan dolayı insanları suçlamak."

Çünkü senin onların eliyle istediğin şey, senin için takdir olunmamıştır. Eğer o sana takdir edilseydi, kesinlikle verilirdi. Verenin bir tek Allah ﷻ olduğunu, keza men edenin de yalnızca O olduğunu bilen bir kimse, O'nun, kulunu sebepli veya sebepsiz olarak rızıklandıracağını da bilir. Zira Allah ﷻ kulunun rızkını hiç beklenmedik bir yerden de gönderebilir. Bunun için hiçbir mahluk herhangi bir fizik sebebiyle övülmez ve bir engel ya da mani yüzünden de yerilmez. Onun emri ve işi ancak Allah'a ﷻ bırakılır. Din ve dünya ile ilgili hususlarda ancak Allah'a dayanılıp ﷻ güvenilir. Nitekim Rasûlullah ﷺ bu gerçeği hadislerinde şöyle tesbit buyurmuştur:

"Allah'ın rızkını (vermekte olduğu rızkı) herhangi hırslı birinin hırsı çekmediği gibi, herhangi bir zorlayıcının zorlaması da ona engel olamaz."

Nitekim Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Allah'ın insanlar için açacağı herhangi bir rahmeti tutacak (engel olacak) yoktur; O'nun tuttuğunu da ondan sonra salıverecek yoktur. O, Aziz (üstün ve güçlü olan) dır, Hakim (hüküm ve hikmet sahibi)dir." *(Fatır: 35/2)*

Şeyhülislâm diyor ki:

"Yakin, hem Allah'ın ﷻ emirlerini yerine getirmek anlamında yakini, hem de Allah'ın kendisine itaat edenlere vaad ettiğini, hem Allah'ın ﷻ kaderi (takdiri) ile olanı hem de yaratması ve tedbiriyle ilgili olanları kapsar. Eğer bir kimse Allah'ın ﷻ gazabına rağmen insanları memnun ederse, bu durumda Allah'ın ﷻ ne vaadine ne de rızkına kesin olarak inanmış olamaz. Kişi ya o kimselerin ellerindeki şeye meyletmesi sebebiyle ya da Allah'ın ﷻ taat ehline vaad buyurduğu yardım, zafer, destek, dünya ve ahirette sevap gibi şeylere karşı tasdikinin zayıflığından dolayı Allah'ın ﷻ emrini yerine getirmeyi terk eder. Kim Allah'ı ﷻ hoşnut ederse, Allah da ona yardım eder, rızık verir ve onu insanlara muhtaç kılmaz. Oysa Allah'ın ﷻ gazabına rağmen onların hoşnutluğunu kazanmaya çalışmak, onlardan korkmaktan veya onlardan bir beklenti içinde olmaktandır ki, bu da yakinin zayıf oluşundandır. Eğer onlardan, kendisi için yapmalarını beklediği şey, o kişi için takdir olunmamışsa, bu hususlaki durumu Allah'a ﷻ havale etmelidir, onlara değil. Çünkü Allah'ın

ﷻ dilediği olur, dilemediği olmaz. Eğer bir kimse, kendisi için takdir olunmayan bir şeyde insanları yererse, bu, onun yakininin zayıf oluşundandır. Oysa onlardan asla korkmamalı, onlardan bir beklenti içinde olmamalı, nefis ve heva ve hevesi adına onları yermemelidir. Övgüye layık olan, ancak hamd sebebiyle Allah'a ﷻ ve Rasûlüne ﷺ karşı görevini yapandır. Kim de Allah'ı ﷻ ve Rasûlünü ﷺ zemmederse, asıl yerilen kendisidir. Nitekim Beni Temim heyetinden biri şöyle demişti:

"Ey Muhammed! Bana ver. Çünkü benim hamdim süsleyicidir, benim yermem de lekeleyicidir."

Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"İstediğini yap, senin o yaptığın Allah'a gider." [352]

Hadis, imanın artıp eksildiğine ve amellerin de imanın müsemmasına dahil olduğuna delalet etmektedir.

Âişe'den Rasûlullah'ın ﷺ şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir:

"İnsanları darıltmak pahasına da olsa Allah'ın rızasını kazanmaya çalışan kimseden hem Allah razı olur hem de insanları ondan razı eder. Allah'ı kızdırarak insanların rızasını kazanmaya çalışan kimseye hem Allah kızar hem de insanların ona kızmalarını sağlar."[353]

İbn Hibban, hadisi bu lafızla rivayet etmiştir. Tirmizi de Medine halkından bir adamdan rivayetinde der ki:

"Muaviye Âişe'ye :

"Bana bir tavsiye mektubu yaz. Ancak yazdığın şey uzun olmasın" diye yazmıştı. Âişe de , Muaviye'ye şöyle yazdı:

"Sana selam olsun. Asıl meseleye gelince, Rasûlullah'ın ﷺ şöyle buyurduğunu dinlemiştim:

"Kim, Allah'ın gazabına rağmen halkın hoşnutluğuna sarılırsa, Allah onu halka bırakır (havale eder). Kim de halkın hoşnutsuzluğuna rağmen Allah'ın rızasına sarılırsa, halka karşı onu korumada Allah ona yeter. Sana selam olsun." [354]

---

352 Ahmed, 3/488, Durrü'l Mensur: 6/68
353 Tirmizi, Zühd: 65; Elbani, Sahihu'l-Cami: 5886, 5973
354 Ebu Nuaym, Hılye

Şeyhülislâm der ki:

“Âişe, Muaviye'ye yazdı. Rivayete göre bunu merfu olarak zikretti:

“Kim halkın hoşnutsuzluğuna rağmen Allah'ın rızasına sarılırsa, halka karşı Allah ona yeter. Kim de Allah'ın gazabına rağmen halkın hoşnutluğuna sığınırsa, onlar kendisini hiçbir şekilde Allah'tan müstağni kılamazlar.”

İşte bu merfu olan lafızdır. Mevkuf lafız da şöyledir:

“Kim halkın hoşnutsuzluğuna rağmen Allah'ın rızasını elde etmeye çalışırsa, Allah kendisinden razı olur, halkı da ondan hoşnut kılar. Kim de Allah'ın gazabına rağmen halkı memnun etmeye çalışırsa, dolayısıyla halktan ona övgü gösterenler kendisinin başına amir olurlar.”

İşte bu, dinde fakih olmanın (uzağı görmenin) en doruk noktasıdır. Çünkü başkalarının kızgınlığını ve öfkesini çekmeye rağmen Allah'ın ﷻ rızasını kazanmaya çalışmak, kişiyi takva sahibi kılar, Allah'tan ﷻ korkmasını sağlar ve o kişi Allah'ın ﷻ salih bir kulu olur. Allah ﷻ da salihlerin velisidir. Allah ﷻ kuluna yeter. O şöyle buyuruyor:

“Kim Allah'tan korkup sakınırsa, Allah ona bir çıkış yolu gösterir ve onu hesaba katmadığı bir yönden rızıklandırır. Kim de Allah'a tevekkül ederse, O, ona yeter. Elbette Allah kendi emrini yerine getirip gerçekleştirendir. Allah her şey için bir ölçü kılmıştır.” (Talak: 65/2-3)

Hiç kuşkusuz, kendisinden sakınan kimseye, halkın baskısına karşı Allah ﷻ yeter. Ancak bütün halkın kendisinden memnun olup da Allah'ın ﷻ gazap ettiği bir kimse için böyle bir durum kesinlikle söz konusu olamaz. Ancak bu kimse belli amaçlardan kurtulur ve akıbet (son) da kendileri için açıkça belli olursa halk kendisinden hoşnut kalabilir.

“Allah'ın gazabına rağmen halkı hoşnut etmeye çalışan kimseyi halk hiçbir şekilde Allah'tan müstağni kılamaz, (o kimse her halükarda Allah'a muhtaçtır).”

Bunun durumu tıpkı iki elini ısıran zalim gibidir. Toplumda kendisine övgü yağdıran kişi de yarın onu yerenlerden olacaktır. Bu gibi şeyler çok sık meydana gelir ve işin sonu da hep aynı şekilde biter. İyi son ancak takva sahipleri içindir. Böyle bir durum ise onların heva ve heveslerinin ilk anlarında zaten var olamaz.”

İbn Receb der ki:

"Şu toprak üzerindeki tüm yaratıkların sonuçta toprak olacakları kesin olarak bilinen bir gerçekken nasıl olur da toprak olan birine itaat, tüm erbabın Rabbi olanın itaatına tercih edilir? Ya da toprak nasıl olurda her şeyi bağışlayan ve Melik olan Allah'ın ﷻ rızası yerine gazabını tercih eder? Doğrusu bu şaşılacak bir şeydir.

Hadiste de belirtildiği gibi, halktan korkarak onun rızasını Allah'ın ﷻ rızasının üstünde tutan kimselerin din açısından sonu acı olacaktır (Böyle bir kimsenin dinsiz gitmesinden korkulur).

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Onlar, gizlediklerini de fısıldaştıklarını da Allah'ın muhakkak bildiğini ve Allah'ın bütün gaybları çok iyi bildiğini bilmezler mi?" (Tevbe:9/78)

480

YALNIZ ALLAH ﷻ'A GÜVENMEK

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"(Allah'tan) Korkan kimseler arasından Allah'ın kendilerine nimet verdiği iki kişi: "Onların üzerine kapıdan girin. Oradan girerseniz, şüphesiz siz galip gelirsiniz. Eğer iman edenler iseniz, yalnızca Allah'a tevekkül edin." dedi. Dediler ki: "Ey Musa! Onlar orada bulundukça biz asla oraya girmeyiz. Sen ve Rabbin gidin, ikiniz savaşın. Biz burada duracağız." (Maide: 5/23-24)

Ebussaadat:

"Bununla kıyara mânâsı kastolunduğu takdirde "emre tevekkül et" demektir, "işimi filana bıraktım, havale ettim" gibi... Ancak birine dayanılması halinde şöyle denir:

"Falan kimse işini filan kimseye bıraktı." Bu, kişinin işini havale ettiği şahsa güvenmesi ve onu yeterli bulması halinde böyledir, ya da bizzat kendisi onu yapamayacak duruma gelince olur."

Musannif burada bu âyeti başa getirmekle, tevekkül etmenin farz olduğunu ve bunun için kesinlikle ihlâslı olarak Allah'a ﷻ yönelinmesi gerektiğini belirtmektedir. Çünkü Arapçada mamulün başa geçmesi, hasr (özellik) ifade eder. O zaman mânâ: Yalnızca Allah'a ﷻ tevekkül edin, başkasına değil, şeklinde olur.

Tevekkül, ibadetlerin en önemli olanlarından biridir. Çünkü salih ameller hep bundan doğar. Eğer kişi, ister dünya ister ahiretle ilgili olsun, tüm işlerinde yalnız Allah'a ﷻ dayanıp güvenir ve tevekkül eder, başka hiçbir varlığı devreye sokmazsa, ihlâsı sahih ve muamelesi de Allah ﷻ ile olmuş olur. Çünkü bu "iyyake nağbudu ve iyyake nestein" âyetinin menzillerinden en büyüğüdür. Allah'a ﷻ tevekkül, kamil anlamda olmadıkça tevhidin her üç nevi açısından tevhidin kemalini oluşturmaz. Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Musa dedi ki: "Ey kavmim! Eğer siz Allah'a iman edip müslüman olmuşsanız artık yalnız O'na tevekkül edin." (Yunus: 10/84)

"(Allah) Doğunun ve batının Rabbidir. O'ndan başka ibadete layık ilah yoktur. Öyleyse (yalnızca) O'nu vekil tut." (Müzzemmil: 73/9)

TEVHİDİN TÜRLERİ:

Tevhid iki çeşittir:

1. Marifet (tanıma) ve ispat anlamında tevhid:

Bu, Allah'ın ﷻ Rab olması, isim ve sıfatları konusundaki tevhiddir.

2. Talep ve kast anlamında tevhid:

Bu da Allah'ın ﷻ ilah olması ve kulluğun O'na has olması anlamındaki tevhiddir.

Allame İbn Kayyim (r.h.) şöyle der:

"Rasûllerin davetinin esasını oluşturan, Allah'ın ﷻ kitaplarıyla kullarına açıkladığı tevhid ikiye ayrılır:

Biri marifet (tanıma) ve ispat noktasındaki tevhid, diğeri de talep ve kast mânâsındaki tevhiddir.

1. Marifet ve ispat konusundaki tevhid; Yüce Rabbin varlığının hakikatinin, sıfatlarının, fiillerinin, isimlerinin, kitaplarının ve dilediği kimselerle konuşmasının ispatını kapsar. Aynı zamanda tüm kaza, kader ve hikmetlerinin bilinmesi, tanınması, varlığının kabulünü de içerir. Bu konuda Kur'ân'da oldukça net açıklamalar mevcuttur. Nitekim bunlar Hadid, Ta-Ha, Secde ve Al-i İmran sûrelerinin başında, Haşr sûresinin sonunda ve İhlas sûresinin tamamında, ayrıca daha birçok sûrede görmek mümkündür.

2. Talep ve kast noktasındaki tevhid ki bu, ilah oluş ve kulluk anlamındaki tevhiddir. Kafirun sûresinin tamamı bu tevhidle ilgilidir.

Ayrıca:

"De ki: 'Ey kitap ehli! Sizinle bizim aramızda müşterek bir söze gelin: Yalnız Allah'a kulluk edelim, O'na hiçbir şeyi eş koşmayalım, Allah'ı bırakıp birbirimizi rab edinmeyelim.' Eğer yüz çevirirlerse, 'Şahit olun ki biz müslümanız!' deyin."[11]

---

11 Al-i İmran: 3/64

Bu âyetle birlikte Secde sûresinin başı ve sonu, Mü'min sûresinin neredeyse tamamı tevhidin bu türünü kapsar ve buna davet eder.

Kur'ân'ın İçerdiği Konular

Kur'ân yüce Allah'ın ﷻ güzel isimlerinden, fiillerinden ve sözlerinden haber verir ki, buna "İlme ve habere dayalı tevhid" denir.

Bir tek Allah'a ﷻ ibadete çağırır, Allah'tan ﷻ başka ibadet edilen tüm şeyleri terk etmeyi emreder. Buna da "İsteğe bağlı ve tercih yapılabilir tevhid" denir.

Ya da emir ve yasaklar içerir ve Allah'a ﷻ itaati gerekli kılar. Bunlar da tevhidin gerekleri ve onu kemale erdiren şeylerdir.

Ayrıca tevhid ehline ikramdan, dünyada başlarına gelecek olaylardan, ahiretteki ikramdan haber verir. Bu tevhidin mükâfatıdır veya müşriklerle ilgili şeylerden, dünyada bunlara karşı yapılacaklardan, ahirette kendilerini nasıl bir azabın beklediğinden haber verir. Bu da tevhid dairesinin dışına çıkanların göreceği cezadır.

Kur'ân baştan sona tevhid, tevhidin gerekleri, tevhidi yaşayanların mükafatları ile dopdolu olduğu gibi şirk ve müşriklerle ilgili konular, bunların ahiretteki cezalarıyla ilgili hükümlerle de doludur.

Tevhidin Kapsamı

Şeyhülislâm İbni Teymiyye (r.h.) der ki:

"Rasûllerin getirip haber verdikleri tevhid, Allah ﷻ'ın ilahlığını ispat eder. O tektir.

Tevhid; O'nun tek olduğuna, kendisinden başka ibadete layık ilah olmadığına şehadet etmektir.

Sadece O'na kulluk edilir. Yalnız O'na tevekkülde bulunulur. O'ndan başkası veli edinilmez, yalnız O'nun rızası için düşmanlık gösterilir. Bütün ameller yalnızca O'nun için yapılır.

İşte bu, Allah'ın ﷻ kendi zatı için haber verdiği isim ve sıfatların ispatıdır.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"İlahınız tek ilahtır. O'ndan başka ibadete layık ilah yoktur. Rahmandır, Rahimdir."[12]

---

12 Bakara: 2/163

Üçüncüsü: Caiz olan tevekkül ya da vekalettir. Bir kimsenin, kadir olduğu veya gücü yettiği bir konuda bir kişiyi vekil tayin etmesidir. Ancak bu kişinin, vekalet verdiği işin meydana gelmesi hususunda o kimseye itimad etmesi söz konusu değildir. Aksine yine bu işi kolaylaştırması, kendisi veya naibi için istediği bu işin olabilmesi için yine Allah'a ﷻ tevekkül eder. İşte bu, yapılması caiz olan, fiil açısından dayanılması gereken sebepler cümlesindendir. Ancak buna da itimad etmez, aksine itimadı sebepleri ve müsebbibi yaratan Allah'a ﷻ dayanıp güvenir.

"Gerçek şu ki Firavun yeryüzünde (Mısır'da) büyüklenmiş ve oranın halkını birtakım fırkalara ayırıp bölmüştü. Onlardan bir bölümünü güçten düşürüyor, erkek çocuklarını boğazlayıp kadınlarını diri bırakıyordu. Çünkü o bozgunculardandı." (Kasas: 28/4)

İbn Abbas âyetle ilgili olarak diyor ki:

"Üzerlerine düşen farz ve görevleri yerine getirme sırasında münafıkların kalplerine Allah'ın ﷻ zikriyle ilgili bir şey girmez ve Allah'ın ﷻ âyetlerine inanmazlar. Allah'a ﷻ tevekkül etmez, toplum arasında olmadıkları zaman namaz kılmaz, mallarının zekatını da vermezler. Allah ﷻ bu nitelikleri taşıyanların mü'min olmadıklarını bildirerek inananları şöyle tanıtıyor:

"Mü'minler ancak o kimselerdir ki, Allah anıldığı zaman kalpleri ürperir, âyetleri okunduğunda (bu) onların imanını artırır ve ancak Rablerine dayanıp güvenirler."[355]

Kalbin ürpermesi demek, kalbin Allah'ın ﷻ emirlerini yerine getirip men ettiği şeyi de terk etmesinin gerekliliğidir.

Süddi ise:

"Allah anıldığı zaman kalpleri ürperir." demek, zulmetmek isteyen veya herhangi bir masiyeti işlemeye kalkışan kimse demektir ki, bu kimseye 'Allah'tan kork!' denir de, bunun üzerine kalbi ürperir" demiştir.[356]

"Allah'ın âyetleri okunduğunda..."

Sahabe, tabiin ve Ehli Sünnet'ten onlara uyanlar bu ve benzeri âyetleri delil alarak, imanın artıp eksileceğini söylemişlerdir.

Umeyr b. Habib es-Sahabi der ki:

"İman artar ve eksilir." Kendisine, 'Artması ve eksilmesi nasıl olur?' diye sorulunca, şöyle demiştir: "Allah'ı zikrettiğimizde ya da bize Allah hatırlatıldı-

355 Enfal: 8/2 İbn Cerir ve İbn Ebu Hatim
356 İbn Ebu Şeybe ve İbn Cerir

ğında, O'ndan korkarız. İşte bu, imanın artması demektir. Gaflete dalıp da, unutup zayi ettiğimizde ise, bu da imanın eksilmesi demektir." [357]

Mücahid de şöyle der:

"İman artar ve eksilir. İman söz ve amelledir."[358] Bununla ilgili olarak Şafii, Ahmed b. Hanbel, Ebu Ubeyde ve başkalarının icmaından söz edilmiştir.

"Rablerine tevekkül ederler" yani kalpleriyle Allah'a dayanıp güvenirler, işlerini Allah'a ﷻ havale eder, başka birinden umutvar olmaz, sadece O'na ﷻ yönelir, O'ndan başkasına rağbet göstermezler. Onlar, Allah'ın ﷻ olmasını dilediği şeyin mutlaka olacağını, olmamasını dilediği şeyin de olmayacağını bilirler. Çünkü gerçek tasarruf sahibi yalnızca bir tek melik olan Allah'tır ﷻ. Mabud da bir tek O'dur, O'nun şeriki yoktur.

Âyette aynı zamanda üç makam ile gerçek mü'minlerin tanımı yapılmaktadır. Bunlar da: İhsan makamlarından olan havf (korku) makamı, imanın artması makamı ve bir tek Allah'a ﷻ tevekkül makamlarıdır. İşte bütün bu makamlar imanın kamil olmasını ve aynı zamanda zahiri ve batıni mânâdaki amellerin yerine getirilmesini gerekli kılar. Buna örnek olarak namazı verebiliriz. Kim namazını kılar, buna devam eder ve Allah'ın ﷻ emrettiği gibi zekatını verirse, onun bu ameli, kendisi için takdir olunan farzların tümünü yerine getirmesini ve tüm haramları da terk etmesini gerektirir. Nitekim Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Sana kitaptan vahyedileni oku ve namazı dosdoğru kıl. Gerçekten namaz hayasızlıktan ve kötülüklerden alıkoyar. Allah'ı zikretmek ise muhakkak en büyüktür. Allah, yaptıklarınızı bilir." (Ankebut: 29/45)

"Ey Peygamber, sana ve seni izleyen mü'minlere Allah yeter." (Enfal: 8/64)

İbn Kayyim bu âyetle ilgili olarak şöyle diyor:

"Yani Allah bir tektir, sana ve senin tabilerine yeter. Artık Allah ﷻ varken, başkasına muhtaç olmazlar. İşte bu, Şeyhülislâm İbn Teymiye'nin tercihidir.

"Aynı zamanda bu 'Allah sana da yeter, mü'minlere de yeter.' demektir" de demiştir.

Merhum İbn Kayyim diyor ki:

"Bu yanlıştır. Âyetin bu şekilde yorumlanması caiz değildir. Çünkü "Hasb ve kifayet" sadece Allah'a aittir ve Allah içindir. Örneğin takva, tevekkül ve ibadet gibi...

357 İbn Sa'd
358 İbn Ebi Hatim

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Onlar seni aldatmak isterlerse, şüphesiz Allah sana yeter. O, seni yardımıyla ve mü'minlerle destekledi." (Enfal: 8/62)

Burada "Hasb ile teyid" ifadeleri birbirinden ayrılmıştır. Allah ﷻ "Hasb" ifadesini bir tek kendisine has kılmış, teyidi de yardım ve kullarıyla ona sağlamıştır. Allah ﷻ kullarından tevhid ehli olanları överek, onları "Hasb" ifadesiyle ayırmış ve ayrı olarak zikretmiştir.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"İnsanlar kendilerine: "(Düşmanınız olan) İnsanlar size karşı ordu hazırladılar, o halde onlardan korkun!" dediler de, bu (söz) onların (mü'minlerin) imanlarını artırdı ve: "Allah bize yeter, O ne güzel vekildir." dediler." (Al-i İmran: 3/173)

Dikkat edilirse âyette "Allah bize yeter" buyrulmuş, "Allah ve Rasûlü bize yeter" denmemiştir. Bunun bir benzeri de şu âyettir:

"Eğer onlar, Allah'ın ve elçisinin verdiklerinden hoşnut olsalardı ve: "Bize Allah yeter; Allah pek yakında bize fazlından verecek, O'nun elçisi de... Biz gerçekten ancak Allah'a rağbet edenleriz" deselerdi (ya)!..." (Tevbe: 9/59)

Âyete dikkat edilecek olursa, vermek (ita) hem Allah ﷻ hem de Rasûlü ﷺ için zikredilmiştir. Oysa ki "Hasb" yani yeterlilik ve kifayetlilik sadece bir tek Allah ﷻ için söz konusudur. Âyette: "Bize Allah ve Rasûlü yeter" ifadesi kullanılmamış; aksine "kafi geliş-hasb" bir tek Allah'a ﷻ tahsis edilmiştir. O'na aittir. Nitekim:

"Biz ancak Allah'a rağbet ederiz" buyrularak, "Rağbetin" yalnızca Allah ﷻ için olduğu belirtilmiştir. Başka bir âyette de:

"Ve yalnızca Rabbine rağbet et." (İnşirah: 94/8) buyrulmuştur.

Bu itibarla rağbet, tevekkül, inabe ve hasb yalnızca Allah ﷻ içindir. Nitekim ibadet, takva, secdeler, adak ve yemin de sadece Allah ﷻ için ve Allah ﷻ adına yapılır, başkasına değil."

Böylece âyet konu başlığına uygun düşmüştür. Madem ki Allah ﷻ kulu için yeterli ve kafidir; o halde asla O'ndan başkasına tevekkül edilmez. Kul ne zaman kalbiyle Allah'tan ﷻ başkasına iltifat edecek olsa, Allah onu iltifat ettiği şeyle başbaşa bırakır, ona havale eder. Nitekim hadiste:

"Kim bir şeye umut bağlarsa, ona havale edilir." buyurulmuştur.

"Ve onu hesaba katmadığı bir yönden rızıklandırır. Kim de Allah'a tevekkül ederse, O, ona yeter. Elbette Allah, kendi emrini yerine getirip gerçekleştirendir. Allah, her şey için bir ölçü kılmıştır." (Talak: 65/3)

İbn Kayyim ve başkaları bu âyetle ilgili olarak diyorlar ki:

"Yani ona yeter, kafidir. Allah ﷻ kime kafi gelirse, artık düşmanlarının ona yapabilecekleri bir şey yoktur. Ona zarar veremezler. Ancak kesinlikle olması gereken sıcaklık, soğukluk, açlık ve susuzluk gibi durumlar müstesna. Çünkü herkes bu sıkıntıları yaşar. Ancak Allah istemedikçe asla kimse kimseye zarar veremez. Allah ﷻ zahir (görünümde eza gibi olan, hakikatte ise ihsan ve nefse zarar verecek) olan eza ile bir intikam amacıyla olan ezayı birbirinden ayırarak, açıklamıştır.

Seleften biri de şöyle der: "Allah, her bir amel için, kendi nefsinden bir karşılık kılmıştır. Mesela Allah'a ﷻ tevekküle karşılık bizzat kendisinin ona yeteceğini bildirmiştir. Bunun için:

"Ve onu hesaba katmadığı bir yönden rızıklandırır. Kim de Allah'a tevekkül ederse, O, ona yeter. Elbette, Allah, kendi emrini yerine getirip gerçekleştirendir. Allah, her şey için bir ölçü kılmıştır." (Talak: 65/3) buyrulmuş, yoksa diğer amellerdeki gibi tevekkül eden için şu ve bu türden ecirler vardır, şeklinde buyurulmamıştır. Aksine burada Allah, kendisine tevekkül eden kimse için bizzat kendisinin ona kafi geleceğini bildirmiştir. Gökler, yer ve içinde bulunanlar bir kimseye tuzak kurmaya çalışsalar, o kul Allah'a gerçek anlamda tevekkül ettiği taktirde, Allah bütün bunların içinden ona bir çıkış yolu gösterir, ona yeter, onu rızıklandırır ve ona yardım eder."

Ahmed ؒ, Zühd kitabında Vehb b. Münebbih'ten rivayet ettiği bir eserde demiştir ki:

"Allah ﷻ kitaplarından birinde şöyle buyurmuştur:

"İzzetim için belirteyim ki, kim bana bağlanırsa (emirlerime göre hareket ederse) gökler ve içindekiler, yer ve içindekiler ona tuzak kursalar, ben kendisi için kesinlikle bir çıkış yolu gösteririm. Kim de bana (emirlerime) bağlanmazsa onun iki elini göklerin sebeplerinden keserim. Onu iki ayağının altından yerin dibine batırırım, onu havada (boşlukta) bırakırım. Sonra da onu kendi nefsine havale ederim (nefsiyle başbaşa bırakırım). Gelecek açısından kulum için ben yeterim. Yeter ki kulum benim taatımda bulunsun. O benden istemeden ona veririm, bana dua etmeden duasını kabul ederim. Çünkü ben onun ihtiyacını en iyi bilenim, ona ondan daha çok acırım."

Âyette aynı zamanda tevekkülün fazileti de bildirilmiştir. Âyet bunun delilidir. Tevekkül, menfaatleri celbetmede ve zararı önlemede en büyük sebeptir. Dolayısıyla bu şartın olmaması durumunda, mümteni olması halinde karşılık da yok demektir. Çünkü Allah ﷻ, hükmü, ona uygun vasfa göre tertip etmiştir. Kul bilmelidir ki, Allah'a ﷻ tevekkül etmek, Allah'ın ﷻ ona kafi gelmesinin sebebidir. Dolayısıyla tevekkül olmayınca kifayet de olmaz.

Âyette şöyle bir uyarı da vardır:

Tevekkül ile birlikte mutlaka sebeplere de sarılmak gerekir. Çünkü Allah ﷻ önce takvayı sonra da tevekkülü zikretmiştir.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Ey iman edenler! Allah'ın üzerinizdeki nimetini hatırlayın. Hani, bir topluluk size ellerini uzatmak istemişti de, (Allah) onların ellerini size uzatmaktan men etmişti. Allah'tan sakının. Mü'minler yalnızca Allah'a tevekkül etmelidirler." (Maide: 5/11)

Allah ﷻ âyette tevekkülü takva ile birlikte zikretmiştir. Çünkü, emredilen sebeplerin yerine getirilmesi de gerekli bir husustur. Yoksa emrolunan sebeplere dayanmayan bir tevekkül, acizliğin kendisidir. Her ne kadar kişi bu haliyle bir bakıma tevekkül etmiş gibi gözükse veya bu bir tevekkül görünümünde olsa da, kul için tevekkülünün acz veya aczinin tevekkül gibi olması yakışmaz. Aksine tevekkülü, söz konusu sebepler cümlesinden kabul etmek gerekir. Çünkü sebepler olmaksızın kişinin maksudu tamam olmaz." (İbn Kayyim)

İbn Abbas ؓ diyor ki:

"İbrahim (a.s.) ateşe atıldığı zaman "Hasbunallah ve ni'mel vekil (Allah bize yeter, O ne güzel vekildir)." demişti.

"Hasbunallah" "Allah bize yeter, biz ancak Allah'a tevekkül ile dayanıp güveniriz" demektir. Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Allah, kuluna yeterli değil mi? Seni O'ndan başkalarıyla korkutuyorlar. Allah, kimi saptırırsa, artık onun için bir yol gösterici yoktur." (Zümer: 39/36)

"Ne güzel vekildir" kavli, işlerin kendisine havale olduğu vekil ne güzeldir, demektir. Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Artık namazı dosdoğru kılın, zekatı verin ve Allah'a güvenin. Sizin Mevlanız O'dur. O ne güzel mevla ve ne güzel yardımcıdır." (Hac: 22/78)

İbn Kayyim ؒ diyor ki:

"Allah ﷻ, kendisine dayanıp güvenenin sığınağıdır, O, tevekkül edene yeter. Korkanın korkusunu önleyen, güvence veren, kendisinden ecir isteyene ecir veren O'dur. Kim Allah'ı ﷻ veli edinir, O'ndan yardım diler, O'na tevekkül ederse, her şeyiyle O'na yönelir, başkalarından ilgi ve bağını koparırsa, Allah ﷻ da onun dostluğunu kabul eder, onu korur, korktuğundan emin ve umduğuna nail kılar. Allah ﷻ ona tüm ihtiyaçlarını ve yararlı olan isteklerini verir." "İbrahim (a.s) ateşe atılınca şöyle söyledi."

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Dediler ki: "Eğer (bir şey) yapacaksanız, onu yakın ve ilahlarınıza yardımda bulunun." Biz dedik ki: "Ey ateş, İbrahim'e karşı soğuk ve esenlik ol." Ona bir düzen (tuzak) kurmak istediler, fakat biz onları daha çok hüsrana uğrayanlar kıldık." (Enbiya: 21/68-70)

Rasûlullah ﷺ da Al-i İmran sûresinin 173. âyetinde bildirildiği gibi Medine münafıkları: "Düşmanlarınız size karşı ordu hazırlamış, onlardan korkun!" dediklerinde: "Allah bize yeter, O ne güzel vekildir." buyurmuştu. Bu durum Kureyş'in ve hiziplerinin (Ahzabın) Uhud'dan ayrılmalarından sonra olmuştu. Çünkü Rasûlullah'a ﷺ, Ebu Süfyan ile beraberindekilerin tekrar üzerlerine saldıracakları haberi gelmişti. İşte bunun üzerine Rasûlullah ﷺ yetmiş sahabesiyle birlikte atlı olarak onları Hamraul Esed denen mevkiye kadar izlemişti. Allah ﷻ, Ebu Süfyan'ın kalbine korku saldı, hemen yanındakilerle birlikte Mekke'ye geri döndü. Bu sırada Ebu Süfyan yolda Abdulkays kabilesinden bir yolcu grubuyla karşılaştı. Ebu Süfyan kendilerine 'Yolculuk nereye?' diye sordu. Onlar da:

"Medine'ye gitmek istiyoruz." dediler. Ebu Süfyan bunun üzerine onlara: "Benden Muhammed'e bir mesaj iletir misiniz?" dedi. Onlar da: "Evet" dediler. Ebu Süfyan: "Ona varıp yetiştiğinizde, ona bildirin ve deyin ki. Biz toplanıp ona ve ashabına doğru geleceğiz, böylece arta kalanlarının da kökünü kazıyacağız." dedi.

Yolcular, Rasûlullah ﷺ henüz Hamraul Esed mevkiinde iken ona varıp yetiştiler. Ebu Süfyan'ın kendilerine söylediklerini ilettiler. Rasûlullah ﷺ da:

"Bize Allah yeter ve O ne güzel vekildir" dedi. İşte bu iki kıssadan anlaşıldığına göre bu kelimenin önemi ve fazileti oldukça büyüktür. Çünkü bu, iki Halilin (salat ve selam üzerlerine olsun) sıkıntıları anında söyledikleri sözdür. Hadiste şöyle gelmiştir:

"Büyük bir olayla karşı karşıya kaldığınızda, "Hasbunallah ve ni'mel vekil" deyin."[359]

---

359 Buhârî, Tefsir: 13

ALLAH ﷻ'IN RAHMETİNDEN ÜMİT KESMEK VEYA AZABINDAN EMİN OLMAK

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Artık onlar, Allah'ın kendilerini ansızın yakalamasından emin mi oldular? Allah'ın ansızın yakalamasından ancak hüsrana uğrayan kimseler emin olurlar." (Araf: 7/99)

Merhum yazar (Muhammed et-Temimi) bu âyete göre, Allah'ın ﷻ mekrinden kendisini güvencede tutmanın veya böyle saymanın en büyük günahlardan olduğunu bildirmiştir. Çünkü bu, tevhidin kemaline aykırıdır. Allah'ın ﷻ rahmetinden umut kesmek de böyledir. Bu da gösteriyor ki, mü'min, hayatını şu iki çizgi arasında sürdürmelidir:

Korku ile umut. Kitap ve Sünnet bunu gösterdiği gibi, bu ümmetin selefi ve imamları da buna işaret etmişler ve bu yolu göstermişlerdir.

Âyetin mânâsı şöyledir:

"Allah ﷻ, rasûllerini yalanlayan kasaba halklarının durumunu zikretti. Çünkü onlar, Allah'tan korkmuyor, kendilerini O'nun ﷻ mekrinden güvencede görüyorlardı. Nitekim Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Şayet o ülke halkı iman edip de sakınmış olsalardı, üzerlerine gökten ve yerden nice bereketler açardık. Fakat onlar (peygamberlerini) yalanladılar. Bunun için biz de kazanmakta oldukları yüzünden onları azapla yakalayıverdik. Acaba o ülkelerin halkı geceleyin uyurlarken azabımızın kendilerine geleceğinden emin mi oldular? Yoksa o ülkelerin halkı kuşluk vaktinde eğlenirlerken de azabımızın kendilerine geleceğinden yana emin mi oldular." (Araf: 7/96-98)

Bunlar bu halleriyle helak olmuşlardır. Çünkü Allah'ın ﷻ onlara tanıdığı mühlet ile, bolluk ve rahat içinde bir hayat sürmelerinin bir istidrac olduğunu düşünmeksizin Allah'ın mekrinden kendilerini güvencede saymışlar, haşa Al-

Bu konuyla ilgili âyetler oldukça çoktur.

İmam Ahmed ﵀ der ki:

"Tevekkül, kalple ilgili bir iştir."

İbn Kayyim da baştaki âyetin mânâsıyla ilgili olarak şöyle der:

"Allah iman noktasında tevekkülü şart koşmaktadır. Âyete göre, tevekkülün olmaması halinde iman da olmaz. Çünkü bir başka âyette de şöyle buyrulmuştur:

"Musa dedi ki: "Ey kavmim! Eğer Allah'a iman edip müslüman olmuşsanız artık yalnızca O'na tevekkül edin." (Yunus: 10/84)

Âyette bir kimsenin İslâmının sahihliği, onun tevekkülünün delili sayılmaktadır. Kulun imanı ne oranda kuvvetliyse, tevekkülü de o oranda kuvvetli olur. İmanının zayıflaması durumunda tevekkülü de zayıflar. Eğer bir kimsenin tevekkülü zayıfsa, bu kesinlikle imanının da zayıf olduğunu gösterir. Allah ﷻ tevekkül ile ibadeti, imanı, takvayı, İslâmı ve hidayeti birleştirmiştir.

Böylece tevekkülün tüm iman ve ihsan makamlarının ve İslâmi amellerin temeli olduğu gerçeği ortaya çıkmaktadır. Onun konumu adeta bedene göre başın konumu gibidir. Nasıl ki beden olmaksızın baş duramazsa, iman, makamları ve amelleri de tevekkül olmaksızın ayakta duramazlar."

Şeyhülislâm ﵀ der ki:

"Bir kimse hangi yaratıktan umutvar olur veya neye dayanıp güvenirse güvensin, sonuçta o onu hüsrana uğratır, sandığı gibi çıkmaz. Çünkü Allah'tan başkasına dayanıp güvenen kimse müşrik olur.

"Yalnız Allah'a yönelenler olarak, O'na (hiçbir) ortak koşmaksızın. Kim Allah'a ortak koşarsa, o sanki gökyüzünden düşüp kuşların kaptığı yahut rüzgarın kendisini ıssız bir yere sürükleyip attığı bir kimse gibidir." (Hac: 22/31)

Tevekkül üç kısımdır:

Birincisi, Allah'ın ﷻ takdir etmediği, izin vermediği tevekküldür. Örneğin, isteklerini yerine getirmeleri, yardım etmeleri ya da rızkını korumaları veya kendilerine şefaat etmeleri için ölülere ya da tağutlara tevekkül etmek gibi... Bu türden bir tevekkül büyük şirktir.

İkincisi: Zahiri sebeplere dayalı tevekküldür. Allah'ın ﷻ kendilerini kadir kıldığı ve takdir ettiği bir şey konusundaki tevekkül gibi. Mesela rızık konusunda, bir ezayı önleme veya bunun gibi konularda bir sultana veya emire tevekkül etmek bu kapsamdadır ve küçük şirkin bir çeşididir.

lah kendilerine bir şey yapamaz gibi düşünmüşlerdi. Bu bakımdan başlarına herhangi bir durumun gelmesini oldukça uzak görüyorlardı.

Hasan Basri (r.h.) diyor ki:

"Allah'ın ﷻ kendisine geniş imkanlar verdiği bir kimsenin, Allah'ın kendisini bununla imtihan ettiğini kabul etmemesi, bu kimsenin uzağı gören bir kimse olmadığını gösterir."

Katade ise şöyle diyor:

"Allah'ın emri o kavmi azdırdı. Allah ﷻ kesinlikle bir kavimden intikam almaz, ancak kavim kendi bolluk ve imkanları içinde mağrur olmaları halinde cezalandırılırlar. Bu itibarla Allah ile mağrur olmayın (Allah büyüktür deyip her kötülüğü işlemeye kalkışmayın)."

Hadiste şöyle geçer:

"Eğer masiyetlerine rağmen Allah bir kimseye istediklerini veriyorsa, bu bir istidraçtır." [360]

İsmail b. Rafi de diyor ki:

"Allah'ın mekrinden kendisini güvencede görmenin bir göstergesi de, kulun günahta devam etmesine rağmen Allah'ın kendisine mağfiret edeceğini temenni etmesidir." [361]

Selefin de ifadelerinde geçtiği gibi mekrin tefsiri budur. Selef der ki:

"Onlar Allah'a isyan ettikleri halde, Allah onlara bol nimetler vererek onları istidrac kabilinden dener, onlara mühlet verir. Sonra güçlü ve intikam sahibi Allah onları yakalar."[362]

İşte mekrin; hile, tuzak vb. şeylerin mânâsı da budur.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Dedi ki: "Rabbinin rahmetinden sapıklardan başka kim ümit kesebilir?" *(Hicr: 15/56)*

"Kanut", sıkıntıdan kurtulmayı uzak görmek ve bundan umutsuz olmaktır. Bu, Allah'ın mekrinden emin olmanın mukabilidir ki, her ikisi de büyük günahtır. Bunun, tevhidin kemaline aykırılığı önceden anlatılmıştı.

---

360 Ahmed, İbn Cerir ve İbn Ebu Hatim

361 İbn Ebu Hatim

362 İbn Cerir

Yazar burada bir uyarıda bulunmak istediğinden, bu âyeti bir öncekiyle birlikte zikretmiştir. Bu da, Allah'tan ﷻ korkan bir kimsenin Allah'ın ﷻ rahmetinden umudunu kesmesinin caiz olmadığı hususundadır. Aksine kul her an korku ile umut arasında bulunmalı, günahları yüzünden korkarak Allah'a itaate yönelmeli ve O'nun rahmetinden umutvar olmalıdır. Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Yoksa o, gece saatinde kalkıp da secde ederek ve kıyama durarak gönülden itaat (ibadet) eden, ahiretten sakınan ve Rabbinin rahmetini umud eden (gibi) midir? De ki: "Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?" (Zümer: 39/9)

"Şüphesiz iman edenler, hicret edenler ve Allah yolunda cihad edenler, işte onlar, Allah'ın rahmetini umabilirler. Allah bağışlayandır, esirgeyendir." (Bakara: 2/218)

Masiyet işlemekle birlikte taatı da terk ederek umutvar olmak, şeytanın tuzağına düşmekten ve ona aldanmaktan ibarettir. Çünkü şeytan böylece, kişiyi, tehlikelerden koruyacak ve kurtaracak sebeplere sarılmaksızın korkulu şeylerin içine düşürür. Oysa ki iman ehlinin durumu böyle değildir. Çünkü onlar kurtuluş sebeplerine sarılırlar. Zira Allah'tan ﷻ korkarlar ve cezalandırmasından da kaçarlar. Mağfiret dilerler ve sevap umarlar.

Manaya gelince: "Meleklerin İbrahim'e (a.s.) oğlu İshak'ın doğumunu müjdelemeleri üzerine, Allah ﷻ, halilinin sözünü hikaye ederek şöyle buyurdu:

"Dedi ki: 'Bana ihtiyarlık gelip çatmışken mi müjde veriyorsunuz? Bana neyi müjdeliyorsunuz?" (Hicr: 15/54)

İnsan yaşlanıp hanımı da doğuramaz yaşa gelince, çocuk sahibi olmayı uzak bir ihtimal olarak görür. Oysa Allah her şeye kadirdir. Melekler demişlerdi ki: "Biz seni hak ile müjdeliyoruz" ki bunda hiçbir kuşku yoktur. Çünkü Allah bir şeyin olmasını murad edince, ona sadece ol der, o da oluverir (sakın umut kesenlerden olma). İbrahim (a.s.) şöyle buyurdu:

"Rabbinin rahmetinden ancak sapık olanlar umut keserler."

O, Allah'ın kudretinin, merhametinin bundan çok daha üstün ve büyük olduğunu biliyordu. En iyisini Allah bilir ya o, bu sözleri hayret ve şaşkınlık gereği söylemişti. "Ancak sapık olanlar" ifadesi, kimilerine göre:

"Ancak doğru yoldan ayrılanlar veya ancak kafirler" anlamındadır. Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Dediler ki: 'Ey vezir! Onun çok ihtiyar bir babası var; onun yerine bizden birisini alıkoy. Biz seni gerçekten iyilik edenlerden görüyoruz." (Yusuf: 12/78)

İbn-i Abbas ؓ şöyle rivayet ediyor:

"Rasûlullah'a ﷺ büyük günahları sordular, buyurdu ki:

"Allah'a eş koşmak, Allah'ın rahmetinden ümit kesmek, Allah'ın ansızın gelecek azabından endişe etmemektir." (Heysemi, Mecmeu'z-Zevaid: 1/104, Bezzar ve İbn Ebu Hatim, Şebib b. Bişr yoluyla İkrime'den, o da İbn Abbas'tan rivayet etmişlerdir. Şebib b. Bişr dışında ricali sikadırlar. İbn Main de 'sikadır' demiştir. Ebu Hatim leyyin bulmuştur, İbn Kesir isnadı üzerinde bizzat durmak gerekir, en doğrusu bunun mevkuf olduğudur.' demiştir.)

Büyük Günahların En Büyüğü Allah'a Şirk Koşmaktır

İbn Kayyim ؒ diyor ki:

"Allah'a ﷻ şirk koşmak, rububiyeti yıkmak ve tanımamak, ilahlıkta noksanlık kabul etmek ve alemlerin Rabbi olan Allah ﷻ hakkında sui zanda bulunmaktır."

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Hamd, gökleri ve yeri yaratan, karanlıkları ve aydınlığı var eden Allah'ındır. Sonra, inkar edenler -buna rağmen- Rablerine (birtakım varlıkları ve güçleri) denkler tutarlar." *(En'am: 6/1)*

"Onların ortak koştuklarından kendilerine şefaatçi bulunmayacak, ortaklarını inkar dahi edeceklerdir." *(Rum: 30/13)*

İşte bu bakımdan Allah ﷻ kendisine şirk koşanı ancak tevbe etmesi halinde mağfiret eder.

"Allah'ın rahmetinden ümit kesmek." Yani Allah'ın ﷻ azabından çok fazla korkması sebebiyle, O'nun kendisini bağışlamasından umudunu kesmektir. Bu, Allah ﷻ hakkında kötü zan beslemek, Allah'ı ﷻ tanımamak, rahmetinin, cömertliğinin ve mağfiretinin ne kadar geniş ve kapsamlı olduğunu bilmemekten ileri gelir.

"Allah'ın mekrinden..." Yani kuldan istidrac ve verdiği imanı alması demektir. Böyle bir durumdan Allah'a ﷻ sığınırız. Çünkü bu, Allah'ı ﷻ ve kudretini tanımamak, kendini beğenmek ve buna güvenmek demektir.

Bu hadisin büyük günahları üçle sınırlandırdığını düşünmemek gerekir. Aksine büyük günahlar oldukça çoktur. Burada söz konusu büyük günahlar, Kitap ve Sünnette zikredilen büyük günahların en büyükleridir. Bunun doğruluğunu, muhakkik alimlerin söylediği şu söz ortaya koymaktadır:

"Allah ﷻ günahları ya ateşle, ya lanetle, ya gazapla ya da azapla sonuçlandırmıştır."

Şeyhülislâm ؓ da bunlara şunu ilave etmektedir:

"Ya da imansızlıkla."

Rasûlullah'ın ﷺ kendisinden beri ve uzak olduğunu söylediği kimse veya hakkında:

"Şunu şunu işleyen bizden değildir." dediği kimse, büyük günah işlemiştir.

İbn Abbas'tan ؓ rivayete göre:

"Büyük günahlar yedi yüze kadar gider, yani yediden yedi yüze kadardır. Fakat kişi istiğfar ile büyük günah bırakmaz. Küçük günah ise ısrar halinde küçük olarak kalmaz, büyür."

İbn Mes'ud ؓ diyor ki:

"Büyük günahların en büyüğü Allah'a şirk koşmak, Allah'ın ansızın gelecek olan azabından endişe etmemek, Allah'ın rahmetinden ümidi kesmek, Allah'ın lütfundan emin olmaktır."[363]

"Büyük günahların en büyüğü", yani Allah'a ﷻ rububiyetinde ve ibadette şirk koşmak, büyük günahların en büyüğüdür ve bu, icma ile sabittir.

"Allah'ın ﷻ rahmetinden umudunu kesmek"

Ebussaadat diyor ki:

"Bu, son derece umutsuzluğa kapılmak demektir."

Burada aynı zamanda umut ile korkuya da dikkat çekilmektedir. Bir kimse korku içinde olduğu bir durumda umudunu kesmeyip, asla ye'se kapılmamalı, aksine Allah'ın rahmetinden hep umutvar olmalıdır. Selef bu noktada sağlıklı bir hayatın varlığı için korkuyu müstehap kabul etmiştir. Hastalık durumunda da umutvar olmayı müstehap görmüşlerdir. İşte bu, Ebu Süleyman Darani ve onun gibilerin yoludur. Der ki:

"Kalp için genel anlamda galip olması gereken, korku içinde olmaktır. Eğer umutvar oluş, korkuya galebe çalar ve üstünlük kazanırsa, kalp fesada uğrar, bozulur. Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

363 Heysemi, Mecmeu'z-Zevaid: 1/104

"Muhakkak ki, Rablerinden gıyaben (O'nu görmedikleri halde) korkanlar için bir mağfiret ve büyük bir ecir vardır." (Mülk: 67/12)

"Rabbimiz, gerçekten ben, çocuklarımdan bir kısmını Beyt-i Haram yanında ekini olmayan bir vadiye yerleştirdim; Rabbimiz, namazı dosdoğru kılsınlar diye (öyle yaptım). Artık Sen, insanların bir kısmının kalplerini onlara meylettir ve onları birtakım ürünlerle rızıklandır. Umulur ki şükrederler." (İbrahim: 14/37)

İbn Cerir, sahih isnadlarla İbn Mes'ud'dan rivayet etmiştir.

"Verdiklerini verirlerken Rablerinin huzuruna dönecekler diye kalpleri ürperenler..." (Mü'minun: 23/60)

"(O mu) yoksa, o gece saatinde kalkıp da secde ederek ve kıyama durarak gönülden itaat (ibadet) eden, ahiretten sakınan ve Rabbinin rahmetini umud eden kimse mi daha hayırlıdır? De ki: "Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu? Şüphesiz, temiz akıl sahipleri öğüt alıp düşünürler." (Zümer: 39/9)

Bütün bu ve benzeri âyetler hep korkuyu umutvarlığa üstün kabul etmişler ve korkuyu takdim etmişlerdir. Önce korku, ardından da umutvar oluş...

494

ALLAH ﷻ'IN KADERİNE SABRETMEYE İMAN

İmam Ahmed der ki: "Allah ﷻ, kitabının doksan yerinde sabırdan söz etmiştir."

Rasûlullah ﷺ şöyle buyuruyor:

"Sabır, bir ışıktır."[364]

"Hiç kimseye sabırdan daha geniş ve daha kapsamlı bir hayır verilmiş değildir."[365]

Ömer ؓ de şöyle demiştir:

"Yaşantımızın en hayırlı durumunu sabırla yaşamakta bulduk."

Ali ؓ de der ki:

"Bedende başın konumu ne ise, iman noktasında sabrın durumu da odur. Dikkat edin! Sabretmesini bilmeyenin imanı da yoktur."

İbn Kayyim da şöyle der:

"Sabır; sözlükte hapsetmek, engellemek, mani olmak demektir. Sabır; insanın nefsini ürpertiden, sıkıntıdan hapsedip, bunlara karşı koyması, dilini şikayetten ve kızmaktan alıkoyması ve vücut organlarını da vurup parçalamaktan, yaralamaktan, üstünü ve başını paralamaktan vb. şeylerden korumasıdır.

Sabır üç kısımdır:

1 - Allah'ın emrettiği şeylere sabır göstermek,

2 - Allah'ın nehyettiği şeylere sabır gösterip göğüs germek ve

3 - Allah'ın takdir ettiği musibetlere karşı sabır göstermek.

364 Müslim, Tahare: 1

365 Buhârî, Zekat: 51, Müslim, Zekat: 42

hai el-Kufi'dir. Rasûlullah ﷺ henüz hayatta iken dünyaya gelmiştir. Ebu Bekir, Ömer, Osman, Ali, Sa'd, İbn Mes'ud ve benzeri sahabilerden -Allah onlardan razı olsun- ilim dinlemiştir. Tabiinin büyüklerinden, önde gelen güvenilir alimlerindendir. H. 60 yılından sonra vefat etmiştir)

Ebu Zabyan demiştir ki:

"*Biz Alkame'nin yanında idik de, kendisine* (*Teğabun: 64/11*) âyetini okuduk. Bunun üzerine dedi ki:

"Bir adam ki, başına bir musibet geldiğinde, bu musibetin Allah ﷻ katından olduğunu bilip, buna rıza ve teslimiyet gösterir. İşte âyette kastedilen budur." [366]

Bu âyet ve hadisten, amellerin imana dahil olduğu anlaşılmaktadır.

Said b. Cubeyr:

"Kim Allah'a ﷻ iman ederse, kalbine hidayet verir" kavli, istircada bulunur, yani 'Biz Allah içiniz ve O'na döneceğiz' der demektir. Âyette sabrın, kalbin hidayete ermesine vesile olduğuna da delil vardır ki, bu da sabredenlerin sevabındandır.

Büyük ve Küçük Küfür Arasındaki Fark

Ebu Hureyre'den ؓ Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"İki tip insan vardır ki, ikisinde de hep küfür bulunur; bir kimsenin soyunu itham edip lekeleyen ve cenaze arkasından ağıt yakıp, yas tutan."[367]

Yani insanlarda iki haslet vardır ki, bunlar, cahiliyenin yaptığı şeylerden olmaları sebebiyle küfürdürler. İnsanlar hep bu iki şeyi yapar dururlar. Bu iki hasletten hemen hemen hiç kimse kolay kolay kurtulamaz. Ancak Allah'ın ﷻ kendilerini kurtardığı ve kendisiyle aydınlanacağı bir imanla rızıklandırdığı kimseler bundan kurtulabilirler. Ancak burada dikkatinizi çekmek isterim ki, kendisinde bu mânâda küfürden bir şube bulunan kimse mutlak anlamda kafir olmaz. Bir kimsede imanın şubelerinden sadece biri bulunduğunda, nasıl ki ona mutlak mânâda inanmış bir mü'min denemiyorsa, öbürüne de mutlak olarak kafir denemez. Böylece "el" takısı dediğimiz harfi tarifle marifelik kesbeden küfür ile diğer küfür; yani asıl küfürle dolaylı küfür arasındaki fark belirmiş olur. Nitekim şöyle buyrulmuştur:

---

366 İbn Cerir

367 Müslim, İman: 121; Ahmed: 2/377, 431, 441, 496

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Allah'ın izni olmaksızın hiçbir musibet (hiç kimseye) isabet etmez. Kim Allah'a iman ederse, onun kalbini hidayete yöneltir. Allah, her şeyi bilendir." (Teğabun: 64/11)

Başa gelen musibet ancak O'nun dilemesi, meşieti, murad etmesi ve hikmetiyledir.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Yeryüzünde olan ve sizin nefislerinizde meydana gelen herhangi bir musibet yoktur ki, biz onu yaratmadan önce, bir kitapta (yazılı) olmasın. Şüphesiz bu, Allah'a göre pek kolaydır." (Hadid: 57/22)

"Sakın Allah yolunda öldürülenler için "ölüler" demeyiniz. Aksine onlar diridirler. Fakat siz anlayamazsınız. And olsun ki sizi biraz korku, biraz açlık ve bir parça mallardan, canlardan ve ürünlerden eksiltmekle imtihan edeceğiz. Sabredenleri müjdele. Onlar kendilerine bir musibet gelip çattığında: 'Muhakkak biz Allah'a aitiz ve şüphesiz O'na dönücüleriz' derler. İşte Rablerinden bağışlanma (salat) ve rahmet bunların üzerinedir ve onlar hidayete erdirilenlerin ta kendileridir." (Bakara: 2/154-157)

İbn Abbas "Allah'ın izni olmadıkça hiçbir musibet gelip çatmaz." kavliyle ilgili olarak buyuruyor ki:

"İzinden kasıt, Allah'ın emri, yani kaderi ve dilemesidir."

"Kim Allah'a iman ederse, onun kalbine hidayet verir" yani kime bir musibet isabet eder de, bu musibetin Allah'tan ﷻ olup, O'nun ﷻ takdiriyle meydana geldiğini bilir, buna sabır gösterir, feryad etmez ve böylece yüce Allah'ın kazasına teslimiyet gösterirse, Allah ﷻ onun kalbini hidayette kılar ve böylece dünyada kaçırıp da elde edemediklerine karşılık olarak kalbinde hidayet var eder, kesin mânâda bir doğruluk, sıdk ihsan eder. Böylece ondan aldığına karşılık ona başka ihsanlarda bulunur.

"Allah her şeyi en iyi bilendir" kavli ise, şu gerçeğe işaret buyurmaktadır: Allah ﷻ, hikmetini kapsayan ilminden sudur eden gerçekleri ortaya koymaktadır. Bu da sabrı ve razı olmayı gerektirir.

Alkame ؓ diyor ki:

"Âyet-i kerimede 'Allah onun kalbine hidayet verir' ile kastedilen; başına bir musibet geldiğinde bunun Allah'tan ﷻ olduğunu bilip rıza ve teslimiyet göstermektir." (İbn Cerir, İbn Ebu Hatim. Alkame: İbn Kays b. Abdullah Na-

"Kul ile küfür ve şirk arasındaki fark (engel, ahit ya da ayırıcı fark) namazı terk etmektir."[368]

Dolayısıyla marife olan küfür (asıl küfür) ile nekire (asıl küfrün dışındaki herhangi bir) küfür arasındaki fark ortaya konmuş olmaktadır.

Soya Sövmek, Ölüye Ağıt Yakmak Cahiliyye Adetlerindendir

"Nesebe ta'n etmek" yani dil uzatmak, soyu ve nesebi hakkında ileri geri konuşmaktır. Örneğin: Adamın nesebi belli olduğu halde, 'Filan kimse, falancanın çocuğu değildir.' demek gibi.

"Ölüye ağıt yakmak" yani ölen kimsenin iyiliklerini sıralayarak avazı çıktığı kadar ağlamak ve sabra aykırı şekilde ve öfkeyi celbedecek mânâda feryadü figanda bulunmak. Örneğin, ağıt yakanın: "Vah benim tek dayanağım! Vah benim gözetip kollayanım" vb. ifadelerle feryad etmesi gibi...

Bu hadis, sabrın vacip olduğuna delil teşkil eder ve bu tür davranışların insanı dinden çıkarmayan küfür kapsamına girdiğini gösterir.

İbni Mes'ud'dan ﷺ Rasûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

"Ağıt tutup yüzünü döven, üstünü başını yırtan ve İslâm'dan önceki cahiliye devrine ait bir zihniyette bulunan, bizden değildir." [369]

Bu da yine tehdit konusunu ele alan naslardan biridir. Süfyan Sevri ve Ahmed'den gelen rivayete göre, bunu tevil etmenin doğru olmayacağı belirtilmiştir. Denilmiştir ki, bu başka bir şekilde yorumlanmamalı ki, insanlar üzerinde etkisi görülebilsin ve böylece kesin bir engelleme sağlanabilsin. Dolayısıyla bu hadis, aksi davranışların imanın kemalini zedelediğine ve ona aykırı olduğuna delil teşkil etmektedir.

"Kim yanaklarını döverse" ifadesi hakkında Hafız şöyle der:

"Burada özellikle yanağın söz konusu edilmesinin sebebi, genelde insanların üst ve başlarını zedeleme işlemini yanaklarına vurup yırtarak yapmalarındandır. Fakat bununla sadece yanakların değil, vücudun ve yüzün başka yerlerinin vurulup dövülmesinin de aynı tehdit hükmü içerisinde olduğuna dikkat çekilmektedir. "Üstünü başını paralamak" ifadesinin içine elbisenin baş tarafı da dahildir. Cahiliye döneminde ölüye olan üzüntü sebebiyle insanlar, üzerlerindeki giysilerin yakalarını, üst ve başlarını parçalarlardı.

368 Müslim, İman: 134; Ebu Davud, Sünnet: 15; Tirmizi, İman: 9, 166
369 Buhârî Cenaiz: 35, 38, 39, Menakıb: 8, Müslim İman: 165

"Cahiliye devrine ait bir zihniyette bulunan..."

Şeyhülislâm ﷺ bunun için:

"Ölünün iyiliklerini sayıp dökmektir." demiştir. Bir başkası da şöyle der:

"Yazıklar oldu, nasıl da civana kıyıldı, vah vah!' diye feryat ile üzülmek, ağıt yakmaktır."

İbn Kayyim ﷺ şöyle demiştir:

"Cahiliye çağrısıyla çağırmak, dua etmek, örneğin kabile ve asabiyetini ileri sürerek ağıt yakmak, dua etmek. Mezhep taassubu, keza taifelere, şeyhlere karşı gösterilen taassub da bunun gibidir. Birini bir diğerinden üstün tutmak, aynı zamanda başkalarının da onu üstün tutmalarına, ona velayet ve dostluk göstermelerine, onun adına düşmanlık göstermelerine çalışmak gibi. İşte tüm bunlar cahiliye davalarıdır. İbn Mace'de yer alan ve İbn Hibban'ın da Ebu Umame'den sahihliğini belirterek rivayet ettiği hadiste şöyle buyrulmuştur:

"Rasûlullah ﷺ yüzünü tırmalayıp yırtan, üstünü başını paralayan, 'Vah vah yazık oldu, karalara boğdu' türünden ağıt yakan kadına (kimseye) lanet etmiştir." [370]

Ancak bu hadislerde ağlamayı yasaklayan bir durum yoktur. Çünkü sahih olarak gelen hadislerde de belirtildiği gibi Rasûlullah ﷺ oğlu İbrahim vefat edince şöyle buyurmuştur:

"Göz, yaşlarını akıtır, kalp üzülür. Biz sadece Allah'ın razı olacağı şeyi söyleriz. Ey İbrahim, gerçekten biz, senden dolayı üzüntülüyüz." [371]

"Rasûlullah ﷺ iki kızından birine gitmişti. O kızının ölmek üzere olan (can çekişen) bir çocuğu vardı. Çocuk Rasûlullah'a ﷺ (eline-kucağına) verildi. Nefesi adeta zorla, soluk soluk çıkıyordu. (Zorla nefes alıyordu). Bunu görünce iki gözü yaşla doldu ve ağlamaya başladı. Sa'd da kendisine:

"Bu ağlamak niye ey Allah'ın Rasûlü!" dedi. Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Bu, Allah'ın kullarının kalbine koyduğu rahmeti ve merhametidir. Allah ancak bununla merhametli kullarına rahmet eder."[372]

370 İbn Mace, Cenaiz: 52; İbn Hibban, Sahih hadis
371 Buhârî, Cenaiz: 33
372 Buhârî, Cenaiz: 33, Merda: 9, Kader: 4, Eyman: 9; Müslim, Cenaiz: 11. Rivayetlere göre bu, kızı Zeyneb'in çocuğu idi.

Musibetler Gerçekte Rahmettirler

Enes'ten رضي الله عنه Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Allah, bir kulu hakkında hayır dilerse, ona günahlarının cezasını dünyada çektirir. Eğer Allah bir kulu hakkında şer dilerse, onun günahlarının cezasını erteler de Kıyamet Günü çektirir." [373]

"Allah bir kulu hakkında hayır dilerse ona günahlarının cezasını dünyada çektirir." ifadesi şu mânâdadır:

Kulun günahları artınca, Allah ﷻ onun başına birçok musibet, bela ve felaketler vererek günahlarını imha eder. Böylece Kıyamet Gününe günahsız bir şekilde gelmesini sağlar.

Şeyhülislâm der ki:

"Musibetler nimettirler. Çünkü günahlar için keffaret olurlar. Kişiyi sabra davet eder ve bundan dolayı sevap kazanmasını, Allah'a ﷻ yönelmesini sağlar, Allah'ın ﷻ huzurunda zelil olduğu duygusunu verirler. Bu takdirde kişi halka yönelmekten ayrılır ve büyük maslahat ve menfaatler getirecek şeylere koşar. Çünkü bizzat bela, felaket ve musibetler sebebiyle Allah ﷻ günah ve hataları silip süpürür. İşte bu, en büyük nimetlerdendir. Musibetler genel mânâda herkes için rahmet ve nimettirler. Ancak başına gelen musibetlerden kendisi için ders çıkarmayan kişiyi giderek daha büyük günahlara sokarlar ki, o zaman da dinine getirdikleri zarar açısından kişi için en büyük şer ya da kötülük olurlar. Zira bazı kimseler başlarına yoksulluk, hastalık, ağrı, acı ve benzeri şeyler isabet ettiği zaman bir tür nifak hastalığına yakalanır ve ürperirler. Manen bir kalp hastası olur, açıkça kimi küfürleri işleme durumuna girer, kimi vacipleri terk eder, hatta birtakım haramlar işlemeye başlarlar. Bütün bunlar da dinlerine zarar verir. İşte böyle kimselerin ileride içine düşebilecekleri acı son ve tehlikeler açısından sağlıklı kalmaları çok daha hayırlıdır.

Çünkü böylesi musibetler yüzünden giderek yollarını şaşırırlar. Dolayısıyla sağlıklı kalmaları kendi adlarına Aziz ve Celil olan Allah'tan ﷻ bir rahmet ve merhamettir. İşte musibetler vb. şeyler hep Rabbin fiili olup, yaratıkları için rahmettirler, bu nedenle Allah'a hamd etmelidirler.

Her kim bir belaya müptela kılınır da, bundan dolayı sabırla rızıklanır ve sabrederse, sabrı kendisi için, dini açısından bir nimettir. Çünkü günahlarına ve hatalarına kefaret oluşturmaktadır. Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

373 Tirmizi, Zühd: 57; Elbani, Ehadisus-Sahiha: 1220

"Onlara bir musibet isabet ettiğinde, derler ki: "Biz Allah'a aitiz ve şüphesiz O'na dönücüleriz." (Bakara: 2/156)

Artık kul için günah ve kötülüklerinin bağışlanması ve bu arada derecesinin de yükselmesi gündeme girmiştir. Kim vacip olan sabrı gerçekten yerine getirir ve uygularsa, bu söylenenler kendisi için gerçekleşir."

"Kulu için şer murad ederse, onun günahlarının cezasını erteler, yani günahları sebebiyle kulunun cezasını erteler de, böylece Kıyamet Gününde günahkar olarak huzura getirilir." demektir.

Azizi şöyle diyor: "O, kimseyi günahları yüzünden dünyadayken cezalandırmaz. Çokça günah işlemiş olarak ahirete gelir, böylece Kıyamet Gününde günahlarının karşılığı olan cezayı eksiksiz olarak görür."

"Doğrusu en büyük ceza..." Bu kısım, hadisin bir başka rivayetinde geçmektedir. Fakat yazar bu kısmı almamıştır.

Burada aynı zamanda, bir uyarı ve ikaz olarak, Allah'ın ﷻ kulu için takdir ettiği, hüküm verdiği şey hususunda hüsnü zanda bulunmak ve güzel mânâda umutvar olmak hususu da yer almaktadır. Nitekim Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Savaş hoşunuza gitmediği halde üzerinize yazıldı (farz kılındı). Olur ki hoşunuza gitmeyen bir şey, sizin için hayırlıdır ve olur ki, sevdiğiniz şey de sizin için bir şerdir. Allah bilir, siz bilmezsiniz." (Bakara: 2/216)

Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Mükafatın büyüklüğü, katlanılan sıkıntının büyüklüğüne bağlıdır. Allah bir kavmi severse onu sıkıntılarla dener. Rıza gösterenlerden Allah da razı olur. Rıza göstermeyenlerden Allah da razı olmaz." [374]

"Allah bir kavmi sevince onları belalarla dener. Kim sabrederse sabrının karşılığını görecektir, kim de feryad ederse, feryadının karşılığını görecektir."[375]

Münziri, ravilerinin sika olduğunu belirtmiştir. "Doğrusu cezası büyük olan..." yani kim kemiyet ve keyfiyet (nicelik ve nitelik) bakımından çok daha büyük imtihana tabi tutulursa, demektir.

"Musibetler, günahların kefaretiyle birlikte, sevap kazanmaya da sebeptirler." diyenler, işte bu hadisi kendileri için delil almışlardır.

374 Tirmizi, Zühd: 57; İbn Mace, Fiten: 23; Elbani, Ehadisus-Sahiha: 146
375 Ahmed, 5/428, 429; Heysemi, 2/291, Keşfu'l-Hafa: 1/80

İbn Kayyim da bunun sevabının, hatalarının kefareti olduğu görüşünü tercih etmiş, fakat bununla beraber musibetlerin aynı zamanda sabır, rıza, tevekkül, istiğfar ve tevbe gibi salih amellere de sebep olması gerektiğini, dolayısıyla böyle olması halinde bundan doğabilecek salih ameller sebebiyle sevap verileceğini söylemiştir. İşte buna dayanılarak hadisin mânâsıyla ilgili olarak şöyle denmiştir:

"Aslında mükafatın büyüklüğü, musibetin büyüklüğüne göredir ama bu, başına gelen musibete sabretmesi ve sadece Allah'a ﷻ dayanması halinde böyledir."

"Doğrusu Allah bir kavmi sevince onu sıkıntılarla dener" ifadesine gelince; işte bu açıdan Sa'd'ın rivayet ettiği hadiste şöyle gelmiştir:

Rasûlullah'a ﷺ 'İnsanlar arasından en çok bela ve musibetlere düçar olanlar kimlerdir?' diye sorulunca:

"Peygamberlerdir, sonra derece derece imandaki samimiyet durumlarına göre insanlar gelir. Kişi, dindar olduğu oranda denemeye tabi tutulur. Eğer dininde samimi ve tavizsiz ise, karşılaşacağı sıkıntılar da o nisbette şiddetli olur. Eğer dininde bir hafiflik varsa, o da o nisbette denenir. Kul belalarla sürekli karşı karşıya kalır, öyle ki üzerinde yürümekte olduğu toprakları terk eder; bu, üzerinde bir hata kalmayıncaya kadar devam eder."[376]

Bu ve benzeri hadisler tevhidin delillerindendir. Eğer kul, peygamber ve velilerin karşı karşıya kaldıkları bela ve musibetlerin bizzat ve gerçek anlamda rahmet olduğunu anlar ve bunları Allah'tan ﷻ başkasının onlardan kaldıramayacağını bilirse, o zaman insanların kendi kendilerine ne bir yarar ve ne de zarar veremeyeceklerini bilir. Başka insanların bu gibi hususlarda hiçbir şeye malik olmamaları daha evla ve yakışık olandır. Bu bakımdan ihtiyaçların giderilmesi için başkalarına yönelmek, onlara rağbet etmek veya sıkıntıları önlemek için onlara başvurmak haramdır. Peygamberler ve salihler dahi böyle imtihanlarla karşı karşıya kalmışlardır. Bunda sayamayacağımız büyük sırlar, hikmetler, maslahatlar ve güzel akıbetler vardır.

"Kim rıza gösterirse..." Allah'tan ﷻ hoşnut olursa demektir. Allah ﷻ, Kitabının birçok yerinde kendi zatıyla ilgili rızadan söz etmiştir.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Rableri katında onların mükafatı, içinde ebedi kalmak üzere, altından ırmaklar akan cennetlerdir. Allah onlardan razı olmuştur, kendileri de O'ndan

376 Tirmizi, Zühd: 45; İbn Mace, Fiten: 23. Tirmizi bu hadis için "Sahih"tir dedi

razı (hoşnut, memnun) kalmışlardır. İşte bu, Rablerinden titreyerek korku duyan kimselere mahsustur."[377]

Selef mezhebi ve onlara uyan Ehli Sünnete göre, Allah'ın ﷻ, Kitabında kendisini vasfettiği ve aynı şekilde Rasûlünün O'nu vasfettiği sıfatları O'nun şanına ve azametine yakışır şekilde, temsil ve tatile gitmeksizin, varlığını tenzih ederek kabul ve ispat etmek gerekir. Allah'ın ﷻ kendisinden razı olduğu kimse için hayrın her türlüsüyle beraber şerrin her türlüsünden de kurtulma vardır.

Rıza: Kulun, işini Allah'a ﷻ teslim etmesi, Allah ﷻ hakkında iyi zanda bulunması, bu hususta Allah'ın ﷻ vereceği sevabı arzulamasıdır. Böylece Allah'a ﷻ olan sevgisi sebebiyle kul rıza gösterdiğinde bundan dolayı bir rahatlık, genişlik, huzur ve güven bulur.

Nitekim İbn Mes'ud ؓ demiştir ki:

"Allah adaleti, dürüst mizanında, huzuru, ferahı, rahatı yakin ve rızasında kılmıştır. Onlar için kuşku ve gazabı da hüzün sebebiyle kılmıştır.."

"Kim de kızarsa..." Bu, bir şeyi istememek, ondan hoşlanmamak ve ona rıza göstermemektir. Yani kim, Allah'ın takdir ettiği şeye karşı kızgınlık ve öfke gösterirse, Allah ﷻ ona gazab eder. İşte bu da, ceza olarak o kimseye yeter. Bu hadisle, rızanın vücubluğuna delil getirilmiştir ki, İbn Ukayl'in (İbn Akil'in) tercihi budur.

Kadı İyad ise, bunun vacip olmadığı görüşünü tercih etmiştir.

Şeyhülislâm ve İbn Kayyim da bunu tercih etmişlerdir.

Şeyhülislâm demiştir ki:

"Sabırla ilgili olarak gelen emir, rıza ile ilgili olarak gelmemiştir. Ancak başa gelen musibetlere göğüs gerenler övülmüşlerdir."

"Kim benim imtihanıma sabretmez, hükmüme rıza göstermezse, kendisine benden başka bir Rab edinsin" rivayeti İsrailiyattandır. Rasûlullah'tan ﷺ böyle bir hadis sahih olarak rivayet edilmemiştir.

Rızadan daha büyük olanı ise, Allah'ın ﷻ verdiği musibetlere şükretmektir. Çünkü bunda birçok nimetler ve ikram bulunmaktadır."

377 Beyyine: 98/8

RİYA

Bu da yine yasaklanan ve kaçınılması gereken şeylerdendir. Bundan kasıt ibadeti, başkalarının da görmesi için açıktan yapmaktır, böylece kişi, insanların övgüsünü kazanmak ister.

Riya ile süm'a arasındaki fark şudur: Riya, namaz gibi görünen amellerde söz konusudur. Süm'a ise, Kur'ân okumak, vaaz vermek ve zikir gibi işitme ve duymaya dayalı amellerde söz konusudur. Bu tarife göre, kişinin yaptığı iyiliklerden söz etmesi de bu ifadenin içine girer.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"De ki: *"Şüphesiz ben de ancak sizin gibi bir beşerim; yalnız bana ilahınızın bir tek ilah olduğu vahyolunuyor. Onun için her kim Rabbine kavuşmayı umuyorsa, artık salih amel işlesin ve Rabbine ibadette hiç kimseyi ortak tutmasın."* (Kehf: 18/110)

"Benim Rububiyetle ve ilahlıkla hiçbir ilgim yoktur. Aksine bütün bunlar bir tek olan, eşi ve ortağı bulunmayan Allah'a aittir. O bana vahyetti. "Kim de Rabbine kavuşmayı umarsa" O'ndan korkarsa, "Salih amel işlesin ve hiçbir şeyi ibadetine ortak koşmasın."

Âyette yer alan ve hiçbir kimse ya da varlık diye verilen "vahiden" kelimesi nekire (belirsiz olarak nehiy tarzında) gelmiştir ki, geneldir. Bu genellik, peygamberleri, salihleri, velileri ve bunun dışında kalan bütün varlıkları da kapsar. Bu anlamda mânâ umumidir.

Şeyhülislâm İbn Teymiyye ؒ diyor ki:

"Selef ve halef alimlerinden bir grup, âyette yer alan "lika" kelimesini, açıkça olan şeyleri kapsayan mânâsında yorumlamışlar ve demişlerdir ki:

"Allah'ın likası Allah ile kavuşmak, bizzat, Allah'ı görmektir. Kulların her şeyden münezzeh olan Allah'ı Kıyamet Gününde gözleriyle görmeleridir. Buna ilişkin delilleri de zikretmişlerdir."

İbn Kayyim ﵀ da şöyle der:

"Allah ﷻ bir tek olduğuna, O'ndan başka ibadete layık ilah olmadığına göre, yalnızca O'na ibadet etmek gerekir. Çünkü O bir tektir, eşi ve ortağı yoktur. O, ilahlıkta bir tek olduğu gibi, ubudiyette de bir tektir."

Salih amele gelince; bu, riyadan arınmış, Sünnetle kayıtlı bulunan amel demektir. Allah'ın ﷻ Rasûlullah'ı ﷺ ve ondan önceki diğer rasûlleri tebliğle görevli olarak gönderdiği bütün dinlerin aslı, ibadetin her çeşidinde Allah'ı ﷻ birleme temeli üzerine kurulmuştur.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Senden önce hiçbir rasûl göndermedik ki, ona: 'Benden başka ibadete layık ilah yoktur, öyleyse bana ibadet edin' diye vahyetmiş olmayalım." (Enbiya: 21/25)

Bu ümmetten olup da bu temele aykırı davrananlar kısım kısımdırlar:

1 - Rububiyet ve Uluhiyette Allah'a ﷻ karşı tartışma açıp, halkı tağutlarına ibadete çağıranlar.

2 - Halkı putlara tapmaya davet eden tağutlar.

3 - Allah'tan ﷻ başkasına dua ile yakarıp çağıran, ibadet çeşitlerinin bazısıyla bunlara yaklaşmaya çaba gösteren müşrikler.

4 - Tevhid hakkında şüphe içinde olanlar. Bunlar tevhidin hak olup olmadığı, ibadette Allah'a ﷻ şirk koşulup koşulamayacağı konusunda kuşku içindedirler.

5 - Cahiller. Bunlar şirkin kişiyi Allah'a ﷻ yaklaştıran bir inanç olduğuna inanmaktadırlar. İşte bu, genelde ve sıradan halk dediğimiz avam arasında çok daha yaygındır. Çünkü bunlar gerçekleri bilmemektedirler, cahildirler, hep kendilerinden öncekileri taklit edip durmaktadırlar. Bu da dinin garipliğinin giderek artması ve rasûllerin getirdikleri hak dinin unutturulması neticesinde doğmuş olan bir hastalıktır.

Ebu Hureyre'den ؓ Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Allahu Teâlâ diyor ki: "Ortaklar içinde ortaklığa hiç ihtiyacı olmayan benim. Onun için her kim yaptığı işte başkasını bana ortak koşarsa ben onu ortağı ile baş başa bırakırım." [378]

378 Müslim, Zühd: 46; İbn Mace, Zühd: 21; Ahmed: 2/301, 435

"Kim bir amel işler de, bu amelinde benden başkasını bana ortak koşarsa..."

"İşlediği amel ile benim yarattığım başka şeylere yönelirse, onu ve şirk koştuğu şeyi terk ederim" demektir.

İbn Mace'de de şöyle bir rivayet vardır:

"Ben, bana şirk koşandan beriyim, uzağım."[379]

Tayyıbi der ki:

"Terektuhu" daki zamirin amele raci olması da caizdir. O zaman mânâ şöyle olur; "Onun amelini ve şirk koştuğu..."

Ameli Allah ﷻ'tan Başkasına Yapmanın Kısımları

İbn Receb Hanbeli, "Camiu'l Ulum ve'l-Hikem" adını verdiği kitabında "Ameller niyetlere göre değerlendirilir" hadisinin açıklamasında şu ifadelere yer verir:

"Şunu bilmelisin ki, Allah'tan başkasına amelde bulunmak üç kısımdır.

1 - Bu bazen sırf riya şeklinde olur. Münafıkların durumu böyledir. Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Doğrusu münafıklar (sözde) Allah'ı aldatmak isterler. Halbuki O, hilelerini başlarına çevirir. Namaza kalktıkları vakit de isteksizce kalkarlar. İnsanlara gösteriş yaparlar ve Allah'ı ancak pek az anarlar." (Nisa: 4/142)

Bu bir mü'minde sadece farz olan namaz ve oruç konusunda görülmeyip, sadaka, hac vb. görünürdeki amellerde veya kendi çıkarını gerektiren şeylerde de olabilir. İbadetlerde ihlâs şarttır. Riya ile yapılan bir amel ise batıldır. Böyle yapan bir kimse Allah'ın ﷻ cezasını hak etmiştir.

2 - Bazen amel Allah ﷻ için olmakla birlikte, buna riya da karışabilir. Eğer işin aslına riya karışır ve ortak olursa, sahih nasların gösterdiğine göre bu amel de batıl olur. Böyle bir amelin geçerliliği yoktur. İbn Hacer buna ilişkin delilleri hadislerden sıralamaktadır. İşte bu delillerden birisi de burada zikrettiğimiz bu hadistir ve biri de Şeddad b. Evs'in merfu olarak rivayet ettiği şu hadistir:

"Kim, riya için namaz kılarsa kesinlikle şirk koşmuştur. Kim de riya için oruç tutarsa kesinlikle şirk koşmuştur. Kim de riya için sadaka verirse kesinlikle şirk koşmuştur. Doğrusu Aziz ve Celil olan yüce Allah şöyle buyurmuştur:

379 İbn Mace, Zühd:21

"Ben bana şirk koşulanların en hayırlısıyım. Kim bana bir şeyi ortak koşarsa, doğrusu amelinin önemli olanı, az olsun çok olsun, bana şirk koştuğu ortağı içindir. Benim ona ihtiyacım yoktur."[380]

Daha sonra bu mânâda hadisler zikrederek şöyle demiştir:

"Eğer kişi cihad niyetine riyanın dışında niyetler karıştırırsa, mesela hizmetine karşılık ücret alması, ganimetten bir şey alması veya ticaret gibi, bu şeyler yüzünden cihadının ecri eksilir ama tümüyle geçersiz olmaz."

İmam Ahmed ﷺ dedi ki:

"Tacir, müstecir ve kiracının ecirleri gazvelerindeki niyetlerinin samimiyeti ölçüsündedir. Bunların durumu bizzat nefsi ve malıyla cihad edip de, buna hiçbir şey karıştırmayanlar gibi olamaz."

Yine, cihad için bir karşılık alanla ilgili olarak şöyle der:

"Eğer cihada çıkması, dirhem ve para almak için değilse, sadece dini için çıkmışsa ve bu arada kendisine bir şeyler verildiyse, bunda herhangi bir sakınca yoktur."

Abdullah b. Ömer'den ﷺ rivayet olunmuştur ki:

"Sizden biriniz gaza etmek üzere toplanıp karar kılar da, Allah ﷻ da buna karşılık kendisine bir rızık verirse, bunu almasında bir sakınca yoktur. Fakat herhangi biriniz gazaya gitmesi için kendisine ücret verilince gider, verilmemesi durumunda gitmezse, bunda bir hayır yoktur."

Mücahid'den ﷺ devecinin, ücretlinin ve tacirin haccı hakkında yapılan rivayete göre, demiştir ki:

"Tamdır, ecirlerinden bir eksilme olmaz."

Çünkü bunların asıl amaçları hacca gitmektir, kazanç elde etmek değil. Eğer amel aslen Allah ﷻ için olup da, sonradan içine bir riya karışırsa ve bu öylesine hatıra gelen geçici bir durum ise, tartışmasız olarak zarar verici değildir. Fakat bu hal kendisiyle birlikte sürüp giden bir durumsa, ameli boşa çıkarıp çıkarmadığı, asıl niyete göre mi değerlendirileceği, selef alimleri arasında ihtilaflıdır ki bunu İmam Ahmed ve İbn Cerir hikaye etmişlerdir.

İkisinin tercihine göre, bununla ameli boşa gitmiş olmaz. Kişinin ameli, ilk niyetine göre değerlendirilir ki bu, aynı zamanda Hasan Basri ve başkasından da rivayet olunmuştur. Nitekim bu mânâda Ebu Zer ﷺ de Rasûlullah'tan ﷺ şöyle bir hadis rivayet etmiştir:

380 Ahmed, 3/167; Hakim: 4/329, Terğib: 1/78

"Hayır amel işleyip de bu işlediği amel sebebiyle halkın kendisini övdüğü kimse hakkında Rasûlullah'a ﷺ sorulmuş da şöyle buyurmuştur:

"Bu, mü'minin erkence olan bir müjdesidir." [381]

Gizli Şirk

Ebu Said'den ؓ Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Ben sizin için Mesih-i Deccal'den daha korkunç olanını haber vereyim mi?"

"Elbette, ey Allah'ın Rasûlü" dediler. O şöyle buyurdu:

"Gizli şirktir. Kişi kalkıp namaz kılar da, kendisine bakan birisini fark edince namazını itina ile ve erkanıyla kılmaya koyulur." [382]

İbn Huzeyme, Sahih'inde Mahmud b. Lebid'den rivayet etmiştir, dedi ki:

"Rasûlullah ﷺ çıktı ve şöyle buyurdu:

"Ey Nas! Sizi gizli şirk işlemekten sakındırırım!" Sahabe:

"Ey Allah'ın Rasûlü! Gizli şirk nelerdir?" diye sordular. Şöyle buyurdu:

"Adam kalkar da namaz kılar, namazını kendisini görenlere iyi gösterir. İşte bu, gizli şirktir." [383]

"Gizli şirktir." Bunun gizli diye adlandırılması, ameli işleyen kimsenin, bunu Allah ﷻ için yaptığını gösterir; fakat aslında bununla amaçladığı şey başkadır veya başkasına göstererek kıldığı namazı süslü gösterdiği için şirk koşmuş olur.

Küçük Şirk

Şeddad b. Evs'ten rivayete göre demiştir ki:

"Biz Rasûlullah ﷺ döneminde riyayı küçük şirk sayardık."[384]

İbn Kayyim der ki:

"Küçük şirk; gösteriş yapmak, yapmacık davranışlarda bulunmak ve Allah'tan başkası adına yemin etmektir. Mesela birinin ötekine:

381 Müslim, Birr: 51 İbn Receb'in adı geçen eserinden özetle alınmıştır
382 İbn Mace, Zühd: 21; Ahmed: 5/428, 429, 3/30
383 Beyhaki: 2/291, İbn Huzeyme: 9037
384 Mecmau'z-Zevaid: 10/222. Hakim bu hadis için "sahih" demiştir

"Allah ve sen dilerseniz, bu Allah ile sendendir, Ben Allah'a ve sana yemin ederim ki, benim için yalnızca Allah ve sen varsın, ben Allah ile sana tevekkül ediyorum, Allah ve sen olmasaydınız şöyle şöyle olmazdı" türünden sözler söylemesi gibi... Bu gibi şeyler, durumlarına, söyleyenin maksadına göre büyük şirk de olabilirler."

İhlas:

Kuşkusuz ihlâs, amelin sahihliği ve kabulü için şarttır. Aynı zamanda tabii olmak da şarttır.

Fudayl b. İyad:

"O (öyle yüce Allah) ki, hanginizin daha güzel davranacağını sınamak için ölümü ve hayatı yaratmıştır. O, mutlak galiptir, çok bağışlayıcıdır." (Mülk: 67/2) âyetiyle ilgili olarak demiştir ki:

"En halis ve en doğru olanıdır."

Kendisine:

'Ya Eba Ali! En ihlâslısı ve en doğrusu ne demektir?' diye sorulması üzerine, şöyle cevap vermiştir:

"Eğer amel halis olur da doğru olmazsa kabul olmaz, makbul değildir.

Eğer doğru olur da halis olmazsa, yine halis ve doğru oluncaya kadar makbul olmaz.

Halis, yalnızca Allah için olan ve yapılan demektir.

Doğru olan ise, Sünnete uygun olarak yapılandır."

Hadiste birçok fayda yer almaktadır. Rasûlullah ﷺ ümmetine acıması ve şefkati sebebiyle onlara nasihatta bulunmuştur. Gerçekten riya, yani gösteriş, salihler katında, Deccal'in fitnesinden bile çok daha tehlikelidir. Onları en çok bu korkutur.

Nitekim Rasûlullah ﷺ de, imanlarının ve ilimlerinin kuvvetliliğine rağmen velilerin büyükleri adına bundan endişe duyardı. Bu durumda onlardan daha aşağı derecelerde bulunanlar, büyük ve küçük şirkten korkmaya elbette çok daha layıktırlar ve bu hususta daha dikkatli davranmalıdırlar.

509

KİŞİNİN, AMELLERİYLE DÜNYAYI İSTEMESİ

Eğer 'Bu bölüm ile bir önceki bölüm arasındaki fark nedir?' denilecek olursa, derim ki:

"İkisi de aynı madde altında toplanmış olmalarına rağmen aralarında umum-husus, mutlak-mukayyed olma açısından farklılık vardır. Kişinin yaptığı iş ve ameliyle halk nazarında amelini, işini süslü göstermesi, onlara yapmacık amellerle görünerek bu şekilde övgülerini kazanması, daha önce de anlatıldığı gibi riyadır. Münafıkların halini buna örnek göstermiştik. Halk nazarında yapmacık hareketlerle dünyalık peşinden koşup, onlardan övgü ve ikram beklemek de bunun gibi olmakla beraber, bunun riyadan farklılığı, kişinin salih bir amel işleyip, bunun karşılığında sadece dünyalık beklemesidir. Örneğin sırf mal elde etmek için cihad etmek gibi. Nitekim hadiste şöyle buyrulmuştur:

"Paraya pula kul olan, helak olmuştur."

Ya da sırf ganimet elde etmek veya benzeri başka bir şey için cihad etmek gibi. Bütün bunları şeyhimiz İbn Abbas ﷺ ve onun dışındaki tefsir alimleri şu âyetin tefsirinde zikretmişlerdir:

"Dünya hayatını ve onun zinetini isteyenlere, amellerinin karşılığını orada tam olarak veririz. Onlar orada hiçbir zarara uğratılmazlar. İşte onlar, ahirette kendileri için ateşten başka hiçbir şey olmayan kimselerdir. (Dünyada) Yaptıkları da boşa gitmiştir, halen yapmakta oldukları şeyler de zaten batıldır." (Hud: 11/15-16)

Muhammed et-Temimi bu ve bundan sonraki konu başlığıyla; dünya maksadıyla amel işlemenin tevhidin kemaline aykırı düşen bir şirk olduğunu söylemek istemiştir. Çünkü böyle bir niyet, yapılan tüm amelleri boşa götürür. Bu, riyadan da daha büyük bir tehlikedir. Çünkü dünyanın ardından koşan kimse, bu dünyaya yönelik iradesinin baskın gelmesiyle birçok amelini boşa çıkarmıştır. Riya ise, bazen sadece bir amelde, bazen ise amellerin tamama yakın bir kısmında olabilir; fakat kişide süreklilik göstermez. İşte mü'minin bu her iki husustan da daima sakınması gerekir.

Hud: 11/15-16 âyetiyle ilgili olarak, İbn Abbas ✽ diyor ki:

"Dünya hayatını isteyen" ifadesinin anlamı, dünyanın sevabını, zinetini ve malını isteyen demektir. Dolayısıyla böyle bir arzu peşinde olan kimseye dünyalıktan bol imkanlar, amellerinin karşılığı olarak sağlıklı ve mutlu bir yaşam, mal ve çocukları için de iyi vakit geçirmek gibi istediklerini veririz.

"Onlar bu hususta eksiltilmezler."

Bu âyet daha sonra:

"Kim çarçabuk olanı (geçici dünya arzularını) isterse, orada istediğimiz kimseye dilediğimizi çabuklaştırırız, sonra ona Cehennemi (yurt) kılarız; ona kınanmış ve kovulmuş olarak gider. Kim de ahireti ister ve bir mü'min olarak ciddi bir çaba göstererek ona çalışırsa, işte böylelerinin çabası şükre şayandır." (İsra: 17/18-19) âyetleriyle neshedilmiştir.

Nehhas bunu nasihinde rivayet eder.

"Sonra onu neshetti", bunu kayıtladı, böylece âyet mutlakı üzerinde kalmadı." ifadesine gelince; burada nesih davası cidden şaşılacak bir husustur. (Ayrıca, "Nesih davası cidden şaşılacak bir şeydir" ifadesiyle ilgili olarak derim ki: "Burada şaşılacak ve hayret edilecek bir şey yoktur. Çünkü selef alimlerince nesih, fukahaya göre olandan daha geniş kapsamlıdır. Fukaha bunu daha dar kapsamlı olarak ele almaktadır. Selef ise, neshi, mutlak olanı kayıtlamak mânâsında, amm olanı tahsis anlamında mutlak olarak değerlendirirler. Çünkü her ikisi de mutlak nastan ve amm olan nastan anlaşılan mânâyı değiştirirler. Bilindiği gibi Hud sûresindeki âyet, mutlaktır. Bunun zahiri mânâsı şöyledir: Amelleriyle dünyalık peşinden koşan kimseye, murad ettiği verilir. İsra âyeti ise şunu açıklamaktadır: Dünyalık peşinde koşana, onun istediği değil, ancak Allah'ın ✽ dilediği şey verilir. Yine bu kimse için ancak Allah'ın ✽ murad ettiği şey hasıl olur. Bundan da anlaşılmaktadır ki, amelleriyle dünyalık peşinde koşturan kimseye, bazen bu istediği, Allah'ın ✽ dilemesi halinde verilir. Kimi zaman da çalışır, amel işler de, bu istediğini elde edemez. Çünkü Allah ✽ onun için böyle bir şey murad etmemiştir. İşte bu husus gayet net bir şekilde açıktır. Allah ✽ en iyisini bilendir.")

Çünkü her iki âyet de bir mânâdadır. Nesh'in mutlakının kayıtlanmasıyla -yani meşiet ile- tefsiri de aynı şekilde pek açık olan bir husus değildir. Burada doğru olan şudur:

İbn Abbas'tan ✽ bunun rivayetinin sabitliği söz konusu değildir.

Katade der ki:

"Kimin tasası, isteği dünyalık elde etmek ise, Allah o kimseyi iyilikleriyle dünyada iken mükafatlandırır. Sonra da ahirete kendisinin mükafatlandırılacağı hiçbir iyiliği ve hasenatı kalmaksızın getirilir. Mü'mine gelince, o haseneleri sebebiyle dünyada mükafatlandırılır, ahirette de bunlar sebebiyle kendisine sevap verilir." 385

Riyakâr Âlim, Zengin ve Savaşçının Durumu

Şufeyy b. Mati' Asbahi, Medine'ye gitti, baktı ki insanlar bir adamın başında toplanmışlar. Bunun üzerine:

"Kim bu adam?" diye sordu. Toplananlar da:

"Ebu Hureyre'dir" dediler. Şufeyy ona yaklaştı, gidip önünde oturdu. Ebu Hureyre halka hadis aktarıyordu. Susunca ve boş kalınca, kendisine dedi ki:

"Allah için söyle, hak için söyle, seni gökte ararken yerde buldum. Rasûlullah'tan ﷺ dinleyip, anladığın bir hadisi bana anlat."

Ebu Hureyre dedi ki:

"O halde, denileni yap. Sana Rasûlullah'ın ﷺ bana anlattığı bir hadisi aktarayım. Bu evde Rasûlullah'ın ﷺ ve benim bulunduğum, bizden başka kimsenin bulunmadığı bir sırada bana aktardığı bir hadisi nakledeyim. Derken üzüntü ve korku nedeniyle Ebu Hureyre baygınlık geçirdi. Daha sonra ayıldı ve dedi ki:

"Bu evde kendisiyle benim bulunduğum, başka bir kimsenin bulunmadığı bir sırada Rasûlullah'ın ﷺ bana anlattığı bir hadisi sana anlatayım" dedi, tekrar baygınlık geçirdi. Sonra eğildi, yüzü koyun yere kapandı, bu uzun süre şiddetli bir şekilde devam etti. Sonra tekrar ayıldı ve dedi ki:

"Rasûlullah ﷺ bana şunu söyledi:

"Yüce Allah Kıyamet Günü Kıyamet alanına iner de yaratıklarının arasında hüküm verir. Her bir ümmet toplanmıştır. İlk huzura çağrılacak kimse, Kur'an'ı hıfzetmiş bir adamdır; bir de Allah yolunda öldürülen ve malı çok olan kimsedir. Allah ﷺ Kur'ân ilmini bilene şöyle diyecektir:

"Rasûlüm üzerine indirdiğim kitabı sana öğretmedim mi?" Adam:

"Elbette öğrettin ey Rabbim!" der. Allah buyurur ki: "Bildiklerinle neler işledin, ne türden ameller yaptın?" Adam:

---

385 İbn Cerir, Ceyyid bir senedle

"Ben gecenin ve gündüzün belli bölümlerinde kalkar, okurdum" der. Allah da kendisine:

"Yalan söylüyorsun" der, melekler de kendisine: "Yalan söylüyorsun" derler. Yine Allah kendisine: "Aksine sen 'Filan kimse ne güzel okuyor' desinler diye okudun, nitekim böyle de söylenmiştir" buyurur.

Bu defa mal sahibi (varlıklı) olan kimse huzura çıkarılır da, Allah kendisine:

"Senin imkanlarını genişletmedim mi? Seni kimseye muhtaç olmayacak halde kılmadım mı?" der. Varlıklı kimse:

"Elbette kıldın ey Rabbim" diye cevap verir. Allah: "Sana verdiğimle ne tür amel işledin?" diye sorar.

Adam:

"Ben sıla-i rahim yapardım (akrabalarla bağımı koparmazdım), tasaddukta bulunurdum" diye cevap verir. Allah kendisine:

"Yalan söylemektesin" der, melekler de ona:

"Yalan söylemektesin" derler. Allah şöyle buyurur:

"Aksine sen, filan kimse ne cömert adammış, desinler diye yardımlarda bulundun, nitekim böyle de söylendi."

Bu defa Allah yolunda öldürülen, huzura getirilir de kendisine şöyle sorulur:

"Ne için ve ne adına öldürüldün?" O da şöyle cevaplar: "Senin yolunda cihad etmekle emrolundum da, savaştım, sonuçta da öldürüldüm" der. Allah, kendisine:

"Yalan söylemektesin" der, melekler de ona : "Yalan söylemektesin" derler. Allah kendisine:

"Aksine sen, 'Filan kişi ne de cesur biriymiş' desinler diye savaşmak istedin, nitekim bu isteğin de oldu ve söylendi." Daha sonra Rasûlullah ﷺ iki dizime vurdu da şöyle buyurdu:

"Ey Eba Hureyre! İşte bu üç kimse (zümre) Kıyamet Gününde Allah'ın Cehennemi kendileriyle tutuşturacağı ilk kimselerdir."[386]

Hadisin tamamı İbn Cerir ve başkalarınca zikredilmiştir. Ebu Osman el-Velid der ki:

---

386 Müslim, İmaret: 152, Tirmizi, Zühd: 48; Nesai, Cihad: 22

"Ukbe bana bildirdi, Şufeyy, Muaviye'nin huzuruna girdi de bunu ona haber verdi. Ebu Osman der ki; bana Ala b. Ebul Hakim anlattı:

"O Muaviye'ye karşı kılıç kuşanmıştı. Devamla der ki, huzuruna bir adam girdi ve ona Ebu Hureyre'den bu hadisi aktardı. Bunun üzerine Muaviye de dedi ki:

"Bu kimselere bu yapılmış mıdır? Evet, bunların hali böyle olunca, acaba öteki geride kalan insanların hali nice olur?" Sonra ağlamaya başladı. Muaviye öyle çok ağladı ki, neredeyse helak olduğunu sanmıştık." Dedik ki:

"Bu adam kötülükle geldi." Sonra Muaviye ayıldı, yüzünü sıvazladı da dedi ki:

"Allah ve Rasûlü doğru söylemişler:

"Kim dünya hayatını ve onun çekiciliğini isterse, onlara yapıp ettiklerini orada tastamam öderiz ve onlar bunda hiçbir eksikliğe uğratılmazlar." *(Hud: 11/15)*

Bunları Münziri dile getiriyor. İbn Huzeyme Sahihinde rivayet etmiştir.

Bu âyetle ilgili olarak Muhammed et-Temimi'a sorulmuş, o da aşağıda görüldüğü şekilde cevap vermiştir:

"Bu konuda Seleften günümüz insanlarının yaptığı şeylerle ilgili olarak türlü şeyler zikredilmiş, çok şeyler anlatılmıştır; fakat mânâsını bilen yoktur."

Salih Amel İşlemede İnsanların Niyetleri

1 - Birçok kimse Allah'ın ﷻ rızasını kazanmak için salih ameller işler. Örneğin namaz kılar, sadaka verir, sıla-i rahim yapar, halka iyiliklerde bulunur. Zulüm işlemez. İşte bir kısım insanlar bu ve benzeri şeyleri yapar veya terk edilmesi gerekenleri Allah için samimi ve ihlâslı bir şekilde terk eder; fakat bütün bunlara rağmen yaptıklarının sevap ve karşılığını ahirette beklemezler. Bunlarla Allah'tan ﷻ tek istedikleri, mallarını koruması, ürününü artırması, aile bireylerini koruması, üzerlerine nimetlerini devamlı kılmasıdır. Bu kimselerin Cennet gibi bir istek ve arzuları olmadığı gibi, Cehennem ateşinden kaçmak gibi bir tasaları da yoktur. İşte bu kimselerin yaptıkları amellerin karşılığı bu dünyada verilir, kendileri için ahirette bir nasip ve pay olmaz.[387]

2 - Bu, ilkinden çok daha büyük ve korkunçtur. Bunu da Mücahid, bu konuda nazil olan âyetin açıklamasında zikretmiştir. Kişi birtakım salih ameller işler, fakat bununla niyeti sadece halkın görmesidir. Bu kişinin ahiret sevabını istemek gibi bir arzusu yoktur.

---

387 Bu maddeyi İbn Abbas zikretmiştir.

Kimin durumu buna uymakta ise, o kimse sonuçta kendisine kötülük isabet edecek şeye çağrılır. Kimin durumu böyle ise, mutlaka aleyhinde olan duaların (bedduaların) sonucuna katlanması, önce dünyada hemen başına gelebileceklere dayanması, ardından da ahirette başına geleceklere dayanması gerekir.

Şeyhülislâm diyor ki:

"Rasûlullah ﷺ böyle kişileri altının, gümüşün, ipeğin, kadifenin kölesi diye adlandırmış, aynı zamanda onlar için beddua olan ifadeyi de haber lafzıyla zikretmiştir. Bu da:

"Taise, İntekese ve iza şike fela intekaşe" ifadeleridir. İşte bu, başına bir kötülük isabet edip de bundan çıkıp kurtulamayanın durumudur. Çünkü kötülük isabet edip de bundan çıkıp kurtulamayanın durumudur. Çünkü adam tökezleyip helak olmuş, yıkılıp kalmıştır. Artık istediğini elde edememiş ve bir türlü de kötülükten kendisini kurtaramamıştır. İşte bu, mala tapanın halidir. Bu kişinin durumu şu ifadelerle dile getirilmiştir:

"Eğer verilirse memnun kalır, verilmeyip de engellenirse kızar." Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Eğer (anlaşma yapan) bir kavmin ihanet edeceğinden kesin olarak korkarsan, sen de açık ve adil bir tutumla onlara anlaşmalarını bozduğunu bildir. Gerçekten Allah, ihanet edenleri sevmez." (Enfal: 8/58)

Bunların hoşnutlukları Allah'tan ﷻ başkası içindir. Aynı şekilde kızıp öfkelenmeleri de öyledir, kızarlarsa Allah ﷻ için değil, Allah'tan ﷻ başkası için kızarlar. Nitekim riyaset, şekilcilik ve benzeri heva ve heveslerin peşinden koşturanların durumu da böyledir. Eğer istediklerini elde ederlerse memnundurlar, elde etmezlerse öfkeli ve kızgındırlar. Bu kimseler heva ve isteklerinin kölesidirler ki, hevaları neyi isterse ona göre hareket ederler. Çünkü gerçek anlamda kölelik ve kulluk, kalbin köleliği ve kulluğudur. Kalp neye köle ve kul olma peşinde koşuyorsa o şeyin kölesi ve kuludur.

İşte yukarıda anlatıldığı gibi, mal peşinde koşturan kimsenin hali de böyledir. Çünkü mal da kişiyi kul ve köle haline getirir. Anlatılan bu şeyler iki türlüdür. Kul bu ikisinden birine muhtaçtır. Tıpkı yeme, içme, evlenme, barınak edinme vb. şeylere muhtaç olduğu gibi.

Bu kimse Allah'tan ﷻ ister ve O'na rağbet eder. Adeta binmekte olduğu merkebe olan ihtiyacı gibi yanındaki mala da ihtiyaç duyar ve onu ihtiyaçlarında tıpkı binek gibi değerlendirir. Ya da mal onun için adeta üzerinde oturduğu ve ihtiyaç duyduğu minderi gibidir. Böyle bir şeyi kullanmak yadırganamaz; ama sonuçta bu onu sabırsızca mal biriktiren bir kimse konumuna getirir.

Diğerinde ise, mal kulun ihtiyaç duymadığı şeyler içindir. Kulun kalbini bu şekilde mala bağlaması doğru olmaz. Eğer kul buna kalbini bağlarsa, giderek bunun kölesi konumuna düşer. Oysa birinci durumda muhtaç olduğu için, onları elde etmek üzere sabırsızlıkla onu kazanmaya çalışır. İkincisinde ise böyle değildir. Dolayısıyla bu ikinci durumda kul, ihtiyaç duymadığı şeylere düşkün olmakla, adeta onun kölesi durumuna gelir de, bunu kazanmak için Allah'tan ﷻ başkasına dayanıp itimad eder. Bundan böyle kendisinde Allah ﷻ için gerçek anlamda kul olabilmenin bir anlamı kalmaz, hakiki mânâda Allah'a ﷻ tevekkül de olmaz. Bu durumdaki bir kimse de adeta Allah'tan ﷻ başkasına ibadet etme ve Allah'tan ﷻ başkasına tevekkül etme gibi bir konuma düşer. Bu anlamda bir ibadet ve tevekkül şubesi oluşturur. İşte böyle bir kimse, yukarıda geçen hadisin ifade ettiği gerçek hükmün içerisinde yer alır.

İşte bu kimse hadiste belirtilen şeylerin kulu ve kölesi konumuna düşmüştür. Bu kimse istediklerini Allah'tan ﷻ istese de, bunların kulu kölesi olmuştur. Çünkü Allah ﷻ istediklerini verince memnun kalır, vermeyince öfkelenir. Oysa gerçek mânâda Allah'a ﷻ kul olan bir kimse, Allah'ın ﷻ razı olup memnun olduğu şeyden memnun kalır, Allah'ın ﷻ kızdığı ve memnun kalmadığı şeye o da kızar ve memnun kalmaz. Allah ﷻ ve Rasûlü'nün ﷺ sevdiğini sever, Allah ﷻ ve Rasûlü'nün ﷺ buğzettiğine de buğzeder. Allah'ın ﷻ velilerine dost, düşmanlarına da düşman olur. İşte bu durumdaki kimseler, imanlarını kemale erdiren kimselerdir." (Özetlenerek alınmıştır.)

Tuba

"Tuba li abdin" ifadesiyle ilgili olarak Ebussaadat şöyle der:

"Tuba, Cennet ismidir."

Bir başka görüşe göre de, Cennette bir ağaçtır. Nitekim bu görüşü İbn Vehb'in Ebu Said'e varan rivayeti de desteklemektedir, diyor ki:

"Adamın biri, 'Ey Allah'ın Rasûlü! Tuba nedir?' diye sordu. Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Cennette bulunan, yanında yürünmesi yüz yıla varan uzunlukta bir ağaçtır. Cennetliklerin elbiseleri bu ağacın yenlerinden yapılır." [389]

Sehl b. Sad'dan Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Doğrusu Cennette bir ağaç var ki, binitli kimse onun gölgesinde yüz yıl yürür de, yine de sonu gelmez."[390]

389 Ahmed, 3/71,4/183, 184
390 Müslim, Cennet: 1

"Kur'ân daha çok halis cennetlik olanlarla halis cehennemlik olanlardan söz etmiştir. Ancak iki şaibe arasında kalan kimseler için sükut etmiştir. İşte onlar da bu ve benzeri kimselerdir."

Paraya, Pula Kul Olanlar

Ebu Hureyre'den ﷺ Rasûlullah ﷺ buyurmuştur ki:

"Paraya, pula, elbiseye kul olanlar bedbaht olsun! Böyle çıkar düşkünü kimseye işlediği hayrın bedeli verilirse memnun olur, verilmezse Allah'ın takdirine kızar. Böyle kimseler hem bedbahttırlar hem de bir işe yaramazlar. Ayaklarına diken batsa çıkarmaya güçleri yetmez. Ne mutlu o kimseye ki, Allah yolunda cihad için atının dizginlerine sarılmış, saçı başı perişan, ayakları toz içindedir. Eğer nöbet beklemekte ise tam mânâsıyla bekler, cephede ise tam mânâsıyla savaşır. Bu kimse bir meclise girmek için izin istese küçük görülüp kendisine izin verilmez. Bir hususta şefaat edecek olsa şefaati kabul edilmez." [388]

"Paraya, pula, elbiseye kul olanlar..."

Kim, Allah'tan başka bir şeye; örneğin altına, paraya veya bundan başka bir şeye köle olursa, günümüz insanlarının birçoğunda olduğu gibi, o şeyi ubudiyette Allah'a ﷻ ortak koşmuş olur.

"Hamisa" halis ipek giysi veya benekli yün giysidir. Dolayısıyla buna köle olan da helak olmuştur.

"Hamile" de saçaklı giysi demektir.

"Taise ve intekese" ise tekrar hastalanmak, başı dönmek, düşmek, kişinin yok olması için ona bedduada bulunmaktır. Bunlar Ebussaadat'ın belirttikleridir.

Tayyıbi de der ki:

"Aleyhine dua edilmekle (bedduada bulunulmakla) hastalanan demektir. Çünkü kişi, başı dönünce yüzü koyun yere düşer. Kişi aşağı devrilince yere böyle yuvarlanır."

"Ayaklarına diken batsa çıkarmaya güçleri yetmez." Başına bir şey isabet edince, bir yerine bir diken batınca, iğneyle bile onu çıkarmaya güç yetiremez. Bunu da Ebussaadat belirtmiştir.

Bütün bunlardan murad şudur:

388 Buhârî, Cihad: 70; İbn Mace, Zühd: 8, 188

3 - Kişi birtakım salih ameller işler, ancak amacı bu sayede dünya malı elde etmektir. Örneğin, hacca gider, burada elde edeceği malı düşünür, bu amaçla hac yapar veya sırf dünyalık elde etmek için hicret eder veya evleneceği bir kadını elde etmek için hicret eder ya da ganimet kazanmak için cihada gider. Bu mesele aynı zamanda bu âyetin tefsirinde de zikredilmiştir. Mesela adam, öğrenim görür, amacı ailesinin medresesinde kalmak, onların geçimini sağlamak veya onlara başkanlık etmektir. Ya da Kur'ân öğrenir, namaza devam eder, amacı mescitte görev almaktır. Bu bir vakıadır ve böyle vakıalar bir hayli çoktur.

4 - Kişi Allah'a ﷻ taatte bulunur ve amel işlerken, bir tek olan, şeriki bulunmayan Allah için ihlâslı davranır. Ancak, içine düştüğü bir yanlış vardır. İşlemekte olduğu bu yanlış ameli, onu İslâmdan çıkarır. Örneğin Yahudilerin ve Hristiyanların Allah'a ibadetleri -böyledir. Bunların, yaptıkları yardımlar veya tuttukları oruçlarla niyetleri Allah'ın rızasını kazanmak ve ahiret yurdunu elde etmektir, ama gittikleri yol yanlıştır. Bu tür kimseler bu ümmet içerisinde de oldukça çoktur. Kimisi küfrün içinde, kimisi kendisini İslâmdan çıkaracak büyük bir şirkin içindedir, bununla beraber tüm amelleri işlemektedirler. Evet bunlar, Allah'a ﷻ ihlâslı mânâda taatte bulunmak istediklerinden, bu yaptıklarıyla ahiret yurdunda Allah'ın ﷻ sevabını murad ederler? Ancak yaptıkları işler, onları İslâm'dan çıkaran amellerdir ve bu işleri, amellerinin kabulünü engellemektedir.

İşte bu dördüncü tür de aynı zamanda bu âyetle ilgili olarak Enes b. Malik ve başkasından zikredilmiştir. Selef bundan çok korkardı. Birisi de demiştir ki:

"Eğer, Allah'ın benim bir tek secdemi kabul edeceğini bilebilseydim, hemen ölümü isterdim. Çünkü Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"...Hani onlar birer kurban sunmuşlardı da ikisinden birininki kabul olunmuş, diğerinden kabul olunmamıştı. O: "Seni mutlaka öldüreceğim" demişti. Öbürü: "Allah ancak muttakilerden kabul eder" demişti." (Maide: 5/27)

Sonra der ki:

"Şöyle denilmesi geride kaldı:

"Kişi beş vakit namazını kılar, zekatını verir, orucunu tutar, Allah ﷻ rızası için haccını yapar ve bunlarla ahiret sevabını ister, bu yaptıklarından sonra da, dünyaya yönelik amellerde bulunursa; mesela Allah'ın ﷻ farz kıldığı haccı yaptıktan sonra günümüzde olduğu gibi bir de dünyalık için haccederse, bu kimse, bu ikisinden hangisine mağlup ise ona göre değerlendirilir. Alimlerden biri şöyle demiştir:

Ebu Said Hudri'den:

"Adamın biri "Ey Allah'ın Rasûlü, seni gören ve sana iman eden kimseye müjdeler olsun!" dedi. Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Beni gören ve bana iman edene müjdeler olsun. Müjdeler olsun, yine müjdeler olsun, yine müjdeler olsun ki beni görmediği halde bana iman etmiştir."

Adam Rasûlullah'a:

"Tuba nedir?" diye sordu. Rasûlullah (s.a.s.):

"Cennette bir ağaçtır ki, yüz yıllık bir yol uzunluğundadır. Cennet ehlinin giysileri bu ağacın yenlerinden çıkarılır." buyurdu.[391]

Buhârî, Müslim ve başka hadis kaynaklarında bu hadisi destekleyen şahitler vardır.

İbn Cerir'in bu konuda Vehb b. Münebbih'ten yapmış olduğu aşağıdaki rivayet garip, hayret uyandıran bir eserdir.

Vehb demiştir ki:

"Doğrusu Cennette adına Tuba denilen bir ağaç vardır. Atlı bunun gölgesinde yüz yıl gider de yine ardı arkası kesilmez. Çiçekleri ince zardandır, yumuşacık (dikişsiz elbiselerdir. Yaprakları çizgili aba kumaşıdır. Dal ve budakları anberdendir. Alanı yakuttan, toprağı kafurdan, çamuru misktendir. Bunun temelinden şarap, süt ve bal nehirleri akar. Burası Cennet ehlinin meclis yeridir. Cennet ehli buraya toplanıp geldiklerinde melekler Rableri tarafından onlara gelirler. Birtakım soylu develeri, altından zincirlel ses çıkararak sevk ederler. Yüzleri adeta güzellikleri bakımından kandiller gibidir. Tüyleri adeta keçi tiftiği misali yumuşacıktır. Üzerlerinde birtakım yük ve palan vardır ki, levhaları yakuttandır. Tefleri altından, elbiseleri sündüs ve istebraktandır. Onları orada konaklandırırlar ve derler ki:

"Rabbimiz bizi size, sizi ziyaret etmemiz ve size selam vermemiz için gönderdi."

Hemen altın zincirlerle taşınıp getirilen bu develere binerler. Bu develer, kuşlardan çok daha hızlı ve döşek yaygılardan çok daha yumuşaktır. Hiçbir sıkıntı vermeksizin yumuşaktırlar. Binen kimse, kardeşinin yanıbaşında yürür de, onunla konuşur ve ona sessizce fısıldar. Fakat hiçbirinin konuşması, diğerinin kulağına gidip de onu rahatsız edemez. Hiçbir göç arkadaşının göçünün

391 Ahmed, 3/71

yerine konaklamaz, çökmez. Öyle ki ağaç bile onların yolundan uzaklaşır ki, kişiyle kardeşinin arasını ayırmasın ister.

Böylece Rahman ve Rahim olana gelirler. Kendilerine yüce Allah'ın zatı görünür de böylece O'na bakarlar. Rablerini gördüklerinde ise:

"Allahumme entesselam ve minkesselam ve hakkun le-kel celalü vel ikram" derler. Yani:

"Allah'ım, Sen selamsın ve selam Sendendir. Celal ve ikram sıfatları da Senin hakkındır, Sendendir." derler.

Yüce Allah da şöyle buyurur:

"Ben selamım, selam bendendir ve size de selam olsun. Rahmetim ve merhametim size hak oldu. Ey kullarım! Hoş geldiniz ki, siz görmeden benden korktunuz ve emrime itaat ettiniz." Şöyle derler:

"Ey Rabbimiz! Biz gereğince sana kullukta bulunamadık, gereği gibi seni takdir de edemedik. İzin ver de önünde secdeye kapanalım."

Allah ﷻ kendilerine şöyle buyurur:

"Burası yorulma ve ibadet etme yurdu değildir; ancak mülk ve nimet verilme yurdudur. Doğrusu ben sizden ibadet sıkıntı ve yükünü kaldırdım. Şimdi dilediğinizi benden isteyin. Çünkü şu anda sizden herbiriniz için istediği verilecektir." Onlar da istekte bulunurlar. Hatta bunların içerisinden en az lütfa mazhar olanı şöyle der:

"Rabbim! Dünya ehli, dünyalıkları için birbirleriyle yarıştılar, bu hususta birbirlerine sıkıntı çıkarttılar. Rabbim! Bana her şeyden ver. Ta ki onu yarattığın ilk günden dünya son buluncaya dek ne vermişsen, hepsinden ver."

Bunun üzerine yüce Allah şöyle buyurur:

"Sen bugün, az istekte bulundun, sen bulunduğun mevkiden daha aşağısını istedin. Bu istediklerin senin içindir. Ben sana, seni değerlendirdiğim imkanlarla mükafat vereceğim. Çünkü benim vereceğim lütufta bir cimrilik olmayacağı gibi, elim de kısa değildir. Kullarıma onların istemesini bile bilmedikleri ve hatırlarına bile getiremedikleri oranda lütuf ve ikramlarını artırarak verin."

Onlara akıl ve hayal edemedikleri lütuf ve istekler verilir. Üzerlerine arz edilen lütuf ve ikramlar, yük beygirleri üzerinde sunulur. Bunlardan her bir dördünün üzerinde bir tek yakuttan bir yatak vardır. Her bir yatak üzerinde altından bir kubbe, her bir kubbe içinde Cennet yatak ve yaygılarından güzel yatak ve yaygılar... Bu her bir kubbe içinde Huriin'den iki genç kız (cariye)

vardır. Her bir cariye üzerinde Cennet giysilerinden iki elbise bulunmaktadır. Cennette ne kadar renk varsa, hepsi bu giysiler üzerinde nakışlıdır. Ne kadar güzel koku varsa, bu iki elbise üzerinde bulunmaktadır. Kubbenin kalınlığına rağmen, hurilerin yüzlerinin güzelliği ve ışığı duvardan nüfuz edip gözükür. Öyle ki gören kimse, onları kubbenin dışında sanır. Onların ilikleri (özleri) ta dizlerinin üstünden adeta kızıl bir yakut içinde beyaz bir dizi (gerdan) gibi gözükür. Bu, o kimseye öylesine gösterilir ki, bunlar sahibine göre adeta taşa göre güneşin üstünlüğü ne ise öyledir ve hatta çok daha üstündür. Bu ikisi onlar için bunun gibi gösterilir. Sonra o kimse o iki cariyenin yanına varır, ikisi onu selamlarlar, öperler ve kucaklarlar da kendisine şöyle seslenirler:

"Allah'a yemin ederiz ki, Allah'ın senin gibisini yarattığını sanmamıştık." Daha sonra Allah meleklere emreder, melekler onları saf halinde Cennete götürürler, böylece her bir kimse Cennetteki yerine varıncaya kadar, kendilerine eşlik ederler."

Bu eseri İbn Ebu Hatim, senediyle Vehb b. Münebbih'ten rivayet etmiştir. Ve buna şu ilaveyi yapmıştır:

"Rabbinizin size bahşeylediği lütuf ve ikramlara bir bakın. Refikul A'la'da kubbeler, inci ve mercandan yapılmış binalar... Bunların kapıları altından, yatakları yakuttan, yaygıları sündüz ve İstebrak'tandır. Minberleri nurdandır. Kapılarından, arsa ve avlularından adeta güneş ışınları gibi nur yayılır. Tıpkı parıldayan yıldızlar, adeta gündüzleyin apaçık havada parıldayan yıldızlar misalidirler. Bakarsın ki A'layı illiyyin'de yüksek yakuttan sarayların nuru parıldamaktadır. Eğer o, emre amade kılınmamış olsaydı, neredeyse gözleri kapıverirdi. Yakuttan saraylar beyaz beyaz ipekle döşenmiştir. Beyaz yakuttan olanı beyaz ipekle serilidir. Yeşil yakuttan olan saray ise yeşil sündüsten yaygılarla serilidir. Sarı yakuttan olan saraylar ise urcuvan ve sarı renkli değerli yaygılarla döşelidir. Hepsi de yeşil zümrütten, kırmızı altundan ve beyaz gümüşten kapılarla bezenmiştir. Direk ve sütunları cevherdendir, şerefeleri de inci kubbelerden oluşmaktadır. Burçları mercandan odalarla çevrilir. Allah'ın kendilerine verdiği şeylerden ayrıldıklarında hemen yanlarına beyaz yakuttan beygirler yaklaşır ki, hepsine de ruh üflenmiştir. Altlarında ebedi kalan çocuklar (vildani muhalledun) vardır. Bunlardan her birinin elindeki atların (beygirlerin) yuları ve gemleri beyaz gümüştendir. Hepsi de inci ve yakutla dizilmiştir. Üst üste dizilmiş yataklar, hepsi de sündüz ve istebrakla döşenmiştir. Bu kimseleri işte o beygirler götürürler de zifafa yetiştirirler. Böylece Cennet bahçelerini seyrederler. Evlerine vardıklarında melekleri nurdan minberler üzerinde oturur bulurlar. Melekler ziyaret için kendilerini beklemektedirler,

onlarla musafaha edip kendilerini tebrik etmek isterler. Bunu Rablerinden bir ikram olsun diye yaparlar. Bunlar saraylarına girdiklerinde orada üzerlerine uzanan her şeyi, arzuladıkları tüm şeyleri bulurlar. Bir de bakarlar ki, her bir köşkün kapısında dört Cennet vardır. İki Cennet çeşit çeşit ağaçlarla doludur. İki Cennet ise koyu yeşildir. Her ikisinde durmadan fışkıran iki kaynak vardır. İkisinde de her türlü meyveden çift çift vardır. Otağlar içinde sahiplerine tahsis edilmiş huriler vardır. Evlerine gittiklerinde, yerlerine yerleştiklerinde, Rabbleri kendilerine sorar:

"Rabbinizin size vaad buyurduklarını hak olarak buldunuz mu?

"Evet, ey Rabbimiz!" derler. Allah ﷻ buyurur ki:

"Rabbinizin sevabından razı oldunuz mu?" Onlar:

"Ey Rabbimiz! Biz razı olduk, sen de bizden razı ol." derler. Allah ﷻ şöyle buyurur:

"Sizden razı olmamdan ötürü evimi size helal kıldım ve siz benim yüzüme baktınız." İşte bu anda derler ki:

"Bizden üzüntüyü gideren Allah'a hamd olsun. Doğrusu Rabbimiz, kesinlikle bağışlayandır, mağfiret edendir, şükredilendir. Ki O, fazlından bize kalacağımız yurdu helal kıldı. Burada bize bir sıkıntı ve yük dokunmaz ve burada bize zayıflık ve fesat da dokunmaz."

Doğrusu sonucu böyle getirip bitirmek gariptir ve bu eser de şaşılacak bir eserdir. Bir kısmı için Sahihayn'da şahitler vardır.

("Bu ifadeleri söyleyen Hafız İbn Kesir'dir. İbn Kesir;"İman edip salih amellerde bulunanlar, ne mutlu onlara. Varılacak yerin güzel olanı (onlarındır)." (Rad: 13/29) âyetinin tefsirinde bu ifadeleri kullandıktan sonra şöyle demiştir: "Bu, garip bir siyaktır ve tuhaf bir eserdir." Doğrusu bunun İsrailiyat uydurması olduğu, tümüyle görülmektedir. Nitekim Vehb. b. Münebbih ile Kabul Ahbar'ın bu türden nice hurafeler ve uydurma eserleri vardır ki, selim fıtrat sahibi bir kimse bunları kabullenmez. Halk bu gibi İsrailiyatlar yüzünden fitnelere düşürülmüş ve bu yüzden birçok sağlıklı akideler bozulmuştur.")

Halid b. Ma'dan der ki:

"Cennette adına Tuba denilen bir ağaç vardır. Tamamı memeden ibarettir. Bundan Cennet ehlinin çocukları emerler. Doğrusu kadının düşük yaptığı çocuk Cennet nehirlerinden birine düşer, burada ta Kıyamete dek dönüp dolaşır da böylece kırk yaşında bir insan olarak dirilir." [392]

392 İbn Ebu Hatim

Gerçek Mücahidin Hali

"Allah yolunda cihad için atının dizginlerine sarılmış, saçı başı perişan, ayakları toz içindedir."

Yani müşriklerle cihad etmektedir. Adam saç-sakal ya da üstü-başıyla ilgilenmeksizin, bu türden nimetlerden yararlanmaksızın Allah yolunda cihada devam eder, hep onunla meşgul olur. Hep uyanık ve dikkatlidir, düşmanın orduya saldırmasını önler, görevini eksiksiz bir şekilde yerine getirir, asla gafil davranmaz. Eğer kendisi ordunun gerisinde ise, yine canını cihad ile ilgili hizmetlere adar. İster gece olsun, ister gündüz olsun, nerede bir hizmet sunulursa, sevabını Allah'tan dileyerek, Allah'ın rızasını isteyerek ve O'na itaat etmeyi severek görevini yerine getirir.

İbnul Cevzi ﵀ diyor ki:

"O, yaptığı bir hizmet sebebiyle asla isim ve nam yapma peşinde değildir."

Halhali de diyor ki:

"Emredileni derhal yerine getirir, görev nerede verilirse, hemen oraya gider, yerini yadırgamaz. Hadiste özellikle uyanık ve dikkatli olmak, ardcı bulunmak gibi ifadelerin kullanılması, bunların hizmet açısından en ağır işler olmasındandır. Burada aynı zamanda Allah yolunda nöbet tutmanın fazileti de gündeme getirilmiş bulunmaktadır."

"Eğer izin istese, küçük görülüp kendisine izin verilmez." Yani emirlerin huzuruna ve benzerlerinin yanına girmek istese, o makamlara girmesine izin verilmez. Çünkü kendisi sıradan birisidir, makam, mevki ya da rütbesi yoktur. Kaldı ki oralara ulaşmak isteyen biri de değildir. İstemez. Onun tek isteği, Allah ﷻ katındaki mükafattır, ameliyle tek isteği budur, başka değil.

"Eğer şefaatçi (aracı) olmak istese şefaati kabul edilmez." Yani durum gereği, Allah ﷻ ve Rasûlü'nün ﷺ sevip istediği bir iş hususunda aracı ve şefaatçi olmak istese, emir ve benzeri kimseler katında şefaati geçerli olmaz.

İmam Ahmed ve Müslim, Ebu Hureyre'den merfu olarak rivayet ediyorlar:

"Nice üstü başı dağınık, kapıların önüne itilip kakılarak atılan kimseler var ki, eğer Allah adına yemin etmiş olsalar, Allah kendilerini kesinlikle doğru çıkarır."[393]

393 Müslim, Birr: 40

Diyor ki: "Ben Fudayl'a mektubu götürüp ulaştırdım. Kendisi Mescid'i Haram'da idi. Mektubu okuyunca gözleri yaşarmaya başladı ve dedi ki:

"Ebu Abdurrahman doğru söyler ve bana da öğütte bulunur. Sonra der ki:

"Sen hadis yazanlardan mısın?" Ben:

"Evet" dedim. Bana dedi ki:

"Şu hadisi yaz!" Fudayl b. İyad onu bana yazdırdı: "Bize Mansur b. Mu'tebir Ebu Salih'ten, o da Ebu Hureyre'den anlattı: "Adamın biri dedi ki:

"Ey Allah'ın Rasûlü! Bana öyle bir amel öğret ki, bu amel ile Allah yolunda cihad edenlerin sevabına erişeyim."

Rasûlullah ﷺ de kendisine şöyle buyurdu:

"Sen hiç ara vermeden namaz kılmayı sürdürebilir misin, hiç iftar etmeksizin hep oruçlu durabilir misin?"

Adam:

"Ey Allah'ın Rasûlü! Doğrusu ben böyle bir şeye güç yetiremem." dedi. Sonra Nebi ﷺ şöyle buyurdu:

"Varlığım elinde olan Allah'a yemin ederim ki, eğer bu, insana görev olarak verilseydi, yine de o kimse Allah yolunda cihad etmenin faziletine eremezdi. Sen bilmezmisin ki mücahidin atının adımını uzunlamasına attığı oranda kesinlikle bu yüzden ona haseneler yazılır."[395]

395 Buhârî, Cihad: 4; Müslim, İmaret: 34 Buhârî bu adamın Rasûlullah'a s.a.v. bunu sormasıyla ilgili hadisi Ebu Hureyre'den rivayet etmiştir. Hadiste şu ifadeler yer alır: Ebu Hureyre dedi ki: "Doğrusu Mücahid'in atının bir defadaki sıçrayışının uzunluğu kadar o kimseye iyilikler yazılır." Müslim de buna yakın bir hadisi Allah yolunda cihad bölümünde rivayet etmiştir."

Yine İmam Ahmed, Mus'ab b. Sabit b. Abdullah b. Zübeyr'den rivayet ederek demiştir ki:

"Osman ﷺ minberi üzerinde hitapta bulunurken dedi ki:

"Ben size, Rasûlullah'tan ﷺ dinlediğim bir hadisten söz edeceğim. Size olan zannımdan başka bunu size aktarmaktan beni alıkoyan hiçbir şey yok. Rasûlullah'ın ﷺ şöyle buyurduğunu dinledim:

"Allah yolunda bir gecelik nöbet (uykusuz kalmak), geceleri ibadetle gündüzleri de oruçla geçirilen geceden çok daha faziletlidir."[394]

Hafız İbn Asakir, Abdullah b. Mübarek'in hal tercemesinde diyor ki:

"Nusayb'in kadısı Abdullah b. Muhammed dedi ki:

"Bana Muhammed b. İbrahim b. Ebu Sükeyne anlattı. Kendisine Abdullah b. Mübarek aşağıdaki beyitleri Tarsus'ta yazdırmıştır ve ikisi birbirlerine ayrılmak üzere söz vermiştir. Kendisiyle birlikte yazdırılanı H. 177 tarihinde Fudayl b. İyad'a götürüp okumasını istemiştir. Bu yazısında diyor ki:

Ey Harameyn'de ibadet eden!

İbadetle oynadığını bir bilebilseydin.

Ey gözyaşlarıyla yanaklarını boyayan!

Bizim kurbanlarımız kanlarımızla boyanmıştır.

Ya da batılda atlarını yoran kimse,

Atları kıyamet sabahı yorgun düşer.

Gelenlerin çokluğu sizin olsun, biz kendi yolumuzdayız.

Atların tozu dumana katması, fitnesi tatlıdır.

Bize Nebimizin sözleri gelip erişti,

Yalanlanmayan sahih ve doğru söz olarak.

Gece atlarının tozu dumana katmasıyla, kişinin

Burnunda alevlenen ateşin dumanı eşit değildir.

İşte aramızda konuşan Allah'ın Kitabı.

Doğrusu gören (şehit), ölüyle yalanlanamaz.

394 Ahmed, 1/61, 65

KULLARA İTAATİN SINIRLARI

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Onlar Allah'ı bırakıp hahamlarını (rahiplerini) papazlarını (din adamlarını) rabler edindiler. Oysa tek olan Allah'tan başkasına ibadet etmemekle emrolunmuşlardı. O'ndan başka ibadete layık ilah yoktur. Allah onların koştukları eşlerden münezzeh ve yücedir." (Tevbe: 9/31)

Bu âyetin tefsiri, Adiy b. Hatim hadisi esnasında geçmişti.

İbn Abbas ؓ dedi ki:

"Nerede ise başınıza gökten azap inecek! Ben sizlere; 'Allah'ın Rasûlü şöyle dedi' diyorum, siz ise; 'Ebu Bekir şöyle şöyle söyledi' diyorsunuz."

İbn Abbas'tan ؓ gelen bu görüş, aynı zamanda:

"Ebu Bekir ve Ömer -Allah ikisinden de razı olsun- Hac'da umre ile temettüde bir sakınca görmemektedirler" diyenlere de bir cevap teşkil etmektedir. Bu ikisi ifrad haccı daha efdaldir" demişlerdir ya da buna yakın bir görüş belirtmişlerdir. İşte İbn Abbas'ın yukarıdaki kavli bu görüşe de bir cevap oluşturmaktadır.

İbn Abbas ؓ ise, Hac'da umre ile temettü haccını yapmayı vacip görmektedir. Bu hususta der ki:

"Kişi Beytullah'ı tavaf edip de, Safa ile Merve arasında yedi şavt sa'y yaptıktan sonra, dilerse umresinden çıkar, dilerse çıkmaz." Bu, Süraka b. Malik'in rivayet ettiği hadise göredir. Buna göre Rasûlullah ﷺ kendilerine haclarını umre olarak yapmalarını emretmiş, Beytullah'ı tavaf edipte de Safa ile Merve arasında sa'ylerini de yaptıktan sonra ihramdan çıkmalarını helal kılmıştır. Bunun üzerine Süraka demiştir ki:

"Ey Allah'ın Rasûlü! Bu yalnızca bu yıla mı aittir? Yoksa bundan sonra hep böyle midir?" Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Aksine bundan sonra hep böyledir." [396]

Bu durumda alimlerin görüşlerine göre fetva almak isteyenler için herhangi bir mazeret söz konusu değildir. Her bir imamın delil olarak ortaya koyduğu ölçülere bakılarak hakkında delil olanların kavli alınır. Yeter ki imam içtihad yapabilecek kapasitede olsun, böyle bir melekeye sahip bulunsun.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Ey iman edenler, Allah'a itaat edin, Rasûl'e itaat edin ve sizden olan emir sahiplerine de... Eğer bir şeyde anlaşmazlığa düşerseniz, eğer Allah'a ve Ahiret Gününe iman ediyorsanız onu Allah'a ve elçisine döndürün. Bu, daha hayırlı ve sonuç bakımından daha güzeldir." (Nisa: 4/59)

Rasûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

"Eğer emrimden yol olarak geride bıraktığımı karşılayacak olursan, eğer yanımda kurbanlık olmasaydı, kesinlikle helal kılardım (ihramdan çıkardım.)"[397]

Rasûlullah ﷺ bunu onlara Veda Haccı sırasında haclarını umreye dönüştürmelerini emrettiği zaman söylemiştir. Böylece temettü haccı yapmalarını istemiştir. Onlar bu hususta Mina'ya yaklaşmış olmalarından dolayı, müddetin de kısa olması sebebiyle burada ikamet etmişler, Mekke'de hanımlarıyla temettüde bulunmuşlar (cinsel ilişkiye girmişler). Hatta bu konuda şöyle demişlerdir: "Biz Mina'ya giderken, erkeklik organlarımızdan meni damlıyordu."[398]

Bu lafız Buhârî'ye aittir, Âişe ؓ rivayet etmiştir.

Bu hadisin Cabir'den gelen rivayetinin lafzı da şöyledir:

"Size emrettiğim şeyi yapın. Eğer ben kurbanlığımı göndermeseydim, size emrettiğimin aynısını ben de yapardım." [399]

Birçok hadis bu konuda İbn Abbas'ın kavlini desteklemektedir.

Kısaca bunun içindir ki, İbn Abbas, Rasûlullah'ın ﷺ hadisi Ebu Bekir ile Ömer'in ؓ reyiyle çatışınca demiştir ki:

"Umulur ki yakında üzerine gökten taşlar yağar."

---

396 Buhârî, Hacc: 32, 34, 35, 81, Umre: 6, 15, Meğazi: 61; Müslim, Hacc: 17; Ebu Davud, Menasik: 23; Nesai, Hacc: 77

397 Buhârî, Hacc: 32; Müslim Hacc: 17; Ahmed, 2/28.

398 Bak. Zadul-Mead, Rasûlullah'ın haccı bahsi

399 Müslim, Hacc: 17

İmam Malik ﵀ demiştir ki:

"Hiçbirimiz yoktur ki, sözü geri çevrilip yüzüne vurulmasın. Sözü geri çevrilmeyecek olan sadece şu kabrin sahibi Rasûlullah'tır ﷺ."

Müçtehid imamların bu mânâdaki görüşleri oldukça fazladır. Nitekim halen İslâm alimleri olaylarla ilgili içtihatlarda bulunmaktadırlar. Onlardan doğruya isabet edenler için iki ecir, etmeyenler için de bir ecir vardır. Kaldı ki hadiste de şöyle buyrulmuştur:

"Hakim içtihad eder de, içtihadında isabet ederse, kendisi için iki ecir, yanılınca da bir tek ecir vardır."[400]

İslâm alimleri, kendilerine açık ve net bir delil ulaştığı taktirde hemen içtihadlarını bırakıp delil ile hareket ederler. Ancak kendilerine o konudaki hadis ulaşmamış veya ulaştığı halde ortada bir çelişki mevcutsa veya hadisi tahsis eden vb. bir durum söz konusu ise, böyle bir durumda müçtehid imamın içtihadda bulunması caiz olur. Dört müçtehid imam döneminde hadislere ulaşmak ya bizzat gidip hadisi bilenle görüşmek veya işitmek yoluyla mümkün idi. Kişi, hadis öğrenmek için yıllarca şehir şehir dolaşırdı. Ayrıca müçtehid imamlar eserler, tasnifler meydana getirir, hadisler tedvin eder ve onları isnadları ile rivayet ederlerdi. Böylece sahih olanını hasen ve zayıf olanından ayırt edip açıklarlardı. Fakihler de her mezhebe ilişkin eserler meydana getirir ve müctehidlerin hüccetlerini burada açıklarlardı. Bu şekilde ilim öğrenmek isteyenler için iş giderek kolaylaşmış oluyordu. Her bir müçtehid imam, hükmü, kendi yanındaki delil ile zikrederdi. İbn Abbas'ın sözü de -Allah kendisinden razı olsun- şu gerçeği ortaya koymaktadır:

Kendisine delil ulaşıp da, kendi imamını taklid için delile göre hareket etmeyenlerin bu durumları kesinlikle reddedilmelidir, onlara karşı koymak vaciptir. Çünkü delile muhalefet edilmektedir. İşte bu yüzden böylelerine karşı oldukça sert tavır takınılmalıdır.

İmam Ahmed'in rivayet ettiğine göre İbn Abbas demiştir ki:

"Nebi ﷺ dışında her birimizin sözü kabul de edilir, terk de edilir. Sözü hiç terk edilmeyip alınacak olan zat sadece Rasûlullah'dtır ﷺ."

İşte buna göre, herhangi bir alimin görüşünün neye dayandığını bilmeden, delil mevcut olduğu halde, delili bırakarak onun fikrine göre hareket edenlere karşı durmak vaciptir. Çünkü imamların ortaya koyduğu naslar bu

400 Müslim, Akdiye: 6; Ebu Davud, Akdiye: 2; İbn Mace, Ahkam: 3

gerçeği göstermektedir. Bunlara göre ancak, hakkında hiçbir delil bulunamayan içtihadi meselelerde taklid caizdir, başka değil. Herhangi bir meselede ilk önce mutlaka Kitap ve Sünnette var olan delile başvurulmalıdır. Eğer bulunmazsa o takdirde içtihada göre amel edilir. İşte kimi alimlerin, "İctihadla ilgili meselelerde inkar olmaz" demelerinin sebebi budur, yoksa başka değil. Ancak Kitap ve Sünnete aykırı davranılması halinde, İbn Abbas'ın, Şafii'nin, Malik ve Ahmed'in de dedikleri gibi, derhal bunu reddetmek gerekir. Bu, vacip olan ve aynı zamanda üzerinde icma bulunan bir gerçektir. Bu konuda İmam Şafii'nin ﷺ sözü daha önce de geçmişti.

Ahmed b. Hanbel ﷺ diyor ki:

"Hayret ediyorum! Doğru sözü ve kaynağını bilen kişiler Süfyan'ın (falan, filanın) görüşlerini ele alıyorlar. Halbuki Allah ﷻ: *"Rasûlün emrine aykırı davrananlar, kendilerine bir fitnenin isabet etmesinden veya onlara acı bir azabın çarpmasından sakınsınlar."* *(Nur: 24/63)* buyuruyor.

Burada adı geçen belanın ne olduğunu biliyor musunuz? Bu, şirktir. Kişi Rasûlullah'ın ﷺ bir sözünde azıcık tereddüt etse, kalbine şüphe düşse helak olur.

Kur'ân'a baktım da, burada Rasûlullah'a ﷺ itaat hükmünün 33 yerde geçtiğini gördüm."

Daha sonra Nur 63 âyetini okudu. Âyette yer alan, "El-Fitnete" ifadesini şirk olarak değerlendirdi. Ve bunu "Böylece helak olur" ifadesine kadar sürdürdü. Daha sonra da şu âyeti okudu:

"Hayır, öyle değil! Rabbine and olsun ki, aralarında çekiştikleri şeylerde seni hakem kılıp, sonra senin verdiğin hükme içlerinde hiçbir sıkıntı duymaksızın, tam bir teslimiyetle teslim olmadıkça, iman etmiş olmazlar." *(Nisa: 4/65)*

Doğrusu bir kavim hadisi bırakıyor da Süfyan'ın ve başkalarının reyine gidiyorlar. Hadis dinleyip de, isnadını ve sıhhatini de öğrendikten sonra, bunları terk ediyorlar ve Süfyan ile başkasının reyiyle hareket ediyorlar. Oysa Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Böylece onun emrine aykırı davrananlar, kendilerine bir fitnenin isabet etmesinden veya onlara acı bir azabın çarpmasından sakınsınlar." *(Nur: 24/63)*

Fitne nedir, bilir misin? Fitne küfre girmektir, küfürdür. Çünkü Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

“Sana haram olan ayı, onda savaşmayı sorarlar. Deki: “Onda savaşmak büyük (bir günahtır). Ancak Allah katında, Allah'ın yolundan alıkoymak, onu inkar etmek, Mescid-i Haram'a engel olmak ve halkı oradan çıkarmak daha büyük (bir günahtır.) Fitne, katilden beterdir. Eğer güç yetirirlerse, dininizden döndürünceye kadar sizinle savaşmayı sürdürürler. Sizden kim dininden döner ve kafir olarak ölürse, artık onların bütün işledikleri (amelleri) dünyada da, ahirette de boşa çıkmıştır ve onlar ateş halkıdırlar, orada süresiz kalacaklardır.” (Bakara: 2/217)

Bu kimseler, hevaları baskın geldiği için, Rasûlullah'tan ﷺ gelen hadisi terk ederek başkalarının reyine göre hareket ediyorlar.”

“İsnadı öğreniyorlar” ifadesinden maksat, hadisin isnadını ve sıhhatini öğreniyorlar, demektir. Eğer hadisin isnadı sahih ise, bu hadis, hadisçilere ve öteki alimlere göre sahih demektir.

Burada adı geçen Süfyan ile, Süfyan Sevri'den söz edilmek isteniyor. Kendisi zahid, abid, fakih ve sika biridir. İçtihadına göre amel eden ashabı vardır. Mezhebi bilinen bir mezheptir. İslâm alimleri kitaplarında, müçtehid imamların mezheplerinden söz ederlerken ondan da söz ederler.

Örneğin:

İbnul Abdulberr'in “et-Temhid ve el-İstizkar” kitapları,

İbnul Münzir'in “el-Eşraf ala mezahibil Eşraf” kitabı,

İbn Hazm'ın “El- Muhalla”sı,

Ebu Muhammed Abdullah b. Ahmed b. Kudame el-Hanbeli'nin “El-Muğni” adlı kitabı ve başkaca kitaplar gibi...

Ahmed b. Hanbel'in, “Ben isnadı ve sıhhati bilen...” ifadesi, onun hadisi bırarkıp da başkalarının görüşlerine göre hareket etmeye karşı tepkisini, böyle bir şeyi kabul etmediğini gösterir. Çünkü böyle bir durum, kalplerin meyline ve böylece kafir olmalarına sebep olur. Reddedilmesi gereken bu bela gerçekten oldukça yaygınlaşmıştır; özellikle de kendilerini ilim ehli olarak gösterenler arasında...

Bunlar Kitap ve Sünnetle amel etmeyi engellemek için çeşitli tuzaklar kuruyorlar. Bu şekilde Rasûlullah'a ﷺ tabi olmayı engelliyorlar, onun emir ve nehiyilerine tazimin karşısına dikiliyor ve şöyle diyorlar:

“Kitap ve Sünnetten ancak müçtehid olan kimse istidlalde bulunur. Çünkü içtihad kapısı kapanmıştır.”

Kurretü'l-Uyûn'da şöyle deniyor:

"Onlar bu konuda yanılgıya düşmüşlerdir. İmam Ahmed ﷺ, Rasûlullah'ın ﷺ şu kavliyle istidlalde bulunmuştur:

"Ümmetimden bir taife hak üzere muzaffer olarak hep devam edip duracaktır. Onları ezmek isteyenler onlara zarar veremeyecektir, ta ki Allah'ın ﷻ emri gelinceye dek, onlar o hak üzere devam edeceklerdir." [401]

Dolayısıyla içtihadın kapısı kapanmış değildir."

Bu kimseler diyorlar ki:

"Senin taklid etmekte olduğun şu kimse var ya, işte o, hadisi, onun neshedenini, mensuhunu senden çok daha iyi biliyor."

İşte bütün bu ve benzeri ifadelerin altında Rasûlullah'a ﷺ tabi olmayı terk etmek yatmaktadır. Halbuki Rasûlullah ﷺ asla heva ve hevesinden konuşmaz, onun her konuştuğu, kendisine gelen bir vahiyden başkası değildir. Buna rağmen birtakım kimseler, her zaman için yanılması mümkün olan kimselerin Sünnete muhalif sözlerini itimad edilir bulurlar da, Rasûlullah'ın delile dayalı kavlini terk ederler. Hiçbir müçtehid imam yoktur ki, tüm ilimleri bilebilsin. Çünkü bu mümkün değildir. Onlar da ancak ilmin bir kısmı hakkında bilgi sahibidirler.

Mükellef olan bir kimseye vacip olan, kendisine Kitap ve Sünnetten bir delil ulaşıp da bunun mânâsını anladığında hemen bununla amel etmesidir. Bu sırada kim olursa olsun kendisine karşı çıkanların sözlerine itibar etmemeli, her şeye rağmen Kitap ve Sünnete göre amel etmeli, tenkitlere kulak asmamalıdır.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Rabbinizden size indirilene uyun, O'ndan başka velilere uymayın. Ne az öğüt alıyorsunuz?" (Araf: 7/3)

"Kendilerine okunmakta olan Kitabı sana indirmemiz onlara yetmiyor mu? Şüphesiz, bunda iman eden bir kavim için gerçekten bir rahmet ve bir öğüt (zikir) vardır. (Ankebut: 29/51)

Bu noktadaki icmayla ilgili konu daha önce geçmişti. Mukallidin ilim ehli olmadığı gerçeği de önceki sayfalarda anlatılmış idi.

Taklidin karşısındaki tek engel, mukallidin cahilliğidir. Çünkü mukallid Kitap ve Sünnet bilgisinden habersizdir. Bu iki kaynağa sırt çevirmiştir. Bu

401 Buhârî, İ'tizam: 10, Menakıb: 27, Tevhid: 29, Müslim, İmaret: 171

kimseler, her ne kadar kendilerinin, müçtehid imamlara tabi olduklarını zannetseler de, gerçekte onlara muhalefet etmekte, böylece başkalarının yolunda yürümektedirler, müçtehid imamların değil.

Nitekim daha önce İmam Malik, Şafii ve Ahmed'in bu konu ile ilgili görüşlerini belirtmiştik. İmam Ahmed'in sözünde, hüccete ulaşmadan önce taklide gitmenin yerilmediğine işaret vardır. Ancak kendisine delil ulaştığı halde, buna göre amel etmeyip de muhalefet eden kimse tenkid edilir. Çünkü adam delile değil herhangi bir imamın kavline göre hareket etmektedir. Bu ise, Allah'ın ﷻ Kitabını ve Rasûlünün Sünnetini gereğince düşünememekten ve bu iki temele sırt çevirmekten kaynaklanmaktadır. Doğrusu sonradan gelen kimselerin yazıp ortaya koydukları kitaplara yönelmek ve her iki vahiyden (Kitap ve Sünnet'ten) kendisini müstağni kılmak yanlıştır. Bu, adeta Ehli Kitap'tan Yahudi ve Hristiyanların yaptıklarına benzemektedir.

Onlar için Allah ﷻ şöyle buyurmuştur:

"Ve büyük Hacc (Haccı Ekber) günü, Allah ve Rasûlünden bütün insanlara Allah'ın ve Rasûlünün müşriklerden uzak olduğuna dair bir duyurudur. Eğer tevbe ederseniz bu sizin için daha hayırlıdır; yok eğer yüz çevirirseniz, bilin ki Allah'ı elbette aciz bırakacak değilsiniz. İnkar edenleri acı bir azapla müjdele." (Tevbe: 9/3)

Bu mesele yakında Adiy b. Hatim hadisinde gelecektir.

Kendi nefsine öğüt veren kimseye düşen görev, alimlerin ortaya koydukları kitapları okuyup, onlara bakınca, onların görüşlerini öğrenince, hemen bunları Allah'ın ﷻ Kitabıyla, Rasûlünün Sünnetine arz etmeleridir.

Bütün müçtehid imamların, mutlaka, kendilerine tabi olup mezheplerine intisapta bulunanlara söyledikleri sözlerin Kur'ân ve Sünnetten delillerini zikretmeleri gerekir. Bir meseleyle ilgili hak ya da gerçek birdir. Müçtehid imamlar, içtihadları sebebiyle sevap alırlar. Ancak insaf sahibi kimse, onların sözlerine ve meselelerle ilgili delil olarak sundukları gerçeklere bakar ve onları, meselelerin çözümünü bulmak açısından düşünüp değerlendirir, böylece hangisinin doğru, hangisinin yanlış olduğunu ortaya çıkarmaya çalışır. Bu sayede alimlerden hangisinin ortaya sunduğu delil daha gerçekçi ve doğru ise ona tabi olur. Bu ölçüyü gösteren deliller Kitap ve Sünnette oldukça fazladır.

Nitekim Ebu Davud kendi senediyle, Muaz'ın ashabından birtakım isimlerden tahric etmiştir.

Nitekim Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Hani Musa, kavmine demişti ki: "Ey kavmim! Gerçekten benim sizin için Allah'tan gönderilmiş bir elçi olduğumu bildiğiniz halde, niçin bana eziyet ediyorsunuz? İşte onlar eğritip saptırılmış oldu. Allah, fasık bir kavmi hidayete erdirmez." (Saffat: 61/5)

Şeyhülislâm:

"Elçinin çağırmasını kendi aranızda kiminizin kimini çağırması gibi saymayın. Allah, sizden bir diğerinizi siper ederek kaçanları gerçekten bilir. Böylece onun emrine aykırı davrananlar, kendilerine bir fitnenin isabet etmesinden veya onlara acı bir azabın çarpmasından sakınsınlar." (Nur: 24/63)

kavlinin mânâsını şöyle değerlendirmiştir:

"Rasûlullah'ın ﷺ emrine muhalif davranan kimseler bu halleriyle küfre ve şirke girmekten veya acıklı bir azaba düşmekten dolayı uyarılıyorlar. Bu da, bu işin sonuçta küfre vardığını ve böyle davrananların acıklı azaba düçar olacaklarını gösterir. Bilindiği gibi mücerred masiyet işlemek bile insanı acıklı azabın içine düşürmektedir. İşi küfre vardırmak ise, emirle ilgili bir hususta konuyu hafife almak ve eğlence konusu etmektir. Tıpkı lanetli İblisin yaptığı gibi..."

Ebu Cafer b. Cerir ﷺ, Dahhak'tan rivayetle der ki:

"Elçinin çağırmasını, kendi aranızda kiminizin kiminizi çağırması gibi saymayın. Allah, sizden bir diğerini siper edinerek kaçanları gerçekten bilir. Böylece onun emrine aykırı davrananlar, kendilerine bir fitnenin isabet etmesinden veya onlara acı bir azabın çarpmasından sakınsınlar." (Nur: 24/63) âyeti şu mânâdadır:

"Kalbi üzerine mühür vurulur da artık iman edemez. Diliyle küfrünü açıkça söyler, bundan dolayı da boynu vurulur."

Ebu Cafer b. Cerir der ki: "Âyette "an" cer edatının getirilmesi:

"Emrinden çıkanlar ve tedebbür ederek bundan yüz çevirenlerdir." mânâsını verir.

"Ya da kendilerine acı bir azap isabet etmesinden..." ifadesi, dünyada hemen Allah tarafından onları incitecek ve üzecek azabın verilmesidir ki, bu da onların Allah ﷻ Rasûlünün ﷺ emrine karşı çıkmalarındandır."

Hatem et-Tai'nin oğlu Adiyy diyor ki:

göre hareket eden kimseyi de yererler. Kuşkusuz bunun sebebi, İslâm'ın garipliğinden kaynaklanmaktadır.

Nitekim Muhammed et-Temimi da istifadeler bölümünde buna değinmiştir.

Ne yazık ki günümüzde durum işte bu noktaya kadar gelip dayandı. Birçoklarına göre rahiplere ibadet, amellerin en değerlisi durumuna geldi. Bunun adını da velayet koydular. Ahbara ibadeti ise, ilimcilik, fakihlik kabul eder oldular. Daha sonra durum öylesine bir hal aldı ki, hatta artık salih olmayanlara da tapınılır oldu. İkinci bir anlamıyla cahil olanların peşinden gidilir ve bunlara tapılır oldu.

Allah ﷻ ve Rasûlü'nün ﷺ şeriatine muhalif olan emirlere itaat edilip onlara uyulması konusuna gelince:

Bu husustaki tehlike gerek geçmişte gerekse yakın dönemde bir hayli yaygınlaşmıştır. Özellikle raşit halifelerden sonra birçok valilerde ve emirlerde bu oldukça yaygınlık kazanmıştır. Durum böylece de sürüp gitmektedir.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Buna rağmen sana icabet etmeyecek olurlarsa, artık bil ki, onlar, gerçekten kendi heva (istek ve tutku) larına uymaktadırlar. Oysa Allah'tan bir kılavuz (doğru yol gösterici) olmaksızın, kendi istek ve tutkularına (hevasına) uyandan daha sapık kimdir? Şüphesiz Allah, zulmeden bir kavme hidayet vermez." (Kasas: 28/50)

Ziyad b. Hudeyr'den rivayete göre demiştir ki:

"Ömer ؓ bana dedi ki:

"İslâm'ı yıkan şeyin ne olduğunu bilir misin?"

Ben de:

"Hayır" diye cevap verdim. Şöyle buyurdu:

"İslâm'ı alimin zellesi (yanlış tutum ve davranışı) ile münafığın Kur'ân hakkında tartışması, bir de sapık ve saptırıcı imamların (devlet adamlarının-hakimlerin) hükümleri yıkar." (Deylemi)

Allah ﷻ hepimizi hak ile hidayete erenlerden ve bu anlamda durumlarını düzeltip adilce davrananlardan eylesin.

"Rasûlullah'ı ﷺ:

"Onlar, Allah'ı bırakıp hahamlarını, rahiplerini ve Meryem oğlu Mesih'i Rab edindiler." (Tevbe: 9/31) âyetini okurken duydum ve:

"Biz onlara ibadet etmiyoruz ki" dedim.

Rasûlullah ﷺ:

"Allah'ın helal kıldığını haram, haram kıldığını helal kıldıklarında onlara itaat etmiyor musunuz?" diye sordu. Ben:

"Evet" diye cevap verdim.

Bunun üzerine Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"İşte bu, onlara ibadet etmektir." [403]

Hadiste şu gerçek dile getirilmektedir:

"Allah'a ﷻ karşı gelme noktasında Ahbar ve rahiplere itaat etmek; onlara ibadet etmek, Allah'ı bırakıp onlara tapınmaktır ki, bu büyük şirktir. Allah ﷻ âyetin sonunda, şirki bağışlamayacağını bildirmiştir. Bu âyetin bir benzeri de:

"Üzerine Allah'ın isminin anılmadığı şeyi yemeyin; çünkü bu fısk'tır (yoldan çıkıştır). Gerçekten şeytanlar, sizinle mücadele etmeleri için kendi dostlarına gizli çağrılarda bulunurlar. Onlara itaat ederseniz şüphesiz siz de müşriklerdensiniz." (En'am: 6/121) âyetidir.

İşte bu durum birçok taklitçi kimsede taklid ettikleri kimselere karşı görülmektedir. Çünkü bunlar delile itibar etmemektedirler. Eğer delil, taklit edilen kimsenin durumuna aykırı ise, delile değil, taklit ettikleri kimseye itibar ederler. İşte bu da bu türden bir şirktir. Kimisi de bu konuda oldukça aşırı gitmektedir. Çünkü bunlara göre delili alıp buna göre hareket ederek, taklit edilen kimseyi bırakmak mekruhtur, doğru değildir ya da haramdır. Böylece fitne giderek büyümüştür. Bu taklitçiler gerekçe olarak, taklid edilenler konusunda:

"Onlar delili bizden daha iyi biliyorlar. Delil ile ancak müçtehid hareket edebilir. Biz taklitçiyiz" derler. Hatta kimi zaman daha da ileri giderek, delile

403 Tirmizi, Tefsir: 10, Taberi: 14/210, 61632-61634 Suyuti Durrü'l-Mensur: 3/230, Beyhaki Sünenü'l-Kübra. Bu hadis birkaç yoldan rivayet edilmiştir. Hadisi ibn Sa'd, Abd b. Humeyd, İbnul Münzir, İbn Cerir, İbn Ebu Hatim ve Taberani rivayet etmişlerdir. Aynı zamanda Ebu Şeyh, İbn Merduye ve Beyhaki de rivayet ettiler. Adiy b. Hatem et-Tai meşhurdur. Hatim ise İbn Abdullah b. Sa'd b. Haşrac olup cömertliğiyle meşhurdur. Adiy, Hicri 9. yılda Rasûlullah'ın yanına çıkagelir, bu geliş Şaban ayında olur. İslâm'ı kabullenir. 120 yıl yaşamıştır.

Kendisine:

"Eğer senin sözün Rasûlullah'ın kavline aykırı ise, ne dersin? denilince, demiştir ki:

"Rasûlullah'ın hadisini alın, benim sözümü terk edin."

Bu defa ya sahabenin sözüne aykırı ise ne dersin, denilince,

"Benim sözümü bırakın, sahabenin kavlini alın" demiştir."

Rebi' der ki:

"İmam Şafii'nin ﷺ şöyle söylediğini işittim:

"Benim kitabımda Rasûlullah'ın ﷺ Sünnetine aykırı bir şey bulursanız hemen Rasûlullah'ın (s.av.) söylediğini alın, benim söylediğimi bırakın."

Yine demiştir ki:

"Eğer benim sözüme aykırı sahih hadis varsa, benim sözümü alın, duvara çalın."

İmam Malik de şöyle der:

"Herkesin sözü kabul edilebilir de, reddedilebilir de. Ancak sözü reddolunmayacak tek kişi Rasûlullah'tır ﷺ."

İmam Malik'in buna benzer sözü geçmişti. Artık tüm bu anlatılanlardan sonra taklitçilerin hiçbir mazereti kalmaz. Eğer biz, alimlerin bu konuya ilişkin sözlerini derinlemesine araştıracak olursak, o zaman konuyu çok daha fazla uzatmış oluruz. Oysa biz kısa geçmek istedik. Kaldı ki bizim burada anlattıklarımız, hidayeti ve doğruyu arayanlar için yeter de artar bile.

Kurratü'l-Uyûn'da şöyle denilir:

"Sürekli kendi mezhebinin tasnifleriyle uğraşıp duran bir kimsenin asıl görevi, muhaliflerinin de görüşlerine bakmak, delillerini öğrenmek ve böylece yanındaki delile uyarak hareket etmektir. Muvaffakiyet Allah'tandır."

İmam Ahmed diyor ki:

"Kişi Rasûlullah'ın bir sözünde azıcık teceddüt etse, kalbi şüpheye düşse helak olur."

Yani kalbine Rasûlullah'ın ﷺ kavlinin bir kısımını red şeklinde bir eğrilik düşerse helak olur.

İmam Ahmed ﷺ burada bir uyarıda bulunmuştur. Rasûlullah'ın ﷺ kavlinin reddi, kalbin eğrilmesine, kaymasına nedendir. Bu da dünya ve ahirette helaki getirir.

Rasûlullah ﷺ Muaz'ı Yemen'e göndermek istediğinde, şöyle buyurdu:

"Sana bir konu gelince nasıl hüküm ve karar verirsin?"

Muaz şöyle dedi:

"Allah'ın Kitabıyla hüküm veririm."

Rasûlullah'ın:

"Ya Allah'ın Kitabında o hükmü bulamazsan?" diye sorması üzerine Muaz şöyle dedi:

"Allah Rasûlünün Sünnetiyle hüküm veririm."

Rasûlullah ﷺ:

"Ya hükmü Allah'ın Rasûlünün Sünnetinde ve Kitabında da bulamazsan ne ile hüküm verirsin?" diye sordu.

Muaz:

"Kendi reyimle içtihatta bulunurum, bunda da kusur işlememeye gayret gösteririm" dedi.

Rasûlullah ﷺ onun göğsüne vurdu ve şöyle buyurdu:

"Allah Rasûlünün elçisini, Allah Rasûlünün razı olacağı şekilde muvaffak kılan Allah'a hamd olsun." [402]

Müçtehid imamlar, insanlara daima, bir meselede Sünnet ortaya çıktıktan sonra, kendilerini taklid etmelerinin caiz olmayacağını anlatmışlar, bunu açıklamada kusur etmemişlerdir. Çünkü bir insanın her şeyi bilemeyeceği, bilmediği şeylerin de mutlaka olacağı bilinen bir gerçektir. Bir imamın kendisine ulaşmamış olan bazı bilgiler, ondan başkasına ulaşmış olabilir. Bu, çok rastlanılan bir durumdur. Nitekim alimlerin görüşlerine bakılınca bu gerçek açıkça görülür.

Ebu Hanife ؓ demiştir ki:

"Rasûlullah'tan ﷺ bir hadis gelince başım gözüm üstüne. Sahabeden bir hüküm gelince yine başım gözüm üstüne. Ancak Tabiinden gelince, biz ne isek onlar da odur."

Yine demiştir ki:

"Bir söz söylediğimde, eğer Allah'ın Kitabı buna muhalif ise benim sözümü bırakın, Allah'ın Kitabını alın."

402 Ebu Davud, Akdiye: 11, Tirmizi, Ahkam: 3. Zayıf Hadis

ALLAH ﷻ'TAN BAŞKASININ KANUNLARINA BAŞVURMAK

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Sana ve senden öncekilere indirilenlere inandıklarını iddia edenleri görmüyor musun? Tağuta muhakeme olmak istiyorlar. Halbuki onu reddetmekle emrolunmuşlardı. Şeytan onları uzak bir sapıklıkla saptırmak istiyor." *(Nisa: 4/60)*

İmam İbn Kesir der ki:

"Âyet, Allah'ın Kitabıyla Rasûlünün Sünnetinden dönüp, bu ikisi dışındaki batıl bir şeye muhakeme olmak için başvurmayı yermektedir. Burada asıl belirtilmek istenen şey, tağuttur."

İbn Kayyim'ın رحمه الله tağutla ilgili tanımı daha önce geçmişti. Bu tanıma göre kulun mabut olarak kabul ettiği, tabi olduğu ya da itaat ettiği, haddini aştığı her şey tağut idi.

Kim, Allah'ın Kitabı ve Rasûlünün Sünneti dışında bir şeye başvurarak, ona muhakeme olursa, tağuta muhakeme olmuştur. Oysa Allah ﷻ, mü'min kullarına, onu red ve inkar etmelerini emretmiştir.

Müslüman, bütün mesele ve problemlerini, yalnızca Allah'ın Kitabına ve Rasûlünün Sünnetine götürmek ve yalnızca bu ikisine muhakeme olmakla mükelleftir.

Kim de bu ikisiyle hüküm vermez ve bu ikisi dışında başka bir hükme veya mahkemeye başvurursa, bu haliyle haddini aşmış olur. Böylece Allah'ın ve Rasûlünün kendisi için şeriat kıldığı şeyin dışına çıktığını ve bu hükmü, layık olmadığı halde, şeriatin konumuna getirmiş olduğunu ortaya koymakta, şeriat dışı bir tutum ve davranışın içine girmektedir.

Dolayısıyla kim Allah'tan ﷻ başka bir şeye ibadet ederse, o kimse bu haliyle tağuta ibadet etmiş olur.

Eğer mabud salih bir kimse ise, abidin bu salihe ibadet etmesi şeytana dönüştür ki, böyle bir şeyi esasen emreden, bizzat şeytanın kendisidir.

Nitekim Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"O gün, onların tümünü bir araya toplayacağız, sonra şirk koşanlara: "Siz de, Allah'a şirk koştuklarınız da durun yerinizde" diyeceğiz. Sonra onları tamamen birbirinden ayıracağız. O zaman eş koştukları: 'Siz bize ibadet ediyor değildiniz.' diyecekler." (Yunus: 10/28)

"Dedi ki: "Rabbim! Fesat çıkaran (bu) kavme karşı bana yardım et." (Ankebut: 29/30)

"O gün onların hepsini bir arada toplayacak (hasredecek), sonra meleklere diyecek ki: "Size tapanlar bunlar mıydı?" (Sebe: 34/40)

Bu gibi şeylere ibadet etmek, veya ağaç, taş, salih kimse, melek ve benzeri başka şeyleri putlar edinerek bunlara ibadet etmek, bizzat tağuta ibadet etmektir. Oysa Allah ﷻ bu türden tağutlara ibadeti reddetmiş ve kullarına bunlara tapmamalarını emretmiştir. Bu tağutlardan uzak kalmalarını ve teberri etmelerini emir buyurmuştur. Allah'tan ﷻ başka tapınılan her ne varsa hepsinin konumu aynen böyledir. Bunların hepsi de şeytanın işi ve ameli, şeytanın yönlendirmesidir. Zira batılı süslü gösterip insanları buna çağıran bizzat şeytandır. Bu, Allah'tan ﷻ başka ibadete layık ilah olmadığı mânâsındaki şehadet ve tevhid kelimesinin kendisine de bizzat aykırıdır.

Tevhid: Allah'tan başka tapılan tüm tağutları reddederek, bir tek Allah'a iman etmektir.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"İbrahim ve onunla birlikte olanlarda sizin için güzel bir örnek vardır. Hani onlar kavimlerine demişlerdi ki: "Biz, sizden ve sizin Allah'tan başka taptıklarınızdan uzağız. Sizi reddettik. Siz bir tek Allah'a iman edinceye kadar, sizinle aramızda ebedi bir düşmanlık ve kin baş göstermiştir." Ancak İbrahim'in, babasına: "Sana bağışlanma dileyeceğim, ama Allah'tan gelecek herhangi bir şeye karşı senin için gücüm yetmez." demesi hariç. "Ey Rabbimiz, biz sana tevekkül ettik ve içten sana yöneldik. Dönüş sanadır." (Mümtahine: 60/4)

Kim Allah'tan ﷻ başkasına ibadet ederse, Allah'ın ﷻ hakkına tecavüz ederek; ibadet edilmeye layık olmayan bir şeye tapmış olur.

İmam Malik ؒ şöyle diyor:

"Tağut; Allah'tan başka kendisine tapınılan her şeydir."

Her kim insanları Allah ﷻ ve Rasûlünden ﷺ başkasına muhakeme olmaya çağırır ve Allah ﷻ Rasûlünün getirdiğini terk etmeye ve bundan vazgeçmeye davet ederse, itaat konusunda Allah'a ﷻ şirk koşmuş, Rasûlullah'ın ﷺ Allah'tan getirdiği şeye muhalefet etmiş olur. Oysa Allah ﷻ bizlere bunları reddetmeyi emretmiştir.

Nitekim Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Aralarında Allah'ın indirdiğiyle hükmet ve onların hevalarına uyma. Allah'ın sana indirdiklerinin bir kısmından seni şaşırtmalarından sakın. Şayet yüz çevirirlerse, bil ki, Allah bir kısım günahları nedeniyle onları musibete uğratmak istemektedir. Şüphesiz, insanların çoğu fasıktırlar." (Maide: 5/49)

"Hayır, öyle değil! Rabbine and olsun ki, aralarında çekiştikleri şeylerde seni hakem kılıp, sonra senin verdiğin hükme, içlerinde hiçbir sıkıntı duymaksızın, tam bir teslimiyetle teslim olmadıkça iman etmiş olmazlar." (Nisa: 4/65)

Kim Allah ﷻ ve Rasûlünün ﷺ emrettiği şeye muhalefet eder, insanlara Allah'ın ﷻ indirdiğinin ve Allah ve Rasûlünün emrettiğinin dışındaki bir hükümle hüküm verilmesini ister ve emrederse ya da bunu talep eder ve bu şekilde kendi heva ve isteklerine uyarak hareket ederse, bu kimse İslâm'ın ipini, ahdini boynundan çıkarıp atmıştır. Hatta kendisinin müslüman olduğunu ileri sürse, mü'min olduğunu iddia etse de durum böyledir. Çünkü Allah ﷻ böyle bir şey peşinde olanları red ve inkar etmekte, onların "Biz de inanıyoruz" iddialarını kabul etmeyip yalanlamaktadır. Çünkü âyette yer alan, "zu'm" kelimesi, onların imansızlıklarını gösterir. Zira Arapçadaki "yez'umune" fiili, çoğunlukla içinde yalanın yer aldığı kuru dava ve iddiayı ifade eder. Çünkü buradaki kişiler, iddia ettikleri şeye aykırı amelde bulunmaktadırlar. Bu gerçeği şu âyet zaten ortaya koymaktadır:

"Sana ve senden öncekilere indirilenlere inandıklarını iddia edenleri görmüyor musun? Reddetmeleri emrolunmuşken tağuta muhakeme olmak istiyorlar. Şeytan onları derin bir sapıklığa düşürmek istiyor." (Nisa: 4/60)

Tağutu İnkar Etmek, Tevhidin Bir Rüknüdür

Nitekim bu gerçek, Bakara süresindeki âyette de yer almaktadır. Bir kimse eğer bu rüknü yerine getirmez ve tamamlamazsa, muvahhid olamaz. Çünkü tevhid, imanın temelidir. Zaten bu sayede tüm ameller sahih olabilmekte, onsuz da fesada uğramaktadır. Bu husus şu âyette açıklanır.

"Tağutu reddedip Allah'a iman eden kimse, kopmak bilmeyen sağlam bir kulpa sarılmıştır." (Bakara: 2/256)

"Şeytan onları derin bir sapıklığa düşürmek istiyor." ifadesiyle yüce Allah, tağuta muhakeme olmayı istemenin şeytanın emri olduğu gerçeğini bildiriyor. Şeytan bu şekilde muhakeme olmayı, kendisine itaat edenlere süslü gösteriyor. Yine âyet, şeytanın böylece saptırabildiği kimseleri bu yoldan saptırdığını açıklıyor. Âyet, bunun en büyük sapıklık olduğunu ve hidayetten de en çok uzaklaşmak olduğunu belirtiyor.

Bu âyette dört noktaya dikkat çekiliyor:

1 - Tağuta muhakeme olmak, şeytanın istemesi ve murad etmesidir.

2 - Tağuta muhakeme olmak, sapıklık ve dalalettir.

3 - Buradaki hüküm mastar (kök fiil) ile pekiştirilmiştir.

4 - Tağuta muhakeme olan kimseler hak yoldan ve hidayetten uzaktırlar.

Sübhanallah!

Bu Kur'ân ne yüce ve ne belağatlı bir kitaptır!

Bunun Allah'ın kelamı olduğunu ne kadar da kesin ve net olarak ortaya koymaktadır. Bu, alemlerin rabbi Allah'ın kelamı olduğunu gösteriyor. Allah bunu, soylu ve saygın Rasûlüne vahyetmiştir. Bu Kur'ân'ı doğru ve güvenilir kuluna ulaştırmış, o da bunu tebliğ etmiştir. Salat ve selam ona olsun.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Onlara: 'Allah'ın indirdiğine ve elçiye gelin' denildiğinde, o münafıkların senden kaçabildiklerince kaçtıklarını görürsün." (Nisa: 4/61)

Allah ﷻ bu âyette münafıkların niteliklerini açıklamıştır. Dolayısıyla bunları talep eden ve yapan kimseler de, mü'min olduklarını ileri sürseler dahi, kesinlikle imandan uzaktırlar. İşte bu âyet bize bu gerçeği göstermektedir.

Allame İbn Kayyim ؒ diyor ki:

"Bir kimse Allah'ın Kitabına ve Rasûlünün Sünnetine göre hareket etmeye çağrılır da, hakem olarak bu iki temel kaynağı kabul etmesi istendiği halde bundan kaçınırsa, münafıklardan olmuş olur." "Yasuddune" kelimesi, "yüz çevirirler" mânâsında kullanılmıştır. Çünkü bu fiilin fiili lazımdır. Burada "yüz çevirirler" mânâsında kullanılmıştır. Çünkü bu fiilin mastarı, yani kök fiili, "sudud" kelimesidir.

Bu vasıfla nitelenen kimseler oldukça çoktur; özellikle de ilim sahibi olduklarını söyleyip böyle bir iddiaya kalkışanlar arasında...

Zira bunlar Kitap ve Sünnet'in öngördüğü delillere tabi olmayı engelleyerek, hatalı ve yanlış olan görüşlere saplanmak gerektiğini savunurlar. Böyle yapmakla da dört büyük müçtehid imama tabi olduklarını, onlara mensup bulunduklarını söylerler. Halbuki, onları taklid ediyoruz derken, taklid olunması caiz olmayanları taklide yöneliyorlar. Bunlara itimad ediyoruz diyerek, asıl itimad olunmaması gerekenlerin sözüne dayanıp güveniyorlar. Bu kişilerin, Kitap ve Sünnetin nassına muhalif olan ve şeriatın kurallarına aykırı düşen görüşlerini benimsiyorlar. Bu taklitçilere göre delil; şeriat kuralları değil, taklit olunanın görüşüdür, ancak ona göre fetva verilmesi sahihtir. Dolayısıyla gerçekte peygambere tabi olan kimseler, bu gibilerin arasında gariptirler. Nitekim bundan önceki bölümde bu konuya dikkat çekilmişti.

Tüm bu âyetleri ve bundan sonraki âyetleri düşün ki, gerçekleri, halkın çoğunun haktan ne kadar uzaklaştıklarını ve hakka sırt çevirdiklerini görebilesin. İnsanların hak ile amel etmeyi ne oranda terk etmiş olduklarını anlayasın. Bu, birçok olayda böyledir.

Yardım yalnızca Allah'tandır.

Fesatçılar

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Kendilerine 'Yeryüzünde fesat çıkarmayın' denildiğinde: 'Biz sadece ıslah edicileriz' derler." (Bakara: 2/11)

Ebul Aliye bu âyetle ilgili olarak diyor ki:

"Yani yeryüzünde asi olmayın, Allah'ın hükümlerine karşı çıkmayın. Çünkü kim yeryüzünde Allah'a isyan ederse veya Allah'a isyan etmeyi emrederse, o kimse gerçekten yeryüzünde fesat çıkarmış demektir. Yerin ve semanın salahı ancak Allah ve Rasûlüne itaatle mümkündür. Allah, bu gerçeği aşağıdaki âyetinde, Yusuf'un (a.s) kardeşleriyle ilgili verdiği haberde şöyle açıklamıştır:

"Erzak yüklerini kendilerine hazırlayınca da, su kabını kardeşinin yükü içine bıraktı, onlara bir münadi (şöyle) seslendi: "Ey kabile! Sizler gerçekten hırsızsınız." Onlara doğru yönelerek: 'Neyi kaybettiniz?' dediler. Dediler ki: "Hükümdarın su tasını kaybettik? Kim onu bulup getirirse, (Ona armağan olarak) bir deve yükü vardır. Ben de buna kefilim." (Yusuf: 12/70-72)

Âyet her bir masiyetin yeryüzünde fesat olduğunun delilidir. Çünkü bu gerçeğe işaret etmektedir.

Âyetin konu başlığıyla münasebetine gelince; Allah ile Rasûlü dışında herhangi birini hakem edinmek, onlarla muhakeme olunmayı istemek, münafıklara ait amellerdendir ve yeryüzünde fesat çıkarmaktır.

Âyet; heva ve heveslerine göre hereket ederek bununla mağrur aldanmışlara, bunlar davalarını süslü de gösterseler, aldanmamak gerektiğini de açıklayarak ikazda bulunmuştur.

Yine âyette şu hususta da bir delil ve uyarı yer almaktadır:

Allah'ın ﷻ Kitabından ve Rasûlü'nün Sünnetinden delilinin sıhhatine ya da doğruluğuna ilişkin elde sağlıklı bir kanıt bulunmadıkça reye mağrur olmamak, aldanmamak gerekir. Doğrusu kendisine hükümler geldiğinde doğruyu yalanlayan ve yalanı da doğrulayanlar ne kadar da çoğalmıştır. Bu da yeryüzünde fesadın artmasından kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla birçok işler bu fesatlara göre değerlendirilmekte, buna göre terettüp edilmektedir. Sonuçta sahibini haktan uzaklaştırmakta ve batıla saptırmaktadır. Dinimiz, dünyamız ve ahiretimiz konusunda Allah'tan ﷻ af, afiyet ve sürekli bağışlanma isteriz.

Eğer bu hususta şöyle bir düşünülecek olursa, günümüzde birçok kimsenin durumunun ne acıdır ki böyle olduğu görülecektir. Ancak Allah'ın kendilerini koruduğu ve kendilerine lütufta bulunduğu kimseler müstesnadır. Çünkü bunlar güçlü imanları sayesinde bu gibi tehlikelerden kendilerini korumasını bilmişlerdir. Şehvetlerinin baskın geldiği, şüphelerin ağır bastığı anlarda uzağı görebilen, kamil akıl sahipleri, Allah'ın ﷻ kendilerine ihsan ettiği akıl sayesinde kendilerini kurtarabilmişlerdir. Bu da yüce Allah'ın fazlıdır ki, büyük ikram ve lütuf sahibi olan Allah ﷻ bunu dilediklerine ihsan eder.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Düzene konulmasından (ıslah) sonra yeryüzünde bozgunculuk (fesat) çıkarmayın; O'na korkarak ve umarak dua edin. Doğrusu Allah'ın rahmeti iyilik yapanlara pek yakındır." (A'raf: 7/56)

Bu âyetle ilgili olarak Ebu Bekr b. Ayyaş diyor ki:

"Allah ﷻ, Muhammed'i ﷺ yeryüzündeki insanlara peygamber olarak gönderdiği sırada onlar fesad içinde idiler. Allah ﷻ kendilerini Muhammed ﷺ sayesinde ıslah etti. Kim, Muhammed'in ﷺ getirdiğinin aksine davet ederse, o kişi yeryüzünde fesat çıkaranlardandır."

İbn Kayyim ؒ da şöyle diyor:

"Tefsir alimlerinin çoğu diyor ki:

Yeryüzünde Allah'a ﷻ karşı masiyet işleyerek fesat çıkarmayın, Allah ﷻ rasûller göndermek sûretiyle onları ıslah ile düzelttikten sonra Allah'tan ﷻ başkasına itaate çağırmayın. Göreviniz şeriata çağırmak ve Allah'a ﷻ itaate davet etmektir. Allah'tan ﷻ başkasına ibadet etmek ve O'ndan başkasına davet etmek Allah'a ﷻ şirk koşmak ve emrine karşı gelmektir. Ayrıca Allah'a ﷻ ortak koşmak, Allah'tan ﷻ başkasına ibadette bulunarak Allah'tan ﷻ başkasına çağırmak sûretiyle şirk koşmak, yeryüzünde en büyük fesadı çıkarmaktır. Bu şekilde yeryüzünde fesad çıkarmak bizzat şirkin kendisi ve Allah'ın emrine muhalefettir. Allah'tan ﷻ başkasına davet, Allah'tan ﷻ başka bir mabud edinmek, Rasûlullah'tan ﷺ başka itaat olunacak, uyulacak birini aramak, yeryüzünde en büyük fesattır. Dolayısıyla bunlarda salah söz konusu olmadığı gibi, bunların ardından gidenler için de salah söz konusu değildir. Zira itaat olunacak tek ve yegane mabud sadece ve sadece yüce Allah'tır. Bu itibarla yalnız O'na davet edilir. Taat ve tabi oluş ancak Rasûlullah'adır ﷺ. Şayet bir kimse, Rasûlullah'a ﷺ itaati emrediyorsa, kendisine uyulur, eğer Rasûlullah'a ﷺ masiyeti, şeriatın aksine hareket etmeyi emrediyorsa, bu taktirde itaat edilmez ve emirlerine uyulmaz. Dolayısıyla alemin durumunu gereğince düşünen bir kimse, şu gerçeği kesinlikle görür ki, yeryüzündeki her salahın tek bir sebebi vardır; o da tevhid inancı, Allah'ı ﷻ bir tek olarak tanımak, O'na ibadet etmek ve Rasûlüne itaat etmektir. Dünyadaki her kötülüğün, kıtlık, düşman baskını, fitne, bela vb. şeylerin tümü Allah'ın Rasûlüne muhalefetten, Allah ﷻ ve Rasûlünden ﷺ başkasına davet etmekten kaynaklanmaktadır."

Âyetin konu başlığıyla olan münasebetine gelince, bilindiği gibi Allah ve Rasûlü dışında birine muhakeme olmak, yeryüzündeki masiyetlerin en büyüğü ve fesadın da en kötüsüdür. Bunlar için salah ancak Allah'ın Kitabı ile Rasûlünün Sünnetini hakem kabul etmekten geçer. Çünkü mü'minlerin yolu ancak bu yoldur.

Allah ﷻ'ın Hükmü Dışında Hüküm Koyanlar

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Kadınlarınızdan fuhuş yapanların aleyhinde olmak üzere içinizden dört şahit tutun. Eğer şehadet ederlerse, onları, ölüm alıp götürünceye veya Allah onlara bir yol kılıncaya kadar evlerde alıkoyun." (Nisa: 4/15)

"Onlar hala cahiliye hükmünü mü arıyorlar? Yakinen inanan bir topluluk için hükmü Allah'tan daha güzel olan kimdir?" (Maide: 5/50)

İbn Kesir ﷺ âyetle ilgili olarak şöyle diyor:

"Allah ﷻ, her nevi hayrı kapsamak kaydıyla kendi hükmünün dışına çıkanları reddettiği gibi, şeriatten herhangi bir dayanağı bulunmayan ve insanlar tarafından ortaya atılan her mânâdaki ıstılahtan, heva ve hevesten, her türlü kötülükten ve Allah'tan ﷻ başkasına yapılan davetten de nehyetmiştir. Nitekim cahiliye erbabı, kendilerinin ortaya koydukları cahiliye hükümleriyle, dalalet ve sapıklıkla hükmediyorlar.

Örnek olarak Cengiz Han'ın koyduğu yasalara göre hareket eden Tatarların durumunu gösterebiliriz. Tatarlar yasa olarak Cengiz Han'ın yasalaştırdığı hükümlere göre hareket ediyorlardı. Cengiz Han hazırladığı bu anayasayı farklı şeriatlerden derlemişti. Bu anayasa, Yahudilikten, Hristiyanlıktan, İslâmiyetten ve çoğu da kendi istek ve arzuları doğrultusundaki hükümlerden oluşuyordu. Cengiz Han'ın hazırladığı bu yasa, onun ölümünden sonra da oğulları tarafından uygulandı. Bu, hüküm bakımından Kitap ve Sünnete takdim ediliyordu. Her kim bu mânâda bir şey yaparsa kafir olur. Kendisiyle, Allah'ın ﷻ ve Rasûlünün ﷺ hükmüne dönünceye kadar savaşmak vaciptir. İster az, ister çok olsun Allah'ın Kitabı ve Rasûlünün Sünneti dışında bir hükümle hükmetmek asla caiz değildir."

(Bundan daha kötüsü; batı kanun ve yasalarının alınarak can, mal ve ırzın korunması ve değerlendirilmesi gibi konularda kanun ve yasa olarak tanınması, müslümanların bunlara göre problemlerini halletmeye gitmeleridir. Bu türden hükümlerin Allah'ın Kitabından ve Rasûlünün Sünnetinde bilinen hükümlere tercih edilmesidir. Kuşkusuz böyle bir davranış kesin olarak küfürdür. Kişi bu kanunlarda ısrar ederse ve Allah'ın indirdiği hükme dönmezse mürted olur. Dolayısıyla bu kimseler nasıl bir isimle anılırlarsa anılsınlar, bunun kendilerine hiçbir yararı yoktur ve görünürde ne türden bir amel işlerlerse işlesinler, ister namaz kılsın, ister oruç tutsun veya başka ameller işlemeye devam etmiş olsunlar, yine de mürtettirler.")

Maide sresnn 50. âyetinde yer alan soru ifadesi, inkarı ifade etmektedir ve "Yüce Allah'ın hükmünden daha güzel bir hüküm olamaz." demektedir. Çünkü bu, Ef'al'i tafdil babının (ismi tafdilin-en üstünlük sıfatının) kullanılması türündendir. Bu bakımdan başka bir şeyle asla ortaklığı bulunmayan şey demektir. Yani Allah'ın ﷻ şeriatını gereğince akleden, ona iman eden ve kesinlikle O'nun Ahkemil hakimin (hakimlerin en güzel hüküm vereni) olduğuna inanan bir kimse, Allah'tan ﷻ daha adil hiçbir kimsenin olmayacağını bilir. Kullarına merhamet ve şefkatte annenin çocuğuna olan şefkatinden çok

daha merhametli ve her şeye kadir olan Allah'ın ﷻ, kullarının maslahatlarını en iyi bilen olduğunu idrak eden bir kimse, hiç ondan daha adil birinin varlığını kabul eder mi?

Allah'ın sözlerinde, fiillerinde, şeriatında ve takdirinde hikmet sahibi olduğunu bilen biri, O'ndan daha adil birini kabullenir mi?

Bu âyette aynı zamanda cahiliye hükümlerinden uzak durmak, bu hükümleri Allah ﷻ ve Rasûlünün hükmünden üstün tutmak açısından bir tercih yapmaktan sakınmak gerektiği hükmü de yer almaktadır. Kim böyle davranarak âyete aykırı hareket eder ve bu anlamda hakka aykırı davranırsa, en güzelden uzaklaşmış ve yüz çevirmiş olur.

Abdullah İbni Ömer'den ؓ Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Arzusu benim getirdiğime tabi olmadığı müddetçe, herhangi biriniz iman etmiş olmaz."[404]

Bu hadisi Şeyh Ebul Feth Nadr b. İbrahim Makdisi, "El-Hücce Ala Tarikil Hücce" adlı kitabında rivayet etmiştir. Kendisi Şafii mezhebindendir.

Musannifin de İmam Nevevi'den naklettiği gibi, hadisin isnadı sahihtir.

Ayrıca Taberani, Ebu Bekr b. Asım ve Hafız Ebu Nuaym da:

"El-Erbain-Kırk Hadis" adlı eserinde rivayet etmiş, burada, bunun sahih haberlerden olması gereğinin şartlarından söz etmiştir. Bunun şahidi ise Kur'ân'ın şu âyetidir:

"Hayır! Rabbine and olsun ki aralarında çekiştikleri şeylerde seni hakem tayin edip, sonra aralarında verdiğin hükme içlerinde sıkıntı duymadan teslimiyet göstermedikçe iman etmiş olmazlar." (Nisa: 4/65)

"Allah ve Rasûlü bir işe hükmettiği zaman, mü'min bir erkek ve kadın için o işte kendi isteklerine göre seçme hakkı yoktur. Kim Allah'a ve Rasûlüne isyan ederse, artık gerçekten o apaçık bir sapıklıkla sapmıştır." (Ahzab: 33/36)

"Buna rağmen sana icabet etmeyecek olurlarsa, artık bil ki, onlar gerçekten kendi heva (istek ve tutkularına uymaktadırlar. Oysa Allah'tan bir kılavuz (doğru yol gösterici) olmaksızın, kendi istek ve tutkularına (hevasına) uyandan daha sapık kimdir? Şüphesiz Allah, zulmeden bir kavme hidayet vermez." (Kasas: 28/50)

İşte tüm bu ve benzeri âyetler bu gerçeği dile getirmektedir.

404 İbn Receb-Camiu'l-Ulum vel-Hikem: 338

"Herhangi biriniz iman etmiş olmaz" ifadesindeki kişiler, vacip olan kamil mânâdaki imana sahip oldukları için Allah'ın, Cennet ehli olduklarını ve Cehennemden kurtulacaklarını haber verdiği, fakat İslâm ehlinden olmakla birlikte kötülük yaparak Allah'a karşı gelen kimselerdir.

"Heva ve hevesini benim getirdiğime tabi kılıncaya dek" yani nefsinin ve gönlünün arzuladıklarını, eğilimlerini bırakıncaya kadar...

Kişi sevdiği ve nefsinin meylettiği şeyi Rasûlullah'ın ﷺ getirdiği şeye tabi kılar, ona muhalif olan şeylere yöneltmezse, mutlak iman vasfını üzerinde bulunduruyor demektir. Ancak, imanın kemalini zedeleyen yanlış davranışlar içine girmesi halinde üzerine vacip olan kamil iman kendisinden gitmiş olur. Ebu Hureyre hadisinde şöyle buyurulmaktadır:

"Zina yapan, zina yaptığı sırada mü'min olarak zina yapmaz, hırsızlık yapan, hırsızlık sırasında mü'min olarak hırsızlık yapmaz."[405]

Çünkü masiyet vacip olan imanın kemaline aykırıdır, kemal noktasında imanı zedeler, onu eksilterek İslâm derecesine indirir. Böyle bir kimseden masiyeti oranında veya fasıklığı nisbetinde iman sıfatı düşer. Böyleleri isyankar veya asi mü'min, ya da imanıyla mü'min, masiyetiyle fasık kimse diye adlandırılırlar. Böyle bir kimsede mutlak iman bulunur ama, bu imanı gerçek mânâda olmadıkça sahih anlamda müslüman olamaz.

Büyük Günah İşleyenlerin Durumu

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Allah'a itaat edin, peygambere de itaat edin ve sakının. Eğer yüz çevirirseniz, bilin ki, elçimize düşen, ancak apaçık bir tebliğdir." (Maide: 5/92)

Kurratü'l-Uyûn adlı kitapta şöyle denilir:

"Bu mânâdaki tevhid, içerisinde hiçbir şirkin ve küfrün bulunmadığı, Ehli Sünnetin üzerinde durduğu ve kabul ettiği bir tevhiddir ki, Haricilerle Mutezile buna karşı çıkarlar.

Çünkü Hariciler, insanı günah işlemesi durumunda tekfir ederler.

Mutezile ise; böyle kimselere mutlak mânâda mü'min sıfatını vermeyerek bunları ebedi cehennemlik olarak kabul eder. Her iki görüş sahibi de, dinde bidatçılığa kaçarak Kitap ve Sünnetin ortaya koyduğu gerçeklere aykırı hareket etmiştir.

405 Buhârî, Mezalim: 30; Eşribe: 1, Hudud: 1; Müslim, İman: 100

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Allah, kendisine şirk koşulmasını asla bağışlamaz. Bunun dışında kalanı ise, dilediği kimse için bağışlar. Kim Allah'a şirk koşarsa, doğrusu büyük bir günahla iftira etmiş olur." *(Nisa: 4/48)*

Dikkat edilirse âyette, şirkin dışında kalan günahların mağfireti Allah'ın dilemesine bırakılmış, bu, meşietle kaydedilmiştir. Ayrıca Ehli Sünnet ve'l-Cemaat'in görüşlerini destekleyen, gerçek olduğunu gösteren hadisler de tevatür derecesine ulaşmıştır. Gerek Buhârî ve gerekse başkalarının Enes ؓ yoluyla Rasûlullah'tan ﷺ rivayet ettiklerine göre, Rasûlullah ﷺ şöyle buyurmuşlardır:

"Kalbinde arpa tanesi kadar iyilik bulunup da 'La ilahe illallah' diyen kimse Cehennemden çıkacaktır. Yine "La ilahe illallah" deyip de kalbinde buğday tanesince hayır bulunan kimse Cehennemden çıkacaktır. Yine "La ilahe illallah" deyip de kalbinde zerre ağırlığınca hayır bulunan kimse Cehennemden çıkacaktır." [406]

Deliller genel olarak bu ümmetin selefinin ve müçtehid imamlarının üzerinde bulunduğu görüşü desteklemektedir. Buna göre:

"İman; söz, amel ve niyetten ibarettir. Bu itibarla iman taatle artar ve masiyetle de eksilir. Çünkü Allah'ın Kitabıyla, Rasûlünün Sünnetinde buna ilişkin sayısız delil vardır."

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Böylece biz sizi insanlara şahit (ve örnek) olmanız için orta bir ümmet kıldık; peygamber de üzerinizde bir şahit olsun. Senin üzerinde bulunduğun (yönü, Ka'be'yi) kıble yapmamız, elçiye uyanları, topukları üzerinde gerisin geri dönenlerden ayırt etmek içindir. Doğrusu (bu), Allah'ın hidayete ilettiklerinin dışında kalanlar için büyük bir yüktür. Allah, imanınızı boşa çıkaracak değildir. Şüphesiz Allah, inananlara şefkat edendir, esirgeyendir." *(Bakara: 2/143)*

Âyette geçen "imanınızı zayi etmez" ifadesi, "Kıble Kabe'ye çevrilmeden önce Kudüs'e, yani Beyti Makdis'e karşı kılmış olduğunuz namazlarınız boşa gitmedi" demektir.

406 Müslim, İman: 84; İbn Mace, Zühd: 37

sıkıntıda, hastalıkta ve savaşın kızıştığı zamanlarda sabredenlerin yaptıkları-dır. Sadakat gösterenler işte bunlardır. Takva sahibi olanlar da ancak bunlar-dır." (Bakara: 2/177)

Yani bu âyette yer alan zahir ve batın mânâdaki amelleri işlemeleri bir yanlış değildir. Bunun Arap dilindeki şahidi şöyledir:

"Doğru bir hamle."

Allah ﷻ, Rasûlünün getirdiğine aykırı olan bir heva ve hevesi "ilah" diye adlandırmıştır.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Kendi istek ve tutkularını (Nevasını) ilah edineni gördün mü? Şimdi ona karşı sen mi vekil olacaksın?" (Furkan: 25/43)

Kimi tefsir bilginleri bu âyetle ilgili olarak derler ki:

"Bu tür kimselerin arzuladıkları ve istedikleri bir şey yoktur ki, hemen onu işlemesinler."

İbn Receb ﵀ diyor ki:

"Hadisin mânâsına gelince; kişinin, vacip olan kamil bir imana sahip olabilmesi için, mutlaka sevip istediği şeyi Rasûlullah'ın getirdiği emir ve ne-hiylere tabi kılması gerekir. Böylece Allah Rasûlünün emrettiklerini sevip iste-meli ve nehyettiklerinden de uzak durmalıdır."

Kur'ân bu mânâda birçok hüküm içermektedir. Her şeyden münezzeh olan Allah ﷻ, kendisinin hoşlanmadığı ve istemediği şeyleri sevenleri yermiştir.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor;

"İşte böyle. Çünkü gerçekten onlar, Allah'ın gazablandırdığı şeye uy-dular ve O'nu razı edecek şeyleri çirkin karşıladılar; bundan dolayı (Allah) amellerini boşa çıkardı." (Muhammed: 47/28)

Bütün mü'minlere, Allah'ın sevdiğini sevmek farzdır ve bu, üzerine dü-şeni yapmayı ve yerine getirmeyi gerektirir. Eğer muhabbeti daha çok ar-tarsa bu kimse giderek farzların yanında nafileleri de işlemeye başlar ki, bu da ondan bir fazilet örneği olur. Aynı şekilde Allah'ın ﷻ hoşlanmadığı ve reddettiği şeylerden uzak durmalı, haramlara da yaklaşmamalıdır. İşte kişi haramlardan aşırı şekilde sakınma durumunda giderek tenzihi anlamdaki ke-rahatlerden de uzak durur ki, bu da yine onun bir fazilet örneğini oluşturur. Kim Allah'ı ﷻ ve Rasûlünü ﷺ, kalben samimiyetle doğru bir şekilde severse,

Rasûlullah'ın ﷺ Abdul-Kays heyetine söylediği şu ifadelere bir bakalım:

"Size bir tek Allah'a iman etmenizi emrediyorum. Siz bir tek Allah'a iman etmenin ne olduğunu bilir misiniz? Bu, Allah'tan başka ibadete layık ilah olmadığına şehadette bulunmaktır." [407]

İmanın arttığının delili de şu âyettir:

"Biz o ateşin koruyucularını meleklerden başkası kılmadık. Ve onların sayısını inkar edenler için yalnızca bir fitne (konusu) yaptık ki, kendilerine kitap verilenler, kesin bir bilgiyle inansın, iman edenlerin de imanları artsın; kendilerine kitap verilenler ve iman edenler (böylece) kuşkuya kapılmasın. Kalplerinde bir hastalık olanlar ile kafirler de şöyle desin: "Allah, bu örnekle neyi anlatmak istedi?" İşte Allah dilediğini böyle şaşırtıp saptırır, dilediğini de böyle hidayete erdirir. Rabbinin ordularını kendisinden başka (hiç kimse) bilmez. Bu, beşer (insan) için yalnızca bir öğütten ibarettir." (Müddessir: 74/31)

"Bir sûre indirildiğinde onlardan bazısı: "Bu, hanginizin imanını artırdı?" der. Ancak iman edenlere gelince; onların imanını artırmıştır ve onlar müjdeleşmektedirler." (Tevbe: 9/124)

Mürcie'nin görüşünü savunanlar buna karşı çıkarak şöyle derler:

"İman sadece dille söylemekten ibarettir."

Buna karşılık Eş'ariler de:

"İman, sadece tasdikten ibarettir." derler. Oysa akıl ve şeriatça bilinen bir gerçek vardır. Bu da:

"Hak olan niyet tasdiktir, buna göre amel etmek tasdiktir, hak söz tasdiktir."

Bütün bunlara rağmen pratikte ehli bid'atin bu iddiasında, Ehli Sünnet ve'l Cemaat'in sözüne ters düşen, onların görüşüne karşı olan bir şey yoktur. Hamd ve minnet Allah'adır.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Yüzlerinizi doğuya veya batıya çevirmeniz iyilik demek değildir. Fakat asıl iyilik, Allah'a, Ahiret gününe, meleklere, Kitaba ve Peygamberlere iman edenin, ona olan sevgisine rağmen malı yakınlara, yetimlere, yoksullara, yolda kalmışa, dilenenlere ve (özgürlükleri için) kölelere verenlerin, namazı dosdoğru kılan, zekatı veren ve ahitleştiklerinde ahitlerine vefa gösterenlerin,

407 Buhârî, İman: 40; Müslim, İman: 6

bu durum giderek o kimsede kalbiyle Allah ﷻ ve Rasûlünün ﷺ sevdiklerini sevmeyi gerektirir, bir de Allah ve Rasûlünün hoşlanmadığından hoşlanmamasını sağlar. Böylece Allah ve Rasûlünün razı olduğu şeylerden razı olur, Allah ﷻ ve Rasûlünün gazap ettiklerine de gazap eder. Dolayısıyla sevgisi ve buğzu oranında organlarıyla da gerekli amelleri işler. Eğer fiiliyle bu gerçeklere aykırı amel ederse, örneğin vacipliğine ve bunu işlemeye gücünün bulunmasına rağmen Allah ve Rasûlünün razı olmadığı, uygun görmediği bir fiili işler, Allah ve Rasûlünün sevdiği bir şeyi terk ederse, bu, o kimsedeki vacip olan muhabbetin eksikliğinin delilidir. Bu şahsın mutlaka tevbe etmesi, yaptıklarından dönmesi, vacip olan muhabbeti ikame etmesi gerekir. Çünkü bunun yerine getirilmesi ibadetin kamil olması için gerekli bir rükündür. Allah ﷻ Kitabının birçok yerinde müşriklerin kendi heva ve heveslerine tabi olduklarını bildirerek onların niteliklerini anlatır.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Eğer sana icabet etmezlerse, bil ki onlar ancak heva, istek ve tutkularına uymaktadırlar. Allah'tan bir hidayet (doğru yol gösterici) olmaksızın, hevasına uyandan daha sapık kim olabilir? Şüphesiz Allah zulmeden bir kavmi doğruya iletmez." (Kasas: 28/50)

Bidatlerin durumu da böyledir. Bidatler de heva ve hevesi şeriatin önüne geçirmekten kaynaklanırlar. Bu bakımdan bu tür kimselere ehli heva, yani nefsine uyanlar adı verilmiştir. Masiyetlerin durumu da böyledir. Bunlar da heva ve hevesi uğruna Allah'ın muhabbetini ve O'nun muhabbeti gereğince sevilmesi gerekenleri bırakmaktan doğarlar. Nitekim kişileri sevmek de böyledir. Kişinin bu hususlarda mutlaka Allah Rasûlünün getirdiklerine uyması gerekir. Mü'minin bir diğer görevi de Allah'ın ﷻ sevdiği melekleri, Rasûlleri, sıddıkları, şehit ve salihleri genel olarak sevmesidir. İşte bu bakımdan imanın tadının alameti şöyle belirtilmiştir:

Kişi sevdiğini yalnızca Allah için sevmelidir. Nitekim Buhârî'nin ve başkalarının rivayet ettikleri hadis bu gerçeği dile getirir:

"Üç haslet kimde bulunursa, imanın tadına ermiştir:

- Allah ve Rasûlü kendisine her şeyden ve herkesten daha sevimli olmalı,

- Sevdiğini yalnızca Allah için sevmeli,

- Ateşe atılmaktan hoşlanmadığı gibi, Allah'ın kendisini kurtarmasından sonra tekrar küfre girmekten de öylesine hoşlanmamalı."[408]

---

408 Buhârî, İman: 9, İkrah: 1; Müslim, İman: 66, 67

Allah'ın düşmanlarına sevgi, dostluk, muvalat ve genel mânâda Allah'ın hoş görmediği ve razı olmadığı tüm şeyler de bu açıdan haram kapsamındadır.

İşte bunları yerine getirmekle dinin tümü yaşanmış olur. Kim Allah için sever, Allah için buğzeder, Allah için verir ve Allah için engellerse, imanı kemale ermiştir. Kim de sevgisini, buğzunu, vermesini ve men etmesini kendi nefsinin istekleri doğrultusunda yerine getirirse, bu kimse de farz olan imanında eksiktir. Dolayısıyla bu kişinin tevbe etmesi vacip olur."

Hadisin konu başlığıyla münasebetine gelince, bunun burada zikredilmesinin sebebi iman ehliyle, nifak ve masiyet ehli arasında söz, fiil ve irade açısından farkı ortaya koymak ve açıklamaktır.

Şa'bi diyor ki:

"Bir münafık ile bir Yahudi aralarında anlaşmazlığa düştüler. Yahudi, (Müslüman görünen) münafığa, rüşvet kabul etmeyeceğini bildiğinden dolayı, Rasûlullah'a muhakeme olmayı teklif etti. Münafık İse Yahudilerin rüşvet aldığını düşünerek Yahudilerin (Ka'b b. el-Eşref'in) huzurunda muhakeme olmak istedi. Nihayet, Cuheynelilerden bir kahinin huzurunda muhakeme olmaya karar verdiler. Bunun üzerine Allahu Teâlâ, Nisa 60 âyetini indirdi. Bu hadise bir başka rivayette de şöyle anlatılır:

Birbirinden davacı iki kişiden birisi:

"Rasûlullah'ın ﷺ huzurunda muhakeme olalım." dedi.

Diğeri de:

"Yahudi Ka'b b. el-Eşref'in huzurunda muhakeme olalım." dedi.

Sonra Ömer'e ؓ muhakeme olmaya gittiler ve meseleyi ona anlattılar. Ömer ؓ Rasûlullah'ın ﷺ huzurunda muhakeme olmak istemeyene:

"Doğru mu?" diye sordu. Adam:

"Evet" deyince, Ömer ؓ boynunu kılıçla vurarak adamı öldürdü. Bu olay üzerine Allahu Teâlâ mezkur âyeti kerimeyi indirdi.

(İbni Kesir Tefsiri Bu zat Amir b. Şurahil el-Kufi'dir. Döneminin alimidir. Kendi dalında büyük ve üstün bir alimdir, hafız ve allame bir zattır. Şöyle derdi: "Kesinlikle hiçbir şeyi yazıya dökmüş değilim." (Yani hıfzının çok kuvvetli olduğunu belirtmek istemiştir.) Birçok sahabeye yetişmiştir. 80 yılı aşkın bir hayat yaşamıştır.[409]

409 Zehebi

Şa'bi'nin burada söyledikleri, münafıkların Rasûlullah'ın hükmüne karşı Yahudi ve hristiyanlardan daha isteksiz olduklarını göstermek ve açıklamak içindir. Bunların iman ehline düşmanlıkları daha fazladır. Nitekim bunların geçmişteki durumları da günümüzdekinin aynı idi. Münafıklar hep müslümanlar aleyhine düşmanlarla birlikte hareket etmişlerdir. Hep İslâm ve iman nurunu söndürmek istemişlerdir. Bunu çok fazla istemektedirler. Dolayısıyla tarihi gereğince inceleyip, olayları bu anlamda değerlendirenler, geçmişteki ve günümüzdeki tüm münafıkların durumlarının aynı olduğunu görüp öğreneceklerdir. Allah ﷻ, Rasûlünü onlara itaatten ve onlara yakın olmaktan men etmiş ve onu, onlarla cihad etmeye teşvik etmiştir. Bu, Allah'ın Kitabının birçok yerinde belirtilmiştir.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Özür belirtmeyiniz. Siz, imanınızdan sonra küfre saptınız. Sizden bir topluluğu bağışlasak da, günahkar olmaları nedeniyle bir topluluğa da azap edeceğiz." (Tevbe: 9/66)

Ömer'in ﷺ, Kab b. Eşref'e gidip onun huzurunda muhakeme olmak isteyen münafığı öldürmesinde, küfrünü ve münafıklığını açıkça ortaya koyan kimsenin öldürüleceğine delil vardır.

Ka'b b. Eşref bir Yahudi idi. Rasûlullah'a ﷺ karşı da büyük düşmanlık gösterirdi, ona eza eder, ona karşı düşmanlığını gizlemezdi. Böylece Rasûlullah ﷺ ile olan antlaşması bozulmuş oldu ve öldürülmesi helal kılındı.

Müslim, Sahih'inde bu durumu Ömer'den ﷺ rivayet etmiştir:

"Cabir'in şöyle dediğini işittim:

"Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdular:

"Ka'b b. Eşref'in hesabını kim görür? Çünkü kendisi Allah'a ve Rasûlüne karşı ezada bulunmaktadır."

Muhammed b. Mesleme dedi ki:

"Ey Allah'ın Rasûlü! Onu öldürmemi ister misin?"

Rasûlullah ﷺ:

"Evet" diye buyurdu.

Muhammed b. Mesleme:

"O halde bana izin ver de senin hakkında (aleyhinde) söyleyeceklerimi ona söyleyeyim?" dedi.

Rasûlullah ﷺ:

"Söyle" dedi.

Muhammed b. Mesleme, Ka'b b. Eşref'e gitti ve ikisi arasında olan biteni aktardı ve dedi ki:

"Bu adam bir sadaka istemekte ve bizi kasdetmektedir, bizi sıkıştırarak zor durumda bırakıyor."

Ka'b ondan bunları duyunca şöyle dedi:

"Aynı zamanda sen onun dinine girdin."

O da şöyle dedi:

"Biz şimdilik ona tabi olduk, durumu nereye kadar gidebilecek diye bekliyoruz, bu açıdan şimdilik onu terk etmek istemiyoruz."

Devamla dedi ki:

"Bana bir şeyler ödünç vermeni istiyorum."

Yahudi Ka'b:

"Rehin olarak bana ne bırakacaksın?" dedi.

Muhammed b. Mesleme:

"İstediğin nedir?" diye sordu. O da:

"Hanımlarınızı rehin olarak bana verin." dedi. Kendisine:

"Sen Arapların en güzelisin, yani kadınlarımızı sana rehin mi bırakalım? Olamaz." dedi. O da:

"O takdirde çocuklarınızı bana rehin bırakın." dedi.

Muhammed b. Mesleme:

"Herhangi birimizin çocuğuna biri hakaret ederken, "iki ölçek hurmaya rehin bırakılan" mı desin? Ancak biz sana silahlarımızı rehin bırakırız." dedi. O da bunu kabullendi.

Onunla sözleştiler, kendisine Haris, Ebu Abs b. Cebr ve Abbad b. Bişr ile beraber geleceklerini söyledi. Ravi devamla diyor ki:

Muhammed b. Mesleme bu denilen kimselerle birlikte gelip, Ka'b b. Eşref'i evinden çağırdı. Bu, geceleyin idi. Adam da yanlarına inip geldi. Bu arada hanımı kendisine:

"Bir ses duyuyorum, bana kan akacak gibi geliyor." dedi.

Yahudi Ka'b b. Eşref:

"Şu Muhammed b. Mesleme ve bir de süt kardeşi, yanlarında Ebu Naile de vardır. (Ebu Naile'nin Muhammed b. Mesleme'nin süt kardeşi olduğu

da rivayet olunmaktadır). Soylu olan bir kimse, geceleyin dahi bir kavgaya çağrılsa derhal katılır."

Muhammed b. Mesleme diyor ki:

"(Yanımdakilere) Ka'b gelince, ben elimi başına uzatacağım. Ben onu kıskıvrak yakalayınca siz gereğini yapın." dedim.

Yahudi Ka'b güzel bir şekilde giyinmiş olarak inip geldi. Kendisine:

"Senden, güzel esans kokuları duyuyoruz" dediler. O da:

'Evet' dedi. Çünkü ben Arapların en güzel kadınlarından filanca ile yatmaktayım." dedi.

Muhammed b. Mesleme:

"İzin ver de başını bir koklayayım, olmaz mı?" dedi.

O da 'evet' dedi. Hemen saçını kokladı, başını döndürüp, eline alarak yine kokladı, sonra, yeniden:

"Başını elime alarak koklamama izin verir misin?" dedi.

Devamla ravi diyor ki:

Adamın başını iyice eline geçirince, hemen yanındakilere:

"Haydi hemen davranın." dedi

Ravi diyor ki:

"Onu öylece öldürdüler."

Ömer'in ﷺ kıssasından anlaşıldığına göre, münafık olduğundan kuşkulanılan bir kimse, eğer münafıklığını açıkça söylerse, Buhârî, Müslim ve başka hadis kaynaklarında da yer aldığı gibi, öldürülür.

Fakat Rasûlullah ﷺ nifaklarını açıkça ortaya koydukları halde kimi münafıkları bırakmış, onlara dokunmamıştır. Bunun sebebi, halkın gönlünü İslâm'a kazandırmak ve ısındırmaktır.

Rasûlullah ﷺ bunun için şöyle derdi:

"İnsanlar, 'Muhammed kendi ashabını öldürüyor' diye konuşsun istemem."[410]

Allah'ın salat ve selamı üzerine olsun.

410 Buhârî, Meğazi: 15, Rehn: 3, Cihad: 158; Müslim, Cihad: 119, Ebu Davud, Cihad: 169

ALLAH ﷻ'IN İSİM VE SIFATLARINDAN BAZILARINI İNKAR ETMENİN HÜKMÜ

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Böylece biz seni, kendisinden önce nice ümmetler gelip geçmiş olan bir ümmete (elçi olarak) gönderdik; sana vahyettiklerimizi onlara okuyasın diye. Oysa onlar Rahman'a nankörlük ediyorlar. De ki: "O, benim Rabbimdir, O'ndan başka ibadete layık ilah yoktur. Ben O'na tevekkül ettim ve sonra dönüş O'nadır." (Rad: 13/30)

Bu âyetin nüzul sebebi, tefsir kitaplarında ve başkaca kitaplarda zikredilmiştir, olay şu şekilde bilinmektedir: Bilindiği gibi, Kureyş müşrikleri sırf inat olsun diye, "Rahman" ismini inkar ediyorlardı.

Allah ﷻ şöyle buyurdu:

"De ki: "İster 'Allah' diye çağırın, İster 'Rahman' diye çağırın, ne ile çağırırsanız çağırın, sonunda en güzel isimler O'nundur." Namazında sesini çok yükseltme, çok da kısma, bu ikisi arasında (orta) bir yol benimse." (İsra: 17/110)

"Rahman" Allah'ın ﷻ hem ismi hem de sıfatıdır. Bu isim, "rahmet" sıfatının, her şeyden münezzeh olan Allah'ın vasfı olduğunun delilidir. Bu sıfat aynı zamanda Allah'ın kemal sıfatlarındandır. Fakat müşrikler, Allah'ın isimlerinden bazılarını inkar ettiler. Halbuki bu isimler de her şeyden münezzeh olan Allah'ın kemalinin delilidirler. Hamd da yalnızca O'nadır. Bu ve benzeri isimleri inkar etmenin mânâsı işte bu nevidendir. Cehm b. Safvan ve onun peşinden gidenler, bu isimlerin, Allah'ın zatıyla kaim bir sıfata delalet etmediğini iddia ettiler. Nitekim Mutezile'den bir grup ve aynı zamanda Eş'arilerden ve başkalarından da onlara uyanlar olmuştur. İşte bu açıdan onların küfrü, çok daha fazladır.

İbn Kayyim diyor ki:

"Beldelerdeki alimlerden yarısı onların küfrünü taklid etti. Onların bu halini Lalikai bize aktardı. Bundan önce de Taberani anlatmıştı.

Doğrusu Cehmiye ve onlarla aynı durumda olanlar ta'tili gündeme getirerek, sıfatları kabul etmiyorlar. Bizzat Allah'ın ﷻ kendi zatını vasfettiği ve Rasûlünün de onu kemal sıfatlarıyla tanıttığı, Kemal ve Celal sıfatlarını ta'til ile inkar ediyor, bu inkarlarını da kendi kendilerince uydurmuş oldukları batıl ve geçersiz bir temele dayandırıyorlar. Diyorlar ki:

"Bu sıfatlar, cisimlere ilişkin sıfatlardır. Böyle olunca bu taktirde Allah'ın ﷻ da bir cisim olması gerekiyor."

İşte böyle bir yorumlamaya gitmeleri, onların akıllarının sapıklığının menşeini oluşturuyor. Bunlar Allah'ın ﷻ sıfatlarını gereğince anlayıp kavramadılar, çünkü bunu yaratıkların taşımakta oldukları sıfatların özelliklerine bakarak anlamaya çalıştılar! Bu itibarla da daha görüşlerinin hemen başında Allah'a ﷻ benzetmeler yaptılar, teşbihe gittiler. Bozuk görüşlerini öne sürerek Allah'ı ﷻ, O'nun yarattığı varlıklara benzetir oldular. Sonra da O'nun kemal sıfatlarını tatil ettiler, inkara kalkıştılar. Allah'ın sıfatlarını eksik olan şeylere, cansızlara ve madum (yok olan) şeylere benzettiler. Önce teşbihe gittiler, sonra da ta'tile yöneldiler, inkar ettiler. Üçüncü bir kez de Allah'ı her eksik ve madum olana benzettiler. Böylece Kitap ve Sünnetin gösterip ortaya koyduğu gerçekleri, bizzat Allah'ın kendi zatını vasfetmesini ve Rasûlünün de O'nun celal ve azametine yaraşır şekilde tanıtmasını terk ettiler.

Selefin ve müçtehid imamların üzerinde oldukları ve kabul ettikleri inanca gelince; bunlar, bizzat Allah'ın ﷻ kendi zatı için sabit gördüğü ve Rasûlünün de O'nun için kabul ettiği şeyleri temsile gitmeksizin ispat ettiler ve ta'tile (inkara) kaçmaksızın tenzihe yöneldiler.

Kaldı ki sıfatlar konusu, zat ile ilgili bir husustur, fer'dir. Dolayısıyla sıfatların zat ile birlikte ele alınmaları gerekir. Oysa Muattıla Allah'a ﷻ zat isnat ederken hiçbir zata benzemediğini delil getirdiler.

Ehli Sünnete gelince, onlar da bunun aynısını söylemekle birlikte, bizzat Allah'ın ﷻ kendi zatını vasfettiği, Rasûlünün de Celal ve Kemal sıfatlarıyla nitelendirdiği Allah'ın ﷻ sıfatlarının varlığını ve bunların asla yaratılanların sıfatlarıyla bir benzerlik göstermediğini kabullenirler.

Ehli Sünnet, Allah'ın Kitabıyla Rasûlünün Sünnetine, herhangi bir çekişmeye girmeden, olduğu gibi iman eder.

Muattıla, yani sıfatları inkar edenler ise, Kitap ve Sünnette yer alanı inkar ederek çelişki içine girmektedirler.

Allah'a ﷻ hamd ve şükürler olsun, Muattıla'nın görüşünün hem akıl, hem de nakil yönünden batıl olduğu ortaya çıkmış ve çürütülmüştür.

Ehli Sünnetin de sahabeden, tabiinden, tebeitabiinden ve müslümanların müçtehid imamlarından gelen icmaı böyledir."

Bu tür bidatlerin batıllığı ve geçersizliği hususunda alimler, Cehmiye'ye, Muattıla'ya, Mutezile'ye, Eş'arilere cevap niteliğinde eserler yazmışlar, bu türden bidatleri, tezatları ve saçmalıkları bir bir göstermişlerdir.

Örneğin İmam Ahmed'in bu husustaki reddiyesi meşhurdur. Oğlu Abdullah'ın bu husustaki "es-Sünnet" adlı kitabı bilinmektedir,

"el-Hade" sahibi Abdulaziz el-Kettani'nin, Bişr el-Müreysi'ye verdiği red cevabı da meşhurdur.

Abbi Abdullah el Mervezi'nin, "es-Sünnet" adlı kitabı da bu anlamda bir kaynaktır.

Yine, "Reddü Osman b. Said Alel Kafir'il-Anid" adlı reddiye de Bişr el Müreysi'ye karşı yazılan önemli bir reddiyedir.

İmamul Eimme Muhammed b. Huzeyme eş-Şafii'nin, "et-Tevhid" adlı kitabı,

Ebu Bekr Hilal (Hellal)'ın "Kitabus-sünne"si,

Ebu Osman Sabuni eş-Şafii'nin eseri,

Şeyhülislâm el-Ensari, Ebu Ömer b. Abdulberr en-Nemri gibi isimleri sayabiliriz.

Ayrıca dört mezhep imamının ashabından ve tabilerinden birçok kimsenin ortaya koyduğu eserler, ehli hadisin, bunların müteahhidlerinin (daha sonradan gelenlerinin), Ebu Muhammed b. Abdullah İbn Ahmed b. Kudame, Şeyhülislâm İbn Teymiyye, ashabı ve bunların dışında daha nicelerinin bu mânâda ortaya koydukları eserler mevcuttur. Sünnetin bekası ve Ehli Sünnetin varlığı için Allah'a ﷻ sonsuz hamd ve şükürler olsun. Gerçi farklı farklı birçok görüşler ve heva sahipleri var olsa da, sünnetin bekasına, Ehli Sünnetin varlığına bakarak Allah'a ﷻ ham dolsun diyoruz. Yine de en iyisini ancak Allah ﷻ bilir.

Ali ؓ diyor ki:

"İnsanlara akıllarının alabileceği şeylerden bahsedin. Allah'ın ve Rasûlü'nün yalanlanmasını mı istiyorsunuz?"[411]

---

411 Buhârî, İlim: 49

Ali ﷺ, mü'minlerin emiri Ebul Hasan Ali b. Ebu Talib'tir, Raşit halifelerden biridir. Bu sözün sebebi -en iyisini Allah bilir ya- onun hilafeti döneminde meydana gelen olaylarla, insanların aşırı derecede hadise yönelmelerinin birçok kıssacı ve vaizin ortaya çıkmasına neden olmasıdır. Bu kimseler kıssa ve vaazlarında aslı astarı bilinmeyen hikaye kabilinden hadisler söylemişlerdir ki, kimi insanlar tarafından bunlar çoğunlukla red ve inkar ediliyordu. Söylenenlerin kimisinin aslı ve doğru bir mânâsı olmakla birlikte, bu arada birtakım fesat durumlar da meydana gelebiliyordu.

(İşte bu kıssacıların çoğu doğruyu araştırmadıklarından ötürü, birçok uydurma ifadelerin hadis olarak Rasûlullah'a dayandırılmasına gittiler. Cerh ve Ta'dil konusunda eser yazanlar bu gerçekleri belirterek, sakıncalarını birer bir göstermiş ve insanları da bu tip durumlardan sakındırmışlardır. Bunun için sahih eserler, Sünen kitapları, müsnedler vb. eserler ortaya koymuşlardır. Hiç kimsenin, nereden tahric ettiğini, aldığını belirtmeksizin bir hadisi Rasûlullah'a ﷺ nispet etmesi doğru değildir. Bu hususta en hayırlı ve en uygun olan şey, eğer hadis Buhârî ve Müslim'de yer almıyorsa hadisin sahihlik ve zayıflık derecesini mutlaka açıklamaktır ki, şefaata erebilsinler.")

Mü'minlerin Emiri Hz. Ali, vaizlerini irşad ederek onların sıradan herkese hadis öğretmelerini önledi. Sadece halk tarafından bilinen, dinlerinin aslı ve hükmü açısından onlara faydalı olan bilgileri öğretmelerine izin verildi. Örneğin; sadece ilim ve amel bakımından mükellef oldukları helal ve haramları bilmelerine müsaade olundu. Bu arada kafaları bulandıracak, sonuçta hakkı bile reddetmelerine neden olacak, hakkın kabulünü önleyecek, onları yalanlamaya götürecek girişimleri önlemiş oldu. Özellikle de onun döneminde insanların ihtilafa düştükleri ve daha çok tartışmaya giriştikleri bir sırada bunun önüne geçti.

Muhammed et-Temimi diyor ki:

"Halka dinleri, ibadetleri ve muameleleri açısından yararlı olanların dışında bir şeyler okumak yarar getirmez. Müslüman için öğrenilmesi mutlak anlamda gerekli olanın öğretilmesi icab eder.

Örneğin sıradan kimselere, İbn Cevzi'nin, "el-Mün'aş, el-Mer'aş vet'Tabsire" gibi kitaplarının okutulmaması lazımdır. Çünkü bu kitapların okunması halinde daha gerekli ve yararlı olanlar varken, bu gibi eserlere yönelme olur ki, bu doğru değildir. Kaldı ki bu eserlerde inanılması itikat bakımından doğru olmayan şeyler yer almaktadır. Masum olan kimse, ancak Allah'ın ﷻ kendisini koruyup muhafaza ettiği kimsedir."

Mü'minlerin Emiri Muaviye b. Süfyan, kıssacı ve hikayecilerin kıssa ve hikaye anlatmalarını yasaklamıştı. Çünkü öyle kıssalar vardı ki, hayret uyandırıcıydı, nakil sırasında da gerçek olmayan nakiller olabiliyordu. İşte bu bakımdan buna mani oluyordu. Bunun için:

"Ancak Emir veya memur kıssa anlatabilir" diyordu. Bütün bunların yapılmasındaki asıl amaç, ilim, amel, niyet ve yöneliş bakımından Sırat-ı Müstakim üzere sebatı sağlamak ve bunun gerekliliğini ortaya koymak, aynı zamanda insanların bidatlere ve İslâm ile ilgisi bulunmayan şeylere sürüklenmelerine vesile olabilecek şeyleri engellemekti.

Doğruya ulaştıran yalnızca Allah'tır ﷻ. La havle vela kuvvete illa billah...

İbn Abbas'tan ؓ rivayet edildiğine göre:

"(Adamın biri) Rasûlullah'tan ﷺ bir hadis işitince şaşırıp kaldı ve buna reddiye olarak şöyle dedi:

"Bunların arasındaki fark nedir?" Allah Rasûlü:

"Onlar Allah'ın muhkem âyetlerinde incelik bulurlar (geçiştirirler) ve Allah'ın müteşabih âyetlerinde de helak olurlardı."

Rasûlullah ﷺ bunu, Allahu Teâlâ'nın bunlarla (müteşabihlerle) uğraşanların kalplerinde eğrilik olduğunu söylemesine rağmen, insanların bu konuda ısrar etmeleri sebebiyle söylemiştir.

Abdurrezzak, Allah'ın sıfatları ile ilgili bir hadis işittiğinde omuz silken birisini görünce:

"Bunlara ne oluyor da hemen böyle tedirgin oluyorlar? Akılların yattığı yerde (muhkemlerde) duygulanıyorlar da, müteşabihlerde helak oluyorlar." demiştir.

Abdurrezzak İbn Hüman, San'ani'dir. Yemen'in muhaddislerinden olan bu zatın bir hayli eseri vardır. En çok rivayet de Zühri'nin arkadaşı Ma'mer b. Raşid'dendir. Bu zat, Abdurrezzak'ın hocasıdır. Bu kişiden çok rivayetlerde bulunmuştur.

Ma'mer Ebu Urve b. Ebu Amr Raşid el-Erzi el-Harrani ve sonradan da Yemani'dir. Kendisi Muhammed b. Şihab ez-Zuhri'nin ashabından önde gelen, tanınmış bir zattır. Ondan bir hayli rivayette bulunmuştur.

İbn Tavus, Abdullah b. Tavus Yemani'dir. Ma'mer onun hakkında: "İnsanlar arasında en iyi Arapça bilendir." demiştir. İbn Uyeyne'nin dediğine göre H. 132'de vefat etmiştir.

"Babasından" ifadesi ile kastedilen, Tavus Keysani el-Cenedi'dir. Kendisi ilim sahibi büyük bir imam idi. İbnul Cevzi, adının Zekvan olduğunu söyler. Tefsir imamlarından ve ilim dağarcığı olan zatlardandır.

İbn Abbas hakkında daha önce bilgi verilmişti. Tefsir imamlarından olan ashabı kendisinden rivayette bulunmuşlardır. Örneğin, Mücahid, Said ibn Cübeyr, Ata b. Ebu Rebah, Tavus ve başkaları gibi)

Kureyş ahalisi, Rasûlullah'ın ﷺ "Rahman" adından bahsettiğini işittiklerinde, bunu yadırgayarak bu sıfatı inkar ettiler. Allah Teâlâ onlar hakkında Rad sûresinin 30. âyetini indirdi.

Tehzîbu'l-Kemal de diyor ki:

"Velid el-Mukri'den, bu da Zühri'den rivayetle demiştir ki:

"Abdulmelik b. Mervan'ın huzuruna girdim de şöyle dedi:

"Ey Zühri, nereden gelmektesin?"

'Mekke'den gelmekteyim.' dedim. Dedi ki:

"Geride Mekke'yi ve halkını yücelten ne bıraktın?"

"Ata b. Ebu Rebah'ı bıraktım." dedim.

"O, Araplardan mı, yoksa Mevaliden mi?" diye sordu.

"Mevalidendir" diye cevapladım.

"Onları ne ile yüceltecektir?" diye sordu.

"Dindarlık ve rivayetle" dedim. O da dedi ki:

"Doğrusu dindar ve rivayet ehli kimsenin onları yükseltmesi gerekir." Yine:

"Ya Yemen halkını kim yüceltecek?" diye sordu.

"Tavus b. Keysan" diye cevapladım. Bu defa:

"Araplardan mı yoksa Mevaliden mi?" diye sordu.

Ravi devamla diyor ki:

"Mevalidendir" dedim. Bu defa dedi ki:

"Onları ne ile yüceltecek?"

"Ata'nın yücelteceği şey ile" diye cevapladım. O da:

"Gerçekten de bu, yaraşır." dedi. Bu sefer de:

"Ya Mısır halkını kim yüceltecek?" diye sordu. Ben de:

"Yezid b. Habib" dedim.

"Araplardan mı yoksa Mevaliden mi?" dedi.

"Mevalidendir" dedim. Bu defa da:

"Ya Şam halkını kim yüceltecek?" diye sordu. "Mekhul" diye cevapladım.

"Araplardan mı, yoksa Mevaliden mi?" dedi.

"Kendisi Nubili bir köle olup Hüzeyl kabilesinden bir kadın kendisini azad etmiştir." dedim.

"Ya Cezire halkını kim yüceltecek?" dedi.

"Meşmun b. Mihran" dedim.

"Arap mı yoksa Mevaliden mi?" dedi.

"Mevaliden" dedim.

"Peki ya Horasan halkını kim yüceltecek?" dedi.

"Dahhak b. Müzahire" dedim.

"Arap mı yoksa Mevaliden mi?" dedi.

"Mevaliden" diye cevapladım.

"O halde Basra halkını kim yüceltecek?" dedi.

"Hasan Basri" dedim.

"Arap mı yoksa Mevaliden mi?" dedi.

"Mevalidendir" dedim. Dedi ki:

"Tüh yazıklar olsun! Peki ya Küfe halkını kim yüceltecek?" diye sordu.

"İbrahim en-Nehai" dedim.

"Arap mı yoksa Mevaliden mi?" dedi.

"Araplardan." dedim. Bu defa dedi ki:

"Ey Zühri, yazıklar olsun sana, sen benim üzüntümü artırdın. Allah'a yemin ederim ki, kesinlikle bu ülkede Mevali olanlar Araba karşı üstünlük kazanacaklardır. Öyle ki onlar minberlerde halka hitap edecekler, Araplar da minberlerin altında onları dinleyeceklerdir."

Ben de:

"Ey Mü'minlerin Emiri! Bu ancak bir dindir. Kim onu korur ve muhafaza ederse başa geçer, lider olur, kim de onu korumaz zayi ederse düşer." dedim.

Böyle bir kimsenin küfürden kurtulabilmesi, ancak Allah hakkında bu konuda iman edilmesi gereken şeylerle amel etmesine ve Kitapta yer alan şeylerin tümüne yakinen iman etmesine bağlıdır.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Sana kitabı indiren O'dur. O'nda bir kısım âyetler muhkemdir. Bunlar Kitabın anasıdır. Diğer bir kısmı ise müteşabihtir. Kalplerinde eğrilik bulunanlar, sırf fitne çıkarmak ve olmadık yorumlar yapmak için onun müteşabih olanına uyarlar. Oysa onun tevilini Allah'tan başkası bilmez. İlimde derinleşmiş olanlar ise: "Biz ona inandık, tümü Rabbimizin katındandır" derler. Temiz akıl sahiplerinden başkası öğüt alıp düşünemez." (Al-i İmran:3/7)

İşte İbn Abbas'ın söz konusu ettiği bu kimseler, iman etmeleri farz olan şeyi terk ettiler. Kısaca Kur'ân'dan, ne anlama geldiğini bilmedikleri; fakat iman etmeleri mutlaka gerekli olan şeyleri bıraktılar. Oysa bunlar asla kendisinden şüphe edilmemesi gereken gerçeklerdir. Kimisi de bunları, asıl mânâsından başka mânâlarla yorumlayarak, Allah'ın murad ettiğinin dışındaki bir anlama hamlettiler. Tıpkı bidatçiler, Hariciler, Rafıziler, Kaderiye ve benzeri Kur'ân âyetlerini kendi bidatleri ve anlayışları doğrultusunda yorumlamaya kalkışanlar gibi. Bunlar böyle bir bidati ortaya atarak Sırat-ı Müstakim denen doğru yoldan saptılar. Gerçek şu ki bidatçıların durumunu ve bunların âyetlerin mânâlarını tahrif ederek değiştirmelerini İbn Abbas'ın sözlerinde ifade ettiği mânâ, açıklayıp ortaya koymaktadır.

Bu tür bidatlerin ortaya çıkmasının sebebi, bu tür kimselerin cahil olmaları ve anlayışlarının kusurlu olmasıdır. Ayrıca bunların şer'i ilimleri gereği gibi almamış olmaları, şer'i ilimleri ehil olan ve Allah'ın muradı doğrultusunda hareket eden, bilen kimselerden öğrenmemeleri, naslar arasındaki uyumu, bunların birbirleriyle çelişkili olmadıklarını bilmemelerinden, müteşabih olanını muhkem olana götürmemelerinden kaynaklanmıştır. Oysa Ehli Sünnet bu ölçülere uymakta ve buna göre hareket etmektedir. Ehli Sünnet döneminde her yerde böyleydi. Sayısızca hamd ve sena Allah'adır.

Müteşabihler Hakkında Selefin Görüşü

Ed-Durru'l Mensur'da şöyle geçer:

"Hakim'in şahitliğini belirterek İbn Mes'ud'dan tahric ettiği hadise göre, Rasûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

İbn Abbas'ın sözünde geçen "Ma ferak haulai" kavline gelince, bu durumda bulunanlardan soruluyor. Yani sıradan insanlardan bunların meclisine gelen kimselere işaret olunmaktadır. Bunlar, Kur'ân'ın muhkemleriyle ilgili bir şey dinlediklerinde, kendilerinde bir korku oluşur. Ayrıca sıfatlarla ilgili bir şey dinlediklerinde tıpkı bunu inkara kalkışanlar gibi titremeye, haretlenmeye başlarlar. Bunlarda, Allah'ın ﷻ mü'min kulları için vacip kıldığı imandan bir şey hasıl olmaz.

Kurratü'l-Uyun adlı kitapta şöyle geçer:

"Müslim'in Sahih'inde ve başka kaynaklarda da yer aldığı gibi, İbn Abbas döneminde Kaderiye bidati ortaya çıkmıştır. Bunun öncülerinden olan Ğaylan, kaderi inkar etmede direnip ısrar edince, Hişam b. Abdulmelik tarafından öldürülmüştür.

Bundan sonra da Ca'd b. Dirhem'in Cehmiye bidati türemiştir. Bu kişi de, Mekke'de Kurban bayramı gününde bayram namazından sonra Halid b. Abdullah el-Kasri tarafından öldürülmüştür."

Zehebi der ki:

"Veki, İsrail'den bir hadis anlattı, bu, "Rab Kürsi üzerinde oturunca" hadisi idi. Veki'nin yanında bulunan biri bu sırada titremeye başladı (ve karşı çıktı.) Bunun üzerine Veki' öfkelenerek şöyle dedi:

"Biz A'meş ile Süfyan dönemlerinde yetişip kendilerini gördük. Bu hadis onların yanında okunurdu, fakat onlar buna karşı çıkmazlardı."

(Abdullah b. Ahmed bunu "er-Redd Alel Cehmiye" adlı kitabında tahric etmiştir)

Çoğu zaman bunlar, iman edilmesi farz olan şeyleri terk ederek, kabul etmemişlerdir. İşte böylelerinin durumu, Allah'ın kendileri hakkında "Kitabın bir kısmına inanıp da bir kısmını inkar mı ediyorsunuz?" buyurduğu kimselerin hali gibidir. Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"*(Bu sözünüzden) Sonra sizler (yine) birbirinizi öldürüyor, içinizden bir kesimi yurtlarından çıkarıyor ve onlara karşı günah ve düşmanlıkta birleşip, yardımlaşıyordunuz. Eğer size esir olarak gelirlerse fidye verip onları kurtarırsınız. Oysa onları çıkarmanız size haram kılınmıştır. Yoksa siz, kitabın bir bölümüne inanıp da bir bölümünü inkar mı ediyorsunuz? Artık sizden böyle yapanların dünya hayatındaki cezası horlanmaktan başka bir şey değildir. Kıyamet Gününde de azabın en şiddetli olanına uğratılacaklardır. Allah, yaptıklarınızdan gafil değildir.*" (Bakara: 2/85)

"Önceki kitap tek bir bölümde, tek bir harf üzere nazil oluyordu. Kur'ân ise yedi babdan olmak üzere yedi harf üzere nazil olmuştur. (Bu itibarla içinde şu hükümler yer almaktadır): Zecr (men etme), emir, helal, haram, muhkem, müteşabih ve emsal. O halde onun helal kıldıklarını helal kabul edin, haram kıldıklarını da haram kabul edin. Size emrettiklerimi işleyin. Sizi menettiğim şeylerden de uzak durun. Kur'ân'daki emsalden (darbı mesellerden kendinize) ibret çıkarın, muhkemiyle amel edin, müteşabihine iman edin ve: "Buna iman ettim, hepsi de Rabbimizin katındandır." deyin."

Devamla diyor ki:

"Abd b. Humeyd;

"Sana kitabı indiren O'dur. O'nda bir kısım âyetler muhkemdir. Bunlar Kitabın anasıdır. Diğer bir kısmı ise müteşabihtir. Kalplerinde eğrilik bulunanlar, sırf fitne çıkarmak ve olmadık yorumlar yapmak için onun müteşabih olanına uyarlar. Oysa onun tevilini Allah'tan başkası bilmez. İlimde derinleşmiş olanlar ise: "Biz ona inandık, tümü Rabbimizin katındandır." derler. Temiz akıl sahiplerinden başkası öğüt alıp düşünemez." (Al-i İmran: 3/7) âyetiyle ilgili olarak Katade'den şunu tahric etmiştir:

"Bazıları, müteşabih olanı tevil etmek istediler, fakat tevilde yanılarak fitneye düştüler ve ardından helak oldular."

Abd b. Humeyd, İbn Cerir ve İbn Ebu Hatim'in, "muhkem âyetler" kavliyle ilgili olarak İbn Abbas'tan tahriçlerine göre demiştir ki:

"De ki: "Gelin size Rabbinizin neleri haram kıldığını okuyayım: O'na hiçbir şeyi ortak koşmayın, ana babaya iyilik edin, yoksulluk endişesiyle çocuklarınızı öldürmeyin. Çünkü sizin de, onların da rızıklarını biz veririz. Kötülüklerin açığına da gizlisine de yaklaşmayın. Hak ile olmadıkça, Allah'ın haram kıldığı canı öldürmeyin. İşte (Allah) akıl erdiresiniz diye size bunları emretti. Yetimin malına, o erginlik çağına erişinceye kadar en güzel olandan başka bir şekilde yaklaşmayın. Ölçüyü ve tartıyı tam ve doğru olarak yapın. Hiçbir nefse, gücünün kaldırabileceği dışında bir şey yüklemeyiz. Söz söylediğiniz vakit (davalı) akrabanız dahi olsa adaletli olun. Allah'ın ahdini yerine getirin. İşte öğüt alıp düşünesiniz diye (Allah) size bunları tavsiye (emr) etti. Bu benim dosdoğru olan yolumdur. Şu halde ona uyun. Sizi O'nun yolundan ayıracak (başka) yollara uymayın. İşte korkup sakınasınız diye size bunları tavsiye etti." (En'am: 6/151-153)

Bu her üç âyet de muhkem olan âyetlerdendir. Yine:

"Rabbin, O'ndan başkasına kulluk etmemenizi ve ana-babaya iyilikle davranmanızı emretti. Şayet onlardan biri veya ikisi senin yanında yaşlılığa ulaşırsa, onlara "öf" bile deme ve onları azarlama; onlara güzel söz söyle." (İsra: 17/23)

"Bunlar Rabbinin sana hikmet olarak vahyettiği şeylerdir. Rabbin ile beraber başka ilahlar kılma, yoksa yerilmiş, kovulmuş olarak Cehenneme bırakılırsın." (İsra: 17/39) âyetleri de muhkem olan âyetlerdendir.

İbn Cerir, Ebu Malik tarikiyle Ebu Salih'ten, bu da İbn Abbas'tan tahric etmiştir. Bu da Mürre'den, bu da İbn Mes'ud'dan ve birtakım sahabi'den -Allah onlardan razı olsun- tahric etmişlerdir:

"Muhkemler; kendileriyle amel olunan neshedici âyetlerdir (hükümlerdir).

Müteşabihat ise, mensuh olanlardır."

Abd b. Humeyd, İbn Cerir, İbn Ebu Hatim, İshak b. Süvey'den tahric etmişlerdir. Buna göre Yahya b. Ya'mur ile Ebu Fahite, "Onlar kitabın anası ve temelidir" âyetine başvurdular. Ebu Fahite:

"Bunlar (Mukatta harflerle başlayan âyetler) sûre girişleri, başlangıçlarıdır. Bunlardan Kur'ân çıkarılmak istenir:

"Elif Lam Mim. İşte bu kitap" bundan Bakara sûresi çıkarılmak istendi ve bir de:

"Elif Lam Mim. Allahu la ilahe illallahu" Hem Bakara, hem Al-i İmran çıkarılmak istendi.

Yahya diyor ki:

"Muhkemler-Ümmül Kitap içinde, farzların, emrin, nehyin, helal ve haramın, hadlerin ve dinin temelinin yer aldığı âyetlerdir."

(Bu eserin tamamı İbn Cerir'de şu şekilde yer almaktadır: "Bunun için bir de darb-ı mesel oluşturulmuştur. Demiştir ki: "Ümmül-Kura, Mekke'dir, Ümmü Horasan, Merv şehridir. Ümmül Müsafirin de, işlerini orta yolda götürenlerdir, yani bununla yolculuklarında yöneldikleri yöndür. İşte burası onların anası, temelidir.")

İbn Cerir, Muhammed b. Cafer b. Zübeyr'den tahric etmiştir, der ki:

"Muhkemat: İçinde Rabbin hücceti ve kulların da muhafazasının, husumet ve batılların definin yer aldığı, içinde herhangi bir tasrif tahrifi bulunma-

yan, aynen vaaz olunduğu gibi kalan ve korunanlardır. Diğerleri de müteşabihlerdir. Bunlann bir tasrifi, tahrifi ve tevili vardır. Allah bunlarla kullarını imtihan etmektedir; tıpkı kendilerini helal ve haramla imtihan etmesi gibi. Böylece batıla yönelmezler ve haktan da inhiraf etmezler."

İbn Ebu Hatim, Mukatil b. Hayyan'dan tahric etmiştir:

"Elif Lam mim" vb.'leri müteşabihattandır."

Söz konusu bu eserlerde ve benzerlerinde, Allah'ın isim ve sıfatlarının müteşabihattan olduğuna ilişkin sezgi uyandıran bir şey yoktur. Aynı zamanda inkarcılardan da, bunların müteşabihattan olduğuna ilişkin bir söz söylendiği vaki değildir. Bu, boş bir iddiadan ibarettir.

İbn Cerir Katade'den rivayet etmiştir:

"Onlar Rahman'ı inkar ediyorlar."

Bize anlattığına göre, Rasûlullah ﷺ Hudeybiye sırasında, Kureyş ile musalaha yaparken şöyle yazdırmıştı:

"İşte bu, üzerinde Allah Rasûlü Muhammed'in ﷺ barış antlaşması yaptıkları şeydir."

Bunun üzerine Kureyş müşrikleri -ki bunlar Süheyl b. Amr'ın başkanlığındaki heyet idiler- şöyle dediler:

"Eğer sen gerçekten Allah'ın rasûlü idiysen, biz seninle savaştık ve sana zulmettik, demektir. Ancak öyle değil, şöyle yaz:

"İşte bu, Muhammed b. Abdullah ile yapılan barış sözleşmesidir."

Bu durum karşısında, Rasûlullah'ın ﷺ ashabı:

"Ey Allah'ın Rasûlü! Bizi bırak da bunlarla savaşalım." dediler.

Rasûlullah ﷺ:

"Hayır! Onların istedikleri gibi yazın." dedi.

"Çünkü ben Abdullah oğlu Muhammed'im." Katip:

"Bismillahirrahmanirrahim" diye yazınca, Kureyş tekrar itiraz etti ve:

"Biz onu (Rahman'ı) tanımıyoruz" dediler.

Çünkü cahiliye halkı, bir şey yazdıklarında, "Bismikellahümme" diye yazarlardı.

Tekrar sahabe:

"Bizi bırak da onlarla savaşalım." dediler.

Rasûlullah ﷺ:

"Hayır, ancak siz onların istedikleri gibi yazın." dedi.

Bu hadise aynı şekilde Mücahid'den de rivayet olunmuştur. Rad 30 âyetinin bitiminde der ki:

"İşte bu, üzerinde Rasûlullah'la ﷺ Kureyş'in Hudeybiye'de yaptıkları yazışma (sözleşme)dir. Bu arada:

"Bismillahirrahmanirrahim'i" yazdı. Kureyş:

"Rahman'ı yazma. Çünkü biz, Rahman nedir, bilmiyoruz?

Biz sadece "Bismikellahümme (Allah'ım! Senin adınla) diye yazarız." dediler.

Allah da ﷻ şöyle buyurdu:

"Onlar Rahman'ı inkar ediyorlar." [412]

Yine İbn Abbas'tan ؓ rivayet olunduğuna göre, demiştir ki:

"Rasûlullah ﷺ secdede duada bulunduğu sırada, "Ya Rahman, ya Rahim!" diyordu. Müşrikler:

"Şuna bakın hele. Kendisi bir tek ilaha davet ettiğini söylerken, şimdi iki ilaha dua ediyor." dediler.

İşte bunun üzerine Allah ﷻ aşağıdaki âyeti indirdi:

"*De ki: "İster 'Allah' diye çağırın, ister 'Rahman' diye çağırın, ne ile çağırırsanız çağırın; sonunda en güzel isimler O'nundur. Namazında sesini çok yükseltme, çok da kısma, bu ikisi arasında (orta) bir yol benimse.*" (İsra: 17/1)

412 Buhârî, Şurut: 15, Hacc: 106, Muhsar: 3, Megazi:35Ebu Davut,Cihad 168, Sünnet:9

ALLAH ﷻ'IN NİMETLERİNİ İNKÂR ETMEK

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Onlar Allah'ın nimetini biliyorlar, sonra da inkar ediyorlar. Onların çoğu inkar edenlerdir." (Nahl: 16/83)

Muhammed et-Temimi burada, alimlerin zikretmiş oldukları bazı şeyleri mânâ itibariyle zikretmiştir.

İbn Cerir diyor ki:

"Tevilciler "nemit"in ne anlama geldiği hususunda ihtilaf ettiler."

Süfyan'dan, bu da Süddi'den, demiştir ki:

"Allah'ın nimetini tanırlar, sonra da inkar ederler. Onlar Allah'ın bu tarzda sayıp döktüğü nimetlerin, Allah katından olduğunu bilirler. Onlara nimet veren, bizzat Allah'ın ﷻ kendisidir. Fakat buna rağmen onlar bu nimetleri inkar eder, sahip oldukları nimetleri atalarından miras olarak edindiklerini savunurlar."

Mücahid[413], aynı âyetle ilgili olarak şöyle der:

"Bu nimetler; meskenler, hayvanlar, bu hayvanlardan elde edilip rızık edinilen şeyler, zırhlar, kalkanlar ve giysilerdir. Kureyş kafirleri bunları biliyor, fakat sonra inkar ediyorlardı. Onlar şöyle diyorlardı:

"Bu şeyler atalarımıza aitti. Biz bunları onlardan miras yoluyla edindik."

Başkaları da bunun mânâsının şöyle olduğunu söylemişlerdir:

"Eğer kafirlere, kendilerine bu azıkların nereden ve kimden geldiği sorulacak olursa, bunların Allah'tan geldiğini, Allah'ın onları rızıklandırdığını ikrar eder, fakat daha sonra şu ifadeleriyle inkar ederler:

---

413 Mücahid, tefsir alimidir. Rabbani imam Mücahid b. Cebr Mekki olup Mahzumoğullarının mevlasıdır. Fadl b. Meymun şöyle demiştir: "Mücahid'in: "Ben defalarca Mushaf'ı İbn Abbas'a arz ettim huzurunda okudum. Her âyette onu durduruyor ve o âyet hakkında bilgi ediniyor, âyetin ne ile ilgili olarak ve nasıl nazil olduğunu, mânâsının ne olduğunu soruyordum." dediğini işittim." Kendisi, H. 102 yılında 83 yaşında vefat etmiştir.

"Biz bu şeyleri ilahlarımızın, tanrılarımızın şefaatiyle edindik, onların sayesinde elde ettik."

Mücahid:

"Allah'ın nimetlerini inkar ederler" âyetinde ifade edilmek istenen mânâyı:

"Kişinin "Bu mal benimdir, onu atalarımdan miras aldım." demesidir." şeklinde açıklamıştır.

Avn b. Abdullah (Avn b. Abdullah el-Kufi'yi İbn Main ve Ahmed b. Hanbel sika kabul etmişlerdir. Buhârî'nin dediğine göre H. 120'den sonra vefat etmiştir) diyor ki:

"Onların nimetleri inkar etmeleri, şöyle demeleridir:

"Eğer filan kimse olmasaydı, şu iş şöyle şöyle olmazdı. Eğer filan olmasaydı, başıma şu ve şu iş gelmezdi."

İbn Cerir ilk görüşü tercih etmiştir. Doğrusu âyet, alimlerin ortaya koymuş oldukları tüm mânâları genel mânâsıyla kapsar. Doğrusu da budur.

En iyisini ancak Allah bilir.

İbn Kuteybe[414] de:

"Bu, salih kimselerin himmetiyle oldu gibi sözler, nimeti inkardır." diyor.

Ebul Abbas daha önce bahsi geçen, Zeyd b. Halid'in Rasûlullah'tan ﷺ rivayet ettiği:

"Allahu Teâlâ dedi ki: "Kullarımdan bir kısmı bana inanmış, bir kısmı da beni inkar etmiş oldukları halde sabahladılar. Yağmur, Allah'ın lütfu ve keremiyle yağdı diyenler, yıldızları inkar edip bana inananlardır; fakat yağmuru şu şu yıldızlar yağdırdı diyenler beni inkar edip yıldızlara inananlardır."[415] hadisi şerifinin açıklamasında diyor ki:

"Kitap ve Sünnette bu konuya dair deliller çoktur. Allahu Teâlâ kendi ihsan ettiği nimetleri başkalarından bilerek kendisine şirk koşanları kötülemiştir.

---

414 İbn Kuteybe Ebu Muhammed Abdullah b. Müslim b. Kuteybe ed-Deynuri, Mısır kadısıdır. Deynuri, Deynur dışında başka bir yerde kadılık yapmamıştır. Fakat bir yanlışlıkla böyle geçmiş olabilir. Kendisi nahiv ve lügat alimidir. Çok değerli ilimlerin sahibi, gerçekten ender eserler meydana getirmiş bir insandır. Bağdat'ta ilimle uğraşmış, İshak b. Rahuye ve bunun tabakasındaki zatlardan hadis öğrenmiştir. Ölümü H. 276 yılıdır

415 Müslim, Zikir: 2708; Tirmizi, Daavat: 40; İbn Mace, Tıbb: 46; Darimi, İstizan: 48; Muvatta, İstizan: 34; Ahmed, Müsned: 6/377-409

Şeyhülislâm Ahmed b. Abdulhalim b. Abdusselam İbn Teymiye der ki:

"Bu konuda, Kitap ve Sünnette oldukça çok delil mevcuttur. Allah ﷻ nimetlerini başkasına izafe edip kendisine şirk koşanları zemmetmiştir."

Seleften biri de şöyle diyor:

"Bu, onların, 'Rüzgar iyidir, hoştur' sözü ya da bu ve benzeri halk dilinde çokça konuşulan ifadeler gibidir."

Şeyhülislâm İbn Teymiye'nin sözü, âyetin hükmünün amm (genel) olduğunu gösterir. Bu durumda âyet, Allah'ın kendilerini nimetlendirdiği kimselerden, bu nimetleri Allah'tan başkasına nispet eden herkesi ve kesimi kapsar, bunun sebeplerini Allah'tan başkalarına isnad eden tüm insanları genel ifadesi içine alır. Nitekim burada, kendilerinden söz edilen kimi tefsir alimlerinin sözlerinde bu ifadeler zikredilmiştir.

Şeyhimiz (Muhammed et-Temimi) der ki:

"Allah'ın nimetlerini inkar eden kişide iki zıt eylem bir araya gelmiş olur; tanımak ve inkar etmek."

ALLAH ﷻ'TAN BAŞKASI ADINA YEMİN ETMEK

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Ey insanlar! Sizi ve sizden öncekileri yaratan Rabbinize ibadet edin ki (O'na karşı gelmekten) sakınmış olabilesiniz."

"O (Allah) ki; yeryüzünü size bir döşek, göğü de bir bina kıldı. Gökten su indirip sizlere rızık olmak üzere ürünler meydana getirdi. (Bunları) bile bile artık Allah'a endad edinmeyin (eşler koşmayın)." (Bakara: 2/21-22)

Âyette geçen "en-nidd" kelimesi, misil ve denk anlamına gelir. Allah için nidd kabul etmek demek, ibadet çeşitlerinden birini Allah'tan ﷻ başkası için yapmak demektir.

Örneğin putperestler, dua edip çağırdıkları ve kendilerinden ümitvar oldukları takdirde putlarının kendileri için şefaatçi olacaklarına, yarar sağlayacaklarına, ya da kendilerinden bir zararı önleyeceklerine inanırlar.

İmad b. Kesir ﷺ bununla ilgili olarak tefsirinde diyor ki:

"Ebul Aliye şöyle dedi: 'Allah için endad edinmeyin' demek, 'Allah'a denkler ve ortaklar kılmayın' demektir. Nitekim, Rabi' b. Enes, Katade, Süddi, Ebu Malik ve İsmail b. Ebu Halid de böyle söylemişlerdir."

İbn Abbas da demiştir ki:

"Bildiğiniz halde Allah'a denkler edinmeyin" demek, yani hiçbir menfaat sağlamayan ve hiçbir zararı da önlemeyen endad (denkler) edinerek Allah'a ortak koşmayın. Halbuki siz, O'nun, sizin Rabbiniz olduğunu, O'ndan başka sizi rızıklandıran bulunmadığını da biliyorsunuz. Bildiğiniz bir diğer gerçek de, Rasûlün sizi çağırdığı Tevhid (Allah'ı birleme) dininin hak olduğu ve bunda asla herhangi bir şüphe bulunmadığıdır.

Nitekim Katade de böyle söylemiştir.

Katade ve Mücahid'den gelen rivayete göre:

"Allah için endad edinmeyin" demek, Allah'a masiyet konusunda itaat etmek sûretiyle birtakım kimseleri Allah'a denkler tutmayın demektir."

İbn Zeyd de der ki:

"Endad; ilahlar demektir. İnsanlar bazı kimseleri Allah ile birlikte ilah edinerek Allah'ı -subhanallah- bunlara denk kabul ettiler."

İbn Abbas'tan rivayete göre "Allah için endad edinmeyin" demek, benzerler edinmeyin mânâsındadır.

Mücahid de şöyle der:

"Bildiğiniz halde Allah'a endad edinmeyin" demek, siz gerek Tevrat'tan ve gerekse İncil'den de biliyorsunuz ki, O bir tek ilahtır, mânâsındadır."

Mücahid ayrıca bu âyetle aynı mânâya gelen bir de hadis zikretmiştir. Bu, Ahmed'in Müsned'inde Haris el-Eşari'den gelen bir rivayettir.

Buna göre Rasûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

"Allah, Zekeriyya oğlu Yahya'ya, kendisiyle amel etmesi için beş kelime emretmiş, aynı zamanda İsrailoğullarının da bu kelimelerle amel etmelerini emir buyurmuştu. Yahya bu hususta biraz geç davranacak oldu. Bunun üzerine İsa ona dedi ki:

"Allah, kendisiyle amel etmen için sana beş kelime emretti ve aynı zamanda İsrailoğullarına da bunlarla amel etmelerini emretmeni bildirdi. Ya sen bu kelimeleri onlara tebliğ edersin, ya da o kelimeleri ben onlara tebliğ ederim." Bunun üzerine Yahya dedi ki:

"Kardeşim! Eğer sen benden önce davranıp da bunu onlara ulaştıracak olursan, azap olunmaktan veya yerin dibine batırılmaktan korkarım." Devamla dedi ki:

"Yahya, İsrailoğullarını Beytul Makdis'te topladı. Mescid-i Aksa, ağzına kadar doldu. Kendisi mescidin kürsüsüne oturdu. Allah'a hamd ve senada bulundu, sonra da şöyle dedi:

"Doğrusu Allah bana, kendisiyle amel etmem için beş kelime emretti ve aynı zamanda bununla amel etmeniz için size emretmemi de bildirdi. Bunların ilki, Allah'a ibadet edip O'na hiçbir şeyi şirk koşmayacaksınız. Bunun misali şuna benzer:

Adamın biri, kendi öz ve öz malından, tertemiz alın terinden olan altın ve gümüşlerle bir köle satın alır. Adam (köle) çalışmaya başlar; fakat kazandıklarını efendisine değil, bir başkasına verir. Şimdi söyleyin, hanginiz kölesinin böyle olmasından memnun olur ve mutlu kalabilir ki? Gerçekten sizi yaratan

Allah'tır. Size o rızık veriyor. O'na kulluk edin ve O'na hiçbir şeyi şerik koşmayın. Aynı zamanda size namaz kılmanızı emrediyorum. Allah, bir kulun yüzünü kendisinden çevirmedikçe yüzünü hep onun yüzüne diker. Namaz kıldığınız zaman etrafa bakınıp durmayın. Size oruç tutmanızı da emrediyorum. Bunun durumu da adeta şu kimseninkine benzer: Adamın biri yanında bir kese miskle bir topluluk içinde bulunmaktadır. Topluluktaki herkes o güzel kokuyu duymaktadır. Doğrusu oruçlu bir kimsenin ağız kokusu, Allah katında misk kokusundan daha güzeldir. Bir de size sadaka (zekat) vermenizi emrediyorum. Bunun durumu da düşman eline esir düşüp de elleri boynuna bağlanan kimseninkine benzer. Adamın boynunu vurmak için huzura getirirler. Bu sırada bu adam boynunu vuracak olanlara der ki:

"Neyim var neyim yok, size vermem karşılığında beni serbest bırakır mısınız?" Adam bunun üzerine az ve çok nesi varsa kendini kurtarıncaya dek varlığını onlara verir. Yine size, Allah'ı çok çok zikretmenizi de emrediyorum. Böyle bir kimsenin durumu da aynen şuna benzer:

Adamın peşinde kendisini didik didik, delik delik arayan düşmanları vardır. Onlardan kaçan bu kimse, son derece sağlam bir kaleye kapanır ve kendisini orada onlardan korur. Kul, eğer Allah'ı zikrederse, bu takdirde şeytandan kendisini en iyi bir şekilde korumuş olur." Rasûlullah ﷺ devamla dedi ki:

"Allah'ın bana emrettiği beş şeyi ben de size emrediyorum: Cemaat halinde birlikte olun, başınızdakileri dinleyin ve onlara itaat edin (tabii ki bu, İslâm devleti için geçerlidir), hicret edin ve Allah yolunda cihad edin. Doğrusu kim cemaatten bir karış da olsa ayrılacak olursa, o kimse boynundan İslâm ahdini atmış olur; ancak tekrar dönmesi halinde müstesna. Kim de cahiliye davasıyla ortaya çıkarsa o kimse doğrusu Cehennem toplumundan olacaktır (sürünerek Cehenneme gönderilecektir)."

Bunun üzerine; 'Ey Allah'ın Rasûlü! Namaz kılıp, oruç tutsa da mı?' diye soruldu. Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Namaz kılsa da, oruç tutsa da ve ben müslümanım diye iddiada bulunsa da Cehenneme sürüklenecektir. Müslümanları, Allah'ın onlara verdiği ad ile çağırın. Ey Allah'ın kulları! Allah onlara mü'min müslümanlar diye isim vermiştir."[416]

Bu, hasen bir hadistir. Hadisin âyeti teyid eden yeri şu kısımdır:

416 Ahmed, 4/130, 202; Hakim, 1/117, 118, 236

"Doğrusu Allah sizi yarattı, size rızık verdi. O'na kullukta bulunun ve hiç bir şeyi O'na şirk koşmayın." İşte bu âyet (2/22), tevhide, ibadetin bir tek O'na yapılacağına, O'nun şerikinin olmadığına delalet etmektedir. Birçok tefsir alimi, yaratıcının varlığı hususunda bu âyetle istidlal etmişlerdir. Kur'ân'da bu mânâda çok sayıda âyet mevcuttur.

Ebu Nüves'e bununla ilgili sorulduğunda, şöyle bir şiirle cevap vermiştir:

"Yeryüzündeki bitkileri bir düşün hele,
Bak da gör, Melik'in (Allah'ın) neler var ettiğini.
Gümüşten gözlerle, öylesine keskin bir bakışla bak ki,
Gördüklerinin hepsi adeta külçe altın misali,
Zeberced dalları üzerinde hepsi Allah için
Şerik olmadığına tanıktırlar,"

İbnul Mu'tezz de şöyle der:

"Ey şaşkın insan! Nasıl olur da karşı gelir İlaha
Ya da bir inkarcı nasıl olur da inkara gider?
Oysa ki her bir şeyde O'nun için bir âyet (delil) vardır,
Hepsi de diyor ki O bir tektir."

İbn Abbas ﷺ da diyor ki:

"Allah'a denk tutmak şirktir ve bu şirk karanlık bir gecede, kara bir taşın üstündeki karıncanın kıpırtısından daha gizlidir. Şöyle ki, senin:

"Allah ve hayatın hakkı için" yahut "Allah ve hayatım hakkı için" deyişin:

"Şu köpekçik olmasaydı veya şu ördekler olmasaydı mutlaka hırsız girerdi." Demen... Bir kimsenin, arkadaşına:

"Allah ve sen dilediniz de bu iş oldu" veya "Allah ve filan adam olmasaydı" demesi hep şirk olan hususlardır. Sakın Allah'ın adı ile beraber başkasını zikretme!"[417]

İbn Abbas, hadiste yer alan bütün bu sözlerin şirk olduğunu açıklamıştır. Bugün bir vakıa olarak, halk içinde tevhidin ve şirkin ne olduğunu bilmeyenlerin varlığını görmek mümkündür. Bütün bu sunulan şeyler üzerinde düşün.

417 Heysemi, Mecmeuz-Zevaid: 4/177; Elbani, İrvau'l-Ğalil: 2562

Çünkü bunlar, kesinlikle inkar olunması gereken en önemli ve büyük şeylerdendir. Bunlardan mutlaka sakındırmak, men etmek ve bu hususta şiddetli davranmak gerekir. Çünkü bunlar en büyük günahlardandır. İşte İbn Abbas ؓ en aşağısından tutarak en büyüğüne kadar şirkin türlerini zikretmiştir.

Ömer b. Hattab'ın ؓ rivayetine göre Rasûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

"Allah'tan başka bir şey üzerine yemin eden kimse kafir olmuştur veya şirk koşmuştur."[418]

"Allah'ı inkar etmiş veya şirk koşmuş olur" ifadesi, ya ravi tarafından lafızda şüphe edildiği için böyle rivayet edilmiştir ya da kişi bununla hem küfür hem şirk koşmuş olur. Bu küfür, büyük küfrün altında bir küfür olabilir, küçük şirkin varlığı gibi... Bunun benzeri, aynı lafızla İbn Mes'ud'dan da varid olmuştur.

(Yeminin gerçek fonksiyonu, yemin eden kişiden, üzerine yemin ettiği ifade ile intikam almaya kadir olunmasıdır. Zira yemin eden kişi şayet yalancı ise bundan dolayı ceza görecektir. Bakarsın ki, birtakım kimseler menfaat elde edebilmek için hiç umursamadan yalan yere Allah adına yemin etmelerine rağmen, saygı ve tazim gösterdikleri ölülerden, velilerden biri adına yemin etmeleri istendiğinde, bunlarda bir sır ve tasarruf yetkisi bulunduğuna inandıklarından, kekelemeye başlarlar. Zira bunlardan gelebilecek bir ceza, intikam veya kendileri üzerindeki tasarruflarından korkmaktadırlar. Bu türden itikadlarını birtakım yalan-yanlış hikayelerle desteklerler, oradaki hizmetkarlar, puthanelerdeki bakıcılar da sırf çıkar ve maddi menfaat adına, halkın veliler hakkındaki genel inancını da göz önünde bulundurarak bu tür hikayeleri yaygınlaştırırlar. Mesela derler ki: "Adamın biri tuzlu bir balık çalar ve yer. Malı çalınan kişi, ötekisini Allah adına yemine davet eder, o da üç kez bunu almadığına, görmediğine yemin eder, bundan dolayı bir şey olmaz. Mesela bu kimseye Ahmed Bedevi üzerine yemin etmesi istenir. Adam daha Ahmed Bedevi'nin adını ağzına alır almaz, balık, adamın karnından dışarı fırlar." İşte böylece onlar, Bedevi'nin Allah'tan -haşa- daha gayretli, daha güçlü ve daha kadir olduğunu söylemek isterler. Allah kendilerine lanet etsin ve rezil kılsın.")

İbn Mes'ud ؓ diyor ki:

"Yalan yere de olsa Allah adına yemin etmek; Allah'tan başkası adına yemin etmekten daha az tehlikelidir."

418 Tirmizi, Nüzur: 9; Nesai, Eyman: 4; İbn Mace, Keffaret: 2; Darimi, Nüzur: 6; Ahmed: 2/69, 87, 125; Hakim: 4/297

Bilindiği gibi yalan yere -Allah adına- yemin etmek büyük günahtır. Allah'tan başkası adına yemin etmek (şirk) ise büyük günahların en büyüğüdür. Küçük şirk en büyük günahlardan daha büyük bir günah olduğuna göre kişinin ebedi olarak Cehennemde kalmasına sebep olan büyük şirkin durumunu siz düşünün. Mesela Allah'tan başkasına dua etmek, ondan yardım ve imdat beklemek, rağbet etmek, ihtiyaçlarını ondan istemek gibi... Ne yazık ki gerek günümüzde, gerekse daha önceki dönemlerde olsun bu ümmet içinde bu durumda olanlar bir hayli çoktur. Kabirlere saygı göstermek, buraları birer put konumuna getirmek, üzerlerinde bina ve kubbe yapmak, mescit inşa etmek, ölü adına ziyaretgahlar yaparak ona tazimde bulunmak, gönülden olsun, söz ve davranışlarla olsun, buralara yönelmek gibi şeyler de hep bu türdendir. Gerçekten Allah'ın ﷻ kesinlikle bağışlamayacağını bildirdiği büyük şirk belası alabildiğine yaygınlık kazanmıştır. Bu tür davranışlarda bulunan kimseler Kur'ân-ı Kerim'in bu husustaki uyarılarına ve şirk konusundaki yasağa dikkat etmemiş, şirke götüren şeylerden sakınmamışlardır. Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"*Allah'a karşı yalan uydurarak iftira edenden yahut O'nun âyetlerini yalanlayandan daha zalim kim olabilir? O'nların Kitap'tan nasipleri neyse kendilerine erişecektir. Nihayet ruhlarını almak için elçilerimiz kendilerine geldikleri vakit diyecekler ki: "Allah'tan başka tapageldikleriniz nerede?" "Onlar bizi (yüzüstü) bırakıp kayboldular" diyecekler. Böylelikle kendi aleyhlerinde gerçekten kafir olduklarına dair şahitlik edeceklerdir.*" (A'raf: 7/37)

Bu âyette yüce Allah, dünya dayken insanları kendisinden başkasına ibadet etmeye davet edenleri kafir olarak nitelendirmektedir. Allah ﷻ şöyle buyurmuştur:

"*De ki: "Ben gerçekten yalnızca Rabbime dua ediyorum ve O'na hiç kimseyi ve hiçbir şeyi ortak koşmuyorum." De ki: "Doğrusu ben, sizin için ne bir zarar ne de bir yarar (irşad) sağlayabilirim.*" (Cin: 72/20-21)

İşte bu müşrikler, işi ters yüz ettiler de, ümmete tebliğ olunana ve Rasûlullah'ın ﷺ Allah ﷻ hakkında verdiği habere aykırı hareket ettiler. Allah'ın yasakladığı şirkle amel ederek Allah'tan başkasına bağlandılar. Nitekim onlardan biri şöyle diyordu:

"Ey yaratılanların en soylusu, neden sana sığınmayayım ki

Çünkü genel olarak bir olayın hululü sırasında,

Eğer kıyametim sırasında elimden tutmazsan bir ikram olarak...

Aksi halde de ki: Ey ayak sürçmesi

Dünya ve onun kurulması senin varlığın sebebiyledir

Levh ile kalemin ilimleri de senin ilmindendir.

Şimdi bu büyük cehalete bir bak! Adam kurtuluşu ancak Allah'tan başkasına sığınmada aramakta ve böyle inanmakta. Bu büyük duruma bir bakın ki, adam, Rasûlün yasakladığı bir şeye yönelerek, aşırıya gitmekte ve haddi tecavüz etmekte. Rasûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

"Hristiyanların Meryem oğlu İsa hakkında aşırı gittikleri gibi, benim hakkımda aşırılığa gitmeyin. Çünkü ben bir kulum. Benim için sadece Allah'ın kulu ve Rasûlü deyin."[419]

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"De ki: "Size Allah'ın hazineleri yanımdadır demiyorum. Gaybı da bilmiyorum ve size bir meleğim de demiyorum. Ben, bana vahyedilenden başkasına uymam." De ki: "Kör olanla, gören bir olur mu? Yine de düşünmeyecek misiniz?" *(En'am: 6/50)*

Kitap ve Sünnetle olan bu büyük çelişkiye bir bakın. Adamlar Allah'a ve Rasûlüne karşı savaş açıyorlar. Şairin şu söylediğine bir bak. Bu kişi Busuri'dir ki, meşhur kasidesinde (Bürde adındaki kasidesinde) söyleyeceklerini söylemiştir. Bu kaside halk nazarında adeta Kur'ân değerindedir. Hatta bazı kimseler buna Kur'ân'dan da üstün bir değer verdikleri için Kur'ân'dan daha çok okurlar. Bu kaside birçok kimsenin, özellikle de ilim ve irfan sahiplerinin gözünde önem kazanmış durumda. Bunlar manzumenin ve benzeri manzumelerin böylece okunmasını Allah'a yaklaştıran ibadet türlerinden kabul ediyorlar. Doğrusu biz Allah içiniz ve O'na döneceğiz.

Huzeyfe'den ؓ Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Allah ve filan adam diledi de bu iş oldu demeyin; fakat 'Allah diledi, sonra da filan adam diledi' deyin." [420]

" Vav" atıf edatıyla matuf olan bir kelime, anlam bakımından matufun aleyh'e eşit olur. Çünkü "Vav" edatı mutlak cem' içindir. Bundan ötürü de tertip ve takip gerektirmez. Oysa yaratılanın yaratıcıyla eşit tutulması şirktir. Bu konuda Rabbimizin buyruğuna bir dikkat edin:

419 Buhârî, Enbiya: 488; Darimi, Rikaak: 68; Ahmed, 1/23, 25, 47
420 Ebu Davud; Edeb: 76, Darimi; İstizan: 23, Ahmed: 5/384, 394, Nesai Amelül-Yevm vel-leyl: 985, İbnü's-Sunni: 666, Elbani Ehadisus-Sahiha: 132

Bu altı maddeden daha da önemlisi, Allah'ın, ilim talep eden kişiye rızık olarak kavrama ve hıfzetme kabiliyetini vermesidir. Kişi kendini ilim elde etmekle ne kadar yorarsa yorsun, kullarından dilediğini muvaffak kılacak olan ancak yüce Allah'tır. Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Eğer Allah'ın fazlı ve rahmeti senin üzerine olmasaydı, onlardan bir grup seni saptırmaya çalışırlardı. Oysa onlar kendilerinden başkasını saptıramazlar ve sana hiçbir zarar veremezler. Allah, sana kitabı ve hikmeti indirmiş ve bilmediklerini öğretmiştir. Allah'ın üzerindeki lütfu çok büyüktür." (Nisa: 4/113)

Allame İbn Kayyim ne güzel söylemiş, der ki:

"Cehalet öldürücü bir zehirdir. Şifası
Müttefik olan iki şeyin bileşimindedir.
Kur'ân'dan veya Sünnet'ten bir nas.
Bunun doktoru da Rabbani bir alim olmalıdır.
İlim üç kısımdır, bir dördüncüsü yoktur.
Hakk ise açık-seçik ortadadır
İlah'ın vasıflarını ve fiilini bilmektir,
Aynı şekilde Rahman'ın isimlerini de bilmektir.
Dini olan emri ve nehyi öğrenmektir.
İkinci Mead olan günün cezasını da bilmektir.
Hepsi de Kur'ân ve Sünnette yer almaktadır.
Bunlar Kur'ân ile gönderilenden gelmedir.
Allah'a yemin olsun ki bu ikisi dışında söyleyen
Sadece deli saçmalarını söyler."

ATALAR ÜZERİNE YEMİN ETMEK

Abdullah b. Ömer'den ﷺ Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Atalarınız üzerine yemin etmeyin. Allah adına yemin eden de doğruyu söylesin ve yeminini tutsun. Kendisine yemin edilen kimse, yemin edene inansın. Bu hükme rıza göstermeyen Allah'tan uzaktır." [421]

"Allah adına yemin eden de doğruyu söylesin ve yeminini tutsun." ifadesiyle Allah ﷻ, kullarına yemin hususunda üzerlerine vacip olan görevleri bildiriyor ve kitabında kullarını buna teşvik ediyor.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Ey iman edenler! Allah'tan sakının ve doğru (sadık) larla birlikte olun." *(Tevbe: 9/119)*

"Şüphesiz, müslüman erkekler ve müslüman kadınlar, mü'min erkekler ve mü'min kadınlar, gönülden (Allah'a) itaat eden erkekler ve gönülden (Allah'a) itaat eden kadınlar, sadık olan erkekler ve sadık olan kadınlar, sabreden erkekler ve sabreden kadınlar, saygıyla (Allah'tan) korkan erkekler ve saygıyla (Allah'tan) korkan kadınlar, sadaka veren erkekler ve sadaka veren kadınlar, oruç tutan erkekler ve oruç tutan kadınlar, ırzlarını koruyan erkekler ve ırzlarını koruyan kadınlar, Allah'ı çokça zikreden erkekler ve (Allah'ı çokça) zikreden kadınlar, işte bunlar için Allah bir bağışlanma ve büyük bir ecir hazırlamıştır." *(Ahzab: 33/35)*

"İtaat ve maruf güzel sözdür. Fakat iş, kesinlikle ve kararlılık gerektirdiği zaman, şayet Allah'a sadakat gösterselerdi, şüphesiz onlar için daha hayırlı olurdu." *(Muhammed: 47/21)*

"Yüzlerinizi doğuya ve batıya çevirmeniz iyilik demek değildir. Ama iyilik, Allah'a, Ahiret Gününe, meleklere, Kitaba ve peygamberlere iman eden,

---

421 İbn Mace, Keffaret: 2, 4, 7; Nesai, Sehv: 8, 9; Ahmed: 4/3

mala olan sevgisine rağmen, onu yakınlara, yetimlere, yoksullara, yolda kalmışa, dilenene ve kölelerin (özgürlükleri için) veren, namazı dosdoğru kılan, zekatı veren ve ahidleştiklerinde ahidlerine vefa gösterenler ile zorda, hastalıkta ve savaşın kızıştığı zamanlarda sabredenler (in tutum ve davranışlarıdır.) İşte bunlar, doğru olanlardır ve muttaki olanlar da bunlardır." (Bakara: 2/177)

"Kendisine yemin edilen kimse, yemin edene inansın. Bu hükme rıza göstermeyen, Allah'tan uzaktır."

Eğer kişi, hasmına karşı şeriatin bu hükmünden başkasına rıza göstermezse, yani sadece yemin etme yolu kalırsa, hasım yemine davet edilir, yemin ettiği takdirde yemin isteyen, yapılan yemine rıza göstermelidir, zira rıza göstermesi vaciptir. Eğer bu, halk arasında cereyan eden, kimi zamanlarda bazı kimselerin birbirlerine karşı kusurlu olmaları türünden vb. şeylerdense, bir müslümanın diğer bir müslüman üzerindeki hakkındandır. Böyle bir şeye sebep olan kişi özür dileyerek yeminle durumunu bildirirse veya böyle bir töhmetten habersiz olduğunu söylerse karşıdaki kişiye bunu kabul etmek düşer. Çünkü müslümanın müslüman üzerindeki hakkı, aksi sabit olmadıkça kardeşi hakkında hüsnü zan beslemektir. Nitekim Ömer'den ﷺ gelen eser bu meyandadır. Herhangi bir müslümandan zuhur etmiş kötü bir kelimeden dolayı, eğer ifadesinde hayra göre bir yorumlamaya çıkış bulunabiliyorsa, hakkında kötü düşünmemek gerekir.

Burada tevazu, ülfet, mahabbet ve benzeri Allah'ın sevip dilediği maslahatlara ilişkin hususlar yer almaktadır. Dolayısıyla uzak görüşlü olan bir kimse bunları kavrar. Çünkü bu, kalpleri Allah'a taatte birleştirmek mânâsına gelir. Ayrıca güzel ahlak kapsamına girer ki, kul için mizanda en ağır basacak olan şeydir. Nitekim hadiste böyle belirtilmiştir. Bu amel, en güzel ahlak kurallarındandır.

Rasûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

"Kıyamet Gününde mü'minin mizanında güzel ahlaktan daha ağır basacak bir şey yoktur. Gerçekten Allah ağzı bozuk kimseye buğzeder." [422]

Ey kendi nefsine öğüt vermek isteyen!

Seni Allah nazarında düzeltecek, ıslah edecek şeyi düşün. Allah'ın ve kullarının haklarına uy, müslümanları hep mutlu kıl. Müslümanlardan tiksinmeyi, uzak durmayı bırak, elini onlara karşı sıkı tutma. Onlardan kendini üs-

422 Ebu Davud, Edeb: 8; Tirmizi, Birr: 61. Tirmizi bu hadis için "sahih"tir demiştir

tün görme. Çünkü böyle bir davranışta akla hayale gelmedik sıkıntı ve zarar yatmaktadır. Bu hususlarla ilgili bilgiler edeb ve başkaca kitapların konusu içerisinde gayet uzun uzun ele alınmıştır. Kim böyle bir şeyle rızıklandırılır, kendisiyle amel etmesi gerekli olan şeyleri uygular ve terk edilmesi gereken leri de bırakırsa, bu onun gerçekten dininde iyi bir kimse olduğunu ve olgun bir akla sahip bulunduğunu ortaya koyar. Zayıf ve miskin kulu için muvaffakiyet ve yardım sadece Allah'tandır.

Allah en iyisini bilendir.

583

ALLAH ﷻ VE SEN DİLERSEN SÖZÜ

(Kuteyle binti Sayfi, Ensar kadınlarından sahabiye olan bir kadındır, aynı zamanda hicret de etmiştir. Nesai'nin Sünen'inde hadisleri yer almıştır. Burada zikredilen hadis de onlardan biridir. Kendisinden de Abdullah b. Yesar el-Cu'fi rivayette bulunmuştur)

Kuteyl ؓ diyor ki:

"Yahudilerden birisi Rasûlullah'ın ﷺ huzuruna gelerek:

"Siz müslümanlar da şirk koşuyorsunuz; çünkü 'Allah ve sen diledin de şu iş oldu' diyorsunuz, 'Kabe hakkı için' diye yemin ediyorsunuz." dedi.

Bunun üzerine Rasûlullah ﷺ müslümanların, yemin etmek istedikleri takdirde Kabe'nin Rabbi Allah üzerine yemin etmelerini ve 'Allah diledi, sonra da sen diledin' demelerini, emir buyurdu." [423]

Bu hadiste şu gerçek yer almaktadır.

Hak nasıl olursa olsun ve nereden gelirse gelsin kesinlikle kabul edilmelidir.

Burada müslümanlar Ka'be'ye yemin etmekten men edilmişlerdir. Herkesin bildiği gibi Ka'be, Beytullah'tır. Burası müslümanların bir farz olarak haccetmek ve umre yapmak üzere ziyarete gittikleri yerdir. Bu hadis, genel mânâda Allah'a her türlü şirk koşmayı kesin bir şekilde yasaklamaktadır. Ne mukarreb bir melek, ne mürsel bir peygamber ve ne de yeryüzünde Allah'ın Beyti olan Kabe ya da bunlardan başka bir şey üzerine yemin edilmez. Bugün ümmetin ne duruma geldiği gözler önündedir. Ümmet Ka'be'ye yemin ediyor ve sadece Allah'ın kadir olduğu şeyleri Ka'be'den ister hale gelmiş bulunuyor. Halbuki Kabe bir kimseye ne yarar getirir, ne de bir zarar verir. Allah ﷻ, şeriatında kullarına burayı sadece tavaf etmelerini, burada ibadette bulunmalarını öngörmüş ve burayı ümmeti için bir kıble kılmıştır. Bu itibarla burayı tavaf etmek meşrudur; fakat burası üzerine yemin etmek, buradan

423 Nesai, Eyman: 9, 12, 15, 16; Ahmed: 6/371

"Beni Allah'a eş mi koşuyorsun? Yalnız Allah diledi de!" buyurdu.[424]

Bu da daha önce geçen durumun şirk olduğunu göstermektedir. Çünkü "vav" atıf edatıyla yapılan bir atıf ikisi arasında eşitliği bildirir.

"Sen beni Allah'a denk mi tutuyorsun?" Burada görüldüğü gibi kim, herhangi bir kulu küçük şirkte de olsa Allah ile denk tutarsa, ister dilemiş olsun, ister olmasın, onu Allah'a denk ve eşit tutmuş olur. Cahillerin söylediklerinin aksine gerçek budur, her iki şirk türünden de sakınmak gerekir. Allah kime hayır murad etmişse, onu dinde fakih kılar. (Âişe'nin ؓ anabir kardeşi) Tufeyl ؓ diyor ki:

"Bir gece rüyamda bir kaç Yahudiye rastladığımı gördüm ve onlara:

"Uzeyr Allah'ın oğludur demeseydiniz gerçekten çok iyi olurdunuz." dedim. Onlar'da:

"Allah ve Muhammed diledi" diyen siz değil misiniz?" cevabını verdiler. Sonra bir hristiyan cemaaatine rastladım ve onlara:

"İsa Allah'ın oğludur demeseniz, hakikaten çok iyi olurdunuz." dedim. Onlar da bana:

"Allah ve Muhammed diledi diyen siz değil misiniz?" dediler.

Sabah olunca bunu birkaç kişiye anlattım, sonra Rasûlullah'ın ﷺ huzuruna giderek ona da anlattım. Rasûlullah ﷺ bana:

"Bu rüyayı hiç kimseye anlattın mı?" diye sordu.

"Evet" dedim. Bunun üzerine Rasûlullah ﷺ, Allah'a hamd ve sena ettikten sonra dedi ki:

"Tufeyl bir rüya gördü. İçinizden bir kısmınıza da anlattı. Sizlerin söylemekte olduğunuz bir söz vardı ki, onu daha önce yasaklamam gerekiyordu; fakat şu şu sebepler beni engelledi. Artık 'Allah ve Muhammed diledi' demeyin, yalnız 'Allah diledi' deyin."[425]

Bu rüya haktır. Rasûlullah ﷺ bunu kabullenmiş ve gereğiyle de amel etmiştir. Onlan, 'Allah diledi ve Muhammed de diledi' gibi sözler söylemekten menetmiş, sadece 'Allah diledi' demelerini emretmiştir. Kuşkusuz bu, ihlâsı en mükemmel şekilde yerine getirmektir ve şirkten en uzak olandır.

424 İbn Mace, Keffaret: 2, 13 ; Nesai, Amelü'l-Yevm vel-Leyl: 988 ; Buhâri, Edebü'l-Müfred: 787 ; Ahmed: 1/214, 247, 283 ; Elbani, Ehadisu's-Sahiha: 139

425 İbn Mace, Keffarat: 2, 13; Darimi, İstizan: 63; Ahmed: 5/72, 393; Elbani, Ehadisu's-Sahiha: 137, 138

Burada tevhid açıkça dile getirilmiş, Allah'a denk kabul etme olayı reddedilerek tüm yönleriyle menedilmiştir. Uzağı görebilen kimse, tevhid ve ihlâs makamının kemal (en üst) mertebesini tercih eden kimsedir.

"Şu şu sebepler beni engelledi." kavline gelince; bu ifade kimi tariklerde:

"Hayası onu engellemişti." şeklindedir.

Zikredilen hadise göre, Tufeyl'in rüyasından sonra Rasûlullah ﷺ ümmetine hitapta bulunarak, onları açık bir şekilde hadiste zikredilen sözlerden menetti ve bunu Allah dinini kemale erdirip nimetini tamamlayıncaya kadar durmaksızın sürdürdü. Allah'ın salat ve selamı kendisi üzerine, ehli beytine, ashabına ve hepsine olsun.

Burada aynı zamanda Rasûlullah'ın ﷺ:

"Salih rüya nübüvvetin 40 cüzünden bir cüzdür"[426] kavlinin mânâsı da yatmaktadır. Bu hadis, Rasûlullah'ın ﷺ peygamberliğinden önce gördüğü rüyaların durumunu haber verir. Çünkü kendisi Hira Nur dağındaki mağarada rüya görür, gördüğü rüya aynen sabah aydınlığı gibi ortaya çıkardı. Bu, yüce Allah'ın onu vahyi almaya hazırladığı bir sırada olmuştu. Bu dönem altı aylık bir zaman dilimini kapsar. Dolayısıyla bu, 23 yıllık zaman diliminin 46'da birini oluşturur.

En iyisini de ancak Allah bilir.

"Bu hadis, Rasûlullah'ın ﷺ nübüvvetten önceki dönemde gördüğü rüyayı haber verir." ifadesiyle, Şeyh Hamid ﷺ şunu belirtmek istemiştir. Rasûlullah'ın ﷺ salih rüyayla ilgili olarak söylediği, "Salih rüya, nübüvvetin 40 cüzünden bir cüzdür" kavli, olmuş ve geçmiş olan bir gerçeği haber vermektedir. Yoksa durum hala öyle demek değildir. Rasûlullah'ın ﷺ bundan muradı, geçmiş ve geleceğe ilişkin rüyaların cinsinden, durumlarından haber vermek, bu rüyaların aynı zamanda faydalı bilgileri içerdiğini ve müjdeler getirdiğini ve bunların yararlarının da, gayble ilgili haberleri içeren nübüvvet cüzlerinden bir cüz olduğunu bildirmektir. İşte bu yüzden farklı farklı rivayetler gelmiştir. Mesela kimi lafızlarda, bunun nübüvvetin 45 cüzünden bir cüz olduğu bildirilirken, kimisinde 40 da bir, kimisinde ise nübüvvetin 70 cüzünden bir cüz olduğu haber verilmiş ve böyle hadisler gelmiştir. Hatta bazı hadislerde başkaca lafızlar da varid olmuştur. Eğer maksat Şeyh Hamid'in dediği gibi olsaydı, bu, farklı ibarelerle gelmezdi. Burada farklılığın aslı -Gerçi en iyisini yine de Allah bilir-salih rüya haddizatında, rüya gören kimsenin sa-

426 Tirmizi, Rüya: 6, Ebu Davud, Edeb: 96

lihliğine ve rüyası karineler ve şahitlerle değerlendirilme durumuna bağlıdır. Ki bu karineler ve şahitler rüyanın doğruluğunu gösterir. Alimler de bizim bu anlattıklarımıza ilişkin nass göstermişlerdir.

İmam Nevevi ﷺ Müslim şerhinde şöyle der:

"Kadi dedi ki, Taberi bu ihtilafa işaret etti. Bu itibarla rüyayı gören kimsenin durumuna başvurulur. Eğer rüyayı gören kimse salihlerden biri ise, bu rüya, dolayısıyla 40 cüzden bir cüz olur. Fasık ise, 70 cüzden bir cüzdür. Bir başka söylenişe göre de asıl murad, bunun bilinemeyen 70 cüzden bir cüz olduğudur. Açık olan ise 40 cüzden bir cüz oluşudur. Daha sonra Hattabi'den alıntı yapılıyor, o da kimi ilim erbabından tıpkı şeyh Hamid'in söylediği gibi nakillerde bulunuyor. Daha sonra Marzi'den alıntılar yapıyor. İşte onun ifadesi:

"Denilir ki, rüyalardan murad, kendisinde hasıl olan birtakım şüpheler bulunduğudur. Böylece nübüvvetten, 40 cüzden bir cüz olması itibariyle ayırd olunur."

(En iyisini yine de Allah bilir.)

Zamana Sövmek

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Dediler ki: "(Bütün olup biten) Bu dünya hayatımızdan başkası değildir, ölürüz, diriliriz. Bizi kesintisi olmayan zaman (dehrin akışın) dan başkası yıkıma (helaka) uğratmaz." Oysa onların bununla ilgili hiçbir bilgileri yoktur; onlar yalnızca zannediyorlar." (Casiye: 45/24)

İmad, İbn Kesir tefsirinde diyor ki:

"Allah ﷻ kafirlerin densizliğinden ve Kıyamet Gününü inkar etme bakımından onlarla aynı inançta olan müşrik Araplardan haber veriyor. Bunlara göre sadece bu dünya hayatı vardır. Bir toplum ölür gider, onların ardından bir başka toplum yaşayarak hayatı sürdürür. Ortada ne bir tekrar dirilme, ne de Kıyamet vardır. Bu görüşü savunanlar ilahiyatçı felsefecilerdir. Onlar ilkliği ve dönüşü (Bed ve ric'ati) inkar ederler. Dehriliği savunan dönüşümcü felsefeciler ve Allah'ı inkar edenler şöyle diyor ve şöyle inanıyorlar:

Her bir 36 bin yıl devrinde, her şey ilk olduğu konumdaki durumuna gelir. Bunların iddialarına göre bu durum sonsuza dek defalarca tekrarlanıp duracaktır. Bunlar, akla uygun olanı, ona karşı büyüklük göstererek reddederler ve nakle dayalı şeyi de yalanlarlar. İşte bu yüzden de 'Bizi zamandan başka bir şey helak etmez.' derler.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Onların bu hususta hiçbir bilgileri yoktur, sadece zanna dayanmaktadırlar."

Yani kuru bir vehim ve hayale dayanıyorlar.

Ebu Hureyre'den ؓ Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Allahu Teâlâ şöyle buyurdu: "Ademoğlu dehre söverek beni gücendiriyor. Oysa ki dehr benim. İş benim elimdedir. Geceyi gündüze ben aktarıyorum."[427]

Bir diğer rivayet de şöyledir:

"Dehre sövmeyin. Çünkü gerçekten ben, evet ben dehrim."

Bir başka rivayet de şöyledir:

"Ademoğlu, 'yazıklar olsun dehre (zamana)' demesin. Çünkü ben, evet ben dehrim. Geceyi ve gündüzü ben gönderiyorum. Dilediğim zaman onların ikisini de tutarım."[428]

Şerhussünne adlı eserde deniyor ki:

"Sıhhati üzerinde ittifak olunan bu hadisi Buhârî ve Müslim, Ma'mer tarikiyle birkaç yönden Ebu Hureyre'den tahric etmişlerdir. Demiştir ki: "Bunun mânâsı şudur:

Araplar, adetleri gereği, başlarına bir felaket geldiğinde zamana söverlerdi. Çünkü Araplar başlarına gelen musibeti, hoşlanmadıkları şeyleri zamana (dehre) nispet ediyorlardı. Diyorlardı ki: "Onların başına zamanın belaları düştü. Zaman onları darmadağın etti."

Başlarına gelen şiddetli olayları, felaket ve musibetleri dehre izafe ettiklerinde, bunun failine söverlerdi. Doğal olarak bunun sonuçta varacağı yer Aziz ve Celil olan Allah'a dayanıyordu. Çünkü gerçekte işleri meydana getiren, onları yapan ve var eden Allah'tır. İşte bu yüzden zamana sövmekten menedildiler."

Bunu İbn Cevzi, bu tarikle, gerçekten garib bir siyakla rivayet etmiştir. Yani Süfyan b. Uyeyne tarikiyle Zühri'den, Said b. Müseyyeb'den, o da Ebu Hureyre'den, o da Rasûlullah'tan ﷺ rivayet etmişlerdir. Rasûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

427 Buhârî, Tefsir: 1, Tevhid: 35, Edeb: 101; Müslim, Elfaz: 1,2; Ebu Davud, Edeb: 181
428 Buhârî, Tefsir: 45/1, Tevhid: 35, Edep: 101; Müslim, Elfaz: 1-2, 5-6; Ebu Davud, Edep: 169; Ahmed: 5/299, 311

"Cahiliye halkı, şöyle derlerdi: "Bizi ancak gece ile gündüz helak ediyor. Bizi helak eden, öldüren ve dirilten odur." Allah kitabında şöyle buyuruyor:

"Bizim sadece dünya hayatımız var, ölür ve diriliriz, bizi helak eden sadece dehrdir." Dehre söverler. Aziz ve Celil olan Allah buyurdu ki:

"Ademoğluna eza verir de, dehre söver. Oysa Dehr benim, iş benim elimdedir, geceyi gündüze ben çeviririm."

Aynı şekilde İbn Ebu Hatim, Ahmed b. Mansur'dan, bu da Süreye b. Nu'man'dan, o da benzerini İbn Uyeyn'den rivayet etmişlerdir. Sonra Yunus'tan, İbn Vehb'den, Zühri'den, Ebu Seleme'den, o da Ebu Hureyre'den rivayet etmiştir:

"Rasûlullah'ın ﷺ şöyle dediğini işittim:

"Allahu Teâlâ şöyle buyuruyor: "Ademoğlu dehre sövüyor, oysa dehr benim, gece ile gündüz benim ellerimdedir."[429]

Sahih sahibi, Nesai, Yunus b. Yezid hadisinde rivayet etmiştir.

Muhammed b. İshak Ala b. Abdurrahman'dan, o da babasından, o da Ebu Hureyre'den rivayet etmiştir, Rasûlullah ﷺ dedi ki:

"Allah şöyle buyurdu:

"Kulumdan ödünç istedim de vermedi. Bana söverek şöyle dedi: "Vay anasına dehrin." Oysa dehr benim."[430]

Şafii, Ebu Ubeyde ve başka imamlar:

"Dehre sövmeyin, gerçekten dehr bizzat Allah'tır" kavlinin tefsirinde şöyle dediler: "Araplar cahiliye dönemlerinde, başlarına bir bela, sıkıntı ya da şiddet gelince:

"Vay anasına bu dehrin, yazıklar olsun bu zamana." derler ve yaptıklarını dehre isnad ederek ona söverlerdi. Oysa bu sövdükleri şeylerin faili Allah'tır. Ona sövdüklerinde adeta Allah'a sövmüş gibi olmaktadırlar. Çünkü bu olan şeylerin gerçekte faili sadece Allah'tır. İşte bu açıdan Allah, bu sakıncası sebebiyle dehre sövmeyi yasaklamıştır. Böyle yaptıkları takdirde sözleriyle Allah'ı kastetmiş ve dolayısıyla işlenen şeyleri ona isnad etmiş olurlar. Doğrusu bunun yorumuyla ilgili olarak söylenen en güzel söz budur. Murad olunan da budur. Allah en iyisini bilir."

429 Beyhaki, 3/3365
430 Terğib, 3/471, Mansur, 6/35

"Gerçek olan vaad yaklaşmıştır. İşte o zaman, inkar edenlerin gözleri yuvalarından fırlayacak: "Eyvah bize! Biz bundan tam bir gaflet içindeydik. Hayır, bizler zalim kimselerdik" (diyecekler). Gerçekte siz de, Allah'tan başka taptıklarınız da Cehennem odunusunuz. Siz ona varacaksınız." (Enbiya: 21/97-98)

Ancak "summe" atıf (bağlaç) edatıyla matuf olan, bundan müstesnadır. Çünkü "summe" edatıyla matuf olan, mühlet verilmesi nedeniyle matufun aleyh'ten geride gelir. Bunun da bir sakıncası yoktur, çünkü tabi durumundadır.

İbrahim en-Nehai:

"Allah'a ve sana sığınırım" denmesini doğru bulmaz "Önce Allah'a sonra da sana sığınırım" demenin daha doğru olacağını söylerdi.

Aynı şekilde "Allah ve filan olmasaydı" ifadesinin yanlış, "Allah ve sonra da filan olmasaydı" ifadesinin doğru olacağı görüşündeydi.

Bu hususta hangisinin caiz olup hangisinin olmadığı konusu daha önce geçmiş idi. Bu, hazır ve yaşayan için böyledir. Çünkü bu kimsenin herhangi bir şeyde gücü olabilir. Fakat ölmüş olanlara gelince, bunlar kendilerini çağıranları duymazlar. Onlar için bir yarar ya da zarar sağlama güçleri de yoktur. Onlar hakkında böyle bir şey iddia edilemez. Kesinlikle şu veya bu anlamda bu tür sıfatlara sahip oldukları söylenemez. Kur'ân bu gerçeği açıklıyor ve böyle bir davranışın onları ilah edinmek olduğunu haykırıyor. Bu mânâda onlardan bir şey istemek ya da sözleriyle insanları onlara rağbet ettirmek veya batın ve zahir mânâdaki herhangi bir ibadeti bunlar için yapmak gibi durumlar onları ilahlaştırmaktır. Bu gerçeği bize Kur'ân bildirmektedir. Kur'ân'ı gereğince düşünen ve onu anlama şerefine nail olan bir kimse, dininde basiret sahibidir, uzağı gören bir kimsedir. Muvaffakiyet Allah'tandır.

İlim kesinlikle zorla alınmaz. O ancak sebeplerine sarılmakla kazanılır. Bunların bir kısmını bir zat aşağıdaki şiirinde açıklamıştır:

Kardeşim, ancak altı şey sayesinde ilim sahibi olursun.

Sana bu altı şeyi etraflıca açıklayayım.

Zeka, hırs, gayret, sonuca ulaşmak için sabır.

Hocanın yol göstermesi ve uzun bir zaman.

dua ile bir şeyler istemek yasaktır. Ey mükellef kimse! Şeriatça kabul edilenle yasaklananı birbirinden ayır. Halkın sıradan kimseleri sana karşı çıksalar da aldırma. Çünkü onlar dört ayaklı hayvanlar gibidirler, belki yolca daha da sapıktırlar.

"Siz müslümanlar da Allah'a şirk koşuyorsunuz." kavline gelince; bunda kulun bir dilemesi var ise de bu, Allah'ın dilemesine bağlıdır. Kul bir şeyi dilese bile, o şeye kudreti yetmez. Ancak Allah'ın dilemesi halinde istediği yerine gelebilir.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Aranızdan dosdoğru yolda gitmek isteyenler için, Alemlerin Rabbi olan Allah dilemedikçe siz dileyemezsiniz." (Tekvir: 81/28-29)

"Şüphesiz, bu bir öğüttür. Artık dileyen Rabbine bir yol bulabilir. Allah dilemedikçe siz dileyemezsiniz. Gerçekten Allah, bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir." (İnsan: 76/29-30)

İşte bu âyet ve hadislerde Kaderiye ile Mutezile'ye cevap verilmiştir. Zira kaderi inkar edenler, kul için, Allah'ın murad ettiğine aykırı bir şeyi kabul ediyorlar. Onların bu görüşlerinin batıl olduğuna ilişkin bilgi, "Kaderi inkar edenler" bölümünde ele alınacaktır. Bunlar bu ümmetin mecusileridirler.

Ehli Sünnet vel Cemaat ise bütün konularda olduğu gibi bu konuda da Kitap ve Sünnete bağlı kalarak, kulun dilemesinin Allah'ın dilemesine bağlı bulunduğunu kabul eder. Ehli Sünnetin, kulların fiil ve sözleriyle ilgili inançları bu yoldadır. Hepsi de Allah'ın dilemesine ve iradesine bağlıdır. Eğer durum Allah'ın şeriatına uygun ise buna rıza gösterir ve onu sever, eğer aykırı ise, kulundan böyle bir şeyin varlığını hoş karşılamaz. Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Eğer inkar edecek olursanız, artık şüphesiz Allah size karşı hiçbir ihtiyacı olmayandır ve O, kulları için inkara rıza göstermez. Ve eğer şükrederseniz, sizin için ondan razı olur. Hiçbir günahkar, bir başkasının günah yükünü yüklenmez. Sonra Rabbinize döndürüleceksiniz, böylece yaptıklarınızı size haber verecektir. Şüphesiz O, sinelerin özünde saklı olanı bilendir." (Zümer: 39/7)

Burada aynı zamanda Ka'be adına yemin etmenin şirk olduğu hususu da açıklanmaktadır. Çünkü Nebi ﷺ, Yahudinin:

"Siz de şirk koşuyorsunuz" sözü üzerine ikrarda bulunmuştur.

İbn Abbas'ın رضي الله عنه rivayetinde de bir adam Rasûlullah'a ﷺ hitaben:

"Allah ve sen dilediniz" deyince, Rasûlullah ﷺ ona:

Kurratu'l-Uyun'da ise şu ifadeler yer almaktadır:

"Gerçekten bu lafız ancak Allah için doğrudur. O, Melikül Emlaktir. Zira hakikatte Malik O'dur. Mülk O'nundur, hamd O'na aittir. O her şeye kadirdir. Meliklere de, onların dışındaki her şeye de kendi dilemesi ve iradesiyle tasarruf eder.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"*De ki: "Mülkün sahibi Allah'ım! Dilediğine mülkü verirsin ve dilediğinden mülkü çekip alırsın, dilediğini aziz kılar, dilediğini alçaltırsın; hayır senin elindedir. Gerçekten sen, her şeye güç yetirensin.*" *(Al-i İmran: 3/26)*

Allahu Teâlâ'nın yüceltilip tazim olunduğu bir şeyle mahlukun tazimi doğru değildir, yakışık almaz. Dolayısıyla benzeri olan şeylerle de tazim caiz değildir.

İşte Muhammed et-Temimi da bundan dolayı konu başlığını böyle koymuştur. Çünkü böyle bir ifade tarzı ancak Allah için kullanılabilir. Mahlukunun bununla adlandırılması doğru değildir. Çünkü tazim, kemal anlamı taşıyan her lafız, sadece her şeyden yüce ve münezzeh olan Allah için geçerlidir. Allah'tan başkası için caiz olmaz.

Hadiste geçen lafzın vb. lafızların yalnızca Allah hakkında söylenmesi doğru olur. O Melikül Emlak'tır. O'ndan daha yüce ve daha büyük bir melik yoktur. O Malikul Mülktür, Celal ve İkram sahibidir. O mülkü kullarından dilediğine veren Allah'tır. O, meliki mülkünden sıyırıp çıkarır, kimi zaman mülkü verir ve kimi zaman da alır. Bundan böyle müsemması ortadan yok olan ve hakikati kalmayan bir isim olmaktan öteye geçemez.

Ancak alemlerin Rabbi Allah'a gelince, O'nun mülkü daimdir, kamildir ve sonsuzdur. Adalet ve ölçü O'nun elindedir. Dilediğini kısar, dilediğini yüceltir, bırakır. Her şeyden münezzeh olan Allah, ilmiyle kullarının amellerini muhafaza eder, hafaza meleklerinin yazdıklarını da muhafaza eder. Dolayısıyla her bir çalışanı ameliyle değerlendirir. Eğer hayır işlediyse karşılığında hayır görür. Eğer kötülük işlemişse karşılığında kötülük bulur.

Nitekim hadiste şöyle gelmiştir:

"Allah'ım, Hamdin tümü senin içindir. Mülkün hepsi de senindir. Hayrın hepsi senin elindedir. Her iş sonunda sana döner. Senden her hayrı isterim ve her kötülükten de sana sığınırım."[433]

433 Terğib: 2/441

Süfyan b. Uyeyne diyor ki:

"Acemlerin söyleyegeldikleri 'şahinşah' kelimesi de, "Melikül emlak"ın karşılığıdır." İşte bu kelime Arap dili dışında 'Melikül emlak' ifadesine denk olduğundan Süfyan bunu örnek olarak getirdi.

(Hafız İbn Kesir "el-Bidaye ve'n-Nihaye" adlı eserinde (12/43) te hicri 429 yılı olaylarıyla ilgili olarak, Ramazan ayında meydana gelen bir hadiseyi aktarıyor ve şöyle diyor:

"İşte bunlardan birisi de Celaluddevle'nin aldığı halifelik emriyle melikül mülk, el-Kaim lillah ile ilgili bu durumdur. Kendisine bu lakabın verilmesi; hatta minberlerde dahi bununla anılması yüzünden bir hayli olaylar ve sıkıntılı anlar yaşanmıştır. Bu yüzden hatiplere taş ve kireç parçaları fırlatılmış, büyük bir fitne meydana gelmişti. Halk bu yüzden kadılardan ve fakihlerden fetvalar almaya başladı. Şafii mezhebinden olan Ebu Abdullah Saymari bununla ilgili şöyle bir fetva verdi:

"Bu tür isimlerle anılmak, kişinin niyet ve maksadına bağlıdır. Nitekim Allah ﷻ şöyle buyurmuştur:

"Peygamberleri onlara dedi ki: "Allah size Talut'u (melik olarak) gönderdi." Onlar: "Biz hükümdarlığa, ondan daha çok hak sahibiyken ve ona bir mal (servet) bolluğu verilmemişken nasıl hükümdarlık (mülk) onun olabilir?" dediler. O (şöyle) demişti: "Doğrusu Allah size onu seçti ve onun bilgisini ve beden gücünü artırdı. Allah, mülkünü kime dilerse verir; Allah (rahmeti ve gücü) geniş olandır, bilendir." (Bakara: 2/247)

Yine Allah ﷻ:

"Onların ardından bir melik vardır" buyurmuştur. Madem ki yeryüzünde de melikler olmaktadır; bu durumda bazılarının bazısından üstün ve büyük olmaları gerekir. Dolayısıyla burada yadırganacak bir şey yoktur ve yaratanla yaratılanı denk tutan bir durum da söz konusu değildir.

Kadı Ebuttayyib Taberi de:

"Aslında mutlak anlamda "Melikül mülk" demek caizdir" demiştir. Bunun mânâsı şöyledir:

"Yeryüzünün meliklerinin meliki / padişahlar padişahı" "Kafiyul küfat ve Kadiyul kudat" denmesi caiz olduğuna göre melikülmülk demek de caizdir. Zira bu gibi lafızların kullanılmasından, yeryüzünün meliklerinin meliki mânâsı anlaşılmaktadır." Bu durumda, bu konudaki şüphe ortadan kalkmış olmaktadır. Nitekim onların şu ifadeleri de bu mesabededir:

"Allah'ım! Meliki ıslah et."

Hanbeli mezhebinden et-Temimi de bunun bir benzerini şöyle yazmıştır:

"Maverdi, el-Havi'l-Kebir'in ashabından olan bu zatın da bunu caiz gördüğüne ilişkin nakil yapmıştır. Ancak bundan meşhur olarak gelen nakil, İbnul Cevzi'nin ve Şeyh Ebu Mansur b. Salah'ın, "el Edebul Müfti"de yazdıkları nakildir. Kendisi bundan menedilmiş ve men etmekte ısrarlı olmuş, kendisinin melik Celaluddevle ile de yakın arkadaşlığı bulunmasına rağmen yine de karşı çıkmıştır. Kendisine melik çok gidip gelirdi. Melik, bir defasında bir bayram gününde bu zatı huzuruna çağırdı, o da gitmek istememesine rağmen kendisine bir şey olacağı endişesiyle, çekine çekine Melikin huzuruna vardı. Yüzyüze geldiklerinde Celaluddevle ona:

"Ben de kesinlikle biliyorum ki seni bundan meneden şey, bu işte bunu caiz görenlerdir. Sana karşı olan sohbetim, arkadaşlığım ve senin yanımdaki yerin bellidir. Ancak hakka tabi olman, her şeye ve herkese rağmen böyle bir tercihe gitmene neden olmaktadır. Eğer halktan herhangi birini bana karşı suçlu kabul etseydim, kesinlikle bu sen olurdun. Ama senin şu tutumun, sana olan arkadaşlığımı, sevgimi ve yüce yerini artırdı."

İbn Kesir diyor ki:

"Kadı Maverdi'yi böyle bir şeye karşı çıkmaya götüren şey, onun sünnete bağlılığıdır. Çünkü bu konuda farklı tariklerle birçok hadis sahih bir şekilde gelmiştir.

Ahmed b. Hanbel der ki:

"Bize Süfyan b. Uyeyne Ebuzzenad'dan, bu da A'rac'dan, o da Ebu Hureyre'den ؓ rivayet ediyor. Nebi ﷺ şöyle buyurmuşlardır:

"Allah katında en zelil ve en hakir isim Kıyamet Gününde Melikül emlak diye adlandırılan kimseninkidir."[434]

Zühri diyor ki:

"Amr Şeybani'ye, "Ahnau ismin" nedir diye sordum, şöyle dedi:

"En alçak, aşağılık, bayağı isim" demektir."

Bunu Buhârî, Ali b. El-Medeni'den, bu da İbn Uyeyne'den rivayet etmiştir. Müslim de, Hemmam tarikiyle Ebu Hureyre'den, bu da Nebi'den ﷺ rivayet etmiştir. Rasûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

434 Buhârî, Edeb: 114; Ebu Davud, Edeb: 62; Tirmizi, Edeb: 6; Ahmed: 2/244

"Kıyamet Gününde Allah'a karşı en ğayızlı -Allah'ın kendisine ğayzda bulunduğu kimse- ve en iğrenç kimse (Melikül emlak) diye adlandırılan kimsedir. Allah'tan başka malik yoktur. Yalnız Allah vardır."[435]

Azizi de "eş-Şerhu'l-Kebir" eserinde der ki:

"Yani kendisini bu isimle isimlendiren veya başkasına bu ismi veren, bundan memnun kalan ve bunu inkar eden vb. "Şahı sahan" lakabı da bu mânâdadır. Acemler (Arap olmayanlar) muzafun ileyhi, muzafa takdim ederler. Buna Melikşah ifadesi de eklenmiştir. Şöyle denilmiştir:

Yukarıda anılanlardan herhangi bir isimle anılmak doğru olmayıp yasaklandığına göre, bu vasıfları kendisinde bulunduran herhangi bir isimle anılmak da caiz değildir. Örneğin Allah, Cebbar ve Rahman gibi isimlerle anılmamak çok daha evladır."

Kurtubi der ki:

"Özetle hadiste geçen bu gibi bir isimle adlandırılmak, işi kibre ve büyüklenmeye kadar vardırır. Oysa böyle bir isim ve unvan yaratılmışlar için geçerli değildir, yakışık almaz. Böyle olması halinde bu kimse, hak olan ilaha mahsus bir şeyi almış olur. Halbuki kendisi kesinlikle tüm yaratılanların maliki değildir. Böyle olan sadece bir tek Allah'tır. Bu nedenle bu ismin yalnızca her şeyden münezzeh olan Allah için kullanılması doğrudur. İşte bu sebeple bu ismi alanlar zelillik ve alçaklıkla ve hiçbir mahlukun cezalandırılmadığı bir ceza ile cezalandırılırlar. Mülk de yalnız Allah'ındır. Melik de, Malik ismi de sadece Allah için geçerlidir."

Tayyibi der ki:

"La malike illallah" ifadesi, böyle bir isimle isimlendirilmenin haramlığının illet ve sebebini belirtmektedir. Hakiki malik Allah'tan başkası değildir. Kim böyle bir isimle anılmak isterse, yüce Allah'ın azamet ve kibriya ridasında onunla çatışmaya girmiş ve onun kulu olmaktan kaçınmış olur. Çünkü malikiyet vasfı sadece Allah'a aittir. O'ndan başkasına geçemez. Kim de haddini aşarsa onun için bu dünya da rezillik, ahirette de Cehennem ateşine atılmak vardır."

İbn Bezize'nin bazı hocalarından nakline göre, tanınmış şairlerden Ebul Atahiye'nin iki kızı varmış. Bunlardan birinin adını Allah, birisinin adını Rahman koymuş. Bu, gerçekten en büyük çirkinliklerden, en ağır cürümlerden ve rezilliklerdendir. Söylendiğine göre bu zat sonradan tevbe etmiştir.

435 Müslim, Adab: 4

Bazıları, Melikül emlak ifadesine bir de "Hakimül hükkam"ı eklemişlerdir. Zemahşeri bu unvanı taşıyanlara şiddetle karşı çıkmıştır. Kendisi:

"Sen hakimler hakimisin" âyetinin tefsiriyle ilgili olarak şöyle demiştir:

"Günümüzde nice cehalet bataklığında boğulanlar var ki, hepsi de hükümet taklitçileridirler. Kendilerini "Akdal kudat" diye isimlendiriyorlar ki bu, "Ahkemül hakimin"in mânâsıdır. Bunları düşün de kendine bir ibret çıkar.

İbnul Münir " Akdaküm ala / aleyye" nin haberine itirazda bulunmuş ve bunun caizliğinin alındığına karşı çıkmıştır. Bu itibarla kadıların en adil ve en alim olanına kendi zamanında: "Kadiyul kudat" denmesine itirazda bulunarak, bunun caizliği bundan alınmıştır ifadesine karşı çıkarak onu kötülemiştir. Nevadir'de yer alan bilgilere göre, İzz b. Cemaa, babasını uykuda görmüş ve durumundan sormuş, o da şöyle demiştir:

"Benim için şu isimden daha zararlı bir şey olmadı. Vesika kaydedenlerin bu yüzden, "Kadiyul kudat" ifadesiyle kayda geçmesini yasaklamış ve aksine "Müslümanların kadısı" diye kaydolunmasını istemiştir.

İbn Kayyim der ki:

"Seyyidünnas" diye isimlendirilmek haramdır. Aynı şekilde "Seyyidül küll" denmesi de haramdır. Tıpkı kişinin "Seyyidi veledi Adem" diye isim almasının haram olması gibi... Çünkü bununla sadece Rasûlullah ﷺ adlandırılmıştır."

Ebu Tahir de ؒ der ki:

"Kimi İslâm beldelerinde halkın bildiği birtakım unvanlar eklenebilir. Örneğin; Sahibul İzzeti, Sahibul Celaleti vb. Bu tür lakap ve unvanlar, özellikle Arapların Acemlerle karışmasından, bunların İslâm devletine egemen olmalarından sonra ortaya çıkmıştır. Bunlarda adeletten, dindarlıktan, doğruluktan, ilim ve faziletten yana gerek Allah ve gerekse halk katında zinet sayılan hiçbir şey olmadığı gibi, tam aksine bunun tam zıddı nitelikler mevcuttur. Bu lakaplarla anılmak isteyen bu kimselerin tek endişeleri halkın gözünden düşmek idi. Bu nedenle kendileri için böyle isim, lakap ve unvanlar oluşturdular ki, halkın gözünde heybet, korku ve zoraki bir saygınlık elde edebilsinler. Halbuki Selef ؓ birbirlerini kendi adlarıyla veya aldıkları görevlerin adlarıyla çağırırlardı ve hepsinin de gönülleri birbirlerine karşı sevgi, tazim, vakar ve alim ve emirlerine karşı saygı ve tazim doluydu. Çünkü gerek alimlerin, gerekse emirlerin hepsi de ilim sahibi, fazıl kimselerdi, adil idiler, iyilik ve ihsan onların vasıflarıydı, Allah güzelliklerini artırsın. Allah'tan tekrar o durumu

iade etmesini isteriz. Çünkü o durum çok daha faydalı ve çok daha sağlıklı idi. Oysa bugün öyle mi, hep yağcılar, yaltakçılar ve batılla bulanmış yapmacık davranışlı kimseler mevcut.")

Diğer bir rivayette de Rasûlullah ﷺ bu ismi taşıyanlar hakkında:

"Allah'ın en çok kızdığı en kötü adam" buyurmuştur."[436]

Bu hadisi, Taberani'nin rivayet ettiği:

"Kendisinin Melikül emlak olduğunu iddia edene karşı Allah'ın gazabı çok şiddetli oldu." hadisi de teyid etmektedir.[437]

"En ahbesi" ifadesi, bu kimsenin Allah katında en aşağılık ve adi olan kimse olduğunu gösterir. Çünkü hiç layık olmadığı halde kendisine en büyük tazimi unvan kılmış, halk nezdinde layık olmadığı bir isimle anılmayı istemiştir. Böylece Allah'ın yaratık ve nimetlerine karşı kendinde bir üstünlük ve varlık göstermiştir.

Burada aynı zamanda, Allah'a karşı üstünlük ve tazim ifade eden hususlardan kaçınmak gerektiği hükmü de yer almaktadır. Nitekim Ebu Davud, Ebu Miclez'den rivayet etti ve dedi ki:

"Muaviye, İbn Zübeyr ile İbn Amir'in yanına çıktı. Bu arada İbn Amir ayağa kalktı; fakat İbn Zübeyr kalkmadı. Muaviye bunun üzerine İbn Amir'e:

"Otur, ben Rasûlullah'ın ﷺ şöyle söylediğini işittim:

"Kim, halkın kendisine temessül ederek ayakta kalmasından hoşnut kalırsa, o kişi Cehennemdeki yerine hazırlansın."[438]

Ebu Umame'den ؓ rivayet edildiğine göre, demiştir ki:

"Rasûlullah ﷺ asasına dayanarak yanımıza çıkageldi. Biz de kendisine kıyamda bulunduk. Bunun üzerine Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Acemlerin ayağa kalkıp kıyamda bulundukları gibi, kimisinin kimisine tazimi mânâsında böyle yapmayın."[439]

"Ağyazu raculin" ifadesi de daha önce geçen sıfatlardandır. Kitap ve Sünnette bu mânâda, uyulması vacip olan bir şey varid olmamıştır. Ancak Allah'ın isim ve sıfatlarını, azametine yaraşacak şekilde, temsile varmayan

436 Ahmed, 2/492, Hakim: 4/275
437 Taberani, 11/396
438 Ebu Davud, Edeb: 165; Tirmizi, İstizan: 47.Tirmizi "hasen" dedi dedi.
439 Ebu Davud, Edeb: 165; İbn Mace, De'avat: 2

bir kabulleniş ve redde varmayan bir tenzih ile değerlendirmek gerekir. Vacip olan budur. Hemen hemen tüm baplar aynı nokta üzerinde durmuştur. Bu, sahabe, tabiin ve onlardan daha sonra gelen fırkai naciyeden olan Ehli Sünnet vel Cemaat'in görüşüdür. Çünkü bu fırka 73 fırka içinden kurtuluşa erecek olan tek fırkadır. Aslında bu şekildeki parçalanma ve ihtilaf üçüncü asrın sonlarına doğru ve daha sonraki dönemlerde meydana gelmiş bir parçalanma ve ihtilaftır. Gerçekleri bilenler için bunun aslında gizli ve saklı kalan bir yönü yoktur. Ümmette meydana gelen bölünme ve parçalanmanın, Sırat-ı Müstakimden ayrılmanın hemen herkes farkındadır. Yardım sadece ve sadece Allah'tandır.

İslâm'a Uygun Olmayan İsimleri Değiştirmek

Lakabı "Ebu-l Hakem" olan Ebu Şureyh ﷺ anlatıyor:

"Rasûlullah ﷺ bana dedi ki:

"Hakem yalnız Allah'tır, Hüküm de yalnız O'na aittir."

Ben de cevaben:

"Benim kabilem bir mevzuda ihtilafa düştüklerinde bana gelirler, aralarını bulurum. Her iki taraf da benim hükmüme razı olurlar." dedim. Bunun üzerine Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Bu çok güzel bir şey. Senin erkek evladın yok mu?"

" Var; Şureyh, Müslim, Abdullah" dedim.

Rasûlullah ﷺ:

"En büyükleri hangisi?" diye sordu.

"Şureyh" dedim.

Rasûlullah ﷺ:

"O halde sen Ebu Şureyh'sin." buyurdu."[440]

"Hakem yalnız Allah'tır, Hüküm de yalnız O'na aittir."

Allah ﷻ, hem dünya da hem de ahirette hakemdir. Dünya da yaratıkları arasında nebi ve rasûllerine indirdiği vahiyle hükmeder. Hiçbir mesele yoktur ki, ona dair Allah'ın, peygamberine Kitap ve hikmetten indirdiği hükmü bulunmuş olmasın. Allah bu ümmetin birçok alimlerine bunun çoğunu bilmeyi kolaylaştırmış, onları muvaffak kılmıştır. Çünkü bu ümmet asla dalalet üzerinde birleşmez. Her ne kadar alimler birtakım hükümlerde ihtilafa düşmüş

440 Ebu Davud, Edeb: 62, Sünnet: 5; Tirmizi, De'avat: 82, Nesai, Kudat: 7

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Sonra bunun arkasından (kuraklığı) zorlu yedi yıl gelecektir, sakladığınız az bir miktar dışında, daha önce biriktirdiğinizi yiyip bitirecektir." (Yusuf: 12/48)

Şairin biri şöyle diyor:

Gerçekten zamanın geceleri korkunçtur
Bu geceler arasında ömürler geçip gider
Doğrusu kısa geceler üzüntüyle uzar gider
Uzun gecelerse mutluluk içinde olursa kısa geçer.

Bir başka şair de şöyle diyor:

Buluşma geceleri neredeyse unutulur oldu güzellikleri
Hatıraları anarak sanki günler geçmiş gibi
Sonra ayrılık günleri bunu izledi.
Üzüntüye doğru sanki yıllar geçmiş gibi
Sonra bu yıllar da geçip gitti, yaşayanları da
Sanki yıllar ve onda yaşayanlar birer rüya gibi.

Hakimler Hakimi Vb. İsimler

Ebu Hureyre'den ؓ Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Allah katında en sevilmeyen isim, kişiye verilen "Mülklerin maliki, (Hakimler hakimi)" gibi isimlerdir. Allah'tan başka malik yoktur." [432]

Süfyan ؓ "Şehinşah da böyledir" demiştir.

Diğer bir rivayette de Rasûlullah ﷺ bu ismi taşıyanlar hakkında:

"Allah'ın en çok kızdığı en kötü adam" buyurmuştur.

Muhammed et-Temimi bu başlık ile "Hakimler hakimi" gibi isimleri de kullanmanın nehyedildiğine işaret olduğunu belirtmek istemiştir. Bunu da konu başlığındaki hadise kıyasla göstermiştir. Çünkü bu da mânâ itibariyle aynı sonuca varmaktadır. O halde bundan da nehiy vardır.

Azizi, "eş-Şerhu'l-Kebir" adlı eserinde konuya ilişkin başka bir hadis daha olduğunu söylemiştir.

432 Buhârî, Edeb: 114; Ebu Davud, Edeb: 62; Tirmizi, Edeb: 66; Ahmed: 2/244

olsalar da, mutlaka içlerinden birinin doğruya isabet etmiş olması gerekir. Allah ﷻ kime, kendisinden razı olarak, anlayış ve kavrayış imkanını vermek sûretiyle doğruya ulaşabilme gücünü, alimlerin görüşleri arasından çıkarabilme gayretini vermişse, bu, Allah'ın o kimseyi fazlı, kerameti ve lütfuyla buna muvaffak kılması ve ihsanıdır. Gerçekten bu çok büyük bir lütuftur. Allah'ın fazlından ve kereminden istediğimiz budur.

"Dünya ve ahirette hüküm ona varır" ifadesiyle ilgili olarak Rabbimizin hükmü şöyledir:

"İhtilafa düştüğünüz herhangi bir meselede hüküm verecek olan Allah'tır. İşte Rabbim olan Allah. Ben O'na tevekkül ettim ve yalnızca O'na yönelirim." (Şura: 42/10)

"Ey iman edenler! Allah'a itaat edin, Rasûle itaat edin ve sizden olan emir sahiplerine de... Eğer bir şeyde anlaşmazlığa düşerseniz, şayet Allah'a ve Ahiret Gününe iman ediyorsanız, onu Allah'a ve elçisine götürün. Bu daha hayırlı ve sonuç bakımından daha güzeldir." (Nisa: 4/59)

Hükmün Allah'a götürülmesi demek, bunun Allah'ın Kitabına göre halledilmesi demektir. Hükmün Allah'ın Rasûlüne götürülmesi ise, kendisi henüz hayatta iken, problemin bizzat Rasûlullah'a götürülüp çözüme bağlanması, vefatından sonra ise Sünnetine başvurulması demektir.

Rasûlullah ﷺ Muaz'ı ؓ Yemen'e gönderdiği zaman kendisine şöyle sormuştu:

"Ne ile hüküm verirsin?" O da:

"Allah'ın Kitabıyla" dedi.

Rasûlullah'ın ﷺ:

"Eğer onu Allah'ın Kitabında bulamazsan" diye sorması üzerine,

"Allah Rasûlünün Sünnetiyle" diye cevapladı.

Rasûlullah ﷺ:

"Eğer Sünnette bulamazsan ne ile hükmedeceksin?" diye sorunca, o da:

"Kendi reyimle içtihatta bulunarak hüküm veririm" cevabını verdi.

İşte bunun üzerine Rasûlullah ﷺ:

"Allah Rasûlünün elçisini, onun razı olabileceği şekilde muvaffak kılan Allah'a hamd olsun" dedi.[441]

441 Ebu Davud, Akdiye: 11; Tirmizi, Ahkam: 3. Zayıf Hadis

Muaz ﷺ sahabe alimleri içinde ahkam konusunda en bilgin olan, helal ve haram konularını en iyi bilendi. Kitap ve Sünnete ilişkin hükümleri en iyi ve en çok bilen o idi. İşte bu nedenle kendi kendine içtihatta bulunması caiz görülmüştür. Eğer bir meseleyle ilgili hüküm Allah'ın Kitabı ve Rasûlünün Sünnetinde bulunamaz ise bu konuda içtihad yapılmasına izin verilmiştir.

Günümüzde ve daha önceki dönemlerde, Allah'ın Kitabında ve Rasûlünün Sünnetinde hükmün varlığını bilemedikleri için hükümlerde ifrata kaçanların hilafına, onlar asıl ölçüye son derece dikkat ederlerdi. Bugün bazı kimseler, Kitap ve Sünnet hakkında hiçbir bilgileri olmadığı halde kendilerinin içtihad yapmalarının caiz olduğunu sanmaktadırlar. Heyhat ki heyhat!

Kıyamet Gününe gelince, o günde yaratıklar arasında yegane hüküm sahibi Allah'tır. O, kulları arasında kesin hükmü vermek için indiğinde O'ndan başka hüküm verecek yoktur. O, yarattıkları arasında ilmiyle hüküm verecektir. Yaratıklarının işleyegeldikleri hiçbir şey O'na asla gizli değildir.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Gerçek şu ki, Allah zerre ağırlığı kadar haksızlık yapmaz. (Bu ağırlıkta) bir iyilik olursa, onu kat kat kılar ve kendi yanında pek büyük bir ecir verir." (Nisa: 4/40)

Kıyamet Gününde hüküm, kişinin hasenatı ile seyyiatına göredir. Dolayısıyla mazlumun (ezilenin) hakkı, zalimden, iyilikleri alınmak sûretiyle verilecek, mazlumun günahları da zalime yüklenerek, günahlarına eklenecektir. Bu, kesinlikle zerre ağırlığınca da olsa bir fazlalık ya da eksiklik olmadan yerine getirilecektir. Herkese hakkı, zerre ağırlığınca da olsa verilecektir.

"Benim kabilem bir mevzuda ihtilafa düştüklerinde bana gelirler, aralarını bulurum." ifadesine gelince -Allah en iyisini bilir ya- mânâ şöyledir: "Şureyh'in kavmi, Şureyh'in gerçekten insaf sahibi, ölçülü bir kimse olduğunu, aralarında adaletle hükmedebilmek için iyice araştırdığını gördüklerinden ve her iki tarafın da razı olabileceği bir hüküm vereceğini bildiklerinden dolayı ona başvuruyorlardı. Zira asıl barış rızadır, yoksa ilzam değil. Aynı zamanda kahinlere, kitap ehlinden Yahudi ve hristiyanlara meseleyi götürmek ya da cahiliye dönemlerinde liderlerin ve seleflerinin Kitap ve Sünnetin hükümlerine aykırı hükümlerine başvurmak hiç değil. Oysa bugün çoğunlukla olan budur.

Örneğin; tağutların durumlarında olduğu gibi... Bunlar asla Allah ve Rasûlünün hükümlerine rıza göstermezler. Bunlara göre asıl itimad olunacak şey, heva ve heveslerinden kaynaklanan kendi sapık görüşleridir.

Kurretu'l-uyun'da şöyle denilmektedir:

"Cahil Arapların kendisiyle hüküm verdikleri şeylere gelince, bunlar ve geçmiş atalarının heva ve heveslerine göre verdikleri hükümler bu baptan değildir. Yani hakkında şiddetli nehiy bulunan, Allah ve Rasûlünün hükmü dışında olan şey türünden değildir.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Gerçek şu ki biz, Tevratı içinde bir hidayet ve nur olarak indirdik. Teslim olmuş peygamberler, Yahudilere onunla hükmederlerdi. Bilgin-yöneticiler (Rabbaniyyun) ve yüksek bilginler de (Ahbar), Allah'ın Kitabını korumakla görevli kılındıklarından ve onun üzerine şahitler olduklarından (onunla hükmederlerdi.) Öyleyse insanlardan korkmayın, benden korkun ve âyetlerimi az bir değere karşılık satmayın. Kim Allah'ın indirdiğiyle hükmetmezse, işte onlar kafir olanlardır." (Maide: 5/44)

Bu mânâdaki âyetler oldukça çoktur. Kimi insanlar vardır ki, kendisine göre hüküm verir, hevasına göre hareket eder. Kimi de, geçmişteki atalarına uyar da, onların hüküm verdiği gibi hüküm verir, onların hevalarına göre hareket eder. Bunların her ikisi de küfürdür. Kendisine müracaat edilen kimsenin, halkın ihtilafları halinde böyle bir şeye yeltenmesi, bunda karar kılması, buna göre hüküm vermesinin baskın gelmesi de aynı hükümdedir.

Oysa kesin nasslar, seleflerinin cahiliye hükümlerini men etmektedir.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Cahiliyenin hükmünü mü arıyorlar? Yakinen, seksiz şüphesiz inanan bir millet için Allah'tan daha iyi hüküm veren kim vardır?" (Maide: 5/50)

Ebu Şureyh, İslâm'dan önceki cahiliye dönemi kadılarındandır. Bu yüzden "Ebul Hakem" künyesiyle anılmaktadır.

Nebi ﷺ, o ve başkaları için bunu uygun görmemiştir. Fakat "Hakem" lafzı İslâmda yasaklanmamıştır. Zira Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Bir hakem erkeğin ve bir hakem de kadının ailesinden gönderin."

Bu, sulh ve ıslah açısından Allah'ın şeriatine göre hüküm vermeleri içindir. Allah ﷻ mü'minlerin, insanlar arasında adaletle hüküm vermelerine izin vermiştir."

Buna kimi taklit olunanlar da, taklit olunmaları caiz olmadığı halde, eklenmiştir. Böyleleri, taklit ettikleri kimselerin sözlerine itimat ederek Kitap ve Sünnetin usulüne uygun ve doğru davrananları terk ettiler.

Yardım sadece Allah'tan beklenir.

Rasûlullah'ın ﷺ:

"Senin erkek evladın yok mu?.." kavline gelince, burada en büyük çocuğun künyede öncelikli olduğu ortaya çıkıyor.

Nitekim bu mânâda başkaca hadisler de gelmiştir.

Allah ﷻ'la, Âyetleriyle ve Rasûlü İle Alay Etmek

Allah'ı, O'nun zikri olan Kur'ân'ı veya Rasûlullah'ı ﷺ alay ve eğlenceye alma konusunda Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Onlara sorarsan 'And olsun biz dalmış, oyalanıyorduk' derler. De ki: "Allah ile, âyetleriyle ve elçisiyle mi alay ediyorsunuz?" (Tevbe: 9/65)

İmad b. Kesir ﷬ tefsirinde der ki:

"Ebu Maşer el-Medeni, Muhammed b. Ka'b el-Kurazi veya başkalarından rivayetle demiştir ki:

"Şöyle dediler:

"Tebük Seferi esnasında bir adam Rasûlullah ve Kur'ân okuyabilen sahabeleri kastederek şöyle dedi:

"Şu bizim Kurra'mızdan (Kur'ân okuyucularımızdan) daha obur, daha yalancı ve düşman karşısında daha korkak kimse görmedik."

Avf b. Malik ﷛ ona:

"Yalan söylüyorsun! Sen bir münafıksın, bunu Rasûlullah'a ﷺ haber vereceğim." dedi ve Rasûlullah'a ﷺ gitmek üzere yola çıktı. Oraya ulaştığında durumun vahiy yolu ile Rasûlullah'a ﷺ bildirilmiş olduğunu gördü.

Adam da, özür dilemek için Rasûlullah'a ﷺ geldi. O esnada Rasûlullah ﷺ devesine binmiş gitmek üzereydi. Adam Rasûlullah'a ﷺ:

"Ey Allah'ın Rasûlü! Biz sadece yol yorgunluğunu gidermek için lafa dalmış, şakalaşıyorduk." dedi.

İbn Ömer ﷛ diyor ki:

"Gözümün önünden gitmiyor, adam Rasûlullah'ın ﷺ bindiği devenin üzengilerine tutunmuş, ayakları taşlara çarpa çarpa habire:

"Biz sadece lafa dalmış şakalaşıyorduk" diyor, Rasûlullah ﷺ da:

"Allah'la, âyetleriyle ve Rasûlüyle mi alay ediyordunuz? Özür beyan etmeyin; çünkü iman ettikten sonra küfre girdiniz." âyetini tekrar ediyor ve bir tek kelime ilave etmeyerek, yüzüne bile bakmadan gidiyordu." [442]

İbn İshak der ki:

"Münafıklardan bir grup ki Vedia b. Sabit - Beni Umeyye b. Zeyd b. Amr b. Avf'ın kardeşidir- bunlardandı. Aynı zamanda Beni Selime'nin antlaşmalısı Eşca' kabilesinden de Muhşi b. Himyer denilen bir adam vardı. Rasûlullah ﷺ Tebük seferine giderken ona işaret ederek birbirlerine şöyle diyorlardı:

"Siz Beni Asfar'ın silahşörlerini Arap savaşçıları gibi mi sanıyorsunuz?"

Mü'minleri korkutmak ve ürkütmek için şöyle diyorlardı:

"Vallahi yarın sizin dağlara çakılıp kaldığınızı, yerinizden kıpırdayacak halinizin kalmadığını göreceksiniz."

Muhşi b. Himyer de şöyle dedi:

"Vallahi isterim ki, her birinize yüzer sopa vurulması üzerine antlaşma yapılsın. Biz kesinlikle sizin bu sözleriniz üzerine hakkımızda Kur'ân'dan bazı hükümlerin inmesini beklemekteyiz."

Rasûlullah ﷺ Ammar b. Yasir'e dedi ki:

"Bana ulaşan şeye göre; şunların yanına yetiş. Çünkü onlar yandılar, helak oldular. Onların ne dediklerini kendilerine sor. Eğer inkara kalkışırlarsa, onlara de ki: "Aksine siz şöyle şöyle söylediniz."

Bunun üzerine Ammar onların yanına vardı, durumu onlara söyledi. Onlar da, özür dilemek üzere Rasûlullah'a ﷺ geldiler. Rasûlullah ﷺ bineği üzerinde duruyorken Vedia b. Sabit -binitin üzengisini tutarak- Rasûlullah'a şöyle dedi:

"Ey Allah'ın Rasûlü, biz dalmış, eğleniyorduk."

Bunun üzerine Muhşi b. Himyer de dedi ki:

"Beni adım ve babamın adı oturttu."

Burada demek istediği şu âyet idi. Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Eğer sizden bir taifeyi affetsek de, bir taifeye azab ederiz."[443]

442 Camiu'l-Beyan: 10/170-172, 173. 60
443 Camiu'l-Beyan: 10/170-172, 173. 60

Rızık İle İmtihan

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"And olsun ki kendisine dokunan bir darlıktan sonra ona rahmetimizden tattırsak, mutlaka şöyle der: "Bu benim (hakkım)dır. Ben Kıyametin kopacağını da sanmıyorum. Şayet Rabbime döndürülsem bile, şüphesiz benim için O'nun yanında iyilik vardır." And olsun biz, o kafirlere yaptıklarını haber vereceğiz ve and olsun onlara çok şiddetli bir azaptan tattıracağız." (Fussilet: 41/50)

Muhammed et-Temimi, İbn Abbas ve diğer müfessirlerden bu ve daha başka âyetler hakkında gerçekten gönüllere şifa verecek mânâda yeterli bilgi sunulmuştur.

Mücahid ﷺ bunu:

"Benim çalışmamın karşılığıdır veya ben bunu hak ettim, demesidir" şeklinde açıklamıştır.

Bu anlattıkları şeylerde bir ihtilaf yoktur. Sadece farklı mânâlardan ibaret bulunmaktadır.

İmad b. Kesir ﷺ:

"İnsana bir zarar dokunduğu zaman, bize dua eder; sonra biz ona bir nimet ihsan ettiğimizde, der ki: "Bu, bana ancak bilgi(m)den dolayı verildi." Bilakis bu bir fitne (imtihan) dir. Fakat onların çoğu bilmezler." (Zümer: 39/49)ayetinin mânâsıyla ilgili olarak şöyle der:

"Bu âyet, insanın zarar gördüğü, sıkıntıya düştüğü anda Allah'a yakardığını, O'na yönelip dua ettiğini haber veriyor. Daha sonra bu insan, eline bir nimet geçmesi durumunda ise azıp sapıtarak bunun için şöyle diyor:

"Bu, bir bilgi sebebiyle bana verildi." Yani bu şeye layık olduğumu Allah'ın bilmesi nedeniyle verildi. Eğer benim Allah katında bir yerim ve nasibim olmasaydı bu bana verilmezdi der. Halbuki Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Aksine o, bir fitnedir" Yani durum, adamın ileri sürdüğü gibi değildir. Aksine biz bu nimetleri ona, sırf kendisini bunlar sebebiyle imtihan etmek için verdik. Adam buna göre itaat mı edecek yoksa karşı çıkarak isyanda mı bulunacak?

Kaldı ki biz zaten bunu ezeli ilmimizde bilmekteyiz. Biz bunun bir fitne, yani imtihan olduğunu biliyoruz. "Fakat birçokları bilmezler." İşte bunun için de söylediklerini söyler, iddia ettiklerini iddia ederler. Kendilerinden öncekiler

de böyle söylemişlerdi. Yani daha önce geçen ümmetlerden birçokları da bu tür sözler söylediler, bu türden iddialar ileri sürdüler. Fakat elde ettikleri hiçbir şey onları kurtaramadı. Onların sözlerinin bir anlamı olmadığı gibi, bir araya gelmelerinin, mal toplamalarının da kendilerine bir faydası yoktur. Dolayısıyla kazançları da onlara bir yarar getirmez.

Nitekim Allah ﷻ, Kur'ân'dan haber vererek buyuruyor ki:

"Gerçekte Karun, Musa'nın kavmindendi; ancak onlara karşı azgınlık etti. Biz, ona öyle hazineler vermiştik ki, onların anahtarları (nı taşımak) dahi güçlü bir topluluğa ağır gelirdi. Hani kavmi ona şöyle demişti: "Şımarma! Çünkü Allah, şımaranları sevmez. Allah'ın sana verdiğiyle ahiret yurdunu ara, dünya dan da kendi payını (nasibini) unutma. Allah'ın sana ihsan ettiği gibi, sen de ihsanda bulun ve yeryüzünde bozgunculuk yapma. Çünkü Allah, bozgunculuk yapanları sevmez." Dedi ki: "Bu, bana ancak bende olan bir ilim dolayısıyla verilmiştir." Bilmez mi ki, gerçekten Allah kendisinden önceki nesillerden kuvvet bakımından kendinden daha güçlü ve topladıkları mal sayısı daha çok olan kimseleri helak etmiştir. Suçlulardan, kendi günahları sorulmaz." (Kasas: 28/76-78)

"Ve biz azap görecek de değiliz." (Şuara: 26/138)

Ebu Hureyre'nin rivayet ettiği hadiste ise Rasûlullah ﷺ şöyle buyurur:

"İsrailoğullarında; biri alaca, biri kel, biri kör üç kişi vardı. Allah onları imtihan etmek istedi ve onlara bir melek gönderdi.

Melek alaca olanına geldi ve ona:

"Olmasını istediğin, en çok hoşuna giden dilek nedir?" diye sordu. O da:

"Güzel renk, güzel ten ve insanları benden iğrendiren şu hastalığın üzerimden kalkmasıdır." dedi.

Melek onu sıvazladı, hastalığı gitti, kendisine güzel renk, güzel ten verildi ve ona tekrar soruldu:

"En çok sevdiğin mal nedir?"

"Deve veya sığırdır." dedi. (Ravi, hangisi olduğunda şüphe etmiştir.)

Kendisine çok doğurgan bir deve verildi. Melek, ona:

"Allah bu malını bereketli kılsın." dedi.

Sonra, kel olana gitti. Ona da:

"Olmasını istediğin, en çok hoşuna giden dilek nedir?" diye sordu. O da:

"Güzel saç ve insanları benden iğrendiren bu hastalığın üzerimden kalkmasıdır." dedi.

Melek onu sıvazladı, hastalığı gitti ve kendisine güzel saç verildi. Sonra melek tekrar sordu:

"En çok sevdiğin mal nedir?"

"Sığır veya devedir" dedi. Kendisine çok doğurgan bir inek verildi. Melek:

"Allah bu malını bereketli kılsın" dedi.

Sonra kör olana gitti. Ona da aynısını sordu. O:

"Allah'ın gözlerimi açmasıdır, insanları görmek istiyorum." dedi.

Melek onu sıvazladı, gözleri açıldı. Sonra ona:

"En çok sevdiğin mal nedir?" diye sordu. O:

"Davardır" dedi.

Kendisine çok doğurgan bir koyun verildi. İlk ikisi çoğaldı, üçüncüsü üredi, birinin vadi dolusu devesi, diğerinin vadi dolusu sığırı, öbürünün vadi dolusu davarı oldu.

Sonra melek, alaca olan adama tıpkı onun iyileşmezden önceki kılığında göründü ve:

"Fakir bir kimseyim, yolcuyum. Yoluma devam edecek hiçbir şeyim kalmadı. Önce Allah, sonra sen yardım etmezsen, gideceğim yere varamam. Sana şu güzel rengi, şu güzel teni ve şu malı ihsan edenin hakkı için bana bir tek deve ver de üzerinde yoluma devam edeyim." dedi. Adam:

"Olmaz, bu malda pek çok hakkı olan var (hangisine vereyim) dedi. Melek ona:

"Ben seni, sanki bir yerden tanıyor gibiyim. Sen insanların iğrendiği alaca tenli ve fakir bir kimse değil miydin? Sonradan Allah sana bu nimetleri ihsan etti." dedi. Adam:

"Ben bu malı atalarım ve şan şerefim sayesinde elde ettim." dedi. Bunun üzerine Melek:

"Eğer yalan söylüyorsan, Allah seni tekrar ilk bulunduğun hale çevirsin." dedi.

Sonra kel olanına gitti ve tıpkı onun iyileşmezden önceki kılığında göründü. Ona da aynı şeyi söyledi, aynı cevabı alınca:

"Eğer yalan söylüyorsan Allah seni tekrar ilk bulunduğun hale çevirsin." dedi. Sonra kör olanına gitti, tıpkı onun iyileşmezden önceki kılığında göründü ve:

"Fakir bir yolcuyum, yoluma devem edecek hiçbir şeyim kalmadı. Önce Allah, sonra sen yardım etmezsen gideceğim yere varamam. Sana gözlerini iade edenin hakkı için bana bir koyun ver de yoluma devam edeyim." dedi. Adam:

"Ben de kör bir kimse idim. Allah gözlerimi bana tekrar ihsan etti. İşte malımın hepsi önünde, istediğin kadarını al, istediğini bırak. Yemin ederim ki, bugün Allah için aldığın hiçbir şeye mani olmayacağım." dedi.

Bunun üzerine Melek:

"Malın sana kalsın. Bu sadece bir imtihandı. Allah senden razı oldu, diğer ikisine ise gazab etti, deyip gitti."[444]

Bu gerçekten önemli bir hadistir ve bunda ibret alınacak şeyler vardır. Hadisteki ilk iki kişi, Allah'ın nimetlerini inkar ettiler, Allah'ın kendilerine verdiği hiçbir nimeti ikrar etmeyip, nimeti kendilerine verene nispet etmediler ve bu konuda Allah'ın üzerlerindeki haklarını yerine getirmediler. Dolayısıyla her ikisi de Allah'ın gazabını ve cezasını hak ettiler. Kör olanına gelince, Allah'ın nimetini inkar etmedi, itirafta bulundu, bu nimeti kendisine ikram eden Allah'ı tanıdı ve nimetleri ona nispet etti. Verdiği nimetler sebebiyle Allah'ın kendisi üzerindeki hakkını yerine getirdi. Verilen nimetlerin şükrünü yerine getirerek Allah'ın rızasını kazandı. Şükrün her üç rüknünü de yerine getirdi. Çünkü şükür ancak bu üçü yerine getirilmekle sağlanır. Bu da verilen nimeti ikrar, nimeti verene nispet ve gerekli yerlere harcamaktır.

Allame İbn Kayyim, "Medaricussalikin" adlı eserinde şöyle der:

"Şükrün aslı, nimeti ikram edenin inamını itirafta bulunarak şükretmektir. Bunu da nimeti verene karşı en içten bir şekilde eğilerek yerine getirmektir. O'na karşı zelil olduğunu, O'nu sevdiğini belirtmelidir. Kim de nimeti tanımaz, aksine cahilce hareket ederek buna şükretmezse ya da nimeti bilir de, nimeti vereni tanımaz ve takdir etmez, ona şükretmezse veya nimeti ve nimeti vereni tanır da inkar ederse, bu kimse böylece küfre girmiş, nankör olmuş olur.

444 Buhârî Eyman: 8, Enbiya: 51, Müslim Zühd: 10. 68

İşte bu âyette Muhşi b. Himyer, Abdurrahman diye adlandırıldı ve kendisi Allah'tan, yeri bilinmemek kaydıyla şehit edilmeyi diledi. Bu zat Yemame savaşında şehit düştü, hiçbir izine rastlanılmadı."

İkrime de bu âyetin tefsiriyle ilgili olarak şöyle dedi:

"Allah ﷻ, dilediği kimselerden birini affetti. O adam şöyle diyordu:

"Allah'ım! Ben öyle bir âyet dinledim ki, o âyetle ben kastolunuyor gibiyim. Bundan adeta deriler ürperiyor, kalpler korkudan titriyor. Allah'ım! Beni yolunda şehit kıl da, hiçbir kimse 'ben onu yıkadım, ben kefenledim, ben defnettim' demesin. Ravinin dediğine göre bu zat Yemame savaşında şehit düştü. Müslümanlardan bulunmadık hiçbir kimse kalmadı, fakat bir tek ona rastlanılmadı."

"Özür beyan etmeyin..." kavline gelince, yani şu anda alay ve eğlenceyle yaptığınız konuşmanız sebebiyle bir de özür dilemeye kalkışmayın. Eğer sizden birinizi bağışlarsak bilin ki bu Muhşi b. Himyer'dir.

"Bir grubunuza da azab ederiz", yani hepiniz bağışlanacak değilsiniz. Mutlaka içinizden bazılarınızın azap görmesi gerekir. Çünkü onlar bu yanlış ve facir sözleri sebebiyle suçludurlar.

Şeyhülislâm der ki:

"Allah ﷻ, Rasûlü'ne ﷺ, münafıklara:

"Siz imanınızdan sonra küfre girdiniz" demesini emretti. Buna göre bu kimseler için, 'onlar dilleriyle imanlarından sonra küfre girdiler, kalpleriyle değil' diyenlerin sözü batıldır. Çünkü kalp küfür üzere olmasına rağmen, dil ile iman ettiğini söyleyen bir kimse küfür üzeredir. Bu itibarla böyle kimselere 'Siz imanınızdan sonra küfre girdiniz' denmez. Çünkü onlar zaten küfür üzere durumlarını sürdürmektedirler. Ancak burada, "Siz önce inandığınızı ortaya koyduktan sonra, ardından küfrünüzü izhar ettiniz" şeklinde bir mânâ kastedilmiştir. Bu kimseler sıradan insanlara bu durumlarını belli etmiyor, ancak onlardan havas olanlarına izhar ediyorlardı, yani sadece kendi adamlarına açıklıyorlardı. Zira bunlar, kendi adamlarıyla bir aradayken küfür üzere devam etmekteydiler. Buradaki lafız, onlar hala münafıklıklarını sürdürüyorlar gibi bir mânâya dalalet etmez."

Şeyhülislâm rahimehullah bir başka yerde de der ki:

"Âyetten anlaşıldığına göre bu kimseler 'Biz bu küfür sözünü, inanmadığımız halde söyledik' sözlerine rağmen imanlarından sonra küfre girmişlerdir. "Aksine bizim yaptığımız, boş sözlere dalmak ve eğlenmekti. Oysa küfür Allah'ın âyetlerini alay ve eğlenceye almaktır." Böyle bir söz, ancak böyle bir

şeyi gönlü kabul eden bir kimse tarafından söylenebilir. Eğer adamın kalbinde iman olsaydı, kesinlikle böyle bir söz konuşmasına mani olurdu. Çünkü Kur'ân'da haber verildiğine göre, şayet kalpte iman mevcutsa, bunun gereği olarak kişi zahirde de bununla amel eder, kalp bunu kişiye yaptırır. Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Onlar derler ki: "Allah'a ve elçisine iman ettik ve itaat ettik." Sonra bunun ardından onlardan bir grup sırt çevirir. Bunlar iman etmiş değildirler. Aralarında hükmetmesi için Allah'a ve Rasûlüne çağrıldıkları zaman, onlardan bir grup yüz çevirir. Eğer hak leyhlerinde ise, ona boyun eğerek gelirler. Bunların kalplerinde hastalık mı var? Yoksa kuşkuya mı kapıldılar? Yoksa Allah'ın ve elçisinin kendilerine karşı haksızlık yapacağından mı korkuyorlar? Hayır, onlar zalim kimselerdir. Aralarında hükmetmesi için, Allah'a ve elçisine çağrıldıkları zaman mü'min olanların sözü: "İşittik ve itaat ettik" demeleridir. İşte felaha kavuşanlar bunlardır. Kim Allah'a ve Rasûlü'ne itaat ederse ve Allah'tan korkup O'ndan sakınırsa, işte kurtuluşa ve mutluluğa erenler bunlardır." *(Nur: 24/47-52)*

Dikkat edilecek olursa âyette, Rasûlullah'a ﷺ itaatten yüz çeviren bir kimsenin imanının olmadığı açıklanmaktadır. Ayrıca şu da bildirilmektedir ki, mü'minler, aralarında hüküm verilmesi için, Allah'a ve Rasûlüne çağrıldıklarında hemen dinlerler ve buna itaat ederler. İşte böylece bunun imanın gereklerinden olduğu gerçeği ortaya çıkmış oluyor.

Burada ayrıca bir insanın, kimi zaman söylediği bir söz ya da işlediği bir amel sebebiyle küfre girebileceği gerçeği de açıklanıyor. Yine, şeriat ilimleriyle şeriat alimlerini alay ve eğlenceye almanın da küfür olduğu, çünkü bunun İslâm'dan dönüş, yani mürtedlik mânâsına geldiği de anlaşılıyor. Kısacası dinin aslına yönelik olarak yapılan tüm bu gibi şeyler kişinin mürted olmasına sebep oluyor.

Bu söylenenlerin en şiddetlisi ise, aynı zamanda kalbin de bunu istemesidir. Bu, tıpkı sahili olmayan bir deniz gibidir. Bundan dolayı büyük bir nifaka girmekten korkulur. Çünkü Allah, bu sözleri söyleyen kimseler için, bundan önce, yani bu sözlerinden önce onların mü'min olduklarını, imanlarının varlığını bildiriyor.

Nitekim İbn Ebu Müleyke diyor ki:

"Allah Rasûlü'nün ﷺ ashabından otuz kişiyi gördüm, hepsi de kendilerinin münafık olabileceklerinden endişe içindeydiler."

Allah'tan hem dünya da ve hem ahirette selamet, af ve afiyet isteriz.

Kim de nimeti ve bunu vereni bilir, bunu ikrar eder ve inkar da etmez, ancak nimeti verene karşı huşu içinde bulunmaz, onu sevmez, onunla razı olmaz ve ondan gelene rıza göstermezse, yine şükretmiş olmaz.

Bir kimse de nimeti bilir, nimeti vereni de tanır, aynı zamanda bunu ikrar ederse, bu nimeti verene karşı huzu içinde eğilirse, onu sever, onunla razı olur ve ondan gelene rıza gösterirse, bu nimeti de Allah'ın istediği ve itaat edilmesini istediği yerlerde kullanırsa, işte bu kimse nimete şükretmiş olur.

Şükür için mutlaka bunun gönülden olması, uygulamada gösterilmesi gerekir. Bu ise, nimeti verene doğru meyletmek, O'nu sevmek ve önünde eğilmeyi bilmekledir."

Allah ﷻ'Tan Başkasına Kul Olmak Manasına Gelen İsimler Koymak

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Ama O, onlara (Adem'in çocuklarına) salih (bir çocuk) verince, kendilerine verdiği şey konusunda O'na ortaklar kılmaya başladılar. Allah, onların şirk koştuklarından yücedir." (A'raf: 7/190)

İmam Ahmed ؒ bu âyetin mânâsıyla ilgili olarak şöyle der:

"Bize Abdussamed, Amr b. İbrahim ve Katade Hasen'den, bu da Semure'den, o da Rasûlullah'tan ﷺ rivayet etti. Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Havva annemiz doğurunca, şeytan onun yanına vardı. Havva'nın çocuğu yaşamıyordu. İblis ona 'Çocuğun adını,"Abdulharis" koy ki yaşasın." dedi. O da İblis'in dediğini yaptı, çocuk da yaşadı. İşte bu, şeytanın vahyi ve emridir."[445]

Bunu aynı şekilde İbn Cerir ve Muhammed b. Beşşar Bündar'dan, bu da Samed b. Abdulvaris'ten böylece rivayet etmiş, aynı zamanda:

"Bu, hasen ğarib bir hadistir" demiştir.

Bunu bu yönüyle Ömer İbn İbrahim hadisinden bilmekteyiz. Birisi de yine Abdussamed'den rivayet etmiş, fakat merfu olarak rivayet etmemiştir. Hakim de Müstedrek'inde Abdussamed hadisinden merfu olarak rivayet etmiş ve:

"Bu, isnadı sahih olan bir hadistir" demiştir.

Buhârî ve Müslim tahric etmemişlerdir. İmam Ebu Muhammed b. Ebu Hatim, tefsirinde Ebu Zür'a er-Razi'den, bu da Hilal b. Feyyad'dan, o da Ömer b. İbrahim'den böylece merfu olarak rivayet etmiştir.

445 Bidaye: 1/96, Durrü'l-Mensur, 3/151, İbn Kesir, 3/529

(Hafız İbn Kesir diyor ki: "Asıl maksat bu hadisin üç yönden illetli olduğudur.

Birincisi: Burada söz konusu olan Ömer b. İbrahim, Basra'lıdır. İbn Main bunun sika olduğunu belirtmiştir. Ancak Ebu Hatim er-Razi, 'Bu hüccet değildir, bu adamın rivayeti delil olarak alınmaz' demiştir. Ancak bunu İbn Merduyeh, Mu'temir hadisinden, babasından, bu da Hasan'dan, o da merfu olarak Semure'den rivayet etmiştir.

İkincisi: Bizzat Semure'nin kendi kavlinden rivayet etmesidir. Bu da merfu olarak değildir. Nitekim İbn Cerir de böyle demiştir.

Üçüncüsü: Bizzat Hasan'ın kendisi, âyeti buradakinin aksi olarak tefsir etmiştir. Eğer bu, Semure'den merfu olarak onun yanında olsa idi buna delalet etmezdi. İbn Kesir daha sonra Hasan'dan gelen rivayetleri aktarıyor. Tıpkı İbn Cerir'in ondan nakli gibi. Sonra da diyor ki: "İşte bu, Hasan'dan gelen sahih isnadlardır. O, âyeti böyle yorumlamıştır. Bu da en güzel tefsirlerinden biridir ve âyetin en iyi yorumlanacağı bir husustur. Eğer bu hadis ona göre Rasûlullah'tan ﷺ geldiğine ilişkin gerçekten mahfuz bir hadis ise, gerek kendisi ve gerekse bir başkası bundan geri dönmezlerdi. Özellikle de bu zatın takvası ve verai göz önünde tutulursa... İşte bu da gösteriyor ki, hadis sahabede mevkuf olan bir durumu gösteriyor. Bunun Kitap ehlinden, iman etmiş olanlardan alınma ihtimali de olabilir. Örneğin Ka'b, Vehb. b. Münebbih vb. kimselerden... İnşaallah yakında bunun açıklaması gelecektir. Ancak biz bunun merfuluktan beri olduğuna kaniyiz. Yine de en iyisini Allah bilir.

İmam Ebu Muhammed b. Hazm, "el-Milel ve'n-Nihal" adlı kitabında der ki:

"Şu, Adem'e nispet edilip de, çocuğunun adını Abdulharis koydu meselesi bir hurafedir, uydurmadır ve yalandır. Bu, dini ve hayası olmayanların uydurmasıdır. Kesinlikle senedi sahih değildir. Âyetin zahirine bakıldığında bunun müşrikler hakkında nazil olduğu apaçık ortadadır."

İbn Cerir der ki:

"Hasan Basri A'raf 190 âyetiyle ilgili olarak der ki:

"Bu bazı ümmetlerde görülen bir durumdur. Adem (a.s.) böyle bir şey yapmamıştır. Bunlar Yahudi ve hristiyanlardır. Allah bunlara çocuklar verdi de, onlar bunları Yahudi ve hristiyanlaştırdılar."

İşte bu, Hasan'dan gelen sahih bir isnaddır.

İmam İbn Kesir, tefsirinde diyor ki:

"İbn Abbas demiştir ki: "Havva, Adem (a.s.) için çocuklar doğuruyordu. Bunlar için Allah'a karşı kulluğunu yerine getiriyor ve çocuklarına Abdullah, Ubeydullah gibi isimler veriyordu. Ancak hepsi de ölüyorlardı. İblis ikisine gelerek, onlara dedi ki:

"Eğer çocuklarınıza, verdiğiniz bu iki isim dışında isimler verirseniz, kesinlikle yaşarlar." Bu defa Havva, Adem (a.s.) için bir erkek çocuk doğurdu. Onlar da buna Abdulharis adını verdiler. İşte bunun için Allah ﷻ şu âyeti indirdi:

"Sizi bir tek nefisten yaratan O'dur..."

Avfi de İbn Abbas'tan rivayetle demiştir ki:

"Şeytan bu ikisine geldi de şöyle dedi:

"Sizin nasıl bir çocuğunuz olacağını biliyor musunuz?"

Ya da:

"O bir hayvan mı yoksa başka bir şey mi olacak, hiç biliyor musunuz?" dedi.

İkisi için batılla süslü şeyler söyledi. Çünkü o apaçık bir azgındır. Adem'le Havva'nın ﷺ bundan önce iki çocukları olmuş, ikisi de ölmüştü. Şeytan ikisine dedi ki:

"Eğer siz o ikisini benim istediğim gibi adlandırmazsanız, doğru-dürüst bir çocuk dünyaya gelmez. O da öncekiler gibi ölür."

Dolayısıyla onlar da çocuklarına Abdulharis adını verdiler.

Bunun benzeri Said b. Cübeyr'den, İbn Abbas'tan rivayet olunmuştur. Bunu İbn Ebu Hatim de rivayet etmiştir. Bu eseri İbn Abbas'tan, arkadaşlarından bir cemaat almıştır. Örneğin; Mücahid, İkrime ve Said b. Cubeyr gibi... İkinci tabakadan da:

Katade, Süddi ve Haleften bir cemaat, ayrıca müfessirlerden ve müteahhirinden de sayılamayacak derecede çokça bir cemaat rivayet etmişlerdir.

İmam İbn Kesir der ki:

"Bana öyle geliyor ki, bunun aslı -gerçi en iyisini Allah bilir- Ehli Kitap'tan alınmış gibi. Bu eserlerde adeta -Allah bilir ya- Kitap ehlinin eserlerinin kokusu bulunuyor. Bize gelince, biz bu hususta Hasan Basri'nin görüşünü kabul ediyoruz. Çünkü buna göre asıl kastedilen, âyetin siyakından da anlaşıldığı gibi, Adem ile Havva değil, müşriklerle onların zürriyetidir. İşte bunun içindir ki:

"Allah onların şirk koştuklarından yücedir" denmiştir. Buna göre bu, ciddEN uzak bir ihtimaldir.

İbn Hazm (Ebu Muhammed Ali b. Ahmed b. Said b. Hazm, Endülüs alimlerindendir, Kurtuba'lıdır. Zahiriye mezhebindendir. Bir hayli eseri vardır. Öl. H: 456'dır. 72 yıl hayat sürmüştür) diyor ki:

"İslâm alimleri, çocuklara, Allah'tan başkası için kul olmak mânâsına gelen isimler verilmesinin haram olduğunda ittifak etmişlerdir. Mesela; Abdu Ömer (Ömer'in kulu), Abdu Ka'be (Kabe'nin kulu) gibi. Abdulmuttalib bunların dışındadır.

Abdulmuttalib, Rasûlullah'ın ﷺ dedesidir. İbn Haşim b. Abdimenaf b. Kusayy b. Kilab b. Mürre b. Ka'b b. Lühey b. Ğalib b. Fihr b. Malik b. Nadr b. Kinane b. Huzeyme b. Müdrike b. İlyas b. Mudar b. Nizar b. Ma'd b. Adnan'dır. Yukarıdaki soy hakkında ihtilaf bulunmaktadır. Kuşkusuz bunlar İbrahim'in (a.s.) oğlu İsmail'in (a.s.) soyundandırlar.

Allah'tan başkasına ibadet olunması ve bir kimsenin Allah'tan başkasına kul olması mânâsına gelen isimlerle anılması tüm alimlerin ittifakıyla haramdır. Çünkü bu, hem Rububiyette, hem de ilahlıkta şirktir. Zira tüm yaratılanlar Allah'ın mülkü ve onun kölesidirler. Allah ﷻ, onlardan sırf kendisine kullukta bulunmalarını istemiştir. Allah'ın kaderle ilgili hükümleri hep onların üzerinde caridir ve bu, kesindir.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Göklerde ve yerde kim varsa hepsi Rahman'ın huzuruna ancak kul olarak geleceklerdir." (Meryem: 19/93)

İşte bu, genel mânâdaki ubudiyettir, kulluktur.

Özel ubudiyete gelince, bu, ihlâs ve taat ehline aittir. Çünkü Allah ﷻ şöyle buyurmuştur:

"Allah kuluna kafi değil midir?"

Rasûlullah'ın ﷺ dedesinin Abdulmuttalib adını almasında bir sakınca yoktur. Çünkü bunun aslı kölelik mânâsındaki bir ubudiyete dayanmaktadır. Bunun sebebine gelince; Muttalib -ki Haşim'in kardeşidir- Medine'ye gelmişti. Bunun kardeşinin oğlu "Şeybe" ise dayıları olan Hazreç ailesinden Neccaroğullarında yetişip büyümüştü. Haşim, bunlardan bir kadınla evlenmiş ve bu kadından bu çocuk (Abdulmuttalib) dünyaya gelmişti. Çocuk dayılarının yanında yetişip büyümüş, temyiz çağına gelince, amcası Muttalib onu alıp babasının beldesi ve aşiretinin bulunduğu Mekke'ye getirmişti. Bunun an-

nesi Selma idi. Babası Amr b. Zeyd Hazreci Neccari, damadından, kızının Medine'de, yani baba evinde doğum yapmasını istemişti. Bundan da "Şeybe (Abdulmuttalib)" dünyaya geldi. Babası Haşim, Şam'da vefat edince çocuk (Şeybe-Abdulmuttalib) Medine'de dayılarının yanında kaldı. Dayıları Beni Adiy b. Neccar idi. Çocuk, amcası Muttalib gelip kendisini alarak Mekke'ye götürünceye kadar dayılarının yanında yedi yıl kalmıştı.

Amca Muttalib terkisinde yeğeniyle birlikte Mekke'ye geldiğinde, Mekkeliler onu böyle üstü-başı, yüzü-gözü toz-topraktan iyice sararmış olarak görünce, kendisini Muttalibin kölesi (abdi) sandılar ve ona "Abdulmuttalib" dediler. İşte böylece bu isim kendisinde kalmış oldu ve bununla anılır oldu. Artık nerede olursa olsun hep bu adla çağırıldı. Asıl adı ise Şeybetülhamd idi. Artık bundan böyle asıl adının maksadı olan bir aslı da kalmadı. Nebi ﷺ şöyle buyurmuştur:

"Ben Abdulmuttalib'in- oğluyum. Kendisi Kureyş ve Araplar arasında saygın bir isimdir. O Kureyş'in seyyidi ve cahiliye döneminde eşrafıdır. Zemzemi kazıp çıkaran, hacılara su taşıma görevi kendisinde ve ondan sonra da çocuklarında olan biridir." [446]

Rasûlullah'ın ﷺ babası Abdullah, Abdulmuttalib'in oğullarından biridir. Abdullah, babası Abdulmuttalib'den önce vefat etmiştir.

Hafız Selahaddin Alai, "ed-Dürretüsseniyye fi mevlidi Hayrilberiyye" adlı kitabında şöyle der:

"Amine, kendisine gebe kaldığı sırada, Rasûlullah'ın ﷺ babası Abdullah'ın yaşı 18 civarında idi. Abdullah, Medine'ye ailesinin yanına gidip dayılarının yanından ailesi için hurma getirmek istedi; fakat orada dayıları olan Beni Adiy b. Neccar arasında vefat etti. Bu sırada annesi Rasûlullah'a ﷺ henüz gebeydi."

Buhârî ve Müslim'in Bera b. Azib'den rivayetlerinde Kays'tan biri ona şöyle sordu:

"Siz Huneyn savaşı gününde Rasûlullah'ı bırakıp kaçtınız mı?" O da:

"Ancak Rasûlullah ﷺ firar etmedi. Hevazinliler okçuydular. Bizlerin üzerine atılınca, açıldılar. Biz de ganimetlere saldırdık. Onlar da bizi oklarla karşıladılar. Baktım ki, Rasûlullah ﷺ beyaz katırın üzerinde, Ebu Süfyan yularından çekmekte, Rasûlullah ﷺ ise şöyle buyurmaktaydı:

446 Ahmed, 1/264, 3/270, 279, 304, Beyhaki, 955,Taberi, 1/73

"Ben yalanlanmayan peygamberim, ben Abdulmuttalib'in oğluyum. Allah'ım! Yardımını indir."[447]

Biz başımız sıkıştığında, dara düştüğümüzde Rasûlullah ﷺ sayesinde korunurduk. Gerçekten cesur olan kişi de onun hizasında durarak cesaretini gösterirdi."

Derim ki: "Annesi onu, dedesi Abdulmuttalib'in kefaletine bıraktı."

Hafız Zehebi der ki:

"Babası Abdullah vefat ettiği sırada, Nebi ﷺ henüz 18 aylık idi. Başka bir rivayette ise daha küçüktü. Bir rivayette ise annesi ona hamileydi. Abdullah Medine'de vefat etti. Oraya hurma getirmek için gitmişti. Bir başka görüşe göre, Şam'dan dönerken oraya uğradı. 25 yıl yaşadı."

Vakıdi diyor ki:

"İşte bu, Abdullah'ın yaşı ve ölümüyle ilgili en sağlıklı görüşlerdendir. Rasûlullah'ın ﷺ annesi Amine, Medine'den oğluyla birlikte dayıları Beni Adiy b. Neccar' ı ziyaretten dönerken, Ebva denen yerde vefat etmiştir. Dönüşleri Mekke'ye idi. Rasûlullah ﷺ bu sırada henüz 6 yaş, yüz günlük idi. Bir rivayette de dört yaşında idi. Annesi vefat edince, onun mevlası olan Ümmü Eymen onu alıp Mekke'ye, dedesine getirdi. Dedesi vefat edinceye dek Rasûlullah ﷺ dedesinin kefaletinde kaldı. Dedesi vefat ettiği sırada Rasûlullah ﷺ henüz sekiz yaşında idi. Dedesi onu Ebu Talib'e vasiyet etti."

İbn Abbas'ın âyetle ilgili kavline gelince, biz daha önce mânâ bakımından benzerini İbn Abbas'tan anlatmıştık.

Yine onun sahih senedle Katade'den rivayet ettiği kavline gelince, Şeyhimiz (Muhammed et-Temimi) diyor ki:

"Aslında bu şirk, soyut isimlerden ibarettir. İkisi de bununla gerçekte İblis'in istediği mânâyı kastetmemişlerdir. Bu, Hasan'ın yorumudur. Burada ana ve babanın çocuklarına Abdulharis adını vermelerinin mücerred bir isimlendirmeden ibaret olduğu, Adem ile Havva'nın Allah'tan başkasına kulluğu kastetmedikleri açıklanıyor. İşte bu, Katade'nin şu görüşünün mânâsıdır:

"O'na taatte ortaktırlar. Ancak ibadette ortak olmadılar."

447 Buhârî, Meğazi: 54, Cihad: 52, Birr: 97, Müslim, Cihad: 79, Tirmizi, Cihad: 15

Allah ﷻ'a En Güzel İsimlerle Dua Etmek

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"En güzel isimler (Esma-i hüsna) Allah'ındır. O halde, Allah'a bu isimler ile dua edin. O'nun isimlerinde sapıklık edenleri terk edin. Yarın Kıyamette onlar yaptıklarının cezasını çekeceklerdir." (A'raf: 7/180)

Kurretu'l-uyun'da deniyor ki:

"Merhum (Muhammed et-Temimi) bu konu başlığıyla şuna değinmek istiyor:

Allah'ı ölülerden vesile aramak reddedilmiştir. Bu hususta meşru olan; Allah'ın yüce isim ve sıfatlarını ve salih amellerini vesile edinmektir.

Ebu Hureyre'den ؓ Rasûlullah ﷺ şöyle buyurmuşlardır:

"Allah'ın doksan dokuz ismi vardır. Yüzden bir eksik. Kim bunları sayar ve gereğiyle amel ederse Cennete girer. Allah tektir, teki sever." [448]

Süfyan b. Uyeyne hadisini Buhârî ve Müslim tahric etmişler, ayrıca:

"Teki sever" kavlinden sonra şunu da eklemişlerdir:

"O, kendisinden başka ibadete layık ilah olmayan,

Allah ﷻ
er-Rahmanû
er-Rahimû
el-Melikû
el-Quddûsû
es-Selamû
el-Mü'minû
el-Müheyminû
el-Azizû
el-Cebbarû
el-Mütekebbirû
el-Haliqû
el-Bariû
el-Musavvirû

448 Buhârî, De'avat: 68; Müslim, Zikr: 5; Tirmizi, De'avat: 87

el-Hakîmû
el-Vedûdû
el-Mecîdû
el-Baisû
el-Şehîdû
el-Haqqû
el-Vekilû
el-Qaviyyû
el-Metinû
el-Veliyyû
el-Hamîdû
el-Muhsî
el-Mûbdîû
el-Mûîdû
el-Muhyî
el-Mûmîtû
el-Hayyû
el-Qayyûmû
el-Vacîdû
el-Macîdû
el-Vahîdû
es-Samedû
el-Qadîrû
el-Muktedîrû
el-Mûqaddîmû
el-Mûahhîrû
el-Evvelû
el-Ahîrû
ez-Zahîrû
el-Batînû
el-Valî
el-Mûtealî

el-Gaffarû
el-Qahharû
el-Vehhabû
er-Rezzaqû
el-Fettahû
el-Alimû
el-Qabidû
el-Basitû
el-Hafidû
er-Rafiû
el-Muizzû
el-Müzillû
es-Semi'û
el-Basirû
el-Hakemû
el-Adlû
el-Latifû
el-Habirû
el-Halimû
el-Azimû
el-Ğafûrû
el-Şekûrû
el-Aliyyû
el-Kebîrû
el-Hafizû
el-Mukitû
el-Hasibû
el-Celilû
el-Kerîmû
el-Raqîbû
el-Mûcibû
el-Vasiû

el-Berrû
et-Tevvabû
el-Mûntaqîmû
el-Afûvvû
er-Raûfû
el-Malikû'l-Mûlkû
Zû'l Celalî Ve'l İkramî
el-Mûqsîtû
el-Camîû
el-Ğanîyyû
el-Mûğnî
el-Manîû
ed-Darrû
en-Nafîû
en-Nurû
el-Hadî
el-Bedîû
el-Bakî
el-Varisû
er-Reşîdû
es-Sabûrû
(Celle Celaluh)[449]

Tirmizi der ki:

"Bu ğarib bir hadistir. Bu, Ebu Hureyre'den başka şekilde de rivayet olunmuştur. Biz bu hadisten başka bir rivayette isimlerin tek tek zikredildiğini bilmiyoruz. Özellikle hafızlardan (hadis hafızlarından) güvenilir kimselerden gelen bilgilere göre, bu hadiste isimlerin tek tek zikredilmesi sonradan sokuşturulmadır. Velid b. Müslim ve Abdulmelik b. Muhammed b. San'ani'nin Züheyr b. Muhammed'den rivayet ettiği gibi, bu ona ancak başka ilim ehlinden olan kimselerden ulaşmıştır. Onlar böyle bir şey söylemişlerdir. Yani onlar bu isimleri Kur'ân'dan toplayıp bir araya getirmişlerdir.

449 Tirmizi, De'avat: 87

Nitekim Cafer b. Muhammed, Süfyan ve Ebu Zeyd el-Luğavi'den de -yine de en iyisini Allah bilir ya- böyle rivayet olunmuştur.

İşte bu, İmam İbn Kesir'in tefsirinde zikrettiği şeydir.

Sonra da şöyle demiştir:

"Şurası iyi bilinsin ki, Allah'ın Esmai Hüsna'sı sadece 99 isimle sınırlı değildir." Abdullah b. Mes'ud'dan Rasûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

"Bir kimseye bir tasa, üzüntü isabet ettiğinde şöyle demesi halinde, Allah onun tasasını ve hüznünü yok eder: "Allah'ım, ben senin kulun oğlu kulunum. Benim alnım senin elindedir. Hükmün benim için geçerlidir. Yargın benim için adalettir. Allah'ım, sana ait olan tüm isimlerle seni isterim. Sen zatını o isminle adlandırdın ya da Kitabında onu indirdin veya onu yaratıklarından birine öğrettin ya da onu ğayb ilminden olarak kendine seçtin. Kur'ân'ı Azim'i gönlümün ilk baharı ve göğsümün nuru kıl, hüznümün cilası, tasa ve üzüntümün ortadan kalkmasına yardımcı kıl."[450]

Bir kimse bu duayı yaptığı takdirde Allah onun tasa ve üzüntüsünü hemen yok eder, bunun yerine ona ferahlık verir.

Rasûlullah ﷺ kendisine:

"Ey Allah'ın Rasûlü! O isimleri öğrenmeyelim mi?" diye sorulması üzerine şöyle buyurdu:

"Bilakis, duyan kimselerin bunları öğrenmeleri gerekir."[451]

Allah ﷻ'ın İsimlerinde İlhad Etmek

Avfi, İbn Abbas'tan, (A'raf: 7/180) âyetiyle ilgili olarak

"Dinsizlerin ilhadı şöyledir:

Onlar Lat'ı Allah'ın isimlerinden sayarlar."

İbn Cureyc de Mücahid'den, bu âyetle ilgili olarak şöyle der:

"Lat ismini "Allah" lafzından, Uzza'yı da "Aziz" isminden türettiler."

Katade diyor ki:

"İlhad ediyorlar" demek, şirk koşuyorlar, mânâsındadır.

Ali b. Ebu Talha da İbn Abbas'tan rivayetle, "İlhad, yalanlamaktır" demiştir.

---

450 İbn Hibban, Mecmau'z-Zevaid: 136, Hakim, 1/509
451 Ahmed, 1/391

Arap dilinde "ilhad" orta ve mutedil olandan dönmektir. Cevr, meyl ve inhiraf mânâsındadır. Nitekim kabirdeki lahid de bu mânâdadır. Buna, kazılma yönünde kıble tarafına inhirafı (meyli) sebebiyle bu isim verilmiştir.

İbn Kayyim ﷺ da diyor ki:

İlhad, hakikatte şirkle birlikte inhiraftır.

Aynı zamanda tatildir, inkardır.

Yüce Rabbin tüm isimleri hem isim hem de sıfattırlar. Allah ﷻ kulları tarafından bunlarla bilinip tanınır. Bunlar O'nun kemalini gösterir.

Merhum devamla diyor ki:

"İlhad ya isim ve sıfatları red ve inkarla, ya mânâlarını tatil ile doğru olandan tahrifle ve bir de tevil yoluyla hak olandan çıkarmakla, ya da bunları, yaratılanların isimleri kabul etmekle olur. Örneğin vahdeti vücutçuların veya ittihad ehlinin ilhadı gibi. Çünkü bunlar Allah'ın isim ve sıfatlarını, bu kainatta ister sevilip övülsün, ister yerilsin, yaratıkların isimleri durumuna getiriyorlar. Hatta bunların lideri durumundaki kişi şöyle diyor:

"O, akıl, şeriat ve örf açısından, her övülen isim mânâsıyla bir müsemmadır. Yine O, akıl, şeriat ve örf açısından her yerilen isim mânâsıyla müsemmadır."

Oysa ki Allah onların söyleyegeldikleri bu şeyden yüce ve münezzehtir."

Ben derim ki:

"Kesin ve doğru olan, Ehli Sünnet vel Cemaatin üzerinde bulunduğu görüştür. Bunların, öncekilerinin olsun, sonrakilerinin olsun, yaptıkları, bizzat Allah'ın kendi zatını vasfettiği ve bir de Rasûlünün kendisini vasfettiği, yüce Allah'ın azametine ve şanına yaraşır şekildeki sıfatlarını isbattır, var kabul etmektir. Bu temsilsiz bir isbat ve tatilsiz bir tenzihten ibarettir.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"O göklerin ve yerin yaratıcısıdır. Size kendi nefislerinizden eşler, davarlardan da çiftler var etti. Sizleri bu tarzda türetip yayıyor. O'nun benzeri gibi olan hiçbir şey yoktur. O, işitendir, görendir." (Şura: 42/11)

Sıfatlardan söz etmek, zattan bir fer olarak söz etmektir. Bunlar da zat ile birlikte onun hizasında yer alırlar. Nitekim Allah'ın zat olarak hakikat olduğu ve onun yaratıklarından hiçbir şeyin kendisine benzemediği gerçeğini bilmek vaciptir. Kim Allah'ın kendi zatını vasfettiği veya Rasûlunün O'nu vasfettiği şeylerden birini inkar eder veya asıl mânâsından başka bir mânâya yorumlarsa, o kimse Cehmi'dir.

Mü'minlerin yolundan başka bir yola girmiş demektir. Nitekim Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"İşte bunlar gerçekten kafir olanlardır. Kafirlere aşağılatıcı bir azab hazırlanmıştır." (Nisa: 4/151)

Yine Allame İbn Kayyim şöyle diyor:

Yüce Allah için sıfat veya haber olarak geçen şeyler bir kaç kısımdır:

1 - Bizzat Allah'ın zatının kendisine ait olanlar.

Örneğin: Zat ve Mevcud gibi.

2 - Allah'ın sıfat ve naatlerine ait olanlar: Alim, Kadir, Semi' ve Basir gibi.

3 - Allah'ın fiillerine ait olanlar: Halik ve Razık gibi.

4 - Sırf tenzih: Bunun kesinlikle sübutu içermesi gerekir. Çünkü sırf yoklukta bir kemal yoktur.

Örneğin; Kuddus ve Selam gibi.

5 - (Birçok kimse bunu zikretmemiştir). Bu da birtakım sıfatlara delalet eden ve sadece belirli bir sıfata ait olmayan isimdir. Aksine bu, birçok mânâlara delalet eder.

Örneğin; Mecid, Azim ve Samed gibi. Çünkü Mecid, birçok nitelikleri, vasıfların içeren, kemal sıfatları kapsayan bir isimdir. İşte Mecid lafzı buna delalet eder. Çünkü bu, genişlik, bolluk, ziyadelik ve çokluk mânâlarını kapsar, bunun için vazolunmuştur. Nitekim:

"İstemcede'l-Merahu ve'l-Afaru" ifadesi de buradandır. Yani kibrit ağacı çok bol oldu, tutuşması çok kolay olan ağaç fazla oldu, demektir.

Deve bol çayırlı yere uğradı. "Rabbul Arşi'l-Mecid" de bu köktendir. Bu, Arş'ın sıfatıdır. Çünkü Arş geniştir, azametlidir ve şereflidir. Bunlardan dolayı da Arş'ın vasfı olmuştur. Şunu bir kez düşün. Bu isim nasıl da Allah'tan Rasûlü için dua istemek mânâsına yakın olduğu gerçeğini ortaya koymaktadır. Nitekim Rasûlullah ﷺ bunu bize öğretmiştir. Çünkü bu, artıran, bağışı ve vergisi bol olan, çok ve devamlı olan mânâsına gelir. Dolayısıyla bu istek, onu gerektiren bir şeyle getirilmiş olur. Nitekim şöyle dersin:

"Beni mağfiret et, bana merhamet eyle. Gerçekten sen Gafur ve Rahim'sin."

Bu, Allah'ın isim ve sıfatlarıyla tevessülde bulunmaya da racidir; çünkü bu, en yakın ve Allah'a en sevimli olan vesile aracıdır. Kaldı ki, Tirmizi'de yer alan hadis de bu gerçeği bildirir:

"Ya Zülcelali vel İkram zikrine sımsıkı sarılın."[452]

Yine şu da bu ifade içindedir:

"Allah'ım! Seninle isterim. Çünkü hamd sana aittir. Senden başka ibadete layık ilah yoktur. Sen Mennansın. Göklerin ve yerin Bedii sensin, ya Zelcelali vel İkram!"[453]

İşte bu, bir istektir ve aynı zamanda Allah'a hamd ile ona tevessüldür. Çünkü O'ndan başka ibadete layık ilah yoktur. O Mennan'dır ve ancak O'nun isim ve sıfatlarıyla O'na tevessül edilir. Doğrusu Allah buna icabete daha layıktır ve mevki bakımından en yücedir. İşte bu, tevhidle ilgili en önemli konulardan biridir.

6 - İki isimden veya sıfattan birinin ötekisine olan yakınlığı sebebiyle meydana gelen yakınlık. Bu, iki isimden birinin tek olarak kullanılmasına göre zahid olan bir durumdur. Örneğin:

Ğaniyyul Hamid, el-Ğafuru'l-Kadir ve el-Hamidul Mecid gibi... İşte Kur'ân'da yer alan yaklaşık sıfatların ve birbirine yakın olan isimlerin (Esmai müzdevice) hepsinin durumu genelde böyledir.

Örneğin "el-Ğaniyy" kemal sıfatıdır. Nitekim "el-Hamd" da aynıdır. Ancak, "el-Ğaniy ile el-Hamd" sıfatlarının birlikte gelmesi apayrı bir kemaldir. Çünkü burada zenginliği başkasına muhtaç olmaması açısından bir sena yer aldığı gibi, Ona "Hamd" olunması, övgüye layık olması açısından da birlikte gelmeleri başka bir senadır. Aynı şekilde, Gafur, Kadir, el-Hamidul Mecid ve el-Azizul Hakim de böyledirler. Bunlar üzerinde iyice düşünülmelidir.

Allah ﷻ'a Selam Olsun Denmez

İbn Mes'ud ؓ diyor ki:

"Önceleri, Rasûlullah ﷺ ile namaz kıldığımızda; "Kullarından Allah'a selam olsun, filan kimseye selam olsun." derdik.

Rasûlullah ﷺ buyurdu ki:

"Allah'a selam olsun demeyin; zira Allah, selamın kendisidir."[454]

452 Tirmizi, De'avat: 98. Tirmizi bu hadis için "ğarip"tir, dedi
453 İbn Mace, De'avat: 3
454 Buhârî, İstizan: 3; Müslim, Salat: 56; Ebu Davut, Salat: 178; Nesai, Tatbik: 100, Sehv: 41, 43, 56; İbn Mace, İkamet: 24; Darimi, Salat: 84; Ahmed: 1/413

Hadiste nehyin sebebi şu ifadeyle zikredilmiştir:

"Çünkü bizzat Allah'ın kendisi Selamdır ve Selam O'ndandır."

Rasûlullah ﷺ farz olan namazdan ayrılınca üç kez Allah'a istiğfarda bulunur ve şöyle derdi:

"Allahümme entesselam ve minkesselam, tebarekte ya Zu'l celali vel ikram!"[455]

Hadiste şu ifade de yer alır:

"İşte bu, Cennet ehlinin yüce Rablerine olan selamıdır."

Kur'ân'da da, yüce Allah'ın onları Cennette selamlayacağına dair şöyle bir delil bulunmaktadır.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Çok esirgeyen Rabb'dan onlara bir de sözlü "Selam" (vardır)." (Yasin: 36/58)

"Allah Selam'dır" ifadesinin mânâsı; gerçekten yüce Allah'ın her türlü eksiklikten ve her türlü temsilden salim olmasıdır. Çünkü Allah ﷻ bütün kemal sıfatlarla mevsuf olup, her türlü ayıptan ve eksiklikten de münezzehtir.

Allame İbn Kayyim, "Bedaiul Fevaid" kitabında der ki:

"Selam mastardır (kök isim) ve dua lafızlarındandır. Hem inşaı hem de ihbarı kapsar. Bunun haber ciheti, inşa cihetiyle çelişmez. Bu selamlama sırasında istenen selamın mânâsıdır. Bu hususta iki meşhur görüş vardır:

1 - "Selam" burada bizzat Allah demektir. Kelamın mânâsı ise: Bereketi sizin üzerinize indi vb.dir. Bu mânâda Allah'ın isimlerinden tercih olunanı, öteki isimler değil, sadece "Selam" ismidir.

2 - "Selam" sözcüğü, "Selamet" mânâsından mastardır. Bu da selamlama sırasında kendisiyle dua edilmesi istenendir. Bu görüşü savunanların hücceti, bu kelimenin nekire (belirsiz) olarak gelmiş olmasıdır. Çünkü selam veren kimse "Selamün aleyküm" der. Eğer bu, Allah'ın isimlerinden bir isim olsaydı, böyle kullanılmazdı. Yine onların bir diğer hücceti Selam'dan maksadın bu demek olmadığı, bundan asıl maksadın sağlıklı ve selamette olduğuna ilişkin durumu bildirmek ve dua etmek olduğu şeklindedir.

Allame İbn Kayyim der ki:

455 Müslim, Mesacid: 135; Tirmizi, Salat: 224; Ebu Davud, Salat: 360; Nesai, Sehv: 80

"Bu hususta söylenecek en net ve doğru ifade, her iki yorumun ve mânâlandırmanın toplamının hak olduğudur. Çünkü bu ikisinden her biri kendince bazı hakları taşımaktadır. En doğru olan ise ikisinin toplamıdır ve bu da bir kural ile ortaya çıkmaktadır. Bu da şu şekildedir:

Aslında hak olan şu ki, Allah'ın Esma-i Hüsnasıyla Allah'a dua eden bir kimse, her matlub olanı istemekte ve aynı zamanda bu matlubu gerektirecek isimle de tevessülde bulunmaktadır. Bunun meydana gelmesi için uygun olan, dua eden kimsenin, Allah'tan bir şefaat, aracı ve O'na (meşru) bir vesile aramasıdır. Bu itibarla kul:

"Rabbim! Beni mağfiret et, tevbemi kabul buyur. Çünkü Sen gerçekten tevbeleri çok çok kabul eden ve çok mağrifet edensin" dediğinde, Allah'tan iki şeyi istemiş olur. Birinci olarak bu kimse başta Allah'ın iki ismiyle O'na tevessülde bulunmaktadır. Bu ikisi de, isteğin meydana gelmesini gerekli kılmaktadır.

Rasûlullah ﷺ, ne ile ve nasıl dua edeceğini kendisine soran Ebu Bekir'e ؓ şöyle der:

"Şöyle söyle: "Allah'ım! Ben nefsime büyük bir zulüm ile zulmettim. Günahları ancak sen bağışlarsın, başkası değil. Beni katındaki bir mağfiretle bağışla. Bana merhamet et. Çünkü sen çok bağışlayan ve çok esirgeyensin. (Gafur ve Rahim'sin)." [456]

Burada kişi, isteğini Allah'ın isimlerinden birini kullanarak yerine getirtmiştir. Bu da "Selam" dır ki, kendisinden selamet istenen demektir. "Selam" lafzı iki mânâyı kapsar. Biri, Allah'ı zikretmek, ikincisi de selamet istemektir. Bu itibarla "Sela-
İşte bu, selam verenin arzusu, selamlananın da isteğidir.
mun aleyküm" Allah'ın isimlerinden bir ismi kapsar ve Allah'tan selamet istemektir.

İşte bu faydayı iyice düşün. Bunun aslı, hakikati; kötülüklerden, şer veya ayıplardan uzak durmak, kurtulmak ve beri olmaktır. İşte bu mânâ üzerinde O'nun tasarrufları döner durur. Nitekim:

"Allah seni selamette kılsın, seni kurtarsın." gibi sözler ve mü'minin sırat üzerindeki şu duası da bu türdendir:

"Rabbim Selamette kıl, selamette kıl." Yine:

"Şeyi filanca kimseye teslim etti." ifadesi de bu türdendir. Yani sadece onu teslim edip kurtardı.

456 Nesai, Sehv: 59; Ahmed, 1/3; Beyhaki, 2/154

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Allah (ortak koşanlar için) bir örnek verdi: Kendisi hakkında uyumsuz ve geçimsiz bulunan, sahipleri de çok ortaklı olan (köle) bir adam ile yalnızca bir kişiye teslim olmuş bir adam. Bu ikisinin durumu bir olur mu? Hamd, Allah'ındır. Hayır, onların çoğu bilmiyorlar." (Zümer: 39/29)

Yani sadece ve bir tek onun için ihlâslı olarak, başka birini onunla malik kılmaksızın, mânâsınadır. Savaşın zıddı olan "barış" da bu köktendir. Çünkü savaşan her iki taraf da birbirlerinden, eza ve cefalarından kurtulmak ve halas olmak isterler. Yine Selim kalp de bundandır. Yani kalbin, hır gürden, bozuk olmaktan, kötülük taşımaktan korunmuş olması, ayıplı ve kusurlu olmamasıdır.

Bunun da hakikati sadece, bir tek Allah için selim ve ihlâslı olmaktır. Bu açıdan şirkin bulanıklığından, hile ve tuzaklarından, aldatmasından kurtulmak, günahlardan, aykırılıklardan beri ve uzak olmaktır. Bu, sevgisinin doğruluğu, samimiliği ve muamelesinin güzelliği açısından istikamette olmak ve dürüst davranmaktır. İşte böyle bir kimse için Allah'ın azabından kurtuluş ve Allah'ın ikramıyla mutluluğa eriş garantisi vardır.

Nitekim İslâm da bu kökten gelmektedir ki, teslimiyet ve boyun eğmek anlamındadır. Her türlü şirk şaibesinden kurtulmak demektir. Kısaca kişinin Rabbine teslim olması ve yalnızca O'nun için ihlâslı davranmasıdır. Tıpkı efendisine her anlamda teslimiyet gösteren, kendisiyle birlikte karışık bir başka şerik kabul etmeyen köle gibi... İşte bunun içindir ki, her şeyden münezzeh olan Allah, bu iki örneği, Rabbine karşı samimi olanla ona şirk koşanı göstermiş oldu.

Allah ﷻ'a Dua Ederken Eğer Sen Dilersen Şartı Koşmak

Böyle bir şart koşarak dua etmenin yasak olduğuna dair hadis mevcut olduğundan, bu şekilde dua etmek caiz değildir.

Ebu Hureyre'den ؓ, Rasûlullah ﷺ dedi ki:

"Hiç kimse: "Allah'ım, eğer dilersen beni affet, eğer dilersen bana merhamet et" şeklinde dua etmesin. Kişi istediğini kat'iyetle istesin; zira Allah'ı, dilemediği takdirde zorlayacak bir kuvvet yoktur." [457]

Müslim'in rivayetinde de Rasûlullah ﷺ:

457 Buhârî, Tevhid: 31; Tirmizi, De'avat: 77; Muvatta, Kur'ân: 28, Ahmed, 2/243, 318, 463-464

"Kişi istediğini büyük bir arzu ile istesin; zira Allah'tan daha yüce bir varlık yoktur." buyurmuştur.[458]

Oysa kul böyle değildir. Kul, kimi zaman isteyenin dilediğini ya bir ihtiyacı sebebiyle, ya korkusundan veya bir şey beklediğinden dolayı istemeye istemeye yerine getirir. Mahlukattan isteyen için en uygun isteme şekli; isteğinin olmasını, istenilen kişinin dilemesine bağlı kılmasıdır. Bu, kendisinden istekte bulunulan kimsenin verirken istemeye istemeye vermesi endişesindendir. Oysa alemlerin Rabbi böyle değildir, O'nun ﷻ için böyle bir şey layık olmaz. O, kamil bir varlık olduğundan, yaratıklarının hiçbirisine muhtaç değildir, cömertliği ve keremi de kamil ve sonsuzdur. Oysa bütün varlıklar Allah'a muhtaçtırlar. Öylesine bir şekilde muhtaçtırlar ki, göz açıp kapayıncaya dek bir zaman dilimi içerisinde bile O'na muhtaç olmadan yapamazlar. Allah'ın bağışı, vermesi, kelamıdır. Hadiste şöyle buyrulmuştur:

"Allah'ın eli (sağ eli) doludur. Hiçbir nafaka onu asla eksiltmez. O gece ve gündüz sürekli devam eder. Siz gökler ve yer yaratılalı infak edileni görüp duruyor değil minisiniz? O'nun sağ elindeki asla eksilmez. Öteki elinde de adalet vardır, kısar ve verir."[459]

Allah ﷻ, hikmeti gereği verir ve yine hikmeti gereği men eder. Zira O, hikmet sahibidir ve her şeyden de haberdardır. Allah'tan bir şeyler isteyen kimseye düşen ve layık olan görev, istediğini kesin bir şekilde istemektir. Çünkü Allah kuluna bir şeyi istemeye istemeye vermez, zoraki vermez ve problemin büyüklüğü sebebiyle vermez. Bak, şairin biri ne söyler:

Küçüğün gözünde küçük şeyler de büyür

Yücenin gözünde ise büyükler küçülür.

İşte bu, dünya erbabının durumuna göredir. Yoksa kul bazen verir, çoğu zaman ise men eder. Verdiğini istemeyerek verir. İnsanda cimrilik tarafı daha baskındır. İşte kulun bu durumu göz önünde tutulursa, onun verdiği şey büyük olamaz. Ancak Allah'ın kullarına vergisi süreklidir, daimdir. Henüz nutfe (sperm) ana rahmine düşer düşmez, istenmeden verme, lütuf ile cömertlik başlar. Allah'ın nimetleri, henüz ana karnından itibaren akmaya başlar. Allah onu ana rahminden itibaren en güzel bir şekilde yetiştirir, eğitir. Anası, çocuğu doğurunca, bu defa ona karşı ana ve baba şefkatini verir de, ikisi Allah'ın ni-

---

458 Müslim, De'avat: 3

459 Buhârî, Zekat: 8; Müslim, Zekat: 63; Muvatta, Sadakat: 1; Tirmizi, Zekat: 28; Nesai, Zekat: 48; İbn Mace, Zekat: 28

meti sayesinde yavrularını rüşt çağına erinceye dek eğitip yetiştirirler. Hayatı boyunca Allah'ın nimetlerinden yararlanır, buna göre hayatı değişir durur. Eğer yaşamını iman ve takva üzerinde sürdürürse, Allah'ın nimetleri artarak devam eder. Kul bunları kat kat olarak dünya da yeterince alır ki, bu nimetleri ona verip takdir etmede Allah'tan başka hiçbir kimse güç yetiremez. Çünkü Allah bunu takva sahibi mü'min kulları için hazırlamıştır. Kulun dünya da elde ettiği nimetlerin bir kısmı başka yaratıkların, insanların eliyle olsa bile, bu yine, Allah'ın izni, iradesi ve ihsanı sayesinde kulunun eline geçmektedir. Bu bakımdan Allah bütün nimetler sebebiyle hamdolunandır. İşte bu, Allah'ın kereminden, fazlından ve cömertliğinden dolayı dilediği, takdir ettiği ve yerine getirdiğidir. En güzel nimet, fazl, lütuf ve ihsan O'nundur.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Nimet olarak size sunulan ne varsa, Allah'tandır, sonra size bir zarar dokunduğunda (yine) ancak O'na yalvarırsınız." (Nahl: 16/53)

Allah ﷻ bazen de kulu istediği halde hikmeti gereği vermez, onu bundan men eder. Bu, O'nun hikmeti ve ilmi gereğidir. Çünkü kulu için vermek veya men etmek durumlarının hangisinin daha iyi olduğunu O bilir. Bazen de kulu, bir istekte bulunur ama, bu Allah tarafından takdir olunan vakte dek geciktirilir. Ya ertelenir ya da istediğinden fazlasıyla verilir. Alemlerin Rabbi Allah ne yücedir, ne mübarektir.

Müslim'in rivayetinde de, Rasûlullah ﷺ:

"Kişi istediğini büyük bir arzu ile istesin; zira Allah'tan daha yüce bir varlık yoktur." buyurmuştur.

Allah ﷻ bazen bir ikram, cömertlik ve ihsan olarak kuluna istediğinden çok daha büyüğünü ve fazlasını verir. Allah verdiği bir şeyi büyütmez. Yani Allah katında hiçbir şey büyük değildir, verilen şey kul nazarında çok büyük de olsa Allah için değildir. İstekte bulunan mahluk ise, ancak verilmesi basit olan şeyi ister. Çünkü kul, kuldan böyle istekte bulunur. Oysa Allah böyle değildir. Allah'ın bağış ve lütfu kemaldir.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Bir şeyi dilediği zaman, O'nun emri yalnızca: "Ol" demesidir, o da hemen oluverir." (Yasin: 36/82)

Halkın kadrini takdir edemediği Rabb, her şeyden münezzehtir, O'ndan başka ibadete layık bir ilah ve O'nun dışında bir Rabb yoktur.

her şeyi tebliğ etmiş, dinde eksiklik sayılabilecek her şeyden de men etmiştir. Hayır, ancak onun gösterdiğindedir. Özellikle de tevhidin gerçekleşmesi hususunda nerede bir kötülük varsa ondan sakındırmış, şirke yaklaştıracak bir şey sadece lafızla olup, bununla böyle bir şey kastedilmemiş de olsa bundan men etmiştir.

Muvaffakiyet Allah'tandır.

Allah ﷻ İçin İstenileni Vermek

İbn Ömer'den ؓ Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Allah'a sığınanı koruyun. Allah için isteyene istediğini verin. Sizi çağıranın davetine icabet edin, size iyilik edeni mükafatlandırın. Eğer elinizden onu mükafatlandırmak gelmiyorsa, onun için Allah'a hayır dua edin, ki duanızla onu mükafatlandırdığınıza kanaat getirinceye kadar." [461]

Hadisin zahirinden anlaşıldığına göre, bir dilenci Allah adına bir şey istediğinde geri çevrilmesi doğru olmaz. Fakat bu genel ifade bir açıklama gereğini hissettirmektedir. Zira bunu da Kitap ve Sünnette varid olana göre yapmak icap eder. Dilenci bir şey istediğinde, ona hakkı olan şeyden verilmesi gerekir.

Örneğin; Beytul Mal'da olan hakkı gibi... Dolayısıyla isteğine icabet olunur ve buradan ihtiyacı oranında kendisine verilir. Vacip olarak almaya hak kazandığı şey ona verilir. Aynı şekilde bir ihtiyaç sahibi, zengin bir kimseden eğer bir istekte bulunursa, bu kimsenin kendisinden isteyen şahsa imkanı nispetinde ve şahsın problemini çözebilecek şekilde vermesi müstehaptır. Yine yanında fazla bir şeyi bulunmayan bir kimsenin istemesi halinde, kendisinden bir şey istenen kişinin, kendisini ve ailesini zarara uğratmayacak bir şekilde isteyene vermesi de müstehaptır. Eğer isteyen gerçekten çok zor durumda ise, zaruretini önleyecek kadarını kendisine vermek vacip olur.

İnfak makamı, dini makamların en şereflisidir. Halkın kendi imkan ve cömertliklerinin, Allah'ın kendilerine verdiği ikram ve ihsan durumuna göre farklılık göstermesi doğaldır. Herkes aynı derecede cömert ve kerem sahibi olamayacağı gibi, yine herkes aynı derecede cimri ve pinti de değildir. İlki Kitap ve Sünnette övgüye layık görülmüş, ikincisi ise yerilmiştir. Allah ﷻ, kullarını, faydasının büyüklüğü ve sevabının fazlalığı sebebiyle infaka teşvik etmiştir.

461 Ebu Davud: 38; Nesai, Zekat: 73; Buhârî, Edebu'l müfred: 216; Ahmed: 2/68, 99; Elbani, Ehadisus-sahiha: 254

Kulum, Cariyem Demek

Ebu Hureyre'den ؓ Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Biriniz kölesine 'Rabbini doyur, Rabbine abdest aldır, Rabbine su içir!' diye hitap etmesin. Köle: 'Efendim, velinimetim' desin. Sizden biriniz (kölesine): 'Kölem, cariyem' demesin; fakat 'Yiğidim', 'kızım ve oğlum' desin."[460]

Yukarıda yasaklanan lafızlar, her ne kadar lügat açısından mutlak mânâda kullanılsalar da, Rasûlullah ﷺ tarafından yasaklanmışlardır. Bunun sebebi, tevhidi gerçekleştirmek ve lafızlardaki ortaklık sebebiyle olabilecek şirk kuşkularını önlemektir. Allah ﷻ, tüm kulların Rabbidir. Eğer bu, başkası için de mutlak anlamda kullanılacak olursa, isim sebebiyle onunla bir müşareket (ortaklık) meydana gelmiş olur. İşte bundan dolayı, bu, yasaklanmıştır. Bununla Rububiyette bir ortaklık kastedilmiş olmasa da engel olunur. Çünkü Rablık, Allah'ın vasfıdır. Bunun mânâsı, bir şeye ve kimseye malik ve sahip olmak demektir. İşte lafız olarak bu, bu mânâ itibariyle mutlak bir şekilde kullanılmaktadır. Bundaki yasaklamanın amacı ise, yaratanla yaratılan arasında bir ortaklık durumunu kesin olarak önlemektir. Maksat, tevhidi gerçekleştirmek, lafzen de olsa şirkten uzaklaştırmaktır. İşte bu, şeriatın en güzel maksatlarındandır. Çünkü burada Rabbe tazim ifade eden bir sözün bir başkasına kullanılmasıyla uzak da olsa yaratılanlara benzetilme durumu söz konusudur. İşte bu bakımdan Rasûlullah ﷺ, Allah'ın kullarına yol gösteriyor ve bu lafızların yerine geçebilecek olanları işaret ediyor. Bu da, Rasûlullah ﷺ'in:

"Seyyidi ve Mevlaye" sözüdür. Yine onun:

"Biriniz kölem, cariyem demesin" sözü de böyledir. Çünkü kul, Allah'ın kuludur. Cariye de Allah'ın cariyesidir.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Göklerde ve yerde olan (herkesin ve her şeyin) tümü Rahman (olan Allah) a, yalnızca kul olarak gelecektir." (Meryem: 19/93)

Bu iki kelimenin Allah'tan başkası için mutlak mânâda kullanılmasıyla lafızda bir ortaklık meydana gelmektedir. Bunlardan men ediliş, Allah'a olan tazim ve edeb sebebiyledir. Bir de şirkten uzak kalmak ve tevhidi gerçekleştirmek içindir. Rasûlullah ﷺ onlara yol göstererek şöyle demelerini istemiştir:

"Fetaye, fetati, ğulami..." yani "Gencim, kızım ve delikanlım...". İşte bu, Rasûlullah'ın ﷺ tevhidi koruma hassasiyetindendir. O ﷺ, ümmetine faydalı

460 Buhârî, İfk: 17; Müslim, Elfaz: 13; Ahmed: 2/316

sıcak bir dost oluvermiş. Buna da sabredenlerden başkası kavuşturulamaz. Ve buna, büyük bir pay sahibi olanlardan başkası da kavuşturulamaz." (Fussilet: 41/34-35)

İşte bunlar, Allah'ın kendileri için saadeti kesin vaad buyurduğu kimselerdir.

"Eğer onu ödüllendirecek bir şeyiniz yoksa..." ifadesinde Rasûlullah ﷺ, gücü olmayan kimseye, kendisine yardımcı olan kardeşine en azından dua etmesi yolunu gösteriyor. O da, yapılan iyiliğe göre ona duada bulunur.

Allah ﷻ'ın Yüzü Hakki İçin Bir Şey İstemek

Cabir'den ؓ Rasûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

"Allah'ın veçhiyle sadece Cennet istenir."[462]

Rasûlullah ﷺ Taif halkının kendisini yalanlanması sebebiyle Taif'ten ayrıldığı sırada (ki Rasûlullah ﷺ hem Taif, hem de Mekke halkının yalanlamalarıyla karşı karşıya bulunuyordu) bir duada bulundu. Bu duasında şöyle buyuruyordu:

"Allah'ım! Güçsüzlüğümden sadece sana şikayette bulunuyorum, hilemin azlığından ve insanlara karşı güçsüzlüğümden de şikayetim sanadır. Sen güçsüzlerin Rabbisin ve Sen benim Rabbimsin. Beni kime havale ediyorsun? Beni asık bir suratla karşılayacak uzak bir düşmana mı veya senin kendisini emrine sahip kıldığın bir düşmana mı? Eğer sen bana gazablı değilsen, ben bunların hiçbirisini önemsemem. Zira senin bana afiyet vermen, benim için en geniş imkandır." [463]

Ve bu dualarının sonunda da şöyle yakarıyordu:

"Senin vechinin nuruyla sana sığınırım ki, onunla tüm karanlıklar aydınlandı, bunun üzerine dünya ve ahirete ilişkin durum düzeldi. Eğer gazabın bana gelirse veya öfken bana inerse, Sen razı oluncaya dek hoşnutluk sendendir, güç, kuvvet ve kudret yalnızca senindir."[464]

Ezkar'da rivayet olunan hadis de şöyledir:

"Allah'ım, sen zikrolunmaya daha layıksın ve ibadet olunmaya da en layıksın..."

---

462 Ebu Davud, Zekat: 37 ; Elbani, Tahrivu'l-Mişkat: 1944
463 Mecmau'z-Zevaid: 6/35
464 İbn İshak ve Taberani Abdullah b. Cafer'den

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Ey iman edenler, kazandıklarınızın iyi olanından ve sizin için yerden bitirdiklerimizden infak edin. Kendinizin göz yummadan almayacağınız bayağı şeyleri vermeye kalkışmayın ve bilin ki, şüphesiz Allah hiçbir şeye ihtiyacı olmayandır, övülmeye layık olandır. Şeytan, sizi fakirlikle korkutuyor ve size hayasızlığı emrediyor. Allah ise, size kendisinden bağışlanma ve bol ihsan (fazla) vaad ediyor. Allah (rahmetiyle) geniş olandır, bilendir." (Bakara: 2/267-268)

"Gökyüzü, Onu da yükseltti ve mizanı koydu." (Rahman: 55/7)

"Yüzlerinizi doğuya ve batıya çevirmeniz iyilik değildir. Ama iyilik, Allah'a, Ahiret gününe, Meleklere, Kitaba ve Peygamberlere iman eden, mala olan sevgisine rağmen, onu yakınlara, yetimlere, yoksullara, yolda kalmışa, isteyip-dilenene ve kölelere (özgürlükleri için) veren, namazı dosdoğru kılan, zekatı veren ve ahidleştiklerinde ahidlerine vefa gösterenler ile zorda, hastalıkta ve savaşın kızıştığı zamanda sabredenler (in tutumlarıdır). İşte bunlar, doğru olanlardır ve muttaki olanlar da bunlardır." (Bakara: 2/177)

Allah bilir ya, Allahu Teâlâ'nın bu âyette, imanın temel esaslarını zikrettikten sonra, infakı namazdan da önce zikretmesi, bu amelin faydalarının çokluğu sebebiyledir. Yine Allah ﷻ bunu kullarına emrettiği amellerin içinde de zikretmiş, bu şekilde ibadet etmelerini emrederek, bundan dolayı büyük ecir vaad buyurmuştur.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Şüphesiz, müslüman erkekler ve müslüman kadınlar, mü'min erkekler ve mü'min kadınlar, gönülden (Allah'a) itaat eden erkekler ve gönülden (Allah'a) itaat eden kadınlar, sadık olan erkekler ve sadık olan kadınlar, sabreden erkekler ve sabreden kadınlar, saygıyla (Allah'tan) korkan erkekler ve saygıyla (Allah'tan) korkan kadınlar, sadaka veren erkekler ve sadaka veren kadınlar, oruç tutan erkekler ve oruç tutan kadınlar, ırzlarını koruyan erkekler ve (ırzlarını) koruyan kadınlar, Allah'ı çokça zikreden erkekler ve (Allah'ı) çokça zikreden kadınlar... (İşte) bunlar için Allah bir bağışlanma ve büyük bir ecir hazırlamıştır." (Ahzab: 33/35)

Nebi ﷺ ashabına ve hatta kadınlara bile sadaka vermeye teşvikte bulunmuştur. Bunu, ümmetine bir öğüt olsun ve gerek şimdiki durumlarında ve gerekse ahirette kendilerine yararlı olsun diye teşvik etmiştir. Nitekim Allah ﷻ, Ensar'ı, Muhacir kardeşlerini kendilerine tercih etmeleri sebebiyle övmüştür. Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"*Kendilerinden önce Medine'yi yurt edinip, imanı (gönüllerine) yerleştirenler ise, kendilerine hicret edenleri severler ve onlara verilen şeylerden dolayı kalplerinde bir çekememezlik duymazlar. Kendileri fakirlik içinde bulunsalar dahi (muhacirleri) öz nefislerine tercih ederler. Kim nefsinin cimriliğinden korunursa, işte onlar, umduklarını bulanların ta kendileridir.*" (Haşr: 59/9)

İşte bu mânâdaki bir tercih, âyette de ifade edildiği gibi mü'minin en üstün özelliklerindendir. Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"*Yemeğe duydukları sevgiye rağmen, onu yoksula, yetime ve esire yedirirler. "Biz size ancak Allah'ın yüzü (rızası) için yediriyoruz; sizden ne bir karşılık istiyoruz, ne bir teşekkür.*" (İnsan: 76/8-9)

Sadakanın faziletine ve sevabının fazlalığına ilişkin âyet ve hadisler bir hayli çoktur. Kimin gayreti ahirete yönelik ise, kendisi buna rağbet edeceği gibi başkalarını da rağbet ettirir. Muvaffakiyet Allah'tandır.

"Kim sizi davet ederse ona icabet edin" ifadesi, müslümanın müslüman üzerindeki haklarını bildirerek, müslümanın davetine icabet etmenin gereğini anlatmaktadır. Çünkü bu, insanlar arasındaki ülfetin, sevginin sebeplerindendir. Müslümanlar buna özen göstermelidirler.

"Kim size bir iyilik yaparsa..." ifadesi ile Rasûlullah ﷺ iyiliği tavsiye etmiştir. Çünkü bir kimseyi yaptığı iyilik sebebiyle ödüllendirmek Allah ve Rasûlünün sevdiği, insanlığın gerektirdiği bir ameldir. Nitekim hadis de bu gerçeğe işaret etmektedir. Yapılan bir iyiliği ancak art niyetli kimseler karşılıksız bırakırlar. Hatta bazı kötü kimseler, yapılan iyiliğe karşı kötülükle bile karşılık verirler. Bu tür olaylar oldukça çok görülür. Allah'tan hem dünyamız hem de ahiretimiz için af ve afiyet isteriz. Takva ve iman ehli kimseler elbette bunun dışındadırlar. Onlar hep kendilerine karşı işlenen kötülükleri iyilikle savarlar. Çünkü Allah'a itaatkardırlar, bir de onlar Allah'ın ve Rasûlünün sevdiği ve razı olduğu şeyi isterler.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"*Kötülüğü en güzel olanla uzaklaştır. Biz onların (seni) ne ile nitelendirmekte olduklarını çok iyi biliyoruz. Ve de ki: "Rabbim, şeytanların vesveselerinden, kışkırtmalarından Sana sığınırım. Rabbim, yanımda hazır olmalarından da Sana sığınırım.*" (Mü'minun: 23/96-98)

"*İyilikle kötülük eşit olmaz, Sen, (kötülüğü) en güzel olan ile defet. O zaman (görürsün ki) seninle kendisi arasında düşmanlık bulunan kimse, sanki*

vermez' de demem, onların içlerinde olanı daha iyi bilir. Aksi halde ben muhakkak zalimlerden olurum." (Hud: 11/31)

"De ki: "Ben elçilerin ilki değilim. Bana ve size ne yapılacağını bilemiyorum. Ben yalnızca bana vahyedilmekte olana uyuyorum ve ben apaçık bir uyarıcıdan başkası değilim." (Ahkaf: 46/9)

Onlar bütün bu açık ve net hükümleri bırakarak şeytanların kendilerine telkin ettiği şeylere inanır oldular. Birçoğu, Rasûlullah'ın ﷺ ölümünden sonra dünyada tasarruf sahibi olduğuna, dilediği zaman dünyanın doğu ve batılarını gezip dolaşabileceğine inandılar. Bu iğrençlik öyle bir noktaya getirildi ki, Ahmed Ticani denen bir adam, Rasûlullah'ın ﷺ, onun el çırpıp hareket ettiği her meclise geldiğini, dolayısıyla onun sapık tarikatına bağlı olan herkesin meclisine geldiğini bile söyleyebildi. Bu aşağılık adamlar bir araya gelip boş şeylerle zaman geçirmek için oturmalarına," salatul Fatih" (Fatih namazı) adını veriyorlar. Yine bu adamların iğrenç düşünce ve inançlarına göre, böyle bir amaç için bir kez Fatih namazı maksadıyla bir araya gelmek, Kur'ân için altı bin kez bir araya gelmekten daha hayırlıdır. Toplantılarında halka şeklinde oturduklarında ise, güya üzerinde Rasûlullah'ın ﷺ oturması maksadıyla ortaya beyaz bir yaygı seriyorlar. Bu beyaz yaygı ya da giysinin üzerinde Rasûlullah ve halifeleri oturacaklarmış.

Bu Ticani deccalı, Allah'ın izin vermediği ve hoş görmediği şeylerle ve yollarla genel anlamda hayvanlara benzer şeyler göstermesine rağmen, kendi batıl düşüncesini egemen kılmak için müthiş bir göz boyayıcılığı yaparak halkı kendi batıl inançlarına inandırmak ve onların kanmalarını sağlamak istiyor. Gerçi böylesi bir küfür iğrençliğinde kendisini geçen olmadığı noktasında doğru da söylemektedir. Kör kalplerin böylelerine bağlanmasından Allah'a ﷻ sığınırız. Allah'ın ﷻ meşru kılmadığı şeyleri meşru imiş gibi gösterenlerin şerrinden Allah'a ﷻ sığınırız.

Onların bu iğrençlikleri yüzünden nerede ise gökler çatlayacak duruma gelmiştir. Bu adamlardan kimisi, Rasûlullah'ın ﷺ bu adamı ziyarete geldiğine, Allah'ın ﷻ kendi eliyle tamamladığı ve kemale erdirdiği şeriata aykırı şeyleri bunun için şeriat kıldığına inanır. Nitekim Şarani el-Uhud'ul-Muhammediye' adlı eserinde bu ifadelere yer vermektedir. İddiasına göre havastan olan şeyhi bir göz açıp kapanması zamanı geçecek bir miktar bile Rasûlullah'tan hiç ayrılmamaktadır. Her an onunla birliktedir. Oysa ki bütün bunlar iftiradır. Sahabe arasında o kadar farklı ihtilaflar meydana gelmişti ki, eğer böyle geliş imkanı olabilseydi, Rasûlullah ﷺ öncelikle aralarında ihtilaf çıkan sahabesine

Ancak Zahiriye mezhebinden İbn Hazm ve onun gibiler bu hadise bakarak "Dehr"i Esmai Hüsna'dan saymakla yanılmışlardır.

Bunun mânâsı, hadiste:

"Geceyle gündüzü ben çeviririm." kavliyle açıklanmıştır. Geceyle gündüzün değiştirilmesi demek; halkın istediği ve hoşlanmadığı şeylerle ilgili tüm tasarrufların yüce Allah'ın elinde olması demektir. Bu hadiste Muhammed et-Temimi'in buraya almadığı bir ziyade vardır. O da: "İş benim elimdedir" kavlidir.

Ebu Hureyre'den ؓ Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Allahu Teâlâ şöyle buyurdu:

"İnsanoğlu dehre (zamana) söverek beni gücendiriyor. Halbuki dehr benim. Geceyi gündüze ben aktarıyorum"[431]

Bu rivayetin mânâsı:

"Daha önce geçen:

"Ben dehrim, gece ve gündüzü çeviririm" hadisinde açıklanmıştı. Yani hayır ve şer olarak cereyan eden ne varsa hepsi Allah'ın iradesi ve tedbiriyle olmaktadır. Hepsi de Allah'ın bilgisi ve hikmetiyledir. Bu hususta hiçbir kimse Allah'a ortak olamaz. Bu durumda vacip olan, her iki halde de her şeyden münezzeh olan Allah hakkında hüsnü zanda bulunarak O'na hamdetmek, tevbe etmek ve bir daha yanlış yapmamak üzere Allah'a dönmektir.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Onları yeryüzünde ayrı ayrı topluluklar olarak paramparça dağıttık. Kimileri salih (davranışlarda) bulunuyor, kimileri de bunların dışında olan aşağılıklardır. Onları iyiliklerle ve kötülüklerle imtihan ettik, ki dönsünler." *(A'raf: 7/168)*

"Her nefis ölümü tadacaktır. Biz sizi, şerle de, hayırla da deneyerek imtihan ediyoruz ve siz bize döndürüleceksiniz." *(Enbiya: 21/35)*

Fiilin dehre nispet edilmesi sebebiyle sövme olayı oldukça fazladır. Nitekim bu olay İbnul Mu'tezz, Münetenebbi vb. mevlitle ilgili şiirlerde bile bir hayli mevcuttur.

Bunda, yılların şiddet, sıkıntı ve benzeri şeylerle anılmasına rastlanmaz.

431 Buhârî, Tefsir: 45/1, Tevhid: 35, Edeb:101; Müslim, Elfaz: 1-2, 5-6; Ebu Davud, Edeb: 169; Ahmed: 5/299, 311

Bunun sonunda şöyle diyordu:

"Göklerin ve yerin kendisi için aydınlandığı vechinin nuruyla sana sığınırım (Vechinin nuruna sığınırım.)"[465]

Başka bir hadiste de:

"Allah'ım! Kerim olan vechine sığınırım, Allah'ım ölümün ve kötüleyenlerin şerrinden, İsmi Azimine ve tam olan kelimelerine sığınırım. Ve yarattıklarının şerrinden de... Ey Rabbim! Bugünün şerrinden ve bundan sonraki günün şerrinden, dünya ve ahiret şerrinden İsmi Azimine ve tam olan kelimelerine sığınırım."

İşte buna benzer merfu hadisler sahih ve hasen isnadlarla anlatılagelmiştir.

Bunun cevabı şöyledir:

Bu hususta varid olunan tüm bu hadislerde kişi, Cennete yaklaşmayı veya Cennete girmesine engel olan amellerine mani olunmasını istemektedir. Bu bazen Allah'ın vechinden istemekle olmuş, bazen de vechinin nurundan, ki bunlar Cennete yaklaştırıcı şeylerdir. Nitekim aşağıdaki sahih hadiste bu durum anlatılmıştır:

"Allah'ım! Söz ve amelden Cennete götürücü veya Cennete yaklaştıran şeyleri isterim. Ateşten sana sığınırım ve ona yaklaştıran söz ve amellerden de sana sığınırım."[466]

Bu hadislerde dünyaya ait olan istekler; örneğin mal istemek, rızık ve mÂişette bolluk istemek, dünyaya rağbeti artırıcı şeyler istemek gibi şeyler söz konusu değildir. Bunlarla olan bağları koparıp ahiret ameli konusunda yararlı olabilecek hususlara dikkat çekilmektedir. Kuşkusuz hadis, dünya ihtiyaçlarıyla ilgili olup, bu konuda Allah'ın veçhiyle istemeyi men etmeye delalet etmektedir, İşte buna göre hadisler arasında herhangi bir çelişki söz konusu değildir. Burası gözardı edilmemelidir. Allah en iyisini bilir.

Konuya ait hadis ise, mütevatir olan ve Kitap ile Sünnette yer alan haberler cinsindendir ki, bunlarda Allah'ın vechi (yüzü) sabit bir gerçek halinde bildirilmektedir. Bu da Allah'ın bir kemal sıfatıdır. Allah'tan bunun selbi, yani bunun olmadığını kabullenmek bir eksikliktir ve aynı zamanda eksikliklere benzetmektir. Tıpkı tüm sıfatları yok kabul etmek, reddetmek veya bir kısmı-

465 Heysemi, Mecmu'z-Zevaid: 10/117
466 Ahmed, 6/134

nı kabullenmemek gibi. Böyle bir durumda, kaçınılması gereken büyük bir tehlikenin içine düşülmüş olunur. Allah, zalimlerin kendisi hakkında söyleye geldikleri şeylerden münezzehtir, yücedir.

Gerek seleften ve gerekse haleften olsun, Ehl-i Sünnet vel Cemaatin izlediği yol şöyledir:

"Bizzat Allah'ın Kitabında kendi zatını vasfettiği ve Rasûlünün de Sünnetinde vasfettiği vasıflara O'na layık olabilecek bir şekilde, Celal ve Azametine yaraşır bir anlamda iman etmek, inanmak gerekir. Ehl-i Sünnet, Allah'a ait olan sıfatları, O'nun Kitabında yer aldığı ve Rasûlullah'ın ﷺ bildirdiği şekilde kabul ederek, bunların varlığını ve yaratılanların sıfatlarına benzemediklerini ispat etmişlerdir. Nasıl ki Rabbın zatı, diğer zatların hiçbirine benzemez ise, Rabbin sıfatları da öteki varlıkların hiçbirinin sıfatlarına benzemez. Kim bunları inkara kalkışırsa, o, Allah'ın kemal vasıflarını yok kabul etmiş, selbetmiş olur."

Eğer Sözünü Kullanmanin Hükmü

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Sonra kederin ardından üzerinize bir güvenlik (duygusu) indirdi, bir uyuklama ki, içinizden bir grubu sarıveriyordu. Bir grup da, canları derdine düşmüştü; Allah'a karşı haksız yere cahiliye zannıyla zanlara kapılarak 'Bu işten bize ne var ki?' diyorlardı. De ki: "Şüphesiz işin tümü Allah'ındır." Onlar, sana açıklamadıkları şeyi içlerinde gizli tutuyorlar, 'Bu işten bize bir şey olsaydı, biz burada öldürülmezdik' diyorlar. De ki: "Evlerinizde olsaydınız da üzerlerine öldürülmesi yazılmış olanlar, yine devrilecekleri yerlere gidecekti. (Bunu) Allah, sinelerinizdekini denemek ve kalplerinizde olanı arındırmak için (yaptı). Allah, sinelerin özünde saklı duranı bilendir." (Al-i İmran: 3/154)

Yine hakkında tehdit ve yasaklama bulunan hoş olmayan şeylerden birisi de, hakkında kaderin cereyan ettiği musibetler karşısında sabır göstermeyip, geçmiş olaylara ilişkin üzüntü duymayı içeren hususlardır. Öyle ki bu elden kaçmış olan şeylerin tekrar kazanılması da mümkün değildir. Burada vacip olan, kadere teslimiyet göstererek vacip olan kulluğu, yani ubudiyeti yerine getirmektir. Bu da kulun, başına gelen hoş olmayan şeylere karşı sabır göstermesiyledir. Kadere iman, imanın altı esasından bir tanesidir. Burada yazar (Muhammed et-Temimi), "lev" (eğer) anlamına gelen bir ifadeye, "el" takısını eklemiş ve:

"el-Lev" olarak konu başlığı yapmıştır. Bunun burada tıpkı benzerleri gibi marifeliğine gerek yoktur. Böyle bir şey de ifade etmez. Çünkü burada asıl amaç, bizzat bu lafzın kendisidir.

Âyetteki sözü Uhud savaşı gününde bazı münafıklar söylemişlerdi. Çünkü hepsi, korku, endişe ve huzursuzluk içindeydiler.

Zübeyr ✻ şöyle dedi:

"Korkumuz arttığı bir sırada kendimi Rasûlullah ✻ ile birlikte gördüm. Allah üzerimize bir uyku gönderdi. Hiçbirimiz kalmamak şartıyla başlarımız göğsümüze düştü (uyukladık). Vallahi, ben kesinlikle Muattib b. Kuşayr'ın sözünü adeta bir rüya görür gibi duymaktaydım. (Şöyle diyordu):

"Eğer bu işten bize bir şey olsaydı, burada öldürülmezdik."

Bunu ondan hıfzettim. İşte Muattib'in bu sözü üzerine Allah ✻ Al-i İmran: 3/154 âyetini indirdi." [467]

Allah ✻ aynı âyetin devamında şöyle buyuruyor:

"De ki: "Evlerinizde kalmış olsaydınız bile, öldürülüp düşecekleri yerlere kendiliklerinden çıkıp gelirlerdi."

Yani bu, Allah'tan takdir olunmuş bir kaderdir. O'ndan kesin ve gerekli olan bir hükümdür, kesinlikle bundan kurtuluş ve bir çıkış yolu yoktur.

"Onlar, kendileri oturup kardeşleri için: 'Eğer bize itaat etselerdi, öldürülmezlerdi' diyenlerdir. De ki: "Eğer doğru sözlüler iseniz, ölümü kendinizden savın öyleyse." *(Al-i İmran: 3/168)* âyetine gelince; İmam İbn Kesir bu âyetle ilgili olarak diyor ki:

"Eğer bizim onlar hakkında evlerinde oturup savaşa çıkmamaları konusundaki meşveretimizi dinlemiş olsalardı, öldürülmezlerdi.' dediler. Allah ✻ şöyle buyurdu:

"De ki: Eğer doğru sözlü insanlar iseniz, canlarınızı ölümden kurtarın bakalım." *(Al-i İmran: 3/168)*

Yani evde oturup kalmak eğer kişiyi öldürülmekten ve ölümden kurtaracaksa, bu takdirde sizin ölmemeniz gerekir. Oysa ki ölüm gelip yakalayacaktır. Ölüm kesinlikle gelecektir. Hatta siz en sağlam kalelerde de korunmuş olsanız, ölüm gelip sizi yakalayacaktır. Eğer iddianızda doğru iseniz, kendinizden ölümü uzaklaştırın. Mücahid, Cabir b. Abdullah'tan rivayetle der ki:

"Bu âyet Abdullah b. Übeyy ve arkadaşları hakkında nazil olmuştu." Yani, bu sözleri söyleyen odur.

467 İbn Ebu Hatim

Beyhaki Enes'ten rivayet ediyor, Ebu Talha şöyle demiştir:

"Biz Uhud savaşında, saflarımızda iken, bizi bir uyuklama bastı. Derken elimden kılıcım yere düştü, ben onu alıyordum, o düşüyordu." Diyor ki:

"Bunların başka bir endişeleri yoktur. Onlar toplumun en korkakları ve en pısırıklarıdırlar. Hakkı koruma noktasında en rezil kimselerdir. (Çünkü bunlar Allah hakkında, tıpkı cahiliyenin düşündüğü gibi Hakkın dışındaki bir anlayışla düşünüyor ve zannediyorlardı.) Ancak bunların hepsinin de tek bir durumları vardı ki, o da Allah hakkında kuşku ve şüphe içinde bulunmalarıydı."

"Onları yalnızca kendi canları ilgilendiriyordu" yani korku, endişe ve rahatsızlıktan dolayı gözlerine uyuklama bile girmiyordu. Allah hakkında hakkın dışında cahiliye zannıyla zan besliyorlardı."

Şeyhülislâm ﷺ diyor ki:

"Uhud Savaşı günü müslümanlar bozguna uğrayınca Abdullah b. Übeyy:

"Benim reyimi ve kendi reylerini bırakıyorlardı da, çocukların reyiyle hareket ediyorlardı." Ya da bunun gibi bir şey demişti...

Kendisiyle birçok kimseler de bozguna uğradılar. Bunların birçoğu bundan önce münafık da değillerdi. Bunlar müslüman idiler, hepsi de imanlıydılar ve hepsi de Allah'ın kendilerini örnek verdiği, darb-ı mesel kıldığı kimselerdi. Eğer bunlar böyle bir denemeden geçmezden önce, nifaktan önce ölmüş olsalardı, kesinlikle müslüman olarak ölürlerdi. Bu durumda kesinlikle gerçek münafıklardan olamayacaklardı ki o gerçek münafıklar mihnet sebebiyle imandan dönüp irtidad ettiler. Nitekim günümüzdeki birçok müslümanın hali de böyledir. Eğer bunların birçoğu böyle bir imtihanla ve sıkıntıyla yüz yüze gelseler, iman ehli olan bu kimselerden birçoğu sarsılır da imanlarında bir eksilme görülür ve çoğu da münafık olurlar. Bunlardan kimi, düşmanın üstüne gelmesi durumunda mürtedliğini açıkça ilan eder. Bizim bunları gördüğümüz gibi, bizim dışımızda da bunları gören, bundaki ibretleri fark edenler vardır. Bu tür kimseler, afiyette oldukları veya müslümanlar düşmanlarına üstünlük kazandıkları takdirde hepsi de müslüman olurlar. Bu durumda zahir ve batın mânâda rasûllere iman ederler; fakat sıkıntılar karşısında dayanamayan, güçsüz kalan ve sebat etmeyen bir imanla...

Bu açıdan bunların çoğu farzları terk ederler, haram işlerler. Bunların durumu:

"Biz iman ettik" dedikleri zaman kendilerine:

"Siz mü'min değilsiniz, ancak 'biz müslüman gözüktük' deyin, iman henüz kalplerinize yerleşmemiştir" denilen kimselerinki gibidir. Yani bunlar mutlak anlamda, mü'minlerin inandıkları gibi gerçek mânâda bir imana sahip değildirler.

Doğrusu mü'minlerin imanı, Allah'ın kitabında mutlak mânâda konu edilen gerçek bir imandır. Nitekim Kitap ve Sünnet de bunu göstermektedir. Bu imana sahip olanlarda, herhangi bir sıkıntı ve mihnet anında asla bir sarsılma ve kalplerindeki imanda bir rahatsızlık meydana gelmez."

"Biz bunları gördük, bizim dışımızdakiler de bundaki ibreti gördüler." ifadesine gelince, ben derim ki:

"Biz de aynı şekilde düşmanın üstün gelmesi durumundaki ibreti, bunların öyle bir durumda müslümanların aleyhine düşmanlara yardımlarını, dine dil uzattıklarını, açıkça düşmanlıklarını ve kinlerini kustuklarını gördük. Hem de İslâm nurunu söndürmek için tüm gayretlerini ortaya serdiklerini, müslümanların yok olmasını nasıl istediklerini, bunun için nasıl gayret gösterdiklerini ve daha benzeri, uzun uzun sayamayacağımız ihanetlerini de ibretle seyrettik. Yardım yalnızca Allah'tandır.

Ebu Hureyre'den ﷺ Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Sana faydası dokunacak hususlara azimle sarıl. Allah'tan yardım iste, sakın acze düşme, başına bir zarar geldiğinde: 'Eğer şöyle yapsaydım, şöyle olurdu (Keşke şöyle şöyle yapsaydım)' deme. Ancak de ki: "Allah böyle takdir etti ve elbette Allah dilediğini yapar." Zira eğer sözü şeytanın işine yol açar."[468]

Yazar (Muhammed et-Temimi) bu hadisi özet olarak geçmiştir. Rasûlullah'tan ﷺ hadisin tamamı şöyle rivayet edilmiştir:

"Güçlü mü'min, Allah katında zayıf mü'minden daha hayırlı ve sevgilidir. Her bir hayırda sana faydalı olanına düşkün ol."[469]

Burada asıl murad olunan şey, günlük geçim hususunda sebeplerle ilgili fiillere karşı haris olmak, bunlar üzerine düşmektir. Çünkü bu, kul için hem dünyası ve hem de ahireti açısından yarar sağlar. Kul, Allah'ın şeriat olarak kulları için ortaya koyduğu vacip, müstehap ve mubah olan sebeplere sarılmak sûretiyle gerekeni yapmak zorundadır. Çünkü kul, ancak sebeple ilgili

468 Müslim, Kader: 34; İbn Mace, Mukaddime: 10; Ahmed: 2/366, 370
469 Müslim, Kader: 8

fiili işlemesi durumunda sadece Allah'tan yardım beklemiş, Allah dışındaki hiçbir varlıktan yardım istememiş olur. Bu da sebebin tamamlanması ve kendisi için menfaatin sağlanması bakımından gereklidir. Kul, bu gibi konularda Allah'a dayanıp itimat etmelidir. Çünkü sebebi ve müsebbibi yaratan, bizzat Allah'ın kendisidir ve ancak Allah, sebebi kulu için faydalı kıldığı takdirde sebep ona menfaat getirir. Bu bakımdan kul, sebebi yerine getirmede Allah'a dayanıp güvenmelidir. Çünkü sebebi işlemek Sünnettir, Allah'a tevekkül ise tevhiddir. İkisi birleştiği takdirde, Allah'ın izniyle muradı tamamlanmış olur.

"Aciz kalma" ifadesiyle, Allah Rasûlü ﷺ aczden nehyederek bunu zemmetmiştir. Çünkü acz, hem şeriat hem de akıl yönünden mezmumdur. Hadiste şöyle buyrulmuştur:

"Akıllı kimse, nefsine boyun eğdiren ve ölümden sonrası için amel işleyendir. Aciz kimse de hem nefsine ve heva ile hevesine uyan, hem de Allah'tan eman içinde olandır (yani Allah büyüktür deyip de amele sarılmayandır)."[470]

Rasûlullah ﷺ bu hadislerinde, kula, başına hoşlanmadığı ve istemediği bir fiil gelmesi durumunda şöyle dememesi hususunda yol göstermektedir.

"Ben şöyle yapsaydım, bu iş şöyle olurdu."

Kişi ancak şöyle demelidir:

"Allah takdir etmiş, Allah'ın dilediği ne ise o olmuştur." Yani bu, Allah'ın kaderidir. Burada vacip olan da kadere teslim olmaktır, buna rıza göstermek ve bundan dolayı Allah'tan sevap beklemektir.

"Çünkü, eğer sözü şeytanın amellerine kapı açar." Geçenlere karşı üzüntü, teessüf ve hasret duymada, kaderi kötüleme mânâsı yatmaktadır ki, bu sabra ve rızaya aykırıdır. Oysa kadere iman farz, sabretmek de vaciptir.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Yeryüzünde olan ve sizin nefislerinizde meydana gelen herhangi bir musibet yoktur ki, biz onu yaratmadan önce, bir kitapta (yazılı) olmasın. Şüphesiz bu, Allah'a göre pek kolaydır. Öyleki, elinizden çıkana karşı üzüntü duymayasınız ve size (Allah'ın) verdikleri dolayısıyla sevinip şımarmayasınız. Allah, büyüklük taslayıp böbürlenenleri sevmez." (Hadid: 57/22-23)

---

470 Tirmizi, Kıyamet: 14. Tirmizi "Hadis hasendir' diyor. Hakim de, Buhârî'nin şartına göre sahih olduğunu belirtiyor. Ancak Zehebi, 'Bunda İbn Ebu Meryem var ki, bu zayıftır' diye belirtiyor. Bu Şeddad b. Evs hadisinden alınmadır, ancak burada "el-Emaniye" kelimesi hadiste yer almamaktadır

Mü'minlerin emiri Hz. Ali ﷺ diyor ki:

"Sabır, iman açısından, cesede göre baş ne ise aynen öyledir."

İmam Ahmed de diyor ki:

"Allah, Kur'ân'ın 90 yerinde sabırdan söz etmiştir."

Şeyhülislâm ﷺ da, hadisi tümüyle zikrettikten sonra, bunun mânâsıyla ilgili olarak şöyle diyor:

"İşlerde acizlik gösterme, kaderden dolayı da feryad etme. Öyle insanlar vardır ki, bu kötü şeyin her ikisini de işlemektedir. Nebi ﷺ faydalı şeyler üzerine haris olmayı ve Allah'tan yardım beklemeyi emretmiştir. Emir, vücub gerektirir. Eğer vacip değilse müstehaptır. Aczden nehyetmek de böyledir. Allah ﷻ aczi kötüler. Acz, Allah'ın kendilerine yardımda bulunduklarının zıddı kimselerde olandır. Sabrı emretmek, aczi nehyetmek birçok yerde emredilen bir husustur. Zira insan iki şey arasında bulunmaktadır:

Bunlardan birisi, yapmasıyla emrolunduğu bir iştir ki, bunu işlemesi, bunun üzerine düşmesi, haris olması, Allah'tan yardım beklemesi ve aciz kalmamasıdır.

İkincisi de, kendi fiilinin dışında olup, başına gelen bir emirdir. Dolayısıyla buna da sabretmesi, feryad ederek isyan etmemesi gerekir. İşte bu bakımdan kimi akıllı kimseler -İbnul Mukaffa veya bir başkası- şöyle demişlerdir:

"İşler iki şekildedir:

Bunlardan birisi hususunda insan aciz değildir, bunun bir çaresini bulabilir. İkincisine ise güç yetiremez, çare bulamaz. Bu nedenle bundan dolayı feryad etmemelidir. Bu, tüm işlerde böyledir. Bunun mü'mine göre bir durumu ve değerlendirmesi vardır:

Eğer başa gelen olayın bir çaresi bulunuyorsa, buna başvurmak Allah'ın emrettiği ve istediği bir şeydir. Çünkü Allah, çaresi olmayan bir şeyi emretmez ve hiç kimseye gücünün üstünde bir yük yüklemez. Allah kuluna, çaresi bulunan her bir hayrı emretmiştir. Ancak çaresi olmayan ve kulun kendi fiilinin dışında başına gelen şeyler için aynı durum söz konusu değildir. Hasenat ve seyyiat, kulun kendi iradesi dahilinde olan iki kısım fiildir.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Kim bir iyilik ile gelirse kendisine bunun on misli vardır, kim de bir kötülükle gelirse, onun mislinden başkasıyla cezalandırılmaz ve onlar haksızlığa uğratılmazlar." (En'am: 6/160)

"Eğer iyilik ederseniz kendinize iyilik etmiş olursunuz ve eğer kötülük ederseniz o da (kendi) aleyhinizedir. Artık diğerinin (ikinci fesadın ceza) vakti gelince, kederiniz yüzlerinizden belli olsun, birincisinde girdikleri gibi Mescide girsinler ve ele geçirdiklerini darmadağın edip mahvetsinler." (İsra: 17/7)

"Öyleyse sağırlara sen mi dinleteceksin veya kör olan ve açıkça bir sapıklık içinde bulunanı hidayete erdireceksin?" (Zuhruf: 43/40)

"Hayır! Kim bir kötülük işler de günahı kendisini kuşatırsa, artık onlar, ateşin halkıdırlar, orada süresiz kalacaklardır." (Bakara: 2/81)

Bu mânâda âyetler oldukça çoktur. Allah en iyisini bilir.

İkincisi ise, kulun fiili olmaksızın kendisine isabet eden nimet ve musibetlerdir. Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Sana gelen her iyilik Allah'tandır, sana gelen her fenalık da kendindendir. Biz seni insanlara bir elçi olarak gönderdik; şahid olarak Allah yeter." (Nisa: 4/79)

Gerek bir önceki âyette, gerekse bu âyette hasene; nimetler, seyyie ise musibetler demektir. İşte bu, iki kısımdan ikincisidir.

Zannıma göre, Şeyhülislâm ﵀ burada bunu zikretmiş, fakat temize çeken kimse yazmamış olabilir. Allah en iyisini bilendir.

Sonra merhum diyor ki:

"İnsan, birtakım fiillerle emrolunmuş; fakat kadere bakmakla emrolunmamıştır. Kulun başına gerek kendi fiiliyle gerekse kendi fiili olmaksızın birtakım musibetler geldiğinde, bunu önleyebilme gücüne sahip olmadığından, sabretmesi, rıza göstermesi ve teslim olması gerekir. Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Allah'ın izni olmaksızın hiçbir musibet (hiç kimseye)isabet etmez. Kim Allah'a iman ederse, onun kalbini hidayete yöneltir. Allah, her şeyi bilendir." (Teğabun: 64/11)

İşte bunun içindir ki Adem (a.s.), Musa'ya (a.s.) şöyle demişti:

"Ben yaratılmazdan kırk yıl öncesinden hakkımda takdir olunmuş Allah'ın kaderiyle ilgili olarak mı beni kınıyorsun?"

Böylece Adem, Musa'yı hüccetle susturdu. Musa kendisine şöyle demişti:

"Niye bizi ve kendini Cennetten çıkardın."[471]

---

471 Buhârî, Kader: 11, Enbiya: 31, Tefsir: 1 Tevhid: 37; Müslim, Kader: 13; Muvatta, Kader: 1; Ebu Davud, Sünnet: 17; Tirmizi, Kader: 2

Musa (a.s.), Adem'i fiili sebebiyle meydana gelmiş bulunan bir musibet yüzünden kınamıştı, yoksa bunun günah olmasından dolayı değil. Bir günah yüzünden kınama meselesine gelince; bazıları 'Suçtan dolayı tevbe etmişti. Suçtan tevbe eden bir kimse adeta o günahı işlememiş gibidir.' demişlerdir. Tüm insanların ittifakıyla da tevbe eden bir kimse artık eski günahı yüzünden kınanamaz."

Allame İbn Kayyim ﷺ diyor ki:

"Bu hadis imanla ilgili önemli esasları kapsamaktadır. Şöyle ki:

1 - Allah ﷻ, Muhabbetle mevsuftur. Allah hakikaten sever ve sevilir.

2 - Allah ﷻ, isim ve sıfatlarının gereği olarak ve bu isim ve sıfatlara uygunluk arz etme durumuna göre sever ve sevilir. Allah Kaviy'dir, bu bakımdan güçlü olan mü'mini sever, Allah tektir, tek olanı sever, Allah güzeldir, güzeli sever. Allah Alim'dir, alimi sever. Allah temizdir, temizliği sever. Allah Mü'min'dir, mü'minleri sever. Allah muhsindir, muhsin olanları sever. Sabırdır, sabredenleri sever. Şakir'dir, şükredenleri sever.

3 - Allah'ın mü'minleri sevmesi derece derecedir. Kimi mü'minleri kimisinden daha çok sever.

4 - İnsanın saadeti, maaşı ve meadı açısından kendine yararları olana düşkün olmasındadır.

Hırs: Gayreti son sınırına kadar ortaya koymak, bu noktada gücünü tümüyle ortaya dökmektir. Şayet bir kimse faydalı bir şeye düşkünlük gösterirse, hırsı övgüye değer olur. Bütün kemal şu iki şeyin toplamındadır:

Birincisi, bir şeye karşı haris olmak

İkincisi de düşkünlüğünün kendisi için faydalı olan şeye yönelik bulunmasıdır. Eğer bir kimse, yararlı olmayan şeye düşkünlük gösterir veya faydalı olan şeyi isteksizce veya ona karşı düşkünlüğü olmadan işlerse, bu kimse bu iki noktayı elden kaçırdığı veya yaptığı oranda kemal sahibi olur. Çünkü hayrın tümü, faydalı olana karşı hırslı olmaktan geçer.

Kul, hırsını ve fiilini Allah'ın yardımı, dilemesi ve emrine muvaffak kılmalı, Allah'ın kendisini "İyyake na'budu ve iyyake nestain" makamına ulaştırması için O'ndan yardım dilemelidir. Bu durumda hırsı kendisi için yararlı olana yönelmiş olur ki, bu Allah için ibadettir. Allah'ın, yardımıyla kişiyi emrini işlemeye muvaffak kılması, O'na ibadet etmesi ve O'ndan yardım dilemesine bağlıdır. Kendisi için faydalı olana haris olan ve Allah'tan yardım dileyen kul, aciz olan gibi değildir. Bilakis onun zıttıdır. Bu, takdir olunan şey meydana

gelmezden önce bir irşad, bir yol göstermedir. Takdir olunan şey, o şeyin meydana gelmesinin en büyük sebeplerindendir. Bu da tüm işler kendisinin elinde olan, her şeyin kaynağı olan ve her şeyin kendisine varıp dayandığı Allah'tan yardım beklemekle birlikte, bunun için haris olmaktır.

Eğer kişi kendisi için takdir olunmayanı fevt ederse, bu durumda onun için iki şey söz konusu olur.

Bunlardan birisi acizliktir. Bu da, şeytanın işinin anahtarıdır. Dolayısıyla acizlik bu kimseye "Lev (eğer)" dedirtir. Halbuki burada "Lev"in hiçbir yararı yoktur. Aksine bu, lev kapısını, acizlik, kızgınlık, esef ve hüzün kapısını açar. Bunların tümü de şeytanın amelleridir. Rasûlullah ﷺ, Allah'ın kullarını şeytanın amelini böylesi bir anahtarla açmaktan men etmiştir.

İkincisi ise, böyle bir davranış, kadere bakmak, bunu düşünmektir. Şayet bu şey onun için takdir olunmuş olsaydı, onu kesinlikle kaçırmaz, bu konuda hiçbir kimse ona galip gelmezdi. Burada bu kimse için kaderi görmekten ve Rabbin geçerli meşietine şahit olmaktan başka yararlı bir şey yoktur. Çünkü bu, takdir olunanın vucubiyetini gerektirir. Eğer bu olmazsa, bunun varlığı da olmaz. Bunun içindir ki, Rasûlullah ﷺ şöyle söylemiştir:

"Eğer bir iş sana galebe çalarsa, sakın 'Eğer ben şöyle şöyle yapsaydım' deme. Ancak şöyle söyle: "Bu, Allah'ın kaderidir, O ne dilerse işler."[472]

Rasûlullah ﷺ böylece iki halde de ona faydalı olanı göstermiştir:

Birincisi matlubunun meydana gelmesi halidir.

İkincisi de, onu kaçırması halidir. İşte bu bakımdan bu hadis, kulun hiçbir zaman gözardı etmemesi gereken bir hadistir. Aksine buna son derece muhtaçtır. Bu, kaderin varlığını, Kesb'i, ihtiyarı ve kulluğu zahir ve batın anlamda yerine getirmeyi, hem matlubun olması hem olmaması durumunda hepsini kapsar.

Muvaffakiyet Allah'tandır.

Rüzgara Sövmek

Ubey b. Ka'b'ın ؓ rivayet ettiği hadiste Rasûlullah ﷺ şöyle buyurur:

"Rüzgara sövmeyin. Size zarar verdiğini gördüğünüz zaman şöyle deyin: "Allah'ım! Bu rüzgarı bize hayırlı kıl, sebep olacağı hayırlardan ve aldığı emirlerin hayırlı olanından bize nasib et. Allah'ım! Bu rüzgarın sebep olacağı

472 Müslim, Kader: 34 ; İbn Mace; Mukaddime: 10; Ahmed, 2/366, 370

zararlardan ve aldığı emirlerin zararlı olanından Sana sığınırız. Sen bizi bunlardan uzak tut."[473]

Rüzgar Allah'ın yaratmasıyla, icadıyla ve ona emir vermesiyle eser. Rüzgarı yaratan ve ona emir veren Allah'tır. Bu itibarla rüzgara dil uzatmak, onun failine dil uzatmak demektir. Fail de her şeyden münezzeh olan Allah'tır. Nitekim bu husus "Zamana Sövmek" vb. konularda geçmişti. Bu tür davranışları ancak dinini bilmeyen cahiller, Allah'ın kulları için şeriat olarak gönderdiğini gereğince anlamayan kimseler sergilerler. Rasûlullah ﷺ iman ehlini, cahillerin söyleyegeldikleri şekilde söylemekten men etmiş ve rüzgar estiği zaman ne söylemeleri gerektiğini kendilerine bildirmiştir.

Rasûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

"Hoşlanmadığınız bir şey gördüğünüzde, şöyle deyin: "Allah'ım! Bu rüzgarın hayrını ve onda var olan hayrı ve Senin kendisine emrettiğin hayrı senden isteriz."[474]

Yani rüzgardan hoşlanmadığınız bir durumla karşı karşıya kaldığınızda, tevhid ile Rabbinize dönün ve şöyle deyin:

"Allah'ım! Bu rüzgarın hayrını ve ondaki hayrı ve senin kendisine emrettiğin hayrı senden isteriz. Yine bu rüzgardan, ondaki şerden ve kendisine emrettiğin şerden sana sığınırız."[475]

İşte bunda Allah için kulluk vardır, O'na ve Rasûlüne itaat vardır. Dolayısıyla bundaki şerri savmak ve ondan kurtulmak vardır. Bunun fazlını ve nimetini görmek vardır. İşte tevhid ve iman ehlinin hali budur. Oysa fasıkların, isyankarların hali böyle değildir. Çünkü bunlar tevhidin lezzetini tatmaktan yoksundurlar. Fakat gerçek mânâda iman budur.

Cahiliyye Devri Tahminleri Yasaktır

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Sonra kederin ardından üzerinize bir güvenlik (duygusu) indirdi, bir uyuklama ki, içinizden bir grubu sarıveriyordu. Bir grup da canlarının derdine düşmüştü; Allah'a karşı haksız yere cahiliye zannıyla zanlara kapılarak:

473 Tirmizi, Fiten; 65, İbn Mace, Edeb; 29, Ahmed, 2/250, 268, 409, 437, 518, 5/123, Buhârî Edebü'l-Müfred; 719

474 Tirmizi, Fiten; 65

475 Buhârî, Bediü'l-Halk: 5, Tefsir: Ahkaf 2, Edep: 68, Müslim, İstiska: 14, Tirmizi, De'avat: 50

'Bu işten bize ne var ki?' diyorlardı. De ki: "Şüphesiz, işin tümü Allah'ındır." Onlar, sana açıklamadıkları şeyi içlerinde gizli tutuyorlar. 'Bu işten bize bir şey olsaydı, biz burada öldürülmezdik' diyorlar. De ki: "Evinizde olsaydınız da, üzerlerine öldürülmesi yazılmış olanlar, yine devrilecekleri yerlere gidecekti. (Bunu) Allah, sinelerindekini denemek ve kalplerinde olanı arındırmak için (yaptı). Allah, sinelerin özünde saklı duranı bilendir." (Al-i İmran: 3/154)

Bu âyeti yüce Allah, Uhud savaşı vakasında zikretmiştir. Yani âyet burada başka açıdan da dikkate alınmalıdır. Burada, iman, sebat, tevekkül ve sadakat ehli kasdolunmaktadır. Bunlar kesinlikle Allah'ın, Rasûlünü yalnız bırakmayacağına, ona yardım edeceğine, aynı zamanda onun için umulanı vereceğine inanan kimselerdir.

"Birtakımınız kendi dertlerine düşmüşlerdi." Yani diğer bir kısmınızın da korku ve endişeden gözlerini uyku tutmuyordu, hep rahatsız ve huzursuz idiler.

"Haksız yere, Allah hakkında cahiliye devrinde olduğu gibi inanıyorlardı."

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Bir de, kötü bir zan ile zanda bulunan münafık erkeklerle münafık kadınlar ve müşrik erkeklerle müşrik kadınları azablandırması için o kötülük çemberi, tepelerine indi. Allah, onlara karşı gazablanmış, onları lanetlemiş ve onlara Cehennemi hazırlamıştır. Varacakları yer ne kötüdür." (Fetih: 48/6)

"Daha doğrusu siz, Rasûlün ve mü'minlerin ebediyyen ailelerine dönmeyeceklerini sandınız. Üstelik bu, kalplerinizde süslendi ve kötü zanda da bulundunuz. Siz esasen helak olmuş bir topluluksunuz." (Fetih: 48/12)

İşte bunların inancı böyleydi. Müşrikler böyle bir anda ortaya çıkınca, bunlar sandılar ki, artık her şey birbirinden ayrılmış ve durum bu andan itibaren onların lehine dönmüştür. İslâm ve onun bağlıları artık bozguna uğrayıp darmadağın olmuşlardır. İşte bu durum, şüpheci kimselerin durumudur. Çünkü onlar, herhangi bir bozguna uğradıklarında, böyle iğrenç durumlara düşerler.

İbn Cureyc'den rivayete göre, demiştir ki:

"Abdullah b. Übeyy b. Selul'e şöyle dendi:

"Bugün Hazreçoğulları öldürüldü mü?" O dedi ki:

"Bizim işlerle ilgili bir etkimiz mi var?"

Allame İbn Kayyim ؒ diyor ki:

"Yüce Allah, Uhud Savaşı sırasında müşriklerin, Allah'ın, Rasûlünü yardımsız bırakacağı gibi, her şeyden münezzeh olan Allah'a layık olmayan zanlarından, böyle yanlış değerlendirme ve konuşmalarından yücedir, münezzehtir. Onlara göre güya artık bundan böyle Muhammed yardımsız kalacak, davası yok olacak ve Allah onu ölüme ve öldürülmeye terk edecektir. Kendi zanlarına göre yaptıkları böyle bir yorumla, başlarına gelen şeyin, Allah'ın kazası, kaderi ve hikmeti gereği olmadığına inanarak, böylece kaderi ve Allah Rasûlünün emrini tamamlama ile dinini bütün dinlere egemen kılma, üstün duruma getirme vaadini inkar ettiler. İşte bu, münafıklarla müşriklerin, Fetih sûresinde yer aldığı gibi, Allah hakkında suizanda bulunmalarıdır.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Bir de kötü bir zan ile zanda bulunan münafık erkeklerle münafık kadınları ve müşrik erkeklerle müşrik kadınları azaplandırması için o kötülük çemberi, tepelerine indi. Allah, onlara karşı gazablanmış, onları lanetlemiş ve onlara Cehennemi hazırlamıştır. Varacakları yer ne kötüdür." [476]

İşte bu, suizandır ve cahiliye zannıdır. Yani cahilce davrananların durumudur. Hak ile ilgisi bulunmayan bir zandır. Bu, Esma-i Hüsna'ya ve Safat-ı Ulya'ya layık olmayan, tüm ayıplardan beri olan müberra Zat hakkında olmayacak kötü bir zandır. Bir de hikmetine, hamdine, Rububiyette tekliğine ve ilahlıkta bir tekliğine yakışmayan kötü bir zandır. O'nun sadık va'dine de yakışmayan bir zandır. Çünkü Allah, asla sözünden dönmez. Rasûlleri hakkında, onlara yardım edeceğine ve onları yardımsız bırakmayacağına ilişkin geçen kelimelerine de aykırı bir durumdur. Aynı zamanda O'nun ordularının kesinlikle üstün geleceğine ilişkin hükmüne de aykırıdır. Kim, Allah hakkında, O, rasûllerine yardım etmez, onların davalarını sona erdirmez, onları teyid etmez, onların taraftarlarını da desteklemez, onları üstün kılmaz, düşmanlarına karşı muzaffer kılarak onları galip duruma getirmez diye bir zanna kapılırsa, dinine ve kitabına yardım etmez düşüncesinden hareket ederse, bu kimse şirki tevhide üstün tutanlardandır. Batılı, hakka egemen olacak diye kabullenenlerdendir. Artık bundan böyle tevhid ortadan kaybolacak, hak yok olacak ve bundan böyle hiçbir zaman bir daha belini doğrultamayacaktır, diye düşünen bir kimsedir. Kısacası, Allah hakkında kesin mânâda O'nun Celaline, kemaline, sıfat ve naatlarına yaraşmayacak şekilde kötü zan besleyenlerdendir. Oysa ki Allah'ın hikmeti, hamdi, ilahlığı böyle bir durumdan uzaktır, beridir. O, aynı zamanda taraftarlarını rezil ve rüsvay kılmaktan da uzak ve beridir. Sürekli yardım ve istikrar, daimi zafer müşrik düşmanlarının

476 Fetih/48/6 Zadu'l-Mead, 2/103-106 ve ayrıca İgasetüllehfan

olacaktır diye düşünenler, yanlış hareket eden ve Allah hakkında kötü zan besleyenlerdir. Kim Allah hakkında böyle bir zanna kapılırsa Allah'ı, isim ve sıfatlarının kemalini bilmiyor, tanımıyor demektir. Bu şeylerin Allah'ın kazası ve kaderiyle olmadığı gibi bir inanca sahip olursa, bu kimse Allah'ın, Rububiyetini, mülkünü ve azametini tanımıyor demektir. Kim de Allah'ın bu şeyleri, hikmeti gereği ve layık olduğu, hamde müstahak olduğu şekilde takdir ettiği inancını inkar ederse, bunların hiçbir hikmet ve matlub bir gaye olmaksızın meydana geldiğine inanırsa, bu da Allah'ı tanımıyor demektir. Oysa hoşa gitmeyen bu şeylerin tümü bir hikmet gereği ilahi takdirde olmuştur. Bunlar hoşa gitmese de sonuçta istenen ve sevilen bir şeye varır. Allah hiçbir şeyi boşuna yaratmamış, takdir etmemiştir. Hiçbir şeyi abes olarak da yaratmamış ve dilememiştir.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"And olsun Allah, elçisinin gördüğü rüyanın hak olduğunu doğruladı. Eğer Allah dilerse, mutlaka siz Mescidi Haram'a güven içinde, saçlarınızı tıraş etmiş, (kiminiz de) kısaltmış olarak (ve) korkusuzca gireceksiniz. Fakat Allah, sizin bilmediğinizi bildi, böylece bundan önce size yakın bir fetih nasip etti." (Fetih: 48/27)

İnsanların birçoğu Allah hakkında kötü zan beslerler. Bu, onların kendilerinden kaynaklanan bir özelliktir. Başkası hakkında zanda bulunmalarıdır. Böyle kötü bir durumdan ancak, Allah'ın, isim ve sıfatlarını, bir de Allah'ın hikmetinin gereğini, hamdini hakkıyla bilebilenler kurtulabilirler. Kim de Allah'ın rahmetinden umudunu keserse, Allah'ın, ihsan ve ihlâslarına rağmen velilerine azap etmesini caiz görürse, bunlarla Allah düşmanlarını eşit tutarsa, Allah hakkında kötü zan beslemiş olur. Kim, Allah'ın, yarattıklarını başıboş olarak yarattığına, onlara emir ve nehiy adına birşey göndermediğine, onlara rasûller göndermediği gibi, kitap da indirmediğine, onları adeta hayvanlar gibi başıboş bıraktığına inanırsa, Allah hakkında kötü zan beslemiş olur. Kim Allah'ın, ölümlerinden sonra kullarını sevap ve ikab bakımından hesaba çekmek için ahirette toplamayacağını, iyilik yapanı iyiliklerine göre, kötülük yapanı da kötülüğüne göre hesaba çekip cezalandırmayacağını sanırsa, aynı zamanda, Allah'ın, kullarına ihtilaf ettikleri şeyleri açıklamadığına ve tüm alemdekilere bunun doğruluğunu ve rasûllerinin doğruluğunu haber vermediğine inanır ve Allah düşmanlarının yalancı olduklarını Allah'ın açıklamadığına inanırsa, Allah hakkında kötü zan beslemiş olur. Yine kim, Allah'ın salih amelleri zayi edip boşa çıkardığını, özellikle emre bağlı kalınarak samimi şekilde işlenen amelleri hiçe saydığını, hiçbir sebep

yokken kulun salih amellerini iptal ettiğini kabullenirse, aynı şekilde kulun dahili ve ihtiyarı olmayan şeylerde, gücü yetmeyen hususlarda, iradesi dışında meydana gelen hususlarda cezalandırılacağını veya Allah'ın ﷻ, onu işlemediği fiili sebebiyle cezalandıracağını kabullenirse, bu kimse de Allah hakkında kötü zan beslemiş olur. Yine kim, Allah'ın, nebi ve rasûllerini mucizelerle desteklediği gibi, yalancı düşmanlarını da bu şekilde teyid etmesinin caiz olduğuna, kullarını saptırmak için bunların elleriyle de bu gibi şeyleri meydana getirebileceğine itikat ederse, aynı şekilde Allah hakkında suizanda bulunmuş olur. Hatta böyle yalancıların yaptığı her bir şeyi güzel olarak kabul eder, ömrünü Allah'a taat yolunda tüketen bir kimsenin cezalandırılarak Cehenneme; hem de Esfel-i Safilin'e atılmasının Allah için güzel bir şey olduğuna inanırsa, yine Allah hakkında kötü zan beslemiş olur. Kişi her iki durumu da iyilik açısından aynı kabul ederse, bunlardan birinden sakınmanın ya da diğerine düşme tehlikesinin ancak sadık haberle anlaşılabileceğine inanmazsa, aksi takdirde akıl bu iki durumdan birinin kötülüğüne, diğerinin de iyi ve güzel oluşuna hüküm ve karar veremez derse, bu da Allah hakkında kötü zan beslemiş olur.

Kim, Allah'ın zahiri mânâda kendi zatından, sıfatlarından ve fiillerinden verdiği haberler batıldır, teşbihtir ve temsildir diye zanna kapılır ve haber verilmeyen anlamda hakkı terk eder, sadece hiç ilgisi olmayan birtakım remiz ve işaretlere takılır, birtakım bulmacalı şeyler peşinden koşarsa, sürekli, Allah'ın hiç açıklamadığı, alakasız mânâlarla birtakım teşbih, temsil ve batılları açıklar durumda olursa, Allah ﷻ, yarattığı kullarından hep akıl, zihin ve düşünme güçlerini Allah'ın Kelamını tahrif, yerinden değiştirme ve olmayan tevillerle yormalarını istemiştir diye kabullenirse Allah hakkında suizanda bulunmuş olur. Bütün bunları hiç alakası olmayan ve hoş da olmayan, bulmaca türünden nahoş şeyler olarak kabul eder ve değerlendirirse, daha çok keşif ve ayan yoluyla bunlara benzer şeylerin peşinden koşarsa, Allah'ın isim ve sıfatlarını Kitapta belirtildiği gibi almayıp, bunları aklıyla ve kendi görüşüyle bilebileceğini iddia eder ve kendi hitap ve konuşmalarına göre, kendi dillerince bilinen bir manayla yorumlarsa, hakkı açık bir şekilde, olması gerektiği gibi sarahatle ortaya koymayıp, birtakım batıl inanç ve lafızlarla hareket eder de, hidayetin ve açık beyanın hilafına davranırsa, Allah hakkında suizan beslemiş olur.

Eğer bu düşüncedeki bir kimse, Allah'a, selefin açıkça ortaya koyduğu gibi sarih ve net bir lafızla hakkı ortaya koymaktan acizlik isnad ederse, bu kimse Allah'ın kudretine acizlik zannında bulunmuş olur. Eğer kadirdir; fakat açıkça ortaya koymamıştır, hakkı açıkça ortaya koymak yerine zan uyandıra-

cak, vehmedilecek bir şekilde beyan ederek hakkı anlamalarını zorlaştırmıştır ve fasit inanca düşmelerine sebep olmuştur derse, Allah'ın hikmeti ve rahmeti hakkında suizanda bulunmuş olur.

Kim, hak ve hidayetin Allah'ın ve peygamberin değilde , kendi sözlerinde olduğunu, kendi ifadelerinde bulunduğunu savunursa, Allah'ın kelamının zahirine bakıldığında bunda teşbih, temsil ve dalalet vardır, bu anlaşılır der ve şaşkınların, ruhsuzların sözleri bizzat hidayettir, haktır diye iddia eder ve inanırsa, böyle bir zanna kapılırsa Allah hakkında en kötü bir şekilde suizanda bulunmuş olur.

Bütün bu kimseler; yani Allah hakkında kötü zan besleyenler, cahiliye düşüncesiyle hakkın dışındaki bir zanna kapılanlar, gerçekten Allah hakkında suizanda bulunmuş olurlar.

Kim, Allah'ın, mülkünde dileyemediği ve yaratmasında kadir olmadığı şeylerin varlığına inanmak gibi bir zanna kapılırsa, Allah hakkında kötü zan beslemiş olur.

Kim, Allah ezelden ebede dek herhangi bir iş işlemekten muattaldır derse, bu durumda Allah bir işe kadir olmaz, fakat sonradan kadir olur, yani önce kudretsizken sonradan kudret sahibi olmuştur derse, Allah hakkında kötü zan beslemiş olur.

Kim, Allah işitmez, duymaz, görmez, var olanları bilmez, semaların adedini, yıldızların sayılarını, Ademoğullarının hareket ve fiillerini bilmez, kainatta var olan şeylerden hiçbir şeyi bilmez der ve buna inanırsa, Allah hakkında kötü zan sahibi demektir.

Kim, Allah'ın işitmesi, görmesi, ilmi ve iradesi yoktur, kendisiyle kaim bir kelamı da yoktur, Allah, kullarından hiçbir kimseyle konuşmadı ve ebediyyen de konuşmaz, ne bir şey dedi, ne de diyecek, kendisiyle kaim olan ne bir emri ve ne de bir nehyi vardır diye inanır ve böyle bir zanna sahip olursa, Allah hakkında kötü zan sahibi demektir.

Kim, Allah'ın, göklerin üstünde, Arş'ının üzerinde halkından ayrı olmadığını zannederse, Allah'ın zatının Arş'ına nispetinin, tıpkı bunun aşağıların aşağısına nispeti gibi olduğuna inanırsa, üzerinde Allah'ın zikredilmeyeceği yerler isnad ederse, Allah en üstün olduğu gibi, en aşağı da olabilir diye bir zanna sahip olursa, 'Sübhane Rabbiyel Esfel (En aşağılarda olan Rabbim) ifadesi tıpkı Sübhane Rabbiyel Ala gibidir' derse, Allah hakkında en olmayacak çirkin bir zanna ve adice bir sanıya sahiptir, demektir.

Kim, Allah, imanı, taatı ve ıslahı sevdiği gibi küfrü, fasıklığı, isyan ve fesadı da sever diye zannederse, bununla Allah hakkında kötü zan beslemiş olur.

Kim, Allah hakkında, sevmez ve hoşnut kalmaz, rıza göstermez, gazaplanmaz, öfkelenmez, dost olmaz, velayet göstermez, düşman olmaz, düşmanlık göstermez, yarattıklarından hiçbirine yakın olmaz diye düşünür ve zannederse, şeytanların yakınlık itibariyle Allah'ın zatına, tıpkı mukarreb meleklerin ve felaha eren velilerin yakınlığı gibi olduğunu zannederse yine Allah hakkında suizanda bulunmuş olur.

Kim, Allah iki zıt şeyi eşit veya her yönüyle birbirleriyle denk olan iki şeyi farklı değerlendirir; mesela uzun bir ömrü halis bir şekilde ibadet ve taatle geçirmiş bulunan bir kimsenin tek bir büyük günahı yüzünden tüm amellerini boşa çıkarır ve sırf o büyük günahı yüzünden onu ebediyete dek Cehennemde bırakır, tüm amellerini boşa çıkarır, taatini hiçe sayar, tıpkı göz açıp kapayıncaya dek geçecek bir zaman kadar dahi iman etmemiş bir kimsenin ebedi Cehennem azabında kalacağı gibi, bu bir tek büyük günah işleyeni de ebedi azapta bırakır diye inanırsa, bunu da tıpkı ömrünün tamamını Allah'ın rasûllerine ve dinine düşmanlıkla, kızgınlıkla geçirenlerle aynı olarak görürse, yine Allah hakkında kötü zan sahibi olmuş olur.

Kim, Allah'ın çocuğunun ya da ortağının bulunduğuna veya Allah izin vermeden de katında herhangi birinin şefaat edebileceğine, ya da kendisiyle yarattıkları arasında aracı edinilebileceğine, bunların, halkının ihtiyaçlarını Allah'a bildireceklerine inanırsa veya Allah'a yaklaşmak için, Allah'tan başkalarının; örneğin velilerin putlarının dikilebileceğine ve bunlarla Allah'a ulaşılacağına inanırsa, bu putları Allah ile kullar arasında aracı kılarsa, bunlara dua edip çağırır, bunlardan beklenti içinde olur, bunlardan korkarsa Allah hakkında en çirkin ve olmayacak kötü bir zanna kapılmış olur.

Kim, Allah katındaki nimetlere kul, isyanıyla ve Allah'a karşı muhalefetiyle de olsa ulaşır, tıpkı taatıyla ve ibadetleriyle yaklaşması gibi, diye bir zanda bulunursa, işte bu zannıyla Allah'ın hikmetinin ve isim ve sıfatlarının hilafına düşünmüş olur ki, bu da suizandır.

Kim, Allah hakkında, Allah'ın, kendisi için bir şeyi terk eden kuluna bunun yerine çok daha hayırlısını vermeyeceğine veya bir şeyi Allah için işleyene, bundan ötürü daha efdalini vermeyeceğine dair bir zanna kapılır, böyle bir inanca sahip olursa, suizan yapmış olur.

Kim, Allah'ın, tamamen suçsuz olduğu halde kuluna gazabda bulunacağına, onu cezalandırıp mahrum bırakacağına, kulunu hiçbir sebep olmaksı-

zın sadece mücerred meşieti ve iradesiyle cezalandıracağına inanırsa, Allah hakkında suizan yapmış olur.

Kim, Allah'ın, kendisini rağbet ve rehbet anlarında tasdik eden, tazarruda bulunan, O'ndan yardım dileyen ve ona tevekkül eden, kulunun umutlarını boşa çıkaracağını, ona hiçbir istediğini vermeyeceğini kabul ederse, Allah hakkında suizanda bulunmuş, O'nun hakkında layık olmadığı yanlış bir zanna sahip olmuş olur.

Kim, kul itaat ettiği zaman Allah'tan sevap aldığı gibi, isyanı halinde de aynen sevap alır, Allah dualarında kendisinden isteyene verdiği gibi, aksi davranışta olanlara da aynen ikramda bulunur diye inanırsa, bu kimse Allah'ın hikmetinin ve hamdinin gerektirdiğinin aksine ve O'na layık olmayacak şekilde bir zanda bulunmuş ve işlemeyeceği bir şeyi O'na isnad etmiş olur.

Kim, Allah'ı kızdırdığı, O'nun öfkesini çektiği, masiyetler içine düştüğü zaman Allah'tan başka; örneğin meleklerden, beşerden vb. ölü ya da diri kimselerden veliler edinip bunlardan umutvar olduğu takdirde, bunlar sayesinde Allah katında fayda sağlayacağını ve azaptan kurtulacağını kabul ederse, Allah'a suizanda bulunmuş olur.

Allah'ın kendilerini koruduğu kimselerin dışında, halkın tamama yakın bi kısmı Allah hakkında hak ile alakası olmayan zanlara kapılır ve böylece suizanda bulunurlar. Ademoğullarının çoğu haktan yoksun ve bundan nasibi az olan kimselerdir. Allah'ın, kendileri için dilediğinin ve verdiğinin üstünde bir hak sahibi oldukları zannına kapılır ve hal diliyle şöyle derler:

"Rabbim bana zulmetti ve benim hakkım olanı bana vermedi, kendisi de bizzat bunu bilip durmaktadır."

O diliyle bunu inkar eder, bunu açıkça söyleme cesaretini kendinde bulamaz. Kim kendisini şöyle bir kontrol eder, ne durumda olduğunu bir incelerse, bütün bunların tıpkı çakmak taşında ateşin gizli olup görünmediği gibi içinde gizli olduğunu görür. Yeter ki sen bir çakmak taşını çakıver, hemen o içindeki kıvılcımını sana gösteriverir. Bu açıdan sen bir kez kontrol et de, nasıl kader noktasında inatçılığa sapmakta ve kaderi kötüleyip durmakta, dolayısıyla cereyan edenin hilafına bir şeyler göstermeye gayret etmektedir. Bunun için de "Bu işin mutlaka şöyle şöyle olması gerekir" diye az veya çok bir şeyler söyler durur. Şimdi bu defa kendini bir kontrol et de, gör bakalım, sen kendini bundan kurtarmış mısın?

Eğer bundan biri kurtulacak olursa, bu ancak büyük azamet sahibi biridir.

Aksi takdirde senin için bir kurtuluştan söz edilemez.

Kendi kendine öğüt veren akıl sahibi kişi, mutlaka bu konuya gereken titizliği gösterir, Allah'a her an tevbe eder ve mağfirette bulunur. Rabbi hakkında suizan sahibi olan kimse, asıl kendi nefsine suizanda bulunsun. Suizan, kötülüğün ve her tür fenalığın kaynağıdır ki bunlardan biri kopkoyu bir cehalet, biri de zulümdür. Bunun için, Ahkemul hakimin olan Allah hakkında suizanda bulunacağına, kendi nefsinin suizanda bulunulmaya daha layık olduğunu öğrensin. Çünkü adiller adili, Erhamurrahimin olan, hiçbir şeye muhtaç olmayıp her an hamde layık olan Allah için böyle bir davranışta bulunmak doğru olmaz. Kamil mânâda zenginlik, hamd ve hikmet, sadece Allah'ındır, Allah zatı ve sıfatları bakımından her tür kötülüklerden münezzehtir, tüm fiilleri belli bir hikmete binaendir, maslahat gereğidir, rahmet ve adalettir. O'nun tüm isimleri Esmai Hüsna'dır.

Rabbin için suizanda bulunma.
Allah en güzele layıktır.
Nefsin adına asla iyilik düşünme.
Zalim, cani ve cehul bir nefis için bu olur mu!
De ki: "Ey nefsim, tüm kötülüklerin kaynağı sensin.
Cimri bir ölüden hayır mı bekler durursun?"
Nefsin için suizanda bulun, bak bunu göreceksin
İşte bu ve onun tüm hayrı adeta olamaz gibidir.
Sende ne bir hayır ve ne de bir takva olabilir
Bunların hepsi Celil Rabbin hibeleridir.
Sakın, nefsin bir etkisi ve ondan olan bir şey yoktur.
Ne varsa hepsi Rahman'dandır. Delil açısından O'na şükret."

İbn Cerir tefsirinde:

"Bir de, kötü bir zan ile zanda bulunan münafık erkeklerle münafık kadınlar ve müşrik erkeklerle müşrik kadınları azablandırması için o kötülük çemberi, tepelerine indi. Allah, onlara karşı gazablanmış, onları lanetlemiş ve onlara Cehennemi hazırlamıştır. Varacakları yer ne kötüdür." (Fetih:48/6)

Âyetiyle ilgili olarak diyor ki:

"Allah hakkında zanda bulunmak demek, Allah'ın, kendisine yardım etmeyeceğine, iman ehline de düşmanlarına karşı yardımda bulunmayacağına inanmak demektir. Allah'ın, kelimesini üstün kılmayacağına, onu kafirlerin

tüm sistemleri üzerinde yüceltip egemen kılmayacağına inanmaktır. İşte bu âyette burada söz konusu edilen kötü zan bu demektir.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Allah, hakkında böylesine suizanda bulunan münafık erkekler ve münafık kadınlar ile müşrik erkekler ve müşrik kadınları azaplandırsın diye..." *(Fetih sûresi, 6)*

Allah, hakkında böylesine suizanda bulunan münafık erkekler ve münafık kadınlar ile müşrik erkekler ve müşrik kadınlar aleyhine olacak şekilde durumları değiştirecek, bunu onların başına geçirecektir. Yani azap dönüp dolaşıp bunların başına gelecektir.

Aynı zamanda Allah'ın gazabı ve laneti de bunlaradır ve bunlar, Allah'ın rahmetinden en uzak olacak olanlardır. Allah, Kıyamet Gününde bunlar için içine atılacakları Cehennemi hazırlamıştır ki, gidiş yeri olarak burası onlar için ne kötüdür. Buraya söz konusu münafık erkeklerle münafık kadınlar ve müşrik erkeklerle müşrik kadınlar gideceklerdir.

İmam İbn Kesir ؒ Fetih sûresinin 6. âyetiyle ilgili olarak şöyle demiştir:

"Rasûlullah ﷺ ve ashabının tümüyle öldürülüp yok olmaları hususunda suizanda bulunanlar, Allah'ın bu hükmü sebebiyle töhmet altında kaldılar. Allah ﷻ bunlar için:

"Müslümanlar için bekledikleri kötülük çemberi başlarına gelsin" buyurmuştur." Bir başka âyetin mânâsında da tıpkı İbn Cerir'in tefsiri gibi yorum getirilmiştir.

Allah ﷻ'ın Kaderini İnkar Etmek

İbn Ömer'den, Rasûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

"Kaderiler bu ümmetin mecusileridir. Eğer hastalanırlarsa onları ziyaret etmeyin, ölürlerse cenazelerine katılmayın."[477]

Hattabi şöyle dedi:

"Bunların Mecusi olarak kabul edilmeleri, mezheplerinin tıpkı Mecusilerin mezhebine benzemesinden kaynaklanmaktadır. Zira Mecusiler, iki temel görüşe inanırlar:

Biri karanlık, ötekisi de nur. Bunlara göre iyilik, nur olan fiili işlemekte, şer de zulüm işlemektedir. Kaderiye mezhebinden olanlar da böyledirler. Bunlar iyiliği Allah'a izafe ederlerken, kötülüğü de başkasına izafe ederler."

---

477 Ebu Davud, Sünnet; 17, Avnu'l-Ma'bud 4/357

Münziri de diyor ki:

"Bu, münkati bir hadistir. Çünkü Ebu Hazim Seleme b. Dinar, bunu İbn Ömer'den dinleyip işitmemiştir. Bu hususta kendisinden bu mânâda bir tesbit söz konusu değildir, durumu belirsizdir."

Huzeyfe b. Yeman demiştir ki:

"Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdular:

"Her ümmetin bir Mecusisi vardır. Bu ümmetin Mecusileri de 'Kader yoktur' diyenlerdir. Bunlardan kim ölürse, cenazelerine katılmayın, ziyaret etmeyin. Bunlar Deccal'in taraftarlarıdırlar. Allah'ın bunları Deccal'in ordusuna katması kesindir." [478]

Bu hadisle ilgili olarak şöyle denmiştir:

"Gufre'nin mevlası Ömer, hadisiyle hüccet olunacak biri değildir. Ensardan bir adam dediği kişi de meçhuldür, kim olduğu bilinememektedir. Huzeyfe hadisi başka tariklerden de rivayet olunmuş olmakla birlikte, sabitliği varid değildir."

"İbn Ömer dedi ki: "Varlığım elinde olan..." kavlini Müslim, Ebu Davud, Tirmizi, Nesai ve İbn Mace, Yahya b.Ya'mer'den rivayet etmişlerdir. Demiştir ki:

"Kader ile ilgili olarak ilk konuşan, Basra'da Ma'bed el-Cuheni'dir. Ben ve Humeyd b. Abdurrahman el-Himyeri, ikimiz birlikte Hacca ya da Umreye gittik. Kendi kendimize dedik ki:

"Keşke Rasûlullah'ın ﷺ ashabından biri ile karşılaşsak da, şu kimselerin kaderle ilgili olarak söyledikleri hakkında kendilerinden bilgi edinsek..."

Allah ﷻ, bizi Abdullah b. Ömer'le buluşmaya muvaffak kıldı. Kendisiyle Mescid'e girerken karşılaştık. Ben ve arkadaşım hemen çevresini kuşattık, burada istedim ki, arkadaşım sözü bana bıraksın. Dedim ki:

"Ey Ebu Abdurrahman! Önümüzde hemen birtakım kimseler belirdiler, Kur'ân okuyorlar, ilim öğrenmek istiyorlardı. Bunların iddialarında ise kader diye bir şey yoktur. Gerçekten durum yeni bir olaydır."

Dedi ki:

"Onlarla karşılaşırsan, onlara benim onlarla hiçbir ilgimin bulunmadığını, onlardan beri ve uzak olduğumu bildir. Onların da benden beri olduklarını kendilerine haber ver. Abdullah b. Ömer'in adına, yemin ettiği varlık adına

478 Ebu Davud, Sünnet: 17

söylüyorum ki, şayet onlardan birinin Uhud dağı kadar altını bulunsa, bunu da Allah yolunda infak etse, kadere iman edinceye dek Allah bunu ondan kabul etmez."

Sonra dedi ki:

"Bana Hattaboğlu Ömer ؓ şöyle haber verdi:

"Biz Rasûlullah'ın ﷺ yanında oturuyorduk. Derken yanımıza bembeyaz giysiler içinde, siyah saçlı, üzerinde yolculuktan geldiği izlenimi bulunmayan bir adam çıkageldi. İçimizden onu tanıyan hiç kimse de yoktu. Nihayet Rasûlullah'ın ﷺ yanına oturdu, dizlerini Rasûlullah'ın dizlerine dayadı, ellerini de Rasûlullah'ın dizi üzerine koydu ve dedi ki:

"Ey Muhammed, bana İslâm'dan haber ver!"

Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"İslâm: Allah'tan başka ibadete layık ilah olmadığına ve Muhammed'in de Allah'ın rasûlü olduğuna şehadette bulunman, namazı kılman, zekatı vermen, Ramazan orucunu tutman, eğer gitmeye yol bulabilirsen Beyt'i haccetmendir."

Adam: "Doğru söyledin" dedi. Biz hayret ettik, çünkü hem soruyor hem de doğru söyledin diyerek tasdik ediyordu. Yine:

"Bana imandan haber ver." dedi.

Rasûlullah ﷺ:

"Allah'a, meleklerine, kitaplarına, rasûllerine ve Ahiret gününe, kadere, hayrın ve şerrin Allah'tan olduğuna inanmandır." dedi. Adam yine:

"Doğru söyledin. Bana ihsandan haber ver." diye sordu. Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Allah'ı görüyormuşçasına O'na kullukta bulunmandır. Sen O'nu görmesen de O seni görmektedir." Adam bu defa:

"Bana Kıyametin (ne zaman meydana geleceğinden) haber ver" dedi. Rasûlullah ﷺ:

"Kendisine soru sorulan, sorandan daha fazla bir bilgiye sahip değildir." dedi. Adam:

"Bana onun alametlerinden haber ver" dedi. Rasûlullah ﷺ:

"Cariyenin kendi efendisini doğurması, başı açık yalınayak koyun çobanlarının bina yapımında birbirleriyle yarış etmeleridir." dedi. Ravi diyor ki:

"Sonra adam gitti. Üç gün bekledim -bir rivayette de bir müddet bekledim- sonra Rasûlullah ﷺ dedi ki:

"Ey Ömer! Soruyu soran kimdi, biliyor musun?" Ben:

"Allah ve Rasûlü daha iyi bilir" dedim. Buyurdu ki:

"Cebrail (a.s.) idi. Size dininizi öğretmek için geldi."[479]

Dikkat edilirse hadiste, kadere iman, imanın altı şartından biri olarak zikredilmiştir. Kim kadere, kaderin hayrına ve şerrine iman etmezse, imanın bir şartını terk etmiş ve inkar etmiş olur. Bunların hali şu âyette ifade edilenlerinkine benzer:

"Sonra (yine) siz, birbirinizi öldürüyor, bir bölümünüzü yurtlarından sürüp çıkarıyor ve günah ve düşmanlıkla aleyhlerinde ittifaklar kuruyor veya size geri geldiklerinde onlarla fidyeleşiyordunuz. Oysa onları çıkarmanız, size haram kılınmıştı. Yoksa siz, Kitab'ın bir bölümüne inanıp da bir bölümünü inkar mı ediyorsunuz? Artık sizden böyle yapanların dünya hayatındaki cezası, aşağılık olmaktan başkası değildir; Kıyamet gününde de azabın en şiddetli olanına uğratılacaklardır. Allah, yaptıklarınızdan gafil değildir." (Bakara: 2/85)

Ubade b. Velid b. Ubade anlattı:

"Bana babam tahdis etti ve dedi ki:

"Ubade'nin hastalandığı bir sırada yanına girdim, üzerinde ölüm emarelerini gördüm, dedim ki:

"Babacığım! Bana vasiyette bulun ve benim için gayret et." O da:

"Beni oturtun" dedi ve devamla:

"Oğulcuğum! Sen kadere, kaderin hayrına ve şerrine iman etmedikçe imanın tadına eremez ve gerçek mânâda Allah'ı bilme bilgisine de ulaşamazsın." dedi. Dedim ki:

"Babacığım, kaderin hayır ve şerrinin ne olduğunu nasıl öğrenebilirim?" Dedi ki:

"Şunu iyice bilmelisin ki, yanılman durumunda mutlaka başına bir şey isabet edecek demek değildir. Doğrusu, Allah'ın ilk yarattığı şey kalemdir. Allah kalemi yaratınca ona 'Yaz' diye buyurdu. İşte o andan itibaren ta Kıyamete dek olmuş ve olacak olan her şeyi yazdı. Yavrucuğum! Ben öldüğümde eğer şu belirttiğim gibi değilsem Cehenneme girdim demektir."[480]

479 Müslim, İman; 1, Ebu Davud, Sünnet; 17,Tirmizi, İman; 4
480 Ebu Davud, Sünnet; 16, Tirmizi, Kader; 17, Ahmed; 5/317

Bu ve benzeri hadislerde Allah'ın ilminin dünya ve ahirette olabilecek her şeyi kuşattığı ve ihata ettiği mânâsı bulunmaktadır.

Nitekim Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Allah, yedi göğü ve yerden de onlar gibisini yarattı. Buyruğu bunların arasında durmadan iner durur. Allah'ın gerçekten her şeye güç yetirdiğini ve muhakkak Allah'ın, ilmiyle her şeyi kuşattığını kesinlikle bilesiniz diye." (Talak: 65/12)

İmam Ahmed b. Hanbel, kader hakkında kendisine sorulunca:

"Kader, Rahman'ın kudretidir" demiştir. İbn Akil, Ahmed'in bu cevabını güzel bulmuştur.

Bunun mânâsı şöyledir:

"Allah'ı kudretinden hiçbir kimse men edemez. Oysa kaderi inkar edenler, gerçekten Allah'ın kudretinin kemalini inkar ettiler. Böyle olunca da doğru yoldan saptılar. Seleften biri der ki:

"Onlarla ilim ile münazarada bulun. Eğer onlar kaderi inkar ederlerse, düşman kesilirler, onu inkar ederlerse, küfre girerler."

Ebu Davud'un lafzı şöyledir:

"Eğer Allah göklerin ve yerin tüm ehlini azaplandırsa, hiçbirine zulmetmeksizin azab eder. Eğer merhamette bulunsa, rahmeti onlar için amellerinden hayırlı olur. Sen kadere inanmadığın sürece Uhud dağı ağırlığında altın dağıtsan, Allah onu senden kabul etmez..."[481]

İmad b. Kesir ؒ diyor ki:

"Ali ؓ, Rasûlullah'ın ﷺ şöyle buyurduğunu söylemiştir:

"Kul dört şeye iman etmedikçe mü'min olamaz: Allah'tan başka ibadete layık ilah olmadığına ve benim Allah'ın Rasulü olup (Allah'ın) beni hak ile gönderdiğine şehadette bulunacak, öldükten sonra dirilmeye iman edecek, kadere, hayrına ve şerrine iman edecektir."[482]

---

481 Ebu Davud, Sünnet; 17, İbn Mace, Mukaddime; 77 Avnu'l-Ma'bud, 4/362 de hadisin merfuluğunu belirtir. Münziri de diyor ki, "Hadisin isnadında Ebu Süfyan Şeybani var ki, İbn Main bunu güvenilir kabul ediyor, başkası da aynen böyle kabul ettiği halde, Ahmed b. Hanbel ve onun gibileri muteber saymıyorlar."

482 Tirmizi, Kader: 10

Abdullah b. Amr'dan ﷺ Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Doğrusu Allah, gökleri ve yeri yaratmadan elli bin yıl önce yarattıklarının kaderlerini takdir etti. Arş'ı da su üzerindeydi."[483]

Tüm bu ve bu mânâdaki hadisler kadere iman etmeyenler hakkında ağır tehditler içermektedir. Bu, Mutezile ve benzeri mezhepler gibi kaderi inkar edenler aleyhinde de bir hüccettir. Bunların mezhebine göre, masiyet ehli ebedi cehennemliktir. İşte onların, büyük günahların ve masiyetlerin en büyüğü hususundaki itikatları böyledir.

Gerçek şu ki, bu gibi mezheplerin sahibi kimseler, tevatür delillerden hareketle, Kitap ve Sünnetin nassları çerçevesinde kaderin varlığı kendilerine ispat edildiğinde, tevbe etmemeleri durumunda ebedi cehennemliklerden olacaklardır. Kaderi inkar etmeleri sebebiyle bu, onlar adına gereklidir. Çünkü bunlar, Kitap ve Sünnetteki kaderin varlığını gösteren deliller tevatür derecesinde olduğu halde bunları inkar etmiş ve bunlara aykırı hareket etmişlerdir.

Bu sayede tevhid ehli olup da büyük günah işleyenlerin ebedi cehennemlik olmadıkları gerçeği de öğrenilmiş oldu.

Resim Yapmanın Hükmü

Burada, Allah tarafından en şiddetli bir şekilde cezalanılacak olan kimseler ele alınacaktır ki, bunlar resim yapan kimselerdir. Rasûlullah ﷺ bunun sebebini de açıklamıştır. Çünkü tasvirciler, yaptıkları şeyi Allah'ın yarattıklarına benzetmektedirler. Oysa yaratma ve emir sadece Allah'a aittir. O her şeyin Rabbi ve melikidir. O her şeyin yaratıcısı ve tüm mahlukatın tasvir edip şekillendirenidir. Mahlukatına hayat bulacakları ruhları veren de O'dur. Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Ki O, yarattığı her şeyi en güzel yapan ve insanı yaratmaya bir çamurdan başlayandır. Sonra onun soyunu özden, basbayağı bir sudan yaptı. Sonra onu düzeltip bir biçime soktu ve ona ruhundan üfledi. Sizin için de kulak, gözler ve gönüller var etti. Ne az şükrediyorsunuz?" (Secde: 32/7-9)

Tasvirci, Allah'ın yarattığı insan ve hayvanlara benzer tasvirler yapmakla kendi yaptıklarını Allah'ın yarattığına benzetmiştir. Bu sebeple Kıyamet günü kendisine, yapmış olduğu bu tasvire ruh vermesi istenmek sûretiyle azap edilir. Halbuki böyle bir şey yapması mümkün değildir. Bu açıdan da en şiddetli azap ile cezalandırılacaktır. Çünkü işlediği suç, en büyük suçlardandır.

---

483 Tirmizi, Kader: 16. Tirmizi bu hadis için "Hasen-Sahih-Garip" dedi

Herhangi bir canlının resmini tasvir edenler hakkında böylesine ağır bir ceza söz konusu olursa, acaba herhangi bir mahluku Allah ile eşit kabul eden ve O'nu yaratıklarına benzetenler için ne denir?

Bir tek Allah'a ibadet etmeleri kendilerinden istenmişken ve buna layık olan başka hiçbir varlık yokken, ibadeti Allah'tan başkası için yapan, Allah'ın istediği, sevdiği ve razı olduğu amelleri başkalarına yönlendiren ve yapan için ne denir?

Mahluku yaratıcısıyla eşit tutmak, yalnız O'na yapılması gerekeni, layık olmadıkları halde yarattıklarından herhangi birine karşı yapmak, Allah'ın münezzeh olduğu şeyleri O'na şerik koşmak en büyük suçtur ve Allah'a ﷻ karşı işlenen en büyük isyandır. Zira Allah ﷻ insanlara bu gerçekleri bildirmeleri için peygamberler göndermiş ve onlara şirki açıklamak ve bundan menetmek için kitaplar indirmiş, onlardan ibadetin her çeşidini samimi olarak, ihlâsla yalnız, Allah için yapmalarını istemiştir. Allah ﷻ, böylece rasûllerini ve onlara itaat edenleri kurtarmış, Tevhide karşı bayrak açanları, şirk ve endad edinmede direnenleri ise helak etmiştir. Zira bu, oldukça büyük bir günahtır.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Gerçekten Allah, kendisine şirk koşulmasını asla bağışlamaz. Bunun dışında kalanı ise dilediğine bağışlar. Kim Allah'a şirk koşarsa, doğrusu büyük bir günahla iftira etmiş olur." (Nisa: 4/48)

"Hiç şüphesiz, Allah, kendisine şirk koşulmasını bağışlamaz. Bunun dışında kalanları ise, dilediğine bağışlar. Kim Allah'a şirk koşarsa elbette o uzak bir sapıklıkla sapmıştır." (Nisa: 4/116)

"Onlar ki, yeryüzünde kendilerini yerleştirir, iktidar sahibi kılarsak, dosdoğru namazı kılarlar, zekatı verirler, ma'rufu emrederler, münkerden sakınırlar. Bütün işlerin sonu Allah'a aittir." (Hac: 22/41)

Tasvircilerin Kabirdeki Aşırılıkları

Ebu-l Heyyac diyor ki:

"Ali ؓ bana şöyle dedi:

"Rasûlullah'ın ﷺ beni gönderdiği bir vazife ile ben de seni göndereyim mi? Rastladığın hiçbir sûreti imha etmeden bırakma, yükseltilmiş hiçbir kabri düzlemeden geçme." [484]

---

484 Müslim, Cenaiz; 93, Ebu Davud, Cenaiz; 68, Tirmizi, Cenaiz; 56, Nesai, Cenaiz; 99, Ahmed; 1/87, 96, 129, 138, 145

Kurretu'l-uyun'da şöyle denilir:

"İşte bu, Rasûlullah'ın ﷺ bu tür şeylere karşı çıktığını ve onları kaldırdığını gösterir.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Yanınızda olan (Tevrat)ı, doğrulayıcı olarak indirdiğime (Kur'ân'a) iman edin, onu inkar edenlerin ilki siz olmayın ve âyetlerimizi az bir değer karşılığında değişmeyin. Ve ayrıca benden korkun." (Bakara: 2/41)

İnsanlar çokça tasvirler yaparak bunları kullandılar, kabirler üzerine binalar yaptılar, buraları süslediler, puthanelere dönüştürdüler ve bütün bunları din namına savunur oldular. İşte bu şekilde ölülere tazim ve onlar hakkında ileri gitmek en büyük münkerlerden ve en büyük günahlardandır. İbadet çeşitlerini Allah'tan başkasına yapmaktır. Oysa ki böyle bir şey sadece Allah'ın hakkıdır."

Yukarıdaki hadisten de anlaşıldığı gibi, Allah Rasûlü ﷺ Ali'yi رضي الله عنه bu işi ortadan kaldırmak için göndermiştir. Sûretlere gelince, bunların Allah'ın yarattıklarına benzetilmeleri söz konusudur. Kabirlerin düzeltilip, tesviye edilmesi de bunun bağlılarını fitneye, tazime götürmesi, erbabı için bir fitne oluşturması sebebiyledir. Bu da, şirke ve onun yollarına götüren araçlardan biridir. Dolayısıyla dikkatleri bunlardan uzaklaştırmak, halkı bu gibi şeylerden beri kılmak gerekir. Böylece insanların dinlerinin, maslahat, maksat ve vecibeleri dışına yönlendirilmeleri engellenmiş olur. Bu gibi şeylerde umursamazlık arttıkça, sakıncalar da o oranda artmıştır. Kabirlere bağlanıp kalanlara ilişkin fitne büyümüş, böylece buralara tazim gösterenler için buraları birer istasyon konumuna gelmiştir. En büyük ibadet ve tazim olan dua, istiğfar, yardım ve imdat bekleme gibi hususlar bu kabirlerde yatanlardan beklenir olmuş, yakarışlar, kurbanlar, adaklar ve daha nice sakıncalı ve şirke götüren şeyler hep bunlara yapılmaya başlanmıştır.

Allame İbn Kayyim, "İğasetullehfan" adlı eserin birinci cüzünde şöyle diyor:

"Rasûlullah'ın ﷺ kabirlerle ilgili sünnetini, buna ilişkin emir ve nehiylerini ve sahabenin izlediği yolu ve bir de günümüz insanının çoğunun yapageldiklerini bilenler, her iki durumun birbiriyle ne kadar çelişkili olduğunu açık ve net bir şekilde görecekler, bu ikisinin hiçbir zaman birleştirilemeyeceğini kesinlikle kavrayacaklardır.

Rasûlullah ﷺ kabirlere yönelerek namaz kılmayı nehyetmiştir. Oysa bunlar, türbelerde namaza duruyorlar ve bunlara karşı namaz kılıyorlar. Rasûlullah ﷺ buraları mescid haline getirmekten men etmişken, bunlar buralarda mescidler yapıyorlar. Bir de buraları görülüp ziyaret edilecek yerler diye adlandırıyorlar. Buraları adeta Allah'ın evlerine benzetiyorlar. Yine bu gibi yerlerde, Rasûlullah'ın ﷺ yasaklamasına rağmen, yakılması için kandil ve mumlar vakfediyorlar. Aynı şekilde bayram yeri haline getirilmeleri men edilmişken, buraları bayram yerine dönüştürüyor, ziyaret edilecek ibadet yerleri kabul ediyorlar. Tıpkı bayram yerlerinde toplandıkları gibi, hatta daha fazla önem vererek buralarda toplanıyorlar. Oysa Müslim'in Sahih'inde Ebul Heyyac Esedi'den rivayet edilen hadiste geçtiği üzere, buraların yer seviyesinde düzeltilmeleri emredilmiştir. Nitekim konu başlığındaki hadis bunu bildirmektedir. Yine aynı şekilde Müslim'in Sahih'inde yer alan Tamame b. Şufay hadisi de böyledir. Diyor ki:

"Biz Fudale b. Ubeyd ile birlikte Bizans diyarında, Derdis'te bulunuyorduk. Bu arada bir arkadaşımız öldü. Fudale onun kabrini yer seviyesinde düzeltti ve dedi ki:

"Rasûlullah'ın ﷺ, kabrin tesviye edilmesini emrettiğini duydum."[485]

Kabir ve türbelere önem verenler, söz konusu iki hadise aykırı davranarak, bu yerleri adeta bina yapar gibi yerden yükseltiyor, üzerlerine birçok kubbeler yapıyor, kabri beton ve kireçle inşa ediyorlar. Müslim, Sahih'inde Cabir'den ؓ rivayet ederek demiştir ki:

"Rasûlullah ﷺ kabirlerin kireçle yapılmasını, üzerlerine kubbe ve bina inşa edilmesini nehyetti." [486]

Nitekim Ebu Davud'un da Sünen'inde rivayet ettiğine göre Cabir ؓ şöyle demiştir:

"Rasûlullah ﷺ kabirlerin kireçlenmesini ve üzerlerine yazı yazılmasını menetmiştir."[487]

Oysa kabir ve türbelere önem verenler, buralara kitabeler koyuyorlar, üzerlerine Kur'ân'dan âyetler ve daha başka şeyler yazıyorlar.

Yine Ebu Davud'un, Cabir'den rivayet ettiği bir hadiste Rasûlullah ﷺ, kabirlere, kendi toprakları dışında bir ilare yapılmamasını emretmiştir:

485 Müslim, Cenaiz: 31
486 Müslim, Cenaiz: 32
487 Tirmizi, Cenaiz: 57, Ebu Davud, Cenaiz: 76

"(Rasûlullah) Kabrin kireçlenmesini, üzerine yazı yazılmasını veya üzerine bir ilave yapılmasını menetmiştir." (Daha önce geçti)

İşin acı tarafı, birçok kimse buralara kireç, kiremit vb. şeylerle, taşlarla ilaveler yapıyorlar.

Ömer b. Abdulaziz, kabirlerin kiremitle yapılmasını menederek, kendi kabrinde de böyle bir şeyin yapılmamasını tavsiye ederdi. Esved b. Yezid'e; 'Kabirimi kiremitle örmeyin' diye vasiyet etmişti.

Ebu Hureyre ﷺ de, öleceğine yakın, kabrinin üzerine türbe yapılmamasını, çadır konmamasını vasiyet etmiştir, İmam Ahmed b. Hanbel kabrin üzerine türbe konmasını ygun görmemiştir." [488]

İbrahim Nahai:

"Sahabeler kabirlerinin kiremitle örülmesini uygun görmezlerdi" demiştir. Burada amaç şudur:

Kabirlere tazimde bulunanlar, buraları bayram yerine dönüştürenler, buralarda kandil ve mumlar yakanlar, üzerlerine bina ve kubbe inşa edenler, Allah Rasûlü'nün emri ile çelişmiş ve onun getirdiğine karşı savaş açmış olurlar. Bunlar içinde en fenası da, buraların mescit edinilmesi ve buralarda kandiller yakılmasıdır. Bunlar büyük günahlardandır. Nitekim Ahmed b. Hanbel'in arkadaşları olan fakihler ve başkaları bunun haramlığını açıkça ilan etmişlerdir.

Ebu Muhammedi Makdisi diyor ki:

"Eğer buralarda kandil yakmak mubah olsaydı, bu fiili işleyenlere lanet okunmazdı. Halbuki buralarda mal boşuna zayi ediliyor, faydasız yerlere sarf ediliyor. Bugün, kabirlere tazimdeki aşırılık adeta putlara olan tazime benzer duruma gelmiş bulunuyor. Şu halde, buna göre kabirler üzerinde mescit edinmek caiz değildir. Çünkü Rasûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

"Allah, Yahudi ve hristiyanlara lanet etsin. Çünkü onlar peygamberlerinin kabirlerini mescit haline getirdiler."[489]

Böylece onların yapageldiği şeylerden onları (ümmetini) sakındırdı."

Buralarda namaz kılmak, buraları namaz için tahsis etmek, adeta secde edilen putlara gösterilen tazime benzer. Bütün bunlar, putlara yaklaşmak için yapılanlara aynen benzemektedir. Biz daha önce, putlara tapmanın ilk olarak

---

488 İğasetullehfan: 1/103

489 hadisin tahrici daha önce geçti

ölülere gösterilen aşırı saygıdan kaynaklandığını belirtmiştik. Bu kimseler de önceleri ölenlerin resimlerini tasvir etmek sûretiyle onlara tazimde bulunmuşlar, buralara gidip ziyaretler yaparak mescitlerine el sürmüşler ve buralarda namaz kılmaya başlamışlardır. İşte putperestliğin kaynağı budur."

Hatta iş öyle bir noktaya geldi ki, bu sapık müşrikler, bu tür kabirlere haccetmeye bile gider oldular ve bunun için de birtakım kurallar ve ibadetler ihdas ettiler. Kimi aşırılar ve sapıklar bunlarla ilgili kitaplar yazdılar ve bu kitaplarına:

"Türbeleri ziyaret adabı, haccetme adabı" gibi adlar verdiler. Dolayısıyla bu gibi yerlere olan ziyareti, adeta hacc ziyareti denilen Beytullah'ı ziyarete benzettiler. Hiç kuşkusuz, bu, İslâm dininden ayrılık ve böylece putperestliğe geçiş demektir. Şimdi, Allah Rasûlü'nün şeriat olarak ortaya koyduğu gerçekle açıkça çelişmekte olan bu zıtlığa bir bakın. Yasaklanmış olmalarına rağmen buralara gidiyorlar ve adeta farz imiş gibi buraları ziyaret ederek, buralarda çeşitli ibadetler yapıyorlar. Kuşkusuz bunda sayılamayacak kadar mefsedet bulunmaktadır. İşte bunlardan bazıları şunlardır:

a - Bu gibi yerlere tazim gösterilerek dinde fitneye düşülmüştür.

b - Buralar bayram yerine dönüştürülmüştür.

c - Sırf buraları ziyaret için yolculuk yapılır olmuştur.

d - Bu gibi yerlerde işlenen fiiller, ibadetler, buralara komşu olmak, üzerine perdeler asmak, hizmetçiler tutmak gibi hususlar adeta putperestlerin fiillerine benzer duruma gelmiştir. Çünkü buralarda ibadet edenler, burada komşu olarak bulunmayı, Mescid-i Haram'da komşu olarak bulunmaya tercih ediyor, üstün görüyor, buraya hizmeti, diğer cami ve mescitlere hizmetten üstün tutuyorlar. Yani bunlara göre, buraya bakmakta olan kimsenin burada bir gece kandil yakmaması ya da asmaması en büyük talihsizliktir.

e - Yine buralara ve buralarda hizmet verenlere adaklar adanmaktadır.

f - Buralarda, müşriklere özgü inançlar sergilenmektedir. Örneğin bu gibi yerlerin belaları ortadan kaldırdığı, düşmanlara karşı üstün gelmede yardımcı olduğu, yağmur yağdırdıkları, sıkıntıları önledikleri, ihtiyaçları gördükleri, mazluma yardımcı oldukları, korkan kimseye yardımda bulundukları türünden inançlar hep bunlardan kaynaklanmaktadır.

g - Buralarda Allah ve Rasûlü'nün lanetine sebebiyet veren şeyler yapılmaktadır. Örneğin buraları mescitlere dönüştürmek ve buralarda kandiller yakmak gibi.

h - Bu gibi yerlerde işlenenler büyük şirkin kaynağını oluşturmaktadır.

i - Kabirlerin yanında yapageldikleri fiiller nedeniyle, müşriklerin kabirlerine karşı yaptıkları gibi bunlar da kabir sahiplerine ezada bulunmaktalar. Zira kabir sahipleri bu gibi şeylerden son derece tiksinmekte ve rahatsız olmaktalar. Tıpkı İsa'nın (a.s.) Hristiyanlanın kendisinin kabri başında yaptıklarından rahatsız olması ve diğer nebilerin, velilerin ve meşayihin de kendi kabirleri başında buna benzer olarak yapılanlardan rahatsızlık duymaları gibi. Bunların tümü Kıyamet Gününde bunlardan beri olduklarını söyleyeceklerdir.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Onları ve Allah'tan başka taptıklarını hasredip toplayacağı gün, der ki: "Şu kullarımı siz mi saptırdınız, yoksa kendileri mi yoldan saptılar?" Derler ki: "Seni tenzih ederiz. Senin dışında veliler edinmemiz bize yakışmaz, ancak sen onları ve atalarını meta verip yararlandırdın, öyleki (senin) zikri (ni) unuttular ve böylece yıkıma uğrayan bir kavim oldular." (Furkan: 25/17-18)

Allah ﷻ müşriklere:

"Söyleyegeldiklerinizden dolayı sizi kesinlikle yalanladı" buyuruyor ve diyor ki:

"Allah: "Ey Meryemoğlu İsa! Sen mi insanlara, 'Allah'ı bırakıp, beni ve annemi iki ilah edinin' diye söyledin?" dediğinde (İsa dedi ki): "Seni tenzih ederim, hakkım olmayan bir sözü söylemek bana yakışmaz. Eğer bunu söylediysem mutlaka sen onu bilmişsindir. Sen bende olanı bilirsin, ama ben Sen'de olanı bilmem. Gerçekten, görünmeyenleri (gaybleri) bilen Sen'sin Sen." (Maide: 5/116)

"O gün, onların hepsini bir arada toplayacak (haşredecek) sonra meleklere diyecek ki: "Size tapanlar bunlar mıydı?" Melekler derler ki: "Sen yücesin, bizim velimiz sensin, onlar değil. Hayır, onlar cinlere tapıyordu ve çoğu onlara iman etmişlerdi." (Sebe: 34/40-41)

j - Bunlardan birisi de, sünnetleri ortadan kaldırmak ve bidatleri diriltmektir.

k - Bu gibi yerlerin, Allah katında gerçekten değerli olan yerlerden üstün tutulmasıdır. Çünkü buralara ziyaret, tazim ve ihtiram kastıyla geliniyor, huşu ve kalp rikkatiyle giriliyor. Camilere verilmediği şekilde buralardaki ölülere önem veriliyor, yanlarında itikaf ve ibadet ediliyor. Öyleki buralara başka yerlerde görülmeyecek derecede bir akın ve yaklaşış gösteriliyor. Buralarda

Yahudi ve hristiyanların mescitlerde kandil yakmaları gibi kandiller yakılması ve buraların mescit edinilmesi, Allah'a ve Rasûlüne karşı savaş açılması, şeriatle çatışılması ve büyük günahların işlenmesi de bu türdendir.

1 - Türbelerin imar edilip cami ve mescitlerin harabe halinde bırakılması da böyledir. Oysa Allah Rasûlü'nün bize getirdiği din bunun aksini emretmektedir. Bu itibarla Rafızıler türbeleri imar edip de mescitleri harabe olarak bırakmaları açısından ilimden en uzak olan halk kesimidirler. Oysa Rasûlullah'ın ﷺ kabir ziyareti sırasında ön gördüğü şey, bunun ahireti hatırlatır olmasıdır, birde ziyaret edilen için bir ihsanda bulunulması, ona acınması ve onun için mağfiret dilenmesi, afiyet istenmesidir. Böylece ziyaretçi hem kendisine hem de ziyaretinde bulunduğu kabir sahibine iyilikte bulunmuş olur. Oysa bu müşrikler, işin bu yönünü tümüyle ters yüz ettiler, dini tersine çevirdiler. Buraya ziyareti, ölüye şirk koşmaya dönüştürdüler, onun için dua edeceklerine, ondan dua bekler oldular, bereket ister oldular, düşmanlarına karşı kendisine yardımcı olmasını ölüden dilediler. Böylece hem kendilerine hem de ölüye kötülük ettiler. Oysa Rasûlullah ﷺ işte bu gibi durumları önlemek için kabir ziyaretini menetmişti. Tevhid, gönüllerde yerleşince, şeriat, kabir ziyaretine izin verdi; fakat ziyaret esnasında kabirlerde yapılan kötü işleri yine tümüyle nehyetti. Bunlar içinde en büyük saçmalık, bu kabirlerin yanında söz ve fiille koşulan şirklerdir.

Müslim'in Sahih'inde Ebu Hureyre'den ؓ rivayet edildiğine göre Rasûlullah ﷺ şöyle buyurmuşlardır:

"Kabirleri ziyaret edin; çünkü kabirler ölümü hatırlatır."[490]

Müellif ؒ, İbn Kayyim'ın ifadesinden, Ahmed b. Hanbel'in Müsned'inde yer alan Ali ؓ hadisini almamıştır. Bu hadis şöyledir:

"Doğrusu ben, sizi kabirleri ziyaretten nehyetmiştim. Kabirleri ziyaret edin; çünkü kabirler ahireti hatırlatırlar."[491]

İbn Abbas'tan ؓ rivayete göre, demiştir ki:

"Rasûlullah ﷺ Medine kabristanına uğradı, yüzünü onlara çevirdi ve şöyle dedi:

"Es-Selamü aleyküm ya ehle'l-kubur. Allah sizi ve bizi mağfiret etsin. Siz bizim selefimizsiniz, biz de peşinizden geleceğiz."[492]

---

490 Müslim, Cenaiz: 106, Ebu Davud, Cenaiz: 81,Tirmizi, Cenaiz: 60, Nesai, Cenaiz: 100
491 Temhid, 3/228, İbn Ebu Şeybe, 3/343
492 Tirmizi, Cenaiz: 59. Tirmizi bu hadis için "Hasen" demiştir

Yazar ☪, İbn Mes'ud hadisini zikretmemiştir. Bu hadis şöyledir:

"Sizi kabirleri ziyaretten menetmiştim. Kabirleri ziyaret edin. Çünkü kabirler dünyaya bağlanmaktan uzaklaştırır ve ahireti hatırlatırlar..."[493]

Ebu Said hadisi de şöyledir:

"Sizi kabirleri ziyaretten menetmiştim. Onları ziyaret edin. Çünkü onlarda ibret alınacak şeyler vardır." [494]

İşte Rasûlullah'ın ﷺ, ümmeti için doğru kabul ettiği ziyaret budur. Bu mânâda bir ziyareti onlara öğretmiştir. Şimdi sen burada müşriklerin ve bidat ehlinin dayanabileceği bir şey bulabiliyor musun?

Ya da Rasûlullah'ın getirdiği gerçeğe her yönüyle aykırı olan bu durumu farkedebiliyor musun?

Gerçekten Malik b. Enes'in ☪ söyleyegeldiği şu ifade ne kadar da güzeldir. Diyor ki:

"Bu ümmetin öncekilerini ıslah eden şey ne ise, onlardan sonrakileri de ıslah edecek olan şey odur."

Fakat ümmetler peygamberlerinin ahitlerinden uzaklaştıkları oranda, imanlarında eksilme olmuş, bunun yerine birçok bidat ve şirkler ortaya çıkarmışlardır.

Salih Selef ise sırf Tevhidi ölçü almış ve bunu hep korumuşlardır. Hatta bunlardan herhangi biri Rasûlullah'a ﷺ salat ve selam getirdikten sonra dua etmek istediğinde hemen kıbleye doğru yönelir, sırtını Ravzai Mutahhara'nın (Rasûlullah'ın kabrinin) duvarına verir de ancak ondan sonra dua ederdi.

İbn Kayyim der ki:

"Seleme b. Verdan demiştir ki: "Enes b. Malik'i ☪, Rasûlullah'a ﷺ salat ve selam gönderirken gördüm, sırtını kabrin duvarına verdi, sonra da dua etti."

Nitekim dört mezhep imamı bu gerçeği nasslarla açıklamışlardır:

"Ravzai mutahhara'da dua edilirken, kabrin yanında dua edilmemesi için kıbleye doğru yönelinir. Çünkü "Dua ibadettir" Tirmizi de ve diğer hadis kaynaklarında "Dua bizzat ibadettir" diye de geçer.[495]

---

493 İbn Mace, Cenaiz: 47

494 Temhid, 3/228, İbn Ebu Şeybe, 3/343

495 Tirmizi, De'avat: 1, İbn Mace, De'avat: 1

Bu itibarla selef, ibadeti yalnızca Allah için yaparlardı. Kabirler katında dua etmezlerdi.

Kabirdeki kimseler için ancak Rasûlullah'ın öğrettiği ve emrettiği şekilde dua edilir ve onlar için ancak bu şekilde mağfiret ve merhamet dilenir.

Ebu Hureyre'den ؓ Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Evlerinizi kabir haline getirmeyin, kabrimi de bayram yerine dönüştürmeyin. Bana salavat getirin, çünkü siz nerede olursanız olun salavatınız bana ulaştırılır."[496]

Yani evlerinizi namazsız bırakmayın. Evlerinizde namaz kılın, dua edin, Kur'ân okuyun. Aksi takdirde evleriniz kabir gibi olur. Çünkü Rasûlullah ﷺ evlerde nafile kılınmasını emretmiş, kabirlerde ise bunu yasaklamıştır. Oysa hristiyanlar ve benzeri müşrikler böyle yapmaktadırlar, müslümanların onlar gibi yanılmamaları gerekir.

Ayrıca kabirlere tazim ve türbeleri bayram yerine dönüştürmekte çok büyük mefsedet ve tehlikeler vardır. Bunları yalnızca Allah bilir ve bu nedenle böyle yapanlara gazap eder. Çünkü bütün bunlar Allah'a karşı bir isyandır ve Tevhide karşı çıkmaktır. Bunun menedilmesindeki hikmetlerden biri de şirkin kötülükleridir.

Buraları bayram yerine dönüştürmek, buralara doğru namaz kılmak, buraları öpmek, istilam etmek büyük mefsedetler doğurur. Bu gibi yerlere yüzünü gözünü sürmek, buradakilere tapınmak, ibadette bulunmak, onlardan medet beklemek, yardım, rızık ve afiyet istemek, borçlarının ödenmesini dilemek, sıkıntılarının önlenmesini istemek, imdat dilemek gibi tüm bu şeyler puta tapanların putlarından olan istekleri cinsinden şeylerdir. Eğer buraları bayram yerine dönüştüren aşırı sapıkları gördüysen, bunlar çok uzak yerlerden, hayvanlarla, develer sırtında gelir, bu gibi yerleri uzaktan görür görmez hemen hayvanlarından inerek yaya olarak yollara düşer, alınlarını yerlere sürer, topraklarını öper, başlarını açarlar, seslerini yükseltirler, ağlarlar, ağlar gibi yaparlar ki, karşıdakilere güya üzüntülerini duyursunlar. Bir de bakarsın ki bu adamlar buraya gelip giden ve buraları sözde ziyaret edenlerden oldukça kar sağlarlar. Elinden hiçbir şey gelmeyen bu kimselerden medet beklerler. Çok uzak yerlerden bağrışarak seslerini yükseltirler. Türbe ve kabirlerin yanına geldiklerinde, hemen buralarda namaz kılarlar. İlk kıbleye (Ka'be ve Kudüs'e) doğru namaz kılanların kazanamadıkları ecri güya bunlar kazanırlar

496 Ebu Davud, Menasik: 96, Ahmed, 2/367

(!) Türbe ve kabirlerin etrafında rüku ve secdelere kapanarak ölüden medet umar, onun kendilerinden memnun kalmasını isterler. Ne yazık ki hepsi de hüsran ve zarar içinde dönerler.

Buralarda her an ibret dolu şeytani sahneler görmek mümkündür. Sesler, çığlıklar alabildiğince yükselmiş, ölüden ihtiyaçların karşılanması istenmekte, sıkıntıların ortadan kaldırılması talep olunmakta, yoksulların ihtiyaçlarının sağlanması istenmektedir. Bela ve felaketlere duçar kalanların da bu tehlikelerden korunmaları istenmektedir. Daha sonra adeta Beyt'ul kabr edinilen bu yerin ya da türbenin çevresi tavaf edilerek etrafında dolanılıp durulur. Adeta Beytullah'ı ziyaret eder gibi bunları ziyaret ederler. Oysa ki Allah Beytullah'ı mübarek ve alemlere hidayet vesilesi kılmıştır. Daha sonra öpmeye ve istilama kalkışırlar. Hacer'i Esved'i görenler, Beyt'ul Haram'da buna karşı nasıl davranıldığını bilirler. Daha sonra bunun önünde yüz gözlerini topraklara sürer, yanaklarını yapıştırırlar. Allah bilir ya, bunlar Allah'a secde ederlerken böylesine yüz ve gözlerini, yanaklarını yere, toprağa sürmemişlerdir. Sonra kabre karşı yaptıkları ziyaret (hac) görevlerinin eksikliklerini tamamlarlar, bunlardan putperestlerin faydalandığı gibi faydalanmaya çalışır, bir hisse beklerler. Oysa Allah katında bunların hiçbir nasip ve yararları yoktur. Putlarına kurban ve adaklar adarlar. Namazları da, kurban ve adakları da, ibadetleri de tümüyle Allah'tan başkası içindir. Daha sonda birbirlerini tebrik ederek, şöyle derler:

"Allah hepimize büyük ecirler ve mükafatlar versin."

Ülkelerine geri döndüklerinde arkada kalan aşırıları, tıpkı Beyt'ul Haram'a karşı yapıldığı gibi, bunlardan kendileri için kabir ziyareti (hac) sevabını satın almak isterler.

İşte biz haklarında aşırıya gitmeksizin, onların bazı bidat ve sapıklıklarını ortaya koymaya çalıştık. Ne yazık ki bunların akla ve hayale gelmeyecek daha nice saçmalıkları vardır.

Daha önceden de geçtiği gibi Nuh'un (a.s.) kavminin putlara ilk tapması da böyle olmuştur. Birazcık ilmi ve fıkıhtan nasibi olanlar, bunların kesinlikle bilinmesi gereken şeylerden olduğunu kavrar, bu gibi sıkıntılı ve sakıncalı durumlara düşmemek için bu mânâda gerekeni yaparlar. Şeriat sahibi elbette kendisinden nehyedilen şeyin akibetini çok daha iyi bilir. Bu bakımdan bundan men etmenin en sağlam yolunu da Tevhid gösterir. Hayır ve hidayet şeriat sahibine uymak ve ona itaatte bulunmaktadır. Şirk, sapıklık ve delalet ise buna karşı gelmekte, masiyet ve muhalefettedir."

Çokça Yemin Etmek

Çokça yemin etme konusunda tehdit ve yasaklama varid olmuştur. Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Allah sizi yeminlerinizdeki lağvden (yemin kasdı olmaksızın rastgele sarfettiğiniz yeminlerden) dolayı sorumlu tutmaz, ancak yeminlerinizle bağlandığınız sözlerden dolayı sizi sorumlu tutar. Onun (yeminin) keffareti, ailenizdekilere yedirdiklerinizin ortalamasından on yoksulu doyurmak ya da onları giydirmek veya bir köleyi özgürlüğüne kavuşturmaktır. (Bunlara imkan) Bulamayan (için) üç gün oruç (vardır). Bu, yemin ettiğinizde (bozduğunuz) yeminlerin keffaretidir. Yeminlerinizi koruyunuz. Allah, size âyetlerini böyle açıklar, umulur ki şükredersiniz." (Maide: 5/89)

İbn Cerir bu âyetin açıklamasında diyor ki:

"O yeminleri keffaretsiz olarak terketmeyin."

Başka müfessirler de İbn Abbas'tan rivayetle 'Yemin etmeyiniz, demeyi murat ediyor' demişlerdir.

Başkaları da şöyle demiştir:

"Yeminlerinizi bozmaktan koruyunuz, bozmayınız."

Musannif ise, âyetten İbn Abbas'ın zikrettiği mânâyı anlamıştır. Aslında iki görüş de birbirine bağlıdır, ayrılmaz. Çünkü çokça yemin etmenin sonucunda yemini bozmak çıkar, bu, aynı zamanda bunu hafife almış olmak mânâsına da gelir. Allah'a saygısızlık anlamı taşır. Kısaca, tevhide aykırı, tevhid açısından vacip olana ve kemaline eksiklik verecek bir durum meydana gelmiş olur.

Ebu Hureyre'den ؓ Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Yemin, yemin edilerek satılan malın elden çıkması faydalıdır; fakat ondan gelen kazancın bereketsiz ve semeresiz olmasına sebep olur."[497]

Mana şöyledir:

"Yani adamın, sattığı metaına 'Şöyle şöyle verildi' diye yemin etmesi veya kendisinin şu ve şu fiyata satın aldığına dair yemin etmesi üzerine müşterinin bunu doğru sanarak, satıcının, malı gerçekte aldığı fiatın çok üstünde bir fiyatla satın aldığını zannetmesidir. Halbuki satıcı yalancıdır. Sırf fazla elde

---

497 Buhârî Buyu: 26, Müslim Eyman: 117, Müsakat: 131, Ebu Davud Buyu: 6, Nesai Zekat: 69, Buyu: 5

etmek tamahıyla yemin etmiştir. Böylece Allah'a karşı isyan etmiş, sonuçta da bereketini kaybederek, kazançları bereketsiz olmuştur. Kazancının bereketi kalkınca, kazandığından daha çok eksilme olacaktır. Yemini sebebiyle bir fazlalık elde etmiş olmasına rağmen, bu, yok olacaktır. Çoğu zaman belki de ana parasını, sermayesini bile kaybedebilecektir. Çünkü insan, Allah katındakini ancak ona itaat etmekle elde edebilir. Eğer dünya isyankarlar için süslenmişse, bunun akibeti yok oluştur, kaybediştir ve cezalandırılmadır."

Allah ﷻ'ın Kendileri ile Konuşmayacağı Kimseler

Selman'dan ؓ Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Üç tip insan vardır ki, Allah ne onlarla konuşur ne de bağışlar; fakat onlara acı bir azap verir:

Saçı başı ağarmış olduğu halde zina eden yaşlı kimse, fakir olmasına rağmen kibirli olan kimse, Allahu Teâlâ'yı ticaretine vesile edip yemin ile satan, yemin ile satın alan kimse."[498]

Burada süz konusu Selman olaki Selman-ı Farisi Ebu Abdullah'tır. Rasûlullah ﷺ Medine'ye hicret buyurduklarında İslâmı kabul etmiş, Hendek Savaşında bulunmuştur. Kendisinden Ebu Osman Nadir, Şurahbil b. Semt ve başkaları rivayette bulunmuşlardır. Rasûlullah ﷺ kendili hakkında şöyle buyurmuştur:

"Selman bizden, Ehl-i Beyt'tendir. Allah, ashabımdan dört kimseyi sever: Ali, Ebu Zer, Selman ve Mikdad." [499]

Hasan Basri der ki:

"Selman, otuzbir kişi üzerinde emir idi. Onlara, yarısını sergi ve yarısını giysi olarak kullandığı bir aba ile hitapta bulunurdu."

Kendisi Osman'ın hilafeti döneminde ؓ vefat etmiştir. Ebu Ubeyde de: "H. 36 da vefat etmiştir" der. Bu zatın Selman b. Amir b. Esved-Dabbi olması da ihtimal dahilindedir)

"Üç kimse vardır ki..." ifadesiyle yüce Allah'ın bu tür isyankar kimselerle konuşmayacağının belirtilmesinde, Allah'ın ancak kendisine itaatkar olanlarla konuşacağına delil vardır. Kelam, Allah'ın kemal sıfatlarından bir sıfatıdır. Kitap ve Sünnette bununla ilgili deliller her şeyden daha açık ve net bir şekilde ortaya konmuştur.

---

498 Taberani Kebir, Sağir ve Evsafta, Beyhaki Şuabu'l-İman'da Heysemi Mecmeu'z-Zevaid: 4/78.

499 Tirmizi ve İbni Mace.

Nitekim Ehl-i Sünnet vel-Cemaat muhakkiklerince de bu böyledir, fiillerin kıyamı Allah ﷻ sayesindedir. Herhangi bir fiil, ancak Allah'ın meşietiyle, kudretiyle oluşur ve Allah ebedi olarak da bununla muttasıftır. Allah hadisul Ahad ve Kadimul-Nev'dir.

Nitekim Ehl-i hadis, Şafiinin ashabından kimseler, Ahmed b. Hanbel ve başka taifeler de bunu söylemektedirler.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"*Sonra diğerlerini suda boğduk.*" (Yasin: 36/82)

Dikkat edilecek olursa burada Allah'ın gelecek zamana ait hükmü geçmiş zaman fiiliyle getirilmiştir. Bu tür durumlar Kur'ân'da oldukça fazladır.

Şeyhülislâm İbn Teymiyye ﷺ diyor ki:

"Bu inkarcılar bize:

"Sizin bu söylediğiniz şey, hadis olanların onunla kaim olmasını gerektirir." deseler, biz de şöyle deriz:

"Seleften ve müçtehid imamlardan sizden önce kim bunu inkar etti söyler misiniz? Oysa ki Kur'ân ve Sünnet'in nasları, sarih akılla birlikte bunu tazammun etmektedir. Havadis lafzı mücmel (kapalı) bir lafızdır. Bununla bazan arazlar ve eksik olan şeyler de murad edilir. Oysa Allah ﷻ bundan münezzehtir. Ancak bununla kelamından dilediği şey kaim olur, keza fiillerinden ve benzeri şeylerden de...

Yeter ki Kitap ve Sünnet buna delalet etmiş olsun. Doğru görüş, ilim ehliyle hadis ehlinden şöyle söyleyenlerinkidir:

"Allah ezeli olarak dilediği zaman halen konuşmakta devam etmektedir. Nitekim Abdullah İbn Mübarek, Ahmed b. Hanbel ve Ehli Sünnet imamlarından başkaları da bunu söylemişlerdir.

Derim ki:

"Havadisin Allah ile kaim oldukları" ifadesinin mânâsı, kudretinin bunlara egemen olması, bunu dilemesi ve emriyle icad etmesidir. Allah en iyisini bilir.

"Onları tezkiye de etmez. Onlar için acıklı bir azap vardır."

Yani bu kimselerin günahları ne oranda büyürse, suçlarının cezası da o nispette büyür. Onlar işte bu üç azab ile azablandırılırlar ki bu, cezaların en büyüğüdür.

"Saçı-başı ağarmış ihtiyarcık" kavline gelince, burada küçültme ifadesinin kullanılması, yaşlanmış, bir ömür yaşamış kimsenin, saçı başı ağardığı halde iyilikte örnek olması gerekirken, hala kötülük işlemekte ısrarı sebebiyledir. Bu gibi kimselerin, masiyetten ve buna götüren nedenlerden uzak durmaları gerekirken, yaşlanıp gitmiş olmalarına rağmen hala böyle davranmaları aşağılanmalarını gerektirmiştir. Masiyet bu kimseyi yaşlılığında bile zinaya sürüklüyor, masiyet ve kötülük işlemeyi bir zevk ve muhabbet halinde gönlünde yaşatıyor. Allah korkusu aklına gelmiyor. İleri yaştaki bir kimsenin masiyet işlemeye yönelik tahrik sebepleri zayıflamış olmasına rağmen bunda ısrarı, elbette cezasının artırılmasına sebep olacaktır. Oysa gençler böyle değildirler. Çünkü onlarda şehvet oranı daha kabarıktır, bu itibarla genç, Allah'tan korkmasına rağmen bazen şehevi duyguları baskın gelebilir ve bu onu günah işlemeye sevkeder; fakat sonunda pişmanlık duyar, nefsinin bu arzularına gem vuramadığına üzülür, masiyeti yüzünden nefsini kötüler, kötülüğü bırakarak hakka döner.

Aynı şekilde fakir ve yoksul kimsenin gurur ve kibir göstermesi, büyüklük taslaması da böyledir. Yoksul bir kimsenin kibirlenecek bir durumu yoktur ki, kibirlenip gururlansın. Buna rağmen büyüklük taslıyorsa, bunun fıtratında bir bozukluk var demektir. Halbuki büyüklük taslamak, kibirlenmek genelde varlıklı, malve servet sahibi kimselerde, bolluk ve refah içindekilerde, makam ve mevki sahiplerinde görülür. Fakat yoksul bir kimsenin böyle bir saiki yokken kibirlenmesi, o kimsenin karakterinde bir rahatsızlığın varlığını gösterir. Gönlünde gizli bir rahatsızlık var demektir. Böyle bir kimsenin, kendisini böyle bir günah işlemeye sevk edecek bir durumu yokken kibirlilik göstermesi, cezasının çok daha büyük olmasını gerektirmiştir ki bu da, masiyetlerin en büyüğünü işlemiş olmasındandır.

"Allah'ı, satacağı malın sermayesi kılan adam"

Yani Allah adına yemin eden kimse, O'nu sermaye edinerek kazanç sağlamaya çalışmaktadır.

İşte sıralanan bu ameller, muvahhid olarak görünmesine rağmen sahibinin imanında ve amelinde zayıflık olduğunu gösterir. Dili ve amelleriyle açığa vurduğu büyük masiyetler, sahibinin kalbindeki durumu ortaya koyar, masiyetlere götürücü sebeplerin azlığına rağmen böyle davrananların halini gösterir. Allah'tan selamet, sağlık ve afiyet isteriz. Rabbimizin razı olmadığı ve hoşnut kalmadığı her bir amelden de yine O'na sığınırız.

Ümmetin Hayırlıları ve Şerlileri

İmran b. Husayn'dan ؓ Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Ümmetimin en hayırlıları, benim içinde yaşadığım nesildir. Sonra onları takip eden nesil gelir. Sonra onları takip eden nesildir."

İmran ؓ diyor ki:

"Rasûlullah ﷺ, içinde yaşadığı kuşaktan sonra iki nesil mi zikretti üç nesil mi, bilemiyorum."

Rasûlullah'ın ﷺ hadisi şöyle devam ediyor:

"Sizlerden sonra gelecek olan bir kavim vardır ki, (yalan yaygın olduğu için) şahitlik etmeye hazırdırlar. Kendilerine güvenilmez; zira ihanet ederler, söz verip yerine getirmezler, bir de onlarda şişmanlama görülür."[500]

"Ümmetimin hayırlıları..." ifadesiyle o çağdaki müslümanların ilim, amel-i salih ve iman açısından üstünlükleri gösterilmiştir ki, bunlar bu dönemde bu hususta birbirleriyle yarış yapıyorlardı. Böyle amelde bulunanlar üstün kimseler olarak kabul görüyordu. Bu itibarla onlarda hayır işlemek daha çok galebe çalıyordu ve bunu yapanların sayıları da oldukça fazla idi. Kötülük işleyenler oldukça az sayıda idi. İslâm ve iman bunlar için en değerli ve aziz şeylerdi, ilim ve alimlerin sayısı oldukça çoktu. Birinci üstün dönemden sonra gelen ikinci üstün kuşak döneminin övülmesi de, İslâmın bunlar döneminde de gayet yaygınlık kazanması, oldukça istekle İslâma sarılanların artması, rağbet edenlerin çoğalması, buna göre hareket edenlerin sayılarının fazla olması bakımındandır. Çünkü bu dönemde her ne kadar bazı bidatler görülmüş ise de, bunları savunanlar oldukça zelil ve hakir görülmüş, bunlara karşı öfke ve kin açıkça ortaya konmuştur. İnatlaşıp direnenlere ve tevbe etmeyenlere gereken cezalar, hatta ölüm cezası bile verilmiştir.

Üstün görülen üç dönemdir. Gerçi ravi iki mi üç mü olduğunda şüphe etmiştir ama, bu dönemin üç olduğu görülmüştür. Birinci ikinciye, ikinci de üçüncüye oranla daha üstün bir dönemdir. Üçüncü dönemde bidatler biraz daha artmış, ancak İslâm alimleri çok olduğundan ve İslâm da üstünlüğünü sürdürdüğünden, cihad halen devam etmiştir. Üçüncü üstün çağdan sonra dinden uzaklaşan ve heva-heves peşinde koşanların çokluğu artık gündeme gelmiş ve bunların durumu nesilden nesile aktarılmıştır.

---

500 Buhârî Şehadet: 9, Fedailu Ashabı'n-Nebiyy: 1, Rikak: 7, Eyman: 10, 27, Müslim Fedailu's-Sahabe: 210-215, Ebu Davud Sünnet: 9, Tirmizi Fiten: 45, Şehadet: 4, Menakıb: 56, Nesai Eyman, İbn Mace Ahkam: 27, Ahmed: 1/378, 434, 2/228, 410

"Sonra sizden sonra bir kavim geldi ki..." ifadesiyle bunların şahitlik işini hafife aldıkları, bununla alay ettikleri, doğruyu ve gerçeği araştırmadıkları belirtilmiştir. Bu, onların dindarlıklarının az oluşundan ve müslümanların zayıflığından kaynaklanmaktadır. Bu dönemdekilerin ihanet içinde bulundukları ve birçoğunun haince tavırlar sergiledikleri de belirtilmiştir. Bunlar, üzerlerine düşen vacip görevleri yerine getirmezler. İşte bu tür kötü amellerin başgöstermesi, bunların İslâmda zayıflıklarının ve imanlarının olmadığının göstergesidir.

"Bunlarda şişmanlama görülür." ifadesi bu kimselerin dünyaya rağbetlerinin çokluğunu, ahiret yurdundan ve bununla ilgili amellerden gaflet içinde bulunduklarını, kendi şehevi duygularını tatmin ve sırf dünya nimetlerinden yararlanma peşinden koşturduklarını gösterir. Enes hadisinde şöyle buyurulur:

"İnsanlar üzerine bir dönem gelmiş olmasın ki, gelen dönem bir öncekisini aratmış olmasın, bir sonraki dönem bir öncekini aratacak şekilde daha kötü olacaktır. Bu, siz Rabbinize kavuşuncaya dek sürecektir."

Enes ﷺ demiştir ki:

"Bunu Nebimiz'den ﷺ dinledim. Şer bu ümmette gittikçe artarak devam edecektir. Şirk ve bid'at kendini ilme nispet edenlerin çoğunda, hatta kendini Öğretim ve eser vermeye adamış olanların içinde bile çok yaygın olacaktır."[501]

Kurratu'l-uyun'da şöyle denilir:

"Dinde bölünüp parçalanmalar, ihtilaflar meydana çıkmış, doğuda Büveyh oğullarından Ehl-i Beyt hakkında ileri gitmeler ve taşkınlıklar başgöstermiştir. Büveyhoğulları devlet olunca kabirler üzerinde mescitler inşa ettiler, buradakiler hakkında aşırı giderek taşkınlıklar gösterdiler. Karmatiler devleti ortaya çıkınca, bunlarda da küfür ve ilhad görüldü. Bunlar dinin şer i kurallarına karşı tavır aldılar. Bunların mezhepleri meşhurdur ve maruftur. Sayısız bidatler hep bunların döneminde baş-gösterdi, ihtilaflar arttı, dinin esasları hakkında yalan-yanlış görüşler belirdi. Ancak Ehl-i Sünnet, Hak üzere devamlılığını sürdürdü. Fakat bidatler, heva ve hevesler öylesine çoğaldı ki, maruf münker gibi, münker de maruf gibi kabul edilir oldu, dolayısıyla küçükler böyle bir ortamda yaşlandı, yaşlıların da bu ortamda hayatları sona erdi."

Şirke, dalalet ve bidatlere davetiyeler çıkarıldı. Bu hususta nesir ve nazım olarak eserler verildi. Bunların gazabı çekici durumlarından Allah'a sığınırız.

---

501 Aliyyu'l-Kari, Esrarı'l-Merfu'at: 269

İşte bu, tüm gücünü ve çabasını dünyaya çevirip de ahiret hayatını unutan kimselerin halidir. Çünkü bu kimseler şahitlik ve yemin olayını hafife alırlar. Bunun sebebi de bunların Allah'tan korkmamaları, bu önemli duruma gereken hassasiyeti göstermemeleridir. İşte bu, acıdır ki, birçok kimsenin içinde bulunduğu haldir. Yardım ise sadece Allah'tandır. Böyle bir olay hemen İslâmın daha başlangıç dönemlerinde başgösterdiğine göre, bundan sonraki dönemlerde kat kat artmış demektir. Bu noktada insanlar mutlaka dikkatli bulunmalıdırlar.

İbrahim en-Nehai diyor ki:

"Çocukken şahitlik yapmak ve söz vermek istediğimizde bizi döverlerdi."

Bu, tabiinin ilim noktasındaki değerini ve önemini gösterir ki bu, imanlarının güçlülüğünün ve Rablerini çok iyi tanımalarının bir etkisidir. Aynı zamanda, onların emri bil marufa ve nehyi anil münkere ne kadar önem verdiklerinin de bir göstergesidir. İşte bu, en faziletli bir cihadtır. Din ancak bu sayede ayakta durabilir. Bu davranış, tabiinin çocuklarının daha küçüklükten itibaren Allah'a itaatlerini sağlama ve kendilerine zarar verebilecek şeylerden onları sakındırma hususundaki eğitime çok küçükten itibaren verdikleri önemin göstergesidir. Bu, Allah'ın bir fazlı, keremi ve lisanıdır ki, bunu dilediklerine verir. Allah mülk, lütuf ve ikram sahibidir.

Allah ﷻ ve Rasûlü'nün Himayesi Hakkında

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Ahidleştiğiniz zaman, Allah'ın ahdini yerine getirin, Allah'ı şahit tutarak teminat verdikten sonra yeminlerinizi bozmayın. Şüphesiz Allah, yaptıklarınızı bilir." (Nahl: 16/91)

İmam İbn Kesir bu âyetle ilgili olarak diyor ki:

"İşte bu, Allah'ın emridir ki, ahde vefayı, antlaşmalara, verilen söze bağlılığı gösterir. Allah ﷻ burada, yapılan yeminlere dikkat edilmesini, teyid anlamındaki yeminlerin yerine getirilmesini, yeminler pekiştirildikten sonra artık bu antlaşmayı bozacak bir tavrın sergilenmemesini emrediyor. Verilen söz ile yemin arasında bir çelişki olmamasını istiyor.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Allah'ı yeminlerinizle, iyilik yapmanıza, takva sahibi olmanıza ve insanların arasını düzeltmeye engel kılmayın. Allah işitendir, bilendir." (Bakara: 2/224)

İşte müslümanların gerek bu gerekse aşağıdaki âyette bildirilenlere aykırı davranmamaları gerekir.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Allah sizi, yeminlerinizdeki 'rastgele söylemelerinizden, boş sözlerden' dolayı sorumlu tutmaz, ancak yeminlerinizle bağlandığınız sözlerden dolayı sizi sorumlu tutar. Onun (yeminin) keffareti, ailenizdekilere yedirdiklerinizin ortalamasından on yoksulu doyurmak ya da onları giydirmek veya bir köleyi özgürlüğüne kavuşturmaktır. (Bunlara imkan) bulamayan (için) üç gün oruç (vardır.) Bu, yemin ettiğinizde (bozduğunuz) yeminlerinizin keffaretidir. Yeminlerinizi koruyunuz. Allah, size âyetlerini böyle açıklar, umulur ki şükredersiniz." (Maide: 5/89)

Yani ettiğiniz yeminleri keffaretsiz terketmeyin, demektir. Bu hüküm, Rasûlullah'ın ﷺ Buhârî ve Müslim'de yer alan aşağıdaki kavliyle de çelişmemektedir. Rasûlullah ﷺ şöyle buyuruyor:

"Ben, Allah'a yemin ederek belirtmeliyim ki, İnşaallah aksini yapacağım bir şeyle yemin etmiş olmam, eğer yemin edip de aksinin daha hayırlı olduğunu görürsem, hemen daha hayırlı olanını yerine getirir, yeminimle ilgili durumu bozar, helal kılarım. Yeminimden dolayı keffaret öderim (ve hayırlı olanını işlerim)."[502]

İşte bütün bunlar arasında herhangi bir çelişki yoktur. Aynı şekilde Nahl sûresinin 91. âyetiyle de bir çelişki yoktur. Çünkü burada kendisiyle ahitlerin ve sözleşmelerin murad olunduğu yeminler söz konusudur. Yoksa bir şeye teşvik veya bir şeyden men etmeyle ilgili yeminler kastedilmiş değildir.

Bunun içindir ki, Mücahid âyetle ilgili olarak şöyle der:

"Buradaki yeminden maksat cahiliye dönemindeki yemindir."

Nitekim İmam Ahmed'in rivayeti de bunu teyid etmektedir. İmam Ahmed, Cubeyr b. Mut'im'den rivayetle, diyor ki:

"Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdular:

"İslâm'da yemin yoktur. Ancak cahiliye dönemindeki bir yemin vardır ki, İslâm bu noktada çok ağır sınırlama getirmiştir."[503]

Müslim de böyle rivayette bulunmuştur. Bunun mânâsı şöyledir:

502 Buhârî, Nüzur: 159, Müslim, Eyman: 3, İbn Mace, Keffaret: 7
503 Ahmed, 1/190, 2/18, 205, 215, 3/162, 181, 4/43, 5/61

İslâm varken, artık yemine gerek yoktur. Cahiliye dönemindeki gibi, yapılanlar hususunda yemin etme ihtiyacı söz konusu değildir. Çünkü İslâma bağlılık, yapılan işi yerine getirmede bir yeterliliktir.

Allah'ın: "Doğrusu Allah işlediklerinizi bilir" kavli, yeminini bozanlar hakkında bir tehdit ve ikazdır.

Rasûlullah ﷺ'ın Komutanlara Tavsiyesi

Bureyde ؓ diyor ki:

"Rasûlullah ﷺ bir ordu veya müfrezeye komutan tayin ettiği zaman, ona, Allah'tan sakınmasını, yanındaki müslümanlara hayırlı davranmasını tavsiye eder ve şöyle buyururdu:

"Seferinizi Allah adıyla ve Allah yolunda yapın. Allah'ı inkar edenlerle savaşın, gaza yapın. İhanet etmeyin, yağma yapmayın. Ölülerinizi tahkir edip uzuvlarını parçalamayın. Çocukları öldürmeyin.

Müşrik düşmanlarınızla karşılaştığınız zaman, onları üç husustan birini kabul etmeye çağırın. Hangisini kabul ederlerse razı olun ve onlara dokunmayın.

Onları, İslâm'a çağırın. Kabul ederlerse razı olun. Sonra onlardan yurtlarını terk ederek hicret karargahına iltihak etmelerini isteyin. Bunu kabul ederlerse muhacirlere tanınan hakları onlara bildirin.Yurtlarını bırakıp hicrete razı olmazlarsa, onlara durumlarının sair müslüman köylülerle aynı olacağını, Allah'ın hükmü gereğince muamele görüp müslümanlarla birlikte mücadeleye katılmadıkları müddetçe ganimetten istifade edemeyeceklerini haber verin.

Hiçbirini kabul etmezlerse, onları cizye vermeye davet edip eğer kabul ederlerse, razı olun ve onlara dokunmayın. Bunu da kabul etmezlerse Allah'a sığınıp onlarla savaşın.

Herhangi bir kaleyi insanlarıyla birlikte muhasara ettiğinizde, senden Allah'ın ve Rasûlü'nün himayesini isterlerse, bunu kabul etme. Onlara ancak, kendi himayeni ve ashabının himayesini tanı; zira kendi himayeni ve ashabının himayesini yerine getiremezsen bu, Allah'ın ve Rasûlü'nün himayesini yerine getirmemekten daha az mesuliyetlidir.

Herhangi bir kaleyi insanlarıyla birlikte muhasara ettiğinde senden, kendilerini Allah'ın hükmüne göre indirip teslim almanı isterlerse, onları Allah'ın hükmüne göre indirerek teslim alma, kendi hükmüne göre tes-

lim al, zira, Allah'ın onlar hakkındaki hükmüne isabet edip edemeyeceğini bilemezsin."[504]

Bu hadis, atanacak emirlerde bilgi aranması ve bunlara gereken tavsiyelerde bulunulması hususunu içermektedir.

Harbi der ki:

"Seriyye, sayıları dört yüze varan bir öncü askeri kuvvettir. Ordu (Ceyş) ise bundan daha fazla sayıdaki askeri güçtür. Takvallah ise Allah'ın cezalandırmasından sakınarak, taatine sığınan demektir."

Bu da, Allah'ın emrettiği hususları yerine getirmek ve yasakladığı şeylerden de kaçınmakla mümkündür.

"Beraberindeki müslümanlara hayırlı davran." Yani yanındaki müslümanlara tavsiyelerde bulunmak, onların iyilik işlemelerini sağlamak, yumuşak davranmak, ihsanda bulunmak, şefkat kanatlarını germek, onların aleyhine olabilecek davranışlarda bulunmamaktır.

"Allah'ın adıyla gazada bulun." Yani cihad ederken ihlâslı bir şekilde Allah'tan yardım bekleyerek savaş. Bu hususta Allah'a tevekkül et, O'na dayanıp güven.

"Allah'ı inkar edenlerle savaşın" kavli genel bir ifadedir, İslâm'a muhalif olan tüm küfür ehlini kapsar. Bunlar kim olurlarsa olsunlar, hepsiyle savaşılmalı, kendilerine fırsat verilmemelidir. Ancak buralardan tahsis edilip savaş dışı bırakılanlar vardır ki, bunlar; sözleşme ve antlaşmalılar, rahipler ve kadınlardır, bunlara dokunulmaz. Bir de henüz büluğ çağına ermemiş bulunan çocuklara da dokunulmaz. Hemen buna bağlı olarak der ki:

"Çocukları da öldürmeyin."

Burada, rahiplerle kadınların öldürülmeyip, savaş dışı bırakılması emri yer almıştır. Çünkü genel mânâda rahipler, kadınlar ve çocuklar savaşa katılmazlar. Fakat bunlardan savaşa katılanlar veya bu mânâda bir işe girişenler olursa, öldürülürler. Çocuklarla ufak yavruların durumu da böyledir.

"İhanet etmeyin, yağma yapmayın. Ölülerinizi tahkir edip uzuvlarını parçalamayın."

Burada geçen "Ğulul", bölüştürme yapılmadan ganimet malından almak demektir. "Ğadr" ahdi bozmaktır. "Temsil" müsle yaparak ağır işkenceyle

504 Müslim, Cihad: 2; Ebu Davud, Cihad: 82; Tirmizi, Siyer: 48, Cihad: 14; İbn Mace, Cihad: 38; Darimi, Siyer: 5; Muvatta, Cihad: 11; Ahmed: 1/300, 4/240, 352,358

öldürmektir. Örneğin adamın vücudunu kesmek, kulağını kesmek, adamla oynamak gibi. Ğulul ve ğadr kesinlikle haramdır. Müsle ise mekruhtur.

"Müşrik düşmanınla karşılaştığın takdirde onları üç husustan birini kabul etmeye çağırın." Onları üç duruma veya haslete çağır. En sonunda da onları Medine'ye hicrete davet et. İlk dönemlerde Medine'ye hicret vacip (farz) idi. İster Mekke halkından, ister başka yerlerden olsun, İslâm'ı kabullenen herkesin mutlaka Medine'ye hicret etmesi gerekiyordu. Bir beldede masiyetler belirdiğinde de durum böyledir. Fakihler, kitaplarında buna ilişkin delilleri göstermişlerdir. Bir yerde masiyet işlenir de o belde halkı buna engel olmazlarsa, bir çareleri de kalmazsa hicret etmeleri vacip olur. Aksi takdirde; özellikle dini tebliğ, tevhide davet, şirk ve bidatlerle savaş imkanı varsa, kendisini dinleyen, kulak verenler bulunup da davetinden yararlananlar varsa, bu durumda bilakis orada kalması gerekir.

"Yurtlarını bırakıp hicrete razı olmazlarsa..." Yani müslüman olmaktan, hicretten ve cihad etmekten kaçarlarsa, ne humustan ne de ganimetten bunlara asla pay verilmez. İmam Şafii bunlar için fey'den (ganimetten) pay verilmeyeceğini; ancak zenginlerinden alınıp da fakirlerine verilecek bir sadaka olabileceğini belirtir. Nitekim cihad ehli ve İslâm ordusu için İmam Şafii'ye göre, sadakadan (zekattan) bir hak yoktur. Her malın verileceği yer kendi ehlidir. İmam Malik ve Ebu Hanife, her iki malı bu hususta eşit kabul etmişler, bu ikisinin de zayıflara sarfedilebileceğini söylemişlerdir.

"Eğer onlar bundan da kaçınırlarsa, kendilerinden cizye iste" kavli, İmam Malik ve ashabı için ve Evzai için bir hüccettir. Buna göre her bir kafirden cizye alınabilir; bu kafir ister Arap olsun, ister olmasın, fark etmez, ister Ehl-i Kitap olsun, ister olmasın, aynıdır. Ebu Hanife'ye göre ise, Arap müşrikleri ve Mecusileri dışında herkesten cizye alınır. İmam Şafii'ye göre ise, ister Arap olsun, ister Acem olsun sadece Ehli Kitap'tan cizye alınır. Bu mezhebin zahirine ve İmam Ahmed'in de kavline göre Mecusilerden de alınır. Nebi ﷺ onlardan cizye almış ve şöyle buyurmuştur:

"Onlara Ehl-i Kitab'a yapılan muamele gibi muamelede bulunun."[505]

Ancak alınacak cizye miktarının ne kadar olması gerektiği noktasında ihtilaf etmişlerdir. İmam Malik, bunu altına sahip olanlardan dört dinar olarak takdir ederken, eğer adamın gümüşü varsa, bunun için de 40 dirhem takdir etmiştir. Durumu zayıf olan kimselerden bu miktar azaltılabilir mi azaltılamaz mı? Bu hususta da iki görüş vardır. Şafii der ki:

---

505 Muvatta, Zekat: 42

"Zengin olsun fakir olsun, iki dinar vermelidir."

Ebu Hanife ﷺ ve Kufe'liler de şöyle derler:

"Kişi zengin ise, bundan 48 dirhem, orta halli ise 14 dirhem, fakir ise 12 dirhem alınır." Bu, Ahmed b. Hanbel'in de kavlidir. İmam Malik ve alimlerin geneline göre, akıllı, hür ve baliğ olan erkeklerden cizye alınır, başkalarından alınmaz. İmam Malik'e göre ayrıca müslümanların egemenliği altında olan kimselerden alınır, İslâm beldesinden uzak olanlardan alınamaz. Ancak bunların yurtlarının İslâm beldelerine dönüştürülmesi veya onlarla savaşılması (harbi kabul edilmeleri) vaciptir.

Nafi'nin 'Kıtalden önce davetten sual olunur' kavline gelince, bu ifade elimizdeki metnin nüshasında yoktur. Burada söz konusu edilen husus, İmam Malik'in mezhebine göre, davetle ilgili hadislerin cem edilmesiyle ortaya çıkmıştır. Yani kıtalden önce davet konusunu içeren hadisler arasında cem etmeye gidilmiştir.

Buna göre İmam Malik der ki:

"Kafirlerle, kendilerini İslâm'a davet etmeden önce savaşılmaz ve ganimetlerine el konulmaz. Bunlar ancak kendilerine davet ulaşmış kimseler iseler, mal varlıkları ganimet olarak alınabilir. İşte İmam Malik'in görüşü ve sahih olan budur. Davetin faydası, düşmanların, müslümanların dünyalık için ya da asabiyet için savaşmadıklarını bilmeleridir. Müslümanlar yalnızca din adına savaşırlar. Eğer onlar bunu bilirlerse, belki hakka meyletmelerine de bir vesile olur! Ancak müslümanların asıl maksatlarını bilmeyenler böyle düşünmezler. Onlar sanırlar ki müslümanlar, mülk için, dünyalık için savaşıyorlar. Bu açıdan da müslümanlara karşı aşırı düşmandırlar ve kin beslerler.

Allah ﷻ Üzerine Yemin Vermek

Cundub b. Abdullah'tan Rasûlullah ﷺ şöyle buyuruyor:

"Bir adam 'Allah filan kişiyi vallahi affetmez.' diye yemin etti. Allah-u Teâlâ şöyle buyurdu:

"O kim oluyor ki, benim filan kişiyi affetmeyeceğime yemin ediyor. Ben filan kişiyi affettim, onun da bütün hayır amellerini geçersiz kıldım."[506]

Aynı hadisi rivayet eden Ebu Hureyre ﷺ, yemin eden adamın çok ibadet eden bir kimse olduğunu bildirerek:

506 Müslim, Birr: 137

"Buna rağmen öyle bir söz sarfetti ki, dünyasını da ahiretini de mahvetti." [507]

Beğavi, hadisi Şerhus-Sünne adlı eserinde, senediyle İkrime b. Ammar'a isnad ederek aktarıyor. Demiştir ki:

"Medine mescidine girdim. Beni yaşlı biri çağırdı ve:

"Ey Yemame'li, gel!" dedi. Ben kendisini tanımıyordum. Dedi ki:

"Sakın herhangi birisine ' Vallahi Allah sana ebedi olarak mağfiret etmeyecek ve seni Cennete sokmayacak' deme!" Dedim ki:

"Allah rahmet edesi adam, sen kimsin?" O:

"Ebu Hureyre" dedi. Ben de dedim ki:

"Doğrusu bu söz, herhangi birimizin birine ya da ehline kızdığında söylediği bir sözdür, ya da hanımına veya hizmetçisine dediği bir sözdür." O da dedi ki:

"Rasûlullah'tan ﷺ şöyle buyurduğunu dinledim:

"İsrailoğullarından birbirlerini seven iki kişi vardı. Bunlardan biri kendisini Allah'a ibadete adamıştı. Ötekisi de adeta onu suçluyor gibi konuşuyordu, şöyle demeye başladı: "Şu yaptığın işi biraz kıs (az ibadette bulun). Adam şöyle cevap verdi: "Beni Rabbimle başbaşa bırak."

Ravi diyor ki: "Bir gün (abid olan) adam, arkadaşını bir günah işlerken buldu da, onu çok büyük bir suç işlemiş gibi kabul etti ve şöyle dedi:

"Kısa kes, yapma." Bunun üzerine arkadaşı:

"Beni Rabbimle başbaşa bırak. Sen benim başıma bir gözeten mi (kontrol memuru olarak mı) gönderildin?" dedi. Diğeri de:

"Vallahi Allah sana mağfiret etmeyecek ve seni ebediyyen Cennete sokmayacak" dedi.

Ravi diyor ki:

"Allah ikisine bir melek gönderdi. Bu ikisinin ruhu kabzolundu. İkisi de Allah'ın huzurunda bir araya geldiler. Allah, günahkar olana:

"Rahmetimle Cennetime gir!" dedi. Ötekisine de:

"Sen kulum için rahmetimi hiç hatırladın mı?" dedi. O da:

"Sen kulum için rahmetimi hiç hatırladın mı?" dedi. O da:

---

507 Ebu Davud, Edeb: 43; Ahmed: 2/323, 363

"Hayır Rabbim!" dedi. Allah,

"Onu Cehenneme götürün!" buyurdu." Ebu Hureyre dedi ki:

"Varlığım elinde olan Allah'a yemin ederim ki, sen öyle bir söz konuştun ki, bu, dünyanı da ahiretini de tehlikeye sokmuştur."[508]

Ebu Hureyre'den gelen lafız şöyledir, diyor ki:

"İsrailoğullarından iki kimse birbirini çok seviyorlardı. Biri günahkar, diğeri de ibadete düşkün idi. İbadete düşkün olan kimse, diğerini sürekli günah işlerken görür ve derdi ki:

"Artık biraz olsun bırak." Yine bir gün günahkarı bir günah işlerken buldu, ona:

"Yeter artık, vazgeç bu günahtan." dedi. Günahkar olan:

"Yahu peşimi bırak, benimle Rabbim arasına girme, sen benim kontrolüm için mi gönderildin?" dedi. Berikisi:

"Vallahi Allah seni mağfiret etmeyecek ve seni Cennete sokmayacak" dedi. İkisinin de ruhları kabzolundu. İkisi de alemlerin Rabbinin huzurunda bir araya geldiler. Allah ibadete düşkün olana dedi ki:

"Sen beni biliyor muydun veya sen benim elimdekine kadir miydin?" Günahkar olana da:

"Git, Cennete gir" derken ötekisi için de: "Bunu da Cehenneme götürün" buyurdu."

Bu hadis, "İkisinden biri ibadete düşkün idi" ifadesine işaret etmektedir.

Bu hadislerde dilin tehlikeleri ve bu tür sözlerden kaçınmanın gerekliliği belirtilmiştir.

Nitekim Muaz hadisinde de şöyle geçmektedir:

"Dedim ki:

"Ya Rasûlallah! Biz konuştuklarımız yüzünden de mi hesaba çekileceğiz?"

Şöyle buyurdular:

"Anası kendisini kaybedesi Muaz! İnsanların yüzleri koyun veya burunları üzerine Cehenneme sürüklenmeleri sadece dillerinin ürünleridir."[509]

---

508 Ebu Davud, Edeb: 43

509 İbn Mace, Fiten: 12

Kurratu'l-Uyun'da şöyle denilir:

"Rasûlullah'ın şu kavlinin mânâsı burada yer alıyor:

"Gerçekten adam öyle bir söz konuşur ki, bununla Allah'ın kendisi için yazdığı (takdir ettiği) şeyden ulaşabileceğine ulaşır. Allah'ın gazabı Kıyamet Gününde, Allah'a kavuştuğu günde olacaktır."

Allahu Teâlâ Mahlukatına Aracı Gösterilmez

Cubeyr b. Mut'im ؓ diyor ki:

"Bir köylü, Rasûlullah'a ﷺ gelerek:

"Ey Allah'ın Rasûlü! Kuraklıktan nefesler kesildi. Çoluk çocuğu açlık kavurdu. Hayvanlar helak oldular. Rabbinden bize yağmur yağdırmasını iste, bunu yapman için sana Allah'ı aracı kılıyoruz, seni de Allah'a aracı kılıyoruz" dedi. Bunun üzerine Rasûlullah ﷺ:

"Subhanallah! Allah'ı tenzih ederim. Allah'ı tenzih ederim (Subhanallah, subhanallah)!" diye Allah'ı tenzih etmeye başladı. O kadar çok tekrar etti ki, sahabelerin endişeden yüzleri sarardı. Sonra Rasûlullah ﷺ köylüye:

"Yazık sana! Allahu Teâlâ'yı biliyor musun? Allahu Teâlâ'nın şanı böyle şeyler için çok yücedir. Allahu Teâlâ hiçbir mahluka aracı kılınmaz. Sen Allah kimdir, biliyor musun? O, Arş'ı semavatının üzerinde işte şöyledir -parmaklarıyla üzerindeki kubbe gibidir- dedi. Gerçekten Arş'ı onunla, binitlinin binit üzerinde ses çıkarması gibi ses çıkarır."

İbn Beşşar, hadisinde der ki:

"Allah gerçekten Arş'ının üstündedir. Arş'ı da semavatının üstünde." dedi.[510]

"Sana yazıklar olsun. Allahu Teâlâ'yı biliyor musun?" ifadesiyle yüce Allah'ın her şeyin Rabbi ve Meliki olduğuna, her türlü hayrın O'nun elinde olduğuna işaret ediliyor. Bu itibarla verdiğine kimse engel olamaz, vermediğini de kimse verme gücünü kendisinde bulamaz. Allah'ın verdiği hükmü de kimse geri çeviremez. Göklerde ve yerde Allah'ı aciz bırakacak hiçbir güç asla yoktur. O her şeyi bilen ve her şeye kadir olandır. O'nun emri, bir şey murad ettiğinde ona "Ol" demektir, o şey de hemen oluverir. Yaratıkları ve bunların

510 Ebu Davud, Sünnet: 18; Elbani, Daifu'l-cami: 6150; Hafız Zehebi: "Ebu Davud hasen bir isnadla rivayet etmiştir. Buna göre Muhammed b. İshak b. Yesar hadisi de Cehmiye'ye reddiyedir" diyor. Böyle demekle hadisin zayıflığına işaret ediyor. Çünkü Muhammed b. İshak müdles'tir. Hadisle ilgili fazla bilgi için bak. Avnu'l-Ma'bud, 4/370

ellerinde olanlar hep Allah'ın mülküdürler, onlar hakkında dilediği gibi tasarrufta bulunur. O, katında şefaat edebilecek olanlara şefaat etme izni verecek olan zattır. İşte bu bakımdan Arabi'nin sözlerine karşı çıkılmıştır.

"Allahu Teâlâ'nın şanı böyle şeyler için çok yücedir." ifadesiyle, söylenen ifadenin Allah için kullanılamayacağı, Allah'ın şanının bunlardan yüce olması sebebiyle bunun, yaratıcıya layık olmadığı ve Allah'ın, halkından yüce olduğu gerçeği bildirilmektedir.

Allah ﷻ Arşa İstiva etmiştir

Burada Allah'ın Arşı'nın, semavatının üstünde olduğu bildirilerek, "İstiva"nın "Ulüvv" mânâsıyla tefsiri gündeme getirilmiştir. Nitekim sahabe, tabiun ve müçtehid imamlar böyle tefsir etmişlerdir. Oysa Muattıla, Cehmiye, Mu'tezile ve onlardan bu görüşü alanlar böyle inanmazlar.

Örneğin Eş'ariler v.b. Allah'ın isim ve sıfatlarını inkar edenler, onları asıl mânâlarının dışındaki bir manayla yorumlayanlar gibi. Halbuki hadis Allah'ın sıfatlarının varlığını göstermekte ve bu da Allah'ın kemaline delalet etmektedir.

Nitekim salih selef, müçtehid imamlar ve Sünnete bağlı kalarak onlara tabi olanlar bu görüştedirler. Bunlar, Allah'ın, kendi zatı için ve Rasûlü'nün O'nun için var kabul ettiği kemal sıfatların varlığını, Allah'ın Celal ve azametine yaraşır şekilde, temsilsiz ispat ve tatilsiz ve mahlukata benzemekten tenzih ederek kabul etmişlerdir.

Allame İbn Kayyim, "Miftahu Darusseade" adlı eserinde demiştir ki:

"Bu noktaya batıni mânâda bir basiretle bakmak gerekir. İşte bu takdirde kendisine semanın kapıları açılır, onun katlarında dolaşır, melekutunda melekleri arasında dolanır, sonra kendisi için, bir kapının ardından bir başka kapı, kısaca art arda kapılar açılır durur. Ta ki bu kalbin seyri Arş'a ve Rahman'a varıp burada noktalanıncaya dek. Böylece buranın genişliğine, Azametine, Celaline ve Mecdine, yüceliğine bakar da, yedi kat gök ile yedi tabaka yeri görür. Bunların, gördüğü Arş'a nispetle durumu, adeta bir çölün ortasına atılan bir halka gibidir. Melekleri Arş'ın çevresinde ses çıkarır vaziyette görür. Hepsinin tesbih, hamd, takdis ve tekbir sesleri duyulur. Emir, bir kavmin öldürülmesi ve birinin diriltilmesine, bir kavmin aziz ve birinin de zelil kılınmasına ilişkin olarak, memalik ve ordularının tedbiriyle, sadece Rabb ve Meliklerinin bileceği bu yer üzerinden iner. Allah ﷻ dilerse mülk sahibi kılar, dilerse mülkü elinden alır. Bir mülkün inşası, diğerinin yok oluşu buradan iner, bir nimetin bir mahalden bir başka mahale değiştirilmesi, ihtiyaçlarının

farklılığına, çokluğuna göre değerlendirilir. Eğriyi doğrultmak, fakiri zengin kılmak, hastaya şifa vermek, sıkıntıyı gidermek, günahı mağfiret etmek, zararı önlemek, mazluma yardım etmek, şaşkına doğruyu göstermek, cahile öğretmek, kayıbı geri getirmek, korkanı güvenilir kılmak, kiracıyı kurtarmak, zayıfa yardım etmek, medet bekleyenin imdadına yetişmek, acize yardım etmek, zalimden intikam almak, düşmana engel olmak, hep buradan iner. Bu öylesi bir merasimdir ki, adalet ile fadl arasında döner durur, hikmetle rahmet arasında dolaşır durur, alemlerin tüm katlarına nüfuz eder, burada hiçbir kulak başkasının konuşmasıyla meşgul kılınmaz, çokça sual, ihtiyaç ve farklı dillerden farklı isteklere rağmen asla bir kargaşa olmaz, vakitlerinde bir farklılık ve değişim söz konusu olmaz. Hazinelerinde bir-tek zerre bile eksilmez. O, kendisinden başka ilah olmayan, Aziz ve Hakim olandır. İşte böyle bir durumda kalp, Rahman'ın iki eli önünde, başı eğik bir şekilde, Allah'ın izzeti ve azameti karşısında huşu ile eğilir. Hak ve apaçık Melik'in huzurunda secdeye kapanır. Öyle bir secde ki, buradan başını Yevmi Mezide dek asla kaldırmaz. İşte bu, kalbin yolculuğudur. Kalp, bu haliyle kendi ülkesinde, yerinde ve mülkündedir. İşte bu, Allah'ın şaşkınlık uyandıran sanatının en muazzam âyetlerindendir. Böylesine bereketli ve huzurlu bir sefer için neler verilmez, böylesine meyveli ve faydalı bir yolculuk için neler yapılmaz ki?

Böylesine faydalı ve sonuç bakımından en güzel bir yolculuk için neler verilmez ki?

Bu, ruhların hayat bulduğu bir yolculuktur. Bu, saadetin anahtarı, akılların ve gönüllerin ganimetidir. Yoksa sırf bir parça azap olan bir yolculuk değildir bu."

Rasûlullah ﷺ henüz hayatta iken ondan şefaat dileme meselesine gelince:

Bundan maksat, Rasûlullah'ın bu konuda dua etmesini istemek ve bunu sağlamaktır. Dolayısıyla bu, yalnızca Rasûlullah'a ﷺ has bir durum da değildir. Aksine salih ve iyi bir kimse olarak tanınan ve duasının kabul göreceği umulan bir kimseden de böyle bir şeyin istenmesinde herhangi bir sakınca yoktur. İsteyen, özel ve genel mânâdaki isteklerini istemede bunun duasından yararlanabilir.

Nitekim Rasûlullah ﷺ, Ömer ؓ Umre yapmak istediğinde, kendisine:

"Ey kardeşim, salih dualarında bizi unutma." buyurmuştur.[511]

Abdullah b. Ömer'den:

511 Tirmizi, De'avat: 109; Ahmed: 1/29, 2/59

"Ömer ﷺ, Umre için Rasûlullah'tan ﷺ izin istedi de kendisine izin verdi ve:

"Kardeşim! Salih duana bizi de kat, bizi unutma." dedi. Abdurrezzak, hadisinde der ki:

"Ömer şöyle dedi:

"Üzerine güneş doğan bir gün olarak bana en sevimli gelen gün, Rasûlullah'ın bana:

"Ey kardeşim!" diye seslendiği gündür."

Ölüye gelince; bunun için meşru olan, ona dua etmek, cenazesinde, kabri başında ve başka zamanlarda onun için hayır duada bulunmaktır. İşte ölü için meşru olan budur. Fakat ölüden dua beklemek meşru kılınmamıştır. Aksine Kitap ve Sünnet böyle bir şeyin yasaklandığını ve böyle yapan kimsenin hakkında tehditler bulunduğunu açıklamaktadır. Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Geceyi gündüze bitiştirir, gündüzü de geceye bitiştirir. Güneşi ve ayı emrine amade kılmıştır, her biri belirli bir süreye kadar akıp gitmektedir. İşte bunları yaratan, Rabbiniz Allah'tır. Mülk (hakimiyet) yalnız O'nundur. Ondan gayrı çağırdıklarınız ise bir hurma çekirdeğinin zarına bile malik olamazlar." *(Fatır: 35/13)*

"Eğer onlara dua ederseniz, duanızı işitmezler, işitseler bile size cevap veremezler. Kıyamet gününde ortak koşmanızı da inkar edeceklerdir. Her şeyden haberdar olan Allah gibi kimse sana haber veremez." *(Fatır: 35/14)*

"İnsanlar haşrolunduğu (bir araya getirildiği) zaman, (Allah'tan başka taptıkları) onlara düşman kesilirler ve onların ibadetlerini inkar edenler olurlar." *(Ahkaf: 46/6)*

Ölü ya da uzakta olan biri (ğaib) söylenenleri işitme, dediklerinize icabet etme, fayda ve zarar verme gibi özelliklere sahip değildir. Sahabe -Allah kendilerinden razı olsun- özellikle de onların içinden daha önce İslâmı kabullenenlerden, örneğin raşit halifeler gibi hiçbirisinden ve onların dışında başkalarından bunun zıttına bir nakil yapılmamıştır. Bunların, ihtiyaçlarını ölümünden sonra Rasûlullah'tan istediklerine ilişkin bir rivayet yoktur. Hatta kuraklık dönemlerinde bile, O'nun ölüsüne gidilmemiştir. Nitekim Ömer ﷺ, kıtlık zamanında halkla birlikte yağmur duasına çıktığında, Rasûlullah'ın amcası Abbas'tan kendileri için yağmur duası yapmasını istemişler, Ömer ﷺ da yağmur duası için ona emretmiştir.[512]

512 Buhârî, İstiska:3, Fedail: 11

Kendisi hayatta olup, yanlarında bulunduğu için, Rasûlullah ﷺ gibi ölmüş olan birinden Rabbine dua etmesini istemek yerine ondan istemişlerdi.

Bu olay kıtlık yılında, H. 18 yılında olmuştu. Dokuz ay kıtlık sürmüş, hiç yağmur yağmamıştı.

Hafız, Fethul Bari'de diyor ki (2/339):

"Zübeyr b. Bekkar "el-Ensab" kitabında Abbas'ın ؓ nasıl bir dua yaptığını da yazmıştır. Kendi isnadıyla tahric ettiğine göre Ömer ؓ, Abbas'tan ؓ yağmur duası yapmasını isteyince, o şöyle dua etmiştir:

"Allah'ım, gelen bir amel mutlaka işlenen bir günah sebebiyledir. Eğer bir bela kaldırıldıysa bu da yapılan tevbe sonucudur. Kavmim, beni öne sürerek, benim Rasûlüyle olan yerimi, konumumu düşünerek huzuruna getirdiler. İşte günahkar ellerimiz sana açılmış bulunuyor. Alınlarımız tevbe etmiş durumda. Bize bereketli yağmur yağdır."

İşte bu dua sonucu dağlar misali yağmur yağdı, toprak suya kandı ve halk da mutlu olarak yaşadı."

Eğer ölümünden sonra birinden yağmur istemek caiz olsaydı, Ömer ؓ ve Sabikun-i Evvelun (öncekiler) Rasûlullah'a ﷺ koşarlardı. Böylece yaşayanla ölü arasındaki fark ortaya çıkmış oldu. Hayatta olan kimse eğer yanımızda hazır bulunuyorsa, ondan bizim için dua etmesini istemek caizdir. Çünkü bunlar Allah'a teveccühte bulunurken, kimin adına dua ve niyazda bulunacaklarsa, onun isteğini göz önünde bulundurarak Rablerine dua ederler. Kim de meşru olanı bırakır da meşru olmayana başvurursa hem sapar hem de başkalarını saptırır. Şayet ölen kimsenin duasında -ki bu mümkünse- bir hayır olsaydı, bu hususta sahabe çok daha önce davranırlardı. Çünkü onlar bu hususta çok daha titizdiler ve buna en layık olanlar da bunlardı. Onun hakkını en çok ve en iyi onlar bilirlerdi. Kim Allah'ın Kitabına bağlanırsa kurtulur. Kim de onu terk edip, buna değil de aklına dayanıp güvenirse helak olur.

Muvaffakiyet Allah'tandır.

Tevhidi Muhafaza Etmek ve Şirk Kapılarını Kapamak

Rasûlullah ﷺ tevhidi himaye ederek, onun söz, amel ve bunun gibi şeylerle zedelenmesini önlemek için müslümanlara uyarıda bulunmuştur. Sünnette bu tür uyarılar oldukça çoktur. Rasûlullah ﷺ bir hadisi şeriflerinde şöyle buyurur:

"Hristiyanların Meryemoğlu İsa'yı övmekte aşırı gittikleri gibi, siz de benim hakkımda aşırı gitmeyin. Ben bir kulum, benim için Allah'ın kulu ve rasûlü deyin." (Daha önce geçti)

"Benden yardım istenilmez, ancak Aziz ve Celil olan Allah'tan yardım istenir."

Rasûlullah ﷺ ümmetini övmek ve övünülmekten men etmiş ve bu hususta ağır ifadelerle uyarılarda bulunmuştur. Mesela kendisinin yanında arkadaşını öven bir kimseye:

"Yazıklar olsun sana! Sen arkadaşının boynunu kestin, vurdun." buyurmuştur.[513]

Abdurrahman b. Ebu Bekre'den, onun da babasından rivayet ettiğine göre adamın biri, Rasûlullah'ın ﷺ yanında birisini övdü. Rasûlullah ﷺ ona üç kez üst üste:

"Sen kardeşinin boynunu kestin." buyurdu. Yine:

"Övücülere rast geldiğinizde onların yüzüne toprak saçın."[514]

Abdullah b. Şahhir ؓ diyor ki:

"Beni Amir'in temsilcileriyle beraber Rasûlullah'ın ﷺ huzuruna çıkmıştık. Rasûlullah'a ﷺ:

"Sen bizim seyyidimizsin." dedik. O şöyle buyurdu:

"Seyyid; yüce ve mübarek olan Allahu Teâlâ'dır."

"Sen bizim en faziletli, en muktedir olanımızsın." dedik.

Rasûlullah ﷺ buyurdu ki:

"Söyleyeceğiniz sözü söyleyin, (abartmayın) ki, şeytan sizi peşine takmasın."[515]

Bu hadiste, "Sen seyyidimizsin" demek men edilerek, Seyyid'in Allah ﷻ olduğu bildirilmiştir.

Enes ؓ şöyle rivayet ediyor:

"Rasûlullah'ın ﷺ yanına gelen bazı kimseler şöyle dediler:

"Ey Allah'ın Rasûlü! Ey bizim en hayırlımızdan daha hayırlısı, ey seyyidlerimizin seyyidi!"

513 Ebu Davud, Edeb: 10
514 Müslim, Zühd: 14; Ebu Davud, Edeb: 10; İbn Mace, Edeb: 36; Ahmed: 6/5 buyurdu.
515 Buhâri, Fedail: 5; Ebu Davud, Edeb: 9; Ahmed: 4/24,25,6/142; İbnu's-Sunni: 387

Rasûlullah ﷺ bunun üzerine dedi ki:

"Ey insanlar! Söyleyeceğiniz sözü söyleyin, azı ile yetinin. Şeytan sizi kışkırtmasın. Ben sadece Muhammed'im, Allah'ın kulu ve rasûlüyüm. Beni, Allah'ın bana ihsan ettiğinin dışına çıkarmanızı istemem."[516]

Rasûlullah ﷺ, aynı şekilde, Enes hadisinde yer alan ifadeleri de doğru bulmamış ve övgülerle karşılanmayı kabul etmemiştir. Bunun aşırılığa götüreceğinden endişe duymuştur. Rasûlullah ﷺ, bir kimsenin övgülerle karşılanmasını, velev ki denilenler adamda mevcut bulunsa bile, doğru kabul etmemiş ve bunun şeytan işi olduğunu haber vermiştir. Çünkü bu, ileride tevhidin kemalini zedeleyecek mânâda sakıncalı durumlar meydana getirebilir.

İbadet, ancak kendisinin üzerinde kurulduğu eksende döner durur. Bu da Allah'a karşı son derece alçak gönüllü olmak ve sonsuz bir sevgide bulunmaktır. Kemal derecesi de alçak gönüllülük, huzu ve huşuyu sağlar, Allah korkusunu pekiştirir. Böyle bir kişi, kendisini Allah karşısında asla büyük görmez, Rabbi katında kınanacak bir davranış içine girmez. Sevgi de böyledir. Kişi söz, fiil ve davranışlarıyla Allah'ın sevdiklerini sevip, sevmediklerini de sevmezse, gerçek muhabbet hasıl olamaz. Kulun övülmeyi sevip istemesi, Allah'ın sevdiği bir şey değildir. Çünkü övülmek, kişinin nefsini mağrur ederek onu günahkar yapar. Halbuki kulluk makamı methedilmekten hoşlanmamayı gerektirir. Nehyin sebebi de işte bu makamı korumaktır. Kul, zelil olduğunu Allah adına ne kadar samimiyetle ortaya koyarsa, muhabbetini ne kadar ihlâsla gösterirse, amelleri ne oranda halis ve sahih olursa, o oranda makbul olur. Fakat ne zaman buna herhangi bir şaibe karışırsa, dolayısıyla ubudiyet makamına da eksiklik veya fesad girer. Övgü, kişiyi kendisini büyük görmeye ve beğenmeye yöneltirse, has olan kulluğunu artık büyük oranda zedelemiş olur. Bu da ihlâslı bir şekilde kulluk etmeye aykırı bir durumdur. Çünkü hadiste şöyle buyurulmuştur:

"Kibriya benim ridam, azamet ise gömleğimdir. Kim bu iki hususta benimle yarışırsa ona azapta bulunurum."[517]

"Kalbinde zerre ağırlığınca kibir bulunan kimse Cennete girmeyecektir."[518]

Kurretu'l-uyun'da şöyle denir:

516 Nesai, Ameli'l-Yevm ve'l-Leyl: 248, 249; Ahmed: 3/153,241
517 Müslim, Birr: 136; Ebu Davud, Libas: 29
518 Müslim, İman: 147; Ebu Davud, Edeb: 29; Tirmizi, Birr: 61

"İşte kulluğun en üst mertebeleri, bu iki mertebedir. Halis bir kulluk ve risalet. Rasûlullah'a ﷺ her ikisi de en mükemmel bir şekilde verilmiştir. Melekler ona salat ve selam getirirler, ezanda, teşehhütte ve hutbelerde onun ismi anılır."

İşte çeşitli afetler, bazen methedilmeyi sevmeye sebep olurlar ve buna teslimiyet baş gösterir. Kendini beğenme, ateşin odunu yemesi gibi, kişinin iyiliklerini yer bitirir.

Öven kişi, övgüsüyle övüleni layık olmadığı bir mevkiye getirebilir. Nitekim birçok kişi bunu yapmaktadır. Rasûlullah ﷺ ise ümmetini bundan nehyederek, böyle bir duruma düşmemeleri için uyarmıştır. Hatta bunun Rububiyet, Uluhiyet ve mülkte şirk olduğunu belirtmiştir. Daha önce, az da olsa buna işaret edilmişti. Allah ubudiyet makamını Nebi ﷺ için kemale erdirince, o bundan böyle övülmeyi hoş görmedi. Bunun amacı sırf bu makamı korumaktı. Bu itibarla ümmetini de bunu terk etmeleri için irşad etti, bunu onlara öğüt olarak sundu. Amacı tevhid makamını korumak ve buna herhangi bir fesadın girmesini engellemekti. Ya da ümmetini şirk ve buna götüren yollardan korumak içindi.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Ama zulmedenler, kendilerine söylenen sözü bir başkasıyla değiştirdiler. Biz de o zalimlerin yaptıkları bozgunculuğa karşılık, üzerlerine gökten iğrenç bir azab indirdik." (Bakara: 2/59)

İşte Rasûlullah ﷺ, böyle yapmakla, ümmetini nehyettiği fiilleri işlemekten, Allah'a yaklaştırıcı çok daha faziletli fiillere ve hasenelerin en büyüklerine yönlendirmiş oldu.

Alimlerin, Kulun Seyyid Diye Çağrılmasıyla İlgili Görüşleri

Allame İbn Kayyim, "Bedaiu'l-Fevaid" adlı kitabında diyor ki:

"Alimler insanlar için, mutlak anlamda "Seyyid" ifadesini kullanmanın caizliği konusunda ihtilaf etmişlerdir.

Bir kısmı bunu men etmişlerdir. Malik'ten nakledildiğine göre hüccet olarak da, Nebi'ye ﷺ "Ya seyyidena" diye hitab eden bir kimseye, onun:

"Seyyid, Allah Tebarek ve Teâlâdır" buyurmasını ileri sürmüşlerdir.

Bir kısmı da bunu caiz görmüşler, delil olarak da, Rasûlullah'ın Ensar'a:

"Seyyidinize gidin" diye buyurmasını getirmişlerdir. Bu, birinci hadisten çok daha sahihtir. Bu olay Sa'd b. Muaz'ın Beni Kureyza arasında hakemlik yapması sırasında cereyan etmişti. Kendisi Hendek Savaşı sırasında yaralanmıştı. Merkep sırtında hakemlik yapması için getirilmişti.

Bunun caiz olduğunu söyleyenler, seyyid kelimesini izafe olunduğu kelimeye göre değerlendirmişlerdir. 'Örneğin krala "Seyyidu'l beşer" denemediği gibi, Temimlilere de "Seyyidu Kinde" denemez. Buna göre, bu ifadenin mutlak mânâda Allah için kullanılması caiz değildir' demişlerdir.

Bu husus üzerinde biraz düşünmek gerekir. Çünkü Seyyid, Allah için itlak olunduğunda bu, "Malik" menzilesinde olup, Mevla ve Rab yerine geçer. Yoksa mutlak anlamda mahluk adına kullanılmasında değildir."

İbn Abbas, sahih olarak rivayet edildiğine göre:

"De ki: "Allah, her şeyin Rabbi iken, ben O'ndan başka bir Rab arar mıyım hiç? Her nefsin kazandığı yalnız kendisine aittir. Günahkar hiçbir nefis başkasının günahını yüklenmez. Sonunda dönüşünüz Rabbinizedir. O, size hakkında anlaşmazlığa düştüğünüz şeyleri haber verecektir." (En'am 6/164) âyetinin mânâsıyla ilgili olarak demiştir ki:

"İlah ve seyyid, "Allahussamed" kavli içinde tüm seyyidlik türlerini kemale erdirendir."

Ebu Vail de der ki:

"O öyle seyyiddir ki, seyyidlik ancak onda son bulur."

Nebi ﷺ, Sa'dı, zahir duruma göre, bazılarının Rasûlullah'ın Ensar'a söylediğini kanıt gösterdikleri, "Seyyidinize gidin" ifadesi ile karşılamamıştır ki bu makamda bir üstünlük olabilsin.

Allah en iyisini bilendir.

692

ALLAH ﷻ'I GEREKTİRDİĞİ GİBİ TAKDİR ETMEK

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Onlar Allah'ın kadrini hakkıyla takdir edemediler. Oysa Kıyamet günü yer, bütünüyle O'nun avucu (kabzası) ndadır; gökler de sağ eliyle dürülüp-bükülmüştür. O, şirk koştuklarından münezzeh ve yücedir." (Zümer: 39/67)

Bu âyet-i kerimeyle aynı mânâda hadis ve eserler varid olmuştur.

İmam İbn Kesir diyor ki:

"Allah ﷻ buyuruyor ki: Müşrikler Allah'ı hakkıyla takdir edemediler de, O'nunla birlikte başka şeylere taptılar. Oysa Allah, kendisinden başka büyük olmayan en yüce varlıktır. Her şeye Kadir ve her şeye Maliktir. Her şey O'nun kahrı ve kudreti altındadır."

Mücahid:

"Bu, Kureyş hakkında inmiştir." der.

Süddi de der ki:

"Azamet gereği O'nu tazim etmediler."

Muhammed b. Ka'b da şöyle der:

"Eğer Allah'ı hakkıyla takdir edebilseydiler, O'nu yalanlamazlardı."

Ali b. Ebu Talha, İbn Abbas'tan aktarıyor:

"Onlar, Allah'ın kendi üzerlerindeki kaderine ve kudretine inanmayan kafirlerdir. Kim buna iman etmezse, o kimse hakkıyla Allah'ı takdir etmemiş demektir."

Bu âyetle aynı mevzuda birçok hadis gelmiştir. Bu hususta izlenip, benzer durumlarda takip edilecek yol, selef mezhebinin yoludur. Bunu aynen, keyfiyetsiz ve tahrifsiz olarak, geldiği gibi kabullenmektir. Bu konuda Musannifin ؒ zikrettiği gibi, İbn Mes'ud da hadis zikretmiş ve demiştir ki:

"Hahamlardan biri, Rasûlullah'a ﷺ gelerek:

"Ey Muhammed! Biz Allah'ın gökleri bir parmak üzerinde, yerleri bir parmak üzerinde, suyu bir parmak üzerinde, toprağı bir parmak üzerinde, diğer varlıkları da bir parmak üzerinde kılacağına, sonra hepsine:

"Hakim benim" diyeceğine dair malumata rastlıyoruz."

Rasûlullah ﷺ hahamın bu sözlerine o kadar tebessüm etti ki, mübarek dişleri göründü ve Zümer sûresinin 67. âyetini okudu.

Aynı hadiseyi Müslim şu farkla rivayet eder:

"...Dağları ve ağaçları da bir parmak üzerinde kılarak, sonra hepsini sarsarak diyecek ki: "Hakim benim, Allah benim." [519]

Buhârî'deki rivayette de şöyledir:

"Gökleri bir parmak üzerinde kılacak, suyu ve toprağı da bir parmak üzerinde kılacak, sair mahlukatı da bir parmak üzerinde kılacak..." [520]

Abdullah ؓ dedi ki:

"Kitap ehlinden bir adam Nebi'ye ﷺ geldi ve dedi ki:

"Ey Ebul Kasım! Sana, Allah'ın yaratıklarını bir parmağına koyduğu, gökleri başka parmağına, yerleri de bir parmağına, ağaçları bir parmağına, suyu bir parmağına ve öteki varlıkları da bir parmağına koyduğu haberi ulaştı mı ve bu halde iken "Melik Benim" dediği sana geldi mi?" İşte bunun üzerine Rasûlullah ﷺ güldü de azı dişleri görülmeye başladı, Allah ﷻ bu bilginin sözünü doğrular mahiyette olarak Zümer 67 âyetini indirdi." [521]

İbn Abbas ؓ dedi ki:

"Rasûlullah ﷺ oturduğu bir sırada kendisine bir Yahudi gelerek şöyle dedi:

"Ey Ebul Kasım! Ne dersin, Allah gökleri yarattığı gün -işaret parmağını göstererek- şu parmağı üzerine koydu, yeri de şu parmağına, dağları şu parmağına, diğer yaratıkları da şu parmağına?"

Bütün bunları parmaklarıyla işaret ediyordu.

---

519 Buhârî,Tevhid: 19,36, Tefsir: 39/2; Müslim, Munafikun:19-22; Tirmizi, Tefsir: 40; Ahmed, 1/457

520 Buhârî,Tevhid: 19,36, Tefsir: 39/2; Müslim, Munafikun:19-22; Tirmizi, Tefsir: 40; Ahmed, 1/457

521 Buhârî, Tefsir: Zümer 2; Müslim, Munafikun: 19-22

İşte bunun üzerine Allah ﷻ Zümer sûresi 67. âyetini indirdi." [522]

Ebu Hureyre'den ؓ Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Allah, dünyayı kabzeder ve semayı da sağ eliyle dürer de şöyle buyurur: "Benim Melik. Nerede dünyanın melikleri?"[523]

İbn Ömer'den ؓ Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Allah, Kıyamet günü yerleri bir parmağında kabzedecek, sema da sağ elinde bulunacak, sonra şöyle buyuracak: "Ben Melik'im."[524]

İbn Ömer'den ؓ:

"Bir gün Rasûlullah ﷺ minberin üzerinde Zümer sûresi 67. âyetini okudu.

Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"İşte eliyle böler, hareket eder, elini öne doğru ve geriye doğru getirir götürüp, yüce Allah kendi zatını över: "Benim Cebbar, benim Mütekebbir, benim Melik, Benim Aziz, Benim Kerim."

Bu sırada minber Rasûlullah'ı salladı da 'Neredeyse onu düşürecek' dedik." [525]İbni Ömer'den ؓ Rasûlullah ﷺ buyurdu ki:

"Kıyamet günü Allahu Teâlâ gökleri dürüp, sağ kabzasına alır ve: "Hakim benim! Nerede azgınlar? Nerede gururlananlar?" der. Sonra yedi kat yeri dürüp, sol kabzasına alır ve:

"Hakim benim! Nerede azgınlar? Nerede gururlananlar?" der." [526]

İbn Ömer'den, Rasûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

"Allah, Kıyamet günü yerleri kabzedecek, sema da sağ elinde olacaktır."[527]

Bu ve bu mânâdaki hadisler Allah'ın azametine, kudretinin büyüklüğüne, mahlukatının yüceliğine delalet eder. Allah ﷻ, kullarına kendisini sıfatlarıyla ve mahlukatının taşkınlık ve hayret uyandıran durumlarıyla tanıtıyor.

---

522 Tirmizi Tefsir, 40. Tirmizi bu hadis için hasen, sahih, gariptir, demiştir.

523 Buhârî, Tevhid: 19, 36

524 Buhârî, Tevhid: 19, 36

525 Ahmed, 3/72

526 Müslim, Munafikun: 24; Ebu Davud, Sünnet: 19; İbn Mace, Mukaddime: 13, Zühd: 33; Ahmed, 3/72

527 Müslim, Munafikun: 19, 22

Bütün sıfatları O'nun kemalini tanıtır ve gösterir. Tek mabud O'dur, Rububiyet ve Uluhiyetinde şeriki yoktur. O'nun, Celal ve azametine yaraşır şekildeki sıfatlarının varlığına delalet eder.

Temsilsiz isbat, ta'tilsiz tenzih...

İşte bu, Kitap ve Sünnetin gösterdiği, ümmetin selefinin, imamlarının ve onlara güzellikle uyanların kabul ettikleri, Kitap ve Sünnet naslarının delalet ettiği gerçektir ki bunlar iman ve İslâm üzere hep onların izini takip etmişlerdir.

Şimdi bu sahih hadislerde, Rasûlullah'ın ﷺ Rabbine olan saygısını, Allah'ın kemal sıfatlarını O'nun azamet ve celaline yaraşır şekilde anlattığını bir gör. Yahudinin, Allah'ın sıfatlarıyla ilgili olarak verdiği haberi doğruladığını düşün. Bu sıfatların hepsi Allah'ın azametine delalet ederler. Rasûlullah'ın ﷺ, Allah'ın arş üstündeki uluvvunu kabul ettiğini, buna karşı bir şey söylemediğini düşün. Rasûlullah ﷺ 'Bundan murad edilen bu değildir' diye bir şey söylememiştir. Bunlar, Allah'ın sıfatlarının mahlukatın sıfatlarına nezdinin murad olunmadığını gösteriyor. Eğer böyle bir şey hak olsaydı, emir olan Rasûl bunları ümmetine tebliğ ederdi. Çünkü Allah ﷻ dinini onunla kemale erdirdi, nimetini onunla tamamladı, apaçık mesajı o tebliğ etti. Salat ve Selam ona, ashabına ve Din gününe dek onlara uyanlaradır. Sahabe رضي الله عنهم, Allah'ın kemal sıfatlarını ve Celal na'tlarını, Rasûlullah ﷺ nasıl bildirmiş ve Rabbini bunlarla nasıl vasfetmişse aynen almış, bunlara iman etmişler, Rablerinin Kitabına ve Kitabının tazammun ettiği sıfatlarına da aynen inanmışlardır.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Sana kitabı indiren O'dur. O'ndan, Kitabın anası olan bir kısım âyetler muhkemdir; diğerleri ise müteşabihtir. Kalplerinde eğrilik olanlar, fitne çıkarmak ve olmadık yorumlarını yapmak için ondan müteşabih olanına uyarlar. Oysa onun tevilini Allah'tan başkası bilmez. İlimde derinleşenler ise: "Biz ona inandık, tümü Rabbimizin katındandır" derler. Temiz akıl sahiplerinden başkası öğüt alıp düşünmez." (Al-i İmran: 3/7)

Aynı şekilde Tabiin de güzel bir şekilde onlara tabi olmuş ve onların tabileri de aynen onları izlemişlerdir. Muhaddis imamlar ve fakihlerin tümü, Allah'a, O'nun kendi zatını ve Rasûlü'nün O'nu vasfettiği şekilde iman etmişler, sıfatlar konusunda hiçbir şeyi inkar etmemişlerdir. Bunlardan hiçbiri, 'Bunların zahiri murad edilmemiştir' ya da 'Böyle yapmakla teşbih ortaya çıkar' dememişlerdir. Aksine hepsi de böyle diyenlere karşı çıkmış, şüpheleri önlemek için büyük kitaplar meydana getirmişlerdir. Bunların hepsi de Ehl-i Sünnet vel Cemaatin elinde mevcuttur.

Şeyhülislâm İbn Teymiye ﷺ der ki:

"İşte Allah'ın Kitabı baştan sona dek, aynı şekilde Rasûlü'nün Sünneti, sahabe ve tabiinin ve müçtehid imamların sözleri, tamamen bunlarla doludur. Hepsi de, Allahu Teâlâ'nın her şeyin üstünde, semavatın üstünde, arş'ının üzerinde istiva etmiş olduğunu naslarıyla ortaya koymakta ve açıkça belirtmektedirler.

Allah ﷻ şöyle buyuruyor:

"Kim izzeti istiyorsa, bilsin ki gerçekten izzet bütünüyle Allah'ındır. Güzel söz yalnız O'na yükselir, onu da salih amel yükseltir. Kötülükleri tasarlayıp düzenleyenler (e gelince), onlar için çok şiddetli bir azab vardır. Onların tasarladıkları boşa çıkıp bozulur." (Fatır: 35/10)

"Hani Allah demişti ki: "Ey İsa, muhakkak Ben seni (ecelinle) öldürürüm, seni kendime yükseltirim, seni (öldürmeye kasd eden) o kafirler arasından tertemiz çıkarırım ve sana uyanları Kıyamete kadar o inkara sapanların üstünde tutarım. Sonra hepinizin dönüşü Banadır. İşte o zaman anlaşmazlığa düştüğünüz konularda aranızda Ben hükmedeceğim." (Al-i İmran: 3/55)

"Hayır, Allah onu kendine yükseltti. Allah üstün ve güçlüdür, hüküm ve hikmet sahibidir." (Nisa: 4/158)

"(O azab) Üstün ve yüce dereceler sahibi olan Allah'tandır. Melekler de ruh (Cebrail) da oraya miktarı elli bin yıl olan bir günde yükselir." (Mearic: 70/3-4)

"O her şeyi gökten yere tedbir eder (çekip çevirir, düzene koyar). Sonra miktarı sizin saymanıza göre bin yıl olan bir günde O'na yükselir." (Secde: 32/5)

"Üstlerinde her hususta hakim olan Rablerinden korkarlar ve emrolunduklarını yaparlar." (Nahl: 16/50)

"Yerde ne varsa hepsini sizin için yaratan, sonra göğe yönelip de onları yedi gök olarak düzenleyen O'dur. O, her şeyi çok iyi bilendir." (Bakara: 2/29)

"Gerçekten sizin Rabbiniz, gökleri ve yeri altı günde yaratan, sonra arşa istiva eden Allah'tır. Gündüzü durmaksızın kendisini kovalayan geceyle örten, güneşi, ayı ve yıldızları kendi buyruğuna baş eğdirendir. Haberiniz olsun, yaratmak da, emir de (yalnızca) O'nundur. Alemlerin Rabbi olan Allah ne yücedir." (A'raf: 7/54)

"Şüphesiz sizin Rabbiniz, gökleri ve yeri altı günde yaratan, sonra arşa istiva eden, işleri evirip çeviren Allah'tır. O'nun izni olmadıktan sonra, hiç kimse şefaatçi olamaz. İşte Rabbiniz olan Allah budur, öyleyse O'na kulluk edin. Yine de öğüt alıp düşünmeyecek misiniz?" (Yunus: 10/3)

Bu âyetlerde tevhidin iki çeşidinden söz edilmektedir.

"Allah O'dur ki, gökleri gördüğünüz şekilde direksiz yükseltmiştir. Sonra Arş üzerine istiva etmiştir. Güneşi de ayı da emrine boyun eğdirmiştir. Her biri belirli bir süreye kadar akıp gider. Her işi yerli yerince düzenler, âyetleri uzun uzadıya açıklar. Umulur ki, Rabbinize kavuşacağınıza kesin bilgiyle inanırsınız." (Rad: 13/2)

"O (Kur'an), yeri ve yüksek gökleri yaratan Allah tarafından indirilmiştir. Rahman Arşa istiva etti." (Ta-ha: 20/4-5)

"Sen asla ölmeyen ve daima diri olan (Allah)'a tevekkül et ve O'nu hamd ile tesbih et. Kullarının günahlarından O'nun haberdar olması yeter." (Furkan: 25/58)

"O, gökleri, yeri ve ikisi arasındakileri altı günde yaratan ve sonra Arş'a istiva edendir. Rahman'dır. Bunu (bundan) haberi olana sor." (Furkan: 25/59)

"Allah, gökleri, yeri ve ikisi arasında olanları altı günde yarattı, sonra Arş'a istiva etti. Sizin O'nun dışında bir yardımcınız ve şefaatçiniz yoktur. Yine de öğüt alıp düşünmeyecek misiniz?" (Secde: 32/4)

"Gökleri ve yeri altı günde yaratan, sonra Arş'a istiva eden O'dur. Yere gireni, ondan çıkanı, gökten ineni ve ona çıkanı bilir. Her nerede iseniz, O sizinle beraberdir, Allah, yaptıklarınızı görendir." (Hadid: 57/4)

Burada Allah'ın ilminin ve kudretinin umumiliği anlatılmaktadır.

"Gökte olanın sizi yere geçirmeyeceğinden emin misiniz? Bir bakmışsınız ki, o (yeryüzü) sallanıp çalkalanmaktadır." (Mülk: 67/16)

"Yoksa gökte olanın üzerinize taş yağdıran bir rüzgar göndermeyeceğinden emin misiniz? Siz o takdirde Benim uyarmam nasılmış, bilip öğreneceksiniz." (Mülk: 67/17)

"Şayet sana şeytandan bir kışkırtma gelecek olursa, hemen Allah'a sığın. Çünkü O, işitendir, bilendir." (Fussilet: 41/36)

Müçtehid imamlar, verdikleri eserlerinde Cehmiye, Mutezile ve Eş'ariler gibi sıfatları inkar edenlere sahabe ve tabiinin sözleriyle cevap vermişlerdir. İşte bunlardan birisi de Hafız Zehebi'nin "Kitabul Ulüvv" ve başkaca eserle-

rinde sahih senedlerle, Rasûlullah'ın ﷺ eşi, annemiz Ümmü Seleme'den ؓ rivayet ettiği gerçeklerdir.

Ümmü Seleme ؓ, "Rahman Arş'a istiva etti" âyetiyle ilgili olarak demiştir ki:

"İstiva, bilinmeyen bir şey değildir, keyfiyeti akılla anlaşılır da değildir, bunu inkar ise küfürdür."[528]

Süfyan b. Uyeyne'den sabit olduğuna göre, demiştir ki:

"Rabia b. Abdurrahman'a 'İstiva nasıldır?' diye sorulunca demiştir ki:

"İstiva bilinen bir şeydir, keyfiyeti ise meçhuldür. Risalet görevi Allah'tandır. Rasûlün görevi de tebliğdir. Bize düşen ise tasdik etmektir."

İbn Vehb demiştir ki:

"Biz İmam Malik'in yanında idik. Bir adam geldi ve:

"Ey Ebu Abdullah! Rahman'ın Arş'a istivası nasıldır?" dedi. İmam Malik ؓ başını eğdi, buram buram terlemeye başladı ve dedi ki:

"Rahman Arş'a istiva etti. Tıpkı nefsini vasfettiği gibi... Bu bakımdan "nasıl" diye sorulmaz. Çünkü, "nasıl" ondan aldırılmıştır. Sen bid'at sahibi birisin. Çıkarın onu."[529]

Aynı şekilde Yahya b. Yahya'dan da rivayet edilmiştir. Onun lafzı da şöyledir:

"İstiva meçhul değildir, keyfiyeti akılla kavranılır değildir. Buna iman vacip (farzdır), bundan sormak da bidattir."

Zehebi der ki:

"Bunlara dikkat et. İstivayı Allah için nasıl da var olarak kabul ediyorlar. Verdikleri emre, makuldür, diyorlar. Bu lafzın tefsire de ihtiyacı yoktur. Bundan keyfiyeti reddetmişler, kabul etmemişlerdir.

Buhârî, Salih'inde der ki:

"Mücahid dedi ki:

"İstiva; 'Arşı'nın üstünde yükseldi' demektir."

İshak b. Rahuye de der ki:

---

528 İbnul Münzir, Lalikai ve daha başkaları sahih senedlerle rivayet etmişlerdir

529 Beyhaki sahih bir isnadla İbn Vehb'den rivayet etmiştir

"Birçok müfessirden dinledim, şöyle diyorlar:

"Rahman Arş'a istiva etti" demek, "yükseldi, üstüne çıktı" demektir."

Muhammed İbn Cerir Taberi de, "Rahman Arş'a istiva etti" âyetiyle ilgili olarak şöyle demiştir:

"Yükseldi, üstüne çıktı. Bunun şahitleri, örnekleri sahabe, tabiin ve tebei tabiinin sözlerinde bir hayli çoktur. İşte bunların birisi de Abdullah b. Revaha'nın sözüdür. Der ki:

"Allah'ın vaadinin hak, kafirlerin yerinin de ateş olduğuna tanıklık ederim. Aynı zamanda Arş, suyun üstünde dolaşmakta, Arş'ın da üstünde alemlerin Rabbi Allah'ımız... Meleklerin onu taşımakta olduklarına da şehadet ederim."

Darimi, Hakim ve Beyhaki en sahih isnadlarıyla Ali b. Hüseyin b. Şakik'ten rivayet ediyorlar, demiştir ki:

"Abdullah b. Mübarek'ten şöyle dediğini dinledim:

"Biz Rabbimizin, halkından uzak, yedi kat göğünün üstündeki Arş'ının üzerinde istiva ettiğini biliriz; ancak biz Cehmiye'nin dediği gibi demeyiz."

Darimi der ki:

"Abdullah b. Mübarek'e, 'Rabbimizi nasıl biliriz?' diye sorulmuş, demiş ki:

"O'nu, yedinci semanın üstündeki Arş'ının üzerinde ve yarattıklarından uzak olarak biliriz."

Evzai'nin sözü daha önce geçmişti. Tabiunun çoğu şöyle derdi:

"Doğrusu Allah'ın zikri, yarattıklarından ayrıdır. Biz Sünnette geldiği gibi O'na iman ederiz."

Ebu Amr Talemneki, "Kitabul Usul" adlı eserinde der ki:

"Ehli Sünnetten müslümanlar arasında, Allah'ın zatıyla Arş'ının üzerinde istiva ettiği konusunda icma vardır."

Yine bu kitapta der ki:

"Ehli Sünnetin icmaına göre, Allah, mecazi mânâda değil, gerçek anlamda Arş'ının üzerinde istiva etmiştir."

Daha sonra kendi senediyle Malik'ten, onun şu sözünü aktarır:

"Allah göktedir, ilmi ise her yerdedir."

Sonra yine aynı kitapta der ki:

"Ehli Sünnetten müslümanların icmaına göre, nerede olursanız olun, Allah sizinle beraberdir" kavlinin mânâsı ve Kur'an'da buna benzer ifadelerin mânâsı, bunun Allah'ın ilmi olduğudur. Allah zatıyla göklerin üstündedir, Arş'ının üstünde nasıl dilerse öyle istiva etmiştir."

İşte bu, onun kitabındaki lafızdır.

Bu türden ifadeleri sahabe, tabiin ve müctehid imamların sözlerinde çokça bulabiliriz. Biz, Allah'ın, Kitap ve Sünnette kendi zatı hakkında haber verdiği şeyleri olduğu gibi, Allah'ın Celal ve Azametine yaraşır bir şekilde kabul ederiz. Allah ﷻ kendi sıfatlarının, yaratıklarının sıfatlarına benzetilmesini men etmiştir. O, temsilsiz ve keyfiyetsizdir. Nitekim bu konuyu bu bölümde aktardık.

Hafız Zehebi diyor ki:

"Allah'ın Arş'ın üstünde olduğunu inkar ettiğini işittiğim ilk kimse Ca'd b. Dirhem'dir. Bu kişi aynı şekilde Allah'ın tüm sıfatlarını da inkar etmiştir. Halid b. Abdullah Kasri kendisini öldürmüştür. Bununla ilgili hikaye herkesçe meşhurdur. Cehmiye'nin İmamı Cehm b. Safvan bu görüşü işte bu zattan almıştır. O, bu görüşünü açıkça söylemiş, bunu ispatlamak için şüphe uyandıracak birtakım deliller ileri sürmüştür. Bu olay tabiin asrının sonlarında meydana gelmiştir. Onun bu görüşlerine çağının müctehid imamlarından Evzai, Ebu Hanife, Malik, Leys b. Sa'd, Sevri, Hammad b. Zeyd, Hammad b. Seleme, Abdullah b. Mübarek ve bundan sonra gelen hidayette önder imamlar karşı çıkarak cevaplamışlardır. Şam bölgesinin müctehid imamı olan Evzai, hicretin 150. yılının başlarında bu düşüncenin çıktığı bir sırada demiştir ki:

"Bize Abdulvasi' el- Ebheri'nin senediyle Ebu Bekir, Beyhaki'ye dayanarak haber verdi. Bize Ebu Abdullah Hafız haber verdi, bana Muhammed b. Ali Cevheri -Bağdat'ta- haber verdi. Bize İbrahim b. Heysem, bize Muhammed b. Kesir Masisi anlattı, dedi ki:

"Evzai'den, şöyle söylediğini dinledim:

"Biz -tabiundan çok sayıda kişi- şöyle derdik:

"Gerçekten Allah Arş'ın üstündedir. Sıfatlarıyla ilgili olarak Sünnette gelene iman ederiz." (Beyhaki 'Sıfat' kitabında tahric etmiştir, ravileri sika imamlardır.)

İmam Şafii ؒ der ki:

"Allah'a ait isim ve sıfatlar vardır, kimse bunları reddedemez. Kim aleyhine hüccet sabit olduktan sonra bunlara karşı çıkarsa küfre girer. Ancak hüccet gösterilmeden önce o kimse bilmemesi sebebiyle inkar ederse mazurdur. Biz bu sıfatların varlığını kabul eder, teşbihi de reddederiz. Tıpkı Allah'ın kendi zatında bunu reddettiği gibi:

"Onun gibi hiçbir şey yoktur, O Semi'dir ve Basir'dir" (Fethul-Bari'den)

İbn Abbas ﷺ diyor ki:

"Yedi kat gökler ve yedi kat yerler, Allah'ın kabzasında ancak sizin avucunuzdaki bir hardal tanesi gibidir."

Musannif muhtasar olarak aktarmıştır.

Sünen-i Ebu Davud'da yer alan ise şöyledir:

Abbas b. Abdulmuttalib'den rivayete gore, demiştir ki:

"İçinde Allah Rasûlü'nün de bulunduğu bir toplulukla beraber Bahta denilen yerde idim. Bu sırada kendisine bir bulut uğradı, bu buluta bakarak şöyle buyurdu:

"Siz buna ne ad verirsiniz?" Sahabe:

"Sehab (Bulut)" dediler.

Rasûlullah:

"Müzen de" dedi, onlar da:

"Müzen de" dediler.

Rasûlullah:

"İnan da" dedi, onlar:

"İnan da" dediler.

Ebu Davud der ki:

"İnanı doğru olarak kesin bilmiyorum"

Rasûlullah ﷺ:

"Siz gökler ile yer arasındaki uzaklığın ne kadar olduğunu biliyor musunuz?" diye sordu. Onlar 'Bilmiyoruz' dediler. Rasûlullah:

"Doğrusu, ikisi arasındaki uzaklık ya yetimiş bir, ya yetmiş iki veya yetmiş üç yıldır, onun üstündeki gök de bir o kadar uzaktadır" dedi. Böylece

yedi göğü tümüyle saydı. "Sonra yedinci gökte bir deniz vardır, onun en alt kısmıyla en üst kısmı arasındaki mesafe, tıpkı bir sema ile ötekisi arasındaki mesafe kadardır. Sonra bunun üzerinde sekiz ev'al (keçi) vardır ki, bunun tırnaklarıyla (ayaklarıyla) binilecek yeri arasındaki mesafe bir sema ile ötekisi arasındaki mesafe kadardır. Sonra bunların sırtlarında Arş vardır. Bunun en alt kısmıyla en üst kısmı arasındaki mesafe bir sema ile ötekisi arasındaki mesafe kadardır. Allah işte bunun üstündedir." [530]

Hafız Zehebi diyor ki:

"Bunu Ebu Davud, hasen bir isnadla rivayet etti. İsnadında Velid b. Ebu Sevr vardır ki, bunun hadisi hüccet değildir. Ancak Ebu Davud, hadisi Velid tarikiyle değil de başka bir tarikten rivayet etmiştir.

Allame İbn Kayyim, "Tehzibu Süneni Ebu Davud" adlı kitabında diyor ki:

"Hadisi sırf Velid b. Ebu Sevr sebebiyle reddetmek boş bir düşüncedir. Çünkü Velid, bunu rivayette yalnız değildir. Aksine İbrahim b. Tahman da buna tabi olmuş, her ikisi de Semmak'tan rivayet etmişlerdir. Bunu, tarikiyle Ebu Davud rivayet etmiştir. Ayrıca Amr b. Ebu Kays da Semmak'tan rivayet etmiştir. Bunun hadisinden Tirmizi, Abd b. Humeyd'den rivayet etmiştir. İbn Mace de Velid b. Ebu Sevr hadisinden, Semmak'tan rivayet etti. Bunu rivayette Velid'in günahı ne ki?

Buna takılıp kalmanın ne anlamı var? Bunun tek günahı, Cehmiye'nin görüşüne aykırı olan rivayetidir. İşte bunlara göre etkin sebep budur. Tirmizi de benzerini Ebu Hureyre'den rivayet etmiştir. Bunda:

"Bir sema ile ötekisi arasındaki mesafe beş yüz yıllık bir mesafedir." şeklindedir. Fakat hadisler arasında bir çelişki yoktur. Çünkü bunun beş yüz yıl olarak değerlendirilmesi, tıpkı yoldaki yolcunun yürüyüşüne göre olan bir değerlendirme gibidir. Yaya olarak böyle olabilir de, binitli olarak yetmiş yılın üzerinde olur. Çünkü şöyle de denebilir:

"Bizimle Mısır arası normal yaya yürüyüşüyle yirmi günlük mesafeyken binitli olarak üç günlük bir mesafedir."

Şerik (Şureyk) bu hadisin bir kısmını Semmak'tan rivayet etmiş ve mevkuf bırakmıştır. İşte onun sözlerinin sonu böyledir.

Kurretu'l-uyun'da şöyle denilir:

---

530 İbn Mace, Mukaddime: 13; Ebu Davud, Sünnet: 19

"Bu hadisin Buhârî ve Müslim'de şahitleri vardır, ayrıca başka hadis kaynaklarında da vardır. Kaldı ki Kur'an da açıkça bunu gösterir. Dolayısıyla zayıflığını ileri sürenlerin sözüne itibar olunmaz."

Burada açıkça gösteriliyor ki, Allah Arş'ın üzerindedir. Nitekim muhkem âyetlerle sahih hadisler, sahabeden, tabiinden ve tebei tabiinden olan selefin sözleri bunu teyid eder mahiyette geçmişti.

Hadisin mânâsıyla ilgili olarak Buhârî, Müslim ve diğer kaynaklarda şahitler olduğu için zayıf kabul edenlerin sözlerine itibar olunmaz. Bunun şahitleri öylesine çoktur ki, bunu defetmek, zahirinin dışında bir mânâya yorumlamak artık muhal olunamaz bir duruma gelmiştir.

Bu ve benzeri hadisler, Allah'ın azametine, kemaline, mahlukatının büyüklüğüne delalet ederler. Allah, kemal sıfatlarıyla muttasıftır, bunu zatıyla ilgili olarak Kitabında bildirmiştir, Rasûlü de böyle vasfetmiştir. Bu, O'nun kudretinin kemalini gerektirir. O tek mabuddur, şeriki yoktur.

Muvaffakiyet Allah'tandır. Hamd alemlerin Rabbi Allah'adır. Salat ve Selam Efendimiz Muhammed'e, Ehl-i beytine, ashabına ve tüm müslümanlaradır.

Bu kitabın karşılıklı değerlendirilmesi, tashihi ve okunması, hocamız Allame Muhakkiku'l-Fehhame, istikamet ehlinin (son) kalıntılarından Şeyh Abdullah b. Şeyh Hasan Aluşşeyh'in huzurunda gözden geçirilmiştir. Allah onu yaşatmakla müslümanları ondan yararlandırsın.

705

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ 5
Besmelenin Tarifi 11
Hamd ve Salâtın Tefsiri 12
Kitap Kelimesinin Tefsiri: 13

TEVHİDİN TÜRLERİ: / 14

Kur'ân'ın İçerdiği Konular 15
Tevhidin Kapsamı 15
Tevhidin Esası 16
İlah Kelimesinin Manası 17
Arap Müşriklerin Allah Anlayışları 17
İnsanın Yaradılış Gayesi 19
İbadet: 19
Rasûlullahın Gönderiliş Gayesi 21
Allah'ın Dilemesi 23
Amel İmandandır 23
La İlahe İllallah'ın Manası 24
Yalnız Allaha İbadet Etmek 24
Dünkü ve Bugünkü Cahiliye 25
Yalnızca Allah ﷻ'a İbadet Edip O'na Hiçbir Şeyi Ortak Koşmamak . 27
Ana-Baba'ya İyilikte Bulunmak 28
Fakirlik Korkusuyla Çocuklarını Öldürmek 30
Günahın Açığıda Gizlisi de Yasaktır 31
Haksız Yere Adam Öldürmek 31
Allah ﷻ Emirlerini Anlamamız İçin Bildirmiştir 32
Yetim Malına Yaklaşmak 32
Ölçü ve Tartıda Riayet 32
İnsan, Gücünün Yettiği İle Sorumlu Tutulmuştur 33

Adil Olup Hakkı Söylemek 33
Allah ﷻ'a Verilen Sözü Yerine Getirmek 33
Allah ﷻ'ın Gösterdiği Dosdoğru Yol 33
Sırat-ı Müstakim 34
Şehadet Kelimeleri 35
Sünnete Uymak 36
Rasûlullah'ın ﷺ Vasiyeti 36
Allah ﷻ'ın ve Kulların Hakkı 37
Öğretmek Amacıyla Soru Sormak 38
Yalnızca Allah ﷻ'a İbadet Etmek 38
Allah ﷻ'ın Kullarına Olan Lütfu 38
Şirkin Dışında Günah İşleyenler 39
Öğrencinin Öğretmen Karşısındaki Edebi 40
Müslümanları Müjdelemek 40
Muaz ؓ Neden Bu Hadisi Gizledi? 40
Geçerli Bir Sebep Olmadan İlmi Gizlemenin Hükmü 40
La İlahe İllallah'ın Manası 41
Özet: 41
Tevhidin Faziletleri 42
İmana Zulüm Karıştırmak Ne Demektir? 42
Hadisteki "Zulümden Kasıt Şirktir" Hangi Anlamdadır? 44
Kelime-i Şehadet Üzerine Notlar 46
Mürcie'nin Görüşünün Batıllığı 49
Önemli Bir Hadis 49
Alimlerin Tevhid Kelimesi Hakkındaki Görüşleri 51
La İlahe İllallah'ın Şartları 53
Günümüz Müşriklerinin Şirki Daha Şiddetlidir 54
İyiliği Emir ve Kötülükten Sakındırmak 54
Kulluk 55
Muhammed Rasûlullah'ın Anlamı 55
İsa (a.s.) Hakkında 56
Cehmiyye'nin Kur'ân'ın Mahluk Olduğu İddiası 59
İsa'nın (a.s.) Kelime ve Ruh Oluşu 59

Yahudi ve Hristiyanlara Reddiye 60
Cennet ve Cehennem Haktır 62
Tevhid Ehli Mutlaka Cennete Girecektir 62
İhlas 63
Yakin (Şeksiz Şüphesiz İman) 65
Amel İmandandır 68
La İlahe İllallah Zikrinin En Üstün Oluşu 68
Allah ﷻ Semadadır 70
La İlahe İllallah Kime Fayda Verir? 71
Mizan ve Kefe 73
Niyetin Amel Üzerindeki Etkisi 74
Şirk Koşmamanın Mükafatı 75
Tevhidin Kazandırdığı 76
Diliyle 'La İlahe İllallah' Diyen Herkes Cennete Girer mi? 76
Büyük Günah İşleyenin Durumu 77
Hesapsız Olarak Cennete Girecekler 79
İbrahim (a.s.) Tek Kişilik Bir Ümmetti 79
Muhsin 80
Tevhidin Gerçekleşmesindeki Gaye 80
İbrahim'in (a.s.) Özellikleri 81
Şirkten Pratik Olarak Uzaklaşmak Gerekir 83
Mü'minlerin Özellikleri 84
Cennete Hesapsız Girecek Mü'minlerin Özellikleri 86
Yapılan İşin Caiz Olup Olmadığına Dair Delil İstenmesi 87
Caiz Olan Rukye 88
Kişinin Bildiği İle Amel Etmesinin Gerekliliği 88
İsra Olayı Ne Zaman Gerçekleşti ? 89
Çoğunluk Hakkın Ölçüsü mü? 90
Musa (a.s.) ve Kavminin Fazileti 91
Kıyamet Gününde Hesapsız Olarak Cennete Girecek Kimseler 92
Muhammed Ümmetinin Fazileti 92
İslâmi Kanunlarda Müzakere Etmek 93
Hakkında Açık Delil Bulunmayan Konularda İçtihatta Bulunmak 93

Rukye Hakkında 94
Tevekkül Etmenin Üstünlüğü 94
Uğursuzluk 96
Tevekkül 96
Tedavi Olmanın Hükmü 98
Diriden Dua Etmesini İstemek Caizdir 99
İbadet Yalnızca Allah ﷻ'ın Hakkıdır 101
Haricilere ve Mutezile'ye Reddiye 102
İbrahim'in (a.s.) Duası 103
İbrahim (a.s.) ve Muhammed Halilullah 103
Vesen, Sanem 103
Kimse Şirke Düşmekten Emin Olamaz 104
Sapık ve Batıl İnançlar 106
Gizli Şirk 106
Şirkten Emin Olunur mu? 107
Bu Ümmetten Büyük Şirke Düşecek Olanlar 107
Müşriklerin Ahiretteki Durumu 108
İhlas Nedir? 109
Nidd Nedir? 109
Nidd'in Çeşitleri 109
Allah ﷻ'a Şirk Koşanın Ahiretteki Durumu 110
"La İlahe İllallah"a Davet Etmek 111
Allah ﷻ Yoluna Basiretle Davet 113
Davet Mertebeleri 113
Muaz'ın Yemen'e Gönderilmesi 114
Muaz ؓ Yemen'e Ne Zaman Gönderildi? 114
Muaz'ın Fazileti 114
Tebliğcinin Hazırlıklı ve Dikkatli Olması Gerekir 115
İnsanlar İlk Önce 'La İlahe İllallah'a' Davet Edilir 115
Müşriklerin Allah İnancı Nasıldı? 115
'La İlahe İllallah'a Şehadetin Manası 117
'La İlahe İllallah'ın Şartları 117

Tevhid Nedir? ....
Şehadet Kelimesini Bilmenin Zorunluluğu 118
İlim Sahibi Olmak Kişiyi Müslüman Kılmayabilir 119
İmandan Sonra Namaz ve Zekat Gelir 120
Zekat Öncelikle Kime Verilir? 120
Zekatı Kimler Toplar? 121
Zekat Kimlere Verilir? 121
Hangi Mallardan Zekat Verilir? 122
Zekat Vermeyenlerin Cezası 122
Mazlumun Bedduasından Sakınmak 122
Haber-i Ehad'ın Delil Oluşu 123
İslâmi Eğitim Metodu 123
Bu Hadiste Neden Oruç, Hac ve Diğer İbadetler Zikredilmemiştir?.124
Birinci Cevap: 124
İkinci Cevap: 125
Ali'nin ﷺ, Hayber'i Fethetmesi 125
Rasûlullah'ın ﷺ Bayrağı 126
Hz. Ali'nin ﷺ Üstünlüğü 127
Hayırda Yarışmak 127
Rasûlullah'ın ﷺ Belirli Sahabeler Hakkındaki Şehadeti 128
Liderin Fertlerle İlgilenmesi 128
Hayber'de Hz. Ali'nin ﷺ Göz Rahatsızlığı ve Rasûlullah'ın ﷺ
Onu Tedavi Etmesi 129
Kadere İman 129
Sebeplere Sarılmak Tevekküle Aykırı Değildir 130
Savaş Adabı 131
İslâm Nedir? 131
Savaştan Önce Kafirleri İslâm'a Davet Etmek 131
Amel İmandandır 132
Sahabeler Şirke Hiç Rıza Göstermemişlerdir 132
Yapılan Ameller Şeriata Uygun Olmalıdır 133
İmam Tebliğ İçin Uzak Yerlere Davetçi Gönderir 134
Bir Kimsenin Hidayet Bulmasına Vesile Olmak 134
135

LA İLAHE İLLALLAH'IN MANASI / 136

.... 136
Giriş 136
Allah ﷻ'Tan Başkasına Dua Etmek 137
Allah'tan ﷻ Başkasını Vesile Edinmek 140
Ölüden Yardım İstemek Şirktir 141
Allah ﷻ'a Yaklaşmak İçin Meşru Vesile Aramak 142
Allah ﷻ'tan Başkalarını Şefaatçi Edinmek 143
Nuh'un (a.s.) Kavmi 143
Hud'un (a.s.) Kavmi 143
Salih'in (a.s.) Kavmi 143
Şuayb'ın (a.s.) Kavmi 145
Hep Baki Kalacak Olan Kelime 146
İbrahim (a.s.) Kavmini Tevhid'e Çağırıyordu 147
İbadet Sadece Allah ﷻ İçin Olmalıdır 147
Allah ﷻ'tan Başka Rab'ler Edinmek 149
Melekleri ve Nebileri Rab Edinmek 150
Allah ﷻ'ın İzin Vermediği Konularda Yasamada Bulunmak 150
Müçtehit, İçtihatında Mazur mudur? 150
Taklit'in Hükmü 152
İnsanların Çoğuna Uyacak Olursak Sapıtırız 153
Allah ﷻ'tan Başkalarını Sevgi'de Allah ﷻ'a Eş ve Denk Tutmak 155
Sevgi Konusunda Tevhid ve Şirk 159
Müşriklerin ve Onların Uyduklarının Ahiretteki Durumları 161
Sadece Mü'minlerde Bulunan Üç Özellik 162
Mü'minlerin Allah Sevgisi 162
En Büyük Günah 163
Tağutu Tekfir Etmek 163
Müşriklerle Savaşmak 165
Kimlerle Savaş Yapılır? 166
Dünya Hayatında Hüküm Zahire Göredir 166

HALKA VEYA KURDELA TAKMAK / 167

Allah ﷻ'tan Başkası, İnsanlara Fayda veya Zarar Veremez 167

Müşriklerin İlahlarının Batıllığı 168
Tevhid ve Kader 169
Fayda Sağlamak Ya da Zararı Gidermek İçin Takı Takmak Şirktir ... 170
Şirkten Sakınmak 171
Nazar Boncuğu vb. Şeyler Takmanın Şirk Olmasının Sebebi 172
Şifa İçin İp Bağlamak Cahiliye Adetlerindendir 173
Cahiliye Adetlerine Karşı Mü'minin Tavrı 174
Müşrikler Kendisine Çağırıldıkları Tevhidin Anlamını Biliyorlardı ... 175

MUSKA VE NAZARLIKLAR / 176

Muska Ve Nazarlıklar 176
Ruk'a, Temaim ve Tevle Takmanın Hükmü 177
Anlamı Bilinmeyen Dualar 179
Rukyenin Caiz Olma Şartları 179
Muska Takmanın Hükmü 180
Şirkin Her Türünden Kaçınmak Gerekir 180
Tevle Nedir? 182
Allah ﷻ'tan Başkasından Fayda ve Zarar Beklemek Şirktir 182
İlmi İnsanlara Aktarmanın Gerekliliği 184
Sakal ve Bıyık İle İlgili Meseleler 184
Muska ve Nazarlık Takmak Yasaktır 185
Muska ve Nazarlık Koparıp Atmanın Fazileti 185
Muskayı Caiz Görmeyen Sahabeler 185
Temizlenme Adabı 186
Kur'ân'ın İndiriliş Gayesi 186

AĞAÇ, TAŞ VB. ŞEYLERİ KUTSAL SAYMAK / 187

.... 187
Lat 188
Uzza 189
Menat 190
Müşriklerin Batıl İnançları 191
Zat-ı Envat Hadisi 191
Sahabelerin Teklifi 192
Hayret ve Tenzih Amaçlı Tekbir Getirmek

Şirkten Sakınma 192
Günümüz Cahiliyesinin Şirkleri 192
İsimler Değişse de Şirk Şirktir 194
Yahudi ve Hristiyanların Yoluna Uymamak Gerekir 194
Salihlerin Geride Bıraktıkları Eşyaları İle Teberrük Caiz Değildir, Bid'at'tır 195

ALLAH ﷻ'TAN BAŞKASI ADINA KURBAN KESMEK / 196

Allah ﷻ'tan Başkası Adına Kurban Kesmek 196
Namazın Önemi 196
İbadetler İhlaslı Bir Şekilde, Allah için Yapılmalıdır 197
Nusuk 197
Hayat ve Ölüm 197
Müslümanların İlki 197
Bütün İbadetler Yalnız Allah ﷻ İçin Olmalıdır 197
İbadetleri Allah ﷻ'tan Başkasına Yapmak Şirktir 198
Şirkten ve Müşriklerden Uzak Olmak 198
Namaz Kılmanın ve Kurban Kesmenin Önemi 198
Namazın Kapsadığı İbadet Çeşitleri 199
Allah ﷻ'ın Lanet Ettiği Kimseler 199
Allah ﷻ'tan Başkası Adına Adanan, Kesilen Hayvanların ve Yiyeceklerin Durumu 200
Putlar İçin Bırakılan Malları Almak Caizdir 202
Putlara Mal Bırakanları Uyarmak Gerekir 202
Müşriklerin Kestiği Leş Hükmündedir 202
Allah ﷻ'tan Başkası Adına Kesilenler 203
Devlet Başkanı İçin Kesilen Hayvanın Hükmü 204
Ana Babaya Eziyet Etmenin Hükmü 204
Suçlu Kimseyi Korumanın Hükmü 205
Arazilerin Sınır Taşlarını Değiştirmenin Hükmü 205
Lanet Etmenin Hükmü 205
Şirke Düşmekten Korkmak 207
Hangi Niyetle Olursa Olsun Allah ﷻ'tan Başkasına

Kurban Kesmek Şirktir 207
Tevhidin ve İhlasın Önemi 207

ALLAH ﷻ'TAN BAŞKASI İÇİN KURBAN KESİLEN YERLERDE, ALLAH ﷻ ADINA KURBAN KESMEK / 208

Mescid-i Dırar ve Küba Mescidi 208
Allah ﷻ'ın Muhabbet Sıfatı 210
İbadet Edilecek Yerin Özelliği 211
Bayram Yeri 212
Mevlid 212
Allah ﷻ'a İsyan Konusunda Adanan Adak 214
Kişinin Sahip Olmadığı Bir Malı Adaması 214

ALLAH ﷻ'TAN BAŞKASI İÇİN ADAK ADAMAK / 215

İtaat ve İsyan Olan Adak 218
Adağı Yerine Getirmek 219

ALLAH ﷻ'TAN BAŞKASINA SIĞINMAK / 221

Cinlere Sığınanlar 222
Allah ﷻ'a Sığınmak 223
Tam Olan Kelimat 224
Allah ﷻ'ın Kelamı Mahluk Değildir 225
Şeytana İbadet 225
Kötü Varlıkların Şerrinden Sığınmak Gerekir 225

ALLAH ﷻ'TAN BAŞKASINDAN YARDIM İSTEMEK / 227

İstiğase ile Dua Arasındaki Fark 227
Duanın Çeşitleri 227
Aşırılık 230
Ölülerden Yardım istemek 231
Salihlerin Ölümlerinden Sonra da Tasarruf Sahibi Olduğu İnancı 234
Yaratılmışlardan Caiz Olan Ve Olmayan İstiğase 236
İlim Ehlinin Bu Yanlışlar Karşısındaki Tavrı 236
Allah ﷻ'tan Başkasına Dua Etmek Şirktir 237
Allah ﷻ'tan Başkasından Yardım İstemek Şirktir 239

.... 240
Kabircilerin Hali 241
Rızık Allah ﷻ'a Aittir 242
Allah ﷻ'tan Başkasına Çağırmak Sapıklıktır 242
Dua Edilen, Dua Edenden Habersizdir 242
Müşriklerin Kıyamet Günündeki Hali 243
Kavimlerin Rasûllere Karşı Koymaları 243
Tapanların Ve Tapılanların Ahiret Günündeki Hali 244
Dua Kelimesinin Anlamı 245
Sıkıntıyı Giderecek Olan Yalnızca Allah ﷻ'tır 249
Rasûlullah ﷺ'tan Yardım İstemek 250
Bürde'nin Yazarı Hakkında 252
Allah ﷻ Dilemedikçe Kimse Yardım Edemez 253
Mülkün Sahibi Sadece Allah ﷻ'tır 256
Ölüler İşitmezler, İşitseler Bile Cevap Veremezler 257
Uhud Savaşında Rasûlullah'ın ﷺ Başına Gelenler 259
Rasûlullah'ın ﷺ Başına Bela Gelmesinin Hikmeti 261
Uhud Savaşı Hakkında İnen Ayet 261
Hidayet, Fayda ve Zarar Verme Mülkün Sahibi Olan Allah ﷻ'ın Elindedir 262
Rasûlullah'ın ﷺ Lanet Ettiği Kimseler 263
Hamd 264
Rasûlullah'ın ﷺ Safa Tepesindeki Konuşması 265
Ateşten Kurtulmanın Yolu 266
Vefatlarından Sonra Nebilerden Yardım İstemek Şirktir 267
Salih Kimseleri Sevmek 269
Tevhid Allah ﷻ'ın Dinidir 270

KAHİNLER VE GAYB BİLGİSİ / 272

Şirkin Damarlarını Kesen Ayet 272
Kalplerinden Korku Gidenler 273
Allah ﷻ'ın Kelamı Mahluk Değildir 274
Kulak Hırsızlığı Yapan Cinler 275
İnsanların Batıla Olan Meyilleri 277

Allah ﷻ'ın Kelam Sıfatı
Allah'ın Azameti ... 278
Allah ﷻ'ın Uluvv, Kelam vb. Sıfatları ... 278
Gökler Allah ﷻ'tan Korkar ve Onu Tesbih Ederler ... 278
Cebrail ... 279
İbadet Yalnızca Allah ﷻ'ın Hakkıdır ... 280
... 281

ŞEFAAT / 283

Şefaat, Allah ﷻ'ın Mülküdür ... 286
Sen Her Sevdiğine Hidayet Edemezsin ... 293
Araplar La ilahe illallah'ın Manasını Biliyorlardı ... 295
Tevhid Üzere Ölenlerin Mükafatı ... 297
Ataların Dini ... 297
Dost Seçimi ... 298
Rasûlullah ﷺ'ın Yemin Etmesinin Hikmeti ... 299
Müşrikler için Mağfiret Dilenmez ... 299

SALİH KİMSELER HAKKINDA AŞIRI GİTMEK / 301

Nuh (a.s.) Kavminin Aşırılığı ... 303
Günümüzün Ved, Suva...ları ... 304
Aşırı Gitmek Helak Sebebidir ... 314

SALİH KİMSELERE VEYA ONLARIN KABİRLERİ YANINDA ALLAH ﷻ'A İBADET ETMEK / 316

... 321
Allah ﷻ'ın Halili ... 322
Ebu Bekir'in ؓ Fazileti ... 323
Kabirleri Mescit Edinmek ... 324
Yeryüzünün Bu Ümmete Mescit Kılınması ... 325
İnsanların En Şerlileri ... 336
Müşriklerin Taptıkları Putlar ... 338
Kabir Ziyaretinin Hükmü

TEVHİDİN KORUNMASI VE ŞİRKE GİDEN YOLLARIN KAPATILMASI / 343

... 346
Kabirlerin Bayram Yerine Dönüştürülmesi Yasaktır

Rasûlullah'a ﷺ Salat Getirmek 346
Dua ve Namaz Kılma Niyetiyle Kabirlere Gitmek Yasaktır 349
Kabir Ziyareti İçin Yolculuğa Çıkmanın Hükmü 351
Bu Ümmetten Bazıları Putlara Tapacaktır 353
Cibt ve Tağut 354
Maymuna ve Domuza Çevrilenler 355
İslâm Ordusunun Fethi 358
Kisra ve Kayser'in Hazineleri 359
Allah ﷻ'ın Mü'minlere Yardımı 359
Allah ﷻ'ın Hükmünü Kimse Engelleyemez 360
Fitnelerin Başlaması 360
İslâm'ı Yıkan Şeyler 361
Fitnelerin Ortaya Çıkışı 364
Kıyamet Öncesi Fitneler 365
Yalancı Peygamber 366
Rasûllerin Sonuncusu 368
Hak Üzere Olan Topluluk 368
İcma Dinde Delildir 369
Kıyametin Kopmasından Kastedilen 369

SİHİR / 373

Sihir Öğrenmenin ve Öğretmenin Hükmü 374
Cibt ve Tağut 375
İnsanı Helak eden Şeyler 377
Şirk 378
Adam Öldürmek 378
Riba 380
Yetim Malı Yemek 380
Savaştan Kaçmak 381
Zina İftirasında Bulunmak 381
Sihirbazın Cezası 381

SİHRİN ÇEŞİTLERİ / 383

Cibt 383

Sihir Yapmak Şirktir 386
Sihir ile Korunma 386
Efsun 387
Büyüleyici Söz 388
Kahin, Falcı ve Benzerine Başvurmanın Hükmü 389
Kahine Başvuran Kimsenin Namazının Durumu 389
Kahine Karşı Takınılacak Tavır 390
Kahine Başvurmanın Hükmü 390
Cahiliyye: 394
Ebced 398
Büyüyü Bozmak 399

UĞURSUZLUK / 402

Tıyara 407
Hamme 409
Safera 409
Ğul 410
Fe'l 411
Uğursuzluğa İnanmanın Hükmü 414
Tevekkül 415
Tıyara ile Fe'l arasındaki fark 416

MÜNECCİMLİK / 418

Yıldızların Yaratılış Gayesi 418
Astronomi İlmi 422

YILDIZLARIN YAĞMUR YAĞDIRDIĞINA İNANMAK / 424

Cahiliyye Adetleri 425
Soy ile Övünmek 426
Soya Sövmek 427
Yağmurlara Yıldızların Sebep Olduğuna İnanmak 427
Yıldızların Yağmurun Yağmasına Etkisi Yoktur 429
Üzerine Yemin Edilen Şey 432
Kur'ân'a Ancak Temiz Olanlar Dokunabilir 433

SEVGİ VE İMAN / 437

Sevgide Şirk 437
İman Edenler En çok Allah ﷻ'ı Severler 437
Allah ﷻ'ı Sevmek, Rasûlüne ﷺ Uymakla Gerçekleşir 439
Allah ﷻ'ı Sevmek Rasûlüne ﷺ Uymakla Gerçekleşir 452

ALLAH ﷻ'TAN BAŞKASINDAN KORKMAK / 466

Korku Çeşitleri 467
Yalnız Allah ﷻ'tan Korkmak 468

YALNIZ ALLAH ﷻ'A GÜVENMEK / 480

ALLAH ﷻ'IN RAHMETİNDEN ÜMİT KESMEK VEYA AZABINDAN EMİN OLMAK / 488

Büyük Günahların En Büyüğü Allah'a Şirk Koşmaktır 491

ALLAH ﷻ'IN KADERİNE SABRETMEYE İMAN / 494

Büyük ve Küçük Küfür Arasındaki Fark 496
Soya Sövmek, Ölüye Ağıt Yakmak Cahiliyye Adetlerindendir 497
Musîbetler Gerçekte Rahmettirler 499

RİYA / 503

Ameli Allah ﷻ'tan Başkasına Yapmanın Kısımları 505
Gizli Şirk 507
Küçük Şirk 507
İhlas: 508

KİŞİNİN, AMELLERİYLE DÜNYAYI İSTEMESİ / 509

Riyakar Alim, Zengin ve Savaşçının Durumu 511
Paraya, Pula Kul Olanlar 515
Tuba 517
Gerçek Mücahidin Hali 522

KULLARA İTAATİN SINIRLARI / 525

ALLAH ﷻ'TAN BAŞKASININ KANUNLARINA BAŞVURMAK / 537

Tağutu İnkar Etmek, Tevhidin Bir Rüknüdür 539

Fesatçılar ....

Allah ﷻ'ın Hükmü Dışında Hüküm Koyanlar 541

Büyük Günah İşleyenlerin Durumu 543

.... 546

ALLAH ﷻ'IN İSİM VE SIFATLARINDAN BAZILARINI İNKAR ETMENİN HÜKMÜ / 555

Müteşabihler Hakkında Selefin Görüşü 563

ALLAH ﷻ'IN NİMETLERİNİ İNKAR ETMEK / 568

ALLAH ﷻ'TAN BAŞKASI ADINA YEMİN ETMEK / 571

ATALAR ÜZERİNE YEMİN ETMEK / 580

ALLAH ﷻ VE SEN DİLERSEN SÖZÜ / 583

Zamana Sövmek 587

Hakimler Hakimi Vb. İsimler 591

İslâm'a Uygun Olmayan İsimleri Değiştirmek 598

Allah ﷻ'la, Ayetleriyle ve Rasûlü İle Alay Etmek 602

Rızık İle İmtihan 606

Allah ﷻ'Tan Başkasına Kul Olmak Manasına Gelen İsimler Koymak 610

Allah ﷻ'a En Güzel İsimlerle Dua Etmek 616

Allah ﷻ'a Selam Olsun Denmez 623

Allah ﷻ'a Dua Ederken Eğer Sen Dilersen Şartı Koşmak 626

Kulum, Cariyem Demek 629

Allah ﷻ İçin İstenileni Vermek 630

Allah ﷻ'ın Yüzü Hakki İçin Bir Şey İstemek 633

Eğer Sözünü Kullanmanin Hükmü 635

.... 643

Rüzgara Sövmek 644

Cahiliyye Devri Tahminleri Yasaktır 653

Allah ﷻ'ın Kaderini İnkar Etmek 658

Resim Yapmanın Hükmü 659

Tasvircilerin Kabirdeki Aşırılıkları 669

Çokça Yemin Etmek 670

Allah ﷻ'ın Kendileri ile Konuşmayacağı Kimseler ....

Ümmetin Hayırlıları ve Şerlileri 673
Allah ﷻ ve Rasûlü'nün Himayesi Hakkında 675
Rasûlullah ﷺ'ın Komutanlara Tavsiyesi 677
Allah ﷻ Üzerine Yemin Vermek 680
Allahu Teala Mahlukatına Aracı Gösterilmez 683
Allah ﷻ Arşa İstiva etmiştir 684
Tevhidi Muhafaza Etmek ve Şirk Kapılarını Kapamak 687
Alimlerin, Kulun Seyyid Diye Çağrılmasıyla İlgili Görüşleri 690

ALLAH ﷻ'I GEREKTİRDİĞİ GİBİ TAKDİR ETMEK / 692

فتح المجيد على شرح كتاب التوحيد

Bütün Yönleriyle Tevhîd

Akide ilmi, ilimlerin en değerlisidir. Çünkü o Hayy ve Kayyum olan, diri olup tüm varlık alemini de diri tutan Allah'a götürür, O'nu tanıtır.

Akide ilminin pek çok faydası vardır, bazıları şunlardır:

* Mü'min, Allah'a (c.c.) bu ilimle daha çok yaklaşır, yüceliğini daha çok idrak edip O'na daha çok tazim ve saygı gösterir.

* Müslüman, dininin temellerini ve imanının esaslarını bu ilimle bilir.

* Müslüman, kafirden, fasık da mü'minden bu ilimle ayırt edilir.

* Mü'min, ateistlerin şüphelerine, sapıkların yanılgılarına, hakikati yok etmeye çalışanların tevillerine ve şeytanların giriş noktalarına karşı ancak bu ilimle meydan okuyabilir.

* Mü'min, İslami sapık fırkaların sapık düşüncelerine bu ilimle cevap verebilir.

* Kalbin sükunete ermesi, gönlün açılması, nefsin arınması, gönlün temizlenmesi ve Allah'la (c.c.) dostluğa ulaşmak ancak bu ilim sayesinde olur.

* İslam düşmanlarının "akide, şeriat ve ahlakı ile İslam" etrafında getirdikleri şüpheleri ancak bu ilim sayesinde def edebiliriz.

* Bu ilmi öğrendiğimizde uydurma dinlere, tahrif edilmiş semavi dinlere ve sapık fırkalara karşı atağa geçebiliriz.

* Bu ilim iyice öğrenildiğinde misyonerlerin, laiklerin ve komünistlerin ağaçları kökünden sökülüp yere yıkılır.

9 786054 492121

www.karincakitap.net

